

การพัฒนาโปรแกรมเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะ
ของอาสาสมัครตำรวจ

พันตำรวจเอก คมสัน สุขมาก

ศูนย์วิทยพัทยาการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน ภาควิชานโยบาย การจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2553

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

DEVELOPMENT OF A PROGRAM TO ENHANCE PERSPECTIVE ON
PUBLIC CONSCIOUSNESS OF POLICE VOLUNTEERS

Pol.Col. Khomsan Sugmak

A Dissertation Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Doctor of Philosophy Program in Non Formal Education

Department of Educational Policy, Management and Leadership

Faculty of Education

Chulalongkorn University

Academic year 2010

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์

การพัฒนาโปรแกรมเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึก
สาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ

โดย

พันตำรวจเอก คมสัน สุขมาก

สาขาวิชา

การศึกษานอกระบบ โรงเรียน

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วรรัตน์ ปทุมเจริญวัฒนา

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

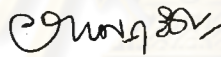
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ชิตชงศ์ นันทนานนตร

คณะกรรมการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาคุษฎีบัณฑิต

..... คณบดีคณะครุศาสตร์
(ศาสตราจารย์ ดร. ศิริชัย กาญจนวาสี)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. อรรถกฤษณ์ รัตนอุบล)

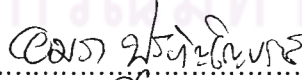
..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วรรัตน์ ปทุมเจริญวัฒนา)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ชิตชงศ์ นันทนานนตร)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. เกียรติวรรณ อมาตยกุล)

..... กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(ดร. อมรา ปฐกัญญาบุญธรรม)

คมสัน สุขมาก : การพัฒนาโปรแกรมเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัคร
ตำรวจ. (DEVELOPMENT OF A PROGRAM TO ENHANCE PERSPECTIVE ON PUBLIC
CONSCIOUSNESS OF POLICE VOLUNTEERS) อ. ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก : ศศ.ดร.วรรณ ปฐม
เจริญวัฒนา, อ. ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม: ศศ.ดร.จิตชงค์ นันทนาเนตร, จำนวน 433 หน้า.

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อพัฒนาโปรแกรมเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของ
อาสาสมัครตำรวจ (2) เพื่อศึกษาผลการทดลองใช้โปรแกรมที่พัฒนาขึ้นเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึก
สาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ (3) เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคและข้อสนับสนุนของการนำโปรแกรมเพื่อเสริมสร้าง
มโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจไปใช้ การศึกษาครั้งนี้ใช้แนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์
และการเรียนรู้แบบร่วมกันเสริมด้วยการสะท้อนความคิดเชิงวิพากษ์ ประชากรคือ อาสาสมัครตำรวจเมืองพัทยา
จังหวัดชลบุรี จำนวน 250 คน กลุ่มตัวอย่างคือ อาสาสมัครตำรวจเมืองพัทยา จำนวน 60 คน โดยแบ่งเป็น กลุ่ม
ทดลอง 30 กลุ่มควบคุม 30 คน

ผลการวิจัยสรุปได้ว่า

1. โปรแกรมเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจที่พัฒนาขึ้นมี
กระบวนการเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะ ได้แก่ 1.การสนทนา 2.การฝึกสมาธิ 3.การทำความกระจ่าง
คำนิยาม 4.การเรียนรู้ผ่านละคร 5.การอ่านชีวประวัติบุคคลสำคัญ และ6.การทำงานช่วยเหลือสังคม

2. ผลการทดลองใช้โปรแกรม คือ 1) ระดับมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะก่อนและหลังการทดลองของ
กลุ่มทดลองหลังเข้าร่วมโปรแกรม มีความแตกต่างที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 โดยหลังการทดลองมีคะแนนเฉลี่ย
ที่สูงขึ้นกว่าก่อนการทดลอง 2) ระดับมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมหลังการ
ทดลอง มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 โดยหลังการทดลอง กลุ่มทดลองมีระดับมโนทัศน์เชิง
จิตสำนึกสาธารณะสูงกว่ากลุ่มควบคุม

3. ปัจจัยที่มีผลเชิงสนับสนุนในการนำโปรแกรมเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของ
อาสาสมัครตำรวจไปใช้ มีดังนี้คือ ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่เหมาะสม ผู้สอนมีประสบการณ์ตรง เนื้อหาสาระมีความ
หลากหลายนำไปใช้ได้จริง กิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้เรียน มีระยะเวลาที่เหมาะสมในการ
ฝึกอบรม แหล่งความรู้และสื่อการสอนได้จากประสบการณ์จริง สภาพแวดล้อมที่ผ่อนคลายและเป็นกันเอง ปัญหา
อุปสรรคคือ ผู้เรียนบางคนขาดความตั้งใจ ระยะเวลาในการฝึกภาคปฏิบัติไม่เพียงพอ และไม่พบปัญหาอุปสรรคใน
การวิจัยครั้งนี้

ศูนย์วิทยทรัพยากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาควิชา โยบาย การจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา ลายมือชื่อนิติศ.....
สาขาวิชา.....การศึกษานอกระบบโรงเรียน..... ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก.....
ปีการศึกษา.....2553..... ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม.....

5084267527 : NON-FORMAL EDUCATION

KEYWORDS : NON-FORMAL EDUCATION PROGRAM/ EXPERIENTIAL LEARNING/ COOPERATIVE LEARNING / PUBLIC CONSCIOUSNESS/ PERSPECTIVE ON PUBLIC CONSCIOUSNESS

KHOMSAN SUGMAK : DEVELOPMENT OF A PROGRAM TO ENHANCE PERSPECTIVE ON PUBLIC CONSCIOUSNESS OF POLICE VOLUNTEERS. THESIS ADVISOR : ASST.PROF. WORARAT PATHUMCHAROENWATTANA, Ph.D., THESIS CO-ADVISOR : ASST.PROF. CHIDCHONG NANTANANATE, Ed.D., 433 pp.

The purposes of the research were 1) to develop a program to enhance perspective on public consciousness of police volunteers 2) to implement the program to enhance perspective on public consciousness of police volunteers and 3) to study problem and recommendation in developing and using program to enhance perspective on public consciousness of police volunteers. The present study employed framework which integrated experiential learning and collaborative learning including critical reflection. The population was 250 police volunteers of Pattaya Provincial Police Station, Chonburi Province. The 60 subjects were divided into 2 groups: including 30 in the experimental group and 30 in the controlled group. The experimental group participated in the program for 110 hours.

The research findings were as follows:

1. The program to enhance perspective on public consciousness of police volunteers developed in this study involves the process of meditation, dialouge, value clarification, biographic reading, dramatization and social work.
2. The results of the program implementation were as follows: 1) there was a significant difference between the pre - test and the post - test scores of the experimental group at the level of 0.01, and 2) There was a significant difference between the experimental group and the controlled group score at the level of 0.01
3. The important factors contributing to success of the program to enhance perspective on public consciousness of police volunteers are the following: qualified learners, directly experienced instructors, various and practical course contents , learning activities that promote participatory learning, appropriate training duration, learning resources and media that are derived from experiential learning , relaxing and friendly learning atmospheres. However, it is worth nothing that no obstacles were found in the implementation of this study.

Department : Educational Policy, Management and Leadership

Field of Study : Non-formal Education

Academic Year : 2010

Student's Signature

Khomsan Sugmak

Advisor's Signature

Worarat Pathumcharoenwattana

Co-Advisor's Signature

Chidchong Nantanante

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์นี้ สำเร็จเรียบร้อยได้ก็ด้วยความเสียสละ ความอนุเคราะห์ และน้ำใจจากบุคคลหลายฝ่าย และได้รับทุนสนับสนุนการศึกษาและทำวิจัย จาก ทุน 90 ปีจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กองทุนรัชดาภิเษกสมโภช บัณฑิตวิทยาลัย และทุนอุดหนุนการทำวิจัยจาก เมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณในความกรุณาของทุกท่านมา ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ทุกท่านคือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรัรัตน์ ปทุมเจริญวัฒนา อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชิตชงค์ นันทนาเนตร อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม ที่ให้แนวคิด และช่วยตรวจแก้ไขในส่วนที่บกพร่องต่างๆ ตั้งแต่เริ่มต้น จนกระทั่งเขียนวิทยานิพนธ์สำเร็จเป็นรูปเล่ม ขอกราบขอบพระคุณอาจารย์ทุกๆ ในสาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน ท่าน นายกเมืองพัทยา ผู้กำกับการสถานีตำรวจภูธรเมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี ที่ให้ความอนุเคราะห์ร่วมมือในการทำวิจัยตลอดจนอาสาสมัครตำรวจเมืองพัทยาที่เข้าร่วมโปรแกรมการอบรมในครั้งนี้ ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการวิจัยครั้งนี้เป็นอย่างมาก

ขอขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร.อาชญญา รัตนอุบล ที่ให้เกียรติเป็นประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ ดร.เกียรติวรรณ อมาตยกุล และดร.อมรา ปฐภิญโญบูรณ์ ที่ให้เกียรติเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

ขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่กรุณาตรวจสอบเครื่องมือวิจัย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิระเทพ ปทุมเจริญวัฒนา พันตำรวจโท.ดร.ไกรวุฒิ วัฒนสิน คุณชนาวรรณน์ พรหมมานนท์ คุณกฤษณะ ควรประเสริฐ รองศาสตราจารย์ ดร.ดวงกมล ไตรวิจิตรคุณ รวมทั้งผู้ช่วยในการจัดการฝึกอบรมทุกท่าน ที่คอยช่วยเหลือผู้วิจัยในทุกๆ ด้าน

ท้ายที่สุดนี้ขอขอบพระคุณครอบครัวของผู้วิจัยที่เป็นกำลังใจและได้ให้ความช่วยเหลือในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จนสมบูรณ์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฌ
สารบัญภาพ.....	ฎ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	16
สมมติฐานของการวิจัย.....	16
ขอบเขตของการวิจัย.....	17
คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย.....	18
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	20
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	21
แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบ โรงเรียน.....	21
แนวคิดการจัดโปรแกรมการศึกษานอกระบบ โรงเรียน.....	31
แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้จากประสบการณ์.....	42
แนวคิดการเรียนรู้แบบร่วมกัน.....	59
แนวคิดเกี่ยวกับมโนทัศน์.....	78
แนวคิดจิตสำนึกสาธารณะ.....	81
แนวคิดเกี่ยวกับจิตสำนึกสาธารณะของโสเครติส.....	96
แนวคิดเกี่ยวกับจิตสำนึกสาธารณะของ ดิซ นัท ฮันท์.....	99
แนวคิดจิตสำนึกสาธารณะขององค์กรพุทธธื้อจี่.....	102
แนวคิดจิตสำนึกสาธารณะของสันตือโสค.....	107
แนวคิดเกี่ยวกับจิตสำนึกสาธารณะของนีโอฮิวแมนนิส.....	112
แนวคิดจิตสำนึกสาธารณะในแนวความคิดของประชาสังคม.....	123
แนวคิดเกี่ยวกับอัสาศสมัครตำรวจ.....	149
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	154

บทที่	หน้า
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	170
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	183
ขั้นตอนที่ 1 การสร้างโปรแกรมเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะ ของอาสาสมัครตำรวจ.....	184
ขั้นตอนที่ 2 การทดลองใช้โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน.....	197
ขั้นตอนที่ 3 ศึกษาปัญหาอุปสรรคและข้อสนับสนุนของการนำโปรแกรมเพื่อ เสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะไปใช้.....	206
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	208
ตอนที่ 1 ผลการพัฒนาโปรแกรมเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะ ของอาสาสมัครตำรวจ.....	208
ตอนที่ 2 ผลการทดลองใช้โปรแกรมเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะ ของอาสาสมัครตำรวจ.....	214
ขั้นตอนที่ 3 ผลการศึกษาปัญหาอุปสรรคและข้อสนับสนุนของการนำโปรแกรม เพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะไปใช้.....	250
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปราย และข้อเสนอแนะ.....	260
สรุปผลการวิจัย.....	265
อภิปรายผล.....	268
ข้อเสนอแนะ.....	283
รายการอ้างอิง.....	288
ภาคผนวก.....	307
ภาคผนวก ก รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ.....	308
ภาคผนวก ข เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	310
ภาคผนวก ค ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของเครื่องมือวิจัย.....	329
ภาคผนวก ง โครงการฝึกอบรมการปฏิบัติงานของอาสาสมัครตำรวจ.....	337
ภาคผนวก จ โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิง จิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ.....	349
ภาคผนวก ฉ เอกสารประกอบการฝึกอบรม.....	419
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	429

สารบัญตาราง

ตาราง ที่		หน้า
1	แสดงการสังเคราะห์ขั้นตอนของแนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์.....	57
2	แสดงการสังเคราะห์ขั้นตอนแนวคิดการเรียนรู้แบบร่วมกัน.....	77
3	แสดงการจำแนกองค์ประกอบของจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ ...	132
4	แสดงการจำแนกองค์ประกอบของจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ.....	191
5	แสดงการจํานวนระยะเวลาการฝึกอบรมเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึก สาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ.....	201
6	จํานวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจํานกตาม เพศ อายุ อาชีพ ระดับ การศึกษา รายได้ระยะเวลาปฏิบัติหน้าที่อาสาสมัคร และ จํานวนครั้งที่ผ่านการ ฝึกอบรม.....	214
7	เปรียบเทียบผลการประเมินระดับมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะก่อนการ ทดลองระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม.....	217
8	เปรียบเทียบระดับมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่ม ควบคุมก่อนการทดลอง.....	220
9	เปรียบเทียบผลการประเมินระดับมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะก่อนและหลัง การทดลองของกลุ่มทดลอง.....	220
10	เปรียบเทียบระดับมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของกลุ่มทดลองก่อนและหลัง การทดลอง.....	223
11	เปรียบเทียบผลการประเมินระดับมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะก่อนและหลัง การทดลองของกลุ่มควบคุม.....	224
12	เปรียบเทียบระดับมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของกลุ่มควบคุมก่อนและหลัง การทดลอง.....	227
13	เปรียบเทียบผลการประเมินระดับมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะหลังการทดลอง ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม.....	227
14	เปรียบเทียบระดับมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะระหว่างกลุ่มทดลองและ กลุ่มควบคุมหลังการทดลอง.....	230

ตาราง ที่		หน้า
15	การประเมินระดับพฤติกรรมจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจก่อนการทดลองของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม (ประเมินโดยหัวหน้าชุดอาสาสมัครตำรวจ).....	231
16	เปรียบเทียบระดับพฤติกรรมจิตสำนึกสาธารณะระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมก่อนการทดลอง (ประเมินโดยหัวหน้าชุดอาสาสมัครตำรวจ).....	232
17	การประเมินระดับพฤติกรรมจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจก่อนการทดลองของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม (ประเมินโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจ).....	233
18	เปรียบเทียบระดับพฤติกรรมจิตสำนึกสาธารณะระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมก่อนการทดลอง (ประเมินโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจ).....	234
19	การประเมินระดับพฤติกรรมจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจหลังการทดลองของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม (ประเมินโดยหัวหน้าชุดอาสาสมัครตำรวจ).....	235
20	เปรียบเทียบระดับพฤติกรรมจิตสำนึกสาธารณะระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมหลังการทดลอง (ประเมินโดยหัวหน้าชุดอาสาสมัครตำรวจ).....	236
21	การประเมินระดับพฤติกรรมจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจหลังการทดลองของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม (ประเมินโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจ).....	237
22	เปรียบเทียบระดับพฤติกรรมจิตสำนึกสาธารณะระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมหลังการทดลอง (ประเมินโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจ).....	238
23	เปรียบเทียบความแตกต่างของระดับพฤติกรรมจิตสำนึกสาธารณะก่อนและหลังการทดลองของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม.....	239
24	ผลการประเมินโปรแกรมเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ.....	240
25	สรุปผลการประเมินโปรแกรมเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ.....	240
26	ความคิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสมและข้อควรปรับปรุงขององค์ประกอบของโปรแกรม.....	247

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่		หน้า
1	แผนผังแสดงความสัมพันธ์ของหลักการศึกษานอกระบบโรงเรียน.....	29
2	วงจรการเรียนรู้จากประสบการณ์ของ Dewey (1983).....	45
3	วงจรการเรียนรู้จากประสบการณ์ของ Juch (1983).....	46
4	วงจรการเรียนรู้จากประสบการณ์ของ Pfeiffer and Jones (1983).....	47
5	วงจรการเรียนรู้จากประสบการณ์ของ Kolb (1984).....	48
6	วงจรการเรียนรู้จากประสบการณ์ของ Tittly (1994).....	50
7	วงจรการเรียนรู้จากประสบการณ์ของ Goh (1998).....	51
8	กระบวนการสะท้อนความคิดเชิงวิพากษ์ Mezirow (1991).....	90
9	กระบวนการสะท้อนความคิดของ Boud and Walker (1990).....	91
10	กระบวนการสะท้อนความคิดของ Farell (1998).....	92
11	กระบวนการสะท้อนความคิดของ Brookfield (1988).....	93
12	พลังของจิตสำนึกและจิตใต้สำนึก.....	116
13	แสดงการสังเคราะห์ขั้นตอนการเรียนรู้จากประสบการณ์และการเรียนรู้แบบ ร่วมกันเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ..	180
14	แสดงการสังเคราะห์ขั้นตอนการเรียนรู้จากประสบการณ์และการเรียนรู้แบบ ร่วมกันเสริมด้วยการสะท้อนความคิดเชิงวิพากษ์เพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิง จิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ.....	181
15	แสดงกรอบแนวคิดการพัฒนาโปรแกรมเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึก สาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ.....	182
16	กระบวนการเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะ.....	283

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สังคมไทยในปัจจุบันอยู่ภาวะวิกฤต โดยทั่วไปเชื่อว่าเกิดจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง แต่ในความเป็นจริงปัญหามีรากลึกจากการเปลี่ยนแปลงตั้งแต่ในระดับพื้นฐานของสังคม การรับวัฒนธรรมตะวันตกเข้ามา ทำให้ประชาชนให้ความสำคัญต่อความเจริญทางด้านวัตถุ เทคโนโลยีและเครื่องมือทางวิทยาศาสตร์ที่ทันสมัย ในขณะที่เดียวกันลืมนึกถึงความสำคัญของจิตใจและความสามารถต่างๆ ที่มีอยู่ในตัวมนุษย์ (เกียรติวรรณ อมาตยกุล, 2551)

การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของกระแสโลกาภิวัตน์ได้นำมาสู่การเปลี่ยนแปลงบริบทของสังคมไทย ก่อผลกระทบทั้งในด้านเป็นคุณและเป็นโทษ ในระดับต่างๆ โดยเฉพาะความเติบโตทางด้านวัตถุที่เจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว ก่อให้เกิดอิทธิพลของวัฒนธรรม บริโภคนิยม วัตถุนิยม แบบตัวใครตัวมัน ขาดจิตสำนึกสาธารณะ (Public consciousness) (สกุณา บัณฐรัตน์ และคณะ, 2550) วิกฤตการขาดจิตสำนึกสาธารณะของประชาชนในชาติ เกิดจากความยากจนและด้อยการศึกษาบุคคล แขนงในสังคมถูกรอรับทางความคิดการดำเนินนโยบายตามเสรีตะวันตกอย่างไร้ขอบเขต สร้างให้เกิดความเห็นแก่ตัวของแต่ละคนเกิดปัญหาสังคมอื่นๆ ตามมา อาทิ ปัญหาพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของคนไทย การย่อหย่อนในศีลธรรม การขาดระเบียบวินัย ขาดการช่วยเหลือและพึ่งพากัน (วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, 2546) และถ้าบุคคลมีจิตสำนึกสาธารณะบกพร่อง มีน้อยหรือขาดไปจะส่งผลกระทบต่อหลายระดับทั้งต่อตนเองครอบครัว องค์กร ชุมชน ประเทศชาติ และมีผลต่อระดับโลกตามมา (ไพบุลย์ วัฒนศิริธรรม, 2543; วิรุณ ตั้งเจริญ, 2547)

ตามกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ปัญหาต่างๆ ที่ปรากฏให้เห็นอย่างชัดเจน อาทิ ปัญหาความยากจน ความไม่เท่าเทียมกันในสังคม ทำให้เกิดช่องว่างด้านรายได้เกิดช่องว่างระหว่างวัฒนธรรมเดิมและวัฒนธรรมใหม่ ขาดคุณธรรมและจริยธรรม เกิดความขัดแย้งทางความคิด เกิดปัญหาสังคมและอาชญากรรมในรูปแบบต่างๆ ซึ่งมีความซับซ้อนเพิ่มขึ้นตามลำดับ ซึ่งนำไปสู่การเอารัดเอาเปรียบ มีการแก่งแย่งทรัพยากร การละเมิดกฎหมาย บ้านเมือง กอปรกับสถานะเศรษฐกิจมีความผันผวน ส่งผลทำให้เศรษฐกิจของโลกอยู่ในขั้นวิกฤตจากสถานการณ์ดังกล่าว เป็นสาเหตุให้เกิดปัญหาอาชญากรรมขึ้นในสังคม โดยเฉพาะคดีเกี่ยวกับความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน ประเภทคดีอุกฉกรรจ์สะเทือนขวัญ คดีเกี่ยวกับ

ร่างกายและเพศ และคดีประทุษร้ายต่อทรัพย์ ที่มีแนวโน้มสูงขึ้นเรื่อยๆ และมีผลกระทบต่อความสงบสุขของประชาชนเป็นอย่างมาก (เฉลิมเกียรติ ศรีวรขาน, 2549)

จากการศึกษาปัญหาอาชญากรรม ข้อมูลของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ได้ระบุว่า ในปี พ.ศ. 2549 มีสถิติคดี จำนวน 401,250 ราย ในปี พ.ศ. 2550 จำนวน 423,253 ราย โดยการเพิ่มขึ้นของจำนวนอาชญากรรมในปี 2550 ที่เพิ่มขึ้นจากปี 2549 จำนวน 22,003 ราย หรือ เพิ่มขึ้นร้อยละ 5.48 ทั้งนี้เมื่อเปรียบเทียบจำนวนอาชญากรรม ในปี 2550 กับปี 2548 (ในรอบ 2 ปี) พบว่ามีอาชญากรรมเพิ่มขึ้นจำนวน 49,789 ราย หรือ เพิ่มขึ้นร้อยละ 13.33 (กองพัฒนาและป้องกันอาชญากรรม, 2551)

ยกตัวอย่างเช่น คดีเกี่ยวกับทรัพย์สิน การลักทรัพย์ อย่างเช่นเหตุ การโจรกรรมด้วยการทุบกระจกรถยนต์ ลักทรัพย์ตามบ้าน พบว่า ในปี 2550 มีคดีเกิดขึ้น จำนวน 66,329 เพิ่มขึ้นจากปี 2549 ร้อยละ 4.38 คิดเป็นเหตุลักทรัพย์เฉลี่ยวันละ 182 ราย เฉลี่ยชั่วโมงละ 8 ราย การลักรถยนต์ เพิ่มขึ้นโดยในปี 2550 เพิ่มขึ้น จากปี 2549 ร้อยละ 4.8 ซึ่งในปี 2550 มีการรับแจ้งรถยนต์หายจำนวน 2,976 ราย คิดเป็นรถยนต์หายเฉลี่ยวันละ 8 ราย การชิงและวิ่งราวทรัพย์ ในปี 2550 มีการชิงทรัพย์และวิ่งราวทรัพย์ จำนวน 4,940 ราย คิดเป็นการเกิดเหตุชิงทรัพย์และวิ่งราวทรัพย์ เฉลี่ยวันละ 14 ราย หรือในทุกๆ 2 ชั่วโมง จะมีคนถูกชิงทรัพย์หรือวิ่งราวทรัพย์ จำนวน 1 ราย เป็นต้น เกี่ยวกับยาเสพติด ในปี 2549 มีการกระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติด จำนวน 110,904 ราย ในปี 2550 มีการกระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติด จำนวน 141,837 ราย เพิ่มขึ้น ร้อยละ 27.9 ในปี 2550 มีการกระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติด เฉลี่ยวันละ 389 ราย หรือ ชั่วโมงละ 16 ราย หรือในทุกๆ 4 นาที จะมีการกระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติดเกิดขึ้น 1 ราย (กองพัฒนาและป้องกันอาชญากรรม, 2551)

สำนักงานตำรวจแห่งชาติเป็นหน่วยงานที่มีความสำคัญต่อสังคม เพราะมีหน้าที่ความรับผิดชอบเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อย และความเป็นระเบียบเรียบร้อยของสังคม การส่งเสริมและสนับสนุนการป้องกัน และรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน มีอาจสำเร็จได้เพียงลำพังการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจเท่านั้น ต้องอาศัยความร่วมมือ หรือการมีส่วนร่วมจากประชาชน เนื่องมาจากการบริหารงานของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ มีข้อจำกัดในด้านทรัพยากรทุกด้าน ประกอบกับปริมาณงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจต้องสัมพันธ์กับประชาชนโดยตรงในการดำเนินการกิจการตำรวจทุกด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่อง การป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมต้องเป็นไปในลักษณะองค์รวม ไม่แยกส่วน มีทิศทางการทำงานที่สอดคล้อง และบูรณาการ โดยปัจจุบันมีองค์กรระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในทุกภาคส่วนของสังคม การส่งเสริมให้ภาคประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วม รวมทั้งมีการบูรณาการการทำงานกับเครือข่ายต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง จึงเป็นสิ่งสำคัญที่นำไปสู่ผลสัมฤทธิ์ของกิจการตำรวจ ดังนั้นจึงต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง และเป็นไปอย่างยั่งยืน ในขณะที่ทรัพยากรทางบุคคลของ

สำนักงานตำรวจแห่งชาติยังมีข้อจำกัดทางด้านกำลังพล จึงต้องแสวงหาความร่วมมือจาก อาสาสมัครภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมช่วยเหลือในกิจกรรมของตำรวจ (จักรกฤษ ศรีโรจนากุล, 2551)

ในการทำงานช่วยเหลือเจ้าพนักงานตำรวจในการปฏิบัติหน้าที่ที่ผ่านมา อาสาสมัครตำรวจ ส่วนใหญ่มีความแตกต่างกันเป็นอย่างมาก ทั้งเรื่องประสบการณ์ โอกาสทางการศึกษา ลักษณะส่วนบุคคล การที่บุคคลที่มีความหลากหลายและแตกต่างกันมากในด้านประสบการณ์และการศึกษาอาจเป็นอุปสรรคการเรียนรู้ต่อบุคคลนั้นๆ การปฏิบัติงานจึงอาจจะไม่สัมฤทธิ์ผลเท่าที่ควร (อัญชลิ รัชกุล, 2541) ดังบทสัมภาษณ์ของ วันไชย เอกพรพิชญ์ (2551) ที่ให้ความเห็นว่าที่ผ่านมาในอดีต การฝึกอบรมอาสาสมัครตำรวจยังไม่มีการจัดการศึกษาที่เป็นรูปแบบที่เป็นมาตรฐานที่แน่นอน การฝึกอบรมใช้ระยะเวลาสั้นและขาดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันอย่างต่อเนื่อง การจัดฝึกอบรมขึ้นอยู่กับความพร้อมของบุคลากรของแต่ละสถานีตำรวจ รวมทั้งการฝึกอบรมอาสาสมัครตำรวจ ในอดีตที่ผ่านมาขาดการเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะให้กับอาสาสมัครตำรวจ ในด้านความสำนึกในหน้าที่พลเมืองที่ดีในการช่วยเหลือสังคม ให้มีความสงบเรียบร้อยปลอดภัยจากอาชญากรรม ดังนั้นการทำงานของอาสาสมัครตำรวจ จึงไม่สามารถคาดหวังถึงผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงาน และบางครั้งอาจขาดความสำนึกในหน้าที่ความรับผิดชอบโดยเป็นผู้กระทำผิดเสียเอง (พิทยาเดลีนิวส์, 2552) สอดคล้องกับผลการวิจัยของ เกษมสานต์ โชติชาครพันธ์ (2551) ที่ศึกษากลยุทธ์การปฏิบัติงานของอาสาสมัครตำรวจในประเทศไทย โดยจากการสำรวจและสัมภาษณ์อาสาสมัครตำรวจทั่วประเทศ ส่วนใหญ่เกิดจากการจัดตั้งของผู้นำชุมชนและหน่วยงานระดับสถานีตำรวจ เพื่อช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ตำรวจในการปฏิบัติงาน อาสาสมัครตำรวจเองยังขาดความตระหนักรู้ในสภาพปัญหาที่แท้จริงของชุมชน เป็นการปฏิบัติงานตามคำสั่งของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ขาดการเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติงานจึงทำให้การปฏิบัติงานของอาสาสมัครตำรวจ เป็นการปฏิบัติตามหน้าที่หรือตามคำสั่งของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ยังไม่ก่อให้เกิดจิตสำนึกต่อส่วนรวมอย่างแท้จริง ส่วน Ling Ren (2006) ที่ศึกษาเรื่องความร่วมมือของชุมชนในการป้องกันอาชญากรรม ศึกษากรณีการปฏิบัติงานของอาสาสมัครตำรวจ แสดงให้เห็นว่าการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานด้านป้องกันอาชญากรรมของอาสาสมัครตำรวจ ไม่ได้เป็นแต่เพียงการช่วยเหลือปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจตามคำร้องขอเท่านั้นแต่ต้องเกิดจากจิตสำนึกความรับผิดชอบต่อสังคมและชุมชนของตนเอง ทั้งนี้เนื่องจากลักษณะการปฏิบัติงานของอาสาสมัครตำรวจที่เป็นการอาสาช่วยเหลือสังคมในการป้องกันอาชญากรรม ดูแลสาธารณสมบัติและสิ่งของส่วนรวม อาสาสมัครตำรวจต้องเป็นผู้มีจิตสำนึกต่อส่วนร่วม เสียสละ ยินดีช่วยเหลือสังคม เนื่องจากอาสาสมัครตำรวจปฏิบัติงาน โดยไม่ได้รับเงินเดือนหรือค่าตอบแทน การปฏิบัติงานบางครั้งอาจเป็นการเสี่ยงภัยอันตรายที่จะเกิดขึ้นกับตนเอง ในการช่วยเหลือผู้อื่น (ระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติ, 2551)

จิตสำนึกสาธารณะหรือจิตสำนึกทางสังคม (Public consciousness) หมายถึง การตระหนักรู้ และคำนึงถึงส่วนรวมร่วมกัน หรือคำนึงถึงผู้อื่นที่ร่วมสัมพันธ์เป็นกลุ่มเดียวกัน (ราชบัณฑิตยสถาน, 2542) รวมถึงเป็น ความรู้สึก ความคิดเห็นของบุคคลต่อปัญหาที่เกิดขึ้นใน สังคมจากกระบวนการรับรู้ ทำให้เกิดการวิเคราะห์ วิพากษ์ และคัดเลือกเหตุการณ์นั้นว่าเป็นปัญหา แม้ปัญหาเหล่านั้นจะไม่มีผลกระทบต่อตนเองโดยตรง มีความรักความเอื้ออาทรต่อบุคคลทั้งที่ รู้จักและไม่รู้จัก คำนึงถึงประโยชน์ของส่วนรวมควบคู่กับประโยชน์ส่วนตน มีความรู้สึกเป็น เจ้าของส่วนรวม เกิดความปรารถนาที่จะแก้ไขปัญหานั้น เชื่อมั่นในความสามารถของตนเอง และพลังของการรวมกลุ่มในการแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นในสังคม รวมทั้งการปฏิบัติร่วมกันกับ ผู้อื่นเพื่อสร้างพลังผลักดันในการแก้ไขปัญหโดยใช้กระบวนการเรียนรู้ร่วมกันอย่างต่อเนื่อง (อนุชาติ พวงสำลี, 2543)

มโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ หมายถึง กรอบความคิดและความ เข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหาจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ อันเกิดจากการได้รับประสบการณ์ จากการเรียนรู้ ทำให้สามารถสรุปเป็นทัศนคติต่อประสบการณ์ใหม่และสามารถนำมโนทัศน์เชิง จิตสำนึกสาธารณะไปประยุกต์ใช้ โดยแบ่งออกเป็น 2 องค์ประกอบ คือ การตระหนักรู้ และการ คำนึงถึงส่วนรวมร่วมกัน ราชบัณฑิตยสถาน (2542)

ดังนั้นการให้การศึกษาแก่อาสาสมัครตำรวจให้มีความรู้พื้นฐานในงานกิจการของตำรวจ และเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ โดยมีรูปแบบและ กระบวนการที่ชัดเจน ในการช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ตำรวจในการแก้ปัญหาอาชญากรรมและช่วยเหลือ สังคม จึงเป็นสิ่งที่สำคัญและมีความจำเป็น เนื่องจากอาสาสมัครตำรวจมีเป็นจำนวนมาก ทั่วประเทศประมาณ 226,127 คน (กองวิจัยและพัฒนา, 2551) การที่อาสาสมัครตำรวจเป็นผู้ที่อาสา ช่วยเหลือการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจ จึงเป็นสิ่งที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานของ เจ้าหน้าที่ตำรวจในการดูแลความเรียบร้อยในสังคม

เนื่องจากอาสาสมัครตำรวจเป็นเพียงประชาชนไม่ได้ผ่านการฝึกอบรมในด้านการ ปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจมาก่อนแต่อาศัยการเรียนรู้จากประสบการณ์ และการฝึกอบรมใน ระยะสั้นๆ ประกอบกับลักษณะงานที่ซับซ้อนของอาสาสมัครตำรวจซึ่งตามกฎหมายได้กำหนดให้ ประชาชนมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ในลักษณะของการมีส่วนร่วม ในการปฏิบัติ ตามระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ว่าด้วยการส่งเสริมให้ประชาชน ชุมชน ท้องถิ่นและองค์กรมีส่วนร่วมในกิจการของตำรวจ พ.ศ.2551 มีรายละเอียดดังนี้คือ

1. การจับกุมผู้กระทำผิดซึ่งหน้าตามความผิดบัญญัติท้ายประมวลกฎหมาย วิธีพิจารณาความ อาญาราชฎรมีอำนาจ ราชฎรมีอำนาจจับกุมผู้กระทำผิดได้ (ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความ อาญา มาตรา 79, 80)

2. การตรวจค้นผู้ถูกจับ สืบเนื่องจากการจับกุมตัวผู้กระทำความผิดกรณีราษฎรเป็นผู้จับ โดยหลักการราษฎรไม่มีอำนาจในการตรวจค้นบุคคล หากราษฎรเป็นผู้จับ ผู้จับสามารถทำการตรวจค้นได้ เพื่อพบและยึดอาวุธหรือสิ่งของที่ผู้จับอาจใช้เป็นเครื่องมือในการต่อสู้ทำร้ายราษฎรผู้จับกุมได้ ทั้งนี้เพื่อความปลอดภัยของราษฎรผู้จับเอง (ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 68)

3. การควบคุมตัวผู้กระทำความผิด เมื่อราษฎรจับกุมตัวผู้ถูกจับกุมแล้ว ราษฎรมีอำนาจควบคุมตัวผู้ถูกจับกุมไปยังที่ทำการพนักงานฝ่ายปกครอง หรือเจ้าหน้าที่ตำรวจ (ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 83, 84)

4. การป้องกันตนเอง (ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 68) กฎหมายให้สิทธิแก่ราษฎรในการป้องกันตนเองต่อการกระทำที่เกิดจากการประทุษร้ายอันละเมิดต่อกฎหมายถือว่าเป็นการปฏิบัติหน้าที่ต่อชุมชนอย่างหนึ่งในการต่อสู้กับอาชญากรรมที่เกิดขึ้นอย่างกะทันหันในสังคม นอกจากนี้ในทางแพ่ง กฎหมายก็กำหนดให้ราษฎรสามารถใช้กำลังเพื่อป้องกันสิทธิของตน ถ้าพฤติการณ์ไม่สามารถขอให้ศาลหรือเจ้าหน้าที่ช่วยเหลือได้ทันทั่วทั้งที่ในทันใดได้ (ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 451)

5. ผู้ช่วยเหลือเจ้าพนักงานเมื่อราษฎรได้รับคำร้องขอ จากเจ้าพนักงานผู้จับตามหมายราษฎรก็มีหน้าที่ตามกฎหมายต้องช่วยเหลือเจ้าพนักงานผู้จับตามสมควรเท่าที่จะไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อตนเอง ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 82 หรือกรณีที่เจ้าพนักงานได้สั่งการตามอำนาจหน้าที่ช่วยทำกิจการของเจ้าพนักงานตามกฎหมายก็ต้องปฏิบัติตามคำสั่งหรือคำสั่งบังคับนั้น (ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 368)

6. การช่วยเหลือผู้ประสบอันตราย กรณีที่ราษฎรพบเห็นผู้อื่นตกอยู่ในอันตรายเท่าชีวิต ซึ่งตนเองอาจช่วยได้ ก็ต้องช่วยตามความจำเป็น (ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 374)

7. การจับกุมผู้ต้องหาหรือจำเลย (ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 117) กรณีที่ราษฎรเป็นนายประกันเมื่อผู้ต้องหาหรือจำเลยมีประกัน หนีหรือจะหลบหนี ราษฎรนั้นมีอำนาจจับกุม ควบคุมผู้ต้องหาหรือจำเลยได้เอง

8. การเป็นผู้ช่วยเหลือเจ้าพนักงานตำรวจในการประสานงาน และปฏิบัติงานตามโครงการป้องกันอาชญากรรมและรักษาความสงบเรียบร้อยของชุมชน เช่น อาสาจราจร สายตรวจชุมชน อาสาสมัครแจ้งข่าวอาชญากรรม ตำรวจหมู่บ้าน อาสาสมัครตำรวจ คณะกรรมการติดตามงาน ตำรวจระดับสถานีตำรวจ

นอกจากการช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ตำรวจในลักษณะของการเป็นผู้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติแล้ว ตามระเบียบคณะกรรมการนโยบายตำรวจแห่งชาติ (ก.ต.ช.) ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการส่งเสริมให้ท้องถิ่นและชุมชนมีส่วนร่วมในกิจการตำรวจ พ.ศ. 2549 ข้อ 5 และข้อ 6 สรุปใจความสำคัญได้ว่าลักษณะของการมีส่วนร่วมในกิจการตำรวจ ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการคิด ศึกษา และค้นคว้าหา

สภาพและสาเหตุของปัญหา ตลอดจนความต้องการของท้องถิ่นและชุมชน การมีส่วนร่วมในการริเริ่มและตัดสินใจกำหนดกิจกรรมเพื่อลด และแก้ไขปัญหาลงของท้องถิ่น และชุมชน การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ และ/หรือ การให้ความร่วมมือในการปฏิบัติ และ/หรือการสนับสนุนทรัพยากรต่างๆ เพื่อใช้ในการปฏิบัติตามกิจกรรมเพื่อลดและแก้ไขปัญหาลงของท้องถิ่น และชุมชน เช่นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนสังคม และการดูแลสาธารณะสมบัติ

จากการพิจารณาลักษณะงานของอาสาสมัครตำรวจ ที่เป็นการอาสาปฏิบัติงานเพื่อช่วยเหลือประชาชนและสังคมส่วนรวม โดยเป็นผู้ช่วยเจ้าพนักงานตำรวจในการปฏิบัติงานในการรักษาความสงบเรียบร้อย ป้องกันอาชญากรรม และช่วยเหลือสังคม โดยไม่ได้รับค่าตอบแทนใดๆ การปฏิบัติงานของอาสาสมัครตำรวจบางครั้งอาจกระทบต่อสิทธิของบุคคลอื่น หรือในบางครั้งอาจเอื้อต่อการเป็นผู้กระทำความผิดเสียเอง ดังนั้นการให้การศึกษาแก่อาสาสมัครตำรวจ จึงจำเป็นต้องมีการเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะ ให้เป็นพลเมืองที่มีความกล้าหาญทางจริยธรรม คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก การให้การศึกษาแก่อาสาสมัครตำรวจในปัจจุบัน จึงต้องเป็นเรื่องของการเรียนรู้ เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงจากภายในของบุคคล ทั้งในด้าน ความรู้ ทักษะและพฤติกรรม มีจิตสำนึกสาธารณะ โดยคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก มิใช่การเรียนรู้เหมือนที่ผ่านมานในอดีต

การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนา “คน” ให้เป็นทรัพยากรบุคคลที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ ด้วยเหตุนี้ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540 – 2544) ต่อเนื่องด้วยแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545 – 2549) ได้ดำเนินการในด้านแนวคิดที่ชื่อ “คนเป็นศูนย์กลางในการพัฒนา” ในทุกมิติที่เป็นองค์รวม และในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550 – 2554) ได้เน้นเสริมสร้างความเข้มแข็งของภาคประชาชนให้สามารถเข้าร่วมในการบริหารจัดการประเทศ โดยส่งเสริมให้ประชาชนรวมตัวและรวมกลุ่มสร้างเครือข่ายการทำงานร่วมกันให้เข้มแข็ง ส่งเสริมให้เข้าถึงกระบวนการยุติธรรมอย่างเท่าเทียม ส่งเสริมและพัฒนาการเรียนรู้ของคนทุกกลุ่ม ทุกวัยตลอดชีวิต โดยการให้การศึกษาแก่ประชาชนโดยมุ่งให้สังคมไทยสู่สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ ซึ่งโดยทั่วไปคิดว่า การศึกษาคือ การเรียนรู้ในโรงเรียนหรือสถาบันการศึกษาเท่านั้น เนื่องจากในปัจจุบันโรงเรียนได้เข้ามาทำหน้าที่ให้การศึกษาแทน บ้าน และชุมชน จนสถาบันประเภทหลังเกือบจะสูญสิ้นหน้าที่ของตนไปแท้ที่จริงแล้ว การเรียนในโรงเรียนหรือในสถาบันการศึกษา การศึกษาเป็นเพียงเสี้ยวเดียวของการศึกษาในชีวิตมนุษย์ สิ่งที่เรียนรู้ในวัยเด็กและ วัยหนุ่มสาวในไม่ช้าก็จะล้าสมัย ระบบการศึกษาที่จะเอื้อให้คนเรียนรู้ได้ตลอดชีวิตอย่างแท้จริง จึงประกอบด้วยการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย (สุนทร สุนันท์ชัย, 2544)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้ให้ความหมายของการศึกษานอกระบบโรงเรียนว่าเป็นการศึกษาที่มีความยืดหยุ่นในการกำหนด จุดมุ่งหมาย รูปแบบ วิธีการจัดการศึกษา ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญของการสำเร็จการศึกษา โดยเนื้อหาและหลักสูตรจะต้องมีความเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของบุคคลแต่ละกลุ่ม และพระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. 2551 ได้ให้ความหมายของการศึกษานอกระบบว่า หมายถึง กิจกรรมการศึกษาที่มีกลุ่มเป้าหมายผู้รับบริการและวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ที่ชัดเจน มีรูปแบบ หลักสูตร วิธีการและระยะเวลาเรียนหรือฝึกอบรมที่ยืดหยุ่นและหลากหลายตามสภาพ ความต้องการและศักยภาพในการเรียนรู้ของกลุ่มเป้าหมายนั้น และมีวิธีการวัดผลการเรียนรู้ ดังนั้น การศึกษานอกระบบโรงเรียนจึงเป็นการศึกษาที่มีความยืดหยุ่นในทุกๆ ด้าน เช่น ผู้สอน ผู้เรียน เนื้อหา เวลาเรียน สถานที่เรียน เพื่อทำให้เกิดความสอดคล้องและเหมาะสมกับการเรียนรู้ตามความต้องการและความพร้อมของผู้เรียนอย่างแท้จริง

นอกจากนี้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 7 ได้เน้นถึง ความมุ่งหมายและกระบวนการในการเรียนรู้ว่า ต้องมุ่งปลูกฝัง จิตสำนึกที่ถูกต้องด้านต่างๆ ให้กับผู้เรียนรวมถึงการรู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมและของประเทศชาติ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546) หลักการตาม มาตราที่ 7 ได้แสดงถึงความพยายามที่จัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนโดยระบุไว้อย่างชัดเจนว่า ในกระบวนการเรียนรู้ต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รู้จักรักษาและส่งเสริมสิทธิ หน้าที่ เสรีภาพ ความเคารพกฎหมาย ความเสมอภาค และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย รู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมและของประเทศชาติ รวมทั้งส่งเสริมศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรมของชาติ การกีฬา ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทยและความรู้อันเป็นสากล ตลอดจนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความสามารถในการประกอบอาชีพ รู้จักพึ่งตนเอง มีความริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง ประกอบเนื้อหาตาม มาตรา 24 ได้กำหนดแนวทางการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกปฏิบัติการให้ทำได้ คิดเป็นและทำเป็น รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกรายวิชา มีการประสานความร่วมมือกับบิดามารดา ผู้ปกครองและบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ ส่วนแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550 - 2554) ในยุทธศาสตร์การเสริมสร้างธรรมาภิบาลในการบริหารประเทศ ได้เน้นถึงการรณรงค์สร้างกระบวนการเรียนรู้ ปลูกฝังจิตสำนึกในการป้องกันดูแลและมีส่วนร่วม ตระหนัก

ในสิทธิหน้าที่และความรับผิดชอบของประชาชนทุกกลุ่ม และปลูกฝังข้าราชการให้มีจิตสำนึก
 สาธารณะ พร้อมรับผิดชอบต่อส่วนรวม

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ได้กำหนดคุณลักษณะ
 อันพึงประสงค์ของผู้เรียน ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 โดยคุณลักษณะ
 อันพึงประสงค์ หมายถึง ลักษณะที่ต้องการให้เกิดกับผู้เรียนอันเป็นคุณลักษณะที่สังคมต้องการ ใน
 ด้านคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม จิตสำนึก นอกจากนั้นตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน
 พ.ศ. 2551 ได้กำหนด คุณลักษณะอันพึงประสงค์ ไว้ 8 ประการ คือ รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ซื่อสัตย์
 สุจริต มีวินัย ใฝ่เรียนรู้ อยู่อย่างพอเพียง มุ่งมั่นในการทำงาน รักความเป็นไทย มีจิตสาธารณะ
 และได้ให้ความหมายของผู้ที่มีจิตสาธารณะว่าคือ ผู้ที่มีลักษณะเป็นผู้ให้ช่วยเหลือผู้อื่น แบ่งปัน
 ความสุขส่วนตัวทำเพื่อประโยชน์ส่วนรวม เข้าใจ เห็นใจผู้ที่มีความเดือดร้อน อาสาช่วยเหลือสังคม
 อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ด้วยแรงกายสติปัญญา ลงมือปฏิบัติเพื่อแก้ปัญหา หรือร่วมสร้างสรรค์สิ่งที่ดี
 งามให้เกิดขึ้นในชุมชน โดยไม่หวังสิ่งตอบแทน

มโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ หมายถึง กรอบความคิดและความ
 เข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหาจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ อันเกิดจากการได้รับประสบการณ์
 จากการเรียนรู้ ทำให้สามารถสรุปเป็นทัศนคติต่อประสบการณ์ใหม่และสามารถนามโนทัศน์เชิง
 จิตสำนึกสาธารณะไปประยุกต์ใช้ สอดคล้องกับ Mezirow (1991) ที่กล่าวว่ามโนทัศน์ที่มี
 ความหมายต่อบุคคล หมายถึง กรอบความคิดทั่วไป โลกทัศน์ หรือกระบวนทรรศน์ของบุคคล เป็น
 ผลจากการที่บุคคลหล่อหลอมระบบคิดที่บุคคลใช้สร้างความหมายเข้าด้วยกัน และผสมผสานกับ
 ทฤษฎี ความเชื่อต่างๆ มโนทัศน์นี้ประกอบด้วย นิัยในการคิดและทักษะของบุคคลซึ่งถูกพัฒนา
 คิดตัวมาตั้งแต่วัยเด็ก มโนทัศน์นี้เป็นผลจากการซึมซับหล่อหลอมทางวัฒนธรรมและสังคมของ
 บุคคล มโนทัศน์ประเภทนี้จะมีบทบาทสำคัญในการแปลความหมายและการทำความเข้าใจใน
 สถานการณ์ต่างๆของบุคคล เพื่อนำไปสู่แนวทางในการปฏิบัติในอนาคต

สอดคล้องกับผลงานวิจัยส่วนใหญ่แสดงให้เห็นว่าจิตสำนึกสาธารณะเป็นเรื่องของจิตใจ
 เป็นความรู้สึกนึกคิดภายในบุคคลที่เกิดขึ้นได้และเกิดขึ้นโดยการเรียนรู้ จิตสำนึกเมื่อเกิดขึ้นและ
 ยากนักที่จะหยุดหรือหมดหายไป คนที่มีจิตสำนึกที่ดีด้านใด จะประพฤติปฏิบัติอย่างเหมาะสมกับ
 จิตสำนึกของตน และใช้จิตสำนึกด้านนั้นๆ ของตนเพื่อประโยชน์ต่อสิ่งต่างๆ ตามมา (สมพงษ์
 สิงหะพล, 2542) กระบวนการสร้างจิตสำนึกในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ใช้กิจกรรมรูปแบบการเรียนรู้
 เพื่อให้เกิดการสะท้อนกลับ (Critical Reflection) คือการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นภายในตนเอง เป็นการทำให้
 ให้ผู้เรียนซึ่งเคยเป็นแค่ผู้ฟัง เริ่มตระหนักและมองเห็นปัญหาที่ในสังคมที่เขาดำรงอยู่ (Mezirow,
 1991) และจากกระบวนการนี้เอง ผู้เรียนก็จะมีการคิดอย่างใคร่ครวญ วิพากษ์วิจารณ์ปัญหาต่างๆ
 ในสังคมได้อย่างลึกซึ้ง ยอมรับฟังผู้อื่นและไม่หลีกเลี่ยงภาวะหน้าที่ของตนเอง เป็นการเรียนรู้ที่

เกิดขึ้นภายในตนเอง จนเข้าถึงกระบวนการสร้างจิตสำนึก (Conscientization) (Friere, 1970) โดยเรียนรู้ผ่านกระบวนการเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้ในรูปแบบ ของ การฝึกสมาธิ การสนทนา (Dialogue), การทำความเข้าใจ ค่านิยม (Value clarification) , การศึกษาประวัติบุคคลสำคัญ (Biographical reading), การเรียนรู้ผ่านละคร (dramatization) และการทำงานช่วยเหลือสังคมในรูปแบบต่างๆ เพื่อนำไปสู่การมีจิตสำนึกสาธารณะ

ดังนั้นการให้การศึกษาให้กับอาสาสมัครตำรวจ เพื่อปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องด้านต่างๆ ให้รวมถึงการรู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมและของประเทศชาติ รวมทั้งจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนรู้ได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกปฏิบัติการให้ทำได้ คิดเป็นและทำเป็น รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดี โดยอาศัยการเรียนรู้จากประสบการณ์เพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะให้กับอาสาสมัครตำรวจจึงเป็นสิ่งที่สำคัญและจำเป็น ดังผลงานวิจัยของ Robbins (2008) ที่ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง จิตสำนึกและจิตสำนึกทางสังคม ได้ข้อสรุปว่าประสบการณ์ที่เกิดจากการเรียนรู้ของบุคคลในสังคมใน 2 องค์ประกอบ คือ 1) ความตระหนักรู้ถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม และ 2) ความรัก ความเอื้ออาทรและการช่วยเหลือกันและกันในสังคม จะนำไปสู่การเกิด จิตสำนึกทางคุณธรรมและจริยธรรมทางสังคมของบุคคล

ดังนั้นผู้วิจัยจึงเห็นว่า สมควรนำแนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์และแนวคิดการเรียนรู้แบบร่วมกัน เสริมด้วยการสะท้อนความคิดเชิงวิพากษ์ มาใช้เป็นหลักในการเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจเนื่องจาก การเรียนรู้จากประสบการณ์ถือได้ว่าเป็นรูปแบบการเรียนรู้ที่มีประโยชน์และมีความเหมาะสมกับการนำไปใช้ในกระบวนการเรียนรู้ผู้ใหญ่ รูปแบบของการเรียนรู้จากประสบการณ์นั้นส่งเสริมผู้เรียนผู้ใหญ่ในการเรียนรู้และการปฏิบัติตนตามบทบาทใหม่ ส่วนการเรียนรู้แบบร่วมกัน ทำให้เกิดการเรียนรู้ ในรูปแบบของกิจกรรมกลุ่ม การทำกิจกรรมเพื่อสังคม หรือการสร้างสรรค์ประโยชน์ให้แก่ส่วนรวม กระบวนการสะท้อนความคิดเชิงวิพากษ์ทำให้ผู้เรียนมีการคิดอย่างใคร่ครวญ วิพากษ์วิจารณ์ปัญหาต่างๆ ในสังคมได้อย่างลึกซึ้ง ที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในด้าน ความรู้ ทักษะคติ และพฤติกรรมของบุคคลซึ่งนำไปสู่การเกิดการเกิดจิตสำนึกสาธารณะ (วิศิษฐ์ โหมยิตานนท์, 2550; พระเดิมแท้ ชาวหินฟ้า, 2552)

การจัดการศึกษาให้กับอาสาสมัครตำรวจ ส่วนใหญ่เป็นประชาชน ผู้ที่อยู่ในวัยผู้ใหญ่และวัยทำงาน ดังนั้นประสบการณ์ในการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน และเป็นบุคคลในหลายสาขาอาชีพ การจัดการศึกษาให้กับอาสาสมัครตำรวจ จึงควรคำนึงถึงสภาพแวดล้อมและประสบการณ์ที่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน ที่เป็นการศึกษาที่มีความยืดหยุ่นในการกำหนดจุดมุ่งหมาย รูปแบบ วิธีการจัดการศึกษา ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและประเมินผล

ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญของการสำเร็จการศึกษา โดยเนื้อหาและหลักสูตรจะต้องมีความเหมาะสม สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของบุคคลแต่ละกลุ่ม (อาชัญญา รัตนอุบล, 2542)

การพัฒนาโปรแกรมการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนโดยนำกระบวนการเรียนรู้จาก ประสบการณ์ (Experiential Learning) มาใช้เนื่องจาก กระบวนการการเรียนรู้จากประสบการณ์เป็น รูปแบบหนึ่งที่สามารถสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้และสร้างความท้าทาย รวมทั้งเป็นรูปแบบที่ สามารถตอบสนองความต้องการของผู้ใหญ่ได้เป็นอย่างดี แนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ (Experiential Learning) เป็นวิธีการเรียนที่ต้องเข้าใจผู้ใหญ่มากมีความแตกต่างกันเป็นอย่างมาก ทั้งเรื่อง ประสบการณ์ ลักษณะส่วนบุคคล และโอกาสทางการศึกษา บุคคลที่มีความหลากหลายและ แตกต่างกันมาก ในแต่ละประสบการณ์จะมีความสำคัญและเป็นประโยชน์หรืออาจเป็นอุปสรรค ต่อการเรียนรู้ ของบุคคลนั้นๆ รวมถึงประสบการณ์ในอดีตของแต่ละบุคคลจะมีประโยชน์ต่อการ แก้ปัญหาในการปฏิบัติงาน (Jaques, 1983) จะเห็นได้ว่าแนวทางการเรียนรู้จากประสบการณ์จะทำให้ เกิดประโยชน์อย่างมากมาต่อบุคคล เป็นทรัพยากรที่มีคุณค่ามากมายของบุคคล การเรียนรู้จาก ประสบการณ์เป็นการเรียนรู้เพิ่มความรู้ เพิ่มทักษะที่ได้รับผ่านชีวิตและการปฏิบัติ จากการทำงาน เป็นการศึกษาที่ไม่เป็นทางการจากการศึกษาทุกประเภท (Evans, 1994) การเรียนรู้จากประสบการณ์ ของผู้ใหญ่จะเกิดขึ้นได้เมื่อบุคคลได้เกี่ยวข้องกับกิจกรรม และวิพากษ์วิจารณ์อย่างมีเหตุผล จะเป็น ประโยชน์ต่อการทำงานและการดำรงชีพ (Pfeiffer, 1983) การเรียนรู้ของผู้ใหญ่จึงเป็นการเรียนรู้ที่ เกิดจากการกระทำจริง ผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้ใหม่ขึ้น หรือผู้เรียนปรับเปลี่ยนตนเองในการ ปฏิบัติตนตามบทบาทใหม่ (Dewey, 1983)

การเรียนรู้จากประสบการณ์ (Experiential Learning) เป็นการเรียนรู้ที่ได้จากการลงมือ ปฏิบัติจริงและนำความรู้มาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ เป็นการเรียนรู้ที่มุ่งสนองความต้องการ เพื่อให้ผู้เรียนได้รับ ประสบการณ์เชิงรูปธรรม แล้วสังเกตอย่างไตร่ตรอง คิดทบทวนจากนั้นผู้เรียน สรุปรูปเป็นความคิดรวบยอดซึ่งเป็นนามธรรม และสรุปเป็นหลักการซึ่งได้มาจากการบูรณาการ การสังเกตกับทฤษฎี ผู้เรียนนำหลักการไปประยุกต์ใช้ในบริบทใหม่ (Kolb, 1984) จะเห็นว่า การ จัดการเรียนรู้จากประสบการณ์สำหรับผู้ใหญ่จึงเป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่แตกต่างจากอดีต และแตกต่างจากรูปแบบการเรียนรู้ของกลุ่มอื่น ผู้สอนจะไม่ใช่ศูนย์กลางของการเรียนรู้ ผู้เรียน ไม่ใช่ผู้รับ แต่จะเป็นกระบวนการที่ผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ได้ใช้ประสบการณ์เดิมหรือความรู้เดิมผนวก กับความรู้ใหม่ สร้างเป็นความรู้ของผู้เรียนเอง (Lee and Caffarella, 1994) โดยเป็นความพยายามใน การเชื่อมโยงระหว่าง ทฤษฎีและปฏิบัติ เป็นการบูรณาการความรู้ใหม่หรือประสบการณ์ใหม่กับ ความรู้เดิมหรือประสบการณ์เดิม เพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงของบุคคล (อาชัญญา รัตนอุบล, 2547)

จากลักษณะและความสำคัญของการเรียนรู้จากประสบการณ์ข้างต้นถือได้ว่าเป็นรูปแบบการเรียนรู้ที่มีประโยชน์และมีความเหมาะสมกับการนำไปใช้ในกระบวนการเรียนรู้ผู้ใหญ่ รูปแบบของการเรียนรู้จากประสบการณ์นั้นส่งเสริมผู้เรียนผู้ใหญ่ในการเรียนรู้และการปฏิบัติตนตามบทบาทใหม่ ดังผลงานวิจัยของ Yan Fung Mok (1999) ที่ระบุอย่างชัดเจนว่ารูปแบบของการเรียนรู้จากประสบการณ์เป็นรูปแบบที่ผู้เรียนผู้ใหญ่มีผลสำเร็จในการเรียนรู้สูงกว่ารูปแบบการเรียนรู้ที่เป็นลักษณะการบรรยาย การอ่านเอกสาร หรือท่องจำ ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจรูปแบบของการเรียนรู้จากประสบการณ์มาเป็นกระบวนการในการถ่ายทอดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ โดยการใช้ประสบการณ์จริงในการปฏิบัติงานของอาสาสมัครตำรวจ และประสบการณ์ต่างๆของผู้เรียนผู้ใหญ่แต่ละคน รวมถึงแนวคิดในกระบวนการเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะมาเป็นพื้นฐานในการเสริมสร้างการเรียนรู้ตามกระบวนการเรียนรู้ที่เป็นวงจรการเรียนรู้จากประสบการณ์ที่ผู้วิจัยสังเคราะห์ขึ้นจากแนวคิดของ Roger (1969), Dewey (1983), Juch (1983), Pfeiffer and Jones (1983), Kolb (1984), Evans (1994), Tittly (1994), Conner (1997), Craig (1997), Goh (1998) มี 6 ขั้น ดังนี้ คือ

- 1) ประสบการณ์การเรียนรู้ เป็นการทบทวนเรื่องราวที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของอาสาสมัครตำรวจ โดยอาสาสมัครตำรวจเป็นผู้ได้รับปัญหาที่เกิดขึ้นหรือประสบอยู่ เป็นการสร้างความตระหนักในปัญหา หรือได้พบประสบการณ์ใหม่ แล้วนำประสบการณ์เดิมมาพิจารณา ควบคู่กับประสบการณ์
- 2) การสังเกตโดยตรง เป็นการรับรู้ข้อมูลใหม่ ประสบการณ์ใหม่ อาสาสมัครตำรวจจะสังเกต ศึกษาประสบการณ์ใหม่ เพื่อศึกษาข้อมูลรายละเอียด และปัญหาอุปสรรคต่างๆ ใน การปฏิบัติงาน โดยนำประสบการณ์เดิมในอดีตมาเป็นข้อมูลในการศึกษาเพิ่มเติม
- 3) การคิดวิเคราะห์ อาสาสมัครตำรวจจะคิดวิเคราะห์ วิพากษ์ ร่วมแสดงความคิดเห็น โดยใช้ประสบการณ์เดิมที่มีอยู่ หรือสิ่งที่ได้รับมาใหม่ การเรียนรู้ในเรื่องการปฏิบัติงาน นำมาวิเคราะห์วิพากษ์ อย่างมี วิจารณญาณ วิเคราะห์ด้วยเหตุด้วยผล
- 4) การเรียนรู้จากการลงมือ อาสาสมัครตำรวจจะลงมือ ทดลองปฏิบัติเพื่อเป็นการทดสอบสมมุติฐานของตนเอง หรือพิจารณาผลดี ผลเสียต่อการพัฒนา ปรับปรุง การปฏิบัติงานของตนเอง โดยใช้บทเรียนในอดีต ประสบการณ์เดิมและแนวทางการ ปฏิบัติงานใหม่ๆ เป็นเครื่องมือช่วยเสริม เป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน
- 5) การสรุป เป็นการสรุป ความรู้ใหม่ เพื่อการนำไปประยุกต์ใช้ ซึ่งภายหลังจากการทดลองปฏิบัติและได้ผลแล้ว อาสาสมัคร ตำรวจจะวิเคราะห์พิจารณา และตีความจากผลลัพธ์ที่ได้ เพื่อลงความเห็นและสรุปเป็นความรู้ใหม่ และทัศนคติต่อประสบการณ์ใหม่ เพื่อไปประยุกต์ใช้ต่อไป
- 6) การประยุกต์ใช้ อาสาสมัครตำรวจจะ นำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องและสร้างเป็นประสบการณ์ใหม่ สำหรับตนเอง

จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้น จะเห็นได้ว่านอกจากขั้นตอนของการเรียนรู้จากประสบการณ์แล้วลักษณะการปฏิบัติงานของอาสาสมัครตำรวจนั้น ยังต้องอาศัยการร่วมมือกันในการปฏิบัติงานให้สัมฤทธิ์ผล (จักรกฤษ ศรีโรจนากุล, 2551) จากการศึกษาแนวคิด การเรียนรู้แบบร่วมกันทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการทำงานดีกว่าทำงานอย่างตัวใครตัวมัน (Gokhale, 1995; พิชัย ทองดีเลิศ, 2547) เนื่องจากการเรียนรู้แบบร่วมกันมีความสอดคล้องกับธรรมชาติการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ กิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมกันส่งผลให้เกิดผลแรงจูงใจในการเรียนรู้ ผู้เรียนจะมีการต้านทานน้อยเนื่องจากการวิเคราะห์และเป็นการทำงานกลุ่มย่อย โดยใช้ประสบการณ์ที่ตนเองมี การใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบร่วมกัน ช่วยให้เห็นว่า ความรู้ใหม่ แนวคิดใหม่ ทักษะใหม่จะถูกนำเสนอให้สอดคล้องกับประสบการณ์เดิม (Brookfield, 1986) แนวคิดการเรียนรู้แบบร่วมกัน (Collaborative learning) เป็นวิธีการเรียนที่จัดให้ผู้เรียนทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มย่อยๆ แต่ละกลุ่มประกอบด้วยสมาชิกที่มีความรู้ความสามารถแตกต่างกัน โดยให้สมาชิกทุกคนต้องพึ่งพาอาศัยกัน มีความรับผิดชอบต่อกันร่วมกัน ทั้งโดยการปรึกษาหารือ และเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน การแบ่งปันทรัพยากรการเรียนรู้ สมาชิกในกลุ่มมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน คือแต่ละคนไม่เพียงแต่รับผิดชอบต่อการเรียนของตนเองเท่านั้น หากจะต้องรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของเพื่อนสมาชิกในกลุ่ม และร่วมกันทำงานจนประสบความสำเร็จ (MacGreger, 1990; Romer, 1985) โดยการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ร่วมกันระหว่างผู้สอนหรือผู้สอนกับผู้เรียน โดยการให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ทุกขั้นตอน ตั้งแต่การวางแผนการเรียน การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ และการประเมินผลการเรียนรู้ (Reid and Cook, 1998) การเรียนรู้แบบร่วมมือกันเน้นการจัดประสบการณ์ในการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ค้นหา ผู้เรียนมักจะจดจำได้ดี และมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม การเรียนรู้มีความเป็นอิสระ มีการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ทำให้ผู้เรียนรู้สึกอิสระที่จะแสดงความคิดเห็นและในขณะเดียวกันก็พร้อมจะรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น (Gokhale, 1995) วิธีการเรียนแบบกระบวนการกลุ่ม ช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนร่วมมือกัน แลกเปลี่ยนประสบการณ์ด้านต่างๆ ระหว่างกัน แบ่งหน้าที่ในการทำงาน เพื่อที่จะให้ผู้เรียนได้เห็นความสำคัญของทุกคนว่ามีส่วนทำให้งานประสบความสำเร็จ โดยการช่วยเหลือสนับสนุนให้กำลังใจแก่กันและพัฒนาความรู้สึกร่วมกันของกลุ่ม โดยผู้สอนจะต้องทำหน้าที่ในการสนับสนุนกระบวนการเรียนรู้เพื่อให้เกิดบรรยากาศดังกล่าว ด้วยการให้การสนับสนุนการเรียนรู้ของผู้เรียนทุกด้าน (Stacy, 1999) เพื่อให้ผู้เรียนได้สัมพันธ์แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันได้ โดยใช้ความคิดเห็นกันโดยใช้ความรู้ที่ตนเองมีในการวางแผนการทำงานร่วมกัน โดยงานที่กำหนดต้องเหมาะสมกับทักษะและความสามารถของผู้เรียน ให้แต่ละกลุ่มมีการแข่งขันระหว่างกัน ในผลงานของแต่ละกลุ่มและมีการประเมินผลกลุ่มและสมาชิกกลุ่ม (Davis, 1993) โดยสมาชิกแต่ละคนต้องทำงานที่ได้รับมอบหมายจากกลุ่มอย่างเต็มความสามารถ ดังนั้นกลุ่มจึงจำเป็นต้องมีระบบตรวจสอบผลงาน ทั้งที่เป็นรายบุคคลและรายกลุ่ม

ซึ่งมีวิธีการตรวจสอบหลายวิธี เช่นการจัดกลุ่มให้เล็กเพื่อที่สมาชิกกลุ่มจะได้เอาใจใส่กันและกัน
อย่างทั่วถึง การทดสอบเป็นรายบุคคลการสุ่มเรียกชื่อให้รายงาน ผู้สอนสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียน
ในกลุ่ม การจัดให้กลุ่มมีผู้สังเกตการณ์การให้ผู้เรียนสอนกันและกัน (Johnson and Johnson, 1994)

จากการศึกษาขั้นตอนการเรียนรู้แบบร่วมกันผู้วิจัยเห็นว่า สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการ
เสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ โดยสามารถแบ่งขั้นตอนใน
กระบวนการเรียนรู้ 6 ขั้นตอนจากที่ ผู้วิจัยสังเคราะห์ขึ้นจากแนวคิดของ Romer (1985), Reid and
Cook (1989), McGreger (1990), Davis (1993), Davidson (1994), Gerlach (1994), Johnson and
Johnson (1994), Gokhale (1995), Cramer (1998), Levin et al. (1998), Stacy (1999) ดังนี้ คือ
โครงการ 1) กำหนดขนาดกลุ่มการเรียนรู้โดยจัดกลุ่มละความรู้ ประสบการณ์เพศ อายุ 2) กำหนด
งานและประเด็นปัญหากำหนดหัวเรื่องต่างๆ ที่ต้องการให้บุคลากรศึกษา และกำหนดข้อตกลง
ร่วมกัน กำหนดเวลาในการศึกษาค้นคว้าเพื่อสร้างหรือผลงานร่วมกัน 3) การวางแผนการสร้าง
โครงการและผลงาน การระดมสมองเพื่อการวางแผนการสร้างโครงการหรือผลงานโดยมีการ
กำหนดขอบข่ายเนื้อหา การวางแผนการนำเสนอเรื่องที่ศึกษา การมอบหมายงานให้สมาชิกในกลุ่ม
การนำเสนอข้อมูลความรู้ที่ได้ไปศึกษามาภายในกลุ่ม 4) การดำเนินการสร้างโครงการและผลงาน
งานที่สร้างมีการดำเนินงานร่วมกันเพื่อให้สมาชิกในกลุ่มได้มีปฏิสัมพันธ์กันให้มากที่สุด 5) การ
นำเสนอผลงานนำเสนอให้กลุ่มอื่นๆ ได้ทราบและช่วยกันวิพากษ์วิจารณ์แลกเปลี่ยนความคิดเห็น
โครงการและชิ้นงาน 6) การประเมินผล เป็นประเมินผลชิ้นงานโดยตนเอง สมาชิกในกลุ่มและ
ผู้อำนวยการความสะดวกหรือครูผู้สอน

จากการพิจารณากระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดการเรียนรู้แบบร่วมกัน จะเห็นได้ว่า
เหมาะสมและสอดคล้องกับแนวทางการจัดการเรียนรู้ให้กับอาสาสมัครตำรวจ เนื่องจากผู้เรียน
ส่วนใหญ่อยู่ในวัยผู้ใหญ่ ต้องจัดการเรียนรู้ในบรรยากาศที่เป็นกันเอง สามารถแสดงความคิดเห็น
ได้อย่างเป็นอิสระ มีการปรึกษาหารือ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์ซึ่งกันและกัน ทำ
ให้เกิดการเรียนรู้ ในรูปแบบของกิจกรรมกลุ่ม การทำกิจกรรมเพื่อสังคม หรือการสร้างสรรค์
ประโยชน์ให้แก่ส่วนรวม ที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในด้าน ความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมของ
บุคคล หรือการเกิดจิตสำนึกสาธารณะ(ประไพพิศ โอปารวัฒน์, 2548)ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษา
ของ ชูชัย ศุภวงศ์ (2539) ที่ว่า จิตสำนึกสาธารณะเกิดจากกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันกับบุคคลอื่น

การนำโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนมาใช้เพื่อจัดกิจกรรมให้กับอาสาสมัคร
ตำรวจ เนื่องจากโปรแกรมทางการศึกษานอกระบบมีความเหมาะสมและเป็นประโยชน์กับ
กลุ่มเป้าหมาย เพราะว่ากลุ่มเป้าหมายคือ อาสาสมัครตำรวจและอยู่ในวัยผู้ใหญ่ ซึ่งสอดคล้อง
แนวคิดในเรื่องการให้การศึกษาแก่ผู้ใหญ่ของ Knowles (1980) ที่เน้นประสบการณ์เดิม และความ
ต้องการที่จะการเรียนรู้ของผู้เรียนเองและสอดคล้องกับความหมายของการศึกษานอกระบบ

โรงเรียน (อาชัญญา รัตนอุบล, 2540) ที่ว่า “กิจกรรมทางการศึกษาและมวลประสบการณ์ความรู้ใดๆ ก็ตามที่ได้จัดขึ้นโดยบุคคล หน่วยงาน และสถาบันต่างๆ ในสังคม โดยได้จัดขึ้นนอกเหนือไปจากการศึกษาในระบบโรงเรียนภาคปกติ เพื่อพัฒนาความรู้ ความสามารถ ทักษะและทัศนคติที่พึงประสงค์ของกลุ่มเป้าหมายต่างๆ โดยยึดหลักการที่ว่า เป็นการสนองความต้องการ ความสนใจและแก้ปัญหาให้แก่กลุ่มเป้าหมายนั้น” ฉะนั้นการศึกษานอกระบบโรงเรียนดังกล่าวจึงเป็นการศึกษาที่เหมาะสมสำหรับกลุ่ม อาสาสมัครตำรวจนี้ โดยมีลักษณะที่ยืดหยุ่นในการจัดการศึกษา ไม่ว่าจะเป็นตัวผู้สอน ผู้เรียน สถานที่ เวลา หลักสูตร และการประเมินผล ซึ่งเป็นกลุ่มที่เป็นผู้ใหญ่ และยังคงสอดคล้องกับ อุ่นตา นพคุณ (2546) ที่ว่า “การศึกษานอกระบบโรงเรียนจะต้องตอบสนองความต้องการและปัญหาของกลุ่มเป้าหมายได้”

การพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนมีมากมายและหลากหลายตามทัศนะของนักการศึกษาแต่ละท่าน ซึ่งได้ให้ความหมายของโปรแกรมไว้ดังนี้

Boyle (1981) ให้ความหมายของโปรแกรม (program) ว่าหมายถึง ผลรวมของความร่วมมือระหว่างนักการศึกษานอกระบบโรงเรียนมีอาชีพกับผู้เรียนในการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ กิจกรรมดังกล่าว ได้แก่ การวิเคราะห์ความต้องการ การวางแผนการเรียนการสอน การประชาสัมพันธ์ การประเมินผลและการรายงานผล

Tyler (1983) ได้ให้คำจำกัดความโปรแกรมว่า โครงร่างของงานที่จะกระทำหรือการจัดเตรียมแผนการที่จะทำ หรือชุดเหตุการณ์ที่รวบรวมไว้ ซึ่งรวมทั้งกิจกรรมทุกอย่างที่กระทำในค่ายหรือศูนย์ต่างๆ เป็นต้น

Boone (1992) ได้ให้ความหมายของโปรแกรมที่ใกล้เคียงกับ Boyle แต่ใช้คำว่า การวางแผนโปรแกรม (programming) โดยกล่าวว่า การวางแผน คือ ความร่วมมือระหว่างผู้เรียนกับองค์กรทางการศึกษานอกระบบโรงเรียน ในการวางแผนการสร้างแผนการเรียนการสอน การปฏิบัติงานการเรียนการสอน การประเมินผลและความรับผิดชอบต่อโปรแกรม

Caffarella (1994) ได้ให้ความหมายของโปรแกรม คือการตอบสนองความต้องการของบุคคล กลุ่มคนและชุมชนในการแก้ปัญหา และให้บรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้

จากการศึกษาแนวคิดของนักการศึกษาหลายๆ ท่านดังกล่าวจะพบว่าโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนของ Boyle (1981) มีความเหมาะสมที่จะนำมาออกแบบโปรแกรมสำหรับกลุ่มเป้าหมายนี้ เนื่องจากโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนของ Boyle ได้แบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือโปรแกรมเชิงพัฒนา (Development Program) โปรแกรมเชิงสถาบัน (Institutional Program) และโปรแกรมเชิงสารสนเทศ (Information Program) และจากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษาและวิเคราะห์เอกสาร ได้ข้อสรุปว่า สภาพและปัญหาของ อาสาสมัครตำรวจ มีความสอดคล้องกับโปรแกรมเชิงสถาบัน (Institutional Program) ของ Boyle (1981) และเป็นโปรแกรมที่ริเริ่มจาก

สถาบันผู้จัด กล่าวคือ มีการร่วมมือระหว่างคณะผู้บริหารองค์การบริหารส่วนจังหวัด หัวหน้าสถานี ตำรวจที่รับผิดชอบดูแล อาสาสมัครตำรวจ และผู้วิจัย นอกจากนี้การวิเคราะห์ความต้องการหรือ เนื้อหาตามหลักวิชาการและพื้นฐานองค์ความรู้ของโปรแกรมประเภทเชิงสถาบันจำนวนมากมี วัตถุประสงค์ต้องการให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในตัวบุคคล เพื่อพัฒนาความสามารถของปัจเจกบุคคล ให้ความสำคัญในเรื่องการพัฒนาเชิงบุคคล และรวมถึงการวิเคราะห์สถานการณ์ชุมชน

จากการวิเคราะห์สถานการณ์ปัญหาอาชญากรรมที่เกิดขึ้นและ การปฏิบัติงานของ อาสาสมัครตำรวจในประเทศไทย ในจังหวัดภาคตะวันออก มีแนวโน้มในการเกิดอาชญากรรมสูง กว่าทุกภาคในประเทศและสูงขึ้นในทุกๆ ปี ซึ่งในภาคตะวันออก จังหวัดชลบุรี มีความน่าสนใจ มากกว่าพื้นที่อื่น เนื่องจากจังหวัดชลบุรี มีแนวโน้มในการเกิดอาชญากรรมสูงกว่าทุกจังหวัดใน ภาคตะวันออกและสูงขึ้นในทุกๆ ปี ประกอบกับการเป็นเมืองท่องเที่ยวที่มีความเจริญเติบโตทาง เศรษฐกิจสูง มีความหนาแน่นของประชากรต่อพื้นที่สูง โอกาสของการเกิดอาชญากรรมย่อมมีมาก (กองพัฒนาและป้องกันอาชญากรรม, 2551) ดังบทให้สัมภาษณ์ของ วิชา คุณปลื้ม (2552) ที่ให้ สัมภาษณ์ว่า ปัจจุบันปัญหาเศรษฐกิจ ทำให้ภาคธุรกิจท่องเที่ยวในจังหวัดชลบุรีได้รับผลกระทบ อย่างต่อเนื่อง ขณะเดียวกันปัญหาอาชญากรรมที่เป็นผลจากการตกรางและประชากรแฝง ซึ่งส่งผล กระทบต่อความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนในสังคม เป็นปัญหาที่สำคัญเร่งด่วน ที่จะต้องรีบดำเนินการแก้ไขอย่างจริงจัง การแก้ปัญหาที่กล่าวมาต้องอาศัยความร่วมมือจากภาค ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม และเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะในการรักษาความสงบเรียบร้อย และ ความเป็นระเบียบเรียบร้อยของสังคม ชุมชนในรูปแบบของอาสาสมัครตำรวจ สอดคล้องกับบทให้ สัมภาษณ์ของ อธิพิพล คุณปลื้ม (2553) ที่ให้สัมภาษณ์ว่า อาสาสมัครตำรวจเมืองพัทยา จังหวัด ชลบุรีเป็นผู้ปฏิบัติงานเพื่อสังคมและชุมชน โดยมีจิตสำนึกความรับผิดชอบต่อส่วนรวม แต่ อาสาสมัครตำรวจบางคนก็ยังขาดความตระหนักในปัญหาของสังคมและชุมชนขาดจิตสำนึกความ รับผิดชอบต่อสังคม กลับใช้อำนาจหน้าที่ในการกระทำผิดเสียเอง จำเป็นต้องมีการเสริมสร้าง จิตสำนึกสาธารณะให้กับอาสาสมัครตำรวจซึ่งเป็นผู้ช่วยเจ้าพนักงานตำรวจ ในการปฏิบัติงานเพื่อ ช่วยเหลือประชาชนและสังคมส่วนรวม เพื่อให้เป็นให้เป็นพลเมืองที่มีความกล้าหาญทางจริยธรรม และคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก ซึ่งจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจในการ ช่วยเหลือสังคมต้องเกิดจากความรู้สึกภายในของบุคคล โดยมีการสร้างความตระหนักในปัญหา ของสังคมและชุมชนผ่านการเรียนรู้จากประสบการณ์และการปฏิบัติจริง ผสมผสานกับการนำ รูปแบบการเรียนรู้แบบร่วมกันกับบุคคลอื่น ในรูปแบบของการทำกิจกรรมเพื่อสังคม เพื่อให้เกิด ความคิดและทัศนคติที่จะช่วยเหลือบุคคลอื่นในสังคม และจากสภาพการณ์ในปัจจุบันการส่งเสริม และสนับสนุนการป้องกัน และรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน มีอาจสำเร็จได้เพียงถ้าพึ่ง การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจเท่านั้น ต้องอาศัยความร่วมมือ หรือการมีส่วนร่วมจาก

ประชาชน ทั้งนี้เนื่องมาจากการบริหารงานของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ มีข้อจำกัดในด้านทรัพยากรทุกด้าน ประกอบกับปริมาณงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจต้องสัมพันธ์กับประชาชนโดยตรง ในการดำเนินการกิจการตำรวจทุกด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่อง การป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมต้องเป็นไปในลักษณะองค์รวม ไม่แยกส่วน มีทิศทางการทำงานที่สอดคล้อง และบูรณาการ การส่งเสริมให้ภาคประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วม ในรูปแบบของอาสาสมัครตำรวจ ซึ่งปฏิบัติงานเพื่อสังคมและชุมชน โดยมีจิตสำนึกความรับผิดชอบต่อส่วนรวม ไม่หวังผลตอบแทน จึงเป็นสิ่งสำคัญที่นำไปสู่ผลสัมฤทธิ์ของการรักษาความสงบเรียบร้อยและความปลอดภัยให้กับประชาชนในสังคม (สุภเดช วรรณกุล, 2550)

ดังนั้นการพัฒนาโปรแกรมเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจจะเป็นแนวทางในการสร้างรูปแบบของการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน ในด้านการฝึกอบรมอาสาสมัครตำรวจทั่วประเทศเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ช่วยเหลือสังคมในการป้องกันอาชญากรรมเพื่อความสงบสุขของสังคมโดยส่วนรวม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาโปรแกรมเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ
2. เพื่อศึกษาผลการทดลองใช้โปรแกรมที่พัฒนาขึ้นเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ
3. เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะของการนำโปรแกรมเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจไปทดลองใช้

สมมติฐานของการวิจัย

1. หลังเข้าร่วมโปรแกรมเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ อาสาสมัครตำรวจกลุ่มทดลองจะมีระดับมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะ สูงขึ้นกว่าก่อนการทดลอง
2. อาสาสมัครตำรวจกลุ่มทดลองที่เข้าร่วมโปรแกรมเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะจะมีระดับมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะสูงกว่ากลุ่มอาสาสมัครตำรวจกลุ่มควบคุมหลังเข้าร่วมโปรแกรม

ขอบเขตของการวิจัย

1. ด้านประชากร เป็นการเลือกกลุ่มประชากรโดยเจาะจง เนื่องจากจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย มีแนวโน้มในการเกิดอาชญากรรมสูงกว่าทุกภาคในประเทศและสูงขึ้นในทุกๆ ปี ซึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี มีความน่าสนใจมากกว่าพื้นที่อื่น เนื่องจากเมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี มีแนวโน้มในการเกิดอาชญากรรมสูงกว่าทุกอำเภอในทุกจังหวัดของภาคตะวันออกเฉียงเหนือและสูงขึ้นในทุกๆ ปี ประกอบกับการเป็นเมืองท่องเที่ยวที่มีความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจสูง มีความหนาแน่นของประชากรต่อพื้นที่สูง โอกาสของการเกิดอาชญากรรมย่อมมีมาก (กองพัฒนาและป้องกันอาชญากรรม, 2551) รวมถึงมีการกระทำผิดของอาสาสมัครตำรวจเกิดขึ้นบ่อยครั้ง (กองวิจัยและพัฒนา, 2551) ผู้วิจัยจึงเลือก อาสาสมัครตำรวจเมืองพัทยา จังหวัดชลบุรีจำนวนทั้งหมด 250 คน เป็นกลุ่มตัวอย่างประชากร

2. ด้านเนื้อหาสาระ เนื้อหาที่สอนเน้นในเรื่อง การเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ โดยแบ่งเป็น 2 ด้าน ด้านการสร้างความรู้ความตระหนักรู้ คือ การรับรู้ปัญหา และการรู้แนวทางแก้ไขปัญหา ด้านการคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม คือ การรับอาสาที่จะทำบางสิ่งบางอย่างเพื่อสังคม โดยการอาสาช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ตำรวจในการปฏิบัติงาน และการแบ่งปันช่วยเหลือผู้อื่นในสังคม โดยการจัดเนื้อหาการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจมีดังนี้

2.1 การจับกุมผู้กระทำผิดซึ่งหน้าตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 79, 80

2.2 การตรวจค้นผู้ถูกจับ สืบเนื่องจากการจับกุมตัวผู้กระทำผิดกรณีราษฎรเป็นผู้จับ

2.3 การควบคุมตัวผู้กระทำความผิดเมื่อราษฎรจับกุมตัวผู้ถูกจับกุม ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 83, 84

2.4 การป้องกันตนเอง (ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 68) กฎหมายให้สิทธิแก่ราษฎรในการป้องกันตนเองต่อการกระทำที่เกิดจากการประทุษร้ายอันละเมิดต่อกฎหมาย

2.5 ผู้ช่วยเหลือเจ้าพนักงานเมื่อราษฎรได้รับคำร้องขอ จากเจ้าพนักงานผู้จับตามหมายตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 368

2.6 การช่วยเหลือผู้ประสบอันตราย กรณีที่ราษฎรพบเห็นผู้อื่นตกอยู่ในอันตรายเท่าชีวิต ซึ่งตนอาจช่วยได้ ก็ต้องช่วยตามความจำเป็น ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 374

2.7 การจับกุมผู้ต้องหาหรือจำเลย ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 117

2.8 เป็นผู้ช่วยเหลือเจ้าพนักงานตำรวจในการประสานงาน และปฏิบัติงานตามโครงการป้องกันอาชญากรรมและรักษาความสงบเรียบร้อยของชุมชน เช่น อาสาจราจร สายตรวจ

ชุมชน อาสาสมัคร แจ้งข่าวอาชญากรรม ตำรวจหมู่บ้าน อาสาสมัครตำรวจ คณะกรรมการติดตามงานตำรวจระดับสถานีตำรวจ

2.9 การแบ่งปันและช่วยเหลือผู้อื่นในสังคม เป็นการให้ความร่วมมือในการปฏิบัติ และ/หรือการสนับสนุนทรัพยากรต่างๆ เพื่อใช้ในการปฏิบัติตามกิจกรรมเพื่อลดและแก้ไขปัญหของท้องถิ่น และชุมชน สังคม เช่น การพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน สังคม การดูแลสาธารณสุขสมบัติและสิ่งของส่วนรวม เป็นต้น

3. ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา ตัวแปรที่ทำการศึกษาในครั้งนี้ได้แก่

ตัวแปรอิสระ คือ โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน

ตัวแปรตาม คือ มโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน หมายถึง กิจกรรมการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน ซึ่งมีองค์ประกอบดังนี้ วัตถุประสงค์ ผู้เรียน ผู้สอน กิจกรรมการเรียนรู้ ระยะเวลา แหล่งความรู้และสื่อการเรียนรู้ สภาพแวดล้อม การวัดและประเมินผล และโปรแกรมเชิงสถาบัน (Institutional Program) ของ Boyle (1981) มี 5 ขั้นตอน คือ 1) กำหนดกลุ่มผู้รับบริการ 2) ระบุเนื้อหาวิชา 3) วางแผนการเรียนการสอน 4) การนำแผนการสอนไปปฏิบัติ และ 5) การประเมินผลโปรแกรม

การเรียนรู้จากประสบการณ์ หมายถึง กระบวนการที่ผู้เรียนเข้าไปมีประสบการณ์ในเรื่องที่ต้องการเรียนรู้ โดยผู้เรียนมีบทบาทสำคัญคือผู้คิดและปฏิบัติกิจกรรมในการเรียนรู้ โดยผ่านขั้นตอนการเรียนรู้ 6 ขั้นตอนคือ 1) ทบทวนประสบการณ์เดิม 2) การสังเกตไตร่ตรอง 3) การคิดวิเคราะห์ วิพากษ์ 4) การเรียนรู้จากการลงมือทำ 5) การสรุป และ 6) การประยุกต์ใช้

การเรียนรู้แบบร่วมกัน เป็นวิธีการเรียนที่จัดให้ผู้เรียนทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มย่อยๆ แต่ละกลุ่มประกอบด้วยสมาชิกที่มีความรู้ความสามารถแตกต่างกัน โดยให้สมาชิกทุกคนต้องพึ่งพาอาศัยกัน มีความรับผิดชอบต่อกันทั้งกลุ่ม ทั้งโดยการปรึกษาหารือ และเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน การแบ่งปันทรัพยากรการเรียนรู้ สมาชิกในกลุ่มมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน คือแต่ละคนไม่เพียงแต่รับผิดชอบต่อการเรียนของตนเองเท่านั้น หากจะต้องรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของเพื่อนสมาชิกในกลุ่ม และร่วมกันทำงานจนประสบความสำเร็จ โดยผ่านขั้นตอนการเรียนรู้ 6 ขั้นตอนคือ 1) กำหนดขนาดกลุ่ม 2) กำหนดงานและประเด็นปัญหา 3) การวางแผนดำเนินงาน 4) โครงการและกิจกรรม 5) การนำเสนอผลงาน 6) การประเมินผล

จิตสำนึกสาธารณะ หมายถึง ความตระหนักรู้ ความคิดเห็นของบุคคลต่อปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมจากกระบวนการรับรู้ ทำให้เกิดการวิเคราะห์ วิพากษ์ และคัดเลือกเหตุการณ์นั้นว่าเป็น

ปัญหา แม้ปัญหาเหล่านั้นจะไม่มีผลกระทบต่อตนเองโดยตรง มีความรักความเอื้ออาทรต่อบุคคล ทั้งที่รู้จักและไม่รู้จัก คำนึงถึงประโยชน์ของส่วนรวมควบคู่กับประโยชน์ส่วนตัว มีความรู้สึกเป็นเจ้าของส่วนรวม เกิดความปรารถนาที่จะแก้ไขปัญหาเหล่านั้น เชื่อมั่นในความสามารถของตนเอง และพลังของการรวมกลุ่มในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม รวมทั้งการปฏิบัติร่วมกันกับผู้อื่น เพื่อสร้างพลังผลักดันในการแก้ไขปัญหาโดยใช้กระบวนการเรียนรู้ร่วมกันอย่างต่อเนื่อง (อนุชาติ พวงสำลี, 2543) โดยแบ่งความหมายของจิตสำนึกสาธารณะออกเป็น 2 องค์ประกอบ คือ การตระหนักรู้ และการคำนึงถึงส่วนรวมร่วมกัน ราชบัณฑิตยสถาน (2542)

มโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ หมายถึง กรอบความคิดและความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหาจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ อันเกิดจากการได้รับประสบการณ์จากการเรียนรู้ ทำให้สามารถสรุปเป็นทัศนคติต่อประสบการณ์ใหม่และสามารถนำมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะไปประยุกต์ใช้ โดยแบ่งออกเป็น 2 องค์ประกอบ คือ การตระหนักรู้ และการคำนึงถึงส่วนรวมร่วมกัน

การตระหนักรู้ หมายถึง การรับรู้ปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม ชุมชน และการรับรู้แนวทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นว่าควรทำอย่างไรเพื่อแก้ปัญหานั้น เป็น ความคิดเห็นของบุคคลต่อปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมจากกระบวนการรับรู้ ทำให้เกิดการวิเคราะห์ วิพากษ์ และคัดเลือกเหตุการณ์นั้นว่าเป็นปัญหา แม้ปัญหาเหล่านั้นจะไม่มีผลกระทบต่อตนเองโดยตรง เกิดความปรารถนาที่จะแก้ไขปัญหา เชื่อมั่นในความสามารถของตนเองและพลังของการรวมกลุ่มในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม สามารถวัดได้โดยใช้แบบวัดแบบวัดมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ ในรูปแบบของแบบสอบถามที่เป็นมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ จำนวน 40 ข้อ

การคำนึงถึงส่วนรวมร่วมกัน หมายถึง การรับอาสาที่จะทำบางสิ่งบางอย่างเพื่อสังคม โดยการอาสาช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ตำรวจในการปฏิบัติงาน และการแบ่งปันช่วยเหลือผู้อื่นในสังคม คือ การให้ความร่วมมือในการปฏิบัติ และ/หรือการสนับสนุนทรัพยากรต่างๆ เพื่อใช้ในการปฏิบัติตามกิจกรรมเพื่อลดและแก้ไขปัญหของท้องถิ่น และชุมชน สังคม เช่นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน สังคม การดูแลสาธารณสมบัติและสิ่งของส่วนรวม เป็นต้น สามารถวัดได้โดยใช้แบบวัดแบบวัดมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ ในรูปแบบของแบบสอบถามที่เป็นมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ จำนวน 40 ข้อ

อาสาสมัครตำรวจ หมายถึง แนวร่วมภาคประชาชนที่เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมตำรวจ ในลักษณะปฏิบัติการ เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยและป้องกันปราบปรามอาชญากรรม

ปัญหาอุปสรรคและข้อสนับสนุนของการนำโปรแกรมไปทดลองใช้ หมายถึง สิ่งที่เป็นผลต่อการจัดการเรียนรู้ที่เกิดจากองค์ประกอบของโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน ได้แก่ วัตถุประสงค์ ผู้เรียน ผู้สอน เนื้อหาสาระ กิจกรรมการเรียนรู้ ระยะเวลา แหล่งความรู้และสื่อการ

เรียนรู้ สภาพแวดล้อม และการประเมินผล ในขณะระหว่างทดลองโปรแกรมการศึกษานอกระบบ โรงเรียนที่ได้พัฒนาขึ้น ซึ่งอาจจะเป็นผลในเชิงสนับสนุนหรือปัญหาอุปสรรคในการดำเนินการ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้โปรแกรมการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะที่เหมาะสมสำหรับนำมาใช้ในการฝึกอบรมอาสาสมัครตำรวจประจำปีในแต่ละจังหวัดทั่วประเทศ

2. ได้คู่มือเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะสำหรับอาสาสมัครตำรวจทั่วประเทศ เพื่อนำมาใช้ในการฝึกปฏิบัติด้วยตนเอง ในด้านการช่วยเหลือการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจ และการแบ่งปันช่วยเหลือผู้อื่นช่วยเหลือสังคม

3. ข้อมูลที่ได้จากการทดลอง สามารถนำไปปรับใช้เพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะกับกลุ่มเป้าหมายอื่น โดยใช้โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่พัฒนาขึ้น เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ครู อาสาสมัครป้องกันภัยพลเรือน (อพปร.) และผู้นำชุมชนต่าง ๆ เป็นต้น

4. ได้ข้อมูลด้านข้อสนับสนุน และปัญหาอุปสรรคจากการใช้โปรแกรมเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะที่พัฒนาขึ้น ซึ่งสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาและปรับปรุงระบบการฝึกอบรมให้เหมาะสมกับกลุ่มผู้เรียนวัยผู้ใหญ่กลุ่มอื่นๆต่อไป

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สำหรับงานวิจัยเรื่อง การพัฒนาโปรแกรมเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียน
2. แนวคิดในการจัดโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน
3. แนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์
4. แนวคิดการเรียนรู้แบบร่วมกัน
5. แนวคิดเกี่ยวกับมโนทัศน์
6. แนวคิดเกี่ยวกับจิตสำนึกสาธารณะ
7. แนวคิดเกี่ยวกับอาสาสมัครตำรวจ
8. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
9. กรอบแนวคิดในการวิจัย

1. แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียน

1.1 ความหมายของการศึกษานอกระบบโรงเรียน

การศึกษานอกระบบโรงเรียน มีความหมายครอบคลุมถึงมวลประสบการณ์การเรียนรู้ทุกชนิดที่บุคคลได้รับการเรียนรู้ ไม่ว่าจะเป็นการเรียนรู้ตามธรรมชาติ การเรียนรู้จากสังคม และการเรียนรู้ที่ได้รับจากโปรแกรมการศึกษาที่จัดขึ้นนอกเหนือไปจากการศึกษาในโรงเรียนตามปกติ ซึ่งกิจกรรมการศึกษาที่จัดขึ้นนี้เพื่อเปิดโอกาสให้บุคคลที่มีได้ออยู่ในระบบโรงเรียนปกติ ได้มีโอกาสแสวงหาความรู้เพื่อมุ่งแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน ฝึกอาชีพ หรือเพื่อพัฒนาความรู้เฉพาะเรื่อง

สำหรับความหมายของการศึกษานอกระบบโรงเรียนนี้ ได้มีนักการศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ให้ความหมายของการศึกษานอกระบบโรงเรียนไว้ในลักษณะคล้ายคลึงกัน กล่าวคือเป็นการศึกษาที่มีลักษณะยืดหยุ่น ไม่ว่าจะเป็นผู้สอน ผู้เรียน กิจกรรม ระยะเวลา และสถานที่เรียน โดยยืดหยุ่นเปลี่ยนแปลงไปตามความต้องการของผู้เรียนเป็นสำคัญ (อาชัญญา รัตนอุบล, 2551) การให้นิยามของผู้ทรงคุณวุฒิและนักการศึกษาแต่ละท่านมีดังนี้คือ

สุรกุล เจนอบรม (2523) ให้ความหมายของการศึกษานอกระบบว่า การศึกษานอกระบบโรงเรียนเป็นกิจกรรมการศึกษาที่มีรูปแบบไม่แน่นอน จัดขึ้นตามความเหมาะสมและความต้องการของผู้เรียน เน้นการพัฒนาของผู้เรียนให้เสรีภาพและความรับผิดชอบแก่ผู้เรียนที่จะกำหนดทางเลือกความสนใจและแนวการดำเนินชีวิตของตนเอง

อุ้นดา นพคุณ (2528) ได้ให้ความหมายของการศึกษานอกระบบโรงเรียนว่า หมายถึง กิจกรรมหรือโครงการใด ๆ ที่สถาบันต่าง ๆ ในสังคมจัดขึ้น โดยมีเจตนาและวัตถุประสงค์ที่จะให้การเรียนรู้แก่ประชาชนที่สามารถกำหนดเป้าหมายได้ ผู้รับการศึกษาเองก็มีเจตนาหรือวัตถุประสงค์ในการที่จะให้การเรียนรู้กิจกรรมดังกล่าวจัดให้แก่ประชาชนทุกเพศ ทุกวัย ทุกชุมชน และทุกระดับการศึกษา เพื่อให้บุคคลดังกล่าวมีความรู้ ทักษะและทัศนคติค่านิยมที่ดี กิจกรรมทางการศึกษาที่เรียกว่า เป็นการศึกษาอกระบบโรงเรียนจะต้องจัดขึ้นในระยะเวลาอันสั้น หลักสูตรยืดหยุ่น ประหยัด และตอบสนองความต้องการความสนใจของผู้เรียนและปัญหาของชุมชน

อาชญญา รัตนอุบล (2542) ได้กล่าวถึงการศึกษาอกระบบโรงเรียน ว่าหมายถึง กิจกรรมทางการศึกษา และมวลประสบการณ์ความรู้ใดๆ ก็ตามที่ได้จัดขึ้นโดยบุคคล หน่วยงานและสถาบันต่างๆ ในสังคม โดยมุ่งจัดขึ้นนอกเหนือไปจากการศึกษาในระบบโรงเรียนภาคปกติโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาความรู้ ความสามารถ ทักษะและทัศนคติที่พึงประสงค์ของกลุ่มเป้าหมายต่างๆ ในสังคม โดยยึดหลักที่ว่า กิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนนั้นๆ จะตอบสนองต่อความต้องการ ความสนใจและประยุกต์ใช้แก้ปัญหาให้แก่กลุ่มเป้าหมายนั้นได้ด้วย ซึ่งการศึกษาดังกล่าวจึงเป็นการศึกษาที่เปิดโอกาสให้กับประชาชนทุกคนในชุมชน โดยจัดให้แก่ประชาชนทุกเพศ ทุกวัย ทุกภูมิภาค ทุกระดับการศึกษา และทุกชุมชน โดยมีลักษณะที่ยืดหยุ่นในการจัดการศึกษา ไม่ว่าจะเป็นตัวผู้สอน ผู้เรียน เวลา สถานที่ หลักสูตรและการสอน การจัดการบริหารและการประเมินผล

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม 2545 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545) มาตรา 15 กล่าวถึง การศึกษานอกระบบ ว่าเป็นการศึกษาที่มีความยืดหยุ่นในการกำหนดจุดมุ่งหมาย รูปแบบวิธีการจัดการศึกษา ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญของการสำเร็จการศึกษา โดยเนื้อหาและหลักสูตรจะต้องมีความเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของบุคคลแต่ละกลุ่ม

การศึกษานอกระบบ โรงเรียนตามพระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. 2551 มาตรา 4 “การศึกษานอกระบบ” หมายความว่า กิจกรรมการศึกษาที่มีกลุ่มเป้าหมายผู้รับบริการและวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ที่ชัดเจน มีรูปแบบ หลักสูตร วิธีการจัดและระยะเวลาเรียนหรือฝึกอบรมที่ยืดหยุ่นและหลากหลายตามสภาพความต้องการและ

ศักยภาพในการเรียนรู้ของกลุ่มเป้าหมายนั้นและมีวิธีการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ที่มีมาตรฐานเพื่อรับคุณวุฒิทางการศึกษา หรือเพื่อจัดระดับผลการเรียนรู้

วรัรัตน์ อภินันท์กุล (2551) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ของการศึกษานอกระบบโรงเรียน หมายถึง การศึกษาที่มีความยืดหยุ่นในการกำหนดจุดมุ่งหมาย รูปแบบ วิธีการจัดการศึกษา ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและประเมินผล การเรียนรู้ในการศึกษานอกระบบโรงเรียนนั้น เป็นไปเพื่อให้สอดคล้องกับผู้เรียน โดยมุ่งหมายในการเสริมสร้างและนำความรู้ประสบการณ์ของผู้เรียนมาใช้ให้สอดคล้องกับความจำเป็น ทั้งนี้ก็เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้ที่มีวุฒิภาวะ มีความรับผิดชอบในการเรียนรู้ด้วยตนเองไปตลอดชีวิต

The Encyclopedia of Informal Education (2009) ได้ให้ความหมายของการศึกษานอกระบบโรงเรียนไว้ว่า การศึกษานอกระบบโรงเรียนจะเกี่ยวข้องกับ ความต้องการในการเรียนรู้ของกลุ่มที่ด้อยโอกาส การเรียนรู้เพื่อเสริมทักษะพิเศษของบุคคล การศึกษาที่เน้นถึงเป้าหมายเป็นสำคัญ และการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่นทั้งการจัดการและวิธีการ

สรุป ความหมายของ การศึกษานอกระบบโรงเรียน คือ กิจกรรมการเรียนรู้ที่ถูกจัดขึ้น นอกเหนือไปจากการจัดการศึกษาตามระบบปกติ โดยมีเนื้อหา จุดมุ่งหมาย รูปแบบ วิธีการ ในลักษณะยืดหยุ่น เหมาะสม และสอดคล้องกับความต้องการด้านการศึกษาของกลุ่มเป้าหมาย ตามความสมัครใจ และตามโอกาสที่จะเอื้ออำนวย

1.2 ปรัชญาและแนวคิดการศึกษานอกระบบโรงเรียน

ผู้เชี่ยวชาญและนักการศึกษานอกระบบโรงเรียน ได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับความหมายของ ปรัชญาและแนวคิดการศึกษานอกระบบโรงเรียนไว้ดังนี้

อุ้นดา นพคุณ (2523) ได้อธิบายถึงภารกิจที่เป็นไปได้ของการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน เพื่อพัฒนาคนให้มีลักษณะ ดังนี้

1. จัดกิจกรรมการศึกษาอย่างกว้างขวางในหลายๆ รูปแบบตามลักษณะ และสภาพแวดล้อมต่างๆ
2. จัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนสำหรับผู้ปฏิบัติการอยู่ เพื่อเพิ่มพูนทักษะ ความรู้
3. จัดกิจกรรมในรูปแบบของการให้การศึกษา เพิ่มพูนความรู้ หรือการศึกษาต่อเนื่อง สำหรับผู้ที่ออกจากระบบการศึกษาในโรงเรียนแล้ว

สุรกุล เจนอบรม (2541) กล่าวว่า การศึกษานอกโรงเรียนปัจจุบันได้กำหนดความมุ่งหมายไว้ดังนี้

1. เพื่อฝึกอบรมให้ผู้เรียนเป็น “คนคิดเป็น”
2. เพื่อให้ผู้เรียนได้มีเครื่องมือในการเสาะแสวงหาความรู้ต่อไป
3. เพื่อสนับสนุนให้ผู้เรียนได้นำความรู้ ทักษะและทักษะที่จำเป็นไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อสังคม
4. เพื่อส่งเสริมและรักษาวัฒนธรรมอันดีงามซึ่งเป็นมรดกของชาติ

สำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน (2550) กล่าวว่า การศึกษานอกโรงเรียนเป็นการจัดการศึกษาที่มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิตให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ทั้งนี้เพราะการจัดการศึกษาในระบบโรงเรียนแต่เพียงอย่างเดียวไม่เพียงพอที่จะสนองตอบความต้องการในการเรียนรู้ของประชาชนได้อย่างทั่วถึง จำเป็นต้องมีการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนซึ่งมีลักษณะยืดหยุ่นมากกว่า สามารถสนองตอบความต้องการของประชาชนได้อย่างหลากหลายและทั่วถึง โดยเฉพาะในปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง รวมทั้งมีความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว จึงมีความจำเป็นที่จะต้องสร้างวิธีการใหม่ ๆ ในการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน โดยทำให้การเรียนรู้เป็นสิ่งที่อยู่ใกล้ตัวและแสวงหาได้โดยง่ายสำหรับคนทั่วไป

ดังนั้น การจัดการศึกษานอกระบบจะต้องอาศัยแนวคิดและปรัชญาที่หลากหลาย มาใช้เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน โดยมุ่งให้กลุ่มเป้าหมายสามารถคิดเป็นและแก้ปัญหาเป็น เพื่อเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถ ทักษะและทัศนคติที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน เพื่อสามารถให้ดำรงตนอยู่ในสังคมและดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข

1.3 วัตถุประสงค์และเป้าหมายของการศึกษานอกระบบโรงเรียน

การศึกษานอกระบบโรงเรียนมีวัตถุประสงค์และเป้าหมายในการจัดการศึกษาเพื่อให้บุคคลได้เกิดการเรียนรู้ดังนี้

อาชัญญา รัตนอุบล (2550) ได้กล่าวถึงวัตถุประสงค์และความมุ่งหมายของการศึกษานอกระบบโรงเรียน ไว้ดังนี้

1. เพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การศึกษานอกระบบโรงเรียนมีวัตถุประสงค์ที่จะพัฒนาคุณภาพของประชากรให้เป็นทรัพยากรที่สำคัญของประเทศชาติ เพื่อเป็นพื้นฐานของการพัฒนาสังคม เศรษฐกิจและการเมืองต่อไป เนื่องจากในการพัฒนาประเทศนั้น ปัจจัยสำคัญในการพัฒนาประเทศให้บรรลุเป้าหมายคือคุณภาพของประชากรอันเป็นปัญหาขั้นมูลฐานของประเทศ หาก

ประชากรมีคุณภาพแล้ว การแก้ปัญหาด้านเศรษฐกิจ สังคม หรือการเมือง ก็จะสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ซึ่งการศึกษานอกระบบโรงเรียนจึงต้องการให้ประชาชนได้รับประสบการณ์การเรียนรู้ในเรื่องต่อไปนี้เป็นคือ

1.1 เพิ่มพูนความรู้ การศึกษานอกระบบโรงเรียนมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ประชาชนมีความรู้ ซึ่งมีใช้เฉพาะการอ่านออกเขียนได้เท่านั้น หากครอบคลุมไปถึงความรู้ ความเข้าใจในเรื่องอื่นๆ ด้วย เช่น ด้านเศรษฐกิจ การปกครองและสุขภาพอนามัย เป็นต้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อยกระดับและปรับปรุงมาตรฐานความเป็นอยู่ของตนเองหรือชุมชนของตนให้ดีขึ้น

1.2 เกิดทัศนคติที่ดี ในสังคมที่ประชาชนมีคุณภาพ ประชาชนจำเป็นที่จะต้องมีการทัศนคติที่ดีในการทำงาน การประกอบอาชีพ ความสัมพันธ์ คบค้าสมาคมกับผู้อื่น ด้วยเหตุนี้ การศึกษานอกระบบโรงเรียนจึงจำเป็นที่จะต้องสร้างและปลูกฝังทัศนคติที่ดี และเหมาะสมถูกต้องให้แก่ประชาชนตั้งแต่เกิดจนถึงวัยชรา ไม่ว่าจะเป็นด้านการปกครองแบบประชาธิปไตย การซื้อสัตย์ การตรงต่อเวลา และการเคารพสิทธิของผู้อื่น เป็นต้น

1.3 เกิดทักษะหรือความชัดเจนในชีวิต สังคมมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาและเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เนื่องจากเจริญทางด้านเทคโนโลยีและการคมนาคมสื่อสารที่รวดเร็วขึ้นกว่าเดิม สังคมจึงไม่อาจหยุดนิ่ง เศรษฐกิจจนมีการบีบรัดตัว บังคับให้สังคมมีการเปลี่ยนแปลง การศึกษานอกระบบโรงเรียนจึงต้องช่วยให้ความรู้แก่บุคคลเพื่อการปรับตัวกับสภาพและสถานการณ์ใหม่ของสังคมให้ได้ นอกจากนี้แล้วการที่ประชากรของโลกเพิ่มขึ้นในอัตราที่สูงขึ้นอย่างรวดเร็ว จึงทำให้ความเป็นอยู่และชีวิตประจำวันของประชาชนได้รับผลกระทบ ด้วยเหตุนี้บุคคลจึงควรต้องได้รับความรู้เพื่อจะเป็นผู้ที่มีคุณภาพ มีทักษะในอาชีพของตน เพื่อการแข่งขันในตลาดแรงงาน หรือเพื่อจะได้มีทักษะรู้จักประหยัดทรัพยากร และรู้จักใช้ทรัพยากรให้เป็นประโยชน์แก่ตนเองและชุมชนให้มากที่สุด

2. เพื่อพัฒนาด้านทรัพยากรสิ่งแวดล้อมในชุมชน การศึกษานอกระบบโรงเรียนมุ่งหวังให้ความรู้แก่ประชาชนในชุมชน เพื่อส่งเสริมให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสภาพแวดล้อม หรือพัฒนาด้านวัตถุที่ดีขึ้น เช่น การส่งเสริมด้านการผลิต การส่งเสริมการคมนาคมและการส่งเสริมสาธารณสุขสมบัติ เป็นต้น นอกจากนี้แล้ว การศึกษานอกระบบโรงเรียนยังมุ่งหมายที่จะทำให้ประชาชนเกิดการเรียนรู้และสามารถเข้าใจปัญหาของตนเองและสภาพแวดล้อมที่ตนอาศัยอยู่ เพื่อปรับปรุงแก้ไขปัญหาคือความเป็นอยู่และสภาพแวดล้อมให้ดีขึ้น ซึ่งโดยทั่วไปแล้วชุมชนจะมีทรัพยากรอยู่ 3 ประเภทด้วยกัน คือ ทรัพยากรมนุษย์ ทรัพยากรทางเทคนิค และทรัพยากรตามธรรมชาติ ทรัพยากรมนุษย์ก็คือ ตัวประชาชนและความสามารถของบุคคลสำหรับทรัพยากรทางเทคนิคก็คือสิ่งต่าง ๆ อันเป็นผลจากวิทยาศาสตร์และการประดิษฐ์ เช่น ถนนรถยนต์ ปุ๋ยเคมี ฯลฯ และทรัพยากรธรรมชาติ ได้แก่ ดิน แร่ธาตุ น้ำ และภูมิอากาศ ฯลฯ ถ้าหากประชาชนได้พัฒนา

ความรู้ความสามารถในการวิเคราะห์ปัญหาและตระหนักว่าตนเองและชุมชนมีทรัพยากรอะไรบ้างแล้ว ก็จะตระหนักได้ว่าสิ่งใดควรจะต้องปกป้องรักษา หรือสิ่งใดที่สามารถนำทรัพยากรมาใช้พัฒนาสภาพแวดล้อมของตนต่อไปได้ และชุมชนดังกล่าวก็จะมีความสำเร็จก้าวหน้าต่อไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. เพื่อส่งเสริมความเป็นธรรมในการศึกษาความเสมอภาคทางการศึกษามีความสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาประเทศ เนื่องจากเป็นสิทธิของมนุษย์และเป็นหัวใจของประชาธิปไตย การศึกษานอกระบบโรงเรียนจึงมีส่วนช่วยสนับสนุนความเป็นธรรมในการศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษาเพื่อประโยชน์แก่นักเรียนทุกคน ทุกวัย และทุกชุมชน เพื่อให้ประชาชนทุกคนได้รับการศึกษาอันจะนำไปสู่ความสามารถที่จะช่วยเหลือตนเองและสังคมของตนได้ต่อไป

4. เพื่อส่งเสริมศีลธรรมและวัฒนธรรมอันดีงามของประเทศชาติในโลกปัจจุบัน ขณะที่วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีได้เจริญไปอย่างรวดเร็ว มนุษย์จะเริ่มเห็นห่างจากวัฒนธรรมและประเพณีดั้งเดิมของชาติ การศึกษานอกระบบโรงเรียนจึงมีส่วนช่วยสนับสนุนให้บุคคลเกิดการรับรู้เกี่ยวกับบรรณคดี ประวัติศาสตร์ และศิลปะประจำท้องถิ่น อันจะเป็นการส่งเสริมให้เกิดการรักษาและถ่ายทอดวัฒนธรรมของประเทศชาติขึ้น ด้วยเหตุนี้ การศึกษานอกระบบโรงเรียนจะช่วยสนับสนุนให้ประชาชนมีชีวิตที่สมบูรณ์แบบ รู้จักการประพฤติปฏิบัติตนตามความถูกต้องและเหมาะสมของจารีตประเพณีและวัฒนธรรมอันดีงามของประเทศ ตลอดจนเป็นผู้ที่มีธรรมะประจำใจ อีกทั้งยังรู้จักรัก และช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ และทำให้เป็นผู้ที่มีความสุขในชีวิตตามควรแต่อัธยาศัยของตน

5. เพื่อส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตยในหมู่ประชาชน การศึกษานอกระบบโรงเรียนจะมีส่วนช่วยสนับสนุนพัฒนาความสามารถทางด้านประชาธิปไตยของประชาชนไทย และยังส่งเสริมให้ประชาชนรู้จักการทำงานร่วมกันเป็นหมู่คณะ รู้จักการรับผิดชอบงานร่วมกัน รู้จักการแบ่งงานกันทำ รู้จักการปรับตัว รู้จักเคารพในความคิดเห็นและสิทธิหน้าที่ของผู้อื่น นอกจากนี้แล้ว การศึกษานอกระบบโรงเรียนยังมีส่วนช่วยสนับสนุนให้ประชาชนได้รู้จักคิดวิพากษ์ วิเคราะห์ วิเคราะห์ปัญหา และสามารถตัดสินใจภายใต้ระบอบประชาธิปไตยได้อย่างเหมาะสมและถูกต้องอีกด้วย

6. เพื่อพัฒนาจิตใจ การศึกษานอกระบบโรงเรียนจะช่วยให้บุคคลได้ใช้ชีวิตอย่างสมบูรณ์ รู้จักการใช้เวลาว่างเพื่อการพักผ่อน รู้จักการอ่านหนังสือที่ตนสนใจ รู้จักฟังเพลงเพื่อความเพลิดเพลิน และได้รู้จักการพักผ่อนจากความตึงเครียดของชีวิตอีกด้วย นอกจากนี้แล้ว การศึกษานอกระบบโรงเรียนยังช่วยสนับสนุนให้บุคคลรู้จักพัฒนาจิตใจของตนเองให้เป็นผู้ที่มีทัศนคติ มีค่านิยมที่เหมาะสม มีความเชื่อและเข้าใจในเรื่องของความดีและความเลว ตลอดจนสามารถวินิจฉัย ตัดสินใจและเข้าใจสภาพการณ์ในสังคมที่ตนอาศัยอยู่ได้อย่างถูกต้อง

สรุป ได้ว่าวัตถุประสงค์และความมุ่งหมายของการศึกษานอกระบบโรงเรียนโดยภาพรวมแล้วมีเป้าหมายเพื่อการบริการและช่วยเหลือให้ประชาชนสามารถปรับชีวิตให้เข้ากันได้ หรือผสมกลมกลืนกับสภาพแวดล้อม ให้เป็นเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ที่ใช้ความรู้เป็นฐานในการดำรงชีวิตและการทำงาน สร้างชุมชนทุกชุมชนเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ และส่งเสริมให้สังคมในภาพรวมทุกพื้นที่เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผ่านกิจกรรมต่างๆ อย่างกว้างขวาง ตามลักษณะของกลุ่มเป้าหมาย ตามสภาพท้องถิ่น หรือตามสภาพการณ์ ทั้งนี้เนื่องจากเมื่อสภาพสิ่งแวดล้อมเปลี่ยนแปลงไป การเรียนรู้ในสิ่งต่างๆ ก็ย่อมจะต้องมีการเปลี่ยนแปลงและปรับปรุงให้ทันต่อเหตุการณ์ที่เปลี่ยนแปลงนั้นๆ

1.4 หลักการและลักษณะของการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน

การศึกษานอกระบบโรงเรียนเป็นการจัดการศึกษาที่มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิตให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ทั้งนี้เพราะการจัดการศึกษาในระบบโรงเรียนแต่เพียงอย่างเดียวไม่เพียงพอที่จะสนองตอบความต้องการในการเรียนรู้ของประชาชนได้อย่างทั่วถึง จำเป็นต้องมีการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนซึ่งมีลักษณะยืดหยุ่นมากกว่า สามารถสนองตอบความต้องการของประชาชนได้อย่างหลากหลายและทั่วถึง โดยเฉพาะในปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง รวมทั้งมีความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว จึงมีความจำเป็นที่จะต้องสร้างวิธีการใหม่ ๆ ในการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนโดยทำให้การเรียนรู้เป็นสิ่งที่อยู่ใกล้ตัวและแสวงหาได้โดยง่ายสำหรับคนทั่วไป (สำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน, 2550)

การจัดการศึกษา นอกระบบโรงเรียนนับเป็น โอกาสที่สำคัญที่สามารถช่วยพัฒนาขีดความสามารถของผู้เรียน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อส่งผลต่อการพัฒนาและเป็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญในการพัฒนาประเทศได้

การจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนมีหลักการและเหตุผลดังนี้(สุมาลี สังข์ศรี, 2539)

1. ความเสมอภาคใน โอกาสทางการศึกษาโดยเป็นการจัดการบริการทางการศึกษาโดยไม่มีจำกัดด้านเพศ วัย พื้นฐานการศึกษา อาชีพ ความสนใจ ฐานะทางเศรษฐกิจ ความห่างไกล ฯลฯ
2. การกระจายโอกาสทางการศึกษา
3. ส่งเสริมการศึกษาที่เป็นกระบวนการต่อเนื่องตลอดชีวิต
4. ความยืดหยุ่นในกฎเกณฑ์และระเบียบต่างๆ
5. สนองความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย

6. สัมพันธ์กับสภาพการดำเนินชีวิต โดยเนื้อหากิจกรรมควรมีความยืดหยุ่นและหลากหลายสอดคล้องกับสภาพสังคมแต่ละท้องถิ่น

7. มีความหลากหลายในรูปแบบ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเลือกเรียนได้ตามความสะดวก

8. การจัดการเรียนการสอนคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล

9. ผู้สอนหรือผู้ที่มาให้ความรู้ ไม่จำกัดว่าจะต้องเป็นครูหรืออาจารย์จากสถาบันการศึกษา

10. ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์และการแก้ปัญหา

11. นำผลการศึกษาในปัจจุบันไปปรับใช้ได้เหมาะสม

12. ความยืดหยุ่นเรื่องเวลาเรียน และสถานที่เรียน

นอกจากนี้ การศึกษานอกระบบโรงเรียนยังมีลักษณะที่สำคัญ ดังนี้

1. ผู้เรียน ไม่มีการกำหนดอายุ การเรียนขึ้นอยู่กับความสมัครใจเป็นสำคัญ

2. ผู้สอน อาจจะเป็นครูผู้สอนที่มีความรู้ความชำนาญและเชี่ยวชาญในวิชาที่สอนโดยตรง หรือเป็นผู้มีประสบการณ์จากการประกอบอาชีพของตนมาเป็นวิทยากรและอาสาสมัคร

3. หลักสูตรและเนื้อหาวิชา มีความยืดหยุ่นได้มาก ปรับตามความสนใจของผู้เรียนแต่ละท้องถิ่น โดยจะมุ่งการนำไปใช้ประโยชน์

4. รูปแบบการจัด ไม่มีรูปแบบแน่นอน แตกต่างกันไป เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายตามวัตถุประสงค์ของผู้จัดและผู้บริหาร

5. การเรียนการสอน แตกต่างกันไป แล้วแต่ความเหมาะสม

6. สถานที่ จะกระจาย เปลี่ยนแปลงและโยกย้ายได้ตามความเหมาะสม

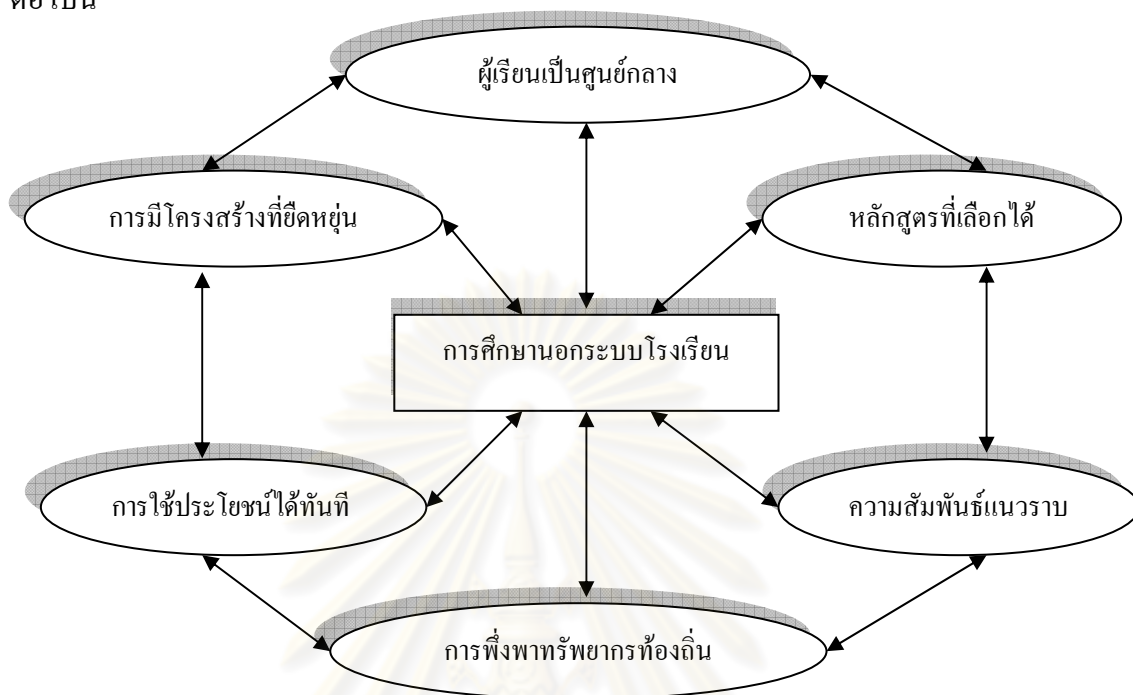
7. ระยะเวลา ขึ้นอยู่กับชนิดลักษณะของวิชาและความสนใจของผู้เรียน

8. หน่วยงานและสถาบันที่รับผิดชอบ มีทั้งภาครัฐและเอกชน

9. การรับรองความสามารถและคุณวุฒิ ไม่ถือเป็นเรื่องสำคัญมากนัก

10. ความยืดหยุ่นของการจัด มีความยืดหยุ่นได้มาก

วรรธน์ อภินันท์กุล (2549) ได้สรุปหลักการศึกษานอกระบบโรงเรียนดังแสดงในแผนภาพต่อไปนี

แผนภาพที่ 1 แผนผังแสดงความสัมพันธ์ของหลักการศึกษานอกระบบโรงเรียน

สรุป จากหลักการการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนดังกล่าวข้างต้น ทำให้เห็นภาพชัดเจนว่าการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน จะยึดแนวคิดที่มีผู้เรียนเป็นศูนย์กลางในการเรียนรู้ โดยมุ่งหวังให้ตอบสนองความต้องการ ความสนใจ และความพร้อมของผู้เรียนแต่ละคนซึ่งมีความแตกต่างกันอีกด้วย หลักการของการศึกษานอกระบบโรงเรียน จัดขึ้นเพื่อความเสมอภาคในการศึกษา มีความยืดหยุ่น หลากหลายรูปแบบสามารถตอบสนองความต้องการของกลุ่มเป้าหมายแต่ละท้องถิ่น รวมทั้งยังส่งเสริมการมีส่วนร่วม และสามารถนำผลการศึกษาไปปรับใช้ได้เหมาะสม

ในการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน เพื่อให้บริการแก่กลุ่มเป้าหมายต่างๆ นั้น ผู้ดำเนินการศึกษานอกระบบโรงเรียน ต้องยอมรับและมีความเชื่อมั่นในความสามารถที่มีประจำตัวบุคคล คือ เชื่อว่าทุกคนสามารถเรียนรู้และมีโอกาสที่จะก้าวหน้าได้ในทางปฏิบัติด้านการเรียนการสอนผู้ใหญ่ บทบาทของครูผู้สอนหรือผู้ถ่ายทอดความรู้นั้นจะเน้น “ครู” ในฐานะเป็น “ผู้อำนวยความสะดวกในกิจกรรมการเรียนรู้” (Learning facilitator) ครูต้องเข้าใจบทบาทใหม่นี้ คือ จะต้องเป็นผู้ช่วยในการวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของผู้เรียนช่วยวางวัตถุประสงค์และออกแบบสร้างประสบการณ์เพื่อการเรียนรู้ รวมถึงช่วยจัดอุปกรณ์การเรียนที่จะอำนวยความสะดวกให้ผู้เรียน

บรรลุความสำเร็จในการเรียน ไม่ใช่เป็นผู้กำหนดหรือแสดงเอง ผู้อำนวยความสะดวกในกิจกรรมการเรียน จะต้องใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ ทำให้การเรียนรู้ของผู้ใหญ่สัมฤทธิ์ผล บรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้ร่วมกัน ต้องเข้าใจการจัดสิ่งแวดล้อมและการสร้างบรรยากาศให้เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ และควรเน้นให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนที่คั้นต้องใช้เวลาสำหรับการเตรียมการวางแผน การออกแบบ การจัดประสบการณ์มากกว่าที่จะไปคิดเรื่อง “จะสอนอย่างไร” แต่เพียงอย่างเดียว นอกจากนี้ยังจะต้องเตรียม เครื่องมือสำหรับประเมินผลการเรียนอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้ผู้เรียนทราบว่าเขากำลังก้าวหน้ามากน้อยเพียงไร อันจะเป็นแรงผลักดันหรือจูงใจให้เขาก้าวหน้าในการเรียนต่อไป

1.5 กลุ่มเป้าหมายของการศึกษานอกระบบโรงเรียน

กลุ่มเป้าหมายหลักที่การศึกษานอกระบบจะให้บริการคือ ประชาชนทุกเพศ ทุกวัย ทุกสาขาอาชีพ โดยเฉพาะผู้ที่อยู่นอกระบบ โรงเรียนตั้งแต่วัยเด็กจนถึงวัยสูงอายุ และให้ความสำคัญมากแก่กลุ่มผู้ด้อยโอกาสทางการศึกษา ถ้าพิจารณาตามช่วงอายุตั้งแต่แรกเกิดจนตลอดชีวิต กลุ่มเป้าหมายของการศึกษานอกระบบจะครอบคลุมดังนี้ (สุมาลี สังข์ศรี, 2545)

1. กลุ่มเด็กก่อนวัยเรียน
2. กลุ่มผู้ที่อยู่ในวัยเรียนแต่พลาดโอกาสหรือด้อยโอกาสทางการศึกษาในระบบโรงเรียนนอกจากนั้นยังครอบคลุมกลุ่มวัยเรียนที่ต้องการเรียนรู้ทางการศึกษานอกระบบเพิ่มเติม
3. กลุ่มพ้นวัยเรียนมาแล้วหรือกลุ่มวัยทำงาน
4. กลุ่มผู้สูงอายุ

กลุ่มเป้าหมายตามความจำเป็นที่จะต้องให้บริการเร่งด่วนมีดังนี้

1. กลุ่มเยาวชนที่จบการศึกษาภาคบังคับแล้วไม่มีโอกาสเข้าศึกษาต่อแต่ต้องเข้าสู่ตลาดแรงงาน
2. กลุ่มแรงงานที่ อยู่ในตลาดแรงงานอยู่แล้วและมีการศึกษาน้อย ตลอดจนความรู้และทักษะทางอาชีพ
3. กลุ่มเป้าหมายเฉพาะ เช่น สตรี ผู้สูงอายุ
4. กลุ่มคนพิการ เด็กเร่ร่อน ผู้ต้องโทษและผู้ด้อยโอกาสในลักษณะอื่นๆ
5. กลุ่มพ่อแม่ ผู้ปกครอง ซึ่งต้องดูแลบุตรก่อนเข้าสู่ระบบการศึกษา
6. กลุ่มผู้นำชุมชน กรรมการชุมชน องค์กรท้องถิ่นที่จะมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาให้แก่ชุมชน

วิศนี ศิลตระกูล และชัยยศ อิ่มสุวรรณ (2547) ได้แบ่งกลุ่มเป้าหมายที่ให้บริการศึกษานอกระบบโรงเรียน โดยกลุ่มเป้าหมายหลักที่ศึกษานอกระบบโรงเรียนจะให้บริการ คือ ประชาชนทุกเพศ ทุกวัย ทุกสาขาอาชีพ โดยเฉพาะผู้ที่อยู่นอกระบบโรงเรียนตั้งแต่วัยเด็กจนถึงวัยสูงอายุ และให้ความสำคัญมากแก่กลุ่มผู้ด้อยโอกาสทางการศึกษา ถ้าพิจารณาตามช่วงอายุตั้งแต่แรกเกิดจนตลอดชีวิต กลุ่มเป้าหมายของศึกษานอกระบบโรงเรียนจะครอบคลุม ดังนี้

1. กลุ่มเด็กก่อนวัยเรียน
2. กลุ่มผู้ที่อยู่ในวัยเรียนแต่พลาดโอกาสหรือด้อยโอกาสทางการศึกษาในระบบโรงเรียน นอกจากนั้นยังครอบคลุมกลุ่มวัยเรียนที่ต้องการเรียนรู้ทางการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพิ่มขึ้น
3. กลุ่มพ้นวัยเรียนมาแล้วหรือกลุ่มวัยทำงาน
4. กลุ่มผู้สูงอายุ

การจัดการศึกษานอกระบบควรจัดบริการให้ทุกกลุ่มเป้าหมายไปพร้อมกัน แต่หากจำเป็นต้องมีการจัดลำดับเพื่อให้บริการ อาจพิจารณาจากจำนวน จากความจำเป็นเร่งด่วน และความ เป็นธรรมชาติในเรื่องโอกาสทางสังคม กลุ่มที่ควรให้ความช่วยเหลือเร่งด่วน ได้แก่ กลุ่มผู้ด้อยโอกาส กลุ่มผู้ไม่รู้หนังสือ กลุ่มแรงงานที่มีการศึกษาน้อย เป็นต้น

2. แนวคิดการจัดโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน

2.1 ความหมายของโปรแกรมการศึกษา

สารีพันธุ์ สุภวรรณ (2545) ได้ให้ความหมายของโปรแกรมว่า หมายถึง การจัดการศึกษานอกระบบที่จัดเฉพาะเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่จัดอย่างมีระบบ ตั้งแต่การวิเคราะห์ความต้องการ การจัดกิจกรรม การประเมินผล

Boyle (1981) ได้ให้คำจำกัดของโปรแกรมว่า โปรแกรม หมายถึง สิ่งที่เกิดจากกิจกรรมการวางแผน โปรแกรมประกอบด้วย การวิเคราะห์ความต้องการ การวางแผน การสอน การประเมินและรายงาน

Tyler (1983) ได้ให้คำจำกัดความของโปรแกรม ว่า โครงร่างของงานที่จะกระทำหรือการจัดเตรียมแผนการที่จะทำ หรือชุดเหตุการณ์ที่รวบรวมไว้ ซึ่งรวมทั้งกิจกรรมทุกอย่างที่กระทำในค่ายหรือศูนย์ต่างๆ เป็นต้น

Boone (1992) ได้ให้ความหมายของโปรแกรมที่ใกล้เคียงกับ Boyle แต่ใช้คำว่า การวางแผนโปรแกรม (programming) โดยกล่าวว่า การวางแผน คือ ความร่วมมือระหว่างผู้เรียนกับองค์กร

ทางการศึกษานอกระบบโรงเรียน ในการวางแผนการสร้างแผนการเรียนการสอน การปฏิบัติงาน การเรียนการสอน การประเมินผลและความรับผิดชอบต่อโปรแกรม

Caffarella (1994) ได้ให้ความหมายของโปรแกรม คือการตอบสนองความต้องการของบุคคล กลุ่มคนและชุมชนในการแก้ปัญหา และให้บรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้

จากความหมายข้างต้น สรุปได้ว่า โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน หมายถึง กิจกรรมการศึกษานอกระบบที่เกิดขึ้นอย่างเป็นระบบตามขั้นตอนที่จัดให้กับกลุ่มบุคคลใดกลุ่มหนึ่ง ตั้งแต่การวิเคราะห์ความต้องการ การวางแผน การออกแบบการสอน และการประเมินผล

2.2 องค์ประกอบในการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน

โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนมีความหลากหลายและจัดขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการและปัญหาของกลุ่มเป้าหมาย ซึ่ง Boyle (1981) ได้เสนอหลักการ 15 ข้อ ที่ควรพิจารณาเป็นพื้นฐานในการดำเนินการ โปรแกรมการศึกษานอกระบบ ดังนี้

1. การสร้างพื้นฐานปรัชญาในการพัฒนาโครงการ (Philosophy basis for programming)

การวิเคราะห์ความเชื่อของผู้วางโครงการเป็นสิ่งสำคัญอันเป็นพื้นฐานในการพัฒนาโปรแกรม แม้จะเป็นสิ่งที่กระทำไม่ถ่วงนัก ความเชื่อมีอิทธิพลอย่างมาก ในการเลือกปฏิบัติในขั้นตอนของการพัฒนาโปรแกรมตั้งแต่การเลือกแหล่งข้อมูลเพื่อศึกษาวิเคราะห์ ปัญหาและสาเหตุ ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นผู้ที่มีความเชื่อและปรัชญาต่างกัน จะเลือกแหล่งข้อมูลและวิธีวิเคราะห์ต่างกัน ความแตกต่างตามความเชื่อเชิงปรัชญาจะมีผลในทุกขั้นตอนจนกระทั่งขั้นตอนสุดท้ายคือ การประเมินโปรแกรมและการรายงานความสำเร็จของโปรแกรม

2. การวิเคราะห์สถานการณ์ของปัญหาและความต้องการ (Situational analysis of problems and needs)

ขั้นตอนการวิเคราะห์สถานการณ์ของปัญหาและความต้องการเป็นขั้นตอนที่สำคัญมากในการพัฒนาโปรแกรม เนื่องจากขั้นตอนนี้จะนำไปสู่การกำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของโปรแกรม การวิเคราะห์สถานการณ์ เป็นการศึกษ วิเคราะห์ แปลความ พิจารณาสถานการณ์เกี่ยวกับกลุ่มบุคคลเป้าหมายและชุมชน จุดเริ่มต้นของกระบวนการวางโปรแกรมมักเริ่มจากสถานการณ์ที่คลุมเครือ อาจกำหนดความต้องการที่ชัดเจนยังไม่ได้ หรือแม้มีการกำหนดความต้องการได้แต่ก็อาจเป็นความต้องการที่มีไข ความต้องการที่แท้จริง จึงยังต้องนำมาวิเคราะห์ เลือกและจัดลำดับความสำคัญตามสภาพความสามารถและทรัพยากรที่มีอยู่ รวมทั้งตรวจสอบแหล่งข้อมูลที่จะนำมา กำหนดเป็นวัตถุประสงค์

3. การมีส่วนร่วมในกระบวนการโปรแกรมของกลุ่มบุคคลเป้าหมาย (Involvement of potential clientele)

ผู้พัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบต้องตัดสินใจในรายละเอียดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม เช่น ใครบ้างควรมีส่วนร่วม ควรมีส่วนร่วมอย่างไร มากน้อยแค่ไหน นำมาใช้ในการวิเคราะห์ ลึกซึ้งเท่าใด ให้นำหนักความสำคัญแค่ไหน การตัดสินใจดังกล่าวมีผลต่อการเลือกกิจกรรมต่างๆ ในกระบวนการมีส่วนร่วมรูปแบบของโปรแกรม และวัตถุประสงค์ของการมีส่วนร่วมของบุคคลเป้าหมายเป็นปัจจัยที่สำคัญต้องพิจารณาประกอบด้วย

4. ระดับความรู้ ปัญญา และสถานะภาพทางสังคมของกลุ่มบุคคล (Levels of intellectual and development of potential clientele)

กิจกรรมโปรแกรมการศึกษานอกระบบ เป็นกิจกรรมที่มีเป้าหมายให้ประชาชนเกิดการเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ควรเน้นที่ผู้เรียนในสภาพชีวิตจริงและผู้เรียนเป็นผู้กระทำเพื่อให้เกิดการเรียนรู้และรับผิดชอบในการเรียนรู้ของตนเอง ดังนั้นนักการศึกษานอกระบบต้องให้ความสำคัญในประเด็นความแตกต่างระหว่างบุคคล ผู้พัฒนาโปรแกรมจึงควรให้ความสำคัญกับความแตกต่างระหว่างบุคคลของกลุ่มคนที่จะมีส่วนร่วมในกระบวนการวางโปรแกรม ความแตกต่างระหว่างบุคคลอาจเป็นทั้ง ปัจจัยเชิงบวก และปัจจัยในเชิงลบได้ทั้งสิ้น ผู้พัฒนาโปรแกรมจึงต้องพิจารณาอย่างถี่ถ้วนในการตัดสินใจเลือก

5. แหล่งข้อมูลเพื่อการพิจารณากำหนดวัตถุประสงค์ (Source to investigate and analyze in determining program objective)

ผู้พัฒนาโปรแกรมควรพยายามใช้ประโยชน์มากที่สุด จากแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย ยิ่งจำนวนแหล่งข้อมูลมากและหลากหลายเท่าไร ก็ยิ่งช่วยให้การกำหนดวัตถุประสงค์ได้ตรงกับสภาพปัญหาและความต้องการ มีความเป็นไปได้สูงมากเท่านั้น แหล่งข้อมูลที่นิยม คือ ผู้เรียนหรือประชาชนที่ร่วมโปรแกรมนั้นเอง ชุมชน สภาพเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมของผู้เรียน และความรู้ที่เกี่ยวข้องกับสภาพปัญหา

รูปแบบของโปรแกรมมีส่วนร่วมในการพิจารณาเลือกชนิดของข้อมูลและแหล่งข้อมูล การกำหนดวัตถุประสงค์ของ โปรแกรมเชิงพัฒนาต้องยืดหยุ่น เปลี่ยนแปลงตามแหล่งของข้อมูล ซึ่งทำให้วัตถุประสงค์ต้องมีการเปลี่ยนทิศทางตามไปด้วย ตามที่กล่าวมาแล้วที่ว่า โปรแกรมเชิงพัฒนา มักเริ่มที่สภาพการณ์ที่คลุมเครือ ดังนั้นในการศึกษาแหล่งข้อมูลเบื้องต้น อาจกำหนดวัตถุประสงค์ไว้ระดับหนึ่ง แต่เมื่อการศึกษาแหล่งข้อมูลและการดำเนินงานของกลุ่มเป้าหมายคืบหน้าไป ระดับความต้องการอาจพัฒนาลึกซึ้งมากขึ้น อาจทำให้ต้องเปลี่ยนแปลงวัตถุประสงค์ตามความต้องการที่เปลี่ยนไป

6. ข้อจำกัดในด้านบุคคลและสถาบัน (Institutional and individual constraints)

ในการพัฒนาโปรแกรมการศึกษา ควรตระหนักถึงข้อจำกัดทั้งด้านบุคคลและด้านสถาบัน ข้อจำกัดเหล่านี้ อาจปรากฏให้เห็นชัดเจนบ้าง มีอยู่แต่อาจไม่เห็นชัดเจนบ้าง ข้อจำกัดเหล่านี้ อาจหลีกเลี่ยงได้ถ้ามีการจัดการที่ดี ที่สำคัญผู้ที่เกี่ยวข้องกับการวาง โปรแกรมการศึกษาต้องตระหนักใน ความสำคัญของข้อจำกัดและยอมรับว่าเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการวาง โปรแกรม

7. เกณฑ์สำหรับจัดลำดับความสำคัญ (Critical for establishing program priorities)

บ่อยครั้งที่ผู้พัฒนาโปรแกรมเผชิญกับความต้องการที่หลากหลาย และมีความจำเป็นด้วยกันทั้งสิ้น แต่อาจมีข้อจำกัดเรื่องเวลาและทรัพยากร การตัดสินใจเลือกจึงเป็นสิ่งที่ยาก การจัดลำดับความสำคัญเป็นกระบวนการที่ช่วยในการตัดสินใจขั้นต้นของการจัดลำดับความสำคัญคือ กำหนดเกณฑ์กลุ่มเป้าหมายควรมีส่วนร่วมในการกำหนดเกณฑ์ เพื่อให้การตัดสินใจและจัดลำดับความสำคัญเป็นที่ยอมรับและสมเหตุสมผลตามสภาพการณ์จริง

8. ความยืดหยุ่นของแผนโปรแกรม (Degree of flexibility of planned programs)

ความยืดหยุ่นและความสามารถเปลี่ยนแปลงได้เป็นหลักสำคัญของการวางโปรแกรม การประเมินอย่างต่อเนื่อง ช่วยให้มี การปรับปรุงทิศทางโปรแกรมให้สอดคล้องกับสภาพความจริงทั้งในด้านทรัพยากรและปัญหา

9. การได้รับความเห็นชอบเชิงกฎหมายและการสนับสนุนจากอำนาจที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ (Legitimation and support with formal and informal power situation)

ในหลายขั้นตอนของกระบวนการพัฒนาโปรแกรมที่จำเป็นต้องเกิดการยอมรับและเห็นชอบเชิงกฎหมายและการสนับสนุนจากแหล่งอำนาจทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ชุมชนและองค์กรท้องถิ่นมีบทบาทและอำนาจที่จะปฏิเสธหรือยอมรับสนับสนุนกระบวนการวางโปรแกรมทุกขั้นตอน ตั้งแต่เริ่มศึกษาสภาพการณ์จนกระทั่งประเมินโปรแกรม ผู้พัฒนาโปรแกรม และเจ้าหน้าที่โปรแกรมพึงสำรวจในประเด็นนี้ ซึ่งมีความละเอียดอ่อนเป็นอันมาก

10. การเลือกและดำเนินการกิจกรรมการเรียนรู้ (Selecting and organizing learning experience)

ความหมายของการเรียนรู้ที่นิยามกว้างขวางมักสรุปว่า การเรียนรู้คือการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม พฤติกรรมในความหมายนี้หมายรวมไปถึงการปฏิบัติ การคิดและการรู้สึก กรรมวิธีที่จะเอื้ออำนวยให้เกิดการเรียนรู้ ผู้วางโปรแกรมต้องตรวจสอบความเชื่อของตนเอง และองค์กร สร้างเป็นกรอบความคิด แล้วจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ประสบการณ์การเรียนรู้ ให้สอดคล้องกับความเชื่อเชิงปรัชญาในการจัดการศึกษานอกระบบและการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ให้ครบถ้วน

11. การเลือกรูปแบบของกิจกรรมการเรียนรู้ (Identity instructional design)

ผู้พัฒนาโปรแกรมต้องรับผิดชอบในการเลือกรูปแบบของกิจกรรมการเรียนรู้รวมทั้งเลือกวิธีเทคนิค และเครื่องมืออุปกรณ์ ให้เหมาะสมกับเนื้อหา รูปแบบของกิจกรรม และผู้เรียนเป็นที่ยอมรับกันทั่วไปว่า ไม่มีวิธี เทคนิคและเครื่องมือใดดีที่สุด การตัดสินใจเลือกใช้ควรใช้ข้อควรพิจารณาดังนี้ คือ 1. วัตถุประสงค์ของการเรียน 2. ความสนใจและคุณลักษณะอื่นๆ ของผู้เรียน 3. ประสบการณ์เดิมของผู้เรียน 4. ความพร้อมของเครื่องมือและทรัพยากร และ 5. ความสนใจความถนัดของผู้วางโปรแกรม ในบางกรณีข้อมูลทั้ง 5 นี้ อาจไม่สามารถหาได้ ผู้วางโปรแกรมอาจต้องตัดสินใจบนพื้นฐานข้อมูลเท่าที่มี ที่สำคัญต้องพิจารณาความเชื่อเชิงปรัชญาในการจัดการศึกษาประกอบด้วยเสมอ

12. การใช้ประโยชน์การประชาสัมพันธ์ (Utilizing effective promotional priorities)

ในชุมชนและท้องถิ่น มีโปรแกรมจำนวนมากที่แข่งขันกันเพื่อรับการสนับสนุนในทุกด้าน โปรแกรมการศึกษานอกระบบแม้จะเป็นประโยชน์โดยตรงต่อชุมชน แต่จำเป็นต้องประชาสัมพันธ์ในทุกรูปแบบอย่างสม่ำเสมอตั้งแต่เริ่มต้นจนเสร็จสิ้น โครงการ

13. ได้รับความสนับสนุนทรัพยากร (Obtaining resource necessary to support the program)

บุคคลเป้าหมายของโปรแกรมการศึกษานอกระบบในอนาคตมีแนวโน้มที่จะเพิ่มขึ้น การสนับสนุนทรัพยากรต่างๆ ผู้พัฒนาโปรแกรมควรเปิดโอกาสให้ผู้มีอิทธิพลในการตัดสินใจสนับสนุนทรัพยากรดังกล่าวเข้าร่วมในกระบวนการวางโปรแกรมเพื่อความเข้าใจที่ดีและการเพิ่มการยอมรับในโปรแกรมดังกล่าว

14. การประเมินประสิทธิภาพ ผลสำเร็จ ผลกระทบ (Determining the effectiveness, result, and/or impact)

การประเมินโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่เหมาะสม และเชื่อถือได้เป็นสิ่งที่ยาก การประเมินโปรแกรมอย่างเป็นทางการและระบบอาจเป็นเรื่องสิ้นเปลืองและใช้ทั้งเวลาและแรงงานมากเช่นเดียวกัน แต่การประเมินอย่างไม่เป็นทางการก็อาจสร้างปัญหาเรื่องความไม่น่าเชื่อถือได้ ดังนั้นเป็นการยากที่ผู้วางโปรแกรมต้องเลือกและตัดสินใจ

15. การประชาสัมพันธ์และรายงานผลของโปรแกรม (Communicating the value of the program to appropriate decision maker)

เมื่อเสร็จสิ้นการดำเนินงาน การรายงานผลสำเร็จของโปรแกรมให้ผู้สนับสนุนโปรแกรมทราบเป็นสิ่งที่จะต้องกระทำ การรายงานควรแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของผลสำเร็จ

รวมทั้งความเข้าใจในอุปสรรคและข้อจำกัดของโปรแกรม วิธีการรายงานมีหลากหลาย ตั้งแต่ชนิดอย่างไม่เป็นทางการ จนถึงลักษณะเป็นทางการในรูปผลการประเมินหรือวิจัยเต็มรูปแบบ

ข้อควรพิจารณาในการวางโปรแกรมทั้ง 15 ข้อดังกล่าว จะช่วยเป็นแนวทางในการวางแผนโปรแกรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้วางโปรแกรมสามารถนำข้อควรพิจารณาไปประกอบการวางแผนในทุกขั้นตอนประยุกต์ใช้ตามความเหมาะสมของสภาพการณ์โปรแกรม

2.3 รูปแบบโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน

รูปแบบของโปรแกรมการศึกษานอกระบบนั้น (Boyle, 1981) ได้แบ่งออกเป็น 3 รูปแบบ คือ

1. โปรแกรมเชิงพัฒนา (Development Program)

โปรแกรมเชิงพัฒนามีจุดมุ่งหมายหลักคือ การช่วยให้ผู้เข้ารับบริการสามารถตอบสนองความต้องการและสามารถแก้ปัญหาในชุมชนได้ โปรแกรมเชิงพัฒนามีความสำคัญมาก สังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและบุคคลในกลุ่มในทุกชุมชนจำเป็นที่จะต้องได้รับความรู้ ทักษะ ค่านิยม และเจตคติใหม่ เพื่อปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงต่างๆ

โปรแกรมเชิงพัฒนาแตกต่างจากโปรแกรมประเภทอื่น คือ จุดเริ่มต้นของโปรแกรม จะเกิดขึ้นในสถานการณ์ที่คลุมเครือ คือ ประชาชนหรือผู้เข้าร่วมโปรแกรมพอจะรู้ว่ามีปัญหา แต่ยังไม่รู้ว่าควรจะทำอะไรในการแก้ปัญหานั้นๆ หน้าที่ของนักพัฒนาโปรแกรมเชิงพัฒนา คือ การจัดประสบการณ์เรียนรู้ที่จะช่วยให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมเมื่อพิจารณาและกำหนดว่าปัญหาที่แท้จริงคืออะไร และควรแก้ไขด้วยวิธีการใดที่จะเหมาะสมที่สุดในสภาพการณ์เช่นนี้ โปรแกรมพัฒนามีจุดมุ่งหมายหลักในการส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาโปรแกรม ตั้งแต่ขั้นตอนการวิเคราะห์ปัญหาเพื่อกำหนดเป็นวัตถุประสงค์ของโปรแกรม ขั้นตอนการจัดกิจกรรมเพื่อกำหนดแนวทางแก้ปัญหา และขั้นตอนการประเมินผลโปรแกรมว่าประชาชนพอใจในโปรแกรมมากน้อยเพียงใด ตัวบ่งชี้วัดว่าโปรแกรมประสบความสำเร็จหรือไม่ คือ ความพึงพอใจของประชาชนว่าโปรแกรมได้ช่วยให้ประชาชนได้รับการตอบสนองความต้องการและสามารถแก้ปัญหาในชุมชนได้

ลักษณะที่สำคัญอีกประการหนึ่งของโปรแกรมเชิงพัฒนา คือ แนวความคิดว่า ความรู้ ทักษะหรือเจตคติที่มีอยู่ในกิจกรรมการเรียนรู้เป็นเพียงวิธีการ (Mean) เพื่อพัฒนาทักษะการตัดสินใจและการแก้ปัญหา ซึ่งเป็นเป้าหมายหลัก (Main Goal)

นักพัฒนาโปรแกรมเชิงพัฒนาจะให้ความสำคัญเรื่อง การประเมินผลแตกต่างไปจากนักประเมินผล คือ นักโปรแกรมเชิงพัฒนาจะยึดเกณฑ์ความสำเร็จของการพัฒนาโปรแกรมว่า ในกระบวนการของการพัฒนาโปรแกรม ผู้เรียนหรือผู้เข้าร่วมโปรแกรมได้แสดงความรู้ ความเข้าใจ

เจตคติ และปฏิบัติกิจกรรมในด้านการวิเคราะห์ การตัดสินใจ และการมีส่วนร่วม ในทางที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อ โปรแกรมหรือไม่ ส่วนนักประเมินผลอาจจะใช้เกณฑ์การประเมินความสำเร็จของโปรแกรมว่าบรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่โปรแกรมได้กำหนดไว้หรือไม่ มากน้อยเพียงใด

2. โปรแกรมเชิงสถาบัน (Institutional Program)

โปรแกรมเชิงสถาบันมีลักษณะสำคัญ คือ ความมุ่งหมายให้บุคคลหรือกลุ่มบุคคลได้พัฒนาความสามารถพื้นฐานของปัจเจกบุคคล เช่น การคิดเป็น การสื่อสารเป็น นอกจากการพัฒนาปัจเจกบุคคลแล้ว โปรแกรมเชิงสถาบันจะให้ความสำคัญเนื้อหาสาระทางวิชาการเพื่อพัฒนาสติปัญญาและการมีเหตุมีผลของผู้เรียน การนิยามว่าโปรแกรมว่าเป็นโปรแกรมเชิงสถาบันนั้น เพราะต้องการให้เห็นชัดว่าโปรแกรมเชิงสถาบันมีความสัมพันธ์อย่างมากกับองค์กรหรือสถาบันที่เป็นผู้พัฒนาโปรแกรม ความแตกต่างที่สำคัญของโปรแกรมเชิงพัฒนากับโปรแกรมเชิงสถาบัน คือ โปรแกรมเชิงพัฒนาจะกำหนดวัตถุประสงค์ของโปรแกรมจากความต้องการและการวิเคราะห์ปัญหาของบุคคลและชุมชน แต่โปรแกรมเชิงสถาบันจะกำหนดวัตถุประสงค์จากเนื้อหาสาระจากเนื้อหาสาระของวิชาชีพต่างๆ เกณฑ์ที่ใช้ในการประเมินผลโปรแกรมเชิงสถาบัน คือ เกณฑ์เกี่ยวกับความรู้ ความชำนาญการทางเนื้อหาวิชาการ ที่ผู้เข้าร่วมโปรแกรมมีเพิ่มขึ้น ถึงแม้ว่าโปรแกรมเชิงสถาบันจะมีลักษณะว่าเป็นโปรแกรมที่มุ่งการเปลี่ยนแปลงในปัจเจกบุคคล แต่ในบางโปรแกรมเชิงสถาบันจะมีลักษณะช่วยแก้ปัญหาในชุมชนและของกลุ่ม เช่น เรื่องยาเสพติด จะเป็นปัญหาของทั้งตัวปัจเจกบุคคลและกลุ่ม เช่น ตัวเยาวชน กลุ่มเยาวชน กลุ่มผู้ปกครอง กลุ่มผู้พิทักษ์กฎหมาย และกลุ่มเจ้าหน้าที่สาธารณสุข เพราะการแก้ปัญหาเรื่องยาเสพติดจะต้องอาศัยความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องยาเสพติดในทางที่ถูกต้องจากทุกกลุ่มในชุมชน

3. โปรแกรมเชิงสารสนเทศ (Information Program)

ลักษณะที่สำคัญของโปรแกรมเชิงสารสนเทศ คือ การแลกเปลี่ยนสารสนเทศระหว่างนักการศึกษาในระบบโรงเรียนกับผู้รับบริการ คือ ผู้รับบริการจะไปพบนักการศึกษาในระบบโรงเรียน และถามคำถามหรือขอข้อมูล เมื่อได้รับคำตอบแล้วผู้รับบริการก็จากไป ตัวอย่างเช่น การให้ข้อมูลสารสนเทศแก่ผู้ที่เข้าชมอุทยานแห่งชาติ โดยนักการศึกษาในระบบโรงเรียนที่เป็นผู้มีความรู้ทางชีววิทยา หรือการโทรศัพท์ไปขอข้อมูลจากเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับสุขภาพอนามัย นอกจากจะให้ความรู้และสารสนเทศในเรื่องทั่วไปแล้ว โปรแกรมเชิงสารสนเทศมีวัตถุประสงค์สำคัญที่จะให้ข้อมูลสารสนเทศใหม่แก่ประชาชนเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงในสังคม เช่น การให้ข้อมูลเกี่ยวกับผลการวิจัย สารสนเทศเกี่ยวกับกฎหมายใหม่ ฯลฯ

โปรแกรมเชิงสารสนเทศแตกต่างจากโปรแกรมเชิงพัฒนาและโปรแกรมเชิงสถาบันในเรื่องการประเมินผล คือ โปรแกรมสารสนเทศจะประเมินผลเชิงปริมาณมากกว่าเชิงคุณภาพ ส่วนมากจะประเมินเพียงว่า มีจำนวนผู้มารับบริการเท่าใด จำนวนชั่วโมงที่โปรแกรมให้บริการเท่าใด เป็นต้น

โปรแกรมเชิงสารสนเทศส่วนมากจะเป็นส่วนย่อยของทั้งโปรแกรมเชิงพัฒนาและโปรแกรมเชิงสถาบัน ในอีกเรื่องคือเรื่องผู้กำหนดเนื้อหาหรือความต้องการของผู้รับบริการ โปรแกรมสารสนเทศจะให้นักเรียนออกกระบวนโรงเรียนเป็นผู้ตัดสินใจว่าผู้รับบริการจะต้องการข้อมูลข่าวสารสนเทศในเรื่องใดบ้าง และคำตอบที่ดีที่สุดคืออะไร นอกจากนี้แล้วโปรแกรมสารสนเทศจะแตกต่างไปจากทั้ง 2 โปรแกรมในเรื่องบทบาทของนักเรียนออกกระบวนโรงเรียนในการให้สารสนเทศ คือ นักเรียนออกกระบวนโรงเรียนเมื่อให้ข้อมูลสารสนเทศแก่ผู้รับบริการแล้วจะไม่ให้คำอธิบายใดๆ เพิ่มเติมเกี่ยวกับแนวความคิด ภูมิหลัง หรือวิธีการที่ได้รวบรวมสารสนเทศ ผู้รับบริการจะได้สารสนเทศเท่าที่นักเรียนออกกระบวนโรงเรียนกำหนดไว้เท่านั้น

โดยสรุป โปรแกรมการศึกษานอกกระบวนโรงเรียนโดยทั่วไปแม้ว่าสามารถแยกรูปแบบเป็นสามรูปแบบ แต่ในทางปฏิบัติโปรแกรมการศึกษาใหญ่มักมีโปรแกรมการศึกษาย่อยประกอบและดำเนินการต่อเนื่องเป็นระยะเวลาหนึ่งมิใช่เพียงโปรแกรมเดียวโดดๆ ในช่วงเวลาสั้นๆ เท่านั้น โปรแกรมการศึกษานอกกระบวนโรงเรียนมักอยู่ในรูปของโปรแกรมเชิงพัฒนาที่มุ่งการแก้ปัญหาประชาชนและองค์กรอื่นหลากหลาย เข้ามามีส่วนร่วมโปรแกรมเชิงพัฒนามักมีโปรแกรมเชิงสถาบันและสารสนเทศเป็นโปรแกรมย่อยหลายโปรแกรมประกอบ ต้องมีการดำเนินการสืบเนื่องจนกระทั่งบรรลุวัตถุประสงค์ในการแก้ปัญหา

2.4 กระบวนการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกกระบวนโรงเรียน

Boyle (1981) ได้เสนอกระบวนการพัฒนาโปรแกรม ดังต่อไปนี้

1. กระบวนการพัฒนาโปรแกรมเชิงพัฒนา

การพัฒนาโปรแกรมเชิงพัฒนามีลักษณะสำคัญที่การกำหนดวัตถุประสงค์ของโปรแกรมเริ่มต้นจากสภาพความต้องการและปัญหาในชุมชนที่อาจจะไม่ชัดเจนในระยะเริ่มต้น และเมื่อมีการรวบรวมข้อมูลหรือทำกิจกรรมบางอย่าง วัตถุประสงค์ของโปรแกรมอาจมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงออกไป ดังนั้น ขั้นตอนในการพัฒนาโปรแกรมบางขั้นตอนอาจจะแยกออกจากกันได้เด็ดขาด แต่บางขั้นตอนอาจดำเนินในระยะเวลาใกล้เคียงกัน หรืออาจสลับขั้นตอนได้ ขั้นตอนที่จะเกิดขึ้นตามลำดับมีดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 การกำหนดพื้นฐานสำหรับการพัฒนาโปรแกรม

การกำหนดพื้นฐานปรัชญา/พิจารณาความเชื่อและปรัชญา (การจัดการเรียนการสอน ลักษณะของผู้เรียน ผู้สอน การพัฒนาโปรแกรม อื่นๆ)/พิจารณาเรื่องนโยบาย ระเบียบแนวทางปฏิบัติ

ขั้นตอนที่ 2 การวิเคราะห์สถานการณ์ของชุมชนและกลุ่มผู้รับบริการ

รวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน อดีตเกี่ยวกับสถานการณ์ในชุมชน/สันทนาและศึกษานุคคล กลุ่ม และองค์กรที่เกี่ยวข้องศึกษา/ศึกษาแหล่งทรัพยากรต่างๆ เพื่อนำมาใช้ประโยชน์

ขั้นตอนที่ 3 การพิจารณาสิ่งที่พึงประสงค์จากการพัฒนาโปรแกรม

ให้บุคคลหรือกลุ่มบุคคลได้เข้ามีส่วนร่วมในการนำปัญหาและความต้องการมาวิเคราะห์/จัดลำดับความสำคัญของโปรแกรมจากการวิเคราะห์

ขั้นตอนที่ 4 การกำหนดแหล่งทรัพยากรและการสนับสนุน

ทรัพยากรที่ใช้ (คน เวลา เงิน วัสดุอุปกรณ์) มีความเพียงพอหรือไม่/เลือกบุคคลที่มีความชำนาญมาช่วยให้โปรแกรมมีประสิทธิภาพมากขึ้น

ขั้นตอนที่ 5 การสร้างแผนการสอน

พิจารณาความแตกต่างระหว่างบุคคล/กำหนดวิธีการเรียนการสอนเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์

ขั้นตอนที่ 6 โปรแกรมการปฏิบัติ

เลือกเนื้อหาและกิจกรรม/ดำเนินการเรียนการสอน/ทำปฏิทินกิจกรรม/นำโปรแกรมไปปฏิบัติและปรับปรุงให้เหมาะสม

ขั้นตอนที่ 7 ความน่าเชื่อถือของการใช้ทรัพยากร

วางแผนการประเมิน (การประเมินก่อน-หลัง เหนือการประเมิน วัตถุประสงค์การประเมิน)

ขั้นตอนที่ 8 การรายงานคุณค่าของโปรแกรม

จัดทำรายงานและติดตามการตอบคำถามหรือข้อสงสัยเพิ่มเติม

2. กระบวนการพัฒนาโปรแกรมเชิงสถาบัน

โปรแกรมเชิงสถาบันมีรูปแบบที่เป็นทางการมากกว่าโปรแกรมเชิงพัฒนา ด้วยเหตุที่เป็นโปรแกรมที่ริเริ่มจากสถาบันผู้จัด การวิเคราะห์ความต้องการหรือเนื้อหาดำเนินการตามหลัก

วิชาการและพื้นฐานทางองค์ความรู้ โปรแกรมประเภทเชิงสถาบันจำนวนมากมีวัตถุประสงค์ต้องการให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในตัวบุคคลเพื่อพัฒนาความสามารถของปัจเจกบุคคล ดังนั้นองค์กรหรือสถาบันจะเป็นผู้พิจารณาว่าควรปรับปรุงพัฒนาด้านปัญหา ด้านเจตคติ และด้านทักษะหรือสมรรถภาพอะไร ได้อย่างรวดเร็วและถูกต้อง

การที่โปรแกรมทางการศึกษานอกระบบโรงเรียนประเภทสถาบันให้ความสำคัญเรื่องการพัฒนาเชิงบุคคล จึงเน้นการวิเคราะห์ตัวผู้เรียนเป็นหลักมากกว่าการวิเคราะห์สถานการณ์ในชุมชน ดังนั้น ในการวางแผน ความจำเป็นจึงอยู่ที่การเลือกเนื้อหาทางวิชาการที่เหมาะสมและการจัดให้มีความต่อเนื่อง (Continuity) การเรียงลำดับ (Sequence) และการผสมผสาน (Integration) ขั้นตอนในการวางแผน โปรแกรมเชิงสถาบันมีดังนี้ คือ

ขั้นตอนที่ 1 กำหนดกลุ่มผู้รับบริการ

กำหนดว่าใครจะเป็นผู้รับบริการ/ศึกษาวิเคราะห์ภูมิหลังของกลุ่มผู้รับบริการว่ามีความต้องการ คุณลักษณะ ความสามารถ ปัญหา ฯลฯ

ขั้นตอนที่ 2 ระบุเนื้อหาวิชา

เปรียบเทียบระดับความสามารถของผู้เรียนกับเนื้อหาที่สอน/ศึกษาประสบการณ์ และภูมิหลังของกลุ่มผู้รับบริการในด้าน การศึกษา สถานภาพทางสังคม เศรษฐกิจ ประสบการณ์เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในโปรแกรมต่างๆ

ขั้นตอนที่ 3 กำหนดการเรียนการสอน

ขั้นตอนที่ 4 การนำแผนการสอนไปปฏิบัติ

ขั้นตอนที่ 5 การประเมินผลโปรแกรม

3. กระบวนการพัฒนาโปรแกรมเชิงสารสนเทศ

โปรแกรมเชิงสารสนเทศให้ความสำคัญกับการแลกเปลี่ยนเนื้อหาความรู้อย่างทันที และทันสมัย ดังนั้น หน้าที่หลักของนักพัฒนาโปรแกรมคือการกำหนดว่าจะจัดเนื้อหาสารสนเทศที่ทันสมัยและทันสมัยเรื่องใดบ้าง และควรใช้วิธีการใดที่ดีที่สุดในการนำเสนอสารสนเทศเหล่านั้น การวางแผนโปรแกรมเชิงสารสนเทศคือการสำรวจและพิจารณาว่าเนื้อหาความรู้ที่องค์กรมีอยู่แล้วคืออะไรบ้าง มีสารสนเทศเนื้อหาอะไรใหม่ๆ ที่ควรนำมาเพิ่มเติม ดังนั้น ขั้นตอนการวางแผน โปรแกรมเชิงสารสนเทศ คือ

ขั้นตอนที่ 1 กำหนดเนื้อหา

พิจารณาเนื้อหาความรู้ที่มีอยู่และความรู้ที่เกิดขึ้นใหม่ๆ หรือเนื้อหาสารสนเทศที่ประชาชนร้องขอมา/วางแผนการประชาสัมพันธ์หรือแนวทางที่จะให้ประชาชนได้รับสารสนเทศ

ขั้นตอนที่ 2 เผยแพร่ข้อมูล

ขั้นตอนที่ 3 ประเมินผลการเผยแพร่ความรู้แบ่งออกเป็น

สรุป ได้ว่าโปรแกรมทางการศึกษานอกระบบโรงเรียนแบ่งออกเป็น โปรแกรมเชิงพัฒนา (Development Program) โปรแกรมเชิงสถาบัน (Institutional Program) และโปรแกรมเชิงสารสนเทศ (Informational Program)

2.5 วิธีการจัดโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน

เมื่อเรากำหนดกระบวนการขั้นตอนการจัดโปรแกรมทางการศึกษานอกระบบได้แล้ว การวางแผนการจัดโปรแกรมการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ จึงเป็นขั้นตอนที่สำคัญอีกขั้นตอนหนึ่ง

การพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเป็นความพยายามที่มุ่งให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในบุคคลและระบบสังคม ที่บุคคลนั้นเป็นสมาชิก ระบบสังคมในที่นี้ หมายถึง ครอบครัว ชุมชน สมาคมวิชาชีพหรือชาติก็ได้ การเปลี่ยนแปลงเกิดได้หลากหลายรูปแบบ หลายระดับ การเปลี่ยนแปลงที่อยู่ในรูปความก้าวหน้า การพัฒนา ความทันสมัย หรือแม้แต่การเปลี่ยนแปลงจากความเสื่อมให้กลับมาอยู่ในสภาพเดิม รูปแบบการเปลี่ยนแปลงที่ Boyle (1981) อ้างถึงใน ชัยฤทธิ์ โพธิสุวรรณ, 2543) กล่าวถึงมีหลากหลายรูปแบบอาจสรุปได้ดังต่อไปนี้

1. การเปลี่ยนแปลงในบุคคล (Individual change) บุคคลเป็นหน่วยที่พื้นฐานที่สุดในระบบใดๆ ก็ตาม การเปลี่ยนแปลงในบุคคลประกอบไปด้วยด้านสติปัญญา ด้านความเชื่อ เจตคติและด้านทักษะ
2. การเปลี่ยนแปลงในกลุ่มบุคคล (Group change) เป็นการเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล การที่บุคคลเปลี่ยนแปลงวิถีความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นมีผลให้รูปแบบของกลุ่ม (group pattern) เปลี่ยนแปลงด้วย
3. การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม (Cultural change) เป็นการเปลี่ยนแปลงค่านิยม การกำหนดคุณค่า บรรทัดฐานของสังคม การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมนี้เกิดขึ้นช้ากว่าการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี
4. การเปลี่ยนแปลงทางการเมือง (Political change) เกี่ยวข้องกับกฎหมาย ระเบียบ ซึ่งมีอิทธิพลต่อส่วนต่างๆ ในระบบสังคม

5. การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี (Technological change) เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงการผลิตและประสิทธิภาพของระบบสังคม เป็นรูปแบบของการเปลี่ยนแปลงที่เห็นได้ชัดเจน มีผลต่อวิถี

6. การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ (Economic change) มีผลกระทบต่อความสามารถของระบบสังคมที่จะบรรลุเป้าหมาย

จากรูปแบบการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนของ Boyle(1981) จะเห็นว่า Boyle จะกล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงในบุคคล (Individual change) และการเปลี่ยนแปลงในกลุ่มบุคคล (Group change) ซึ่งรูปแบบการพัฒนาโปรแกรมนี้จะสอดคล้องกับงานวิจัยชิ้นนี้ที่จะเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ ซึ่งเป็นการพัฒนาด้านสติปัญญา ด้านความเชื่อ เจตคติและด้านทักษะให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในตัวบุคคลในการที่จะทำงานร่วมกับผู้อื่นและเกิดการเปลี่ยนแปลงในกลุ่มคือสามารถทำงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สรุป การพัฒนาโปรแกรมในด้านอื่นๆ คือ เนื่องจากการจัดกิจกรรมทางการศึกษานอกระบบโรงเรียน Boyle (1981) ให้ความสำคัญกับการเข้าใจในแต่ละส่วน เพื่อจะได้ตั้งวัตถุประสงค์ได้อย่างเหมาะสม และการมีระบบการวางแผนที่ดี และการประเมินผลที่ดี เพื่อให้การพัฒนาโปรแกรมเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

3. แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้จากประสบการณ์

3.1 ความหมายของการเรียนรู้จากประสบการณ์

ชัยพร วิชชาวุช (2542) ให้ความหมายว่า การเรียนรู้จากประสบการณ์ คือ การจัดประสบการณ์ตรงให้เกิดการเรียนรู้เอง โดยตัวเองเป็นผู้ลงมือทำ (Active learning) หรือการเรียนรู้จากการสังเกต (Observation Learning) ซึ่งไม่จำเป็นต้องทำเองเพื่อให้ถูกคิด / ผุ้รู้ (Insight) เน้นที่ประสบการณ์ตรงกับการสังเกตเพื่อให้เกิดการถูกคิด / ผุ้รู้ ส่วนการเรียนรู้ทางอ้อมโดยการฟัง อ่าน เห็นผ่านสื่อ มีบทบาทน้อยในการเรียนรู้จากประสบการณ์

สมศักดิ์ ภูวิภาดารรรณ (2544) กล่าวว่า การเรียนรู้แบบประสบการณ์ หมายถึง การเรียนรู้จากประสบการณ์ หรือการเรียนรู้จากการได้ลงมือปฏิบัติจริง โดยนักเรียนได้มีโอกาสรับประสบการณ์ แล้วได้รับการกระตุ้นให้สะท้อนสิ่งต่างๆ ที่ได้จากประสบการณ์ออกมาเพื่อพัฒนาทักษะใหม่ๆ เจตคติใหม่ ๆ หรือวิธีการคิดใหม่ๆ

ทิสนา เขมมณี (2545) ให้ความหมาย การเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ (Experiential Learning) หมายถึง การดำเนินการอันจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามเป้าหมาย โดยให้ผู้เรียน

ได้รับประสบการณ์ (Experience) ที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ในเรื่องที่เรียนรู้ก่อนแล้วจึงให้ผู้เรียนย้อนไปสังเกตพบทวนสิ่งที่เกิดขึ้น และนำสิ่งที่เกิดขึ้นมาคิดพิจารณาไตร่ตรองร่วมกัน จนกระทั่งผู้เรียนสามารถสร้างความคิดรวบยอดหรือสมมติฐานต่าง ๆ ในเรื่องที่เรียนรู้ แล้วจึงนำความคิดหรือสมมติฐานเหล่านั้นไปทดลองหรือประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ใหม่ๆ ต่อไป

อาชัญญา รัตนอุบล (2547) กล่าวว่า การเรียนรู้จากประสบการณ์มีความหมายครอบคลุมตั้งแต่กระบวนการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นจากการที่ผู้เรียนได้สร้างความรู้ ทักษะ และค่านิยมจากประสบการณ์ตรง การเรียนรู้จากประสบการณ์จึงมีความหมายลึกซึ้งกว่าการเรียนรู้จากการได้ลงมือกระทำ

Rogers (1969) ได้ให้ความหมายว่า การเรียนรู้จากประสบการณ์ หมายถึงความสมดุลระหว่างการเปลี่ยนแปลงและการเจริญก้าวหน้าของบุคคล Rogers มีความเชื่อว่ามนุษย์ทุกคนมีธรรมชาติของการอยากเรียนรู้ บทบาทของผู้สอนต้องอำนวยความสะดวกโดยการจัดบรรยากาศให้เอื้อต่อการเรียนรู้ ตอบสนองวัตถุประสงค์ของผู้เรียน โดยดำเนินการจัดหาทรัพยากรที่เหมาะสม และให้ความสำคัญระหว่างปัญญาและอารมณ์ของผู้เรียน จัดให้มีการแลกเปลี่ยนความรู้และการคิดอย่างมีอิสระปราศจากอคติ

Lewin (1979) ได้เสนอแนวคิดว่าการรับรู้ของมนุษย์ว่าจะได้ผลดีที่สุด ก็ต่อเมื่อมีกระบวนการประสานสัมพันธ์ระหว่างประสบการณ์เดิมกับข้อมูลใหม่ที่เพิ่มขึ้นอย่างเหมาะสม เริ่มจากการศึกษาเรื่องราว เหตุการณ์ หรือสิ่งต่างๆ โดยอาศัยการเปรียบเทียบกับประสบการณ์ที่มีอยู่ในปัจจุบัน ทำให้มีการรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการสังเกตและเกิดปฏิกิริยาทางความคิดขึ้น ข้อมูลที่เกิดขึ้นจากปฏิกิริยานี้ อาจเริ่มจากการสังเกตแล้วเกิดความคิดไตร่ตรอง และวิเคราะห์ในเรื่องที่เห็น ทำให้ข้อมูลเข้ามาในระบบของการรับรู้ทางใดทางหนึ่ง สมองจะประมวลข้อมูลเหล่านั้นอย่างพิถีพิถันแล้วสรุปผลออกมาเป็นข้อมูลหรือความรู้ใหม่สำหรับผู้เรียน แนวคิดของ Lewin เน้นหนักในเรื่องของการนำประสบการณ์ที่มีอยู่ขณะเรียนไปค้นหาข้อเท็จจริงจากสิ่งเร้าใหม่ซึ่งอาจจะเป็นข้อมูลในตำรา เหตุการณ์ต่างๆ ที่ยังเป็นมโนทัศน์นามธรรมอยู่ การเรียนรู้ที่อาศัยประสบการณ์ในลักษณะนี้จะช่วยให้การเรียนรู้มีบรรยากาศที่ดึงดูดใจ ผู้เรียนสามารถมองเห็นขอบเขตของเรื่องที่ศึกษา มีความเข้าใจอย่างซาบซึ้งในความหมายของเรื่องที่เคยมีจินตนาการไว้ในขณะเดียวกัน จะส่งเสริมให้เกิดความเข้าใจร่วมกัน ในเรื่องที่กำลังศึกษาด้วย นอกจากนั้นกระบวนการเรียนรู้ดังกล่าวยังช่วยให้ผู้เรียนมีความมั่นใจในการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม

Dewey (1983) ได้ให้ความหมายของการเรียนรู้จากประสบการณ์ว่าเป็นวงจรของการลงกระทำ เป็นการเรียนรู้ที่เกิดจากการกระทำจริง ผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้ใหม่หรือผู้เรียนปรับเปลี่ยนตนเองในการปฏิบัติตามบทบาทใหม่

Juch (1983) ได้ให้ความหมายของการเรียนรู้จากประสบการณ์ว่าเป็นวงจรการเรียนรู้ซึ่งเป็นตัวแทนของการเรียนรู้ที่เกิดจากประสบการณ์ ในระยะของวงจรแห่งการเรียนรู้จะมีการจัดการเรียนการสอนโดยผู้สอน แต่ผู้เรียนเองก็สามารถจัดได้ด้วยตนเอง การเรียนรู้จากประสบการณ์เป็นเรื่องปกติของกระบวนการในชีวิตประจำวัน เป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์เดิมไปยังประสบการณ์อื่นๆ บางครั้งเหมือนกับวงจรการอบรม บางครั้งก็ผิดพลาดถ้าไม่เข้าใจเกี่ยวกับผู้เรียนและวิธีการเรียนรู้

Pfeiffer and Jones (1983) ได้ให้ความหมายว่าการเรียนรู้จากประสบการณ์ว่าเป็นการกำหนดวัตถุประสงค์ในการกระตุ้นผู้เรียนให้มีความรู้สึกที่ดีในการเรียนรู้เหมือนกับสิ่งที่เขาคิดพยายามทำให้ผู้เรียนเกิดพฤติกรรมและอารมณ์ความรู้สึกใหม่ เกิดความรู้ใหม่ การเรียนรู้จากประสบการณ์ จะเกิดเมื่อบุคคลเกี่ยวข้องกับผูกพันในกิจกรรม การวิเคราะห์ทบทวนอย่างมีวิจารณญาณเชิงนามธรรมที่เป็นประโยชน์ ให้เหตุผลในการทำงาน โดยอิงสมมุติฐาน

Kolb (1984) ได้ให้ความหมายของการเรียนรู้จากประสบการณ์ว่าเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เป็นลักษณะแบบองค์รวมและมีความหลากหลาย ซึ่งรูปแบบในการพัฒนาผู้ใหญ่ประกอบด้วยประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวิธีการเรียนรู้ของประชาชน การเจริญงอกงาม และการพัฒนา ทฤษฎีการเรียนรู้จากประสบการณ์จะเน้นบทบาทสำคัญของการปฏิบัติจริงในกระบวนการเรียนรู้

Burnard (1996) ได้ให้ความหมายว่า การเรียนรู้จากประสบการณ์ คือ การเรียนรู้จากประสบการณ์ทั้งทางตรงโดยการกระทำ (Doing) การคิดทบทวนเกี่ยวกับการกระทำ (Reflection) หรือการเรียนรู้โดยทางอ้อมโดยการเข้าไปเกี่ยวข้องกับสถานการณ์ต่างๆ หรือโดยการสังเกตผู้อื่น ซึ่งอาจเกิดขึ้นจากการดำเนินชีวิต การทำงาน และการศึกษา มีลักษณะสำคัญ 4 ประการ คือ 1) เป็นประสบการณ์ส่วนบุคคล 2) มีการคิดทบทวนเกี่ยวกับประสบการณ์นั้นๆ 3) เกิดความรู้และความหมายอันเป็นผลจากการคิดทบทวนเกี่ยวกับประสบการณ์ และ 4) มีการประยุกต์ความรู้ไปสู่การปฏิบัติ

สรุป ความหมายของการจัดการเรียนรู้จากประสบการณ์ คือ กระบวนการเรียนรู้ที่เป็นการเรียนรู้โดยเน้นการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง โดยใช้ประสบการณ์เดิมของแต่ละบุคคลเป็นพื้นฐานความรู้ในการพิจารณาทบทวน ไตร่ตรองอย่างมีเหตุมีผลและผู้เรียนพยายามตีความและสรุปเป็นความรู้ใหม่สำหรับตนเอง เกิดเป็นประสบการณ์ใหม่ของตนเอง การเรียนรู้จากประสบการณ์เป็น

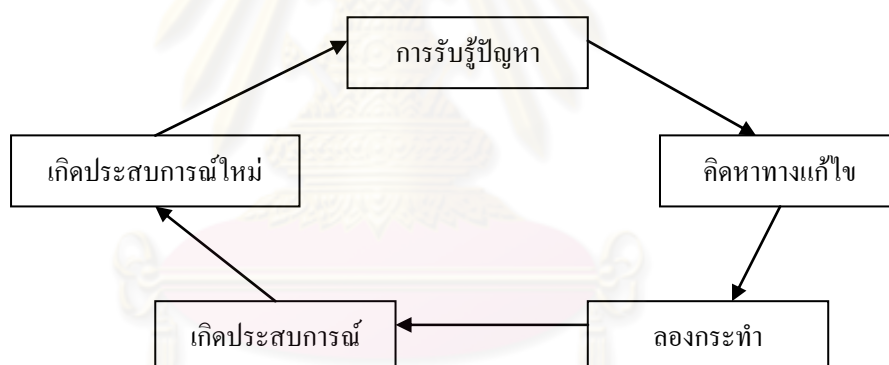
รูปแบบหนึ่งที่สามารถสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้และการสร้างความท้าทาย รวมทั้งเป็นรูปแบบที่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้ใหญ่ได้เป็นอย่างดี

3.2 แนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์

3.2.1 แนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ของ Dewey (1983)

Dewey (1983) ได้เสนอแนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ ว่าเป็นการเรียนรู้ที่เกิดจากการกระทำจริง ผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้ใหม่ หรือผู้เรียนปรับเปลี่ยนตนเองในการปฏิบัติตามบทบาทใหม่ การเรียนรู้จากประสบการณ์เป็นวงจรของการลงกระทำ โดยเริ่มจากการรับรู้ปัญหา แล้วเริ่มหาทางแก้ปัญหา จากนั้นลงกระทำ จนเกิดประสบการณ์จากผลของการกระทำและในที่สุดผู้เรียนจะสร้างความรู้ด้วยตนเอง โดยการยืนยันในความรู้เดิมหรือเกิดการปรับเปลี่ยนความรู้เดิมเป็นความรู้ใหม่ รายละเอียดดังแสดงในแผนภาพที่ 2

แผนภาพที่ 2 วงจรการเรียนรู้จากประสบการณ์ของ Dewey (1983)

กระบวนการเรียนรู้จากประสบการณ์ที่เป็นวงจรของ Dewey (1938) นี้ จะทำให้การสร้างความรู้ในรูปของการปรับเปลี่ยนความรู้ กลายเป็นการเรียนรู้ที่มีความหมาย มีคุณค่าและนำไปใช้เป็นประโยชน์ได้สำหรับผู้ใหญ่ในชีวิตประจำวันที่เป็นจริง เป็นวงจรของการได้ลงกระทำ ประโยชน์สูงสุดของวงจรการลงกระทำคือการทำให้ผู้ใหญ่มีประสบการณ์การคิดและการกระทำ และคิดไตร่ตรองจนเกิดความหมายครั้งแล้วครั้งเล่า จนเกิดการเรียนรู้วิธีการเรียนรู้จากประสบการณ์ จากแนวความคิดของ Dewey (1938) จะเห็นได้ว่า การเรียนรู้จากประสบการณ์เกิดขึ้นเมื่อคนได้เข้าไปเกี่ยวข้องกับกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งแล้วสามารถมองย้อนกลับไปเพื่อประเมินผลและตัดสินใจว่าอะไรที่มีประโยชน์หรือมีความสำคัญที่จะเป็นบทเรียนรวมถึงการใช้ข้อมูลเหล่านี้เพื่อปฏิบัติกิจกรรมอื่นต่อไป

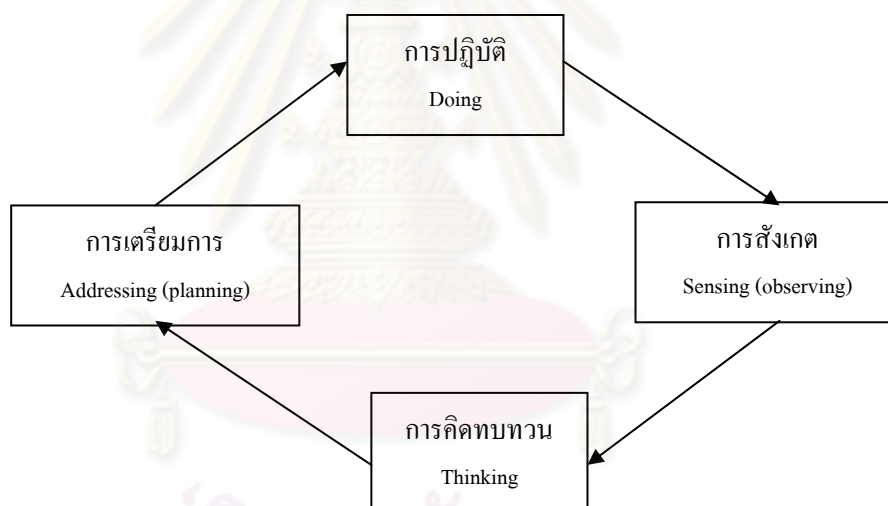
3.2.2 แนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ของ Juch (1983)

Juch (1983) ได้เสนอ แนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ โดยเสนอเป็นวงจรการเรียนรู้จากประสบการณ์ ซึ่งจะมีความเชื่อมโยงกับทฤษฎีการเรียนรู้ โดยเสนอว่าวงจรการเรียนรู้จากประสบการณ์จะมี 4 ระยะ คือ

1. การปฏิบัติ (Doing) เป็นการปฏิบัติกิจกรรม
2. การรับรู้ หรือการสังเกต (Sensing or observing)
3. การคิดทบทวน (Thinking)
4. การเตรียมการ หรือการวางแผน (Addressing or planning)

รายละเอียดดังแสดงในแผนภาพที่ 3

แผนภาพที่ 3 วงจรการเรียนรู้จากประสบการณ์ของ Juch (1983)

3.2.3 แนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ของ Pfeiffer and Jones (1983)

Pfeiffer and Jones (1983) ได้เสนอ ทฤษฎีการเรียนรู้จากประสบการณ์ว่าเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เป็นลักษณะของวงจรแห่งการเรียนรู้ ซึ่งประกอบด้วย 5 ขั้นตอน โดยเรียกววงจรการเรียนรู้จากประสบการณ์ ประกอบด้วย

1. การค้นหาแลกเปลี่ยนประสบการณ์ (Experiencing) ผู้เรียนจะเข้ามามีส่วนร่วมเกี่ยวข้องกับกิจกรรมการเรียนรู้โดยการค้นหาแลกเปลี่ยนกับกลุ่มเพื่อน และผู้สอน เป็นขั้นตอนการปฏิบัติกิจกรรม
2. การนำเสนอประสบการณ์ (Policing) ผู้เรียนจะแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการนำเสนอประสบการณ์ในอดีต การสังเกต การร่วมปฏิสัมพันธ์ต่อกันในระหว่างปฏิบัติกิจกรรม

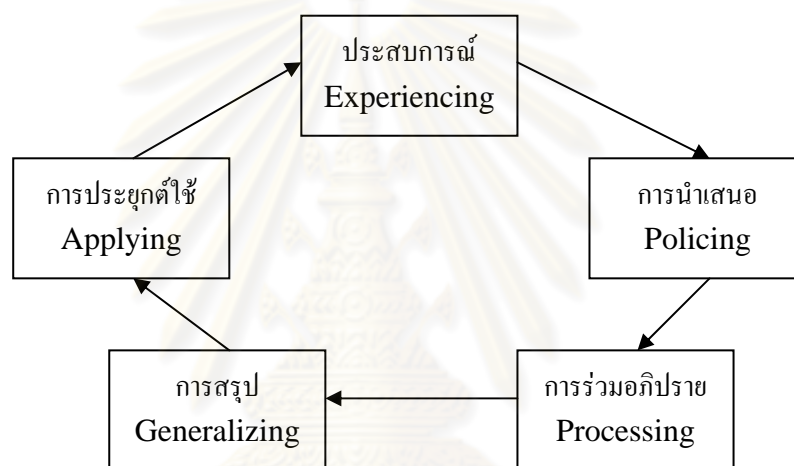
3. การเข้าร่วมอภิปราย (Processing) ผู้เรียนมีโอกาสตรวจสอบและเข้าร่วมอภิปรายรูปแบบและการเปลี่ยนแปลงของกิจกรรม

4. การสรุปสร้างความรู้ใหม่ (Generalizing) ผู้เรียนจะนำประสบการณ์ที่ได้รับมาผสม ผสานและกำหนดสร้างเป็นความรู้ใหม่

5. การประยุกต์ใช้ (Applying) การนำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องและสร้างเป็นประสบการณ์ใหม่สำหรับตนเอง

รายละเอียดดังแสดงในแผนภาพที่ 4

แผนภาพที่ 4 วงจรการเรียนรู้จากประสบการณ์ของ Pfeiffer and Jones (1983)

รูปแบบวงจรการเรียนรู้จากประสบการณ์ของ Pfeiffer and Jones (1983) ผู้เรียนสร้างความรู้ใหม่ในรูปของการนำประสบการณ์ที่ได้รับจากการแลกเปลี่ยนกับกลุ่มและผู้สอน มีการอภิปรายแลกเปลี่ยนประสบการณ์ และนำประสบการณ์ที่ได้รับมาผสม ผสานและกำหนดสร้างเป็นความรู้ใหม่และนำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่างๆ

3.2.4 แนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ของ Kolb (1984)

Kolb (1984) ได้เสนอ แนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ของผู้ใหญ่ว่าเป็นกระบวนการที่เกิดในตัวผู้เรียนเป็นวงจรแห่งการเรียนรู้ โดยการเรียนรู้จะเริ่มจากจุดใดจุดหนึ่งของวงจรแห่งการเรียนรู้ก็ได้ แต่ต้องดำเนินการให้ครบวงจรแห่งการเรียนรู้ ซึ่งรูปแบบการเรียนรู้จากประสบการณ์ของผู้ใหญ่ที่ Kolb (1984) เสนอได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวาง รายละเอียดของวงจรการเรียนรู้จากประสบการณ์มีดังนี้

1. ประสบการณ์การเรียนรู้ (Learning Experience) เป็นสิ่งที่มีอิทธิพลต่อผู้เรียน เป็นการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ที่เป็นส่วนประกอบของชีวิต ประสบการณ์จะนำไปสู่การ

รวบรวมความสามารถในการจัดการที่ยิ่งใหญ่ เป็นความสัมพันธ์ที่มีค่า ซึ่งประสบการณ์อาจจะมิ
ผลกระทบต่อการเรียนรู้ได้ ทั้งการยอมรับและการปฏิเสธ

2. การสังเกตและการไตร่ตรอง (Observe and Reflect) การเรียนรู้ที่ดีที่สุดโดย
การให้ผู้เรียนได้มีการสะท้อนกลับ มีการไตร่ตรองประสบการณ์ที่ได้รับ เพื่อนำมาใช้ในการ
พิจารณาว่าสิ่งใดเป็นประโยชน์ หรือไม่เป็นประโยชน์

3. การพิจารณาถึงความเห็นและการสร้างแนวคิด (Generalize and Conceptualize)
เป็นการรวบรวมความรู้เพื่อสร้างกรอบแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดอื่นๆ ที่ได้จากประสบการณ์
ในอดีตและความรู้ที่ได้จากการกระทำ หรือได้รับมา หรือการได้รับความรู้จากข้อมูล จากผู้สอน
การสนทนาพูดคุย แล้วนำมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดของตนเอง

4. การตรวจสอบและการบูรณาการ (Experiment and Integrate) เป็นสิ่งท้าทายที่
ดีที่สุดคือการฝึกปฏิบัติจริง เป็นการทดลอง ฝึกปฏิบัติ และการตรวจสอบ เพื่อการลองผิดลองถูก
เป็นการตรวจสอบแนวคิด หาความจริงในสถานที่แตกต่างกัน และนำไปสู่การเปลี่ยนแปลง
รายละเอียดดังแสดงในแผนภาพที่ 5

แผนภาพที่ 5 วงจรการเรียนรู้จากประสบการณ์ของ Kolb (1984)

แนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ของ Kolb (1984) เป็นทฤษฎีที่เป็นลักษณะบูรณาการ
เป็นแบบองค์รวม ที่มีแนวคิดในเรื่องประสบการณ์ การรับรู้ ความรู้ และพฤติกรรม ดังนั้นการ
เรียนรู้จากประสบการณ์จึงเป็นการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง ซึ่งรวมทั้งความรู้และทักษะที่ได้รับ
นอกจากเอกสาร หรือจากการฟังบรรยาย แต่ได้จากการทำงานจากประสบการณ์จริงในชีวิตและ
จากการปฏิบัติมาอย่างต่อเนื่อง

แนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์จะประกอบด้วย สาระและประเด็นที่เกี่ยวข้องที่มีความสำคัญต่อกระบวนการเรียนรู้จากประสบการณ์ ปัจจัยที่เกี่ยวข้องประกอบด้วย

1. นโยบายทางสังคมและการปฏิบัติกิจกรรม
2. พื้นฐานความสามารถทางการศึกษา
3. การเรียนรู้ตลอดชีวิตและการพัฒนาอาชีพ
4. การศึกษาประสบการณ์
5. การพัฒนาหลักสูตร

นอกจากนี้ Kolb (1984) ยังได้เสนอว่าการเรียนรู้จากประสบการณ์จะมีคุณลักษณะเฉพาะที่แตกต่างจากการเรียนรู้โดยทั่วไป ซึ่งคุณลักษณะของการเรียนรู้จากประสบการณ์นั้น จะประกอบไปด้วย

1. การเรียนรู้เป็นกระบวนการไม่ใช่ผลลัพธ์
2. การเรียนรู้เป็นความต่อเนื่องภายใต้ประสบการณ์ของบุคคล
3. การเรียนรู้เป็นการแสวงหาทางออกในการแก้ไขปัญหา
4. การเรียนรู้เป็นองค์รวมเพื่อการพัฒนาปรับปรุง
5. การเรียนรู้เป็นการเชื่อมโยงระหว่างคนกับสิ่งแวดล้อม
6. การเรียนรู้เป็นกระบวนการสร้างสรรค์ความรู้

3.2.5 แนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ของ Tittly (1994)

Tittly (1994) ได้เสนอแนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ว่าจะมีกระบวนการเรียนรู้เป็นวงจรแห่งการเรียนรู้ จำนวน 6 ขั้นตอน โดยมีรายละเอียดในแต่ละขั้นตอน ดังนี้

1. ประสบการณ์ (Experience) ในขั้นตอนนี้จะเป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนได้ ทบทวนและประสบการณ์เดิมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ประสบการณ์ โดยผู้สอนต้อง กระตุ้น สร้างแรงจูงใจ โดยอาจใช้รูปแบบต่างๆ เช่น การแสดงบทบาทสมมติ การชมวีดีโอ ภาพยนตร์ หรือเกม

2. การนำเสนอเนื้อหาสาระ (Content Input) ผู้สอนต้องนำเสนอเนื้อหาสาระให้ ผู้เรียนรับรู้ อาจใช้การบรรยาย การอ่านจากเอกสารคู่มือ การชมภาพยนตร์ หรือการอภิปรายร่วมกัน

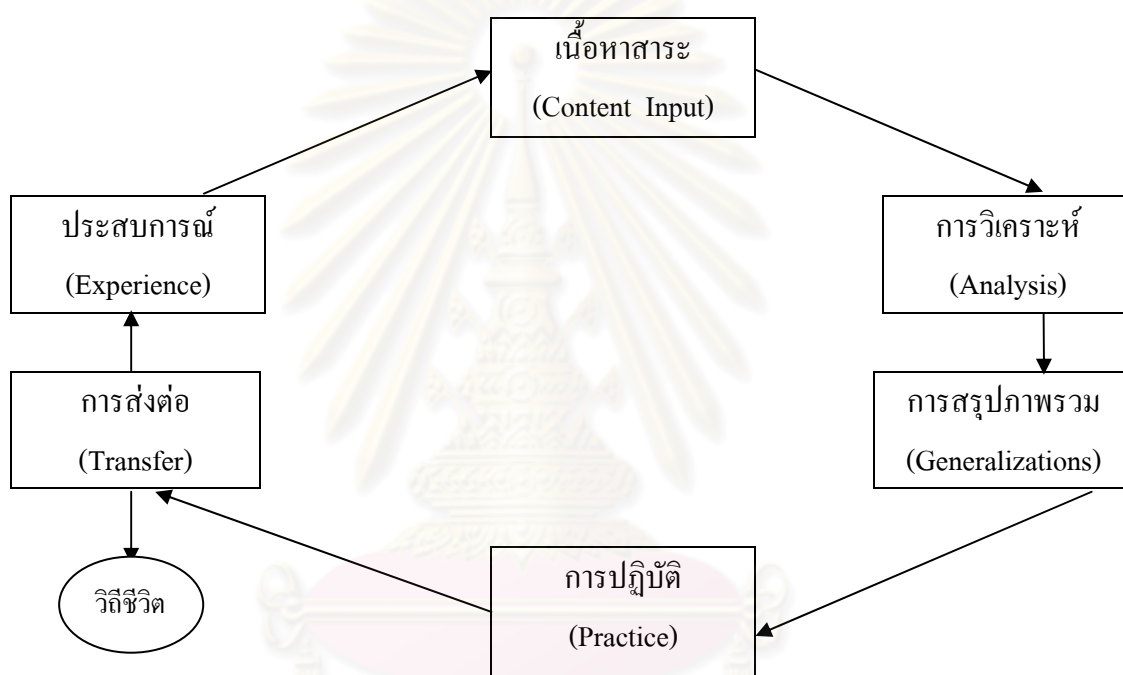
3. การวิเคราะห์ (Analysis) เป็นการวิเคราะห์ทบทวนประสบการณ์ โดยการใช้ ข้อมูลที่ผู้สอนได้นำเสนอ การวิเคราะห์นี้อาจใช้เทคนิคการประชุมกลุ่มย่อย อภิปรายผลเพื่อหาข้อยุติ

4. การสรุปภาพรวม (Generalizations) เป็นการสรุปแนวคิดในภาพรวม หลังจาก ได้ข้อมูลและผ่านการวิเคราะห์มาแล้ว จะได้เป็นประสบการณ์ใหม่สำหรับตัวเอง

5. การปฏิบัติหรือทดลอง (Practice or tryout) เป็นการทดลองปฏิบัติจริงเมื่อได้ผลสรุปของแนวคิดหรือประสบการณ์ใหม่ เพื่อเป็นการตรวจสอบและยืนยันในประสบการณ์ที่ได้รับ

6. การส่งต่อ (Transfer) เป็นขั้นตอนของการนำประสบการณ์ใหม่ไปใช้ในชีวิตประจำวันเป็นการนำความรู้ที่ได้เรียนรู้นำไปใช้จริงในสถานการณ์ต่างๆ และจะนำไปสู่การเกิดประสบการณ์ใหม่ๆ อย่างต่อเนื่องเป็นวงจรแห่งการเรียนรู้ รายละเอียดดังแสดงในแผนภาพที่ 6

แผนภาพที่ 6 วงจรการเรียนรู้จากประสบการณ์ของ Tittly (1994)

3.2.6 แนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ของ Goh (1998)

Goh (1998) ได้เสนอ แนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์จะมีวงจรการเรียนรู้ 5 ขั้นตอน โดยได้เสนอแนวคิดว่าในทุกรูปแบบการเรียนรู้จากประสบการณ์จะมีกระบวนการพื้นฐานจำนวน 3 ขั้นตอน ประกอบด้วย การปฏิบัติ (Do) การไตร่ตรอง (Reflect) และการประยุกต์ใช้ (Apply) รายละเอียดวงจรการเรียนรู้จากประสบการณ์ของ Goh (1998) มีจำนวน 5 ขั้นตอน ประกอบด้วย

1. ประสบการณ์ (Experience) เป็นการรับรู้ประสบการณ์จากการปฏิบัติ จาก การเข้าร่วมกิจกรรม หรืออาจเป็นการกำหนดประสบการณ์ใหม่
2. การแลกเปลี่ยน (Share) เป็นการแลกเปลี่ยนข้อมูล การสังเกต การไตร่ตรอง และนำเสนอข้อมูล

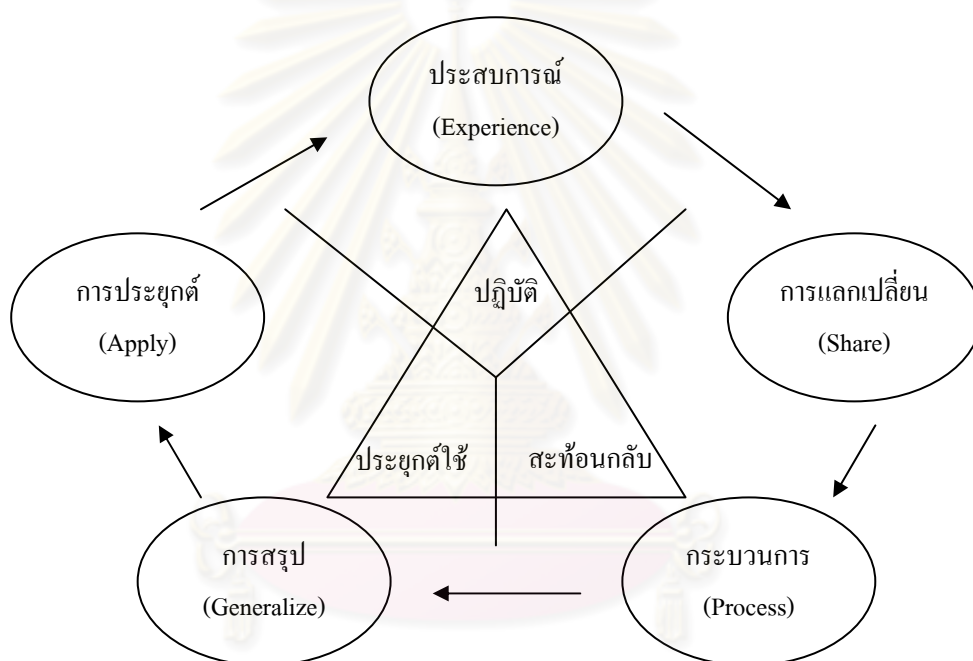
3. กระบวนการ (Process) เป็นการถกเถียงอภิปรายผลข้อมูล การค้นหาประสบการณ์ การวิเคราะห์และสะท้อนกลับข้อมูล

4. การสรุปภาพรวม (Generalize) เป็นการสรุปภาพรวมและกำหนดเป็นประสบการณ์ใหม่ และทดสอบ ทดลองปฏิบัติจริง

5. การประยุกต์ใช้ (Apply) เป็นการนำผลการเรียนรู้ไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่างๆ เป็นการนำไปปฏิบัติจริงในชีวิตประจำวัน

รายละเอียดดังแสดงในแผนภาพที่ 7

แผนภาพที่ 7 วงจรการเรียนรู้จากประสบการณ์ของ Goh (1998)

รูปแบบวงจรการเรียนรู้จากประสบการณ์ของ Goh (1998) มีความครอบคลุมแนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์หลายแนวคิด สามารถนำไปใช้ได้เป็นอย่างดีและเป็นรูปแบบการเรียนรู้ที่ได้ใช้ทดลองกับผู้เรียนในมหาวิทยาลัย พบว่าได้ผลดีเป็นอย่างมาก

Evans (1994) ได้เสนอแนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ในการนำมาปรับใช้ในการเรียนการสอนว่าเป็นเทคนิคการสอนผู้เรียนจะเรียนรู้ได้ดีเมื่อเป็นการเรียนรู้จากการปฏิบัติ และเป็นวิธีการเรียนรู้ที่ประสบผลสำเร็จดีกว่าการเรียนรู้จากการอ่านหนังสือ หรือจากระบบที่เป็นทางการ ดังนั้นทฤษฎีการเรียนรู้จากประสบการณ์จึงหมายถึงการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ทุกชนิดงานทุกประเภท การจัดอบรม การสังเกต การสัมภาษณ์ หรือการงานกลุ่ม สิ่งเหล่านี้เป็นการปฏิบัติภายใต้ทฤษฎีการเรียนรู้จากประสบการณ์ กลยุทธ์ของการเรียนรู้จากประสบการณ์เป็นการ

เรียนรู้ผ่านการวิเคราะห์วิพากษ์อย่างมีวิจารณญาณอย่างเป็นระบบโดยใช้ประสบการณ์เดิมของบุคคล ซึ่งการวิเคราะห์วิพากษ์อย่างมีวิจารณญาณ โดยใช้ประสบการณ์เดิมอย่างเป็นระบบเป็นหัวใจของรูปแบบของการเรียนรู้จากประสบการณ์

Craig (1997) ได้ให้ความหมายว่า การเรียนรู้จากประสบการณ์ หมายถึงความรู้ ทักษะ หรือความสามารถที่ได้รับจากการสังเกต การได้รับกระตุ้น หรือการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติและดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้โดยเข้าไปร่วมด้วยความสมัครใจ ร่วมปฏิบัติ วิเคราะห์ข้อมูลอย่างมีวิจารณญาณ และนำไปประยุกต์ใช้ ดังนั้นการเรียนรู้จากประสบการณ์ จึงหมายถึงการเรียนรู้เพื่อให้ได้ประโยชน์ด้านความรู้และการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ซึ่งเกิดได้ทั้งในชั้นเรียน นอกชั้นเรียน สถานที่ทำงาน การเรียนรู้จากประสบการณ์เป็นการเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อทดสอบทฤษฎีเพื่อตอบสนองผู้เรียนให้สามารถตอบคำถามและแสวงหาคำตอบได้ด้วยตนเอง

Conner (1997) ได้เสนอว่าการเรียนรู้จากประสบการณ์จำเป็นต้องให้ความรู้เรื่องข้อมูล ข่าวสารเป็นการเน้นการเรียนรู้โดยการปฏิบัติ เริ่มต้นด้วยการดู การฟัง แล้วพยายามปฏิบัติด้วยตนเอง สร้างความสนใจและการปฏิบัติด้วยแรงจูงใจของตนเอง ตัวอย่างเช่น การจี้จักรยาน การใช้คอมพิวเตอร์ การเดินรำหรือการร้องเพลง เราจะต้องเน้นการปฏิบัติ จากความถี่ของการปฏิบัติ และเลือกที่จะกระทำอย่างต่อเนื่องหรือจะกระทำในลักษณะที่แตกต่างจากเดิม เราจะได้รับทักษะใหม่ โดยการสนับสนุนจากคุณ และจากการปฏิบัติของเราเองจากประสบการณ์ จากการได้ตอบมากกว่าจะได้จากการอ่านเอกสาร หรือฟังบรรยาย

สรุป แนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ คือ รูปแบบการเรียนรู้จากประสบการณ์ที่ผู้เขียนนำเสนอ นั้น นักทฤษฎีแต่ละคน ได้อธิบายรูปแบบการเรียนรู้จากประสบการณ์ไว้เป็นวงจร ซึ่งในแต่ละวงจรมัน จะมีรายละเอียดที่แตกต่างกันไป โดย Kolb (1984) นำเสนอวงจรการเรียนรู้จากประสบการณ์เป็น 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ประสบการณ์การเรียนรู้ 2) การสังเกตและการไตร่ตรอง 3) การพิจารณาลงความเห็นและการสร้างแนวคิด 4) การตรวจสอบและการบูรณาการ ส่วน Dewey (1983) นำเสนอวงจรการเรียนรู้จากประสบการณ์โดยเน้นการคิด การกระทำ และไตร่ตรอง ครึ่งแล้วครึ่งเล่าจนเกิดการเรียนรู้ ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การรับรู้ปัญหา 2) คิดหาทางแก้ไข 3) ลองกระทำ 4) เกิดประสบการณ์ 5) เกิดประสบการณ์ใหม่ ในขณะที่ Pfeiffer and Jones (1983) นำเสนอวงจรการเรียนรู้จากประสบการณ์โดยเน้นกิจกรรมการแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์เพื่อผสมผสานให้เกิดเป็นความรู้ใหม่ ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การค้นหาแลกเปลี่ยนประสบการณ์ 2) การนำเสนอประสบการณ์ 3) การเข้าร่วมอภิปราย 4) การสรุปสร้างความรู้ใหม่ 5) การประยุกต์ใช้ ส่วน Juch (1983) นำเสนอวงจรการเรียนรู้จากประสบการณ์ ประกอบด้วย 4 ระยะ ได้แก่ 1) การปฏิบัติ 2) การรับรู้หรือการสังเกต 3) การคิดทบทวน 4) การเตรียมการหรือการวางแผน

และ Goh (1998) ได้นำเสนอวงจรการเรียนรู้จากประสบการณ์ 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ประสบการณ์ 2) การแลกเปลี่ยน 3) กระบวนการ 4) การสรุปภาพรวม 5) การประยุกต์ใช้ ส่วน Tittly(1994) นำเสนอวงจรการเรียนรู้จากประสบการณ์ 6 ขั้นตอน ได้แก่ 1) เนื้อหาสาระ 2) การวิเคราะห์ 3) การสรุปภาพรวม 4) การปฏิบัติ 5) วิธีชีวิต 6) ประสบการณ์ และถึงแม้ว่าในแต่ละวงจรของนักทฤษฎีแต่ละคนจะเน้นไปคนละอย่าง แต่การเรียนรู้จากประสบการณ์จะมีหลักที่สำคัญร่วมกันคือ ประสบการณ์เดิม การปฏิบัติจริงด้วยตนเอง การไตร่ตรอง การวิเคราะห์และการนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ โดยการเรียนรู้จากประสบการณ์จะช่วยทำให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในประสบการณ์ที่ผ่านมาของตนเอง จากการทำกิจกรรม และการได้ไตร่ตรองถึงประสบการณ์ต่างๆของตนเองและผู้อื่น จนในที่สุดก็จะเกิดความรู้ที่เหมาะสมแก่ตนเองสำหรับใช้ในการแก้ไขปัญหาต่างๆได้

3.3 การนำแนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์มาประยุกต์ใช้

Kolb (1993) ได้เสนอถึงแนวทางการจัดการเรียนรู้โดยการนำแนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ไปใช้ ซึ่งในการจัดการเรียนรู้จากประสบการณ์จำเป็นต้องพิจารณาปัจจัยที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

1. การกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจนในการเรียนรู้
2. มีความสำเร็จในการเรียนรู้
3. ผู้สอนมีความรับผิดชอบและกระตุ้นผู้เรียนอยู่เสมอ
4. ผู้สอนใช้วิธีการสนับสนุนการเรียนรู้ในเชิงบวก
5. ผู้สอนให้ความสนใจและมีความตระหนัก
6. ผู้สอนสนับสนุนการเรียนรู้และกระตุ้นอย่างต่อเนื่อง
7. ผู้สอนสร้างความท้าทายที่เหมาะสม
8. มีความปลอดภัยมั่นคงในการเรียนรู้
9. ผู้ใหญ่มีความต้องการที่จะพบพูดคุย สร้างความสัมพันธ์กันในสังคม
10. ผู้ใหญ่รู้ว่าตนเองกำลังทำอะไร
11. มีแรงจูงใจที่จะทำให้ตนเองบรรลุตามเป้าหมาย
12. ผู้ใหญ่ได้ฝึกปฏิบัติ และเกี่ยวข้องกับกระบวนการเรียนรู้
13. ผู้ใหญ่รู้ว่าจะใช้วิธีใดที่จะทำให้การทำงานบรรลุผลสำเร็จได้ดี
14. มีการใช้ประสบการณ์ตนเอง และการยอมรับประสบการณ์
15. ผู้ใหญ่มีความเชื่อมั่นในประสบการณ์ที่มีอยู่

นอกจากนี้ Kolb (1984) ได้เสนอว่า ปัจจัยที่จะคุกคามการเรียนรู้จากประสบการณ์ของผู้ใหญ่ที่จะทำให้เกิดความล้มเหลวหรือเป็นอุปสรรคในการเรียนรู้ได้ ซึ่งมีประเด็นสำคัญในการจัดการเรียนรู้จากประสบการณ์ต้องคำนึง ได้แก่

1. ความคิดและกระบวนการเรียนรู้ที่เป็นอุปสรรค

- ความเป็นทางการและเป็นฝ่ายรับ
- การควบคุมโดยผู้เชี่ยวชาญ
- บทบาทการเป็นผู้สอน
- ความเครียด
- ทุกอย่างเป็นเรื่องนามธรรม
- ความขัดแย้ง
- ความเป็นส่วนตัว

2. ความกลัวในการเรียนรู้

- ถูกทะเลย และความล้มเหลวในอดีต
- ถูกทำให้อับอาย
- ไม่เกิดการเรียนรู้ และการเปลี่ยนแปลง
- ถูกรบกวน ถูกคุกคามความรู้เดิม
- ถูกบังคับให้เป็นอาสาสมัคร
- ความแตกต่างในส่วนบุคคล

3. สถานการณ์การเรียนรู้

- ความล้มเหลว
- ขาดวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน
- เป้าหมายไม่ชัดเจน
- บรรยากาศไม่เป็นมิตร
- กลุ่มไม่ดี
- สิ่งแวดล้อมไม่สะดวกสบาย
- ขาดผู้สนับสนุนที่ดี
- ความลำเอียง

Rogers (1996) ได้เสนอแนวทางการจัดการเรียนรู้จากประสบการณ์ซึ่งเป็นวิธีการเรียนรู้ที่แตกต่างจากการเรียนรู้โดยการบอกของผู้สอนหรือการท่องจำของผู้เรียน แต่เป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์ โดยมุ่งตอบสนองความต้องการหรือความสนใจของผู้เรียนและเมื่อผู้เรียนได้เรียนรู้

ในสิ่งที่ตนเองสนใจ ก็จะเป็นการเรียนรู้ที่มีความหมายและยั่งยืนการกำหนดรูปแบบการเรียนรู้จากประสบการณ์ จะกำหนดรูปแบบที่ตายตัวได้ยาก แต่สามารถกำหนดปัจจัยหลักๆ ได้ 2 ปัจจัย ได้แก่ บทบาทผู้สอน และบทบาทผู้เรียน รายละเอียดดังนี้

บทบาทผู้สอน ในการจัดการเรียนรู้จากประสบการณ์นั้น ผู้สอนจะต้องแสดงบทบาทเป็นผู้อำนวยความสะดวกแก่ผู้เรียนโดยวิธีการต่างๆ เช่น การยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้เรียน ผู้สอนไม่ควรบงการหรือบงการความคิดผู้เรียน แต่ต้องเปิดโอกาสให้คิด มีส่วนร่วมในการตัดสินใจเลือกสิ่งที่จะเรียนรู้ ผู้สอนต้องมีเวลาให้กับผู้เรียน ให้เวลาอย่างเพียงพอในการเรียนรู้ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีความสัมพันธ์หรือทำงานร่วมกันกับบุคคลอื่นที่มีความสนใจคล้ายกัน ผู้สอนต้องค้นหาสิ่งที่ผู้เรียนสนใจในการจัดการเรียนการสอนให้เปิดกว้าง ยืดหยุ่นเปิดโอกาสให้ผู้เรียน เรียนรู้สิ่งที่ตนสนใจ หรือทำกิจกรรมที่ตนสนใจ ผู้สอนต้องจัดหาทรัพยากรในการเรียนรู้ให้พร้อมวัสดุอุปกรณ์สื่อต่างๆ อย่างเพียงพอและเหมาะสม สรุปแล้ว Rogers (1996) เสนอว่าผู้สอนต้องดำเนินการดังนี้

1. จัดบรรยากาศให้เอื้อ
2. ตอบสนองวัตถุประสงค์ผู้เรียน
3. จัดหาทรัพยากรให้เหมาะสม
4. ให้ความสมดุลระหว่างปัญญาและอารมณ์
5. แลกเปลี่ยนความรู้และความคิดโดยปราศจากอคติ

บทบาทผู้เรียน ในกระบวนการเรียนรู้นั้น ผู้เรียนจะเรียนรู้ได้ดีเมื่อ ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้อย่างแท้จริง สามารถเลือกวิธีการเรียนรู้ การเรียนรู้จากประสบการณ์จะต้องเน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการเรียนรู้ตลอดจนมีส่วนร่วมในการประเมินความก้าวหน้าในการเรียนรู้รูปแบบหนึ่งที่เหมาะสมสำหรับการเรียนรู้จากประสบการณ์สำหรับผู้เรียน คือสัญญาเรียนรู้ โดยมีผู้สอนคอยให้คำแนะนำช่วยเหลือ เป็นการตกลงกันระหว่างผู้เรียนและผู้สอนในการเรียนรู้

นอกจากนี้ Rogers (1996) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้จากประสบการณ์ให้เกิดคุณภาพจะมีปัจจัยที่เกี่ยวข้อง 4 ประการ คือ

1. ความเกี่ยวข้องของบุคคล
2. ผู้เรียนเป็นผู้เริ่ม
3. ประเมินโดยผู้เรียน
4. ผลลัพธ์การเรียนรู้เกิดที่ผู้เรียน

Conner (1997) ได้เสนอแนวทางในการจัดการเรียนรู้จากประสบการณ์เพื่อให้ผู้เรียนได้รับผลสำเร็จและประโยชน์สูงสุด ผู้จัดจะต้องดำเนินการดังนี้

1. การให้ข้อมูลข่าวสารอย่างถูกต้องและเพียงพอ ตรงไปตรงมา
2. การทบทวนไต่ตรองแง่มุมต่าง ๆ ผลกระทบที่เกี่ยวข้องกับชีวิต
3. เปรียบเทียบวิธีการที่ดีกับประสบการณ์ที่ได้รับ
4. ค้นหาข้อมูลที่จะเป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติ และเน้นรูปแบบการบูรณาการเพื่อ
การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม

นอกจากนี้ในการเรียนรู้จากประสบการณ์ ผู้วิจัยเห็นว่าจะมีปัจจัยอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องที่สำคัญ ได้แก่สิ่งแวดล้อมในการเรียนรู้ ซึ่งสิ่งแวดล้อมของการเรียนรู้จากประสบการณ์โดยภาพรวมจะประกอบด้วยปัจจัยที่เกี่ยวข้องหลายประการที่ต้องคำนึงถึง ได้แก่

1. การเรียนรู้จากประสบการณ์ต้องเคารพ ในความคิด และการเลือกในการเรียนรู้ของบุคคล
2. การเรียนรู้จากประสบการณ์จะทำให้บุคคลเผชิญกับสถานการณ์เพื่อหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาหรือสถานการณ์นั้น
3. การเรียนรู้จากประสบการณ์เป็นการจัดเตรียมโอกาส และความท้าทายในการสร้างบรรยากาศ หรือการสนับสนุน และการปฏิบัติ ทั้งความรู้ อารมณ์ ร่างกาย และจิตใจ
4. การเรียนรู้จากประสบการณ์ เป็นการสร้างหลักการของเหตุและผลพยายามปฏิบัติบางอย่างขึ้นมาใหม่ หรือแตกต่างอย่างมีนัยและมีเหตุผล
5. การเรียนรู้จากประสบการณ์ เป็นการสร้างและให้เวลาในการวิเคราะห์อย่างใคร่ครวญจากจุดอ่อนให้ เป็นจุดแข็ง

การเรียนรู้จากประสบการณ์ เป็นการสร้างความตระหนักในเรื่องการเรียนรู้ที่ได้รับจาก แคม ไปสู่โลกกว้างอย่างเป็นอิสระจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องเพื่อการจัดการเรียนรู้จาก ประสบการณ์ สำหรับผู้ใหญ่นั้นพบว่าปัจจัยที่เกี่ยวข้องหลายประการ โดยภาพรวมแล้วสามารถสรุป หลักการเพื่อใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้จากประสบการณ์ได้ดังนี้

1. วิเคราะห์ความต้องการจำเป็นของการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่ ซึ่งจะ เป็นจุดเริ่มต้นของการเรียนรู้จากประสบการณ์ ซึ่งจำเป็นต้องดำเนินการเป็นลำดับแรก และต้องดำเนินการด้วยความละเอียดรอบคอบอย่างถูกต้อง
2. การออกแบบการเรียนรู้จากประสบการณ์ ต้องอาศัยข้อมูลจากการวิเคราะห์ความจำเป็นรวมทั้งแบบแผนของการกำหนดกิจกรรมการเรียนรู้ต่าง ๆ อย่างถูกต้องเหมาะสม ซึ่งอาจมีหลายรูปแบบแต่ต้องเน้นความสมดุลและมีบูรณาการ
3. รูปแบบการจัดต้องมีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงทั้งร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และ สิ่งแวดล้อมเน้นกระบวนการกลุ่มการมีส่วนร่วม การทบทวนไต่ตรอง การแก้ปัญหา และการจัดการที่ดี

4. รูปแบบการเรียนรู้ที่ใช้ทดสอบต้องได้รับการประเมินผลและมีผลกระทบที่ทำให้เกิดต่อการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง เป็นวงจรแห่งการเรียนรู้ รูปแบบการจัดการเรียน

สรุป การนำแนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์มาประยุกต์ใช้โดยภาพรวมแล้วสามารถสรุปหลักการเพื่อใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้จากประสบการณ์ได้หลายด้าน ทั้งด้านการเรียนการสอน การจัดการฝึกอบรม การพัฒนาการปฏิบัติหน้าที่ ทั้งนี้ต้องมีการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นของการเรียนรู้ ซึ่งจะเป็นจุดเริ่มต้นของการเรียนรู้จากประสบการณ์ เป็นลำดับแรก การออกแบบการเรียนรู้จากประสบการณ์มีรูปแบบกิจกรรมให้เลือกหลายลักษณะ และสามารถปรับกิจกรรมให้สอดคล้องในแต่ละวัตถุประสงค์ได้ กิจกรรมจะเน้นกระบวนการกลุ่ม การมีส่วนร่วม การทบทวนไตร่ตรอง การแก้ปัญหา และการมีจุดมุ่งหมายในการนำไปประยุกต์ใช้และหลักการที่สำคัญของการนำแนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์มาประยุกต์ใช้คือ กิจกรรมที่จัดขึ้นจะเน้นภาคปฏิบัติมากกว่าภาคทฤษฎี

ตารางที่ 1 แสดงการสังเคราะห์ขั้นตอนของแนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์

ขั้นตอน เข้าของแนวคิด	ขั้นตอนของการเรียนรู้จากประสบการณ์							
	ประสบ การณ์ การ เรียนรู้	การสังเกต และการ ไตร่ตรอง	การ วิเคราะห์ วิพากษ์	ทดลอง ปฏิบัติ	การ สรุป	การประ ยุกต์ใช้	การส่ง ต่อ	วิถีชีวิต
1. Rogers(1969)	√	√	√	√				
2. Dewey (1983)	√	√	√	√	√	√		
3. Juch (1983)	√	√	√	√		√		
4. Pfeiffer and Jones(1983)	√	√	√		√	√		
5. Kolb (1984)	√	√	√		√	√		
6. Evans(1994)	√		√	√	√			
7. Tittily(1994)	√	√	√	√	√	√	√	√
8. Conner(1997)	√	√		√		√		
9. Craig (1997)	√	√	√	√		√		
10. Goh(1998)	√	√	√	√	√	√		
รวม	10	9	9	8	6	8	1	1

สรุปจากตารางแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ และจากการศึกษาแนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ของ Roger (1969), Dewey (1983), Juch (1983), Pfeiffer and Jones (1983), Kolb (1984), Tittly (1994), Evans (1994), Craig (1997), Conner (1997), Goh (1998) เพื่อให้มีความครอบคลุมตามเนื้อหาผู้วิจัยสามารถนำมาสังเคราะห์ เป็นขั้นตอนในการเรียนรู้ได้ 5 ขั้นตอน ดังนี้

1) ประสบการณ์การเรียนรู้ เป็นการทบทวนเรื่องราวที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของผู้เรียน โดยผู้เรียนเป็นผู้ได้รับปัญหาที่เกิดขึ้นหรือประสบอยู่ เป็นการสร้างความตระหนักในปัญหา หรือได้พบประสบการณ์ใหม่ แล้วนำประสบการณ์เดิมมาพิจารณา ควบคู่กับประสบการณ์ใหม่

2) การสังเกตโดยตรง เป็นการรับรู้ข้อมูลใหม่ ประสบการณ์ใหม่ ผู้เรียนจะสังเกตศึกษาประสบการณ์ใหม่ เพื่อศึกษาข้อมูลรายละเอียด และปัญหาอุปสรรคต่างๆ ในการปฏิบัติงาน โดยนำประสบการณ์เดิมในอดีตมาเป็นข้อมูลในการศึกษาเพิ่มเติม

3) การวิเคราะห์ ผู้เรียนจะคิดวิเคราะห์ วิพากษ์ ร่วมแสดงความคิดเห็น โดยใช้ประสบการณ์เดิมที่มีอยู่ หรือสิ่งที่ได้รับมาใหม่ การเรียนรู้ในเรื่องการปฏิบัติงาน นำมาวิเคราะห์ วิพากษ์ อย่างมีวิจารณ์ญาณ วิเคราะห์ด้วยเหตุด้วยผล

4) การเรียนรู้จากการลงมือทำ ผู้เรียนจะลงมือทดลองปฏิบัติเพื่อเป็นการทดสอบสมมุติฐานของตนเอง หรือพิจารณาผลดี ผลเสียต่อการพัฒนาปรับปรุง การปฏิบัติงานของตนเอง โดยใช้บทเรียนในอดีต ประสบการณ์เดิมและแนวทางการปฏิบัติงานใหม่ๆ เป็นเครื่องมือช่วยเสริมเป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน

5) การสรุป เป็นการสรุปความรู้ใหม่ ซึ่งเกิดจากการทดลองปฏิบัติและได้ผลแล้ว ผู้เรียนจะวิเคราะห์พิจารณา และตีความจากผลลัพธ์ที่ได้ เพื่อลงความเห็นและสรุปเป็นความรู้ใหม่ และทัศนคติต่อประสบการณ์ใหม่

6) การประยุกต์ใช้ เป็นการนำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องและสร้างเป็นประสบการณ์ใหม่สำหรับตนเอง

ส่วนในขั้นตอนการเรียนรู้จากประสบการณ์ ของ Tittly(1994) ซึ่งมี ขั้นตอน การส่งต่อ และ วิถีชีวิตนั้น ผู้วิจัยได้นำมารวมเป็นขั้นตอนการประยุกต์ใช้ เนื่องจากมีความหมายไปในทางเดียวกัน

4. แนวคิดการเรียนรู้แบบร่วมกัน

4.1 ความหมายของการเรียนรู้ร่วมกัน

สุพิน ดิษฐสกุล (2539) เป็นวิธีการเรียนแบบหนึ่งที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้อยู่ในสถานการณ์ที่ตนเป็นผู้มีส่วนร่วมในการสร้างสิ่งที่ตัวเองชอบหรือสนใจ วิธีการนี้นักการศึกษาในต่างประเทศได้ศึกษาวิจัยและนำมาใช้ในห้องเรียนเมื่อประมาณ 10 ปีที่บ้นมา เป็นวิธีการเรียนที่สอดคล้องกับปรัชญา Constructivism ที่เน้นให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้จากชิ้นงาน หรือที่โครงการงาน (Project based education)

อรพรรณ พรสีมา (2540) ได้อธิบายว่าเป็นวิธีการเรียนที่เน้นการจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ร่วมกันเป็นกลุ่มเล็ก ๆ แต่ละกลุ่มประกอบด้วยสมาชิกที่มีความรู้ความสามารถแตกต่างกัน แต่ทุกคนต้องมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในการเรียนรู้และความสำเร็จของกลุ่มทั้งโดยการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การแบ่งปันทรัพยากรการเรียนรู้ ร่วมทั้งการเป็นกำลังใจแก่กันและกัน คนที่เก่งกว่าจะช่วยเหลือคนที่เรียนอ่อนกว่า สมาชิกในกลุ่มไม่เพียงแต่รับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเท่านั้นแต่จะต้องรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของเพื่อนสมาชิกทุกคนในกลุ่ม ความสำเร็จของแต่ละบุคคลคือความสำเร็จของกลุ่ม

บุปผชาติ ทัพพิกรณ์ (2541) กล่าวว่า การเรียนรู้ร่วมกันเป็นคำที่สื่อถึงการเรียนที่นักเรียนไม่ได้เรียนโดดเดี่ยว คนเดียว หรือต่างคนต่างเรียน เป็นการเรียนรู้ที่มีคนตั้งแต่สองคน ซึ่งอาจเป็นวัยและเพศเดียวกัน หรือเพศและวัยต่างกัน มีสถานภาพเดียวกัน หรือต่างสถานภาพกันต่างสถานที่กัน มาเรียนรู้เรื่องเดียวกันด้วยกัน หรือเรียนรู้ทักษะบางอย่างจากกันและกัน หรือแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน หรือร่วมกันทำงานที่รับผิดชอบด้วยกัน ในบรรยากาศของมิตรภาพ

ยิ่ง กิรติบุรณะ (2544) กล่าวว่าหมายถึงบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปที่ได้กระทำกิจกรรมร่วมกัน ซึ่งต่างก็มุ่งไปยังเป้าหมายเมื่อการกระทำของคนหนึ่ง สามารถบรรลุถึงเป้าหมายของตนเองได้ก็จะช่วยส่งเสริมให้อีกคนหนึ่งสามารถบรรลุเป้าหมายของเขาได้ด้วยหรือได้ง่ายขึ้น

ทิสนา แคมมณี (2550) ให้ความหมายว่าความร่วมมือในการทำงานกลุ่มเป็นการที่กลุ่มบุคคลเข้ามาร่วมกันปฏิบัติงานอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยมีเป้าหมายร่วมกันและทุกคนในกลุ่มมีบทบาทในการช่วยดำเนินงานของกลุ่มมีการติดต่อสื่อสารประสานงานและตัดสินใจร่วมกัน เพื่อให้งานบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายเพื่อประโยชน์ร่วมกันของกลุ่ม

Balkcon (1992) ได้อธิบายว่าการเรียนรู้ร่วมกันหมายถึงกลยุทธ์ในการสอนที่ประสบความสำเร็จในลักษณะของกลุ่ม ผู้เรียนแต่ละคนจะมีระดับความสามารถที่แตกต่างกันโดยใช้

กิจกรรมที่หลากหลายในการเรียนรู้และเพิ่มความเข้าใจในเนื้อหา สมาชิกในกลุ่มไม่เพียงแต่จะมีหน้าที่ยอมรับชอบในการเรียนรู้เท่านั้น แต่ยังช่วยถ่ายทอดการเรียนรู้ไปยังเพื่อนในกลุ่มด้วย

Smith and Macgregor (1992) พื้นฐานทางความคิดของการเรียนรู้ร่วมกัน มาจากสิ่งเหล่านี้

1. การเรียนที่นักเรียนกระทำ กระบวนการสร้างความรู้นักเรียนบูรณาการความรู้ใหม่ถึงความเดิม เพื่อเกิดความคิดใหม่ขึ้นมา
2. บริบทการเรียน ที่นักเรียนร่วมมือกันกับเพื่อนๆ กำหนดและแก้ปัญหาาร่วมกัน
3. เรียนรู้ถึงความแตกต่างถึงเบื้องหลังของประสบการณ์ มุมมองที่หลากหลาย
4. เรียนรู้กิจกรรมสังคม มีการปฏิสัมพันธ์ พิจารณาทำความเข้าใจในหัวข้อที่ศึกษา
5. การเรียน กิจกรรม ไม่ควรมองเฉพาะจุดยืนของตนเองแต่ควรฟังความคิดเห็นของผู้อื่นด้วย มีการทำงานร่วมกับผู้อื่นเพื่อสร้างความรู้

Stephen (1992) ได้ให้ความหมายว่าการเรียนรู้ร่วมกันก็คือการสอนที่เน้นให้ทำกิจกรรมร่วมกันในลักษณะกลุ่ม โดยสมาชิกของกลุ่มจะช่วยกันเรียนรู้เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้

Clark and other (1996) กล่าวว่า การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันและกันเป็นจุดเด่นที่เป็นพื้นฐานของการทำงานร่วมกันที่ต้องร่วมกันกระทำและเข้าใจในงานของกันและกัน เป็นวิธีการเรียนการสอนที่ต้องการให้นักเรียนได้ทำงานร่วมกันในกระบวนการเรียนรู้และเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการเรียน โดยมีกิจกรรมการเจรจาต่อรอง มีการสนทนาร่วมกันแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการทำงานกลุ่มหรืออาจเป็นการเรียนแบบ open ended โดยให้นักเรียนได้ค้นหาได้ค้นพบ การจัดการเรียนเป็นกลุ่มเล็กก็เพื่อให้นักเรียนที่มีความแตกต่างกันทางด้านทักษะ ได้ร่วมกันทำงานเพื่อหาคำตอบของปัญหาที่เกิดขึ้น การเรียนรู้ร่วมกันเป็นวิธีการจัดกระบวนการในการเรียนการสอนที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมของกลุ่มที่มุ่งเน้นการแก้ปัญหา ส่งเสริมให้เกิดทั้งการทำงานร่วมกันเป็นเครือข่าย

Koschmann (1996) ได้กล่าวได้ว่าวิธีในการแก้ปัญหาไม่ได้เพียงหนทางหรือคำตอบที่ถูกต้องเพียงคำตอบเดียว การเรียนรู้ร่วมกันเป็นวิธีการเรียนที่มุ่งให้นักเรียนได้รับความรู้ ทักษะและทัศนคติ ที่เกิดจากผลของการทำงานร่วมกันเพื่อสร้างความรู้ สร้างเนื้อหาและมุ่งพัฒนาทักษะโดยเน้นในด้านกิจกรรม ที่ให้นักเรียนได้มีโอกาสเรียนรู้โดยการทำงานร่วมกัน มีการแบ่งปัน ความรู้ และประสบการณ์ของนักเรียนแต่ละคนมากกว่าการเป็นผู้รับความรู้แต่เพียงอย่างเดียว ซึ่งจะมีปฏิสัมพันธ์เสมือน การเรียนรู้ร่วมกันอยู่บนหลักการของรูปแบบการสอน โดยครูผู้สอนเป็นศูนย์กลางโดยให้นักเรียนเป็น Active participant เป็นผู้สร้างความรู้ด้วยตนเอง จากประสบการณ์ที่หลากหลายของนักเรียนแต่ละคนจากแหล่งข้อมูลต่างๆ และจากการมีปฏิสัมพันธ์กับนักเรียนอื่น

Mcalpine (2000) กล่าวว่า การเรียนรู้ร่วมกันเป็นกิจกรรมอันหนึ่งของ Constructivist นั่นเอง ในการเรียนวิธีนี้นักเรียนต้องมีความรับผิดชอบในการเรียนรู้ของตนเองและมีปฏิสัมพันธ์กับนักเรียนอื่นทั้งในกลุ่มและนอกกลุ่ม รวมทั้งใช้ประโยชน์จากการมีปฏิสัมพันธ์เพื่อสร้างงานและจัดการกับความรู้ที่ได้มาสำเร็จลุล่วง

การเรียนรู้แบบร่วมกันเป็นวิธีการเรียนที่ให้ผู้เรียนร่วมมือร่วมใจกันในการทำงานเป็นกลุ่ม เพื่อศึกษาในสิ่งที่สนใจเหมือนกัน โดยร่วมกันสร้างชิ้นงาน หรือทำโครงการแล้วเสนอข้อมูลความรู้ที่ได้จากการศึกษาร่วมกัน การเรียนวิธีนี้ผู้เรียนในแต่ละกลุ่มศึกษาและสร้างความรู้ร่วมกันในเรื่องที่ต่างกัน การเรียนแบบนี้สามารถสร้างความสัมพันธ์ภายในกลุ่ม (Internal relationship) ซึ่งเกิดขึ้นเนื่องจากผู้เรียนต้องมีปฏิสัมพันธ์กันเองภายในกลุ่ม และสร้างความสัมพันธ์ภายนอกกลุ่ม (External relationship) ซึ่งเกิดจากการสร้างงานที่ต้องอาศัยการช่วยเหลือจากบุคคลต่างๆ รอบข้างเพื่อทำงานให้สำเร็จนอกจากนี้ในกระบวนการจัดการกับความรู้ข้อมูล การสร้างชิ้นงานหรือทำโครงการร่วมกันของผู้เรียนจะต้องมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันและกันเป็นจุดเด่นที่เป็นพื้นฐานของการทำงานร่วมกันที่ต้องร่วมกันกระทำและเข้าใจในงานของกันและกัน (Clark, 1996)

การเรียนรู้แบบร่วมกันเป็นวิธีการเรียนการสอนที่ต้องการให้ผู้เรียนได้ทำงานร่วมกันในการบวนการเรียนรู้และเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการเรียนโดยมีกิจกรรมการเจรจาต่อรอง มีการสนทนาร่วมกันแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการทำงานกลุ่ม หรืออาจเป็นการเรียนแบบ Open ended โดยให้ผู้เรียนได้ค้นหา ได้ค้นพบ การจัดการเรียนเป็นกลุ่มเล็กก็เพื่อให้ผู้เรียนที่มีความแตกต่างกันทางด้านทักษะได้ร่วมกันทำงาน เพื่อหาคำตอบของปัญหาที่เกิดขึ้น การเรียนรู้ร่วมกันเป็นวิธีการจัดการกระบวนการในการเรียนและการสอน ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมของกลุ่ม ที่มุ่งเน้นการแก้ปัญหา ส่งเสริมให้เกิดทั้งการทำงานร่วมกันเป็นเครือข่าย (McAlpine, 2000)

การเรียนรู้แบบร่วมกัน ควรเกี่ยวข้องและมีความสัมพันธ์กับสถานการณ์ที่เป็นจริง เพื่อได้ใช้ประสบการณ์ในการแก้ปัญหาในสภาพแวดล้อมที่เหมือนกับชีวิตจริง เป็นวิธีการเรียนที่มุ่งให้ผู้เรียนได้รับความรู้ ทักษะ และทัศนคติ ที่เกิดจากผลของการทำงานร่วมกัน เพื่อสร้างความรู้ สร้างเนื้อหา และมุ่งพัฒนาทักษะ โดยเน้นในด้านกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเรียนรู้โดยการทำงานร่วมกัน มีการแบ่งปันความรู้และประสบการณ์ของผู้เรียนแต่ละคน มากกว่าการเป็นผู้รับความรู้แต่เพียงอย่างเดียว ซึ่งจะมีปฏิสัมพันธ์เกิดขึ้นในกระบวนการเรียนรู้คือ Social interaction และ Intellectual interaction (Jonassen and Reeves, 1996)

นอกจากนั้น การเรียนรู้แบบร่วมกันยังมีส่วนช่วยให้ผู้เรียนทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยการเชื่อมโยงความรู้ที่พวกเขาถืออยู่ในอดีตและสังเคราะห์ความรู้เหล่านั้นเพื่อที่จะสร้างเป็น

ความรู้ใหม่ (Garlach, 1994) นักศึกษาหลายท่านได้ให้ความสำคัญกับการเรียนแบบร่วมมือว่าทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมากกว่าการเรียนที่ใช้สอนแบบปกติ คือ ผู้สอนยื่นหน้าชั้นเรียนให้ผู้เรียนจดตามแผ่นใสที่ได้เตรียมมาโดยที่ผู้เรียนไม่มีโอกาสคิดหรือมีแนวคิดของตนเอง การเรียนแบบร่วมมือจะทำให้ได้รับความคิดที่หลากหลายเกี่ยวกับการแก้ปัญหา ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจถึงหัวข้อ ความรู้ได้อย่างรวดเร็วและลึกซึ้งซึ่งวิธีการเรียนรู้ร่วมกันจะช่วยให้ผู้เรียนสร้างแนวคิด ผลงานผลิตหรือชิ้นงานได้มากกว่า (Koschman, 1997; Smith and MacGreger, 1992; ขวัญเรือน พุทธรัตน์, 2546; สุพิน ดิชฎกุล, 2543)

4.2 รูปแบบของการเรียนรู้แบบร่วมกัน

สมพงษ์ สิงหะพล (2542) ได้อธิบายว่าการเรียนรู้ร่วมกันมีเทคนิควิธีการต่างๆ ที่สามารถนำมาใช้ได้ผลอยู่หลายวิธีคือ

1. วิธีให้เรียนรู้เป็นกลุ่ม (Student team) ได้แก่

1.1 แบบทีมสัมฤทธิ์ (Student team-achievement divisions) เป็นเทคนิคขั้นต้นที่นำไปใช้ได้สะดวก ให้ผู้เรียนๆ เป็นทีมๆ ละ 4 คน ช่วยกันเรียน แต่เวลาสอบไม่ให้ช่วยกันทำเรียนไปประมาณ 5-6 สัปดาห์ ก็เปลี่ยนกลุ่มครั้งหนึ่งไปเรื่อยๆ จนสิ้นเทอม เวลาทดสอบนำคะแนนของแต่ละคนและของทุกคนในกลุ่มมาทำเป็นคะแนนความก้าวหน้าของตนเองและของกลุ่ม

1.2 แบบทีมแข่งขัน (Team games tournament) วิธีนี้ให้เรียนรู้เป็นกลุ่ม ศึกษา งาน ทำงาน ทำแบบฝึกหัด แบบทดสอบต่าง ๆ ตามบทเรียน จากนั้นให้ทุกคนในทีมแยกไปเข้ากลุ่มแข่งขันตอบปัญหา ซึ่งแต่ละกลุ่มจะแยกระดับความยากง่ายต่างกัน มีการลดระดับและเลื่อนระดับผลการทดสอบของตน และนำคะแนนมาคิดเป็นคะแนนความก้าวหน้าของกลุ่ม

1.3 แบบทีมรายบุคคล (Team assisted individualization) เน้นการเรียนรู้เป็นทีมเล็กๆ และให้เรียนเป็นรายบุคคลด้วย เพื่อให้ผู้เรียนแต่ละคนได้พัฒนาตนเอง และนำคะแนนของแต่ละคนมาคิดเป็นคะแนนความก้าวหน้าของกลุ่ม

1.4 แบบทีมภาษา (Cooperative integrated reading and composition) เรียนรู้เป็นทีมแต่จุดเน้นอยู่ที่ใช้เรียนภาษา ได้แก่ ทักษะการอ่าน การเขียน และการใช้ภาษาในระดับประถมศึกษาเป็นส่วนใหญ่ ให้ผู้เรียนจับคู่กันในทีมของตนแล้วทำงานอ่าน เขียน ช่วยเหลือคู่ของตนเอง จากนั้นให้ไปจับคู่เรียนกับคนอื่นในทีมอื่นอีก 2-3 ทีม นำคะแนนของแต่ละคนที่ทำข้อสอบได้มาคิดเป็นคะแนนความก้าวหน้าของกลุ่ม

2. วิธีให้เรียนรู้ร่วมกันแต่แบ่งงานกันกันศึกษาเฉพาะเรื่อง (Task specialization method)

2.1 แบบกลุ่มสืบสวนค้นคว้า (Group investigation) เรียนรู้ร่วมกันเป็นกลุ่ม มอบหมายงานและแบ่งกันไปค้าคว้า กำหนดงานในชั้นแล้วให้ผู้เรียนเลือกหัวข้อประเด็นย่อยที่ตนเองสนใจ คนที่สนใจร่วมกันก็ให้ไปสืบสวนหาความรู้ด้วยกันจากนั้นนำมาเสนอต่อชั้น

2.2 แบบร่วมมือร่วมกลุ่ม (Co-op Co-Op) เรียนรู้ร่วมกัน ร่วมมือปรึกษากัน มอบหมาย และแบ่งงานกันทำ จัดกลุ่มผู้เรียนแบบ 1:1 ให้แต่ละกลุ่มรับงานไปทำจากนั้นในกลุ่ม กำหนดงานย่อยให้ทุกคนไปทำ นำเสนอต่อกลุ่ม แล้วบูรณาการนำเสนอต่อชั้นต่อไป

2.3 แบบทีมสะสมความรู้จากผู้เชี่ยวชาญ (Jigsaw II) การเรียนรู้เป็นทีมเน้นสาระที่สะสมความรู้จากสมาชิกในกลุ่ม และคะแนนความก้าวหน้าของกลุ่ม และคะแนนความก้าวหน้าของกลุ่ม แบบเป็นทีมแล้วให้แต่ละคนเลือกไปศึกษาเรื่องที่สนใจร่วมกับคนอื่น (จากทีมที่สนใจเรื่องเดียวกัน) แล้วนำกลับมาเสนอในกลุ่มของตน เหมือนกับตนเป็นผู้เชี่ยวชาญที่กลับมาถ่ายทอดความรู้ให้ทีมฟัง เวลาทดสอบก็นำคะแนนแต่ละคนมาคิดเป็นคะแนนความก้าวหน้าของกลุ่ม

3. วิธีเรียนรู้ร่วมกันแบบอื่นๆ (Other cooperative learning methods)

3.1 แบบเรียนด้วยกัน (Learning together) เรียนด้วยกัน ช่วยเหลือปรึกษาหารือกัน ทำงานไปด้วยกันแบบ 1:1 ไม่เน้นคะแนนความก้าวหน้าของกลุ่ม แต่เน้นคะแนนกลุ่ม

3.2 แบบกลุ่ม 4 คน (Group of four) เรียนรู้ในกลุ่ม 4 คน เน้นการเรียนแก้ โจทย์คณิตศาสตร์

3.3 แบบอภิปรายกลุ่ม (Group discussion) แลกเปลี่ยนความรู้ประสบการณ์โดยเน้นบทบาทการมีส่วนร่วมของทุกคนด้วยวิธีการใดวิธีการหนึ่ง เช่น ให้ทุกคนในกลุ่มเขียนความคิดเห็นของตน แล้วจึงอภิปราย

3.4 แบบโครงการกลุ่ม (Group projects) ทำงานร่วมกันให้สำเร็จ โดยมอบบทบาทหน้าที่แต่ละคนในกลุ่มให้ชัดเจน

3.5 แบบอื่นๆ ที่ไม่เป็นทางการ (Informal methods)

3.5.1 แบบอภิปรายในกลุ่มธรรมชาติ (Spontaneous group discussion) ผู้เรียนที่นั่งรวมกัน ชิดกัน ติดกัน อภิปรายเรื่องใดเรื่องหนึ่ง

3.5.2 แบบระบุจากกลุ่มสุ่มหัว (Numbered heads together) ผู้เรียนนั่งเป็นกลุ่มทุกคนมีหมายเลขประจำตัว ผู้สอนตั้งคำถาม ผู้เรียนปรึกษาหารือกันในทีมของตน เพื่อให้แน่ใจว่าหาคำตอบถูกต้องแน่นอน ผู้สอนเรียกหมายเลขให้ตอบ

3.5.3 แบบผลงานทีม (Team product) ผู้เรียนทำงานอย่างใดอย่างหนึ่งเป็นทีมภายในชั่วโมงเรียน เช่น วาดภาพ เขียนบทความ สรุปรายการ จัดบอร์ด ต้องมอบบทบาทของแต่ละคนในทีมอย่างชัดเจน

3.5.4 แบบทบทวนร่วมกัน (Cooperative review) ก่อนสอบ 1 วัน ผู้เรียนนั่งเป็นกลุ่มเวียนกันถาม ตอบคำถามเพื่อทบทวน เช่น กลุ่ม 1 ถามจะได้ 1 คะแนน กลุ่ม 2 ตอบถูกได้ 1 คะแนน กลุ่ม 3 ตอบเพิ่มเติมข้อมูลของกลุ่ม 2 จะได้ 1 คะแนน

3.5.5 แบบอภิปรายกับคู่คิด (Think - pair - share) ผู้เรียนนั่งเป็นคู่ในกลุ่มของตน ผู้สอนเสนอข้อมูลให้อภิปราย แต่ละคนคิดหาคำตอบ แล้วแลกเปลี่ยนกับคู่ของตนจนหาข้อสรุปได้ แล้วนำเสนอต่อชั้นเรียนต่อไป

4.3 ขั้นตอนการเรียนรู้แบบร่วมกัน

จากการแนวคิดด้านองค์ประกอบการเรียนรู้ร่วมกัน ได้มีนักวิชาการได้กล่าวถึงขั้นตอนของการเรียนรู้จากการเรียนรู้ร่วมกันซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

Reid and Cook (1989) ได้ออกแบบรูปแบบในการเรียนรู้ร่วมกันว่า Reid and Cook model of Collaborative Learning แบ่งได้ 5 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 The engagement phase ผู้เรียนค้นหาข้อมูลเบื้องต้นในการทำโครงการหรือชิ้นงาน โดยการพูดคุยแบ่งปันประสบการณ์ แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ผู้สอนมีหน้าที่อำนวยความสะดวกในการจัดหาข้อมูลความรู้เบื้องต้น วัสดุ อุปกรณ์ ในการศึกษา และแนะนำทิศทางของโครงการหรือชิ้นงาน

ขั้นที่ 2 The exploration phase ผู้เรียนค้นพบแนวคิดในการทำโครงการหรือชิ้นงาน โดยมีการตั้งวัตถุประสงค์ของโครงการหรือชิ้นงานร่วมกัน คิดและหาข้อมูลเพิ่มเติม ผู้สอนมีหน้าที่ในการจัดหาแหล่งการเรียนรู้ เช่น หนังสือ ตำรา วารสาร เว็บไซต์ต่างๆ และอื่นๆ ผู้สอนมีบทบาทในการอำนวยความสะดวก และสะท้อนความคิด

ขั้นที่ 3 The transformation phase ผู้เรียนปรับแต่งเสริมแนวคิด และเสริมข้อมูลให้สมบูรณ์ โดยอาจเพิ่มลดข้อมูลหรือแนวคิดให้ตรงตามวัตถุประสงค์มีการวางแผนและดำเนินงานร่วมกันตามที่ได้คิดไว้ ผู้สอนมีหน้าที่ตรวจสอบ อำนวยความสะดวก และให้ข้อมูลที่จำเป็น

ขั้นที่ 4 The presentation phase ผู้เรียนนำเสนอแนวคิดในการวางแผนหรือขั้นตอนการดำเนินงานของกลุ่มมาเสนอให้กลุ่มใหญ่ฟัง โดยมีการวิพากษ์งานของแต่ละกลุ่ม ดูผลสะท้อนจากการนำเสนอ (feedback) ผู้สอนอำนวยความสะดวกในการนำเสนอและตรวจสอบให้ตรงตามเป้าหมาย

ขั้นที่ 5 The reflection phase ผู้เรียนสะท้อนความคิดในสิ่งที่ได้เรียนรู้และกระบวนการพร้อมนำเสนอ ผู้สอนร่วมสรุปความรู้ที่ได้เรียน กระบวนการการตอบสนองของผู้เรียน และการวางแผนการเรียนในอนาคต

Davis (1993) ได้ศึกษาการเรียนรู้แบบร่วมกันในการทำงานกลุ่มและการทำงานเป็นทีม พบว่าสามารถแบ่งขั้นตอนการเรียนรู้ได้ดังนี้

1. กำหนดงานซึ่งอาจเป็น โครงการหรือชิ้นงานที่มอบหมายให้แต่ละกลุ่ม จะต้องเป็นงานที่พึงพาอาศัยกัน
2. ให้ผู้เรียนได้สัมพันธ์แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันได้โดยใช้ความคิดเห็นกันโดยใช้ความรู้ที่ตนเองมีในการวางแผนการทำงานร่วมกัน
3. งานที่กำหนดต้องเหมาะกับทักษะและความสามารถของผู้เรียน
4. ให้แต่ละกลุ่มมีการแข่งขันระหว่างกัน ในผลงานของแต่ละกลุ่ม
5. มีการประเมินผลกลุ่มและสมาชิกกลุ่ม

Gerlach (1994) ได้กล่าว ถึงขั้นตอนการเรียนรู้ว่ามี 8 ขั้นตอนดังนี้

1. แบ่งกลุ่มโดยคณะผู้เรียน เช่น เพศ ประสบการณ์ กลุ่มละประมาณ 5 คน ควรจะมีมากกว่า 1 กลุ่ม
2. ให้ศึกษางานที่ผู้สอนให้ อาจเป็นบทความเนื้อหาผู้สอนตั้งคำถามหรือสถานการณ์ให้ผู้เรียนหาคำตอบหรือแก้ปัญหา
3. ผู้สอนช่วยผู้เรียนในการชี้แนะวิธีคิดแนวคิดและหาคำตอบตามที่ควรจะเป็น
4. สมาชิกในกลุ่มค้นหาข้อมูลเพื่อให้ได้คำตอบในงานที่ผู้สอนให้
5. เมื่อได้คำตอบในงานแล้วแล้วผู้เรียนจดบันทึก
6. รายงานให้กลุ่มอื่น ๆ ได้ทราบและช่วยกันวิพากษ์วิจารณ์ แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ผลงานที่ได้ต้องเป็นการสร้างความรู้ขึ้นมา (knowledge) ไม่ใช่ข้อเท็จจริง (fact)
7. ผู้สอนให้ความคิดเห็น
8. สรุปสิ่งที่ได้เรียนจากการเรียนแบบร่วมมือว่าประสบผลหรือไม่ซึ่งเป็นการประเมินผล

Gokhale (1995) ได้ทำการวิจัยในเรื่องการเรียนรู้ร่วมกันเพื่อพัฒนาการคิดวิเคราะห์พบว่ามีขั้นตอนการเรียนรู้ร่วมกันควรมีดังนี้

1. กำหนดงานที่ให้แก่ผู้เรียนอย่างชัดเจน
2. อธิบายการเรียนรู้ร่วมกันให้ผู้เรียนเข้าใจ
3. งานที่กำหนดให้ต้องช่วยให้ผู้เรียนได้คิดร่วมกันวางแผนร่วมกันเพื่อตอบคำถาม

4. รับฟังความคิดเห็นข้อโต้แย้งของสมาชิกในกลุ่มด้วยอย่างปรารถนาดีซึ่งกันและกัน
5. ผลงานหรือแนวคิดที่ได้มาจากการแบ่งปันความรู้และประสบการณ์และการตัดสินใจของกลุ่ม

Stacey (1999) ได้ศึกษาและแบ่งการเรียนรู้ร่วมกันไว้ 4 ขั้นตอนดังนี้

1. แบ่งกลุ่มย่อย โดยผู้สอนมีสถานการณ์หรือกำหนดงานให้ผู้เรียน
2. ในแต่ละกลุ่มมีการแลกเปลี่ยนแปลงแบ่งปันประสบการณ์ ความรู้ และแนวคิดซึ่งกันและกัน โดยมีการประชุมกลุ่ม
3. กลุ่มค้นหาคำตอบหรือการแก้ไขสถานการณ์นั้นๆ
4. นำเสนอการแก้ปัญหาหรือหาแนวคิด คำตอบให้ทุกกลุ่มร่วมเสนอความคิดเห็น โดยมีผู้สอนให้ความอำนวยความสะดวก

สรุป จากการศึกษาขั้นตอนการเรียนรู้แบบร่วมกันของผู้เชี่ยวชาญตามแนวคิดการเรียนรู้แบบร่วมกัน สามารถสรุปขั้นตอนการเรียนรู้แบบร่วมกันได้ดังนี้

1. กำหนดงาน/ประเด็นปัญหาที่กำหนดหัวเรื่องต่าง ๆ ที่ต้องการให้ผู้เรียนศึกษาโดยจัดกลุ่มคละความรู้ ประสบการณ์เพศ อายุ และกำหนดข้อตกลงร่วมกัน กำหนดเวลาในการศึกษาค้นคว้าเพื่อสร้างโครงการหรือผลงานร่วมกัน
2. การวางแผนการสร้างโครงการ/ผลงานการระดมสมองเพื่อการวางแผนการสร้างโครงการหรือผลงาน โดยมีการกำหนดขอบข่ายเนื้อหา การวางแผนการนำเสนอเรื่องที่ศึกษา การมอบหมายงานให้สมาชิกในกลุ่มการนำ
3. การดำเนินการสร้างโครงการ/ผลงานงานที่สร้างมีการดำเนินงานร่วมกันเพื่อให้สมาชิกในกลุ่มได้มีปฏิสัมพันธ์กันให้มากที่สุด
4. การนำเสนอผลงานนำเสนอให้กลุ่มอื่น ๆ ได้ทราบและช่วยกันวิพากษ์วิจารณ์แลกเปลี่ยนความคิดเห็น โครงการ/ชิ้นงาน
5. การประเมินผลประเมินผลชิ้นงานโดยตนเอง สมาชิกในกลุ่มและผู้อำนวยความสะดวกหรือครูผู้สอน

4.4 องค์ประกอบของการเรียนรู้แบบร่วมกัน

การเรียนรู้แบบร่วมกันจะต้องประกอบด้วยองค์ประกอบในกระบวนการเรียนรู้ 5 ประการ ถ้าขาดองค์ประกอบใดองค์ประกอบหนึ่งจะเป็นการทำงานกลุ่ม (group process) ไม่ใช่เป็นการเรียนตามแนวคิดการเรียนรู้แบบร่วมกัน ซึ่งองค์ประกอบสำคัญ 5 ประการมีดังนี้ (Johnson and Johnson, 1994)

1. การเรียนรู้อาศัยหลักการพึ่งพากัน (Positive Interdependence) กลุ่มการเรียนรู้แบบร่วมมือต้องมีความตระหนักว่า สมาชิกกลุ่มทุกคนมีความสำคัญ และความสำเร็จของกลุ่มขึ้นอยู่กับสมาชิกทุกคนในกลุ่ม ขณะเดียวกันสมาชิกแต่ละคนจะประสบความสำเร็จได้ก็ต่อเมื่อกลุ่มประสบความสำเร็จ ความสำเร็จของบุคคลและกลุ่มขึ้นอยู่กับกันและกัน ดังนั้นแต่ละคนต้องรับผิดชอบบทบาทหน้าที่ของตน และในขณะเดียวกันก็ช่วยเหลือสมาชิกคนอื่น ๆ ด้วย เพื่อประโยชน์ร่วมกับการจัดการกลุ่มช่วยให้ผู้เรียนมีการช่วยเหลือกันนั้นทำได้หลายทาง เช่น การให้ผู้เรียนมีเป้าหมายเดียวกัน การกำหนดเป้าหมายในการทำงาน การเรียนรู้ร่วมกัน การให้งานหรือวัสดุอุปกรณ์ใช้ร่วมกัน เป็นต้น

2. การปรึกษาหารือกันอย่างใกล้ชิด (Face to Face interaction) สมาชิกแต่ละคนมีการพึ่งพาอาศัยกัน เป็นปัจจัยที่ช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกันในทางที่จะช่วยให้กลุ่มบรรลุเป้าหมาย สมาชิกกลุ่มจะช่วยเหลือกันส่งเสริม ช่วยเหลือกันในการทำงานด้านต่าง ๆ ร่วมกันอย่างเท่าเทียมกัน ซึ่งส่งผลให้เกิดสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน

3. การใช้ทักษะการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและทักษะการทำงานกลุ่มย่อย (Interpersonal and small Group Skills) การเรียนรู้แบบร่วมมือจะประสบความสำเร็จได้ ต้องอาศัยทักษะที่สำคัญหลายประการเช่น ทักษะทางสังคม ทักษะการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น ทักษะการทำงานกลุ่ม ทักษะการสื่อสาร และทักษะการแก้ปัญหาการขัดแย้ง รวมทั้งการเคารพ การยอมรับและไว้วางใจกันและกัน

4. กระบวนการกลุ่ม (Group process) หมายถึง จะต้องมีการวิเคราะห์การทำงานของกลุ่มเพื่อช่วยให้กลุ่มเกิดการเรียนรู้และปรับปรุงการทำงานให้ดีขึ้น มีความร่วมมือด้านความคิดการทำงานและความรับผิดชอบร่วมกันจนสามารถบรรลุเป้าหมายได้ การที่จะช่วยให้การดำเนินงานของกลุ่มเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมายนั้น กลุ่มจะต้องมีหัวหน้าดี สมาชิกดีและกระบวนการทำงานที่ดี นั่นคือ มีการทำความเข้าใจเป้าหมายในการทำงาน การวางแผนการทำงานและดำเนินงานตามแผนร่วมกัน ในกระบวนการกลุ่มนี้มีสิ่งสำคัญคือการประเมิน จะมีการประเมินทั้งในส่วนที่เป็นผลงาน โดยเน้นการประเมินคะแนนของผู้เรียนแต่ละคนในกลุ่มมาเป็นคะแนนกลุ่มเพื่อตัดสินความสำเร็จของกลุ่มด้วย ประเมินกระบวนการทำงานเป็นกลุ่ม ประเมินหัวหน้ากลุ่มและสมาชิกกลุ่ม ทั้งนี้เพื่อให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญของกระบวนการกลุ่มที่จะนำไปสู่ความสำเร็จของกลุ่มได้

5. ความรับผิดชอบที่ตรวจสอบและประเมินได้ (Individual Accountability) โดยสมาชิกแต่ละคนต้องทำงานที่ได้รับมอบหมายจากกลุ่มอย่างเต็มความสามารถ ดังนั้นกลุ่มจึงจำเป็นต้องมีระบบตรวจสอบผลงาน ทั้งที่เป็นรายบุคคลและรายกลุ่ม ซึ่งมีวิธีการตรวจสอบหลายวิธี เช่นการจัดกลุ่มให้เล็กเพื่อที่สมาชิกกลุ่มจะได้เอาใจใส่กันและกันอย่างทั่วถึง การทดสอบเป็น

รายบุคคลการสุ่มเรียกชื่อให้รายงาน ครูสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียนในกลุ่ม การจัดให้กลุ่มมีผู้สังเกตการณ์การให้ผู้เรียนสอนกันและกัน เป็นต้น

4.5 ลักษณะสำคัญของการเรียนรู้แบบร่วมกัน

การเรียนรู้แบบร่วมกันมีลักษณะสำคัญ (Garlach, 1994) ดังนี้

1. การทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มเพื่อการเรียนรู้ร่วมกัน เป็นการจัดกลุ่มการทำงานที่เกิดจากสมาชิกที่มีความสนใจในเรื่องเดียวกัน ขนาดของกลุ่มแต่ละกลุ่มอาจมีไม่เท่ากันสมาชิกในกลุ่มมีพื้นฐานประสบการณ์ ทัศนคติที่หลากหลาย

2. ลักษณะงานเป็นงานที่ต้องทำร่วมกัน สมาชิกในกลุ่มเห็นชอบและมีการวางแผนกิจกรรมร่วมกันและตรงกับสิ่งที่ตนสนใจ

3. มีการแบ่งปันความรู้ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน โดยการที่ผู้สอนจัดห้องเรียนที่มีประสิทธิภาพเพื่อให้มีการสื่อสารระหว่างกันอย่างมีประสิทธิภาพให้เอื้อต่อการแบ่งปันความรู้ ผู้สอนให้ความสำคัญกับความรู้ ประสบการณ์ กลวิธี วัฒนธรรมของผู้เรียนและผู้สอนเพิ่มเติมสิ่งที่ขาดไปให้สมบูรณ์

4. ผู้เรียนมีความเคารพในความคิดเห็นของผู้อื่น แบ่งปันความรู้ที่ตนมีกับสมาชิกในกลุ่ม เน้นการสร้างความรู้ความเข้าใจในระดับสูงไม่ใช่เพียงแค่หาคำตอบแต่ถูกหรือผิด ผู้สอนมีส่วนร่วมในการสนทนา สนับสนุนความรู้

5. การเรียนรู้ร่วมกันสามารถพัฒนาทักษะทางสังคมและอารมณ์ของผู้เรียนรับฟังมุมมองของผู้อื่น ทำให้ผู้เรียนตระหนักว่า ผู้เรียนสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นเพื่อสร้างความรู้ใหม่ได้

6. ผู้เรียนสามารถประเมินการเรียนรู้ของตนเอง ประเมินสมาชิกในกลุ่ม ประเมินกระบวนการและผลงานของกลุ่มการประเมินไม่ได้ขึ้นอยู่กับผู้สอนเพียงคนเดียว แนวคิดสนับสนุนการเรียนรู้ร่วมกัน

Smith and MaGregor (1992) ได้ให้กำหนดลักษณะสำคัญของการเรียนรู้แบบร่วมกันไว้ ดังนี้คือ

1. เป็นกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนในการผสมผสานความรู้ที่ได้รับมาใหม่กับความรู้เดิมที่ผู้เรียนมีอยู่ เกิดเป็นความรู้ใหม่

2. เป็นการเรียนรู้ที่ผู้เรียนค้นพบด้วยตนเองผ่านกระบวนการกลุ่ม ซึ่งเป็นการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสามารถเรียนรู้โดยการวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูล และสรุปข้อมูลออกมา ทำให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจ และจะช่วยให้ผู้เรียนจดจำได้ดี มากกว่าเป็นการเรียนแบบท่องจำข้อมูลเพียงอย่างเดียว ทำให้ผู้เรียนสามารถใช้เรียนรู้ให้เป็นประโยชน์ได้

3. ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้จากมุมมองหรือจากประสบการณ์ที่หลากหลายจากบุคคลที่มาจากภูมิหลังที่แตกต่างกัน

4. เป็นการเรียนรู้จากสภาพแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรม ผ่านการสนทนาหรือของผู้เรียนเอง ซึ่งทำให้ผู้เรียนเกิดองค์ความรู้ขึ้นมาใหม่ด้วยตนเอง

5. ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้มาจากการจัดสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้ที่เหมาะสม การออกความคิดเห็น และการได้รับฟังความคิดเห็นในมุมมองที่หลากหลาย จากการเรียนรู้ผ่านกลุ่มต่างๆ โดยไม่ต้องอาศัยความรู้จากผู้รู้หรือจากหนังสือ ตำราเพียงอย่างเดียว โดยวิธีการใช้คำถาม ทำให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจมากขึ้นและเกิดการเรียนรู้เพิ่มขึ้น ทำให้ผู้เรียนสามารถสร้างสรรค์ความรู้ขึ้นมาใหม่ด้วยตนเอง

4.6 ทักษะที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้แบบร่วมกัน

การเรียนรู้แบบร่วมกัน เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ทำให้ผู้เรียนเกิดทักษะดังต่อไปนี้คือ (Bosworth and Hamilton, 1994)

1. ทักษะการมีปฏิสัมพันธ์กับกลุ่ม (Interpersonal Skills) ในการทำงานกลุ่ม บรรยากาศของการทำงานเป็นปัจจัยสำคัญ เช่น การมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน การยิ้มแย้มแจ่มใส การยอมรับซึ่งกันและกัน กล่าวคำชมเชย และการดีเพื่อก่อให้กันและกัน สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นแรงจูงใจในการทำงานร่วมกัน สมาชิกทุกคนควรจะต้องมีทักษะในการจูงใจอื่นๆ ประกอบด้วย เช่น การใช้คำพูดท่าทางที่เป็นมิตร การพูดด้วยเหตุผล ไม่ใช่การบังคับ ข่มขู่ มีความจริงใจต่อกัน ตลอดจนรู้ลักษณะการให้คำติชมที่เหมาะสมแก่กัน

2. ทักษะการจัดการกลุ่ม (Group building and management) สมาชิกทุกคนต้องร่วมกันวางแผนภายใต้การนำหรือควบคุมของผู้นำกลุ่ม ตั้งแต่การกำหนดวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของงาน จุดมุ่งหมายของงานต้องเป็นจุดมุ่งหมายที่ดี คือมีความชัดเจน สามารถปฏิบัติได้ และสามารถสังเกตเห็นผลได้ การกำหนดวิธีการทำงานให้ทุกคนรับทราบ การมอบหมายงานให้สมาชิกทุกคน การกำหนดกฎเกณฑ์หรือระเบียบในการทำงาน การกำหนดแนวทางในการประเมินผล

3. ทักษะการหาข้อมูล (Inquiry Skills) ผู้เรียนจะต้องมีทักษะนี้เพื่อที่จะสามารถค้นหาข้อมูลต่าง ๆ โดยการหาข้อมูลควรจะค้นหาจากหลาย ๆ แหล่งข้อมูล เพื่อที่จะได้ข้อมูลมากและหลากหลาย เพียงพอที่จะนำไปใช้ในการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และประเมินผล เพื่อนำไปสู่การหาข้อสรุปต่อไป

4. ทักษะการแก้ปัญหาความขัดแย้ง (Conflict Resolution Skills) สมาชิกทุกคนจะต้องมีทักษะในการแสวงหาความร่วมมือกันเพื่อแก้ปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้น โดยร่วมมือกัน

แก้ปัญหาพยายามหาวิธีการที่จะสามารถช่วยให้ทั้ง 2 ฝ่ายบรรลุความสำเร็จ ผลสำเร็จทั้ง 2 ฝ่าย ไม่มีฝ่ายใดแพ้ฝ่ายใดชนะ โดยเปลี่ยนทัศนคติเรื่องการเอาชนะกันแก้ไขปัญหา

5. ทักษะในการสังเคราะห์และประเมินผล (Synthesis and Presentaion Skills) สมาชิกทุกคนควรมีทักษะในการสังเคราะห์ข้อมูล ประเมินผลข้อมูล และพัฒนาความรู้ใหม่และนำเสนอผลสรุปดังกล่าว ซึ่งการนำเสนอผลงานจะต้องอาศัยเทคนิคและกรรมวิธีที่สามารถโน้มน้าวผู้ฟังให้เข้าใจชัดเจน และรวดเร็ว ผู้เสนอผลงานอาจจะเป็นผู้นำกลุ่ม สมาชิกในกลุ่มหรือทั้ง 2 ฝ่าย โดยมีทักษะที่จำเป็น 2 ประการคือ

5.1 ทักษะการเร้าความสนใจ เป็นการเร้าความสนใจผู้ฟังโดยใช้ท่าทางประกอบการพูด เช่น การเคลื่อนไหวร่างกาย การใช้สีหน้า การพองกิริยามือขอมรับ สันสีริษะเมื่อต้องการ

5.2 ทักษะลีลาการพูด หมายถึง การใช้น้ำเสียง ต้องมีหนักเบา เสียงสูงเสียงต่ำ เสียงดังพูดเร็วพูดช้า โดยมีจังหวะในการพูด มีการเน้นคำพูดที่ต้องการให้ผู้ฟังสนใจเป็นพิเศษ เช่น การพูดเสียงดัง การพูดเน้น ที่สำคัญคือภาษาที่พูดต้องชัดเจน รัดกุม เข้าใจง่ายและมีลำดับขั้นตอน

4.7 แนวทางการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบร่วมกัน

การจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบร่วมกัน มีแนวทางดังนี้คือ

1. การวางแผนการจัดการเรียนการสอน ในการวางแผนการสอน มีหลักการดังนี้คือ (Johnson and Johnson, 1994)

- 1.1 กำหนดจุดมุ่งหมายของบทเรียนทั้งทางด้านความรู้และทักษะกระบวนการต่างๆ
- 1.2 กำหนดขนาดของกลุ่ม กลุ่มคนมีขนาดเล็กประมาณ 3-6 คน กลุ่มขนาด 4 คนเป็นขนาดที่เหมาะสมที่สุด
- 1.3 กำหนดองค์ประกอบของกลุ่ม ได้แก่
 - 1) การคัดเลือกสมาชิกกลุ่ม หมายถึง การจัดผู้เรียนเข้ากลุ่มซึ่งอาจจะทำได้หลายวิธี โดยคำนึงถึงวัตถุประสงค์ในการเรียน โดยทั่วไป ในการเลือกสมาชิกกลุ่ม ครูควรจะเป็นผู้คัดเลือกสมาชิกมากกว่าการให้ผู้เรียนเลือกสมาชิกกลุ่มกันเอง ทั้งนี้เนื่องจากอาจจะได้สมาชิกกลุ่มที่คัดเลือกจากการคัดเลือกเป็นเพื่อนสนิทกันซึ่งพบว่ากระบวนการกลุ่มมีปัญหา เนื่องจากคนที่ไม่ใช่เพื่อนสนิทและได้รับการคัดเลือกเข้ามาในกลุ่มจะมีความรู้สึกว่าเป็นคนนอก ทำให้กระบวนการกลุ่มมีปัญหาได้

2) ลักษณะของสมาชิกกลุ่ม ควรมีลักษณะเป็นกลุ่มที่มีความแตกต่างกัน (Heterogeneous Group) ในด้านต่างๆ เช่น เพศ ความสามารถ ความถนัด เป็นต้น

1.4 กำหนดบทบาทของสมาชิกในแต่ละกลุ่ม เพื่อช่วยให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดและมีส่วนในการทำงานอย่างทั่วถึง ครูควรมอบหมายหน้าที่ในการทำงานให้ทุกคน และบทบาทหน้าที่นั้นต้องเป็นส่วนหนึ่งของงานอันเป็นจุดมุ่งหมายของกลุ่ม ครูควรจัดบทบาทหน้าที่ของสมาชิกให้อยู่ในกลุ่มลักษณะที่ต้องพึ่งพาอาศัยเกื้อกูลกัน บทบาทหน้าที่ในการทำงานเพื่อการเรียนรู้มีจำนวนมาก เช่น บทบาทผู้นำกลุ่ม ผู้สังเกตการณ์ เลขานุการ ผู้เสนอผลงาน ผู้ตรวจสอบงาน เป็นต้น

1.5 จัดสถานที่ให้มีความเหมาะสมในการทำงานและการมีปฏิสัมพันธ์กัน ครูจำเป็นต้องออกแบบห้องเรียน หรือสถานที่ที่ใช้ในการเรียนรู้ให้เอื้อและสะดวกต่อการทำงานในกลุ่ม

1.6 จัดเนื้อหาสาระ วัสดุหรืองานที่จะให้ผู้เรียนทำให้มีลักษณะที่แต่ละคนมีส่วนในการช่วยกลุ่มและพึ่งพากันในการเรียนรู้

1.7 จัดหาแหล่งความรู้ที่มีอยู่รอบตัวผู้เรียน เช่น กลุ่มเพื่อน เป็นแหล่งความรู้ที่สำคัญที่ผู้เรียนมีโอกาสได้ปฏิสัมพันธ์ภายในกลุ่ม ได้พูดคุย ปรึกษาหารือแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และประสบการณ์ซึ่งกันและกัน นอกจากนั้นยังใช้แหล่งความรู้อื่น ๆ ด้วย โดยครูเป็นผู้สนับสนุนหรือจัดหาแหล่งความรู้ โดยการให้คำแนะนำในกรณีที่ผู้เรียนเกิดปัญหา ครูจะเข้าไปช่วยเหลือโดยการให้คำแนะนำ และอำนวยความสะดวกในการจัดหาแหล่งความรู้ต่าง ๆ อาทิเช่น หนังสือ การแนะนำการใช้ห้องสมุดเพื่อเป็นแหล่งค้นคว้า หรือพาไปทัศนศึกษา เป็นต้น

2. การกำหนดการเรียนรู้สำหรับผู้เรียน

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้มีลักษณะสอดคล้องกับหลักการเรียนรู้ดังกล่าวข้างต้น สามารถใช้กระบวนการเป็นขั้นตอนดังต่อไปนี้คือ (ทิสนา เขมมณี, 2536)

2.1 ขั้นนำ คือการเตรียมความพร้อมในการเรียนให้แก่ผู้เรียน เช่น การทบทวนความรู้เดิม การจัดบรรยากาศให้เหมาะสมและเอื้อต่อการเรียนรู้

2.2 ขั้นกิจกรรม คือการให้ผู้เรียนลงมือทำกิจกรรมที่เตรียมไว้ เพื่อให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมและรับผิดชอบในการเรียนของตนเอง และเพื่อให้ผู้เรียนเกิดประสบการณ์ที่จะสามารถนำมาวิเคราะห์หรืออภิปรายให้เกิดการเรียนรู้ที่ชัดเจนขึ้นในภายหลัง

กิจกรรมที่ให้ผู้เรียนกระทำ ก็เพื่อให้เกิดประสบการณ์เรียนรู้ กิจกรรมจะมีลักษณะที่เอื้ออำนวยให้ผู้เรียนมีบทบาทในการเรียนรู้อย่างทั่วถึง และมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ กิจกรรมมักมีลักษณะเป็นกลุ่มย่อย ทั้งนี้เพื่อช่วยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมอย่างทั่วถึง และสามารถ

แลกเปลี่ยนข้อมูลความคิดเห็นและประสบการณ์ซึ่งกันและกันได้ กิจกรรม มักจะมีลักษณะที่ผู้เรียนต้องค้นพบคำตอบด้วยตนเอง ครูผู้สอนจะทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้มากกว่าทำหน้าที่เป็นผู้ถ่ายทอดความรู้หรือข้อมูล โดยกิจกรรมจะประกอบด้วยขั้นตอนของการวิเคราะห์และอภิปรายเกี่ยวกับกระบวนการต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่นกระบวนการทำงาน กระบวนการสื่อสาร กระบวนการแก้ปัญหา กระบวนการตัดสินใจ เป็นต้น ทั้งนี้เพราะกระบวนการต่างๆ เหล่านี้มีผลต่อการทำงานและผลงานกิจกรรม จะประกอบด้วยการอภิปรายหาวิธีและแนวทางในการนำการเรียนรู้ที่ได้เรียนมา ไปใช้ในชีวิตประจำวัน ซึ่งจะช่วยให้เกิดการเรียนรู้ที่มีความหมายและมีประโยชน์ต่อผู้เรียน ส่วนวิธีการสอนมีอยู่หลายวิธี เช่น เกม บทบาทสมมติ กรณีตัวอย่าง สถานการณ์จำลอง และละคร เป็นต้น

2.3 อภิปราย คือ การให้ผู้เรียนมีโอกาสแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ความคิดเห็น ความรู้สึก และการเรียนรู้ที่เกิดขึ้น

2.4 สรุปและนำไปใช้ เป็นขั้นตอนของการรวบรวมความคิดเห็นและข้อมูลต่าง ๆ จากขั้นตอนกิจกรรมและอภิปรายมาประสานกัน จนได้ข้อสรุปที่ชัดเจนรวมทั้งการกระตุ้นให้ผู้เรียนนำเอาการเรียนรู้ที่ได้รับไปปฏิบัติใช้จริงในชีวิตประจำวัน

ในการจัดการเรียนรู้แบบร่วมกัน มีบุคลากรที่สำคัญที่เกี่ยวข้องคือ ผู้สอนและผู้เรียน ซึ่งผู้สอนและผู้เรียนควรมีบทบาทดังนี้คือ (Johnson and Johnson, 1994)

บทบาทผู้เรียน

ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมกัน ผู้เรียนจะมีลักษณะดังนี้คือ (MacGreger, 1990)

1. เป็นศูนย์กลางเรียนรู้ โดยให้ผู้เรียนเข้าร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ทุกขั้นตอน ตั้งแต่การวางแผนจัดประสบการณ์ในการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การประเมินผล
2. เปลี่ยนพฤติกรรมการเรียนรู้จากผู้รับมาเป็นผู้สร้างความรู้ด้วยตนเอง
3. มีความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตน
4. ตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษาว่ามีความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต ตั้งเป้าหมายและวางแผนการศึกษาให้เหมาะสมกับความถนัดและความสามารถรู้วิธีการเรียนรู้สามารถปรับเปลี่ยนได้เมื่อมีความจำเป็น
5. เข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้อย่างกระตือรือร้น
6. มีการประเมินตนเองและพัฒนาตนเองให้เจริญก้าวหน้าอยู่เสมอ
7. มีประสบการณ์เดิมที่จะนำมาใช้ในการเรียนรู้ เน้นการจัดประสบการณ์ในการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ค้นหา และค้นพบคำตอบด้วยตนเอง ทั้งนี้เพราะการค้นพบความจริงใดๆ

จากประสบการณ์ตนเองนั้น ผู้เรียนมักจะจดจำได้ดี มีความหมายโดยตรงต่อผู้เรียน และมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม

8. ต้องการมีความสัมพันธ์แบบเพื่อนกับครู
9. ชอบการแนะนำมากกว่าถูกสอน ต้องการที่จะนำตนเองมากกว่าให้ผู้อื่นบงการ
10. ต้องการคำชมเชยหรือสนับสนุนให้กำลังใจมากกว่าการตำหนิหรือลงโทษ

นอกจากนั้น ในการจัดการเรียนการสอน ซึ่งเน้นด้านกระบวนการกลุ่ม ซึ่งสมาชิกแต่ละคนจะต้องมีหน้าที่แตกต่างกันในกลุ่มดังนี้ (Johnson and Johnson , 1994)

1. ผู้รักษาเวลา (Time Keeper) เป็นผู้คอยดูแลให้สมาชิกกลุ่มทำกิจกรรมต่างๆ ให้เสร็จภายในเวลาที่กำหนด ซึ่งรวมถึงการควบคุมการสนทนาให้ไปสู่เป้าหมาย ไม่ออกนอกทาง และพยายามช่วยกลุ่มให้ดำเนินงานไปสู่เป้าหมาย

2. ผู้บันทึกการประชุม (Recorder) เป็นผู้คอยจดบันทึกรายงานการประชุมของกลุ่ม เมื่อสมาชิกทุกคนได้ข้อสรุป และเขียนรายงานกลุ่ม

3. ผู้ให้ข้อมูลและการสนับสนุน (Elaborator) เป็นผู้ให้ข้อมูลข้อเท็จจริงหรือข้อสรุปต่างๆ ซึ่งเป็นประโยชน์ในการพิจารณาปัญหาและการดำเนินงานของกลุ่ม พยายามทำความเข้าใจกับความคิดหรือข้อเสนอแนะต่างๆ เพื่อช่วยให้สมาชิกเกิดความกระจ่างใสในข้อมูลหรือความคิดเห็นของกลุ่ม รวมทั้งเป็นผู้กระตุ้นให้สมาชิกกลุ่มมีส่วนร่วมในการเสนอแนะข้อมูลหรือความคิดเห็นด้วย

4. ผู้สรุป ผู้ประเมินผล (Summarizer) เป็นผู้ให้ข้อมูลแก่กลุ่มว่าขณะนี้กลุ่มทำงานไปถึงไหนแล้ว โดยสรุปสิ่งที่ทำไปแล้ว พยายามประเมินความก้าวหน้าของกลุ่ม โดยพิจารณาจากการทำงาน กระบวนการทำงานหรือวิธีการทำงานของกลุ่ม

5. ผู้ปฏิบัติการ (Research – Runner) เป็นผู้ที่ช่วยให้กลุ่มบรรลุจุดมุ่งหมายที่ต้องการได้ง่ายขึ้น โดยการทำงานต่าง ๆ เพื่อกลุ่ม เช่น การเตรียมเอกสาร การจัดวัสดุอุปกรณ์ให้เป็นระเบียบ การเก็บรวบรวมงาน การรวบรวมข้อเสนอแนะหรือความคิดเห็นต่างๆ

บทบาทของผู้สอน

ผู้สอนเป็นผู้มีบทบาทโดยตรงในการจัดการเรียนรู้ บทบาทที่สำคัญของผู้สอนมีดังนี้ คือ (MacGreger, 1990)

1. วางแผนการจัดการเรียนรู้ในรายวิชาที่รับผิดชอบ และจัดทำแผนการสอน
2. ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมจากผู้ให้ความรู้ เป็นผู้จัดการเรียนรู้ แนะนำ ช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนแสวงหาความรู้
3. พัฒนาผู้เรียน เติมเต็มความรู้ของผู้เรียนให้สมบูรณ์

4. ช่วยให้ผู้เรียนเรียนอย่างมีความสุข ให้ความรัก ความมั่นคง อิศรภาพ การยอมรับ
5. จัดทรัพยากรการเรียนรู้และสร้างสรรค์สิ่งแวดล้อมในการเรียนรู้
6. รู้จักและเข้าใจผู้เรียน
7. มีวิธีการสอนที่จะพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์
8. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้

ผู้สอนควรมีการเตรียมกลุ่มเพื่อการเรียนรู้แบบร่วมกันดังนี้คือ (Johnson and Juhnson, 1994)

1. อธิบายเกี่ยวกับงานของกลุ่ม ควรจะอธิบายถึงจุดมุ่งหมายของบทเรียน เหตุผลในการดำเนินการต่าง ๆ รายละเอียดของงานและขั้นตอนในการทำงาน
2. อธิบายเกณฑ์ในการประเมินผลงาน ผู้เรียนจะต้องมีความเข้าใจในความสำคัญของงานว่าอยู่ตรงไหน งานที่คาดหวังมีลักษณะอย่างไร เกณฑ์ที่ใช้วัดในความสำเร็จคืออะไร
3. อธิบายถึงความสำคัญในการพึ่งพากัน ครูควรอธิบายกฎเกณฑ์ ระเบียบ กติกา บทบาทหน้าที่และระบบการให้รางวัลหรือประโยชน์ที่ผู้เรียนจะได้รับจากการเรียนรู้
4. อธิบายวิธีการช่วยเหลือกันในกลุ่ม
5. ชี้แจงพฤติกรรมที่คาดหวัง หากครูชี้แจงได้ชัดเจนว่าต้องการให้ผู้เรียนมีพฤติกรรมอะไรบ้าง จะช่วยให้ผู้เรียนรู้ความคาดหวังที่มีต่อตนเองและจะพยายามแสดงพฤติกรรมนั้น

จากบทบาทดังกล่าวผู้สอนจะต้องปฏิบัติดังนี้คือ (MacGreger , 1990)

1. ในฐานะเป็นสมาชิกของกลุ่มผู้สอนควรทำตัวเป็นกันเอง เป็นผู้ประสานประโยชน์ของกลุ่ม ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ร่วมแสดงความคิดเห็นและเสนอแนะในฐานะเป็นสมาชิกของกลุ่ม
2. ในฐานะเป็นผู้จัดบรรยากาศและกระบวนการเรียนการสอน ควรกระตุ้นให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นอย่างเสรี ส่งเสริมความคิดของผู้เรียนรวมทั้งให้ผู้เรียนส่งเสริมความคิดของครูใจกว้างยอมรับฟังผู้อื่น และทำให้เกิดพัฒนาการทางความคิด เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการวางแผนและจัดกิจกรรมการเรียน เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีบทบาทร่วมในการสรุปเรื่องราวที่ตนเรียน สนับสนุนให้ผู้เรียนได้เรียนตามความสามารถและให้ความร่วมมือช่วยเหลือซึ่งกันและกันและเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการวัดผล และการประเมินผลการจัดกิจกรรมรวมทั้งข้อเสนอแนะอื่นๆ
3. การประเมินผลและวิเคราะห์กระบวนการเรียนรู้ แนวทางในการจัดดำเนินการ ประเมินและผลวิเคราะห์กระบวนการเรียนรู้มีดังนี้ คือ

3.1 ประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนทั้งทางด้านปริมาณและคุณภาพ โดยใช้วิธีการที่หลากหลาย และควรให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการประเมิน

3.2 วิเคราะห์กระบวนการทำงานและกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน ครูควรจัดให้ผู้เรียนมีเวลาในการวิเคราะห์การทำงานของกลุ่ม และพฤติกรรมของสมาชิกกลุ่ม เพื่อให้กลุ่มมีโอกาสที่จะเรียนรู้ที่จะปรับปรุงส่วนที่บกพร่องของกลุ่ม

เกณฑ์ในการประเมินผล ควรมีคะแนนมากกว่า 20 % หรืออยู่ระหว่าง 21 % - 41 % ของคะแนนทั้งหมดของวิชานั้น (Mather and Tinto, 1992)

ในการประเมินการเรียนรู้แบบร่วมกัน สามารถใช้การประเมินตามสภาพจริงมาใช้ในการประเมินได้ ซึ่งการประเมินตามสภาพจริงมีรายละเอียดดังนี้

การประเมินตามสภาพจริง (Authentic Assessment) เป็นการประเมินผลที่สอดคล้องการเรียนแบบผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เพราะเป็นวิธีการที่สามารถค้นหาความสามารถและความก้าวหน้าในการเรียนรู้อย่างแท้จริงของผู้เรียน และยังเป็นข้อมูลที่สำคัญที่สามารถนำมาใช้ประกอบการตัดสินใจผลการเรียนรู้ของผู้เรียนได้เป็นอย่างดี (วัฒนาพร ระวังทุกข์, 2542)

การประเมินตามสภาพจริง เป็นการประเมินเชิงคุณภาพอย่างต่อเนื่อง ในด้านความรู้ ความคิด พฤติกรรม วิธีการปฏิบัติและผลการปฏิบัติของผู้เรียน การประเมินลักษณะนี้จะมีประสิทธิภาพเหมือนการประเมินและปฏิบัติของผู้เรียนในสภาพที่เป็นจริง วิธีการประเมินได้แก่ การสังเกต การสัมภาษณ์ บันทึกจากผู้เกี่ยวข้องแบบทดสอบวัดความสามารถจริง การรายงานตนเอง และแฟ้มสะสมงาน โดยรายละเอียดในการประเมินตามสภาพจริงมีดังนี้ (วัฒนาพร ระวังทุกข์, 2542)

4.8 ประโยชน์ของการเรียนรู้แบบร่วมกัน

การเรียนรู้แบบร่วมกัน มีประโยชน์ดังนี้คือ (อุษาวดี จันทรสนธิ, 2536)

1. ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การเรียนแบบร่วมกันเป็นการเรียนที่จัดให้ผู้เรียนได้ร่วมมือกันเป็นกลุ่มเล็กๆ ประมาณ 2-6 คน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายในการเรียนร่วมกัน เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนทุกคนในกลุ่มได้แสดงความคิดเห็นและการแสดงออกตลอดจนลงมือกระทำอย่างเท่าเทียมกัน มีการให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เช่น ผู้เรียนที่เก่งช่วยนักเรียนที่ไม่เก่ง ทำให้นักเรียนที่เก่งเกิดความภาคภูมิใจ และช่วยให้เข้าใจเรื่องที่เรียนมากขึ้น ส่วนผู้เรียนที่ไม่เก่งก็จะรู้สึกซาบซึ้งในน้ำใจเพื่อน มีความอบอุ่น รู้สึกเป็นกันเอง กล้าซักถามในเรื่องที่สงสัยมากขึ้นจึงง่ายต่อการทำความเข้าใจในเรื่องที่เรียน ที่สำคัญมีการเรียนรู้แบบร่วมกันก็คือ ผู้เรียนในกลุ่มได้ร่วมกันคิด ร่วมกันทำงาน จนกระทั่งสามารถหาคำตอบที่เหมาะสมที่สุดได้ ถือว่าเป็นการสร้าง

ความรู้ด้วยตัวเอง โดยให้ความรู้ที่ได้รับเป็นความรู้ที่มีความหมายต่อผู้เรียนอย่างแท้จริง จึงทำให้มีผลสัมฤทธิ์ต่อการเรียนของผู้เรียนสูงขึ้น

2. ด้านการปรับปรุงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล การเรียนแบบร่วมกันเปิดโอกาสให้ผู้เรียนที่มีภูมิหลังต่างกันได้มาทำงานร่วมกัน ฟังพียงซึ่งกันและกัน มีการรับฟังความคิดเห็นกัน เข้าใจและเห็นใจสมาชิกในกลุ่มซึ่งจะส่งผลให้มีความรู้สึกที่ดีต่อผู้อื่นในสังคมมากขึ้น

3. ด้านทักษะการทำงานร่วมกันให้ประสบความสำเร็จที่ดีและการรักษาความสัมพันธ์ที่ดีในสังคม การเรียนแบบร่วมกันช่วยปลูกฝังทักษะในการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มทำให้ผู้เรียนไม่มีปัญหาในการทำงานร่วมกับผู้อื่น และส่งผลให้งานกลุ่มประสบความสำเร็จตามเป้าหมายร่วมกัน ทักษะทางสังคมที่ผู้เรียนได้รับได้แก่ความเป็นผู้นำ การสร้างความไว้วางใจกัน การตัดสินใจและการสื่อสาร การจัดการกับข้อขัดแย้ง ทักษะเกี่ยวกับการจัดกลุ่มสมาชิกภายในกลุ่ม เป็นต้น

4. ด้านทักษะการร่วมมือกันแก้ปัญหา ในการทำงานกลุ่มของสมาชิกจะได้รับทราบปัญหา และทำความเข้าใจกับปัญหาร่วมกัน เมื่อทราบสาเหตุของปัญหาสมาชิกกลุ่มก็จะแสดงความคิดเห็นเพื่อหาวิธีการแก้ไขปัญหา มีการอภิปรายให้เหตุผลซึ่งกันและกันจนวิธีการใดในการแก้ปัญหาจึงจะเหมาะสม พร้อมกับลงมือร่วมกันแก้ปัญหาคตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ตลอดจนทำการประเมินกระบวนการแก้ปัญหาของกลุ่มด้วย

5. ด้านการทำให้รู้จักและตระหนักในคุณค่าของตนเอง ในการทำงานกลุ่มสมาชิกกลุ่มทุกคนจะได้แสดงความคิดเห็นร่วมกัน การที่สมาชิกกลุ่มนั้นยอมรับในความคิดเห็นของเพื่อนสมาชิกด้วยกัน ย่อมทำให้สมาชิกในกลุ่มนั้นรู้สึกภาคภูมิใจในตนเองและคิดว่าตนเองนั้นมีคุณค่าที่สามารถช่วยให้อุปกรณ์ประสบความสำเร็จได้

จากที่กล่าวมาแล้วสรุปได้ว่า การเรียนรู้แบบร่วมกัน หมายถึง วิธีการเรียนที่ทำให้ผู้เรียนให้ความร่วมมือร่วมใจในการทำงานเป็นกลุ่มเพื่อศึกษาในสิ่งที่สนใจเหมือนกัน โดยทำโครงการเพื่อสร้างชิ้นงาน แล้วนำเสนอข้อมูลความรู้ที่ได้จากการศึกษาร่วมมือ สามารถสรุปแนวคิดการเรียนรู้แบบร่วมกัน ดังแสดงตารางในตารางที่ 2

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 2 แสดงการสังเคราะห์ขั้นตอนของแนวคิดการเรียนรู้แบบร่วมกัน

ขั้นตอน เจ้าของแนวคิด	ขั้นตอนของการเรียนรู้แบบร่วมกัน					
	กำหนดขนาด ของกลุ่ม	การ นำเสนอ ผลงาน	ปัญหา ประเด็น งาน	การ วางแผน ดำเนินงาน	โครงการ ผลงาน ชิ้นงาน แผนงาน	การ ประเมิน ผล
1. Romer (1985)	√	√		√		√
2. Reid and Cook(1989)	√	√	√	√	√	√
3. MacGreger(1990)	√	√	√	√	√	√
4. Davis(1993)	√	√	√	√	√	√
5. Davidson (1994)	√		√	√		
6. Gerlach (1994)	√	√	√	√	√	√
7. Johnson and Johnson (1994)	√	√	√	√	√	√
8. Gokhale (1995)	√	√	√	√	√	
9. Cramer (1998)	√		√	√	√	√
10. Levin et al. (1998)	√		√	√	√	
11. Stacy (1999)	√	√	√	√	√	
รวม	10	8	10	11	9	7

จากการศึกษาแนวคิดกระบวนการเรียนรู้แบบร่วมกันของ Romer(1985), Reid and Cook(1989) MacGreger(1990) Davis(1993), Davidson (1994), Gerlach (1994), Johnson and Johnson (1994), Gokhale (1995) Cramer (1998) Levin et al. (1998), Stacy (1999) เพื่อให้มีความครอบคลุมตามเนื้อหาผู้วิจัยสามารถนำมาสังเคราะห์ เป็น ขั้นตอนการเรียนรู้ 6 ขั้นตอน ดังนี้

1. กำหนดขนาดกลุ่มการเรียนรู้ จัดผู้เรียนเข้ากลุ่ม จำนวนสมาชิก 3-5 โดยจัดกลุ่ม ความสะดวก ประสิทธิภาพ เพศ อายุ ในแต่ละกลุ่มมีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ความรู้และแนวคิด ชึ่งกันและกัน โดยมีการประชุมกลุ่ม

2. กำหนดงานและประเด็นปัญหาที่กำหนดหัวเรื่องต่างๆ คืองานที่ไม่สามารถทำให้สำเร็จได้หรือสิ่งที่เป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติงาน ที่ต้องการให้ผู้เรียนศึกษา และกำหนดข้อตกลง ร่วมกัน กำหนดเวลาในการศึกษาค้นคว้าเพื่อสร้างโครงการหรือผลงานร่วมกัน

3. การวางแผนการสร้างโครงการและผลงาน การระดมสมอง ร่วมกันแสดงความคิดเห็นเพื่อการวางแผนการสร้างโครงการหรือผลงานโดยมีการกำหนดขอบข่ายเนื้อหา การวางแผนการนำเสนอเรื่องที่ศึกษา การมอบหมายงานให้สมาชิกในกลุ่มการนำเสนอข้อมูลความรู้ที่ได้ไปศึกษามาภายในกลุ่ม

4. การดำเนินการสร้างโครงการและผลงานงาน งานที่สร้างต้องมีการดำเนินงานร่วมกันเพื่อให้สมาชิกในกลุ่มได้มีปฏิสัมพันธ์กันให้มากที่สุด

5. การนำเสนอผลงานนำเสนอให้กลุ่มอื่นๆ ได้ทราบและช่วยกันวิพากษ์วิจารณ์แลกเปลี่ยนความคิดเห็นโครงการและชิ้นงาน

6. การประเมินผล เป็นประเมินผลชิ้นงานโดยตนเอง สมาชิกในกลุ่มและผู้อำนวยการความสะดวกหรือครูผู้สอน

สรุป กระบวนการเรียนรู้แบบร่วมกัน เน้นถึงการระดมสมอง ร่วมกันแสดงความคิดเห็นเพื่อการวางแผนการสร้างโครงการหรือผลงานของกลุ่ม การช่วยกันวิพากษ์วิจารณ์แลกเปลี่ยนความคิดเห็นความรู้และแนวคิดซึ่งกันและกัน ในการทำงานกลุ่มของสมาชิกจะได้รับทราบปัญหา และทำความเข้าใจกับปัญหาร่วมกัน เมื่อทราบสาเหตุของปัญหาสมาชิกกลุ่มก็จะแสดงความคิดเห็นเพื่อหาวิธีการแก้ไขปัญหา มีการอภิปรายให้เหตุซึ่งกันและกันจนวิธีการใดในการแก้ปัญหาจึงจะเหมาะสม พร้อมกับลงมือร่วมกันแก้ปัญหามาตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ตลอดจนทำการประเมินกระบวนการแก้ปัญหากลุ่มด้วย

5. แนวคิดเกี่ยวกับมโนทัศน์

ความหมายของมโนทัศน์

มโนทัศน์ มีความหมายเดียวกับคำว่า Concept ในภาษาอังกฤษ ในภาษาไทยอาจเรียกว่า มโนคติ มโนภาพ ความคิดรวบยอด หรือมีความหมายเดียวกับคำว่า Perspective ในภาษาอังกฤษ ที่หมายถึง กรอบโครงสร้างในการคิดที่บุคคลใช้ในการแปลความหมายหรือทำความเข้าใจสิ่งต่างๆ เป็นต้น ซึ่งหมายความว่ามโนทัศน์ได้มีนักจิตวิทยาและนักการศึกษาหลายท่าน ทั้งไทยและต่างประเทศ ได้ให้ความหมายไว้ต่างๆ ดังนี้

Rothenberg (1985) ได้ให้ความหมายของมโนทัศน์ในเชิงปรัชญาและจิตวิทยา ดังนี้ มโนทัศน์ในเชิงปรัชญา หมายถึง ความคิดที่ประกอบด้วยแนวคิดต่าง ๆ ซึ่งมีลักษณะพิเศษและมีความสัมพันธ์กันอย่างเป็นเหตุเป็นผล ส่วนมโนทัศน์ในความหมายทางจิตวิทยานั้น มโนทัศน์ไม่ได้เป็นเพียงการรู้ แต่เป็นผลสรุปที่ได้จากการกลั่นกรองการรับรู้

Mezirow (1991) กล่าวว่า มโนทัศน์ หมายถึง ระบบคิดที่บุคคลใช้สร้างความหมาย เป็นผลรวมของความเชื่อ ค่านิยม ทัศนคติ ความรู้สึกต่างๆ ซึ่งมีผลต่อการแปลความหมายของสิ่งต่างๆ หรือประสบการณ์ต่างๆของบุคคล ระบบความคิดนี้อาจเปลี่ยนแปลงได้ และการที่บุคคลมีพฤติกรรมหรือนิสัยอย่างไร เป็นผลมาจากกระบวนการคิดนี้ Mezirow อธิบายว่า การที่บุคคลสามารถดึงความหมาย หรือเกิดการเรียนรู้ขึ้นเป็นเพราะการมีปฏิสัมพันธ์กันขององค์ประกอบ 2 อย่างคือ สิ่งที่ถูกตีเป็นประจํา (นิสัย/การคาดเดาจากสิ่งที่เกิดขึ้นเสมอๆ) กับสถานการณ์ (ที่เราพยายามแปลความหมายอยู่นั้น) ซึ่งการปฏิสัมพันธ์ระหว่างสองสิ่งนี้ กระทำได้โดยการวิพากษ์อดีต (Reflection) อีกนัยหนึ่งอาจกล่าวได้ว่า สิ่งต่างๆที่เราเข้าใจ (หรือไม่เข้าใจ) และจดจำมาจากอดีตนั้น ได้รับอิทธิพลอย่างมากจากค่านิยม และมโนทัศน์ของบุคคล อาจกล่าวได้ว่า การเรียนรู้จะเกิดขึ้นถ้าเราดึงความหมายใหม่ๆได้ และการแปลความหมายจากสถานการณ์ในอดีตนั้นมามีอิทธิพลทำให้เราเกิดกรอบคิดหรือค่านิยมใหม่ที่สามารถนำไปปฏิบัติต่อไป ตัวอย่างเช่น การที่เราสามารถย้อนอดีตดูว่าเราเรียนรู้สิ่งใดในช่วงเวลาที่ผ่านมา(อดีต)นั้น เป็นความรู้หรือประสบการณ์ที่เหมาะสมในสถานการณ์ปัจจุบันหรือไม่ การมองย้อนอดีตเช่นนี้จะทำให้บุคคลเกิดการเรียนรู้มากขึ้นและเกิดความคิดความเชื่อใหม่ และมีการปฏิบัติตามมโนทัศน์ใหม่ที่ได้จากกระบวนการวิพากษ์อดีต (Reflection)

สุรางค์ ไคว์ตระกูล (2541) ได้ให้ความหมายของมโนทัศน์ว่า มโนทัศน์ คือคำที่เป็นนามธรรมใช้แทนสัตว์ วัตถุ สิ่งของที่ได้จัดไว้ในจำพวกเดียวกันโดยถือลักษณะที่สำคัญเป็นเกณฑ์

กันติมา พรหมอักษร (2545) กล่าวว่า มโนทัศน์ หมายถึง การจัดกลุ่มของสิ่งเร้าที่มีคุณลักษณะร่วมกัน มโนทัศน์เป็นความคิดที่อยู่ในรูปของนามธรรม เกิดจากผลสรุปในการรับรู้คุณลักษณะของสิ่งที่คล้ายคลึงกันมาอยู่รวมในหมวดหมู่เดียวกัน

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2546) ได้ให้ความหมายของมโนทัศน์ไว้ว่า มโนทัศน์หมายถึง ภาพในความคิดที่เปรียบเสมือน “ภาพตัวแทน” หมวดหมู่ของวัตถุ สิ่งของ แนวคิด หรือปรากฏการณ์ ซึ่งมีลักษณะต่างๆ ไปคล้ายกัน

จากความหมายของมโนทัศน์ตามที่นักการศึกษา ทั้งไทยและต่างประเทศได้ให้ความหมายไว้สามารถสรุปได้ว่า มโนทัศน์ หมายถึง กรอบความคิดและความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ซึ่งเกิดมาจากความรู้ การสังเกตหรือการได้รับประสบการณ์ของแต่ละบุคคล ทำให้บุคคลเกิดกรอบความคิดหรือค่านิยมใหม่ที่สามารถนำไปปฏิบัติต่อไป

ความสำคัญของมโนทัศน์

การที่ผู้เรียนเกิดมโนทัศน์ในเนื้อหานั้นๆ ย่อมมีความสำคัญต่อการเรียนรู้มโนทัศน์สิ่งใหม่ที่มีลักษณะเชื่อมโยงกัน สามารถนำความรู้ที่ได้ไปใช้แก้ปัญหาในเรื่องอื่นๆ ดังนั้นการสอนให้

ผู้เรียนเกิดมโนทัศน์จึงมีความสำคัญ ดังที่นักการศึกษาหลายท่านทั้งไทยและต่างประเทศได้กล่าวถึงความสำคัญของมโนทัศน์ไว้ดังนี้

Mezirow (1991) ได้กล่าวว่า มโนทัศน์ที่มีความหมายต่อบุคคลหมายถึง กรอบความคิดทั่วไป โลกทัศน์ หรือกระบวนทรรศน์ของบุคคล มิใช่เพียงการจัดกลุ่มความคิดหรือความเข้าใจของมนุษย์เท่านั้น แต่เป็นสิ่งที่มามีอิทธิพล และเป็นสิ่งที่กำจัดการอธิบายความคิดและความคาดหวังของบุคคล เป็นผลจากการที่บุคคลหล่อหลอมระบบคิดที่บุคคลใช้สร้างความหมายเข้าด้วยกัน และผสมผสานกับทฤษฎี ความเชื่อต่างๆ มโนทัศน์นี้ประกอบด้วย นิสัยในการคิดและทัศนะของบุคคล ซึ่งถูกพัฒนาติดตัวมาตั้งแต่วัยเด็ก มโนทัศน์เป็นผลจากการซึมซับหล่อหลอมทางวัฒนธรรมและสังคมของบุคคล มโนทัศน์ประเภทนี้จะมามีบทบาทสำคัญในการแปลความหมายและการทำความเข้าใจในสถานการณ์ต่างๆของบุคคล เพื่อนำไปสู่แนวทางในการปฏิบัติในอนาคต

Mezirow (2001) กล่าวถึง วิธีการหรือเทคนิคที่เกี่ยวข้องกับการเกิดมโนทัศน์ที่มีความหมายต่อบุคคล (Meaning Perspective) สามารถกระทำได้หลายวิธีการ เช่น การตีความหมายต่างๆของตนได้แล้วจะเป็นจุดเริ่มต้นกระบวนการวิพากษ์อดีตของตนเอง ถ้าผู้เรียนสามารถตระหนักถึงมโนทัศน์ที่มีผลกระทบหรือมีความหมายต่อกระบวนการคิดหรือพฤติกรรมต่างๆของตนได้แล้วจะเป็นจุดเริ่มต้นการวิพากษ์อดีตของตนเอง (Critical self-reflection)และนำไปสู่การเรียนรู้เพื่อปรับเปลี่ยนมโนทัศน์ต่อไป เพราะการเข้าใจความหมายต่างๆคือการเรียนรู้ที่ตนเอง และวิธีการที่สามารถนำมาใช้ในกระบวนการนี้ได้แก่ การใช้วิเคราะห์เหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้น (Critical Incident) เขียนชีวประวัติของตน (การเรียนรู้จากการนำเสนอประวัติของตน) การเขียนบันทึกส่วนตัว การวิเคราะห์อิทธิพลของสื่อมวลชนต่อวิถีคิดของคน การใช้เอกสาร/วรรณกรรมต่างๆ ว่ามีผลกระทบต่อความคิดของบุคคลอย่างไร

พวงเพ็ญ อินทราประวัติ (2532) กล่าวถึง ความสำคัญของมโนทัศน์ว่า มโนทัศน์เป็นเนื้อหาความรู้ที่มีประโยชน์มาก หากผู้เรียนสร้างมโนทัศน์ของสิ่งใดได้แล้ว เขาก็สามารถนำเอามโนทัศน์นั้นไปประยุกต์ ใช้ในโอกาสอื่นๆ ได้อีกเรื่อยไป คนพยายามสร้างมโนทัศน์ของสิ่งต่างๆ และของเหตุการณ์ต่างๆ อยู่เสมอ เพราะการสรุปลักษณะเฉพาะของสิ่งต่างๆ ในรูปของมโนทัศน์จะช่วยลดภาระของสมองให้จดจำน้อยลง แทนที่จดจำลักษณะปลีกย่อยของทุกสิ่งทุกอย่างที่อยู่รอบๆตัว เขาเพียงแต่จำไว้ในลักษณะที่เป็นหมวดหมู่ ซึ่งจะทำให้เขาสามารถขยายขอบข่ายความรู้ของตัวเองของเขาเองให้กว้างขวางออกไป

ศศิวรรณ ศรีพหล (2536) ได้กล่าวถึง ความสำคัญของมโนทัศน์ไว้ว่ามโนทัศน์มีความสำคัญ ถ้าผู้สอนสอนแต่ข้อเท็จจริงโดยให้ผู้เรียนจดจำรายละเอียดของข้อมูลทำให้เกิดความยุ่งยากในการเข้าใจ มโนทัศน์ทำให้ผู้เรียนสามารถประยุกต์ความรู้สึกรู้สึกที่ได้รับไปสู่ความรู้ใหม่ได้

เพราะในรากฐานของการเรียนรู้ในระดับสูงต่อไป การเรียนรู้ข้อสรุปและหลักการการเรียนรู้การแก้ปัญหา ความคิดสร้างสรรค์ จัดเป็นการเรียนรู้ในขั้นสูงที่ต้องอาศัยความรู้ในขั้นมโนทัศน์เกือบทั้งหมด

สรุป เมื่อพิจารณาจากความหมายและความสำคัญของมโนทัศน์ประกอบกับบริบทของการวิจัยเรื่อง การพัฒนาโปรแกรมเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ ผู้วิจัยได้ให้ความหมายของ มโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ หมายถึง กรอบความคิดและความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหาจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ อันเกิดจากการได้รับประสบการณ์จากการเรียนรู้ ทำให้สามารถสรุปเป็นทัศนคติต่อประสบการณ์ใหม่ และสามารถนำมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะไปประยุกต์ใช้

6. แนวคิดเกี่ยวกับจิตสำนึกสาธารณะ

6.1 ความหมายของจิตสำนึกสาธารณะ

จิตสำนึกสาธารณะ เป็นคำใหม่ที่มีใช้เมื่อไม่นานมานี้ จึงมีการศึกษาแนวคิดของคำว่าจิตสำนึกสาธารณะ เรื่องของจิตสำนึกสาธารณะมีการศึกษาและค้นคว้ากันอย่างกว้างขวาง ทั้งในเชิงปรัชญา จิตวิทยา สังคมศาสตร์ และรัฐศาสตร์ ซึ่งให้คำจำกัดความไว้หลากหลายดังนี้

กนิษฐา นิทัศน์พัฒนา และคณะ (2541) กล่าวว่า การมีจิตสำนึกสาธารณะ ว่าเป็นคำเดียวกับคำว่าจิตสำนึกทางสังคม หมายถึง การตระหนักรู้และคำนึงถึงส่วนรวมร่วมกัน หรือคำนึงถึงผู้อื่นที่ร่วมความสัมพันธ์เป็นกลุ่มเดียวกับตน

ศักดิ์ชัย หิรัญทวี (2541) กล่าวว่า การมีจิตสำนึกสาธารณะคือ มีจิตใจที่คำนึงถึงประโยชน์ของส่วนรวม คำนึงความสำคัญของสิ่งอันเป็นของที่ต้องใช้ หรือมีผลกระทบร่วมกันในชุมชน เช่น ป่าไม้ ความสงบสุขของชุมชน

ราชบัณฑิตยสถาน (2542) ได้ให้ความหมายจิตสำนึกทางสังคมหรือจิตสำนึกสาธารณะ คือการตระหนักรู้และคำนึงถึงส่วนรวมร่วมกัน หรือคำนึงถึงผู้อื่นที่ร่วมความสัมพันธ์เป็นกลุ่มเดียวกัน

สยามรัฐ เรื่องนาม (2542) ใช้คำว่า ความสำนึกเชิงสังคม หมายถึง การตื่นตัวความรู้สึกนึกคิดและความปรารถนาต่างๆ ของบุคคลในสังคมที่ต้องการเข้าไปแก้วิกฤตการณ์หรือปัญหาของสังคม และก่อให้เกิดพฤติกรรมการรวมตัวเป็นกลุ่มหรือองค์กร ทั้งภาครัฐ ภาคธุรกิจ หรือภาคสังคม ในลักษณะที่เป็นหุ้นส่วนกัน ก่อให้เกิดจิตสำนึกร่วมกัน

สื่อพลัง (2542) กล่าวว่า คำว่าจิตสำนึกสาธารณะ เป็นคำเดียวกับคำว่าจิตสาธารณะซึ่งหมายถึง ความเป็นพลเมืองผู้ตื่นรู้ ตระหนักในสิทธิและความรับผิดชอบที่จะสร้างสรรค์สังคมส่วนรวมของคนสามัญ พลเมืองที่รัก เรียกร้องการมีส่วนร่วม และต้องการที่จะจัดการดูแลกำหนดชะตากรรมของตนและชุมชน

สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (2542) ได้ให้ความหมายจิตสำนึกสาธารณะไว้ดังนี้คือ รู้จักเอาในใส่เป็นธุระและเข้าร่วมในเรื่องของส่วนรวมที่เป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติ มีความสำนึกและยึดมั่นในระบบคุณธรรม และจริยธรรมที่ดีงาม ละอายต่อสิ่งผิด เน้นความเรียบง่าย ประหยัด และมีความสมดุลระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2543) ได้ให้ความหมายของคำว่าจิตสาธารณะว่าหมายถึง ความคิดที่ไม่เห็นแก่ตัว มีความปรารถนาที่จะช่วยเหลือ ช่วยแก้ปัญหาให้แก่ผู้อื่นหรือสังคม พยายามฉวยโอกาสที่จะช่วยเหลืออย่างจริงจังและมองโลกในแง่ดีบนพื้นฐานของความเป็นจริง

ไพฑูรย์ สินลารัตน์ (2543) ใช้คำว่าจิตสำนึกทางสังคม หมายถึง ความรู้ ความเข้าใจ ความรับผิดชอบที่มีต่อสังคม และความรู้สึกร่วมได้ร่วมเสียกับสังคม

สมบัติ ชำรงชัยวงศ์ (2543) กล่าวถึง จิตสำนึกสาธารณะ ซึ่งเป็นปัจจัยในส่วนของผู้เรียน ที่มีผลต่อคุณภาพการศึกษาว่า จิตสำนึกสาธารณะ คือ เห็นแก่ส่วนรวม และสามารถเผชิญและนำการพัฒนาประเทศในสภาวะการณ์ปัจจุบันและในอนาคตได้

พระไพศาล วิสาโล (2544) กล่าวว่า จิตสำนึกสาธารณะ หมายถึงความสำนึกใส่ใจและพร้อมจะมีส่วนร่วมในกิจการสาธารณะ รวมถึงความเคารพและห่วงใยในสมบัติส่วนรวม ซึ่งมีใช่เฉพาะครอบครัว ญาติมิตร คนรอบข้างหรือชุมชนละแวกบ้านเท่านั้น หากกลุ่มไปถึงบุคคลอื่นที่ไม่รู้จัก ไม่เคยพบ แต่ก็รู้อยู่ว่าเป็นส่วนหนึ่งของสังคมที่ตนสังกัด

วิรัตน์ คำศรีจันทร์ (2544) ให้ความหมายว่าจิตสำนึกสาธารณะ หมายถึง กระบวนการคิดและลักษณะของบุคคล ที่มีการปฏิบัติโดยมีกระบวนการในระดับบุคคลไปสู่สาธารณะ มีความรักและความรู้สึกเป็นเจ้าของสาธารณะ ต้องการที่จะทำประโยชน์มากกว่าที่จะรับจากสาธารณะ

สุจิต นิमितกุล (2544) ให้ความหมายของจิตสำนึกสาธารณะ คือจิตสำนึกของความเป็นพลเมือง

สุชาดา จักรพิสูทธิ์ (2544) กล่าวว่า จิตสำนึกสาธารณะเป็นคุณธรรมหรือข้อเรียกร้องสำหรับส่วนรวม ในสภาพการณ์ที่เกิดความไม่ปกติสุข ความร่วมมือของพลเมืองในการกระทำเพื่อบ้าน

สุพจน์ ทราญแก้ว (2546) ได้สรุปความหมายของคำว่าจิตสำนึกต่อส่วนร่วม หรือจิตสำนึกสาธารณะว่า หมายถึง คุณลักษณะทางจิตใจของบุคคลเกี่ยวกับการมองเห็นคุณค่าหรือการให้คุณค่าแก่การมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม และสิ่งต่าง ๆ ที่มีอยู่ในสังคมที่ไม่มีผู้ใดผู้หนึ่งเป็นเจ้าของ หรือเป็นสิ่งที่คนในสังคมเป็นเจ้าของร่วมกัน เป็นสิ่งที่สามารถสังเกตได้จากความรู้สึกนึกคิดหรือพฤติกรรมกระทำที่แสดงออกมา

รุจิรา เตชากร (2548) กล่าวถึง จิตสาธารณะ ซึ่งเป็นเงื่อนไขความสำเร็จของความเป็นประชาธิปไตยว่า จิตสาธารณะ คือคุณลักษณะที่เป็นสาธารณะประโยชน์เสมือนเป็นทรัพย์สินของคน

Mead (1930) กล่าวว่า จิตสำนึกสาธารณะ เป็นการจัดการประสบการณ์ส่วนบุคคลที่แยกออกมาอย่างเป็นระบบ คุณลักษณะของจิตใจไม่ได้เกิดขึ้นในทันทีแต่จะเกิดขึ้นผ่านการสื่อสารเพื่อให้เกิดต่อตนเองและสังคมตามลำดับ

Freud (1938) ได้กล่าวถึงจิตสำนึกว่าเป็นสภาพที่มีสติ รู้สึกตัวว่ากำลังกระทำหรือจะกระทำสิ่งใด รู้จักตัวเองว่าเป็นใคร ต้องการอะไรทำอะไร อยู่ที่ไหน กำลังรู้สึกอย่างไรต่อสิ่งใด การแสดงออกเป็นการแสดงออกไปตามหลักเหตุผล

Freire (1973) ให้ความหมายของคำว่าจิตสำนึกว่าไม่ได้มีความหมายแต่ในเชิงจิตวิทยาเท่านั้น แต่ยังมีความหมายลึกซึ้งในเชิงปรัชญาว่า เป็นความรู้สึกในสิ่งที่เป็นสัจการสิ่งที่เป็นภาวะที่แท้จริงของชีวิตมนุษย์และสิ่งที่เป็นโลกของมนุษย์

The Grolier international dictionary (1981) ได้ให้ความหมายว่าจิตสำนึกหมายถึงสภาวะหรือสภาพของการมีจิตสำนึก เป็นความรู้สึกหรือหมายความรวมถึง การมีทัศนคติความคิดเห็น และความรู้สึกหรือการมีความคิดของบุคคลหรือกลุ่ม ซึ่งเรียกว่าจิตสำนึกสากล

Kraft (1992) กล่าวว่าจิตสำนึกทางสังคม คือ ความสามารถของบุคคลในการรับรู้ถึงความไม่ยุติธรรม ให้ความสำคัญกับความต้องการที่หลากหลายของบุคคลอื่น และมีการกระทำเพื่อเปลี่ยนแปลงทางสังคม

Bratton (1994) เสนอคำว่าจิตสำนึกประชาสังคม หมายถึง ความตื่นตัวของสังคมและการยอมรับในสาธารณะชนถึงความสำคัญแห่งองค์คุณแห่งประชาสังคม โดยการเห็นความสำคัญและเคารพในคุณค่าของความคิดริเริ่มอิสระของปัจเจกบุคคลที่ทำงานเพื่อสังคมส่วนรวมโดยไม่อยู่ใต้อำนาจของอำนาจการเมืองที่เป็นทางการ (official political authority) และเน้นการมีส่วนร่วมโดยสมัครใจในการสร้างสรรค์สังคม

Susan (1997) จิตสำนึกทางสังคม หมายถึง ความตระหนัก ความคิด ความรู้สึก และการกระทำ

Chesnokaeva (2000) กล่าวว่าจิตสำนึกสาธารณะ คือ สิ่งที่เกิดจากจิตสำนึกของแต่ละบุคคล ก่อให้เกิดการร่วมแรงร่วมใจในการกระทำ โดยใช้ประสบการณ์และพยายามผลักดันให้เกิดผลที่ก่อให้เกิดประโยชน์ของส่วนรวม

Allot (2002) กล่าวถึง Public mind ไว้ในบทความเรื่องกฎหมายและสังคม ว่าถ้าการคิดทางสังคมเป็นปัจจัยหนึ่งของสังคมเสียแล้วความคิดทางสังคมก็เป็นระบบของพลังทางสังคมเป็นโครงสร้างพื้นฐานของสังคมและปรากฏเป็นประวัติศาสตร์ของสังคม Public mind ของสังคมเป็นส่วนหนึ่งของสังคมโดยสมบูรณ์

จากความหมายของคำว่า “จิตสำนึกสาธารณะ” และคำอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องดังที่ได้อธิบายมาข้างต้นทั้งที่มีการให้ความหมายในประเทศและต่างประเทศสามารถนำมาวิเคราะห์เพื่อสรุปเป็นความหมายที่ชัดเจนโดยแยกองค์ประกอบของความหมายต่างๆ ดังนี้

ความหมายของจิตสำนึกในเชิงจิตวิทยา เป็นหลักการที่เกี่ยวข้องกับการอธิบายสภาวะทางจิตใจของมนุษย์ที่มีองค์ประกอบด้านความรู้ ความรู้สึกทางจิตใจ และพฤติกรรม ในขณะที่จิตสำนึกในความหมายเชิงสังคมศาสตร์ เป็นการอธิบายถึงสภาวะของจิตใจที่เกี่ยวกับความรู้สึก ความคิดเห็น ความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมที่มีต่อสิ่งต่างๆ

ด้านศาสนา จิตสำนึกสาธารณะ หมายถึงความสำนึกใฝ่ใจและพร้อมจะมีส่วนร่วมในกิจการสาธารณะ รวมถึงความเคารพและห่วงใยในสมบัติส่วนรวม ซึ่งมีใช้เฉพาะครอบครัว ญาติมิตร คนรอบข้างหรือชุมชนละแวกบ้านเท่านั้น หากคลุ้มไปถึงบุคคลอื่นที่ไม่รู้จัก ไม่เคยพบแต่ก็รู้อยู่ว่าเป็นส่วนหนึ่งของสังคมที่ตนสังกัด

เมื่อประมวลความหมายของจิตสำนึกสาธารณะทั้งในเชิงปรัชญา จิตวิทยา สังคมศาสตร์ และพุทธศาสนา รวมทั้งแนวคิดเกี่ยวกับสาธารณะ แม้จะมีการใช้คำที่หลากหลายแต่ก็เป็นคำที่มีความหมายใกล้เคียงกัน โดยสามารถสรุปการให้ความหมายโดยรวม ของคำว่า จิตสำนึกสาธารณะ (public consciousness) ที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ เพื่อนำไปใช้เป็นนิยามเชิงปฏิบัติการของการวิจัยว่า หมายถึง ความตระหนักรู้ ความคิดเห็นของบุคคลต่อปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมจากระบวนการรับรู้ ทำให้เกิดการวิเคราะห์ วิพากษ์ และคัดเลือกเหตุการณ์นั้นว่าเป็นปัญหา แม้ปัญหาเหล่านั้นจะไม่มีผลกระทบต่อตนเองโดยตรง มีความรักความเอื้ออาทรต่อบุคคลทั้งที่รู้จักและไม่รู้จัก คำนึงถึงประโยชน์ของส่วนรวมควบคู่กับประโยชน์ส่วนตน มีความรู้สึกเป็นเจ้าของส่วนรวม เกิดความปรารถนาที่จะแก้ไขปัญหานั้นๆ เชื่อมั่นในความสามารถของตนเองและพลังของการรวมกลุ่มในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม รวมทั้งการปฏิบัติร่วมกันกับผู้อื่นเพื่อสร้างพลังผลักดันในการแก้ไขปัญหาโดยใช้กระบวนการเรียนรู้ร่วมกันอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับคำจำกัดความของ

ราชบัณฑิตยสถาน (2542) ซึ่งได้ให้ความหมาย จิตสำนึกสาธารณะ คือการตระหนักรู้และคำนึงถึงส่วนรวมร่วมกัน หรือคำนึงถึงผู้อื่นที่ร่วมความสัมพันธ์เป็นกลุ่มเดียวกัน

6.2 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับจิตสำนึก

การศึกษาเกี่ยวกับด้านจิตสำนึกในอดีตที่ผ่านมาจะเป็นการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาทางด้านจิตใจ คุณธรรมจริยธรรมและค่านิยม และปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้เป็นไปในทางที่เหมาะสม ตามแนวทางการศึกษานอกระบบ โรงเรียน ในเรื่องการปลูกฝังจิตสำนึก ค่านิยมจริยธรรม Knowles (1990) ได้เสนอแนวทางตาม กระบวนการกระจ่างค่านิยม (Value Clarification) เป็นกระบวนการที่จะนำมาปลูกฝังจิตสำนึกได้ โดยมีขั้นตอนการพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดค่านิยมที่ถูกต้อง ให้ผู้เรียนมีโอกาสเลือกค่านิยมซึ่งเป็นสิ่งที่บุคคลยึดถือ มีคุณค่า มีความสำคัญ ควรแก่การศึกษารักษาไว้ เป็นสิ่งที่บุคคลกระทำอยู่เป็นประจำ เป็นกิจวัตร เป็นสิ่งที่บุคคลภาคภูมิใจยอมรับและเต็มใจต้องการที่จะแสดงออกและมีการสนับสนุนอย่างเปิดเผย โดยมีการเลือกค่านิยมนั้นอย่างเสรี และมีโอกาสได้เลือกจากสิ่งที่ไม่เลือกอย่างหลากหลาย แล้วนำสิ่งที่เลือกมาผ่านกระบวนการคิด การพิจารณาไตร่ตรองถึงข้อดีข้อเสียและตัดสินใจด้วยตนเองอย่างรอบคอบ โดยใช้เทคนิคของการเรียนรู้จากประสบการณ์และการเรียนรู้ร่วมกันของผู้เรียน

การพัฒนา คุณธรรมจริยธรรมและค่านิยม โดยกระบวนการกระจ่างค่านิยม ของ Rath (1966) คือ การกระตุ้นให้ผู้เรียนแสวงหาค่านิยมมาเป็นหลักหรืออุดมการณ์ในการดำรงชีวิตของตน และการช่วยให้ผู้เรียนเกิดความกระจ่างในค่านิยมที่ตนเองเลือกยึดถือ ซึ่งถ้าบุคคลเกิดความกระจ่างแล้ว ก็อาจปรับเปลี่ยนหรือยึดถือค่านิยมนั้นอย่างมั่นคงขึ้น โดยได้เสนอแนวคิดไว้ว่าค่านิยมที่แท้ควรมีคุณลักษณะครบ 7 ประการกล่าวคือ 1. เลือกอย่างเสรีไม่มีใครบังคับ 2. เลือกจากตัวเลือกหลายตัว 3. เลือกโดยผ่านการพิจารณาถึงผลที่จะตามมาทั้งทางบวกและลบ 4. เลือกแล้วมีความภูมิใจในสิ่งที่เลือก 5. เลือกแล้วยอมรับสิ่งที่เลือกอย่างเปิดเผย 6. เลือกแล้วลงมือปฏิบัติตามค่านิยมที่เหลือนั้นจริง และ 7.ปฏิบัติตามค่านิยมที่เลือกอย่างต่อเนื่อง

การสอนจริยธรรมตามแนวคิด กระบวนการกระจ่างค่านิยม (Value Clarification) อาจใช้คำถามช่วยทำความเข้าใจความกระจ่างในค่านิยมให้แก่ผู้เรียนได้ และผู้สอนยังสามารถนำกิจกรรมอื่นๆ เช่น การแสดงละคร สถานการณ์จำลอง การเล่านิทาน การแสดงบทบาทสมมติ ไปใช้ในชั้นเรียนได้อย่างสนุกสนานและน่าสนใจโดยใช้กิจกรรมเป็นเครื่องมือกระตุ้นให้ผู้เรียนแต่ละคนแสดงความคิดเห็นของตนเองเกี่ยวกับสิ่งต่างๆ ออกมา เช่น เรื่องที่เกี่ยวกับจิตสำนึกสาธารณะด้านสิ่งแวดล้อม ต่อจากนั้นผู้สอนหรือกลุ่มผู้เรียนด้วยกันก็จะช่วยกันใช้คำถาม เพื่อทำความเข้าใจผู้แสดงได้เกิดการทบทวน และเกิดความกระจ่างในค่านิยมของตนเองและปฏิบัติตามค่านิยมของตนที่ตั้งใจไว้ได้อย่างสม่ำเสมอ (ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์, 2552)

นอกจากนี้แนวทางการศึกษานอกระบบโรงเรียน การเสริมสร้างจิตสำนึกกระทำได้โดยใช้กิจกรรมรูปแบบการเรียนรู้ เพื่อให้เกิดการสะท้อนกลับ (Critical Reflection) คือการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นภายในตนเอง เป็นการทำให้ผู้เรียนซึ่งเคยเป็นแค่ผู้ฟัง เริ่มตระหนักและมองเห็นปัญหาที่ในสังคมที่เขาดำรงอยู่ (Mezirow, 1991) โดยผ่านกระบวนการต่างๆ ตัวอย่างเช่นกระบวนการวิเคราะห์เหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้น (Critical Incident) การนำเสนอชีวประวัติของตน, การเขียนบันทึกส่วนตัว, การใช้เอกสารวรรณกรรมต่างๆ ว่ามีผลกระทบต่อความคิดของบุคคลอย่างไร (Mezirow, 2001) และจากกระบวนการนี้เอง ผู้เรียนก็จะมีการคิดอย่างใคร่ครวญ วิพากษ์วิจารณ์ปัญหาต่างๆ ในสังคมได้อย่างลึกซึ้ง ยอมรับฟังผู้อื่นและไม่หลีกเลี่ยงภาวะหน้าที่ของตนเอง เป็นการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นภายในตนเอง จนเข้าถึงกระบวนการสร้างจิตสำนึก (Conscientization) (Friere, 1970)

ในปัจจุบันการศึกษาเกี่ยวกับด้านจิตสำนึก มีวิธีการวัดผลอยู่หลายวิธี ได้แก่ การสังเกต การรายงานตนเอง การสัมภาษณ์ การใช้แบบสอบถาม และการใช้แบบทดสอบ (ฉัตรฐภรณ์ หลาวทอง, 2546)

สำหรับการศึกษาเรื่องการพัฒนาโปรแกรมเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจนี้ ใช้การวัดผลในหลายรูปแบบ ได้แก่ การสังเกต การรายงานตนเอง การสัมภาษณ์ การใช้แบบสอบถาม และการใช้แบบทดสอบ

การสังเกตวิธีการศึกษาพฤติกรรมที่ใช้ได้ง่ายและใช้กันมากในการศึกษาวิจัยซึ่งการสังเกตแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ การสังเกตตามสภาพธรรมชาติซึ่งมีทั้งแบบไม่เป็นทางการและสังเกตอย่างมีวัตถุประสงค์ และการสังเกตในห้องทดลองเมื่อต้องการศึกษาพฤติกรรมใดพฤติกรรมหนึ่งที่ยากแก่การสังเกตในสถานการณ์ธรรมดา

การสังเกตตนเองหรือรายงานตนเอง เป็นวิธีการศึกษาพฤติกรรมภายในที่เป็นข้อมูลส่วนตัว แต่จะมีข้อจำกัดตรงที่มีอคติส่วนตัวเข้ามาเกี่ยวข้องมากกว่าการสังเกตจากผู้อื่น แต่การฝึกการสังเกตด้วยตนเองให้ถูกต้องและมีระบบจะทำให้บุคคลสามารถจำแนกสิ่งที่เขาารู้สึก คิดหรือกระทำแล้วรายงานด้วยตนเองได้

การสัมภาษณ์ เป็นการได้รับข้อมูลจากคำพูดของผู้รับการสัมภาษณ์หรือการกระทำของตนเอง และทำให้ผู้สัมภาษณ์สังเกตเห็นกริยาท่าทางการเคลื่อนไหว

การใช้แบบสอบถาม เป็นเครื่องมือที่ใช้ประเมินพฤติกรรม สามารถเก็บรวบรวมพฤติกรรมได้รวดเร็วและประหยัดกว่าการสังเกตและการสัมภาษณ์ และสามารถเก็บข้อมูลได้ครั้งละมากๆ เสียเวลาและค่าใช้จ่ายน้อย

การใช้แบบสอบถาม มักเป็นแบบสอบถามความสามารถที่มีคำตอบถูกและผิด มักเป็นแบบทดสอบเชาว์ปัญญา ความถนัดและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ (2543) ได้กล่าวถึงการวัดอารมณ์ความรู้สึกของคนว่าเป็นการวัดด้านจิตใจ ประกอบด้วยความสนใจ เจตคติหรือทัศนคติ ค่านิยม จริยธรรมและบุคลิกภาพ ซึ่งสรุปถึงธรรมชาติของความรู้สึกที่มนุษย์รวมถึงวิธีการวัดย่อๆ ดังนี้

1. ความสนใจ

ความสนใจเป็นความรู้สึก การเกิดความรู้สึกจึงเริ่มจากการรับรู้ก่อน เมื่อรับรู้สิ่งเร้านั้นอย่างต่อเนื่องความรู้สึกก็จะเกิดขึ้น และถ้าความรู้สึกเกิดการตอบสนองอย่างเต็มที่ เกิดความพึงพอใจ ความสนใจก็จะเกิดติดตามมา การจัดลำดับความรู้สึกได้ถูกให้ความสนใจเป็นขั้นแรก มีทิศทางเข้มข้นตั้งแต่การรับรู้จนถึงการชื่นชอบในคุณค่า ความสนใจเป็นสิ่งที่ทำให้คนกระทำอะไรออกมาได้ การวัดความสนใจจึงมีความจำเป็นและเป็นการวัดว่าใครมีความสนใจด้านใดมากน้อยแค่ไหน

2. เจตคติ

เจตคติเป็นความรู้สึกที่เกิดความรับรู้จากสิ่งเร้าตั้งแต่ขั้นต้น ๆ จนถึงขั้นสูงๆ คือ เกิดความสนใจ ความซาบซึ้งพอใจ และเจตคติติดตามมา การวัดเจตคติจะต้องนิยามให้ชัดเจนส่วนมากนิยามเจตคติจะเน้นการเตรียมพร้อม ความพร้อมในการกระทำ มีความคงทน มีความคงเส้นคงวาและมีทิศทาง เนื่องจากเจตคติเป็นมโนภาพ (Concept) ที่วัดได้ยาก เครื่องมือในการวัดจึงมีหลายรูปแบบแล้วแต่สถานการณ์ที่ต้องการวัด เครื่องมือที่นิยมใช้กันมีอยู่ 5 ชนิดคือ การสัมภาษณ์ การสังเกต การรายงานตนเอง เทคนิคการจินตนาการ และการวัดทางสรีระภาพ โดยการกำหนดเป้าแล้วเขียนแสดงความรู้สึกต่อเป้าแล้วเลือกใช้วิธีของThrustone หรือของ Likert หรือของOsgood ก็ได้แล้วแต่ความเหมาะสม

3. ค่านิยม

ค่านิยมหรือคุณค่า คือความรู้สึกต่อความเชื่อที่สังคมเห็นว่าดี-เลว มีความสำคัญมาสำคัญ ฟังปรารภณา-ไม่ฟังปรารภณา ซึ่งเป็นอุดมการณ์หรือวิถีชีวิตของมนุษย์ เจตคติหลายๆเจตคติจัดกลุ่มกันเป็นค่านิยม ค่านิยมจึงเป็นความรู้สึกหนักแน่นกว่าเจตคติ และมีบทบาทสำคัญต่อการกระทำของบุคคล ต่อการตัดสินใจ ค่านิยมเกิดจากบุคคลมีศรัทธาต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งซึ่งเป็นที่เกิดการกระทำหรือปฏิบัติตามกันมา ค่านิยมของแต่ละคนแตกต่างกันไปตามแหล่งที่มาของค่านิยม แหล่งใหญ่จึงเป็นครอบครัว โรงเรียน เพื่อนสนิทและสิ่งต่างๆ เครื่องมือที่นิยมใช้คือการสร้างแบบทดสอบวัดค่านิยม

4. จริยธรรม

จริยธรรมเป็นการพิจารณาตัดสินประพจน์หรือการลงมือกระทำโดยอาศัยหลักของค่านิยมและหลักศีลธรรมเมื่อพบสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่ง การวัดจริยธรรมเป็นการวัดที่ย่างยากเพราะบางครั้งวัดได้จริยธรรมสูงแต่การปฏิบัติจริงๆ ขาดจริยธรรม ทั้งนี้เพราะการนิยามไม่ค่อยแน่นอนนั่นเอง

สรุป จากแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับจิตสำนึก การปลูกฝังจิตสำนึกเป็นการพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดค่านิยมที่ถูกต้อง ให้ผู้เรียนมีโอกาสเลือกค่านิยมซึ่งเป็นสิ่งที่บุคคลยึดถือ มีคุณค่า มีความสำคัญ เป็นสิ่งที่บุคคลกระทำอยู่เป็นประจำ เป็นกิจวัตร โดยมีการเลือกค่านิยมนั้นอย่างเสรี การศึกษาที่เกี่ยวข้องกับจิตสำนึกจะให้ความสำคัญกับ ความรู้สึก เจตคติ ค่านิยม และจริยธรรมที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของบุคคลเป็นสำคัญ

6.3 ประเภทของจิตสำนึก

Lukasc (1979) จำแนกประเภทของจิตสำนึกเป็น 2 ประเภทคือ

1. จิตสำนึกแบบจิตวิทยา (Psychological consciousness) เป็นจิตสำนึกที่เกิดขึ้นในตัวบุคคลที่เกิดการรับรู้โดยประสาทสัมผัสทั้ง 5 ทำให้เกิดการรับรู้และการตอบสนอง เป็นจิตสำนึกที่เกิดขึ้นได้เองอย่างอัตโนมัติ และเป็นไปตามธรรมชาติ

2. จิตสำนึกทางชนชั้นหรือทางการเมือง (Impuced, political, calss consciousness) จิตสำนึกประเภทนี้เกิดขึ้นได้ด้วยการปฏิบัติการที่มีความตั้งใจของมนุษย์เท่านั้นซึ่งจิตสำนึกประเภทนี้สามารถแบ่งย่อยได้อีก 3 ประเภทคือ

1) จิตสำนึกเฉพาะหน้า (Immediate consciousness) เป็นจิตสำนึกเกี่ยวกับความต้องการที่เกิดขึ้นในสภาพการณ์ปัจจุบัน เช่น ความต้องการทางเศรษฐกิจ

2) จิตสำนึกในชนชั้น (Class consciousness) เป็นจิตสำนึกทางการเมือง การมองเห็นภารกิจทางประวัติศาสตร์ของชนชั้นตน

3) จิตสำนึกทางทฤษฎี (Theoretical consciousness) เป็นจิตสำนึกที่ทำให้เกิดความเข้าใจ การเปลี่ยนแปลง ท้าทั้งสังคมเพื่อประโยชน์ของมนุษย์ทุกกลุ่มและจิตสำนึกประเภทนี้จะนำไปสู่การพัฒนาเป็นอุดมการณ์ ซึ่งเป็นความรู้สึกและความพร้อมที่จะลงมือปฏิบัติการมีส่วนร่วมกับสังคม

สรุป จิตสำนึกแบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ จิตสำนึกแบบจิตวิทยา และ จิตสำนึกทางชนชั้นหรือทางการเมือง ส่วนในการศึกษาวิจัยเรื่อง จิตสำนึกสาธารณะในการปฏิบัติงานของอาสาสมัครตำรวจนี้ จะเกี่ยวข้องกับ จิตสำนึกทางทฤษฎี (Theoretical consciousness) เป็นจิตสำนึกที่ทำให้เกิดความเข้าใจ การเปลี่ยนแปลง ท้าทั้งสังคมเพื่อประโยชน์ของมนุษย์ทุกกลุ่ม

6.4 ระดับของจิตสำนึก

Friere (1970) นักปรัชญาการศึกษาและทำงานด้วยวิธีการให้การศึกษาแบบปลุกกระดมจิตสำนึกของคนอยากจนให้ลุกขึ้นต่อสู้เพื่อความยุติธรรมในสังคม ได้แบ่งจิตสำนึกของมนุษย์ออกเป็น 4 ระดับ คือ

1. จิตสำนึกที่ยังไม่เปลี่ยนแปลง (Intransitive Consciousness) หมายถึงการที่ประชาชนมีความเชื่อในเรื่อง โชคกลาง สิ่งศักดิ์สิทธิ์ และโชคชะตา

2. จิตสำนึกกึ่งเปลี่ยนแปลง (Semi - intransitive Consciousness) หมายถึงการที่ประชาชนยอมลดค่าตนเอง มีความคิดที่เชื่อมั่นตนเอง รับค่านิยมที่มีการถ่ายทอดมาอย่างเต็มที่จะมีการใช้ความรุนแรง และอารมณ์ในการตัดสินใจปัญหา

3. จิตสำนึกเปลี่ยนแปลงที่ไร้เดียงสา (Naïve-transitiveness Consciousness) หมายถึงการที่ประชาชนเริ่มที่การเปลี่ยนแปลง เริ่มตระหนักเห็นปัญหาสังคมของตน เริ่มมีการประท้วง วิพากษ์วิจารณ์ แต่มักจะถูกปลุกกระดมให้เป็นเครื่องมือของกลุ่มผลประโยชน์ที่เป็นเช่นนี้เพราะบุคคลยังไม่เข้าใจในปรากฏการณ์ต่างๆ ของสังคมและยังไม่ชัดเจนในการวิเคราะห์ สังเคราะห์ปรากฏการณ์นั้น

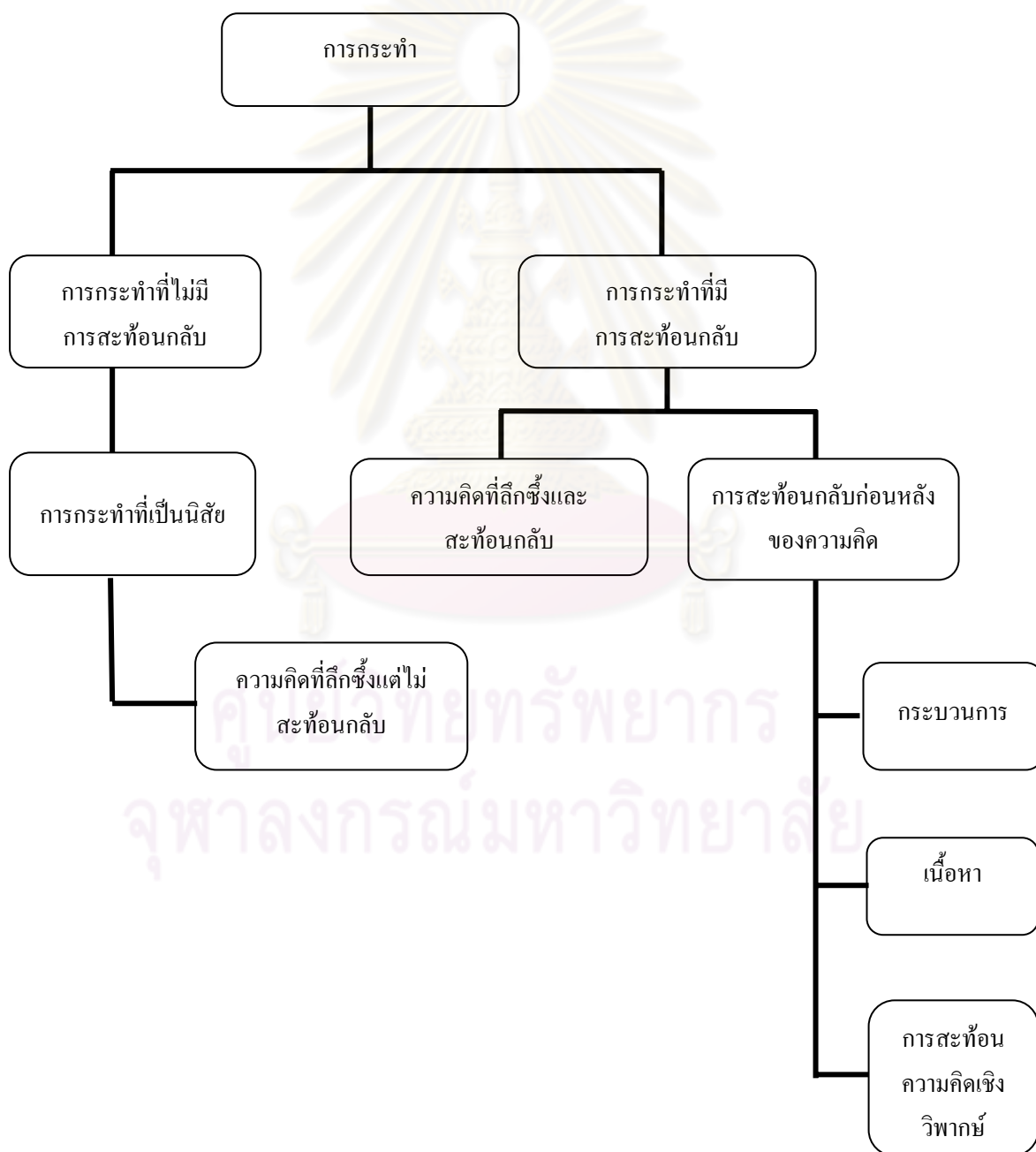
4. จิตสำนึกขั้นวิพากษ์วิจารณ์ (Critical Consciousness) หมายถึง การที่ประชาชนมีการคิดใคร่ครวญ วิพากษ์วิจารณ์ปัญหาต่างๆ ในสังคมอย่างลึกซึ้ง มีความเชื่อมั่นในตนเองยอมรับฟังผู้อื่นและไม่หลีกเลี่ยงภาวะหน้าที่ของตนเอง

สรุป จิตสำนึก ถือเป็นส่วนที่ละเอียดอ่อนผ่านการขัดเกลาและปลุกฝังให้ลึกกลงไปในจิตใจแล้วเป็นสำนึกที่ดีที่อยู่ภายใน จิตสำนึกขั้นสูงสุดคือ จิตสำนึกขั้นวิพากษ์ มีการไตร่ตรอง คิดสนทนา มีการผสมผสานระหว่างการกระทำและการใคร่ครวญเข้าด้วยกัน จนทำให้เกิดกระบวนการสร้างจิตสำนึก (Conscientization) (Friere, 1970) อีกนัยหนึ่งก็คือ กระบวนการสะท้อนความคิดเชิงวิพากษ์ (Critical Reflection) ที่เป็นการทำให้ผู้เรียนซึ่งเคยเป็นแค่ผู้ฟัง เริ่มตระหนักและมองเห็นปัญหาในสังคมที่เขาดำรงอยู่ และจากกระบวนการนี้เอง ผู้เรียนก็จะมีการคิดอย่างใคร่ครวญ วิพากษ์วิจารณ์ปัญหาต่างๆ ในสังคมได้อย่างลึกซึ้ง เป็นการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นภายในตนเอง ซึ่งในการวิจัยเรื่อง มโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจนี้ จะเน้นถึงจิตสำนึกขั้นวิพากษ์วิจารณ์ (Critical Consciousness) ที่จะนำไปสู่กระบวนการสร้างจิตสำนึก (Conscientization) ต่อไป

แนวคิดกระบวนการสะท้อนความคิดเชิงวิพากษ์ (Critical Reflection)

Mezirow (1991) กล่าวว่า ตามทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อเปลี่ยนของผู้ใหญ่กล่าวถึงการสะท้อนความคิด เชิงวิพากษ์ ว่า การสะท้อนคือ การทบทวนสิ่งที่เกิดขึ้นอย่างมีสติเข้าถึงแก่นและจุดประสงค์แนวคิดที่เป็นกลยุทธที่สามารถนำมาส่งเสริมการแก้ปัญหา โดยเน้นเรื่องของ “ข้อเสนอ” (premise) คือ การวิพากษ์อย่างเป็นรูปธรรม ดังแสดงในแผนภาพที่ 8

แผนภาพที่ 8 กระบวนการสะท้อนความคิดเชิงวิพากษ์ Mezirow (1991)

Boud and Walker (1990) ที่กล่าวถึง เรื่อง การทบทวนกิจกรรมหลังสถานการณ์ ในระหว่างกระบวนการ การสะท้อนกลับ กิจกรรมหลังสถานการณ์ คือ การสะท้อนขณะปฏิบัติ ซึ่งต้องการเวลาให้ผู้เรียนสร้างกระบวนการจากประสบการณ์ก่อนการดำเนินการด้วยการใส่ใจ กระบวนการภายใน และการเรียนรู้ผลลัพธ์จากประสบการณ์ ดังแสดงในแผนภาพที่ 9

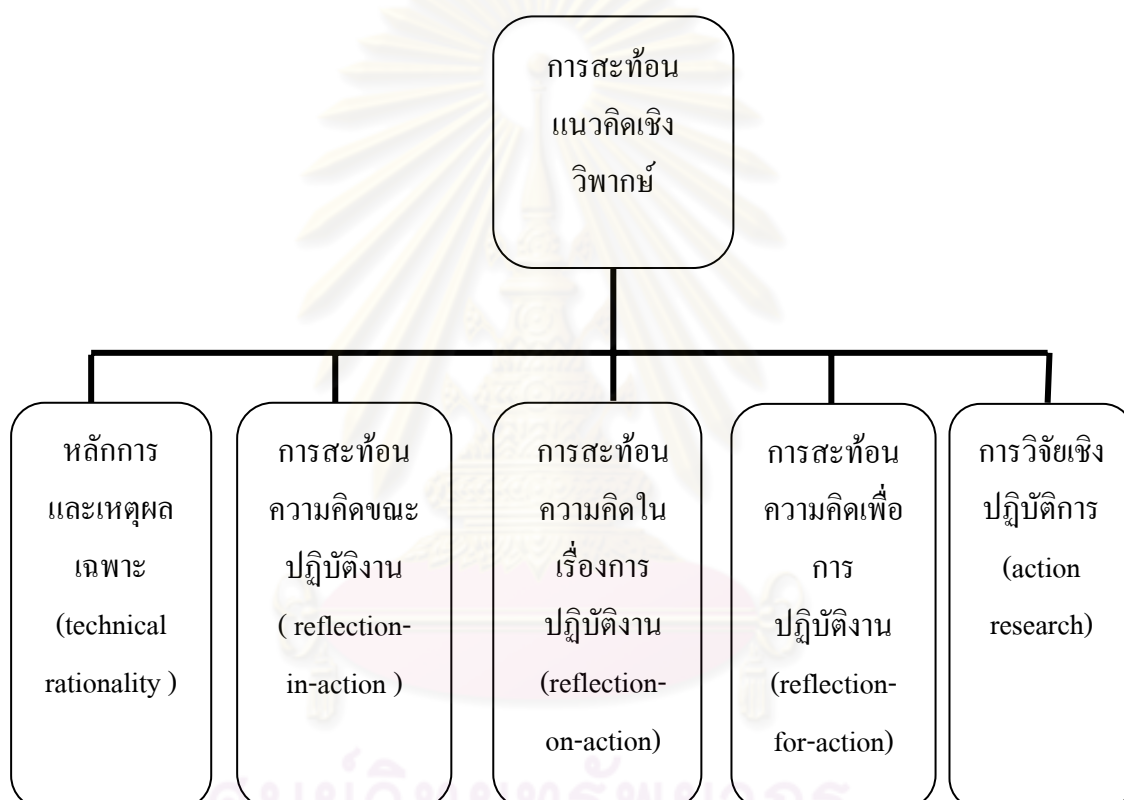
แผนภาพที่ 9 กระบวนการสะท้อนความคิดของ Boud and Walker (1990)

Farell (1998) กระบวนการสะท้อนความคิดเชิงวิพากษ์ คือ 1) หลักการและเหตุผลเฉพาะ (technical rationality) เน้นการใช้ทักษะต่างๆ อย่างมีประสิทธิภาพแล้วความรู้เฉพาะเน้นลักษณะการสอนที่มีความรู้ความเข้าใจ 2) กระบวนการสะท้อนความคิดขณะปฏิบัติงาน (reflection-in-action) (Schon, 1987) ครูต้องมีความรู้ความเข้าใจขณะปฏิบัติงาน (Knowing-in-action) แต่เราไม่สามารถที่แสดงเป็นคำพูดออกมาให้เห็นได้กระบวนการสะท้อนความคิดเป็นสิ่งที่ตรงแน่นอนไปด้วยการปฏิบัติและความรู้ในขณะปฏิบัติ คือ ศูนย์กลางของการปฏิบัติอย่างมืออาชีพ 3) กระบวนการสะท้อนความคิดในเรื่องการปฏิบัติงาน (reflection-on-action) หมายถึงการคิดย้อนหลังไปสู่สิ่งที่ได้กระทำผ่านไปแล้วคั่นความรู้ความเข้าใจในขณะปฏิบัติว่าเป็นอย่างไร

4) กระบวนการสะท้อนความคิดเพื่อการปฏิบัติงาน (reflection-for-action) คือผลลัพธ์อันนำ
 ประารถของการสะท้อนการปฏิบัติทั้ง 2 ประเภทที่ผ่านมา นั่นคือ reflective-in-action และ
 reflective-on-action 5) เป็นแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (action research) คือ
 การศึกษาค้นคว้าคุณค่าความรู้สึกลงในอาชีพด้านการสอนที่เกิดขึ้นพฤติกรรมขณะการเรียนการสอน
 เป็นการถ่ายโอนการวิจัยลงสู่การปฏิบัติ ดังแสดงในแผนภาพที่ 10

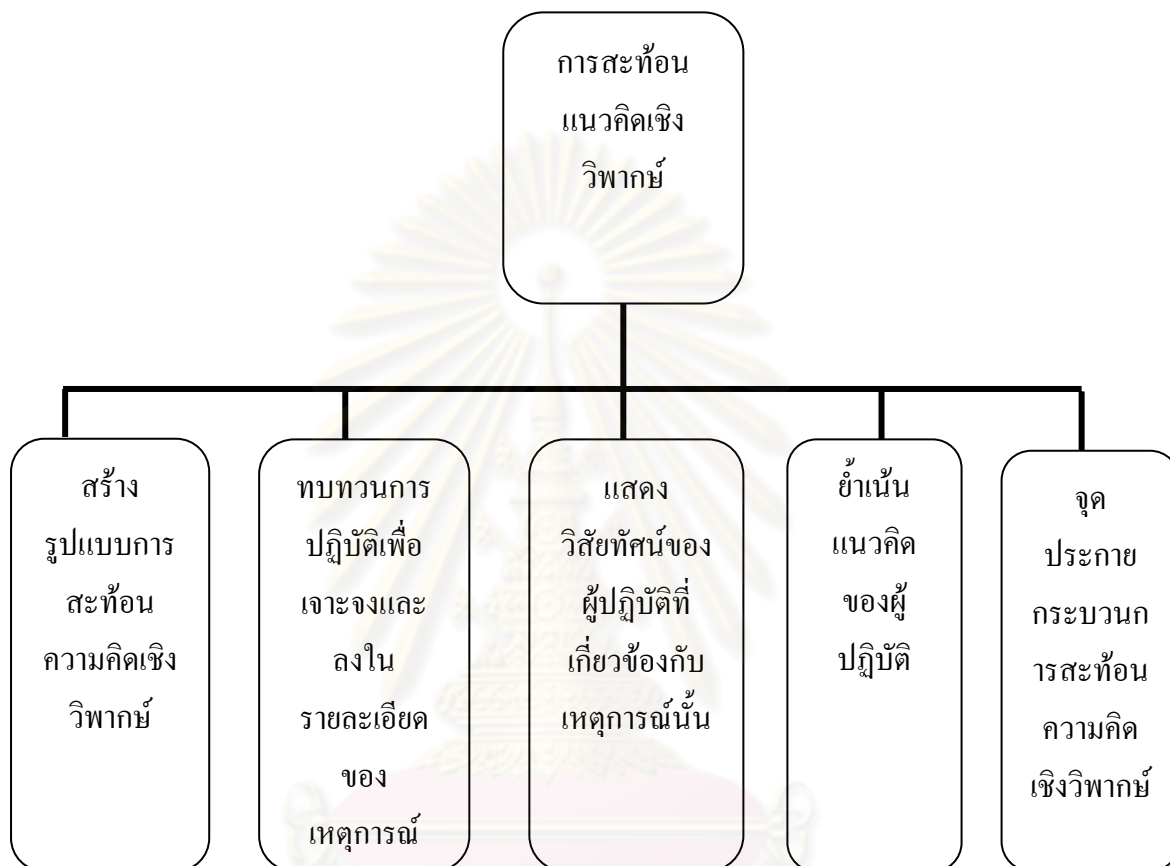
แผนภาพที่ 10 กระบวนการสะท้อนความคิดของ Farell (1998)

Brookfield (1988) ได้กล่าวถึงเทคนิคการปฏิบัติการสะท้อน : ซึ่งเป็นประสบการณ์การ
 เรียนรู้ที่สามารถช่วยผู้เรียนเข้าใจถึง “การเปลี่ยนผ่านการเรียนรู้” โดยการมีส่วนร่วมแนวคิดของ
 บลอคฟีวล์ด มีรากฐานมาจากแนวคิดของ Ivy and Ivy (1985) 5 ขั้นตอน คือ จับใจความ, คำถาม
 เปิดกว้าง , ผลลัพธ์เชิงบวก , สนับสนุนการเผชิญหน้า การเชื่อมโยงระหว่างสองแนวคิดทำให้
 บลอคฟีวล์ด สามารถพัฒนารูปแบบการสะท้อนความคิด 5 ขั้น ดังนี้ (1) สร้างรูปแบบการสะท้อน
 ความคิดเชิงวิพากษ์ (2) ทบทวนการปฏิบัติเพื่อเจาะจงและลงในรายละเอียดของเหตุการณ์ (3)
 แสดงวิสัยทัศน์ของผู้ปฏิบัติ “แนวคิด” ที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์นั้น (4) ขยายความคำถามที่ไม่ได้ถาม
 ย้ำเน้นแนวคิดของผู้ปฏิบัติ เพื่อสร้างความเชื่อมโยง ความพึงพอใจและเหตุผล (5) จุดประกาย

กระบวนการสะท้อนความคิดเชิงวิพากษ์ ช่วยให้แนวคิดของผู้ปฏิบัติสามารถ ตอบเหตุการณ์ต่างๆ ที่คล้ายคลึงกัน อย่างเป็นเหตุเป็นผล ดังแสดงในแผนภาพที่ 11

แผนภาพที่ 11 กระบวนการสะท้อนความคิดของ Brookfield (1988)

De BONO (1986) ในหมวดความคิด 6 ใบ ใช้ หมวดขาว หรือ หมวดน้ำเงิน สำหรับการคิด และชะลอการคิดแบบหมวดดำ ไว้ในระยะหลังเราเพิ่งตระหนักถึงข้อผิดพลาดที่มักเกิดขึ้นกับตนเองได้แก่ การยอมรับว่าทุกคนมีความลำเอียงอยู่ในจิตใจได้สำนึก และมักจะตั้งคำถามที่จะมักไปสู่การตัดสินใจที่นี้ไว้แล้ว ยอมรับการไร้อัตตา และควรตั้งที่ท่าเป็นคนถ่อมตัว ย้อนนึกถึงความเชื่อมั่นเดิม ๆ ที่เคยมีและถูกหักล้างไปด้วยจริง ๆ หรือความถูกต้อง ยอมรับว่าทุกคนยังมีจุดบอดอยู่มากทั้ง ๆ ที่รู้แล้ว เราจะขจัดความลำเอียงได้อย่างไรทั้ง ๆ ที่ยังไม่รู้ว่าอะไรเป็นอะไร คำตอบที่เป็นไปได้อาจเป็นไปได้ว่า ด้วยการอิงการคิดเชิงวิพากษ์ไว้กับ “แนวคิดมนุษย์” (Concept of man - Erich Fromm) ซึ่งอาจทำให้เกิดการคิดเชิงวิพากษ์และการสร้างสมรรถยาบรรณที่มั่นคง สร้างองค์กรร่วมทั้งหมดขึ้นมา แต่เป็นองค์กรร่วมซึ่งยังคงจำกัดอยู่ ยังขาดการสนับสนุนในท้ายที่สุดอาจต้องใช้ กรรมวิธีโสกราติส (Socratic method)

สำหรับการประเมินข้อขัดแย้งที่ถามคำถามแบบเปิด เช่น สิ่งนี้มีความหมายว่าอย่างไร ข้อสรุปได้มาอย่างไร ซึ่งเชื่อได้อย่างไรว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้อง แหล่งข้อมูลที่ใช้มาจากไหน ถ้าผิดจะเกิดอะไรขึ้น ให้ออกแหล่งหรือบุคคลอ้างอิงที่เห็นแย้งพร้อมกับคำอธิบายสักสองราย ทำไมประเด็นนี้จึงมีความสำคัญ จะรู้ได้อย่างไรว่าคน ๆ นั้นพูดความจริง คำอธิบายที่เป็นทางเลือกอื่น สำหรับประเด็นนี้มีอะไรบ้าง การมุ่งสู่การสรุปมุมมองที่เป็นประโยชน์ในการคิดเชิงวิพากษ์เกี่ยวข้องกับ “ใบมีดโกนของอ็อกแคม” (Occam’s Razor) หรือที่เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “หลักการแห่งความตระห์ที่ถ้วน” ซึ่งกล่าวไว้ว่าเราไม่ควรตั้งสมมุติฐานมากเกินไปจนจำเป็น หรืออีกนัยหนึ่งคือ “การทำให้เรียบง่าย” โดยธรรมชาติของกระบวนการ การคิดเชิงวิพากษ์ไม่มีความเป็นที่สุด เราอาจมาถึงข้อสรุปเบื้องต้นได้หากมีการประเมินข้อเสนอมาแล้ว อย่างไรก็ตาม ข้อสรุปทุกครั้งควรจะต้องเปิดช่องให้มีการประเมินได้อีกเมื่อมีข้อมูลเพิ่มเติม

จากแนวคิดกระบวนการสะท้อนความคิดที่กล่าวมาข้างต้น แสดงว่า กระบวนการสะท้อนความคิดเชิงวิพากษ์ คือการวิเคราะห์ วิจัย และตั้งคำถามเกี่ยวกับประสบการณ์ ที่ได้รับ เช่น ความยุติธรรมทางสังคม กรอบการพัฒนา ทฤษฎีการเรียนรู้ การเมือง วัฒนธรรมหรือการใช้เทคโนโลยี เราสามารถ แยกกระบวนการสะท้อนความคิดเชิงวิพากษ์ เป็นขั้นตอน ตามระดับการสะท้อน 3 ส่วนแรก คือ กระบวนการธรรมดาของการสะท้อน ส่วนที่ 4 คือส่วนที่เป็นกระบวนการสะท้อนความคิดเชิงวิพากษ์ โดยสามารถนำแนวทางกลยุทธ์การสะท้อนความคิดเชิงวิพากษ์ของ De BONO (1986), Brookfield (1988), Farrell (1998), Boud and Walker (1990), Mezirow (1991) มาสรุปได้ดังนี้

1. การตระหนักรู้ถึงประสบการณ์ในอดีต เนื่องจากความเข้าใจและการสังเกตผ่านกรอบแนวคิดที่มีจุดมุ่งหมายที่ชัดเจนและเปิดเผย
2. ทำความเข้าใจในรายละเอียดของการสังเกต
3. ให้ความหมายกับสิ่งที่ได้สังเกตด้วยการบรรยาย
4. เพิ่มความลึกและกว้าง ของความหมาย ด้วยการตั้งคำถาม ที่เกี่ยวข้องกับ ความหมายความคิดเห็นส่วนตนและหน้าที่ที่พึงปฏิบัติ โดยในแต่ละทฤษฎีจะมีความแตกต่างกัน ในบทสรุปที่ต้องการ Mezirow (1991) เน้นเรื่องของ “ข้อเสนอ” การวิพากษ์อย่างเป็นรูปธรรม ในขณะที่ Brookfield (1988) เน้นเรื่องของหลักการและเหตุผลความสอดคล้อง จนจุดประกาย การสะท้อนแนวคิดโดยอาจไม่ต้องมีการวิพากษ์ De BONO (1986) เน้นเรื่องของจิตใต้สำนึก และความไม่สิ้นสุดของการวิพากษ์เหตุการณ์ที่ได้รับการวิพากษ์แล้วสามารถนำวิพากษ์ใหม่หาก มีเหตุการณ์หรือข้อมูลใหม่ที่ทำให้ต้องมีกระบวนการสะท้อนกลับเชิงวิพากษ์ (Critical Incident)

กลยุทธ์การสะท้อนความคิดเชิงวิพากษ์

- ถามตนเองว่าเหตุใด บางสิ่งจึงเกิดขึ้น และบางสิ่งไม่เกิดขึ้น
- ถามตนเองว่าอะไรดีเพราะเหตุใด อะไรไม่ดี เพราะเหตุใด อะไรไม่ดี ไม่เลว หากความน่าสนใจ ว่าทำไม
- คิดถึงทางเลือกที่เกิดขึ้น หรือทำให้เกิดขึ้น
- แสวงหาจุดมุ่งหมาย
- แสวงหาสิ่งที่ซ่อนอยู่ในทัศนคติอื่นๆ และในทัศนคติของตนเอง อะไรที่เรียนรู้แล้ว ทำให้เชื่อกฎเกณฑ์ใดที่ซ่อนเร้นอยู่ในวัฒนธรรมของตนเอง
- มองในองค์รวม ด้านความสัมพันธ์ และศักยภาพ แต่ต้องเป็นรูปแบบของ ค่านิยม และการตัดสินใจ
- พิจารณารายส่วนในทางตรงกันข้าม เพื่อสร้างความท้าทาย
- ลองถามดูว่าใครจะได้ผลประโยชน์มากที่สุด หรือไม่ได้เลยจากกระแสตอบรับและการแสดงออกเพื่อสร้างสมมติฐานใหม่ๆ

กระบวนการสะท้อนความคิดเชิงวิพากษ์คือ การสังเกต เข้าใจ จำแนกความเห็นในประเด็นปัญหาจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องและการจัดเก็บข้อโต้แย้งที่มีตรรกะที่สนับสนุนในแต่ละฝ่าย แยกข้อโต้แย้งออกเป็น ส่วน ๆ ตามเนื้อหา คึงเอาเนื้อหาส่วนเพิ่มเติมที่มีความหมายตรงนัยของข้อคิดเห็น ตรวจสอบค่าแกลงและความหมายตามนัยเหล่านี้เพื่อหาความขัดแย้งในตัวเอง บ่งชี้เนื้อหาการอ้างที่ขัดแย้งกันในบรรดาข้อถกเถียงต่างๆ ที่มีแล้วจึงใส่น้ำหนักหรือคะแนนให้ข้ออ้างนั้น ๆ เพิ่มน้ำหนักเมื่อข้ออ้างมีข้อเสนอสนับสนุนที่เด่นชัด โดยเฉพาะการมีเหตุผลที่สอดคล้องกันหรือมีข้อเสนอจากแหล่งใหม่ๆ หลายแหล่ง ลดน้ำหนักเมื่อข้ออ้างมีความขัดแย้งกัน ปรับน้ำหนักขึ้นลงตามความสอดคล้องของข้อมูลกับประเด็นกลาง จะต้องข้อเสนอสนับสนุนที่เพียงพอสำหรับการตัดสินใจข้ออ้างที่ไม่น่าเชื่อถือ หรือมีคะแนนนั้น จะต้องไม่นำประเด็นการกล่าวอ้างดังกล่าวมาประกอบการตัดสินใจ ประเมินน้ำหนักด้านต่างๆ ของข้ออ้าง

สรุป กระบวนการสะท้อนความคิดเชิงวิพากษ์ (Critical Reflection) เป็นการทำให้ผู้เรียนซึ่งเคยเป็นแค่ผู้ฟัง เริ่มตระหนักและมองเห็นปัญหาที่ในสังคมที่เขาดำรงอยู่ และจากกระบวนการนี้เอง ผู้เรียนก็จะมีการคิดอย่างใคร่ครวญ วิพากษ์วิจารณ์ปัญหาต่างๆ ในสังคมได้อย่างลึกซึ้ง เป็นการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นภายในตนเอง โดยเข้าถึงกระบวนการสร้างจิตสำนึก (Conscientization) (Friere, 1970)

6.5 แนวคิดเกี่ยวกับจิตสำนึกสาธารณะ

6.5.1 แนวคิดเกี่ยวกับจิตสำนึกสาธารณะของโสเครตีส (Socrates)

Socrates เป็นชาวเอเธนส์ (Athens) เกิดเมื่อประมาณ 469 ปี ก่อนคริสต์ศักราช จากครอบครัวที่ยากจนเป็นปรัชญาเมธีที่ยิ่งใหญ่คนหนึ่งของโลก เป็นปรัชญาเมธีที่มุ่งเน้นในการแสวงหาและคุณค่าแห่งปัญญา (พินิจ รัตนกุล, 2547)

ในกระบวนการแสวงหาความรู้ของ Socrates ที่ใช้ได้ผลมากที่สุดคือ กระบวนการวิทยวิธี (Dialectic)

หลักการที่สำคัญของกระบวนการนี้คือ การนำเสนอที่มีเหตุผล (Thesis) และข้อคัดค้าน (Antithesis) มาหักล้างกัน

กระบวนการนี้ทำให้ข้อเสนอที่ไม่มีเหตุผลตกไปคงเหลืออยู่เฉพาะข้อเสนอที่มีเหตุผล ข้อคัดค้านที่มีเหตุผลมากกว่าจะสามารถหักล้างข้อเสนอมที่มีเหตุผลน้อยกว่า ในทำนองเดียวกันข้อคัดค้านที่มีเหตุผลน้อยกว่าจะไม่สามารถหักล้างข้อเสนอมที่มีเหตุผลมากกว่า ถ้าหากข้อเสนอมใดถูกหักล้างไป โดยข้อคัดค้านที่มีเหตุผลมากกว่า ก็จะนำเสนอข้อใหม่เพื่อคิดค้นกันต่อไป ผลลัพธ์ระหว่างข้อเสนอและข้อคัดค้านที่มีเหตุผลคือ เป้าหมายของการแสวงหาคือความจริงที่ถูกต้อง (Synthesis)

กระบวนการวิทยวิธีจึงเป็นกระบวนการสำคัญของ Socrates ในการแสวงหาและอธิบายของค์ความรู้ที่แท้จริงแห่งชีวิตการเมือง Socrates นั้นเป็นผู้สอนที่ทำเสมือนตนเป็นผู้เรียนสอนให้คนรู้จักใช้เหตุผลในการพิจารณามากกว่าจะเชื่อในสิ่งที่ได้รับการสอน แต่การกระทำดังกล่าวก็ถูกมองจากผู้มีอำนาจในขณะนั้นว่าได้ทำลายรูปแบบวัฒนธรรมประเพณีเดิมๆ ด้วยวิธีการแสวงหาความรู้แบบวิทยวิธีทำให้ Socrates ถูกตัดสินประหารชีวิตด้วยการให้ดื่มยาพิษเสียชีวิต Socrates ขอมถูกลงโทษแต่โดยดีเพื่ออุดมการณ์ของตน

Socrates เป็นคนเคร่งด้านศีลธรรมดังกล่าวนั้นแล้ว สิ่งที่สำคัญที่สุดในชีวิตของ Socrates คือ การแสวงหาปัญญาเพื่อเสริมสร้างชีวิตที่ดีและมีความสุขให้แก่ประชาชน Socrates เห็นว่ามนุษย์จะมีชีวิตที่ดีและมีความสุขจะต้องยึดมั่นในคุณธรรม ผู้ปกครองต้องมีคุณธรรมและเสริมสร้างให้ประชาชนมีความรู้และเข้าใจในคุณธรรม เพื่อให้ทุกคนตระหนักในคุณค่าของคุณธรรมและยึดถือเป็นคุณค่าแห่งวิถีชีวิต เพื่อชีวิตที่ดีของสังคม

คุณธรรมที่ดีตามแนวคิดของ Socrates ได้แก่

1. ปัญญา (Wisdoms) หมายถึง ความรู้เกี่ยวกับความดี คือ รู้ว่าอะไรดีไม่ดี ความดีสามารถอธิบายได้ด้วยเหตุผล และเหตุผลของความดีจะทำให้มนุษย์มีความสุข มนุษย์ส่วนมากทำ ความชั่วเพราะความโง่เขลา ไม่รู้ว่าความดีคืออะไร ถ้ามนุษย์รู้ว่าความดีคืออะไร จะไม่ทำความชั่ว

เพราะความชั่วทำให้เป็นทุกข์ มนุษย์ที่เกิดมาในโลกนี้ต้องการความสุข ถ้ามนุษย์รู้ว่าความดีคืออะไร เขาก็จะทำแต่ความดี เพราะความดีทำให้เกิดความสุข ผู้ปกครองจะต้องเป็นผู้ประพฤติดีและเว้นความชั่วเป็นแบบอย่างที่ดีแก่สังคมให้ประชาชนมั่นใจว่าการประพฤติดีเว้นความชั่วทำให้ชีวิตมีความสุข การประพฤติชั่วถูกปฏิเสธจากสังคมและทำให้ชีวิตเป็นทุกข์

2. ความกล้าหาญ (Courage) หมายถึง ความรู้เกี่ยวกับสิ่งที่เราควรกลัวและไม่ควรกลัว มีความกล้าหาญที่จะทำความดีในทุกสถานการณ์ ทุกสถานที่ แม้การกระทำความดีนั้นจะเสี่ยงด้วยชีวิตก็ตาม ไม่ได้กล้าแบบบ้าปิ่น แต่มีเหตุผลที่จะรักษาความดีให้ดำรงอยู่ต่อไป เช่น ผู้ปกครองกล้าที่จะทำในสิ่งที่ดี กล้าปราบปรามในสิ่งชั่วร้ายทั้งหลาย ไม่ทำอะไรที่มีสองมาตรฐาน การที่ปล่อยความชั่วให้คงอยู่เพื่อเอาตัวรอด ทำให้ความดีสูญหายไปเป็นการกระทำที่ไม่ใช้วิสัยของผู้ปกครอง

3. ควบคุมตนเอง (Temperance) หมายถึง การมีชีวิตตามทำนองคลองธรรม คุณงามแห่งความดี การไม่ปล่อยให้ชีวิตต้องตกเป็นทาสของอารมณ์และความปรารถนาต่างๆ ที่ไม่ใช่ความดี การได้ควบคุมตนเองทำให้ได้ใช้สติปัญญาในการแก้ปัญหาได้อย่างเต็มที่ การใช้ปัญญาในการแสวงหาเหตุผลเพื่อรักษาตนให้ดำรงความดีอยู่ตลอดเวลา ผู้ปกครองเป็นผู้ที่มีอำนาจสูงสุดในแผ่นดินต้องเป็นคนสาธารณะ ฉะนั้นการได้รู้จักควบคุมตนเองมีโอกาสมากที่สุดที่เป็นประโยชน์ต่อประชาชนมากที่สุด ผู้ปกครองต้องทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดีตลอดเวลา

4. ความยุติธรรม (Justice) หมายถึง การแสดงออกในรูปของการกระทำที่เคารพสิทธิของคนอื่น และการไม่ยอมทำความชั่วต่อผู้อื่น คนที่ยุติธรรมไม่จำเป็นต้องตอบแทนการกระทำที่ อยุติธรรมด้วยความยุติธรรม ผู้ปกครองต้องแสดงให้เห็นว่าเป็นผู้รักความยุติธรรม และทำให้สังคมมีความยุติธรรมและสามารถให้ความยุติธรรมกับสังคม กล้าที่จะดำรงความยุติธรรมไว้ให้ได้ถ้าผู้ปกครองในสังคมใด ไม่มีความยุติธรรมหรือไม่กล้าที่จะทำให้ความยุติธรรมเป็นที่เชื่อถือของสังคม หรือมีสองมาตรฐานสังคมนั้นย่อมไม่มีความสุขแน่นอน

5. การปฏิบัติหน้าที่ทางศาสนา (piety) หมายถึง การทำความดี และยกย่องสิ่งที่ดีควร ยกย่องศาสนาทุกศาสนาสอนให้ทำความดี ผู้ปกครองต้องนับถือศาสนาและยึดมั่นในหลักศาสนาที่ตนนับถือ โดยเคร่งครัด เป็นตัวอย่างที่ดีให้กับสังคม ทะนุบำรุงศาสนาโดยไม่มีอคติให้เจริญรุ่งเรือง

แนวความคิดเรื่องจิตสำนึกสาธารณะของ Socrates เริ่มต้นขึ้นด้วยการสร้างองค์ความรู้ทางจิตวิญญาณ โดยการให้ชายเอเธนส์หมั่นสำรวจเฝ้าดูจิตวิญญาณของตัวเองให้คงความสมบูรณ์ (perfection) ผ่านทางคำพูดในลักษณะของการเปิดดวงตาให้แก่จิตวิญญาณของผู้ฟังว่า “จงรู้จักตัวเอง” อันเป็นสิ่งที่ต้องกระทำผ่านการมีความรู้เกี่ยวกับตัวเองเสียก่อน ก่อนหน้าที่บุคคลผู้นั้นจะมีความรู้เกี่ยวกับตัวเองได้ เขาจะต้องตระหนักกับรู้ว่าความรู้ชนิดใดคือความรู้ที่เกี่ยวข้องกับ

ตัวเองและจิตวิญญาณ ซึ่ง Socrates ได้นิยามเอาไว้ว่ามันคือความรู้ในคุณธรรมคือ “คุณธรรมคือความรู้” (virtue is knowledge) (Cornford, 1972) เป็นความรู้ที่จะบอกว่าการมีชีวิตที่ดีมีความสุขได้ บุคคลคนนั้นจะต้องทำอะไรกับจิตวิญญาณ หมายถึงการมีความรู้ที่รู้ลึกลงภายในจิตวิญญาณของตัวเองเสียก่อน (Wilkins, 1979) ส่วน Havelock (1986) ตั้งข้อสังเกตถึงคำอธิบายเกี่ยวกับความหมายจิตวิญญาณของชาวกรีกในยุคโฮเมอร์ว่า เป็นคำอธิบายอันปราศจากแนวความคิดที่สื่อถึงการให้จิตวิญญาณมนุษย์มีจิตสำนึก (self-consciousness) ที่จะแสดงออกผ่านทางด้านความสามารถในการคิดเชิงเหตุผล Klosko (1993) ได้อธิบายถึงคุณสมบัติในทางจิตวิญญาณของ Socrates ที่มีอิทธิพลสร้างให้มนุษย์กลายเป็นสัตว์ที่เกิดมีสำนึกในทางศีลธรรมเอาไว้ว่า

1. จิตวิญญาณในสถานะเป็นส่วนที่สำคัญที่สุดของมนุษย์ โดยจิตวิญญาณเป็นสิ่งที่มียาก่อนและมีสถานะอยู่เหนือร่างกาย
2. จิตวิญญาณในสถานะที่สร้างให้มนุษย์มีความคิดที่เกิดจากความสามารถในทางสติปัญญา
3. จิตวิญญาณในสถานะทำให้มนุษย์มีสำนึกและเกิดความรู้ในทางศีลธรรมที่จะนำมาสู่ความสามารถเรื่องการตัดสินใจเชิงคุณค่าต่อสิ่งต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความสัมพันธ์ระหว่างผู้คนในสังคมการเมือง
4. จิตวิญญาณในสถานะที่ทำให้มนุษย์มีความตระหนัก (self-recognition) เกิดขึ้นกับตัวของตัวเองในฐานะสิ่งที่เป็นอยู่และควรจะเป็น

Socrates ได้ออกมากระตุ้นจิตวิญญาณของชาวเอเธนส์ให้หันมาตั้งข้อสงสัยต่อการแสวงหาความมั่งคั่งร่ำรวยทางวัตถุและความปรารถนาในทางร่างกายให้น้อยลง แล้วดูแลจิตวิญญาณให้มีความสมบูรณ์ที่สุด เนื่องจาก Socrates เชื่อมั่นว่าจิตวิญญาณของมนุษย์มีโอกาสที่จะเข้าถึงความสมบูรณ์ หากไม่หลงเผลอมาเวียนติดอยู่ในโลกของวัตถุและกามสุข นอกจากนี้แล้วต้องมาจากการต้องฝึกฝนจิตวิญญาณให้รู้จักคิดและตั้งคำถามซึ่งเป็นการตรวจสอบผ่านรูปแบบการสนทนาพูดคุยกับตัวเองอย่างสม่ำเสมอ (Patocka, 2002) ขณะเดียวกันในบทสนทนา Apology Socrates ได้สนับสนุนแนวความคิดที่ดำเนินอยู่ในลักษณะที่ให้ จิตวิญญาณเป็นตัวกำหนดร่างกายเอาไว้ว่า “ความมั่งคั่งทางวัตถุไม่ได้ทำให้ผู้นั้นเป็นบุคคลที่สมบูรณ์ แต่การเป็นมนุษย์ที่มีความสมบูรณ์ต่างหากที่สร้างความมั่งคั่งทางวัตถุ พร้อมกับมอบความสุขทั้งในชีวิตส่วนตัวและทางสังคมแก่บุคคลผู้นั้น” (Apology, 1977)

พฤติกรรมที่แสดงให้เห็นถึงแนวคิดเกี่ยวกับจิตสำนึกสาธารณะตามแนวคิดของ Socrates อีกประการที่สำคัญก็คือ การไม่ยอมหลบหนีจากที่คุมขัง ยินยอมต่อความยุติธรรมดีกว่าจะลงมือกระทำในสิ่งที่ยุติธรรมตอบกลับไปของ Socrates เป็นจุดยืนที่สะท้อนให้เห็นถึงการ

เคารพกฎเกณฑ์ ความเป็นระเบียบแบบแผนและบทบาทหน้าที่ของการเป็นพลเมืองของเขา แม้ตนเองจะต้องเสียชีวิต เป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงการคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน มีปรากฏอยู่ในบทสนทนาชื่อ Crito มีเนื้อหาว่าด้วยการสนทนาระหว่างเพื่อนสนิทสองคนคือ Crito กับ Socrates

สรุป จิตสำนึกสาธารณะในความหมายของ Socrates ก็คือ การปฏิบัติตนตามหลักคุณธรรมยึดถือผลประโยชน์ของส่วนรวมมากกว่าส่วนตน จิตสำนึกสาธารณะสร้างโดยการรู้จักฝึกฝนจิตสำนึกให้รู้จักคิดและตั้งคำถามผ่านการตรวจสอบรูปแบบการสนทนาพูดคุยกับตนเองและผู้อื่นอย่างสม่ำเสมอ เป็นจิตสำนึกที่แสดงออกทางความสามารถในการคิดเชิงเหตุผล

6.5.2 แนวคิดเกี่ยวกับจิตสำนึกสาธารณะของ ทิช นัท ฮันห์ (Thich Nhat Hanh)

Thich Nhat Hanh กำเนิดในปี พ.ศ. 2469 ที่จังหวัดกวังสี ในตอนกลางของประเทศเวียดนาม ท่านมีชื่อเดิมว่า เหงียน ซวน เป๋า (Nguyen Xuan Bao) “Thich Nhat Hanh” เป็นฉายา เมื่อท่านได้รับการอุปสมบทแล้ว คำว่า “Thich” ในเวียดนามใช้เรียกพระ มีความหมายว่าเป็นผู้สืบทอดพุทธศาสนา ส่วน “Nhat Hanh” เป็นนามทางธรรมของท่าน มีความหมายว่า “การกระทำเพียงหนึ่ง” (One Action) หมู่อธิษฐานในทางตะวันตก เรียกท่านว่า “Thay” (ไถ่) ซึ่งในภาษาเวียดนามมีความหมายว่า “ท่านอาจารย์” (หมู่บ้านพลัม, 2552)

ท่าน Thich Nhat Hanh ได้จัดตั้ง “หมู่บ้านพลัม” (Plum Village) ขึ้น ณ ประเทศฝรั่งเศส อันเป็นชุมชนแบบอย่าง การปฏิบัติธรรมแห่งพุทธบริษัท 4 ที่เน้นการเจริญสติในชีวิตประจำวัน อย่างตระหนักรู้ในแต่ละลมหายใจเข้าออก และกลับมาอยู่กับปัจจุบันขณะในชุมชนปฏิบัติธรรมแห่งหมู่บ้านพลัม มีทั้งสิ้น 12 แห่ง ระดับความสัมพันธ์อยู่ใน ประเทศฝรั่งเศส อเมริกา เยอรมัน และเวียดนาม นอกจากนี้มีกลุ่มปฏิบัติธรรมตามแนวทางของท่าน Thich Nhat Hanh (สังฆะ) กระจายอยู่หลาย ประเทศทั่วโลก เกือบหนึ่งพันกลุ่ม

แนวคิดของท่าน Thich Nhat Hanh คือ มนุษย์มีจิตสำนึกที่เป็นส่วนตัว และคนเราก็มีจิตสำนึกที่เป็นส่วนรวมจิตสำนึกและจิตใต้สำนึกของเรานั้นประกอบด้วยเมล็ดพันธุ์ทั้งหมดที่ถูกหว่านไว้โดยกระทำในอดีตของเรา ของครอบครัวและของสังคมในแต่ละวันความคิด คำพูด และการกระทำของเรา หลังไหลสู่ทะเลแห่งจิตวิญญาณใต้เบื้องสำนึกของเรา สร้างสรรค์ร่างกาย จิตใจ และโลกของเราจิตสำนึกส่วนตัวนั้นเกิดขึ้นจากจิตสำนึกส่วนรวม และจิตสำนึกส่วนรวมก็เกิดขึ้นจากจิตสำนึกส่วนตัว ทั้งสองสิ่งนี้ต่างอิงอาศัยกัน เป็นดั่งกันและกัน แนวคิดเรื่องความสวยงามของมนุษย์ไม่ได้มาจากตัวเราเองล้วนๆ ที่เราคิดว่าบางสิ่งสวยงามนั้นก็เพราะหลายๆ คนเห็นว่ามันสวยงาม ความคิดของมนุษย์นั้นได้รับอิทธิพลจากจิตสำนึกส่วนรวม เช่นเดียวกับความเป็นแพะชั้น

ทำให้เราอยากได้เสื้อผ้าแบบนั้นๆ เพราะคนอื่นเห็นว่ามันทันสมัย หากคนส่วนใหญ่คิดว่ามันสวย เราจะเห็นว่ามันสวยด้วยเช่นกันในนิทรรศการศิลปะเราเห็นภาพวาดจำนวนหนึ่ง เราไม่เห็นว่ามันสวยงามเลย แต่ทุกคนในงานล้วนกล่าวสรรเสริญ ปลายปล้ำกับภาพวาดเหล่านี้ เราจึงแสดงว่าภาพเหล่านี้สวยงามเช่นกัน เราพยายามมองมันให้สวยงาม และไม่นาน ด้วยพลังของจิตสำนึกร่วม เราเห็นว่ามันสวยงามจริงๆ ความสวยงามและความน่าเกลียด เช่นเดียวกับค่านิยมต่าง ๆ ล้วนถูกสร้างขึ้นจากจิตสำนึกร่วมของพวกเขา (Thich Nhat Hanh, 1996)

แนวความคิดของท่าน Thich Nhat Hanh เชื่อว่าไม่ว่าเราจะเป็นศิลปิน ครูบาอาจารย์ นักการเมือง หรือนักธุรกิจ เรามีอิทธิพลต่อผู้อื่น และสร้างสรรค์ความงดงามให้เกิดขึ้นได้ มนุษย์ควรมีปัญญาเห็นแจ้งของตัวเอง สามารถช่วยให้ความดี ความจริง และความงามที่มีอยู่แล้วในตัวมนุษย์ปรากฏขึ้นได้ คนเราควรแสดงความคิดเห็นตามความเป็นจริง ถึงแม้ว่าคนส่วนใหญ่ยังไม่เห็นความจริงที่มี บุคคลต้องกล้าหาญพอที่จะดำเนินเช่นนั้นต่อไป คนส่วนน้อยที่ได้เห็นความจริงและตื่นรู้แล้วจะสามารถเปลี่ยนแปลงสถานการณ์ทั้งหมดได้ เช่นเดียวกับที่จิตสำนึกส่วนตัวของเราถูกสร้าง และได้รับอิทธิพลจากจิตสำนึกส่วนรวม จิตสำนึกส่วนตัวของเราก็สามารถจะสร้าง และมีอิทธิพลต่อจิตสำนึกส่วนรวมได้เช่นกัน บุคคลอาจจะเห็นอย่างชัดเจนถึงความจำเป็นในการเปลี่ยนแปลงประเทศของเขา แต่เขาต้องกล้าพอที่จะแสดงความคิดเห็นนั้นออกมา แม้ว่าคนส่วนใหญ่กำลังทำสิ่งที่ตรงกันข้าม เราควรได้รับการสนับสนุนจากคนที่เรารัก จากผู้ร่วมงานที่เห็นด้วยกับเรา เพราะการเปลี่ยนทิศทางนั้นจะเกิดขึ้นได้ต่อเมื่อมีการตื่นรู้ร่วมกัน แต่ละคน แต่ละกลุ่มย่อยสามารถจุดประกายการเปลี่ยนแปลงในจิตสำนึกได้ ถึงแม้ว่าเราเป็นเพียงคนส่วนน้อยหากเราเชื่อว่าเรามีปัญญาเห็นทางออกของปัญหา เราต้องกล้าหาญพอที่จะพูดสิ่งนั้นออกมา มีหลายวิธีที่จะทำให้เราพูดสิ่งนั้นออกมาได้สำเร็จ และไม่ใช้การพูดในฐานะส่วนบุคคล เพราะอาจมีหลายคนในบรรดาพวกเราที่เห็นทางออกได้อย่างชัดเจนแต่ไม่มีโอกาสบอกให้ผู้อื่นได้รู้ เมื่อเรามาอยู่ร่วมกัน เราจะสามารถแสดงความคิดเห็นต่อเรื่องที่เรารู้สึกไม่สบายใจและมีประสิทธิภาพ เพราะการตื่นรู้ร่วมกัน หรือการมีจิตสำนึกร่วมกันในการทำประโยชน์เพื่อสังคมเป็นหนทางเดียวที่สามารถเปลี่ยนแปลงสถานการณ์ได้ (Thich Nhat Hanh, 2007)

แนวคิดหลักของท่าน Thich Nhat Hanh มีว่ามนุษย์ผู้ที่อยู่ในสังคมก็เหมือนมือซ้ายกับมือขวามีอะไร ก็จะช่วยกันถ้าเจอของหนัก ก็จะช่วยประสานมือกันถ้ามือขวาเจ็บ มือซ้ายก็จะทำหน้าที่แทนถ้ามือขวาตอกตะปูพลาดไป โคนมือซ้ายไม่เลยที่มือซ้ายจะแค้นเคือง หยิบค้อนมาทุบตี ค้อนมือขวาและมือขวาก็ไม่เคยหรือที่จะทิ้งค้อนลงแล้วมาประคองมือซ้าย ราวกับปลอบโยน คนในสังคมต้องช่วยเหลือเกื้อกูลกัน การทำงานเพื่อสังคมนั้นเป็นการปฏิบัติธรรมไปในตัว คือ ไม่มีเส้นแบ่งระหว่างธรรมะกับชีวิตประจำวัน และไม่มีเส้นแบ่งระหว่างธรรมะกับการทำงานเพื่อสังคม คำ

สอนของท่านยังมีคุณค่า ไม่ว่าเรื่องของการใช้สันติวิธีและการให้อภัย หรือความสงบสุขภายในที่ ต้องเผชิญกับการช่วยของบริโภคนิยม ถ้ามีความสงบสุขภายในแล้ว ก็สามารถเผชิญกับวัฒนธรรม แห่งความโกรธเกลียด และวัฒนธรรมแห่งความละโมภได้ (Thich Nhat Hanh, 1998)

นอกจากนี้ ยังรวมถึงการฝึกปฏิบัติบนหนทางแห่งจิตวิญญาณ ฝึกเดินอย่างมีสติ ฝึกลมหายใจอย่างมีสติ ฝึกปฏิบัติในทางศีล 5 จะทำให้ตัวเองมีความสุข ประเทศชาติมีความสุข และแก้ปัญหาทุกอย่างได้ จะต้องใช้วิธีฝึกปฏิบัติ มีความรัก ความเมตตา ฟัง เข้าใจ และลดความเข้าใจ ที่ผิดพลาดก็จะแก้ปัญหาได้ ชีวิตของนักการเมือง นักธุรกิจ มีแต่ความเครียด ความทุกข์ ไม่มีเวลาใช้ ชีวิตอย่างลึกซึ้งที่จะดูแลตนเองได้ ในหลายครั้งมักใช้อำนาจในทางที่เสียหาย ทำให้ตนเองและคนรอบข้างมีความทุกข์ เนื่องจากการไม่รู้วิธีการใช้อำนาจที่ถูกต้อง ทางออกในเรื่องนี้คือ จะต้องฝึกเจริญธรรมเพื่อให้เกิดอำนาจทางจิตวิญญาณ 3 ประการ ได้แก่

1. การละทิ้ง หรือการตัดออก นักการเมืองหลายคนยังยึดติดกับความอยาก โดยเฉพาะเรื่องของการมรดก บางครั้งทำให้เกิดเสียชื่อเสียง ทำให้ไม่สามารถอยู่บริหารงานทางการเมืองต่อไปได้
2. เรื่องปัญญา ต้องรู้จักการเข้าถึงปัญญาด้วยการฟังอย่างลึกซึ้ง การมีปัญญาจะสามารถแปรเปลี่ยนความทุกข์ความสิ้นหวังได้
3. พลังแห่งความรัก ความเมตตา ต้องรู้จักการให้อภัย ขอมรับซึ่งกันและกัน เมื่อไม่มีความรักให้กันและกันจะนำมาซึ่งความโกรธ เกลียด และทุกข์

ท่าน Thich Nhat Hanh กล่าวว่า เมื่อมีเงินทอง มีชื่อเสียง มีอำนาจ เราก็ตกในอยู่ความทุกข์ และใช้อำนาจในทางที่ผิดได้ ถ้าไม่มีอำนาจทางจิตวิญญาณที่ถูกต้อง ในพระพุทธศาสนามีคำสอนที่ช่วยให้นักการเมือง นักธุรกิจมีความสุขได้ ในขณะเดียวกันนักการเมืองยังขาดการฟังที่ลึกซึ้ง แต่ถ้ามีสติและฝึกปฏิบัติอยู่เสมอ ก็จะสามารพฟื้นคืนการสื่อสารที่ดีกลับมาได้ การเปลี่ยนแปลงอย่างถอนรากถอนโคนนี้จะต้องใช้วิธีฝึกปฏิบัติ มีความรัก ความเมตตา ฟัง เข้าใจ และลดความเข้าใจที่ผิดพลาดก็จะแก้ปัญหาได้ โดยให้ทุกคนปฏิบัติตามศีล 5 หลีกเลียงประพฤติดิในกาม เสพสื่อลามกอนาจาร ปกป้องการละเมิดทางเพศต่อเด็กและเยาวชน หลีกเลียงผลิตสื่อแห่งความรุนแรง เราควรมีกฎหมายห้ามผลิตสิ่งบริโภคและสื่อรุนแรงทุกอย่าง เพราะหากทุกคนบริโภคสิ่งเหล่านี้จะไม่มีความสุข” (Thich Nhat Hanh, 2001)

ดังนั้นการมีจิตสำนึกสาธารณะของบุคคลตามแนวคิดของท่าน Thich Nhat Hanh หมายถึง การมีความรัก ความเมตตา ความเอื้ออาทร การช่วยเหลือกันและกันและความสามัคคีในครอบครัว ชุมชน และสังคม ปลอดภัย คนในสังคมต้องช่วยเหลือเกื้อกูลกัน การทำงานเพื่อ

สังคมนั้นเป็นการปฏิบัติธรรมไปในตัว ไม่มีเส้นแบ่งระหว่างธรรมะกับชีวิตประจำวัน และไม่มีเส้นแบ่งระหว่างธรรมะกับการทำงานเพื่อสังคม

โดยการสร้างจิตสำนึกตามแนวคิดของท่าน Thich Nhat Hanh กระทำโดยการฝึกใช้ชีวิตอย่างลึกซึ้งและมีสติโดยไม่ต้องมีพิธีรีตองใดๆ เช่น เดินธรรมดาๆ อย่างเป็นธรรมชาติ แต่เดินในวิถีแห่งสติ การนั่งสมาธิ การรับฟังผู้อื่น การยิ้ม การแผ่ความเมตตา การสื่อสารอย่างสันติ ความสงบสุข ความมั่นคง และความเบิกบานของเราจะส่งผลกระทบต่อผู้อื่น โดยการมีชุมชนการฝึกปฏิบัติเพื่อสร้าง “ดวงตาแห่งสังฆะ” เมื่อเรารวมความรู้และสติปัญญาของเราเข้าด้วยกัน เราจะเรียนรู้อะไรได้มากกว่ามองจากสายตาของคนๆเดียว (Thich Nhat Hanh, 2001)

6.5.3 แนวคิดจิตสำนึกสาธารณะขององค์กรพุทธนอกรี

มูลนิธิพุทธนอกรีตั้งขึ้น เวลาผ่านราว 40 ปี มูลนิธินี้มีสมาชิกทั่วโลกกว่า 5 ล้านคน มีอาสาสมัครหลายแสนคน และมีเงินบริจาคที่สามารถทำกิจกรรมเพื่อมนุษยชาติ การรวมความคิด กำลังทรัพย์ แรงกาย แรงใจ เพื่อช่วยเหลือผู้ที่มีทุกข์ให้พ้นทุกข์นับเป็น มหาเมตตา-มหากรุณา ยิ่ง (อำพล จินดาวัฒนะ, 2549)

มูลนิธิพุทธนอกรีเป็น องค์กรพุทธในไต้หวันเป็นองค์กรพุทธมหายานที่มีอุดมการณ์พรหมวิหาร 4 แบบโพธิสัตว์ มุ่งช่วยเหลือสรรพสัตว์เป็นเป้าหมายหลักของชีวิต องค์กรศาสนาในไต้หวันที่มีบทบาทสำคัญในการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ได้แก่ องค์กรพุทธนอกรี ก่อตั้งโดยท่านภิกษุณีเจิ้งเหยียน ซึ่งกำหนดเป้าหมายหลักขององค์กรไว้ 4 ภารกิจ คือ (พระเดิมแท้ ชาวหินฟ้า, 2550)

1. เมตตา คือ การช่วยอย่างไร้พรมแดน ไร้ขีดจำกัดด้านชาติ ศาสนา ภาษา วัฒนธรรม (Compassion) คือ ช่วยผู้ยากไร้ทั่วโลก โดยการทำกิจกรรมสังคมสงเคราะห์ คือการออกไปทำความดีร่วมกับคนอื่น โดยเฉพาะกิจกรรมที่เป็นประโยชน์กับสังคม

2. กรุณา คือ การช่วยด้านสุขภาพความเจ็บป่วย สร้าง โรงพยาบาล และบุคลากรหมอพยาบาลที่กรุณาจริงๆ (Kindness) การจัดบริการรักษาพยาบาล มีหลักการคือ รักษาคนไข้คุณงามความดี

3. มุทิตา คือ การยินดีช่วยอย่างมีความสุข (Joyful) คือ ให้การศึกษา สร้างสถานศึกษาด้านแบบที่เพียบพร้อมทั้งคุณธรรมและคุณภาพการจัดการศึกษา มีเป้าหมายให้คนไต้หวันและชาวต่างชาติ เรียนรู้ให้เข้าถึง หลักธรรม 3 ข้อ คือ ความรู้จักประทับใจผู้อื่นได้ รู้จักเคารพยกย่องให้เกียรติผู้อื่น ความรักเพื่อนมนุษย์ องค์กรนี้ได้ก่อตั้งสถาบันการศึกษาทุกระดับ นอกจากเรียนเนื้อหาตามหลักสูตรยังสอดแทรกองค์ความรู้ด้านคุณธรรมร่วมด้วย

4. อุเบกขา คือ การให้โดยไม่หวังผลตอบแทน (Unselfish Giving) โดยการลงทุนทำสื่อสีขาวที่หลากหลาย เช่น สถานีทีวีด้าอายแพร่ทั่วโลก

พุทธนิจิจะพยายามสร้างสื่อการสอนที่สอดแทรกคุณธรรมแก่คนทุกระดับอย่างประณีต บรรจงไม่ว่าจะเป็นสื่อหนังสือ ซีดี ดีวีดี และวิทยุ โทรทัศน์ เพื่อกระตุ้นมวลมนุษยชาติให้เปลี่ยนวิกฤตเป็นโอกาส เปลี่ยนปัญหาเป็นปัญญาญาณ แม้จะต้องมีค่าใช้จ่ายมหาศาล ขาดทุน ก็ยินดีทำ โดยไม่คำนึงถึงผลกำไรตอบแทนกลับคืน เชื่อมั่นในบุญนิยมที่ว่า “ยิ่งให้ไป ยิ่งได้มา” โดยผ่านการดำเนินรายการของสถานีทีวีด้าอาย เน้นข่าวสร้างสรรค์ ละครชุดชีวิตจริงสถานีทีวีด้าอาย นอกจากมีรายการสาระเพื่อชีวิตและสังคม เช่น รายการธรรมะสัมพันธ์ชาวนิจิ กิจกรรม 8 ภารกิจแต่ละวัน ยังมีรายการที่โดดเด่น 2 อย่างคือ

1. รายการข่าวประจำวันที่เน้นจริงจังงาม ไม่เสนอข่าวร้ายเลวโงง เป็นการเลือกนำสิ่งที่ดีมาเชิดชูยกย่อง สรรเสริญสนับสนุน

2. รายการละครชีวิตที่สอดแทรกคุณธรรมการแก้ปัญหาชีวิตคนยุคนี้ไว้ด้วย นิจิเน้นเรื่องจริงในปัจจุบัน เพื่อให้ผู้ชมตระหนักและทำดีทันทีตามตัวอย่างที่นำมาแสดงในละครชุด (ไม่เอาเรื่องโบราณปรัมปราหรือเรื่องน้ำเน่าตบจูบแย่งสามีมาแล้ว)

มูลนิธิพุทธนิจิมินโยบายที่ชัดเจน ครอบคลุม มีภารกิจที่เน้นเอาหลักพรหมวิหารสี่ของพุทธมาปฏิบัติและขยายกิจกรรมให้เป็นรูปธรรมโดย แนวความคิดการหลอมรวมจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครนิจิมีจุดศูนย์กลางอยู่ที่ท่านธรรมจารย์เจิ้งเหยียน ผู้ซึ่งปฏิบัติตนเป็นตัวอย่างที่งดงามให้สานุศิษย์ได้เห็นแบบอย่างอยู่ตลอดเวลา ในขณะที่เดียวกันก็มีระบบสื่อสารเชื่อมโยงถึงสมาชิกและอาสาสมัครเพื่อเสริมสร้างกำลังใจ ความมุ่งมั่นและจิตวิญญาณเสียสละอย่างสม่ำเสมอ ผ่านสื่อโทรทัศน์ สื่อสิ่งพิมพ์ สื่ออื่นๆ และการจัดกระบวนการต่างๆ อย่างต่อเนื่อง จนกลายเป็น “ขบวนการนิจิ” ที่มีพลังความดีงามและสร้างสรรค์อย่างสูง (เจ้อจันท์ จงสถิตอยู่, 2550)

องค์กรพุทธนิจิ บ่มเพาะกองทัพอาสาสมัครชาวนิจิขึ้นมาเป็นจำนวนนับหมื่นนับแสน โดยมีระบบ “แม่ไก่และลูกไก่” มีพี่เลี้ยงที่จะเอาใจใส่ผู้เข้ามาเป็นอาสาสมัครอย่างต่อเนื่องทั้งที่เป็นระบบฝึกอบรมอย่างเป็นทางการ และที่เป็นหลักธรรมเพื่อการปฏิบัติธรรมส่วนตัว ก่อนเป็นอาสาสมัคร จะต้องผ่านการอบรมตลอดทั้งปีรวม 2 ปี จะมีชั่วโมงการฝึกอบรมทุกเดือนๆ ละครั้งๆ ละ 1 วัน เพื่อให้เกิดการถ่ายทอดประสบการณ์จากรุ่นเก่าสู่รุ่นใหม่อ่างอบอุ้น ถ้าใครได้รู้จัก ได้สัมผัสกับอาสาสมัครนิจิแล้วจะประทับใจ และจะประจักษ์ได้ว่า อาสาสมัครนิจิโดยทั่วไป มีจิตใจดี สุภาพอ่อนน้อม ชอบช่วยเหลือผู้อื่น ให้เกียรติผู้อื่น นอบน้อมต่อมตน ยิ้มแย้มแจ่มใส และเป็นสุขเสมอเมื่อได้บริการใครๆ เวลามีโอกาสไปเยี่ยมชม อาสาสมัครจะมาเข้าแถว

ต้อนรับ ร้องเพลงต้อนรับอย่างอบอุ่น ให้ข้อมูลอย่างไม่ปิดบัง มอบของที่ระลึกให้ ช่วยดูแลเป็นธุระให้สารพัด เมื่อเวลาเราจะลากลับก็พากันออกมาส่งเป็นหมู่คณะ โฉงการวะ ยกมือไหว้และขอบคุณผู้ดูงานอย่างอ่อนน้อม จนกว่าผู้มาเยือนจะลับตาไป แม้แต่ภิกษุณีที่สมณารามก็กระทำเช่นเดียวกับอาสาสมัครทุกประการ อาสาถือจี๊ที่ไปทำงานอาสาไม่ว่าที่ไหนๆ ก็มีบุคลิกไม่แตกต่างจากนี้ ด้วยว่า เขาให้รักเพื่อนมนุษย์ทุกคนไม่แยกวัยแยกจน ไม่แยกฐานะ เชื้อชาติ ฝึกให้ทุกคนมีจิตใหญ่ (มหจิต) ที่จะรักเพื่อนมนุษย์เหมือนว่าทุกคนในโลกนี้เป็นคนในครอบครัวเดียวกัน (อำพล จินดาวัฒน์, 2549)

แนวพุทธของถือจี๊มองว่าคนทุกคนมีเมล็ดพันธุ์แห่งความดีอยู่ในตัว มีธาตุของความรักความเมตตาอยู่ทุกคน ทุกคนจึงควรฝึกฝนจิตให้รู้จักรักและขอบคุณสรรพสิ่งรอบตัว ชาวถือจี๊จึงนิยมฝึกฝนขอบคุณผู้อื่นอย่างจริงใจและนอบน้อม แม้ไปช่วยเหลือใครๆ ก็ยังขอบคุณผู้ที่ให้ช่วยเหลือ การรู้จักขอบคุณ (กัณเอน) ถือเป็นการฝึกที่จะรักและเคารพในผู้อื่น เป็นการพัฒนาจิตของตนอย่างสม่ำเสมอ ด้วยความเชื่อด้วยการฝึกเช่นนี้ทำให้ชาวถือจี๊เป็นคนมีจิตใจดี มองคนในแง่บวก มองสรรพสิ่งที่เกิดขึ้นด้วยความเข้าใจและมีความสุข

กรณีตัวอย่างงานอาสาสมัครของถือจี๊ที่ทำให้อย่างไม่ย่อท้อ คือ บรรดาอาสาสมัครทำงานแยกขยะตามชุมชนต่างๆ ที่เปรียบเหมือนมดงานโพธิสัตว์หรือพระโพธิสัตว์รากหญ้า ที่ก้มหน้าก้มตาแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมอยู่ทั่วไต้หวัน กลุ่มอาสาสมัครเหล่านี้ จะมีหน่วยงานกระจายแทรกตัวอยู่ตามชุมชนต่างๆ นัดกันทิ้งขยะในวันที่ทางการไม่มาเก็บ เช่น ทางกรมมาเก็บขยะ 5 วัน เครือข่ายถือจี๊จะขอให้ประชาชนในละแวกนั้นนำขยะมาทิ้งให้ถือจี๊ใน 2 วันที่เหลือของสัปดาห์ บรรดาอาสาสมัครถือจี๊ก็จะขนย้ายขยะ แยกขยะอย่างไม่รังเกียจว่าเป็นงานด้อยค่า เอาที่เป็นประโยชน์ไป recycle เอาไปขายนำเงินมาเข้ามูลนิธิปีละเป็นร้อยล้านเหรียญ ได้ทั้งเงินได้ทั้งบุญและได้ฝึกฝนตนเองอย่างสม่ำเสมอ

งานอาสาสมัครทำงานแยกขยะเช่นนี้ เกิดประโยชน์อย่างน้อย 5 ประการคือ หนึ่ง ช่วยทางการบรรเทาปัญหาเก็บและจัดการขยะไม่ทัน สอง ช่วยสร้างนิสัยการแยกขยะ และนำขยะบางส่วนกลับมาใช้ใหม่ สาม สร้างพฤติกรรมกรพิทักษ์สิ่งแวดล้อม สี่ ปลุกฝังค่านิยมไม่รังเกียจงานสกปรก ห้า นำขยะ recycle ไปแปลงเป็นเงินกลับมาช่วยสังคม

การฝึกอาสาสมัครของถือจี๊

1. ผ่านการฝึกดูแลผู้ยากไร้ 25 ครอบครัวในปีแรก และเพิ่มเป็น 40 ครอบครัวในปีถัดไป โดยมีรุ่นพี่เป็นทั้งพี่เลี้ยง และเพื่อนร่วมงาน
2. เมื่อทำงานเป็นอาสาฯ ถือจี๊อย่างน้อย 2 ปีขึ้นไป หากที่ประชุมกลุ่มเห็นควรก็จะได้รับโอกาสเข้าสู่พิธีรับรองเป็น “กรรมการถือจี๊” ที่ศูนย์ใหญ่ถือจี๊ที่เมืองฮัวเหลียนเกาะไต้หวัน

3. หลังเป็นกรรมการฉือจี (ปัจจุบันมีประมาณ 5 หมั่นคนทั่วไต้หวัน) สามารถสมัครเข้ารับการอบรมเป็นอาสาสมัครช่วยงาน โรงพยาบาล ฉือจี (มี 6 แห่งทั่วไต้หวัน) หรือเป็นอาสาสมัครช่วยงานการศึกษา เรียกว่า “เป็นพ่อแม่อุปถัมภ์” ดูแลนักเรียนนักศึกษาที่อยู่เรียนในสถานศึกษาของฉือจีอย่างต่อเนื่อง เสมือนหนึ่งเป็นบุพการีชุดที่สอง และทำงานประสานงานกับคณะครู ผู้ปกครองจริงของผู้เรียนด้วย

ประเภทอาสาสมัครของฉือจี แบ่งออกเป็น 5 ประเภทคือ

1. อาสาสมัครชุนน้ำเงินขาว ผ่านการอบรมอย่างน้อย 2 ปี พัฒนาขึ้นไปเป็นอาสาสมัครโรงพยาบาล และอาสาสมัครพ่อแม่อุปถัมภ์ (มี 5 หมั่นคน)
2. อาสาสมัครการศึกษาเรียนรู้แนวคิดการเป็นครูแบบฉือจี ผ่านการอบรมอย่างน้อย 2 ปี พัฒนาขึ้นไปเป็นอาสาสมัครสมาคมครู และครูรักใหญ่ (6 พันคน)
3. อาสาสมัครพิทักษ์สิ่งแวดล้อม ผ่านการอบรมอย่างน้อย 1 ปี ประจำอยู่ตามหน่วยสาริตการเก็บแยกขยะทั่วเกาะไต้หวัน 5,000 แห่ง (มี 6 หมั่นคน)
4. อาสาสมัครสมาคมแพทย์ฉือจีระหว่างประเทศ ชื่อย่อเรียกว่า “ทีมา” (มีหลักพันคน)
5. และยังมีอาสาสมัครในอาชีพอื่นๆ อีกไม่มาก เช่น อาชีพตำรวจ เป็นต้น

ตัวอย่างการฝึกอบรมของสมาชิกฉือจี

ก่อนเวลาฝึกอบรม ท่านธรรมาจารย์จะออกมา มีการฉายภาพกิจกรรมที่อาสาสมัครฉือจีไปช่วยเหลือดูแลหญิงชราที่ถูกหลานทอดทิ้งให้อยู่แต่ในห้องอับมืดในบ้านเป็นเวลานานถึง 17 ปี ด้วยเหตุที่เห็นว่า หญิงชรามีปัญหาทางจิต ซึ่งกว่าที่หญิงชราจะไว้วางใจอาสาสมัคร พวกอาสาสมัครต้องใช้ความตั้งใจจริง ความเสียสละและความอดทนอย่างสูงและใช้เวลาทำความเข้าใจความคุ้นเคยอยู่นาน การนำภาพกิจกรรมเช่นนี้มาให้อาสาสมัครอื่นๆ ดูก็เป็นการตอกย้ำจิตวิญญาณของอาสาสมัครให้เกิดความภาคภูมิใจ มั่นใจและมุ่งมั่นในการมีจิตอาสาของมนุษย์เพื่อเพื่อนมนุษย์ จากนั้นก็มีการร้องเพลงร่วมกัน 1 เพลง (ทราบว่าเป็นเพลงที่เกี่ยวกับการอธิษฐานจิตของเหล่าอาสาสมัคร) แล้วท่านธรรมาจารย์ก็เดินออกมานั่งที่โต๊ะกลางห้อง เมื่อลูกศิษย์ทำความเข้าใจแล้ว อาจารย์เริ่มทักทาย อาจารย์ท่านพูดถึงการทำงานของอาสาสมัครที่ได้เห็นวิดิทัศน์ พูดถึงว่าโลกทุกวันนี้มีภัยพิบัติมากขึ้น เพราะคนมีส่วนทำให้โลกเสียสมดุล เปลือกโลกเหมือนผิวหนังของคน ถ้ามันชำรุดเสียหาย แล้วเราช่วยกันดูแลรักษาโลก ผิวหนังจะงอกงามขึ้นมาทดแทนได้ จึงเป็นหน้าที่ของเราทุกคนที่จะต้องช่วยกันเยียวยาโลก ทำอาจารย์ท่านพูดถึงจิตวิญญาณอาสาสมัครในท่านองว่า มนุษย์ต้องมีจิตใจเมตตากรุณา ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน มนุษย์มีศักยภาพและช่วยโลกได้มาก

ท่านธรรมจารย์พูดเองคนเดียวนานประมาณ 20 นาที จากนั้นก็ตัดไปที่จอภาพสนทนาทางไกล (Teleconference) กับบุคลากรในองค์กรเครือข่าย และอาสาสมัครของเครือข่ายที่อยู่ต่าง ๆ กัน สลับกับการให้อาสาสมัครและผู้เกี่ยวข้องบางคนพูดสดในห้องประชุม โดยทั้งหมดนี้มีการเตรียมคนเตรียมคิวและถ่ายทอดสดออกทีวีด้วย นับว่าเป็นการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการสื่อสารเชื่อมโยงรู้กันทั่วถึงของเหล่าสมาชิกเครือข่ายที่มีพลังอย่างสูง

ผู้ร่วมเล่าประสบการณ์และแสดงความรู้สึกสดและผ่านการสนทนาทางไกลรวมประมาณ 15 คน เปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติได้ถ่ายทอดประสบการณ์อันเป็นความรู้ในตัวตนสู่ผู้อื่น โดยท่านธรรมจารย์ช่วยสรุปหรือเสริมความคิดให้อย่างสั้นๆ นับเป็นการดำเนินงานที่ทันสมัย สมาชิกที่มีจำนวนเป็นแสนคนได้เรียนรู้ไปพร้อมๆ กันอย่างสม่ำเสมอ ได้เพิ่มพูนทั้งมิติความรู้ ความเข้าใจ มิติทางเทคนิค และเสริมสร้างมิติทางจิตวิญญาณอย่างต่อเนื่อง ในขณะที่เดียวกันก็เป็นการทำการตลาดเชิงสังคม (social marketing) ไปพร้อมๆ กันด้วย

พุทธเครือข่าย มีกิจกรรมตลอดทั้งปี และมีหน่วยงานแตกขยายไปทั่วทั้งในได้หวันและต่างประเทศ “อะไรคือกลไกบริหารระหว่างอาสาสมัครที่คล่องใจให้เป็นหนึ่งเดียวจนขยายมวลได้หลายหมื่นคน” คำตอบคือ ความอ่อนน้อมเข้าหากันของทุกฝ่าย เพื่อร่วมงานของส่วนรวมไม่มีลักษณะศักดิ์นา ชนชั้น ยกตนข่มท่าน แต่จะกลายเป็นญาติผู้ใหญ่ดูแลผู้น้อย จึงเกิดการร่วมรวมพลังทำงานได้ดีมีประสิทธิภาพ และที่ใดทำไม่ได้ ก็ไม่เจริญตามกฎหมายธรรมชาติ (พระเดิมแท้ ชาวหินฟ้า, 2550)

สรุป จิตสำนึกสาธารณะตามแนวคิดของเครือข่าย หมายถึงการรู้จักเคารพยกย่องให้เกียรติผู้อื่น ความรักเพื่อนมนุษย์ ความมุ่งมั่นและจิตวิญญาณเสียสละอย่างสม่ำเสมอ โดยการออกไปทำความดีร่วมกับคนอื่น โดยเฉพาะกิจกรรมที่เป็นประโยชน์กับสังคม โดยการนำเอาหลักพรหมวิหารสี่ เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา มาปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมในการทำงานช่วยเหลือสังคม โดยมีวิธีการเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะ โดยการนำภาพกิจกรรมการช่วยเหลือผู้ยากไร้มาให้อาสาสมัครอื่นๆ ดูก็เป็นการต่อยอดจิตวิญญาณของอาสาสมัครให้เกิดความภาคภูมิใจ มั่นใจและมุ่งมั่นในการมีจิตอาสาของมนุษย์เพื่อเพื่อนมนุษย์ มีการสร้างความตระหนักในปัญหาของสังคมปัจจุบัน เช่น โลกทุกวันนี้มีภัยพิบัติมากขึ้น เพราะคนมีส่วนทำให้โลกเสียสมดุล มนุษย์ต้องมีจิตใจเมตตา กรุณา ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน มนุษย์มีศักยภาพและช่วยโลกได้มาก เปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติได้ถ่ายทอดประสบการณ์อันเป็นความรู้ในตัวตนสู่ผู้อื่น โดยมีท่านธรรมจารย์เป็นบุคคลต้นแบบโดยช่วยสรุปหรือเสริมความคิดให้อย่างสั้นๆ และให้สมาชิกฝึกเลื่อนระดับของสมาชิกแต่ละชั้น โดยการเสียสละทุ่มเททั้งเวลาและจิตให้กับการทำกิจกรรมในสังคมท้องถิ่น ตามระยะเวลาที่กำหนด โดยต้องเข้ารับการฝึกอบรมตามตารางฝึกประจำปีมากขึ้น โดยมีอาสาสมัครรุ่นพี่คอยดูแลช่วยเหลือแนะนำ

ทำให้เข้าใจและลงมือปฏิบัติ โดยการยึดถือศีล 10 ของฉือจี้ พุทธฉือจี้สร้างสื่อการสอนที่สอดคล้องคุณธรรมแก่คนทุกระดับอย่างประณีต บรรจงไม่ว่าจะเป็นสื่อหนังสือ ซีดี ดีวีดี และวิทยุโทรทัศน์ เพื่อกระตุ้นมวลมนุษย์กระทำความดีช่วยเหลือผู้อื่น

6.5.4 แนวคิดจิตสำนึกสาธารณะของสันตือโสภ

สมบัติ จันทรวงศ์ (2531) นักปรัชญาการเมืองแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เรียกชุมชนโสภว่า “ชุมชนพุทธยูโทเปีย” หรือชุมชนพุทธในอุดมคติ

ประเวศ วะสี (2538) ได้สรุปความสำคัญของชุมชนชาวโสภว่าเป็นชุมชนแห่งสันติสุข ดังนี้“ความสำคัญสูงสุดของขบวนการสันตือโสภมิได้อยู่ที่การกินมังสวิรัต แต่อยู่ที่การสร้างชุมชนที่มีศีลเป็นระบบชีวิตให้มีความสัมพันธ์กับธรรมชาติ ไม่กดขี่ขูดรีด ไม่ทำโดยหวังกำไร แต่แบ่งปันช่วยเหลือกันเป็นบุญนิยม ทำให้ชุมชนสงบเย็น”

พระโพธิรักษ์ได้ยื่นหยัดสร้างชุมชนไทยรูปแบบใหม่ที่มีรากฐานบนพุทธปรัชญาที่ได้รับการตีความใหม่ จนกระทั่ง ในปัจจุบันจากขบวนการสันตือโสภได้เติบโตเป็น “ชุมชนโสภ” กระจายอยู่ทั่วประเทศไทย สมาชิกของชุมชนหรือ “ชาวโสภ” ได้ยึดถือเอา “ศีล” เป็นหลักชี้นำในการดำเนินชีวิต ตลอดจนมีทฤษฎีพัฒนาสังคมที่เรียกว่า ทฤษฎี “บุญนิยม” เพื่อต่อต้าน ระบบ“ทุนนิยม” ที่เป็นระบบหลักครอบงำสังคมไทยในปัจจุบันกระบวนการสร้างและพัฒนาชุมชน ทั้งมิติด้านในคือภูมิธรรมและมิติด้านนอกคือสังคมสันติสุข ที่มีเศรษฐกิจพอเพียง และพึ่งตนเองได้ ของชุมชนชาวโสภ

สันตือโสภก่อตั้งขึ้น โดยพระโพธิรักษ์และกลุ่มชาวพุทธ ซึ่งไม่ยินดีไปกับการย่อหย่อนในวินัยของภิกษุสงฆ์ส่วนใหญ่ จึงรวมตัวกันเป็นกลุ่มในปี 2514 เพื่อการปฏิบัติธรรมและการตีความธรรมตามแนวทางของตนเอง จัดตั้งชุมชนชาวพุทธที่ถ้ำมั่งสวิรัตและเคร่งครัดในวินัย มีการบวชซึ่งเคร่งครัดในศีลสืบข้อ และเรียกร้องให้สมาชิกถือศีลแปด หรืออย่างน้อยก็ต้องปฏิบัติศีลห้า นอกจากนี้ยังนำเสนอการตีความหลักธรรมอย่างซุทธากถอน โคนจากระบบหลัก สันตือโสภได้ยื่นหยัดและเติบโตจนกระทั่งมีการจัดการและโครงสร้างองค์กร กลายเป็น “ชุมชนโสภ” มากกว่า 8 แห่งทั่วประเทศไทย การที่ชาวโสภเรียกตนเองว่าเป็นชุมชนนั้น เนื่องด้วยมีองค์ประกอบหลัก 4 ส่วนดังนี้ (กิตติกร สุนทรารักษ์, 2543)

องค์ประกอบที่หนึ่ง เป็นแกนกลางของชุมชน คือ พุทธสถาน หรือ วัด ภายในบริเวณวัดประกอบด้วย สมณะ (พระ) สิกขมาตุ (ชี) ผู้เตรียมบวชทั้งชายและหญิง (นาค กลัก ปะ) และฆราวาสที่ถือศีลแปด เรียกว่า คนวัด อยู่รวมกันเป็นหมู่บ้านภายในวัด ผู้ที่อาศัยอยู่ในวัดทั้งหมดจะทำงานเต็มเวลาให้แก่พุทธสถานและชุมชน

องค์ประกอบที่สอง คือ ญาติธรรม หรือ สมาชิก ที่อาศัยอยู่รอบๆวัด ซึ่งมักจะปฏิบัติศีลห้าเป็นอย่างดี ญาติธรรมเหล่านี้บางส่วนก็ทำงานเต็มเวลาให้กับชุมชน บางส่วนก็ทำงานกับสังคมภายนอกและมาช่วยเหลืองานของชุมชนในบางโอกาสหรือวันหยุด

องค์ประกอบที่สาม คือ โรงเรียนสัมมาสิกขา ซึ่งจัดตั้งในชุมชนอโศกที่มีความพร้อมและบางชุมชน ได้ขยายให้มีการจัดสอนสาขาวิชา และมหาลัยวังชีวิต

องค์ประกอบที่สี่ คือ สมาชิกภายนอกที่สนับสนุนหลักคำสอนของชาวอโศก จะมาร่วมกิจกรรมในโอกาสพิเศษ งานพิธี และเทศกาลงานบุญต่างๆสำหรับจำนวนสมาชิกนั้นไม่สามารถระบุจำนวนแน่นอน โดยเฉพาะสมาชิกภายนอก จัดประเภทสมาชิกเป็น 3 กลุ่มดังนี้ กลุ่มที่หนึ่ง ซึ่งเป็นแกนกลาง มีประมาณ 700 คน ประกอบด้วย สมณะ สิกขมาตุ ผู้เตรียมบวชคนวัด และญาติธรรม กลุ่มที่สอง คือ สมาชิกผู้แข็งขัน มีประมาณ 8,000 คน โดยประมาณตัวเลขจากกลุ่มการทำงานต่างๆในชุมชน และกลุ่มสุดท้ายประมาณว่ามีหลายหมื่นคน คือ ผู้ร่วมอุดมการณ์มังสวิรัต

พระโพธิรักษ์ได้กำหนดเป้าหมายสูงสุดแห่งการปฏิบัติธรรมสำหรับทุกคนว่าเป็น “โลกุตตปัญญา” ซึ่งสามารถรู้แจ้งได้ด้วย “โลกุตตรธรรม” ในตนเองดั่งนั้น (ภัทรพร สิริกาญจน, 2540) พระโพธิรักษ์จึงตีความใหม่ทั้งจากคำสอนของพระพุทธเจ้า และจากการตีความของท่านพุทธทาสภิกขุ ไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม และได้กลายเป็นแนวการพัฒนาสังคมทางเลือก ที่แตกต่างจากนโยบายการพัฒนาใน “ระบบหลัก” การพัฒนาสังคมแนวทางเลือกของชุมชนอโศกชุมชนอโศกในตัวเอง เป็นการวิพากษ์ “ระบบหลัก” ทั้งทางด้านการเมืองและสังคม ในอโศกการปฏิบัติธรรมไม่ได้เป็นเพียงเรื่องของปัจเจกบุคคลเท่านั้น แต่เป็นเรื่องที่แขวนอยู่บนสภาพการณ์ทางสังคมและสภาพแวดล้อม แนวคิดดังกล่าวก่อให้เกิดการพัฒนาสังคมที่แตกต่างจาก “ระบบหลัก” ดังนี้

1. การรื้อถอน “ค่านิยมและโครงสร้างทางสังคม” ด้วยการตีความคำว่า “ศิวิลิษฐ์ หรือ ความเจริญ” ที่ชาวอโศกเรียกว่า “อริยธรรม” พระโพธิรักษ์รื้อถอนโครงสร้างสังคมปัจจุบันที่ คนที่มีความเจริญ หรือไม่เจริญ แบ่งกันด้วยความมั่งคั่งทางวัตถุและอำนาจ และสร้างใหม่ด้วยโครงสร้างแห่งธรรมที่ความเจริญแบ่งกันด้วยระดับการขัดเกลาจิตใจหรือการปฏิบัติธรรม จากเป้าหมายสูงสุดแห่งชีวิตคือโลกุตตปัญญา ที่ตีความมาสู่การปฏิบัติคือ ศีล ฉะนั้น ลำดับชั้นของมนุษย์ในโครงสร้างสังคมของชุมชนอโศกจึงแบ่งกันด้วยระดับของการปฏิบัติศีล อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติจริงการแบ่งด้วยศีลในชุมชนอโศกเป็นไปอย่างหลวมๆ ทุกลำดับชั้นทุกเพศวัยร่วมพลังกันด้วยความสัมพันธ์แบบเครือญาติและ อุดมการณ์แห่งธรรม “บุญนิยม” การแบ่งโครงสร้างสังคมของชาวอโศกนำไปสู่ “ค่านิยม” ที่ยกย่องผู้ที่ปฏิบัติศีลสูงขึ้นไปอย่างเคร่งครัด ผู้ซึ่งสละผลประโยชน์ส่วนตน และผู้ซึ่งทำประโยชน์ให้แก่สังคม “ขยัน สร้างสรรค์ กล้าจน ทนต่อคำเย้ยหยัน” เป็นคำขวัญที่บ่งชี้ถึงความภาคภูมิใจของชาวอโศกตัวอย่างที่เป็นที่นับถือของชาวอโศก และเป็นที่ยึดมั่นดีในภาคการเมืองของประเทศไทย คือ จำลอง ศรีเมือง จำลองเป็นคนวัด หรือ ผู้อาศัยอยู่ในวัด ที่ชุมชน

ปฐมอโศก จังหวัดนครปฐม เป็นผู้ซึ่งปฏิบัติศิลปะ และสละความสุขส่วนตัว เพื่อปฏิบัติหน้าที่ต่อสังคมในด้านความเคลื่อนไหวทางด้านการเมือง (Kaewthep, 2003)

2. การกระจายรายได้ของสังคม ด้วยระบบสวัสดิการชุมชนที่เรียกว่า “สาธารณโภคี” ซึ่งแปลตรงตัวว่า ทรัพย์ของส่วนรวม โดยมีหลักการว่า รายได้หรือผลประโยชน์ที่ได้จากการทำงานในชุมชนไม่ว่าจะเป็นในรูปของผลผลิตทางเกษตร หรือรายได้จากการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ จะเข้าสู่สาธารณโภคีและสาธารณโภคีจะจัดเตรียมปัจจัยพื้นฐานแก่สมาชิกในชุมชน ได้แก่ อาหาร เสื้อผ้า ยารักษาโรค ค่าเดินทาง เป็นต้น ตามความจำเป็นของแต่ละบุคคล ซึ่งแนวคิดดังกล่าว เป็นระบบการกระจายรายได้ที่แตกต่างไปจากการกระจายรายได้ในระบบหลัก ในขณะที่ในสังคมทุนนิยม การกระจายรายได้แบ่งตามความสามารถที่หารายได้นั้น แต่ในชุมชนอโศกกระจายรายได้ตามความจำเป็นที่สำคัญคือต้องมีความยุติธรรมและเท่าเทียมกันในสังคม ซึ่งเป็นแนวคิดเดียวกันแต่พระโพธิธิ์ภิกษุ นำมาสู่ภาคปฏิบัติ ระบบสาธารณโภคีได้ให้ความเป็นธรรมอย่างเท่าเทียมกันต่อทุกคนในชุมชนอโศก กล่าวอีกนัยหนึ่ง ระบบสาธารณโภคี นอกจากจะจัดเตรียมปัจจัยพื้นฐานแก่ชาวอโศกแล้วยังจัดเตรียมสภาวะสังคมที่เกื้อหนุนให้ชาวอโศกสามารถปฏิบัติธรรมขัดเกลาจิตใจและปัญญาด้วยการร่วมพลังกลุ่มทำงาน ก่อเกิดคุณภาพทางด้านวัตถุ ในขณะที่เดียวกันก็ เกื้อหนุนการพัฒนาคนในโครงสร้างอริยธรรมของชุมชนด้วย กล่าวได้ว่า ระบบสาธารณโภคีแตกต่างโดยสิ้นเชิงจากระบบทุนนิยม แต่ใกล้เคียงกับระบบสังคมนิยม แต่เป็นธรรมิกสังคมนิยม จนกระทั่งชุมชนมีเศรษฐกิจพอเพียง สามารถพึ่งตนเองได้และกลายเป็นชุมชนที่เข้มแข็งด้วยตนเอง (สุนัย เศรษฐบุญสร้าง, 2544)

3. ความสัมพันธ์อย่างเท่าเทียมกันใน “สังคมนุโทเปียม” หรือ สังคมในอุดมคติของชาวพุทธจากรากฐานทางปรัชญาทั้ง โลกุตตรปัญญา บุญนิยม และ การลดกิเลส ผลักดันให้ชาวอโศก เทร่กรดในวินัยส่วนบุคคล ในขณะที่เดียวกันก็ให้ หรือ ทำสิ่งดีๆ ให้แก่สังคมด้วยกระบวนการกลุ่ม ซึ่งนำไปสู่สังคมที่มีความสงบสุข ชยันยืนแข็งแรง และองค์กรทางสังคมนรูปแบบใหม่ ที่มีความพอเพียงทางด้านเศรษฐกิจและพึ่งตนเองได้ในแต่ละชุมชน และในขณะที่เดียวกัน แต่ละชุมชนก็มีปฏิสัมพันธ์อย่างเท่าเทียมกัน (egalitarian inter-relationship) ในชุมชนอโศกแต่ละแห่งจะมีคณะกรรมการทำงานของแต่ละชุมชนที่ไม่ต้องพึ่งพาชุมชนอโศกแห่งอื่น แต่ทุกชุมชนมีการติดต่อสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดด้วยอุดมการณ์กลุ่ม “บุญนิยม” มีการแลกเปลี่ยน วัตถุคิบั ผลผลิต ผลิตภัณฑ์ ความรู้ และ บุคลากรระหว่างชุมชนในลักษณะเครือข่าย ตลอดเวลา ซึ่งนำไปสู่ความสามารถในการจัดการตนเองได้ของกลุ่ม จนกระทั่งกลุ่มชาวพุทธอโศกหลุดพ้นจากบ่วงบาศ์การตลาดของระบบทุนนิยม การพึ่งตนเองได้ของแต่ละชุมชนวางอยู่บนฐานของกิจกรรมต่างๆ ในชุมชนมากกว่า 30 ชนิดโดยแต่ละฐานงานดำเนินไปด้วยการอาสาสมัครอย่างแข็งขันของสมาชิกชาวอโศก ทั้ง นักบวช ผู้เตรียมบวช คนวัด สมาชิกที่อยู่รอบๆ วัด ตลอดจนผู้สนับสนุนจากภายนอก โดยไม่ได้ให้ความสำคัญกับ

ความเชี่ยวชาญเฉพาะทางหรือความฉลาด แต่ให้ความสำคัญกับการร่วมแรงร่วมใจกันทำงานเป็นกลุ่ม ซึ่งเป็นแนวคิดของกลุ่มนักทฤษฎีการพัฒนาแนวทางเลือก ที่ให้ความสำคัญกับปัญญาและประสบการณ์ของชาวบ้าน ตลอดจนวัฒนธรรมชุมชน ในขณะที่เดียวกันการทำงานเป็นทีมก็เป็นการควบคุมซึ่งกันและกันและสืบทอดอุดมการณ์ร่วมของกลุ่ม ฐานงานที่สำคัญที่ถือว่าเป็น 3 อาชีพภูษาติ คือ “กสิกรรมธรรมชาติไร้สารพิษ ปุ๋ยสะอาด และขยะเอ๋ย” ซึ่งเป็นอาชีพที่ไม่ได้รับคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญใดๆ แต่ดำเนินตามหลักธรรมในศีลข้อที่หนึ่ง คือ ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น หมายถึงการไม่ก่อให้เกิดทุกข์ ทั้งต่อ กสิกร ผู้บริโภค สัตว์โลก และสิ่งแวดล้อม และอาชีพทั้งสามเป็นกิจกรรมที่ครบ วงจรในตัวเอง และต่อชุมชน นับแต่ การผลิตผลิตผล การประกอบอาหาร และการกำจัดของเสียจากการบริโภค นำไปสู่การพึ่งตนเองได้ของชุมชน (อภิชัย พันธเสน, 2544)

4. ชุมชนอโศกไม่เพียงแต่สร้างสังคมเข้มแข็งที่มีเศรษฐกิจพอเพียงและพึ่งตนเองได้ แต่ยังรื้อฟื้นวัฒนธรรมที่ดั้งเดิมของไทย นั่นคือ “ความสัมพันธ์แบบเครือญาติ” ในขณะเดียวกันก็แก้ไขจุดบกพร่องที่แฝงตัวอยู่ในวัฒนธรรมไทย ตัวอย่างที่เห็นเด่นชัดคือ ระบบความสัมพันธ์ใน “โรงเรียนสัมมาสิกขา” ซึ่งมีอยู่ในชุมชนอโศกหลายแห่ง นักเรียนในโรงเรียนสัมมาสิกขาจะมีผู้ปกครองที่เป็นสมาชิกหรือผู้สนับสนุนอุดมการณ์ของชาวอโศก ส่วนตัวนักเรียนจะต้อง “คิดเด่นเป็นงาน ชาณูวิชา” นั่นคือ เป้าหมายของการศึกษาอยู่ที่ ความเป็นคนดี เป็นหลักสำคัญ แล้วจึงตามมาด้วยการทำงานเป็นกลุ่มในฐานงานต่างๆ และความสัมพันธ์กับผู้ร่วมงานซึ่งเป็นการพัฒนาตนเองของชาวอโศก ส่วนสุดท้ายคือ เก่งในด้านวิชาการ จะเห็นได้ว่าปรัชญาการศึกษาของโรงเรียนสัมมาสิกขาเป็นกระแงที่สะท้อนค่านิยมและวัฒนธรรมของชาวอโศกนั่นเอง ดังนั้นระบบการศึกษาดังกล่าวจึงเปรียบเสมือนเป็นการผลิตซ้ำและสืบทอดแนวคิดอุดมการณ์ของพระโพธิธรรมาจารย์ด้วยอีกทางหนึ่งสำหรับวัฒนธรรม ความสัมพันธ์แบบเครือญาติ เนื่องด้วย นักเรียนในโรงเรียนสัมมาสิกขาจะเรียนทั้งวิชาการและการขัดเกลาจิตใจด้วยฐานการทำงานต่างๆ โดยครูผู้สอนก็คือ นักบวช และสมาชิกชุมชน ที่ปฏิบัติหน้าที่ในฐานการทำงานต่างๆ ดังนั้น ผู้ใหญ่ทุกคนในชุมชนอโศกจึงเป็นครูของนักเรียนสัมมาสิกขา เด็กนักเรียนจะเรียกครูหรือผู้ใหญ่ทุกคนว่า “อา” หรือ ลุง ป้า ตามสมควร และเรียกนักเรียนที่โตกว่าว่า “พี่” วัฒนธรรมในชุมชนอโศกเป็นความสัมพันธ์แบบเครือญาติที่มีความทับซ้อนกันระหว่าง วัด บ้าน และ โรงเรียน นักเรียนจะได้รับการกล่อมเกลาทั้งในด้านวิชาการและวิธีการทำงานในบรรยากาศแห่งการขัดเกลาจิตใจตน ตลอดจนวัฒนธรรมและอุดมการณ์ของชาวอโศก ในขณะที่ผู้ใหญ่หรือพี่จะสอดส่อง ดูแล และตักเตือน ผู้ที่เล็กกว่า ผู้ใหญ่หรือพี่ก็ต้องปฏิบัติตนให้ดีเพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีแก่รุ่นน้องด้วย ระบบการขัดเกลาเช่นนี้มีได้แตกต่างไปจากความสัมพันธ์แบบเครือญาติที่เคยมีในวัฒนธรรมไทย แต่สิ่งที่แตกต่างอย่างเด่นชัดคือ เด็กนักเรียนในชุมชนอโศกได้รับการสอนให้กล้าที่จะวิพากษ์วิจารณ์ และแสดงความคิดเห็นของตนเอง ตลอดจนมีระบบการ “ชี้ชมชมทรัพย์” ที่ทุกคนสามารถแนะนำข้อบกพร่องและชื่นชมข้อดีของผู้อื่น

ด้วยจิตเมตตา ไม่ว่าผู้หนึ่งจะมีอายุมากกว่าหรือน้อยกว่า กระบวนการดังกล่าวเป็นการต่อต้านระบบอำนาจนิยมที่ฝังรากลึกในสังคมไทย ชาวอโศกได้คัดสรรสิ่งดีงามจากวัฒนธรรมไทย ในขณะเดียวกันก็แก้ไขจุดบกพร่องที่เป็นต้นเหตุของปัญหาในสังคมไทยแท้โดยภาพรวม ชุมชนอโศกจะต่อต้านสังคมสมัยใหม่ที่ฟุ้งเฟ้อ และหลงไหลในระบบบริโภคนิยม แต่ในขณะเดียวกัน ชาวอโศกก็คัดสรรสิ่งที่ดีจากสังคมสมัยใหม่ คือ การยอมรับในเทคโนโลยี เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมในสองด้าน ด้านที่หนึ่งคือ การใช้เทคโนโลยีผลิตสื่อเพื่อเผยแพร่ธรรมและปรัชญาบุญนิยม ได้แก่ การผลิตหนังสือ วารสารหลายประเภท แผ่นพับ ข่าวสารชุมชน ซีดี วีดีโอ เทปเว็บไซต์ วิทยุชุมชน การสัมภาษณ์ทางทีวี และ บทความ ด้านที่สองคือ การใช้เทคโนโลยีที่จำเป็นเพื่อการผลิตผลิตภัณฑ์ อย่างไรก็ตาม เทคโนโลยีสมัยใหม่ถูกจำกัดเพียงเพื่อประโยชน์สาธารณะ มิใช่ความสะดวกสบายส่วนตัว ยกตัวอย่างเช่น ด้วยการถือศีลแปด คนวัดไม่ได้รับอนุญาตให้ใช้เครื่องไฟฟ้าใดๆ แม้แต่ไฟส่องแสงสว่างก็ต้องไม่เกิน 10 วัตต์ เป็นต้นมีความสมัครใจและเต็มใจที่จะปฏิบัติอย่างเคร่งครัดในศีลห้าและอุดมการณ์บุญนิยม

ชุมชนสันตอโศกยึดหลักมรรคมีองค์แปด ในการดำเนินชีวิตที่ดีเป็นแบบอย่างแก่สังคม ภายในชุมชนมีทั้ง ระบบการศึกษา การเศรษฐกิจ การเกษตร การแพทย์พยาบาล การเมือง ที่อยู่ภายใต้แนวคิดบุญนิยมเป็นตัวขับเคลื่อน และมีวิถีชีวิตที่เป็นทางเลือกใหม่ ส่งเสริมการใช้ชีวิตที่เรียบง่าย ฝึกบริโภคกินน้อยใช้น้อยในด้านปัจจัยสี่ของชีวิต สันตอโศกเน้นเรื่องจิตวิญญาณที่เสียดละมากกว่าวัตถุ มุ่งยกระดับคุณค่าทางจิตสำนึก คุณธรรม และคุณค่าของชีวิต

แนวทางบรรลุความสูงสุดของกลุ่มสันตอโศก ไม่เน้นให้หนึ่งสมาธิลับตาเพียงอย่างเดียว แต่รวมถึงการทำงานเสียดละรับใช้สังคมอย่างกลมกลืนอยู่กับวิถีชีวิตประจำวัน ดังที่ท่าน พุทธทาสภิกขุ กล่าวว่าการปฏิบัติงานคือการปฏิบัติธรรม หรือท่านดาไลลามะแห่งทิเบตกล่าวว่า ต้นธารแห่งความสุขและอิมใจคือการให้บริการผู้อื่น และตามทัศนะของ อัลเบิร์ต ไอน์สไตน์ ที่ว่า มนุษย์เราจะสามารถค้นพบความหมายของชีวิต ซึ่งสั้นและเต็มไปด้วยอันตรายได้ก็ต่อเมื่ออุทิศตัวให้แก่สังคมเท่านั้น (พระเดิมแท้ ชาวหินฟ้า, 2550)

สรุป แนวคิดจิตสำนึกสาธารณะในแนวคิดของชุมชนสันตอโศก เป็นการเปลี่ยน “โลกทัศน์” ไปสู่ วัฒนธรรมหมู่กลุ่ม ภายใต้แนวคิดบุญนิยม ค่านิยมแห่งการให้ การทำงานอย่างขยันขันแข็ง การทำประโยชน์ให้แก่ส่วนรวมอย่างเต็มที่ ความมุ่งมั่นที่จะพึ่งตนเองภายในชุมชน การร่วมพลังกันด้วยกระบวนการกลุ่มแก้ไขและจัดการปัญหาต่างๆด้วยความมีเมตตาต่อกัน ด้วยความเป็นธรรมและความเท่าเทียมกัน และที่สำคัญที่สุดคือ การลด ละ กิเลสส่วนตน การเปลี่ยนโลกทัศน์ดังกล่าว มีผลให้จิตใจและปัญญาปราศจากความมัวหมองด้วย โลภ โกรธ หลง เป็นการยกระดับภูมิธรรมทั้งส่วนตนและสังคมโดยรวม ประเด็นนี้เป็นกุญแจสำคัญที่จะไขประตูสู่สังคม

อุดมคติ และการเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลง “โลกทัศน์” ในการพัฒนาสังคมไทย เป็นสังคมสานติสุข

การเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะในแนวคิดของชุมชนสันตอโศก โดยใช้รูปแบบของการเรียนรู้ร่วมกันเพื่อให้เกิดกิจกรรมกลุ่ม ที่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่สังคม สมาชิกในชุมชน ถือสิดแปด ชุมชนอโศกได้รับการสอนให้กล้าที่จะวิพากษ์วิจารณ์ และแสดงความคิดเห็นของตนเอง สามารถแนะนำข้อบกพร่องและชื่นชมข้อดีของผู้อื่น ด้วยจิตเมตตา การทำงานให้ชุมชนก็คือการทำบุญตามแนวคิดบุญนิยม วิธีการทำงานเป็นบรรยากาศแห่งการขัดเกลาจิตใจตน ตลอดจนวัฒนธรรมและอุดมการณ์ของชาวโศก ในขณะที่ผู้ใหญ่หรือพี่จะสอดส่อง ดูแล และตักเตือน ผู้ที่เด็กกว่า ผู้ใหญ่หรือพี่จะต้องปฏิบัติตนให้ดีเพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีแก่รุ่นน้องด้วย สร้างชุมชนเข้มแข็งที่มีเศรษฐกิจพอเพียงและพึ่งตนเองได้

6.5.5 แนวคิดเกี่ยวกับนีโอฮิวแมนนิส

แนวคิดนีโอฮิวแมนนิส คือ ปรัชญาแห่งโลกใหม่สุด ที่ขยายแนวทางอย่างชัดเจนสำหรับการสร้างความกลมกลืนที่แท้จริง ระหว่างจิตวิญญาณและโลกทางวัตถุ ท่ามกลางกระแสของความยุ่งยากที่มีตลอดไปในกระแสสังคม แนวคิดนีโอฮิวแมนนิส สอนให้รู้จักพิจารณาพิเคราะห์ความรู้ นิยมทุกอย่างที่นำทางสังคม ชาตินิยม สังคมนิยม และมนุษยนิยม ซึ่งได้ข่มขู่ความก้าวหน้าของมนุษยชาติทั้งด้านกายภาพ จิตใจ และจิตวิญญาณ ชักชวนให้เปิดเผย ตีแผ่ความมั่งงาย ไซยศาสตร์ต่างๆ และบุคคลที่ดูน่าสนใจแต่เบื้องหลังคือผู้กีดกัน กดขี่ผู้อื่น ด้วยการใช้อำนาจการดำรงชีวิต (เกียรตวิวรรณ อมาตยกุล, 2543)

เป้าหมายที่สำคัญประการหนึ่งของแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสคือ การถ่ายทอดความรู้สึกที่สวຍงาม เต็มไปด้วยความรัก ความเมตตาที่ยิ่งใหญ่ที่เกิดจากปัญญาบริสุทธิ์มาสู่วิธีการดำเนินชีวิต โดยทั่วไป ทำให้คนเราสามารถแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพขึ้น โดยแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสจะมีเป้าหมายหลักเพื่อการพัฒนามนุษย์คือ การพัฒนาทั้งด้านร่างกายและจิตใจและการถ่ายทอดความรู้สึกที่ดีเต็มไปด้วยความรักความเมตตาที่ยิ่งใหญ่มาสู่วิธีการดำเนินชีวิต จึงสรุปได้ว่าเป้าหมายของการพัฒนาตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสมีดังนี้ (เกียรตวิวรรณ อมาตยกุล, 2542)

- 1) การมีร่างกายสมบูรณ์แข็งแรง (Physically Fit)
- 2) มีจิตใจที่มั่นคง (Mentally Strong)
 - 2.1 ควบคุมความคิดตนเองได้ทั้งด้านจริยธรรม การมีระเบียบวินัย
 - 2.2 มีจินตนาการความคิดสร้างสรรค์

3) พัฒนาจิตใจขั้นสูงสุด (Spiritual Elevated) มีความรักความเมตตาหรือความรัก
ไร้จำแนก

4) มีความรู้ทางด้านวิชาชีพ วิชาการ (Academic Knowledge)

การพัฒนามนุษย์ต้องพัฒนาให้ถึงเป้าหมายทั้ง 4 ด้าน โดยเฉพาะการพัฒนาจิตใจให้มี
ความรัก เมตตา หรือความรักไร้จำแนก ถือเป็นสิ่งสำคัญที่สุด เพราะถ้ามนุษย์มีการพัฒนาร่างกายให้
สวยงามแข็งแรง มีความคิดจินตนาการ มีวิชาชีพเลี้ยงตนเอง แต่ไม่มีจิตใจที่เปี่ยมไปด้วยความรัก
ความเมตตาแล้ว ความสงบสุขในโลกก็ยังไม่เกิดขึ้นอย่างแน่นอน (ศตพร วิไลรัตน์, 2532)

เนื้อหาของแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสจะมีสาระเกี่ยวกับการพัฒนามนุษย์อยู่หลายด้าน
ดังต่อไปนี้

1) ทางด้านกายภาพ แนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเสนอเกี่ยวกับการรับประทานอาหาร
ที่ถูกต้องการบริหารกายแบบโยคะและการนวด และการประพฤติตามหลัก 16 ประการ

2) ทางด้านสังคม แนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเสนอเกี่ยวกับเพิร์ธา ทฤษฎีเศรษฐกิจ
และสังคมการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข และหลักศีลธรรม ยามะ และนิยามะ

3) ทางด้านการพัฒนาจิตใจและปัญญา แนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเสนอเกี่ยวกับ
อภิปรัชญาแบบนีโอฮิวแมนนิส โครงสร้างของมนุษย์ โครงสร้างของจิตมนุษย์ ปัญหาของมนุษย์ใน
สังคมปัจจุบัน และวิธีการพัฒนาจิตใจและปัญญา

นอกจากนี้แนวคิดนีโอฮิวแมนนิสยังได้อธิบายเกี่ยวกับเรื่องการเรียนรู้ด้วยว่า ในภาวะ
ที่จิตปลอดโปร่งเป็นอิสระจะเป็นจิตที่เรียนรู้ได้ดีที่สุด มีความจำที่ดีที่สุด อันจะเป็นประโยชน์ใน
ด้านการศึกษาเป็นอย่างมากด้วย (อุไรวรรณ ขมวัฒนา, 2539) ซึ่งสิ่งต่างๆ เหล่านี้จะมีความเกี่ยว
เนื่องกับคลื่นสมอง โดยนักวิทยาศาสตร์ได้ค้นพบเกี่ยวกับคลื่นต่าง ในตัวมนุษย์ว่า สมองของมนุษย์
ประกอบด้วยเซลล์สมองนับล้านๆ เซลล์ที่สร้างกระแสไฟฟ้าเล็กๆ ขึ้น ซึ่งเมื่อรวมกันทำให้
เกิดคลื่นแม่เหล็กไฟฟ้าหรือคลื่นสมอง โดยจะเปลี่ยนแปลงไปตามการเปลี่ยนแปลงของจิตสำนึก
(เกียรติวรรณ อมาตยกุล, 2542)

แนวคิดนีโอฮิวแมนนิส มีขั้นตอนในการปฏิบัติสำคัญ 3 ประการ (เกียรติวรรณ
อมาตยกุล, 2535)

1. การพัฒนาคนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส นอกจากจะพัฒนาทางด้านจิตใจโดย
การทำสมาธิแล้ว ร่างกายก็จะต้องได้รับการพัฒนาอย่างถูกต้องด้วย เริ่มต้นด้วยการปรับปรุงทุก
เซลล์ของร่างกาย โดยการรับประทานอาหารที่ถูกต้องและการออกกำลังกายด้วยท่าโยคะอาสนะซึ่ง
จะส่งผลไปยังต่อมไร้ท่อต่างๆ ที่ควบคุมอารมณ์ต่างๆ ของคนเรา การพัฒนาร่างกายและจิตใจของ
คนเราตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสนี้ ถ้าบุคคลใดปฏิบัติได้อย่างถูกต้องย่อมไม่สามารถจะคิดถึงเรื่อง

ที่จะก่ออันตรายต่อผู้อื่นเลย ความคิดความรู้สึกของบุคคลเหล่านั้นจะมีเพียงแต่การอยู่ดีมีสุขของทุกสรรพสิ่งในจักรวาลเท่านั้น

2. กลุ่มพลังแห่งความรัก การทำสมาธิอย่างสม่ำเสมอจะทำให้ผู้ฝึกมีจิตใจที่ละเอียดอ่อนขึ้น มองเห็นความบริสุทธิ์ที่ฝังงมที่มีอยู่ในจิตใจของตนเองและทุกสรรพสิ่งมากขึ้น การรวมตัวของผู้ที่ฝึกจิตใจบริสุทธิ์ที่ฝังงมเหล่านี้ จะทำให้เกิดการรวมพลังแห่งความรักความเมตตาที่มหาศาล พลังจิตที่ฝังงมที่เกิดขึ้นจะกระจายแผ่ไปยังทุกส่วนของจักรวาล พลังแห่งความชั่วร้ายต่างๆ ความเกลียด ความกลัว ความอิจฉา ความแบ่งแยก ฯลฯ จะค่อยๆ จางหายไป พลังแห่งความรักความเมตตาที่มีอยู่ในจิตใจของคนทุกคน จะเป็นเครื่องผลักดันให้มวลมนุษยชาติและทุกสรรพสิ่งในจักรวาลก้าวไปสู่ความสงบสุขและสันติภายในเวลาอันรวดเร็ว

3. การสร้างสรรค์สังคมใหม่ด้วยความรักความเมตตา เริ่มต้นจากบทบาทการดำเนินชีวิตอย่างเหมาะสมในโลก พวกเขาจะดำเนินชีวิตเหมือนคนปกติธรรมดาทั่วไป สิ่งเดียวที่เขาแตกต่างจากคนทั่วไป คือ จิตใจที่เปี่ยมไปด้วยความรัก ความเมตตา ภาระที่สำคัญที่สุดของเขา ได้แก่ ภาระผูกพันในการสร้างความอยู่ดีมีสุขของทุกสรรพสิ่งในจักรวาล เมื่อแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสได้แพร่หลายและมีการนำไปปฏิบัติในที่ต่างๆ มากขึ้น สังคมก็จะมีความสุขสงบมากขึ้น ชีวิตของแต่ละบุคคลดำเนินไปในทิศทางเดียวกันกับชีวิตส่วนรวมและทำโลกนี้กลายเป็นสวรรค์ที่น่ารื่นรมย์ สภาวะเช่นนี้เป็นสภาวะสมบูรณ์สูงสุดซึ่งเป็นเป้าหมายสูงสุดของชีวิต สังคมในอุดมคติของแนวนีโอฮิวแมนนิส มิใช่เพียงแต่ทำให้เกิดความสงบสุขแก่มนุษยชาติเท่านั้น แต่ยังหมายรวมไปถึงกลุ่มสัตว์และพืชทั้งหลายอีกด้วย (เกียรตวิธรรม อมาตยกุล, 2531)

เกียรตวิธรรม อมาตยกุล (2542) ได้อธิบายว่า ธรรมชาติของมนุษย์ประกอบด้วยส่วนต่างๆ ที่ไม่สามารถแยกจากกันได้อย่างเด็ดขาด ส่วนประกอบชั้นนอกสุดเรียกว่า ร่างกาย ประกอบด้วยอวัยวะภายนอกที่สามารถมองเห็นได้ อวัยวะภายในและต่อมไร้ท่อต่างๆ ส่วนประกอบที่ลึกเข้าไป เรียกว่า จิตใจ ประกอบด้วย จิตสำนึก (Conscious Mind) จิตใต้สำนึก (Sub-conscious mind) และจิตใจเหนือสำนึก (Superconscious mind) ซึ่งมีความละเอียดอ่อนที่สุดและเป็นขุมพลังที่สูงที่สุด เป็นแหล่งรวบรวมความรู้ทั้งหมด ความรักความเมตตาที่ยิ่งใหญ่ และปีติสุข การศึกษาองค์ประกอบสำคัญของมนุษย์ช่วยให้เกิดความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง และปฏิบัติตามแนวทางการพัฒนาตนเองและสังคมตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสได้อย่างถูกต้อง ดังนี้

1. ร่างกาย (Physical Body) ร่างกายของมนุษย์ประกอบด้วยอวัยวะภายนอก อวัยวะภายใน และต่อมไร้ท่อต่างๆ ซึ่งต่อมไร้ท่อ (Endocrine Gland) มีหน้าที่จับฮอร์โมนเข้าสู่กระแสโลหิต ฮอร์โมนเหล่านี้มีอิทธิพลอย่างมากในการควบคุมการทำงานต่างๆ ของร่างกาย เช่น ควบคุมการเจริญเติบโต ควบคุมการย่อยอาหาร เป็นต้น ถ้าต่อมเหล่านี้ทำงานไม่ปกติก็จะส่งผลให้

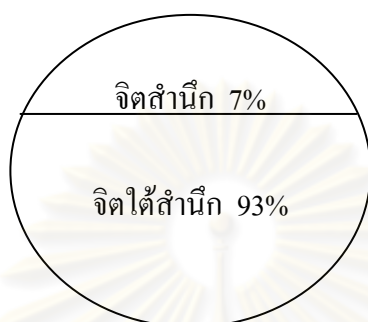
ส่วนต่างๆ ของร่างกายทำงานไม่ปกติด้วย ดังนั้น การพัฒนาร่างกายจึงเป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาด้านจิตใจต่อไป

2. จิตสำนึก (Conscious Mind) เป็นจิตใจระดับแรกสุดของมนุษย์ ทำหน้าที่ 3 หลักประการคือ ประการแรก รับรู้ความรู้สึกจากสิ่งเร้าภายนอก โดยผ่านประสาทสัมผัสและอวัยวะต่างๆ ของร่างกาย ประการที่สอง ความต้องการ หรือความรังเกียจสิ่งเร้าเหล่านั้น ประการที่สาม การลงมือทำ เป็นการใช้อวัยวะขับเคลื่อนของร่างกายให้ทำงาน เช่น มือ เท้า หลอดเสียง อวัยวะเพศ อวัยวะขับถ่าย เพื่อให้ได้สิ่งที่ต้องการ ดังนั้น การกระทำส่วนใหญ่ในชีวิตมนุษย์เกิดจากจิตสำนึกกระตุ้นให้บุคคลกระทำตามสัญชาตญาณของสัตว์ชั้นสูงทั่วไป ได้แก่ การกิน การนอน การป้องกันตัว การสืบพันธุ์ การพัฒนาจิตสำนึกของมนุษย์ตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสนั้น ไม่ใช่การปฏิเสธความต้องการทางธรรมชาติ แต่ต้องหาทางควบคุมและระบายออกให้ถูกทางเหมาะสม

แนวคิดนีโอฮิวแมนนิสนำจริยธรรมมาเป็นสิ่งควบคุมการทำงานของจิตสำนึกโดยแบ่งจริยธรรมออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนแรก ยามะ (yama) เป็นหลักในการปฏิบัติตัวกับสรรพสิ่งทั้งหลาย ทั้งสิ่งมีชีวิตและไม่มีชีวิต แนวการปฏิบัติ ได้แก่ การไม่มีเจตนาร้ายต่อสิ่งมีชีวิตทั้งหลาย การคิด การใช้คำพูดและการกระทำที่ทำให้ผู้อื่นได้รับประโยชน์และมีความสุข การไม่นำหรือคิดที่จะนำสมบัติของผู้อื่นมาเป็นของตน การระลึกถึงสิ่งที่ดีงามที่มีอยู่ในทุกสรรพสิ่งที่ตนเข้าไปเกี่ยวข้องอยู่เสมอ การดำเนินชีวิตในรูปแบบเรียบง่าย รู้จักแบ่งปันส่วนเกินต่างๆ ของชีวิตให้แก่ผู้อื่น สำหรับส่วนที่สอง นียามะ (niyama) เป็นหลักในการพัฒนาร่างกายและจิตใจตนเอง แนวการปฏิบัติได้แก่ การรักษาความสะอาดบริสุทธิ์จิตใจ ร่างกายและสิ่งแวดล้อม การพยายามรักษาภาวะไร้กังวล ความสบายและความสงบทางจิตใจ การเสียดละความสะดวกสบายส่วนตัวเพื่อลดความทุกข์ของผู้อื่นโดยไม่หวังสิ่งตอบแทน การเข้าใจอย่างชัดเจนในเรื่องที่ช่วยพัฒนาจิตใจให้มีความรักความเมตตาที่ยิ่งใหญ่สูงขึ้น การพัฒนาจิตหรือการทำสมาธิให้มีคลื่นสมองต่ำลงจนเป็นคลื่นเดียวกับจักรวาล

3. จิตใต้สำนึก (Subconscious Mind) เป็นระดับจิตใจที่มีระบบการทำงานละเอียดอ่อนซับซ้อนกว่าจิตสำนึก และมีอำนาจเหนือจิตสำนึก จิตใต้สำนึกมีหน้าที่สำคัญ 2 ประการคือ ประการแรก บันทึกรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ที่ผ่านเข้ามาในชีวิต อาจกล่าวได้ว่า เป็นส่วนความทรงจำของมนุษย์ ประการที่สอง การนำเอาข้อมูลที่ได้รับมาวิเคราะห์และคิดอย่างไตร่ตรองลึกซึ้ง ดังนั้น ความรู้ ความคิด ความฝันของคนเราส่วนใหญ่เกิดขึ้นที่จิตใต้สำนึกทั้งสิ้น เช่น ความรู้ที่เกิดจากการวิเคราะห์หาเหตุผล ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ การคิดแก้ไขปัญหาต่างๆ หรือแม้แต่การแก้ปัญหาสังคม

จิตใต้สำนึกเป็นส่วนที่มีพลังมหาศาล สามารถควบคุมการทำงานของจิตสำนึกซึ่งส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมต่าง ๆ ของมนุษย์ เมื่อบุคคลรับข้อมูลต่าง ๆ ผ่านเข้ามาทางจิตสำนึก บุคคลจะใช้พลังจิตจากจิตสำนึกเพียงร้อยละ 7 เท่านั้น ในขณะที่เวลาเดียวกันนี้บุคคลจะใช้พลังจากจิตใต้สำนึกมากถึงร้อยละ 93 สามารถอธิบายได้ดังแสดงในแผนภาพที่ 12 ดังนี้

แผนภาพที่ 12 พลังของจิตสำนึกและจิตใต้สำนึก

นักปราชญ์ตะวันออกเชื่อว่า จิตใต้สำนึกของบุคคลมีหน้าที่รับแต่ข้อมูลจิตใต้สำนึกไม่สามารถแยกแยะ ได้แย่ง วิเคราะห์ประสบการณ์ที่ผ่านเข้ามาทางจิตสำนึกเหมาะสมหรือไม่เหมาะสม ถูก ผิด ดี เลวอย่างไร ทุกประสบการณ์ที่ผ่านจิตสำนึกจะถูกบันทึกอยู่ในจิตใต้สำนึก ซึ่งเป็นตัวกำหนดบุคลิกภาพ ทักษะคติ นิสัย พฤติกรรมต่างๆ ของบุคคล สิ่งสำคัญประการหนึ่งคือ ถ้าข้อมูลระหว่างจิตสำนึกเดินสวนทางกัน ข้อมูลจากจิตใต้สำนึกจะทรงอิทธิพลมากกว่าเสมอ ดังนั้น ถ้าบุคคลได้สัมผัสประสบการณ์ทางบวกอย่างสม่ำเสมอทั้งการเห็น ได้ยิน การพูด หรือ การปฏิบัติ จิตใต้สำนึกของเขาก็จะบันทึกสิ่งดีงามนั้นไว้ และผลักดันให้บุคคลแสดงออกในทิศทางเดียวกับข้อมูลในจิตใต้สำนึกของเขา ทำให้ตนเองและบุคคลรอบข้างได้รับประโยชน์ความสุข ในทางกลับกันถ้าบุคคลได้รับข้อมูลที่ไม่ดี เสมอๆ ข้อมูลทางลบและปฏิกิริยาที่เกิดขึ้นนี้จะซึมซับเข้าไปในจิตใต้สำนึก ซึ่งส่งผลให้เกิดคำพูด การคิด พฤติกรรมทางลบทั้งรู้สึกตัวหรือเป็นไปอย่างอัตโนมัติ ส่งผลบั่นทอนสุขภาพกายสุขภาพจิตของตนเองและบุคคลรอบข้าง (เกียรติวรรณ อมาตยกุล, 2543)

ตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส การพัฒนาคน หมายถึง กระบวนการหรือแนวทางที่ทำให้คนเราเกิดการพัฒนาทั้งด้านร่างกาย (Physical) จิตใจ (Mental) จิตวิญญาณ (Spirit) โดยเชื่อว่าคนที่สมบูรณ์จะต้องได้รับการพัฒนาทั้ง 3 ด้านควบคู่กันไปอย่างเหมาะสม (เกียรติวรรณ อมาตยกุล, 2544)

1. การสร้างความรู้สึที่ดี โดย เกียรติวรรณ อมาตยกุล (2545) กล่าวถึงการสร้างความรู้สึกด้วยการ Empowerment หรือการให้ความรัก การให้พลังด้านบวก โดย Empowerment (การให้ความรัก การให้พลังด้านบวก) คือความคิด คำพูด การกระทำที่ทำให้ตัวเราและคนรอบข้างมี

พลังด้านบวกมากยิ่งขึ้น ผู้ที่ได้พลังด้านบวกมากก็จะกลายเป็นคนที่คิดด้านบวก ทำด้านบวกมาก ในทางตรงกันข้าม คนที่ได้รับความรักหรือได้รับพลังด้านบวกน้อยก็จะกลายเป็นคนที่มีความคิดด้านบวกทำด้านบวกน้อย ความสัมพันธ์ที่ไม่ดีที่เราอาจเรียกได้ว่า การให้พลังด้านลบ (SAP) หรือ การดูดพลัง คือการใช้ความคิด คำพูด และการกระทำที่ทำให้คนรอบข้างของเรามีพลังด้านบวกในตัวลดน้อยลง โดยกิจกรรมการให้ความรัก การให้พลังด้านบวกด้วยการแสดงพฤติกรรมทั้งต่อตัวเองและคนรอบข้าง ดังนี้

1.1 ยิ้ม รอยยิ้มเป็นสัญลักษณ์ที่สำคัญที่สุดข้อหนึ่งของคนที่คิดด้านบวกทำด้านบวก การที่เรายิ้มให้กับใครก็หมายความว่าเราให้เกียรติและมีความเคารพให้กับคนๆ นั้น คนทุกคนไม่ว่าเด็ก ผู้ใหญ่ ผู้หญิง ผู้ชาย มีการศึกษาน้อย ร่ำรวย ยากจน ฯลฯ ล้วนแล้วแต่ต้องการที่จะได้รับเกียรติ ได้รับการยอมรับ ได้รับการเคารพจากผู้อื่นด้วยกันทั้งนั้น ดังนั้นถ้าเรายิ้มให้กับใครก็เหมือนกับว่าเรากำลังเติมพลังให้คนผู้นั้น และที่สำคัญที่สุด เราก็มักจะได้รับรอยยิ้มกลับคืนมา ดังคำกล่าวที่ว่า รอยยิ้มหนึ่งเกิดขึ้นหลังรอยยิ้มหนึ่งเสมอ เราจึงควรฝึกยิ้มเสมอๆ ยิ้มบ่อยๆ และยิ้มให้กับทุกคนที่เราจะยิ้มให้ได้ และในทุกสถานการณ์ของชีวิต

1.2 ชม ในความหมายที่ถูกต้องแล้ว การชมใครหมายถึงการพูดถึงส่วนที่ดีของคนๆ นั้น คนเราทุกคนมีทั้งส่วนที่ดีและส่วนที่ไม่ดี ซึ่งทุกคนต่างก็อยากได้ยินคนอื่นพูดถึงส่วนที่ดีของเราจริงๆ แล้ว คำชมเปรียบได้กับน้ำทิพย์ที่ซโลมจิตใจมนุษย์เราให้เกิดความเชื่อมั่นในตนเอง เกิดกำลังใจ เกิดพลังที่จะต่อสู้กับปัญหาต่างๆ ดังนั้นถ้าเราต้องการให้พลังด้านบวกแก่ใคร ต้องการมีสัมพันธภาพที่ดีกับใคร เราควรที่จะหมั่นชมคนผู้นั้นอยู่เสมอๆ ทั้งต่อหน้าและลับหลัง โดยหลีกเลี่ยงการตำหนิติเตียน

1.3 สบตา ดวงตาเปรียบเสมือนหน้าต่างของดวงใจ ความรู้สึกต่างๆ ของเราสามารถส่งออกมาได้ทางดวงตา เมื่อมีใครมาสบตาเรา มองเราด้วยความรู้สึกที่ดี ขึ้นชมในตัวเรา ให้เกียรติเรา หัวใจของเราจะรู้สึกพองโต รู้สึกอบอุ่น เชื่อมมัน อยากทำสิ่งดีๆ ให้กับตัวเองและคนรอบข้าง เพื่อเป็นการเพิ่มพลังให้กับตัวเองและผู้อื่นเราควรที่จะฝึกสบตากับคนที่เรากำลังพูดด้วยให้เป็นนิสัย หรือสบตากับผู้พูดในขณะที่เราเป็นผู้ฟังด้วยความรู้สึกที่ดีๆ อยู่เสมอ

1.4 สัมผัส การสัมผัสมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อชีวิตของคนเรา ดังที่นักจิตวิทยาผู้มีชื่อเสียงคนหนึ่งได้กล่าวไว้ว่า คนเราต้องการการสัมผัสอย่างน้อยวันสี่ครั้งเพื่อการมีชีวิตรอดแปดครั้งเพื่อการมีชีวิตอยู่อย่างปกติ และสิบสองครั้งเพื่อการมีชีวิตอยู่อย่างมีความสุข ดังนั้นการสัมผัสก็จะช่วยให้เรากลายเป็นคนดีและมีความสุข

1.5 สวัสดิ์ เมื่ออุ้งมือทั้งสองข้างของคนเราประกบกันในท่าไหว้จะส่งพลังสูงส่ง การทักทายและการลาจากกันของคนเรามีได้หลายวิธี เช่น การจับมือ การโอบกอด การโค้งคำนับ ฯลฯ แต่ไม่มีวิธีใดที่จะเป็นการเพิ่มพลังด้านบวกให้กับตัวเองและผู้อื่น ได้เท่ากับการสวัสดิ์ด้วยการไหว้

แบบชาวตะวันออก เราจะรู้สึกดีเมื่อมีใครมาสวัสดิเราและเราก็ควรจะสวัสดิตอบกลับทุกครั้ง การสวัสดิจนเคยชินเป็นนิสัยทำให้เราลดอัตราของตัวเองลง มีความเคารพให้กับผู้อื่นและมีความเคารพให้กับตัวเองมากขึ้น การสวัสดิจึงเป็นวิธีที่ง่ายที่สุดวิธีหนึ่งในการให้พลังด้านบวกแก่ผู้อื่นและตัวเราเอง

2. การสร้างภาพพจน์ของตัวเองด้านบวก กล่าวถึงการสร้างภาพพจน์ของตัวเองด้านบวก คือความรู้สึกที่เรามีต่อตัวเองด้านบวก โดยเรารู้สึกกับตัวเองอย่างไรก็รู้สึกกับคนอื่นอย่างนั้น เช่น รู้สึกบวกกับตัวเองก็จะรู้สึกบวกกับผู้อื่น โดยภาพพจน์ของตัวเอง (Self image หรือ Self concept) เป็นความรู้สึกที่เรามีต่อตัวเอง ความรู้สึกนี้เป็นความรู้สึกที่เรามีต่อตัวเองโดยตรง ความรู้สึกที่เรามีต่อตัวเองนี้ คือความเชื่อที่ฝังใจที่ยังลึกกลงไปในจิตใต้สำนึกของคนเราที่ทำให้เราเชื่อว่าตัวเราเป็นคนอย่างไร โดยทุกๆ อารมณ์ ความรู้สึก การกระทำ พฤติกรรม ทักษะรวมทั้งความสามารถด้านต่างๆ ของคนเรา มีความสัมพันธ์โดยตรงกับภาพพจน์ของตัวเอง และภาพพจน์ของตัวเองสามารถเปลี่ยนแปลงได้ จึงสรุปได้ว่า การเปลี่ยนแปลงนิสัย ทักษะบุคลิกภาพ ความสามารถ รวมทั้งวิธีการดำเนินชีวิตของคนเรา จะเป็นไปได้ง่ายขึ้น ถ้าการเปลี่ยนแปลงนั้นเริ่มต้นที่ภาพพจน์ของตัวเอง โดยกิจกรรมที่ใช้จะช่วยสร้างภาพพจน์ของตัวเองด้านบวก เช่น ภาพพจน์ของตัวเอง คือ ความรู้สึกที่เรามีต่อตัวเอง ความรู้สึกนี้เป็นความรู้สึกที่เรามีต่อตัวเองโดยตรง ซึ่งอาจจะเหมือนหรืออาจจะแตกต่างจากความรู้สึกที่คนอื่นรู้ถึงตัวเรา เราอาจจะรู้สึกตัวหรือไม่รู้สึกตัวเลยก็ได้ว่า เราน่าความรู้สึกที่เรามีต่อตัวเองนี้ติดตัวเราไปตลอดเวลา ไม่ว่าเราจะอยู่ในห้องน้ำ ในห้องนอน ในห้องสอย ในสนามแข่งขัน ในห้องอาหาร และในทุกๆ สถานที่ที่เราจะไป ความรู้สึกนี้จึงเป็นตัวกำหนดอารมณ์ด้านลบหรืออารมณ์ด้านบวก ความรู้สึกด้านลบหรือความรู้สึกด้านบวก ความรู้สึกว่าพอหรือความรู้สึกว่าไม่พอ ความทุกข์หรือความสุขของคนเราโดยตรง (เกียรติวรรณ อมาตยกุล, 2540)

3. การทำให้คลื่นสมองต่ำ คือการทำให้คลื่นสมองเป็นคลื่นอัลฟา มีความถี่ 8-13 รอบต่อวินาที โดยจิตใจจะสงบ เยือกเย็น เกิดอารมณ์ด้านบวก เกิดความสมดุล และช่วยยังให้มีอารมณ์ดี ร่าเริง เบิกบาน มีความคิดสร้างสรรค์สูง มีภูมิคุ้มกันในร่างกายสูง มีจินตภาพ ความจำดี มีการผ่อนคลายสูง มีสมาธิสูง และมีพลังความคิดด้านบวกสูง โดยกิจกรรมที่ใช้เพื่อทำให้คลื่นสมองต่ำมีกิจกรรมดังเช่น

3.1 โยคะ วิธีการปฏิบัติเพื่อพัฒนาจิตใจตามแนวนี้โอฮิวแมนนิสมีพื้นฐานอยู่บนหลักของโยคะศาสตร์ (โยคะ แปลว่า UNION หรือความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน) ที่มีมาแต่โบราณ กระบวนการฝึกโยคะเป็นกระบวนการพัฒนาร่างกายและจิตใจของเราที่เกิดจากการศึกษาค้นคว้าวิจัยตนเองของนักบุญ นักบวช ที่ถูกต้องตามหลักวิทยาศาสตร์ ต่อเนื่องกันมาเป็นเวลาหลายพันปี ซึ่งเป้าหมายสูงสุดของการฝึกโยคะก็คือ การชำระล้างจิตใจที่หยาบกระด้างของคนเรา (จิตใจที่

เต็มไปด้วยความรู้สึกในทางลบเช่น ความเกลียด ความกลัว ความอิจฉาริษยา ความโกรธ ความหึงหวงในตนเอง ความยึดมั่นถือมั่นในวัตถุต่างๆ) ที่เกิดจากการอบรมสั่งสอนที่ไม่ถูกต้องให้กลับไปสู่จิตเดิมแท้ของคนเรา ที่มีแต่ความรักความเมตตาที่ยิ่งใหญ่ให้แก่ทุกสรรพสิ่งประหนึ่งว่าจิตใจของผู้ฝึกแต่ละคน เป็นศูนย์กลางของทุกสรรพสิ่งในจักรวาล

โยคะ หรือ “Asanas” (อาสนะ) เรียกอีกอย่างได้ว่า “Easy Posture” (ท่าต่างๆ) เป็นท่ากายบริหารที่ง่ายๆ ท่าทางต่างๆ เหล่านี้มีรูปแบบที่แน่นอนถูกต้องตามหลักวิทยาศาสตร์ ซึ่งพวกโยคีได้ทำการค้นคว้าวิจัยทดลองด้วยตัวเองมาเป็นเวลาหลายพันปี อาสนะจึงเป็นกายบริหารที่คนทุกเพศทุกวัยสามารถฝึกฝนได้ ซึ่งไม่เพียงแต่จะช่วยรักษาสุขภาพกายด้วยการกระตุ้นการหมุนเวียนของกระแสโลหิต เพิ่มความคล่องตัวของข้อต่อต่างๆ ปรับกล้ามเนื้อ นวดอวัยวะภายในและบริหารต่อมไร้ท่อต่างๆ เท่านั้น แต่อาสนะยังช่วยให้จิตใจของคนเราสงบเบิกบานและสดใสขึ้นอีกด้วย และแน่นอนเมื่อคนเรามีร่างกายที่แข็งแรงสมบูรณ์ ไม่เป็นโรคภัยไข้เจ็บ การพัฒนาจิตใจก็เป็นไปได้ง่ายขึ้น และการกระทำโยคะยังมีอิทธิพลอย่างมากต่อต่อมไร้ท่อ (Endocrine Glands) ต่อมไร้ท่อมีอิทธิพลอย่างลึกซึ้งต่ออารมณ์และสภาพจิตสำนึก การทำโยคะจึงมีผลต่อต่อมไร้ท่อหลายต่อมที่ทำให้เกิดการหลั่งของฮอร์โมนจึงทำให้เกิดความสมดุลทางอารมณ์และความสงบทางใจ

การบริหารด้วยท่าอาสนะเหล่านี้แตกต่างจากการออกกำลังกายที่ต้องใช้กำลังและความรุนแรงอย่างสิ้นเชิง อาสนะเป็นท่าออกกำลังกายที่ค่อนข้างช้า มีการเคลื่อนไหวอย่างอ่อนโยนผสมกับกับการสูดหายใจลึกๆ และสลับด้วยการหยุดนิ่งของร่างกาย เพื่อทำให้กล้ามเนื้อและประสาทได้รับการผ่อนคลายขึ้น การทำอาสนะที่ถูกต้องเราแทบไม่ต้องใช้พลังงานในร่างกายเลยแต่เราจะรู้สึกกระปรี้กระเปร่าและมีพลังงานเพิ่มขึ้น ผู้ที่ทำอาสนะเป็นประจำจึงมีร่างกายที่แข็งแรง มีจิตใจที่ร่าเริงเบิกบาน และที่สำคัญการฝึกฝนอาสนะอย่างสม่ำเสมอเป็นเสมือนกับการสะสมพลังภายในสำหรับนำไปใช้ในการพัฒนาตัวเองไปสู่จิตสำนึกระดับสูงอันเป็นเป้าหมายในการพัฒนาจิตใจ นอกจากนั้นการเรียนรู้วิธีทำจิตใจให้สงบและการทำร่างกายให้หยุดนิ่งได้เป็นเวลานานจากการฝึกฝนโยคะ ทำให้เราสามารถควบคุมระบบกล้ามเนื้อประสาทและความสมดุลของร่างกาย ซึ่งจำเป็นอย่างยิ่งต่อการทำสมาธิ (Meditation) เป็นเวลานานๆ ซึ่งการฝึกโยคะก่อให้เกิดประโยชน์ (เกียรติวรรณ อมาตยกุล, 2543) ดังนี้

3.1.1 การหายใจ การหายใจที่ดีเป็นเรื่องที่สำคัญที่สุดเรื่องหนึ่งของชีวิต การสูดลมหายใจเข้าออกมีผลโดยตรงต่อความสงบทางจิตใจ เช่น ในขณะที่เราจิตใจไม่ปกติ คนเราจะหายใจเร็วและสั้น ส่วนในขณะที่เราจิตใจสบายเป็นปกติเราจะหายใจลึกและช้า ท่าบริหารกายแบบโยคะต่างๆ จะทำให้เราต้องบิดและโค้งงอตัว ซึ่งจะเป็นการบังคับให้เราหายใจลึกและช้า ปอดของ

เราจะเพิ่มการนำออกซิเจนและพลังงานจากอากาศเข้าสู่ร่างกายได้มากขึ้น กล้ามเนื้อหน้าอกและกล้ามเนื้อกระบังลมจะแข็งแรงมากขึ้น อันจะส่งผลให้การสูดหายใจของเราคล่องแคล่วและลึกมากขึ้น

3.1.2 ระบบประสาท การฝึกทำโยคะช่วยผ่อนคลายความตึงเครียดของระบบประสาท เพราะการทำโยคะจะช่วยบริหารบริเวณกระดูกสันหลัง ซึ่งกระดูกสันหลังมีการทำงานเกี่ยวพันโดยตรงกับระบบประสาทส่วนกลาง ดังนั้นการทำโยคะจะทำให้เส้นใยประสาทบริเวณกระดูกสันหลังแข็งแรงมีกำลัง ผู้ที่ทำโยคะอยู่เสมอจึงมีระบบประสาทที่ดี มีจิตใจที่เข้มแข็งแข็งแรงพร้อมที่จะเอาชนะอุปสรรคต่างๆ ของชีวิต และไม่ค่อยมีความเครียด

3.1.3 การไหลเวียนของโลหิต ปกติคนเรามักจะอยู่ในท่าทางที่โลหิตไหลเวียนมาเลี้ยงส่วนล่างของร่างกายเป็นจำนวนมากเสมอๆ เช่น ในท่าเดิน วิ่ง นั่ง แต่การบริหารกายแบบโยคะนี้ส่วนใหญ่จะมีท่าทางที่ทำให้เลือดได้มีโอกาสไหลเวียนไปเลี้ยงร่างกายส่วนบนของเราเป็นอย่างมาก เป็นต้นว่า ท่ายืนด้วยไหล่ ท่ากระด่าย ท่าปลา จะทำให้เลือดไหลไปเลี้ยงบริเวณสมองของเรามากยิ่งขึ้น นอกจากนี้การยืดแขนขาและส่วนต่างๆ ของร่างกาย ยังเป็นการช่วยบริหารข้อต่อและจำกัดพวกสารตกค้างออกจากเหล่าข้อต่ออีกด้วย ผู้ที่บริหารกายด้วยโยคะอยู่เสมอจึงมักปลอดภัยจากโรคข้ออักเสบ โรคปวดตามข้อและตามกล้ามเนื้อ ไปจนตลอดชีวิต

3.1.4 อวัยวะภายในต่าง ทำโยคะต่างๆ นอกจากมีผลโดยตรงแก่อวัยวะภายนอกของเราแล้ว ยังมีผลโดยตรงต่ออวัยวะภายในเช่น หัวใจ ปอด ตับ ไต กระเพาะอาหาร ม้าม ลำไส้ ฯลฯ การทำอาสนะต่างๆ จะช่วยบริหารอวัยวะภายในเหล่านี้ให้ทำหน้าที่ได้สมบูรณ์ขึ้น อวัยวะที่เคยอ่อนแอก็กลับแข็งแรงขึ้น การทำโยคะยังมีอิทธิพลอย่างมากต่อต่อมไร้ท่อ นักวิทยาศาสตร์ปัจจุบันทราบกันดีแล้วว่า ต่อมไร้ท่อมีอิทธิพลอย่างลึกซึ้งต่ออารมณ์และสภาพจิตใจของเรา การทำโยคะมีผลต่อต่อมไร้ท่อหลายต่อมที่ทำให้เกิดการหลั่งของฮอร์โมน ซึ่งทำให้เกิดความสมดุลทางอารมณ์และความสงบทางใจ ตัวอย่างเช่น ท่ากระด่าย กระหม่อมและศีรษะของผู้ฝึกจะถูกกดอยู่กับพื้นช้าแล้วช้าแล้ว ซึ่งเป็นการบริหารต่อมไพเนียลอยู่ตลอดเวลา การทำโยคะทำนองอย่างสม่ำเสมอจะทำให้มีความอดกลั้นสูง และมีความสงบทางจิตใจมากขึ้น

ดังนั้นโยคะ จึงไม่ได้เป็นเพียงท่าออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ ความงาม และความยืนยาวของชีวิตอย่างที่คนทั่วไปเข้าใจเท่านั้น แต่ยังเป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่งของการฝึกฝนร่างกายและจิตใจ เพื่อเป็นการเตรียมตัวก่อนที่จะพัฒนาเข้าสู่จิตใจส่วนลึกอีกด้วย

3.2 สมบัติ กระบวนการปฏิบัติทางจิตใจเพื่อที่จะรู้สึกได้ถึงความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของทุกสรรพสิ่งในจักรวาลนี้เรียกว่า Proto-Psycho-Spiritual ซึ่งใช้หลักการพัฒนาทางจิตของนักบวชโบราณที่ว่าเราเป็นอย่างไรที่เราคิดหรือจิตใจของเราจะเปลี่ยนไปตามที่เราคิดซึ่งแนวคิดนี้กำลังเป็นที่ยอมรับกันอย่างกว้างขวางของนักจิตวิทยาสมัยปัจจุบัน กระบวนการนี้จึงเป็นการบริหารจิตใจ

ด้วยการทำสมาธิ (Meditation หรือ วิปัสสนา) ด้วยการสร้างภาพและภวานาคำบางคำที่มีความหมายเกี่ยวกับจุดศูนย์กลางของจักรวาล การฝึกฝนบริหารจิตใจด้วยวิธีนี้เองจะทำให้แต่ละบุคคลสามารถที่จะค้นพบตัวเองว่าตัวเองคือศูนย์กลางแห่งจักรวาล และจิตใจของบุคคลนั้นจะเกิดความเมตตากรุณาที่แผ่กว้างต่อทุกสรรพสิ่ง ประหนึ่งเป็นจุดศูนย์กลางของจักรวาลจริงๆ

4. การมีคลื่นสมองต่ำ นักฟิสิกส์สมัยใหม่ มีความเชื่อคล้ายกันมากกว่าทุกสิ่งทุกอย่างในจักรวาลนี้คือ คลื่นแต่ละชนิดที่ทำงานแตกต่างกัน คลื่นแต่ละชนิดจะมีการสั่นสะเทือนของตัวเองที่แตกต่างกัน เสียงมีคลื่นการสั่นสะเทือนชนิดหนึ่ง แสงมีคลื่นการสั่นสะเทือนอีกชนิดหนึ่ง แม้แต่สีรุ้งแต่ละสีก็มีการสั่นสะเทือนของสีแต่ละสีแตกต่างกัน“เป็นความจำเป็นอย่างยิ่งของมนุษย์โลกที่จะต้องทราบถึง การทำงานของคลื่นสมองของคนเราเพื่อการนำคลื่นอัลฟา และคลื่นที่มีความถี่ต่ำกว่าคลื่นอัลฟาในสมองของคนเรามาเสริมสร้างศักยภาพที่ยิ่งใหญ่ของมนุษย์ และศักยภาพที่ยิ่งใหญ่นี้จะนำมาซึ่งสันติสุขอันยิ่งใหญ่ของมนุษยชาติและสรรพสิ่งทั้งหลายในจักรวาล”

คนเราจะส่งคลื่นสมองออกมาแตกต่างกันตามสภาวะของจิตใจ เช่น ตื่นตกใจ เขียวเขิน สงบ กลัว เครียด วิตกกังวล สบายใจ ฯลฯ ชีวิตคนเราจะมีความสุขและมีประสิทธิภาพสูงขึ้นมาถ้าเราสามารถควบคุมคลื่นสมองของตัวเองได้ การควบคุมคลื่นสมองของตัวเองนี้แหละคือหัวใจสำคัญของจิตวิทยานิโอสิวแมนนิส ซึ่งเป็นพื้นฐานของจิตวิทยาที่ใช้ในการพัฒนาคนตามแนวคิดนี้

คลื่นสมองที่มีความถี่สูง ๆ ของเรานอกจากจะเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้คนเรามีร่างกายอ่อนแอเป็นโรคร้ายไข้เจ็บได้ง่ายแล้ว ยังทำให้คนเรามีสมาธิ (Concentration) ที่ไม่ดีอีกด้วย ความคิดต่างๆ มากมายที่ผ่านเข้ามาในสมองเรา จนเราไม่สามารถที่จะมีสมาธิอยู่กับเรื่องใดเรื่องหนึ่งได้ ยิ่งคลื่นสมองของเรามีความถี่เกินสี่สิบลรอบต่อวินาที เราแทบจะไม่สามารถควบคุมความคิดและอารมณ์ของเราได้เลย เช่น เวลาที่เราโกรธใครมาก ๆ) เราจะไม่สามารถอยู่นิ่งเฉย ๆ ได้ ความคิดต่าง ๆ จะผ่านเข้ามาในสมองของเราเร็วมากจนเราแทบจำไม่ได้ว่าที่ความคิดอะไรที่ผ่านเข้ามาบ้าง คลื่นสมองที่มีความถี่สูงมากนี้ทำให้เกิดพลังส่วนเกินที่จะต้องระบายออกมาทางร่างกาย เช่น หน้าแดง มือสั่น เหงื่อไหล พฤติกรรมที่รุนแรงต่างๆ ฯลฯ ซึ่งการกระทำของเราในขณะที่คลื่นสมองมีความถี่สูงนี้มักจะไม่ค่อยเหมาะสมและเรามักจะรู้สึกเสียใจในภายหลัง (บางครั้งก็สายไปเสียแล้ว)

เมื่อคลื่นสมองความถี่สูง ๆ สามารถสร้างปัญหาต่าง ๆ แก่เราได้มากมายเช่นนี้ ถ้าเราสามารถควบคุมคลื่นสมองของเราให้มีความถี่ต่ำได้ ผลดีต่าง ๆ ก็จะเกิดตามมามากมาย เช่น มีร่างกายที่แข็งแรง มีภูมิคุ้มกันโรคสูง มีสมาธิสูง มีจินตภาพและความคิดสร้างสรรค์สูง มีสัมผัสที่หกสูง (Intuitive) มีพลังแห่งความรักความเมตตาที่ยิ่งใหญ่สูง (Cosmic love) ฯลฯ จิตวิทยานิโอสิวแมนนิสจึงมุ่งเน้นให้คนเราย้อนกลับมาศึกษาตนเอง คลื่นสมองของตัวเอง พร้อมทั้งเสนอแนวคิดและวิธีการที่จะทำให้เราสามารถควบคุมคลื่นสมองของตัวเอง เช่น การฝึกทำโยคะสำหรับ

การผ่อนคลาย การจูงใจใจไปสู่ภาวะอัลฟาด้วยเสียงเพลงและคำพูด การทำสมาธิเพื่อพัฒนาคลื่นคอสมิกพลังความคิดจินตภาพและคำพูดด้านบวกที่มีผลต่อคลื่นสมอง การบริโภคอาหารที่มีพลังชีวิตสูง ฯลฯ และเมื่อเรามีความผ่อนคลายมากขึ้น ควบคุมคลื่นสมองของเราได้ดีขึ้น เราก็จะมีความสุขมากยิ่งขึ้น มีประสิทธิภาพในการทำงานสูงขึ้น และสามารถที่จะทำสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่มนุษย์ชาติได้มากยิ่งขึ้น

สรุป แนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเป็นปรัชญามนุษยนิยมแนวใหม่ มีลักษณะเฉพาะและมีองค์ประกอบที่โดดเด่นที่จะสนับสนุนการเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะของผู้เรียน กล่าวคือแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเน้นการพัฒนาคนและคุณภาพของคนให้สมบูรณ์แบบที่แตกต่างจากแนวคิดทางการศึกษาทั่วไปที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ด้านวิชาการหรือวิชาชีพต่างๆ มีการพัฒนาเฉพาะร่างกายและจิตใจในระดับจิตสำนึกเท่านั้น เป้าหมายของแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสในการพัฒนามนุษย์และสังคม เริ่มจากการพัฒนาตนเองทั้งร่างกายและจิตใจและถ่ายทอดความรู้สึกที่ดีที่เต็มไปด้วยความรักความเมตตาที่ยิ่งใหญ่เข้าสู่การดำเนินชีวิตเพื่อสร้างสรรค์สังคมที่ดีงาม ตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสบุคคลต้องได้รับพัฒนาร่างกายให้สมบูรณ์แข็งแรง พัฒนาจิตใจให้มั่นคง โดยควบคุมความคิดและการกระทำของตนเอง มีระเบียบวินัย จินตนาการ ความคิดสร้างสรรค์ เห็นคุณค่าในตนเอง ซึ่งความมั่นคงทางจิตใจช่วยให้บุคลิกอย่างสมเหตุสมผล มีสติเพียงพอที่จะรู้จักควบคุมตนเองและสถานการณ์ พิจารณาหาสาเหตุและแนวทางแก้ไข จำกัดความคิดเลวร้ายด้วยการมองโลกในแง่บวก และมีความอดทน พัฒนาจิตใจในขั้นสูงสุด คือ มีความรักความเมตตาหรือความรักไร้จำแนก ซึ่งทำให้มีจิตใจเยือกเย็น สงบนิ่ง มั่นคง มีจิตใจที่ช่วยเหลือผู้อื่นด้วยลักษณะเฉพาะของแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสดังกล่าว ทำให้บุคคลต้องย้อนกลับมาศึกษาตนเองเพื่อพัฒนาและนำจิตสำนึก จิตใต้สำนึก และจิตเหนือสำนึกมาสร้างความสำเร็จและความสุขให้ชีวิตตนเองและผู้อื่น (เกียรติวรรณ อมาตยกุล, 2535)

ทั้งนี้ การมีจิตสำนึกสาธารณะเกิดจากกระบวนการเรียนรู้ และต้องมีแรงจูงใจภายในเพื่อผลักดันให้กระทำพฤติกรรมที่ได้ตั้งใจไว้ ซึ่งกระบวนการเรียนรู้เริ่มต้นจากการรับรู้เหตุการณ์หรือบุคคล แล้วแปลความหมายเข้าสู่ระดับจิตสำนึก ใช้แรงผลักดันและแรงจูงใจให้กระทำหลังการคิดวิเคราะห์จนซาบซึ้ง สร้างสรรค์ และหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาสาธารณะเหล่านั้น บุคคลที่มีความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเองและแรงจูงใจภายใน เปิดกว้างต่อประสบการณ์ จึงเป็นคุณลักษณะที่ทำให้เกิดการมีจิตสำนึกสาธารณะ ซึ่งไม่ได้อยู่เพียงระดับจิตสำนึกเท่านั้น แต่ก่อให้เกิดพฤติกรรมจึงทำให้ปัญหาต่าง ๆ ได้รับการแก้ไข สังคมก็จะมีคุณภาพ

โดยการสร้างจิตสำนึกตามแนวคิดของนิโอสิวแมนนิส สามารถทำได้โดย การสร้างความรู้สึกที่ดี โดยการ ยิ้ม ชม สบตา สัมผัส สวัสดิ์ การสร้างภาพพจน์ด้านบวก การทำให้กลิ่นหอมจืด โดยวิธีการ ฝึกลีลา การมีกลิ่นหอมจืด โดยการฝึกสมาธิ การคิดด้านบวก

6.5.6 แนวคิดจิตสำนึกสาธารณะในแนวความคิดของประชาสังคม (civic society)

แนวคิดเรื่องประชาสังคม (Civil Society) เป็นแนวคิดที่พัฒนามาพร้อมกับ การเติบโตของทุนนิยมและประชาธิปไตยในสังคมยุโรป ตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 18 จากการปฏิวัติอุตสาหกรรมและการเติบโตของลัทธิทุนนิยม ทำให้ผู้คนหลุดจากโครงสร้างแบบเดิม เช่น ครอบครัว ชุมชนหรือไพร่รับใช้เจ้าของที่ดิน เข้ามาสู่เมืองในฐานะปัจเจกชน เป็นคนชั้นกลางที่มีวิถีชีวิตใหม่ มีอาชีพใหม่ (การค้า บริการ) ความสัมพันธ์ของคนเป็นไปอย่างเท่าเทียมกัน เวลาผ่านไปกลุ่มพ่อค้าเหล่านี้มั่งคั่งขึ้นจนมีอำนาจต่อรองทางการเมือง พยายามเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองเพื่อผลประโยชน์ของตน การมีส่วนร่วมแสดงออกในฐานะพลเมืองที่ต้องการร่วมรับผิดชอบสังคม

ชนชั้นกลางมีบทบาทมากขึ้นโดยอาศัยกลไกทางสังคม เช่น สื่อมวลชน การพบปะสังสรรค์ตามร้านกาแฟ การตั้งชมรมดำเนินกิจการทางการเมืองและสังคม ภาวะการณ์เช่นนี้เป็นมิติใหม่ทางการเมืองสาธารณะ มีพื้นที่สาธารณะ (Public Sphere) ที่ไม่ใช่พื้นที่การเมืองของรัฐหรือพื้นที่ทางเศรษฐกิจ เป็นพื้นที่ทางการเมือง สังคม และวัฒนธรรมของภาคประชาชน ที่เรียกว่าประชาสังคม ซึ่งชนชั้นกลางมีบทบาทนำในการกำหนดนโยบายของสังคม เจริญต่อรองรัฐ ทำให้บทบาทรัฐลดลง บทบาทของประชาสังคมจึงเป็นรากฐานของประชาธิปไตยในตะวันตก จากเดิมที่ประชาธิปไตยเป็นรูปแบบตัวแทน (Representative Democracy) ประชาสังคมทำให้เกิดการพัฒนากระบวนการประชาธิปไตยแบบทางตรง และเปิดกว้าง นักคิดคนสำคัญในเรื่องประชาสังคมมีหลายคน อาทิ Rousseau Hegel และ Gramsci

Rousseau (1762) ได้ให้ความหมายของประชาสังคมว่า คือ อำนาจทางการเมืองที่เป็นของสังคมหรือพลเมือง เป็นอำนาจที่มีได้มาด้วยกำลัง ประเพณี ศาสนา วิทยุหรือข้ออ้างใด ๆ ประชาสังคมเป็นสังคมหรือชุมชนอิสระที่ผู้คนจำนวนหนึ่งตกลงใจเข้ามาอยู่ร่วมกัน ผูกพันกันเพื่อความสะดวกสบายปลอดภัย และสันติ ในภาวะธรรมชาติมนุษย์มีอำนาจและเสรีภาพเต็มที่ในการคุ้มครองตนเองและทำลายผู้อื่น ภาวะธรรมชาติของมนุษย์คือการต่อสู้ การหลีกเลี่ยงจึงต้องเข้าไปสู่สังคมการเมืองหรือประชาสังคม การสร้างประชาสังคมมีเงื่อนไขว่า ทุกคนต้องยอมสละเสรีภาพและอำนาจที่มีอยู่ให้กับชุมชน ทำให้ชุมชนมีอำนาจเหนือสมาชิกทั้งหมด สามารถกระทำการและใช้อำนาจบังคับได้ตามเจตนารมณ์และมติของเสียงข้างมาก แนวคิดประชาสังคมของ Rousseau คือ กล่าวถึง "เจตนารมณ์ทั่วไป" ของสังคมนั้น ว่ามิใช่ผลบวกของผลประโยชน์ของ

แต่ละคน แต่เป็นผลรวมที่กว้างกว่าผลบวกดังกล่าว คำคมอันนี้เป็นปริศนาในวงการรัฐศาสตร์ตลอดมา แท้ที่จริงก็คือหมายความว่า เจตนารมณ์ที่เรามาอยู่ร่วมกัน ทำสัญญาประชาคมร่วมกันเป็นรัฐนั้นก็เพื่อปกป้องสิทธิเสรีภาพของเรา และเพื่อประกันให้เกิดชีวิตที่มีศีลธรรม จรรยา และความมั่นคงปลอดภัยของสังคม

Hegel (1991) ได้ให้ความหมายของประชาสังคมไว้ว่า หมายถึง สมาคม ชุมชน สถาบัน กลุ่มอาชีพ ฯลฯ ที่อยู่ระหว่างรัฐและครอบครัว กลุ่มหรือองค์กรที่เป็นอารยสังคมนั้นอาจเป็นกลุ่มแบบจารีตดั้งเดิม หรือกลุ่มสมัยใหม่ที่ไม่ได้อยู่ตรงข้ามกับรัฐ แต่อารยสังคมพัฒนาไปเป็นรัฐได้ Hegel เชื่อว่าปัจเจกชนมีเสรีภาพในการดำเนินการ และจะต้องได้รับผลตอบแทนเหมาะสมเมื่อเขาอาศัยตนเองทั้งหมดในการดำเนินชีวิต Hegel เห็นว่า ปัจเจกแต่ละคนสามารถบรรลุเป้าหมายของตนเองและมีเสรีภาพอย่างเป็นรูปธรรมได้ เฉพาะเมื่อพวกเขาสละเป้าหมายเพื่อประโยชน์ส่วนตนไปสู่เป้าหมายส่วนรวมหรือเป้าหมายที่เป็นสากลเท่านั้น และในความหมายนี้ รัฐจึงมิใช่กลไกในการรักษาสันติภาพ องค์กรรับรองสิทธิ หรือองค์กรที่ส่งเสริมการแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัว แต่รัฐคือจุดสุดยอดของเป้าหมายเพื่อส่วนรวม รัฐประสานสิทธิและความผาสุกของปัจเจกให้กลมกลืนอย่างมีเหตุผล รัฐจึงปลดปล่อยให้ชีวิตปัจเจกมีความหมาย และมีเสรีภาพอย่างแท้จริงการ เขาไม่เห็นด้วยกับแนวคิดสัญญาประชาคมที่มีกฎหมายและอำนาจผูกมัดคนไว้ด้วยกัน แต่ความเป็นชุมชนต้องจำลองมาจากลักษณะครอบครัว คือมีความรักเป็นเครื่องมือเชื่อมโยงคนไว้ด้วยกัน

Cramsci (1999) เห็นว่าประชาสังคมเป็นพื้นที่ของชนชั้นต่างๆ รวมทั้งเศรษฐกิจการเมือง ระบบความคิด และวัฒนธรรมของคนเหล่านั้น ประชาสังคมจึงเป็นพื้นที่ที่มีพลังในการเปลี่ยนแปลงสังคม โดยการเข้าไปมีบทบาทสำคัญในการกำหนดนโยบายและกติกาสังคม กลยุทธ์ของกระบวนการประชาสังคมคือการยึดครองพื้นที่ดังกล่าวให้ได้ ไม่ว่าจะเป็นการต่อสู้ทางวัฒนธรรมทางสัญลักษณ์ หรือทางการเมือง ในยุคเก่าที่ยังดำรงอยู่ด้วยลัทธิการเมืองของชนชั้นใหม่แตกต่างเพียงการยึดครองความคิดของปัญญาชนนั้นสามารถทำได้ง่ายขึ้นและรวดเร็วขึ้น ถ้าชนชั้นใหม่มีสิ่งทีกริมซีเรียกว่า “ปัญญาชนโดยธรรมชาติของชนชั้น(Organic or Technical Intellectual)” ปัญญาชนเหล่านั้นก็จะสามารถทำให้กลุ่มชน มีความเป็นหนึ่งผ่านจิตสำนึกเกี่ยวกับบทบาทของกลุ่ม ทั้งในด้านเศรษฐกิจและการเมือง โดยปัญญาชนโดยธรรมชาติฯ จะถูกสร้างขึ้นพร้อมๆกับการกำเนิดชนชั้น โดยแต่ละชนชั้นจะมีความสามารถเฉพาะตนในศาสตร์ต่างๆ เช่น ชนชั้นขุนนางจะมีความสามารถในทางปัญญาและการทำสงคราม ประเด็นที่สำคัญที่ชนชั้นขุนนางเริ่มเสียเปรียบให้แก่ขุนากก็คือ การที่ขุนนางไม่สามารถเก็บและปกปิดความรู้ทางการทหารไว้ในมือของชนชั้นตนเองได้ กริมซี ให้ข้อสังเกตว่า อุดมการณ์ที่ถูกใช้ป็นเครื่องมือในการปกครองจะเป็นอุดมการณ์ที่พยายามทำให้พลเมืองเชื่อว่าผลประโยชน์ที่คนบางกลุ่มได้รับเป็นผลประโยชน์ของทุกคนร่วมกัน

ซึ่งเป็นผลมาจากการทำงานของกลไกทางอุดมการณ์ (ideological apparatus) และกลับได้ผลดีกว่าการใช้กลไกอำนาจรัฐบังคับโดยตรง ทำให้เกิดสังคมที่มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันทางศีลธรรมที่วางอยู่บนหลักการที่มีร่วมกัน กรัมนี่มุ่งเน้นให้เห็นว่า ระบบการเมืองและจิตสำนึกที่มีอยู่ในแต่ละสังคม ใช่ว่าจะถูกกำหนดโดยระบบเศรษฐกิจ เพียงด้านเดียว หากยังขึ้นกับตัวมนุษย์เอง ซึ่งมีบทบาทและกิจกรรมที่สังกัดอยู่ในปริมาตรของโครงสร้างส่วนบน และสามารถใช่โครงสร้างพื้นฐานเป็นเครื่องมือให้เกิดความเปลี่ยนแปลง ประชาสังคมเป็นแหล่งรวมแห่งความสัมพันธ์ระหว่างอุดมการณ์ วัฒนธรรม เป็นศูนย์กลางของกิจกรรมทางศีลธรรมและปัญญา เป็นที่มาของจิตสำนึกและอุดมการณ์ ตลอดจนเป็นแหล่งกำเนิดของปัญญาชน รวมทั้งเป็นเวทีการต่อสู้ในระดับอุดมการณ์ระหว่างชนชั้นหลัก (fundamental class) ผู้นำที่เป็นชนชั้นปัญญาชน จะต้องรู้จักเสียดสีผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจของกลุ่ม (economic-corporate kind) เพื่อที่จะก้าวข้ามไปอีกขั้นหนึ่ง คือขั้นของการต่อสู้ทางจริยธรรมและการเมือง เพื่อสามารถแสดงให้คนทั่วไปเห็นว่าผลประโยชน์ของชนชั้นคนงานผู้ไร้สมบัติ คือ ผลประโยชน์ร่วมกันของประชาชนทั้งหมด นอกจากนี้ กรัมนี่ ยังถือว่าสื่อมวลชนการศึกษา การศาสนา ต่างเป็นส่วนหนึ่งของประชาสังคมทำให้มวลชนเกิด “จิตสำนึกเชิงวิพากษ์เกี่ยวกับตนเอง” (critical self – consciousness) เพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางอุดมการณ์และจิตสำนึกทางสังคม

ในประเทศไทยคำว่า “ประชาสังคม” มาจากภาษาอังกฤษว่า Civil Society และมีผู้ใช้คำภาษาไทยเทียบเคียงกันหลายคำ อาทิ “สังคมประชาธรรม” (ไพบุลย์ วัฒนศิริธรรม) “สังคมราษฎร์” (เสนห์ จามริก) “วิถีประชา” (ช้อยนันต์ สมุทวนิช ใช้นำนี้โดยมีนัยยะของคำว่า Civic movement) “อารยสังคม” (อนุก เหล่าธรรมทัศน์) “และสังคมเข้มแข็ง”(ธีรยุทธ บุญมี) เป็นต้น ทั้งนี้ นักคิดสำคัญๆ ของสังคมไทยได้อธิบายขยายความคำว่า “ประชาสังคม” หรือ Civil Society นี้ในบริบทเงื่อนไขและการให้นำหนักที่แตกต่างกันอันพอรวบรวมในเบื้องต้นได้ดังนี้

ประเวศ วะสี (2536) ได้ให้แนวคิดในเรื่อง “ประชาสังคม” ว่า ในสภาพของสังคมไทยปัจจุบัน ภาคส่วนหลัก (Sectors) ของสังคมที่มีความเข้มแข็ง และมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันอย่างมากคือ ภาครัฐ หรือ “รัฐาณภาพ” และภาคธุรกิจเอกชนหรือ “ชนาณภาพ” ซึ่งปรากฏการณ์นี้ส่งผลทำให้สังคม ขาดดุลยภาพและเกิดความล้าหลังในการพัฒนาของฝ่ายประชาชนหรือภาคสังคมซึ่งเรียกว่า “สังคมนานภาพ”

โดยการนำเสนอแนวคิดมุ่งไปที่การทำอย่างไรที่จะเกื้อหนุนให้ภาคสังคมหรือภาคประชาชนมีความเข้มแข็งและเกิดดุลยภาพทางสังคมขึ้น ที่เรียกว่าเป็น “สังคมสมานภาพ” โดยเชื่อว่า จะต้องพัฒนาให้เกิดความเข้มแข็งที่ชุมชน (Community Strengthening) จนเกิดคำขยายความตามมา อาทิ ชุมชนเข้มแข็ง ความเป็นชุมชน เป็นต้น ดังการให้ความหมายของการเป็น “ชุมชน” ในที่นี้ว่า หมายถึง “การที่ประชาชนจำนวนหนึ่งมี วัตถุประสงค์ร่วมกัน มีอุดมคติร่วมกันหรือมีความเชื่อ

ร่วมกันในบางเรื่อง มีการติดต่อสื่อสารกัน หรือมีการรวมกลุ่มกัน มีความเอื้ออาทรต่อกัน มีความรัก มีมิตรภาพ มีการเรียนรู้ร่วมกันในการ ปฏิบัติบางสิ่งบางอย่างและมีระบบการจัดการในระดับกลุ่ม” ซึ่งโดยนัยยะนี้ประชาสังคมที่เข้มแข็ง ต้องมีรากฐานที่เกิดจากการมีชุมชนที่หลากหลายและเข้มแข็ง ด้วย และมีข้อสังเกตสำคัญต่อเรื่องการเกื้อหนุนภาคสังคม ที่เสนอแนวคิดในเชิงกลยุทธ์ที่ว่าด้วย “ความร่วมมือเบญจภาคี” (ต่อมาใช้คำว่า “พหุภาคี”) โดยมองว่าชุมชนในปัจจุบันอ่อนแอมาก การที่จะทำให้ชุมชน มีความเข้มแข็งได้นั้น จะต้องเกิดจากความร่วมมือและการทำงานร่วมกันของภาคสังคมต่าง ๆ ซึ่งรวมทั้งภาครัฐและภาคธุรกิจเอกชนด้วย

ธีรยุทธ บุญมี (2536) มองว่าการแก้ปัญหา พื้นฐานทางสังคมนั้นควรให้ความสำคัญกับ “พลังที่สาม” หรือพลังของสังคม หากแม้ว่าสังคมโดยรวมมีความเข้มแข็ง นักธุรกิจ นักวิชาชีพ นักศึกษา ปัญญาชนชาวบ้าน สามารถร่วมแรงร่วมใจกัน ผลักดันสังคม ปัญหาต่างๆ ที่เป็นพื้นฐาน ก็จะสามารถเปลี่ยนแปลงได้ ทั้งนี้ ประชาสังคมหรือสังคมที่เข้มแข็งในความหมายของ ธีรยุทธ บุญมี นั้น จะเน้นที่ลักษณะที่กระจัดกระจาย (Diffuse) พลังทางสังคมที่มาจากทุกส่วนทุกวิชาชีพทุกระดับ รายได้ ทุกภูมิภาคของประเทศ ซึ่งโดยนัยยะนี้ จะมีความแตกต่างจากแนวคิด “ประชาชนเป็นส่วนใหญ่” หรือ “อำนาจของประชาชน” ดังเช่นขบวนการเคลื่อนไหวทางการเมืองในอดีตเป็นอย่างมาก

อเนก เหล่าธรรมทัศน์ (2539) ได้ให้ความหมายของ “ประชาสังคม” หรือ “อารยสังคม” ที่ครอบคลุมทุกชนชั้นของสังคม เน้นเรื่องความสมานฉันท์ ความกลมเกลียว ความกลมกลืนในภาคประชาสังคมมากกว่าการดูที่ความแตกต่างหรือ ความแตกแยกภายใน “ประชาสังคม” โดยนัยยะนี้ มิได้หมายถึงความเป็นชุมชนของสังคมชนบทเท่านั้นแต่กิน ความรวม ไปถึงคนชั้นกลางภาคเมืองที่ไม่จำเป็นต้องมีความ สัมพันธ์ใกล้ชิดเป็นเครือญาติหรือเป็น แบบคู้หน้า (face to face relationship) แต่เป็นความผูกพัน (bond) ของผู้คนที่หลากหลายต่อกันบนฐาน แห่งความร่วมมือและการแสวงหาการมีส่วนร่วม และด้วยสำนึกที่มีต่อความเป็นพลเมือง หรือ Citizenship ให้ความสำคัญต่อการผลักดันให้เรื่อง “ประชาสังคม” ให้กลายเป็นแนวคิดในเชิงอุดมการณ์ ทางสังคม

ชัยอนันต์ สมุทวณิช(2539) มองว่า “ประชาสังคม” หมายถึง ทุกๆ ส่วนของสังคม โดยรวมถึงภาครัฐ ภาคประชาชนด้วย ถือว่าทั้งหมด เป็น Civil Society ซึ่งแตกต่างจากความหมายแบบตะวันตกที่แยกออกมาจากภาครัฐ หรือนอกภาครัฐ แต่หมายถึงทุกฝ่ายเข้ามาเป็น partnership กัน โดยให้ความสำคัญกับ Civic movement หรือ “วิถีประชา” ที่เป็นการดำเนินกิจกรรม ของกลุ่มองค์กรต่างๆ โดยเอาตัวกิจกรรมเป็นศูนย์กลางปราศจากการจัดตั้ง ดังข้อเสนอที่สำคัญใน เชิงยุทธศาสตร์การพัฒนา ในช่วงของการจัดทำแผน พัฒนาฯ ฉบับที่ 8 คือ Area-Function-Participation - AFP กล่าวคือจะต้องเน้นที่กระบวนการมีส่วนร่วม ในการดำเนินกิจกรรมการพัฒนาของ ทุกฝ่าย ร่วมกันในระดับพื้นที่ (ย่อยๆ) ซึ่งในที่นี้ อาจเป็นพื้นที่จังหวัด อำเภอ ตำบล หมู่บ้าน หรือพื้นที่ในเชิงเศรษฐกิจเช่นเขตพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก เป็นต้น

ชูชัย ศุภวงศ์ (2540)ให้ความหมายของ “ประชาสังคม” ที่กว้างขวางและผนวกเอาแนวคิดที่กล่าว มาข้างต้น มาผสมผสานกันอย่างกลมกลืน กับบริบทของสังคมไทยว่า หมายถึง "การที่ผู้คนในสังคมเห็นวิกฤตการณ์ หรือสภาพปัญหาในสังคมที่สลับซับซ้อนยากแก่การแก้ไข มีวัตถุประสงค์ร่วมกันซึ่งนำไปสู่การก่อจิตสำนึก (Civic consciousness) ร่วมกัน มารวมตัวกันเป็นกลุ่มหรือองค์กร (Civic group) ไม่ว่าจะ เป็นภาครัฐ ภาคธุรกิจเอกชน หรือภาคสังคม (ประชาชน) ในลักษณะที่เป็นหุ้นส่วนกัน (Partnership) เพื่อร่วมกันแก้ปัญหาหรือ กระทำการบางอย่างให้บรรลุวัตถุประสงค์ ทั้งนี้ ด้วยความรัก ความสมานฉันท์ความเอื้ออาทรต่อกันภายใต้ระบบการจัดการโดยมีการเชื่อมโยงเป็นเครือข่าย (Civic network)" และได้เสนออีกว่าปัจจุบันขบวนการประชาสังคมของไทย ได้มีพัฒนาการและความเข้มแข็งเชื่อมโยงเครือข่ายกันมากพอสมควร โดยเฉพาะเครือข่ายของชาวบ้านและเครือข่ายขององค์กรพัฒนาเอกชนต่างๆ ที่กำลังมีบทบาทสำคัญ ต่อกระบวนการแสวงหา ทางเลือกเพื่อการแก้ปัญหาในด้านต่างๆ ของสังคม เช่น ปัญหาสิ่งแวดล้อม ปัญหาเอดส์ ปัญหาสาธารณสุข การทำเกษตรทางเลือก เป็นต้น อย่างไรก็ตาม นายแพทย์ชูชัย ศุภวงศ์ ได้ตั้งข้อสังเกตที่สำคัญไว้ว่า ในเงื่อนไขของสังคมไทยปัจจุบันยังคงมีกระแสเหนียวรั้งที่จะลด มิให้กระบวนการสร้างความ เข้มแข็งของสังคมเติบโตขึ้น อันได้แก่ ระบบพรรคการเมือง รัฐไทยและระบบราชการ ระบบการศึกษา ความสัมพันธ์แบบแนวตั้ง และสื่อมวลชนที่ขาดอิสระ เป็นต้น

อนุชาติ พวงสำลี และวีรบูรณ์ วิสารทสกุล (2540) ได้กล่าวถึงการมีจิตสำนึกสาธารณะซึ่งเรียกอีกคำหนึ่งว่า จิตสำนึกเพื่อส่วนรวม ว่าเป็นคุณลักษณะที่สำคัญและมีความหมายอย่างยิ่งในสังคมทำให้เกิดประชาสังคมคือเป็นชุมชนที่มีความเข้มแข็งซึ่งหมายถึงชุมชนแห่งสำนึก (Consciousness community) ที่สมาชิกของชุมชนต่างเป็นส่วนหนึ่งของระบบโดยรวมที่มีความสัมพันธ์กันอย่างแนบแน่น ซึ่งมีองค์ประกอบดังนี้

1. มีวิสัยทัศน์ร่วมกัน คนในชุมชนต้องมองอนาคตร่วมกัน เรียนรู้และทำความเข้าใจร่วมกันโดยอาศัยการคิด วิเคราะห์ สังเคราะห์ให้เห็นถึงสถานการณ์ แนวโน้มความเปลี่ยนแปลงพร้อมควบคู่ไปกับการปฏิบัติ

2. ประชาชนสำนึกถึงพลังของตนเองว่าจะสามารถรวมแก้ไขเปลี่ยนแปลงสังคมได้ คือ การทำให้เกิดกลุ่มให้ความสนใจต่อสาธารณะจำนวนมาก ทำให้เกิดความเข้มแข็งเป็นพลังทางสังคมไม่รอคอยให้ผู้อื่นแก้ปัญหาให้กับตนเอง ซึ่งการที่บุคคลจะสำนึกถึงพลังของตน ต้องให้ความสำคัญกับกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของสังคม (civic education)

3. ความรัก เอื้ออาทร สามัคคี การรวมกลุ่มของบุคคลในสังคมมีความหลากหลายจึงจำเป็นต้องสร้างพื้นฐานแห่งความรัก ความเมตตา ความเอื้ออาทรและความสามัคคี ความแตกต่างระหว่างบุคคลย่อมเกิดขึ้นได้ ซึ่งความแตกต่างนี้เป็นสิ่งดีและไม่จำเป็นต้อง

นำไปสู่ความแตกแยกเสมอไป ดังนั้นเงื่อนไขแห่งความรักสมานฉันท์จะเป็นส่วนเชื่อมโยงให้เกิดความร่วมมืออย่างมีพลัง

4. การเรียนรู้ที่มีการปฏิบัติร่วมกัน (interactive learning through action) สำนึกสาธารณะนั้นเป็นนามธรรมที่ไม่สามารถบังคับให้เกิดได้ ดังนั้นต้องสร้างเงื่อนไขหรือกิจกรรมร่วมกันที่จะก่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน ตลอดจนการพัฒนาให้เกิดความต่อเนื่อง

5. การมีเครือข่ายและการติดต่อสื่อสาร การแลกเปลี่ยน เรียนรู้ สื่อสาร และเครือข่ายเป็นส่วนที่ทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งเป็นทางซึ่งนำไปเกิดจิตสำนึกสาธารณะ

สมพงษ์ สิงหะพล (2542) ได้กล่าวถึงจิตสำนึกว่า มีอยู่ 3 ด้านหลักๆ คือ

1. จิตสำนึกเกี่ยวกับตนเอง (Self Consciousness) เป็นจิตสำนึกเพื่อพัฒนาตนเอง ทำให้ตนเองเป็นบุคคลที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้น จิตสำนึกด้านนี้การศึกษาไทยมุ่งมั่นปลูกฝังมานาน เกิดบ้างไม่เกิดบ้างไปตามสภาพการณ์ เป็นจิตสำนึกแบบคลาสสิกที่ทุกสังคมพยายามเหมือนกันที่จะสร้างให้เกิดขึ้นให้ได้ เช่น ความขยัน ความรับผิดชอบ ความมานะอดทน เป็นต้น เป็นจิตสำนึกที่ถูกปลูกฝังและมีมานานตามสภาพสังคมไทย

2. จิตสำนึกเกี่ยวกับผู้อื่น (Others Oriented Consciousness) เป็นจิตสำนึกของความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลของคนในกลุ่มชนชั้น สังคมหนึ่ง เช่น ความเห็นอกเห็นใจ ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความสามัคคี เป็นต้น เป็นจิตสำนึกที่สังคมไทยส่วนใหญ่ถูกหล่อหลอมมาจากพื้นฐานดั้งเดิมของวัฒนธรรมไทยอยู่แล้งสร้างกันได้ไม่ยากนัก

3. จิตสำนึกเกี่ยวกับสังคม หรือจิตสำนึกสาธารณะ (Social or Public Consciousness) เป็นจิตสำนึกที่ตระหนักถึงความสำคัญในการอยู่ร่วมกัน หรือคำนึงถึงผู้อื่นที่ร่วมความสัมพันธ์เป็นกลุ่มเดียวกันเป็นจิตสำนึกที่คนไทยยังไม่ค่อยมี และขาดกันอยู่มาก เพราะพื้นฐานความเป็นมาของสังคมไทย สมควรที่จะรีบพัฒนาโดยเร็ว เช่น จิตสำนึกด้านเศรษฐกิจ จิตสำนึกด้านการเมือง จิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อมจิตสำนึกด้านสุขภาพ เป็นต้น

ไพบุลย์ วัฒนศิริธรรม (2543) ได้ให้ความหมายของ “ประชาสังคม” ว่าหมายถึง “สังคมที่ประชาชนทั่วไป ต่างมีบทบาทสำคัญในการจัดการเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับวิถีชีวิตของประชาชน โดยอาศัยองค์กร กลไก กระบวนการ และกิจกรรมอันหลากหลายที่ประชาชนจัดขึ้น” โดยนัยยะของความหลากหลาย ขององค์กรนี้ไม่ว่า จะเป็น กลุ่ม องค์กร ชมรม สมาคม ซึ่งล้วนแต่มีบทบาทสำคัญต่อการผลักดันการเปลี่ยนแปลงทางสังคมทั้งสิ้น จึงเป็นเสมือน “สังคม” ของ “ประชา” หรือ Society ของ Civil นั่นเอง ประชาสังคม นั้นเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ที่ไม่ใช่ภาครัฐ ซึ่งดำเนินงานโดยอาศัยอำนาจตามกฎหมายและก็ไม่ใช่ภาครัฐกิจซึ่งดำเนินงานโดยมุ่งหวังผลกำไรเป็นสำคัญ

สุชาติ จักรพิสูทธิ์ (2544) กล่าวถึงประชาสังคมในประวัติศาสตร์ชาติไทยว่า รากฐานการเมืองการปกครองของไทยในอดีต มีลักษณะของไพร่ทาสที่ต้องขึ้นตรงต่อเจ้าขุนมูลนาย แม้แต่ชีวิตก็เป็นของเจ้าแผ่นดินเจ้ามหาชีวิต ไพร่ทาสทุกคนต้องมีสังกัดขึ้นตรงต่อเจ้าขุนมูลนาย ซึ่งเป็นผู้บงการชีวิตทุกด้าน สำนักของการขีดเส้นแบ่งระหว่างส่วนตัวกับส่วนรวมจึงไม่ใช่รากฐานทางความคิดของชนชาวไทยในอดีต สิ่งใดที่อยู่นอกเหนือไปจากความสัมพันธ์กันในเครือญาติแล้ว ก็ถือว่าเป็นของเจ้าแผ่นดินทั้งสิ้น

เมื่อมายุคของการเกิดรัฐชาติ คนไทยได้เรียนรู้หน้าที่พลเมืองจากสิ่งที่รัฐกำหนดให้ ไม่ว่าจะเป็นการเพาะปลูก การเสียภาษี หรือแม้แต่การที่ต้องแจ้งเกิดแจ้งตาย การเป็นพลเมืองดี ถูกนิยามไว้ที่ความร่วมมือกับรัฐ เชื่อฟังนโยบาย และคล้อยตามผู้มีอำนาจ นับเป็นการก่อรูปของจิตสำนึกแบบ “คนเป็นรัฐ” ที่ฝังรากลึกมาถึงปัจจุบัน กล่าวคือ เป็นสำนึกและความเข้าใจว่ารัฐมีหน้าที่บริหารจัดการ ควบคุม ดูแล ให้บริการ และแก้ไขสารทุกข์สุขดิบแก่อาณาประชาราษฎ์ทั้งปวง ประชาชนเพียงรับผิดชอบแต่ภายในเขตขอบรั้วบ้านของตนเองเท่านั้น

ขณะที่แบบเรียนในระบบการศึกษา สอนนักศึกษาแต่หน้าที่พลเมืองซึ่งเป็นลักษณะพลเมืองที่ดียอมตามการปกครองของรัฐ ทำให้คิดว่าหน้าที่ในการแก้ปัญหาต่างๆ ของชุมชนและประเทศชาติต้องกระทำโดยรัฐหรือผู้แทนราษฎร เป็นค่านิยมของประชาชนที่ต้องพึ่งพาผู้อื่น (passive) ไม่สามารถแก้ไขปัญหาของสังคมด้วยตนเองหรือร่วมกับบุคคลอื่นๆ ในสังคมได้ แม้มีแนวคิดและความปรารถนาในการช่วยเหลือสังคม แต่ก็ไม่ปฏิบัติ ไม่ร่วมมือเพื่อสร้างพลังในการแก้ไขปัญหามา เนื่องจากคิดว่าเป็นหน้าที่ของชนชั้นปกครองเท่านั้น ปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมจึงไม่ได้รับการแก้ไขเท่าที่ควร สมบัติสาธารณะ อย่างเช่น โทรศัพท์สาธารณะ สวนสาธารณะ ห้องสมุดสาธารณะ ส้วมสาธารณะ ธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ดิน น้ำ ป่าที่เป็นสาธารณะทั้งหลายจึงมักเสียหาย ไม่มีใครรู้สึกเป็นเจ้าของที่ต้องดูแลรักษา แม้แต่ขยะมูลฝอยก็มักขว้างทิ้งให้พื้นบริเวณบ้านตน เมื่อเกิดมลพิษหรือปัญหาขึ้นในสังคม คนจึงมักคิดแต่เพียงว่า ไม่ใช่เรื่องของตัวเอง เป็นปัญหาของรัฐที่จะต้องจัดการดูแล

วิรัตน์ คำศรีจันทร์ (2544) ทำการศึกษาจิตสำนึกสาธารณะในบริบทประชาสังคมไทย เป็นการวิจัยเชิงพัฒนาการและสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วมในชุมชนเมืองและชุมชนชนบท พบว่าคุณลักษณะของการมีจิตสำนึกสาธารณะประกอบด้วย

1. ความรัก ความเอื้ออาทร
2. ความเชื่อใจ
3. การเรียนรู้ร่วมกันอย่างต่อเนื่อง
4. การยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล

สรุป แนวคิดประชาสังคมยอมรับผลประโยชน์เฉพาะส่วนอยู่เหมือนกัน แต่ผลประโยชน์เฉพาะส่วนนั้นต้องมีผลในทางรักษาสังคมที่ดีไว้และไม่ทำให้เกิดความแตกแยก ทั้งจะต้องตระหนักว่าการเสียดุลของพลเมืองไม่ใช่การกระทำใน,ฐานะที่เหนือกว่าผู้อื่น แต่เป็นการทำเพื่ออนาคตของตนเองและลูกหลานเพราะแน่นอนว่าถ้าสังคมไม่ปกติสุข บุคคลก็ย่อมอยู่อย่างปกติสุขไม่ได้ ความสัมพันธ์ในเครือข่ายประชาสังคมจึงไม่ใช่ความสัมพันธ์เชิงอำนาจหรือการอุปถัมภ์อีกต่อไป แต่คือความเท่าเทียมและศักดิ์ศรีที่เสมอกันพึ่งพากัน กระบวนการสร้างจิตสำนึกสาธารณะหรือประชาสังคม กระทำโดยมีเครือข่ายประชาสังคม ที่เกิดขึ้น ไม่ว่าจะ เป็นระหว่างเพื่อนบ้าน ในที่ทำงาน สโมสร ที่สาธารณะต่างๆ รวมทั้งหน่วยราชการหรือองค์กรพัฒนาเอกชน ก็คือการเชื่อมโยงปัจเจกที่สนใจ คุณภาพชีวิตของตน เข้ามาเป็นกลุ่มที่ใส่ใจผู้อื่น ช่วยดำรงรักษาสังคมและจริยธรรมจนถึงอาจผลักดัน เปลี่ยนแปลงไปสู่สิ่งที่ดีกว่า

จิตสำนึกสาธารณะ ในความหมายของประชาสังคม เป็นคุณธรรมที่เห็นความสำคัญ ของส่วนรวมต้องการชี้ให้เห็นว่ามนุษย์มีได้อยู่อย่างโดดเดี่ยว จิตสำนึกสาธารณะจึงมีความสำคัญ ในการกระตุ้นความคิดและพฤติกรรมแต่ละอย่างของมนุษย์ว่า มนุษย์จะทำอะไรก็ ต้องไม่ลืมว่าแต่ละชีวิตต้องพึ่งพาอาศัยกัน ชีวิตของคนคนหนึ่งดำรงอยู่ได้โดยอาศัยครอบครัว ญาติพี่น้อง เพื่อนร่วมงาน องค์กรต่างๆ และชุมชนโดยรวม ชีวิตจะอยู่ได้ต้องมีน้ำ อาหาร ต้นไม้ พืชพันธุ์ สัตว์เลี้ยง แม่น้ำ ป่าเขา สะพาน ถนน ดินฟ้าอากาศต้องไปตลาดโรงเรียนมียานพาหนะ มีตำรวจ มีร้านค้า โรงพยาบาล หน่วยราชการ มีผู้คนที่ทำงานหลากหลายอาชีพ ผลิตภัณฑ์ของแต่ละคนต้องใช้ เพราะ ไม่มีใครผลิตได้หรือทำได้ทุกอย่าง มีงานหรือกิจกรรมสังคมที่เราได้รับเชิญ มีกิจกรรมของรัฐและ กิจกรรมทางการเมืองที่เราต้องเข้าร่วมหรือควรเข้าร่วม และแม้เราจะไม่สนใจ กิจกรรมเหล่านั้นก็จะ มีผลกระทบต่อเรา ฯลฯ

คนที่มีจิตสำนึกสาธารณะก็คือคนที่รู้คุณค่าของผลประโยชน์ส่วนรวม รู้ปัญหาของ ส่วนรวม ตระหนักว่าหากส่วนรวมได้รับประโยชน์หรือผลเสีย ผลเหล่านั้นก็จะตกอยู่กับสมาชิกทุกคนด้วย เช่น สะพานชำรุด ถนนเสียหาย เสาไฟฟ้าหัก หลอดไฟข้างทางแตก ห้องสมุดประชาชนเกิดไฟไหม้ เชื้อนพิษ ฯลฯ ก็จะทำให้ปัญหาขึ้นในชุมชน กิจกรรมบางอย่างหรือหลายอย่างต้องยุติ ต้องใช้เวลาซ่อมแซมทั้งหมดนี้ก็คือ ภาษีอากรอันมาจากประชาชน หรือต้องใช้แรงงานอาสาสมัคร คนจำนวนหนึ่งของชุมชนก็ต้องจัดเวลาไปแก้ปัญหานั้นที่เกิดขึ้น และหากความเสียหายนั้นเกิดจากการกระทำของคน ชุมชนก็ต้องจัดเวลาไปค้นหาหรือไต่สวนลงโทษผู้ทำผิด

การเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะกระทำโดย มีกระบวนการการเรียนรู้ร่วมกัน ด้วยการรวมกลุ่มกันทำกิจกรรมเพื่อสังคม และการปลูกฝังจิตสำนึกโดยการถ่ายทอดประสบการณ์ในการทำกิจกรรมเพื่อส่วนรวม ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่สังคมโดยรวม เช่น การ

แบ่งปันช่วยเหลือผู้อื่นในสังคม เช่น การช่วยเหลือผู้ยากไร้ การดูแลสาธารณสมบัติ การช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติ การป้องกันอาชญากรรมในชุมชน เป็นต้น

จิตสำนึกสาธารณะ ถือเป็นส่วนที่ละเอียดอ่อนผ่านการขัดเกลาและปลูกฝังให้ลึกลงไป ในจิตใจแล้วเป็นสำนึกที่ดีที่อยู่ภายใน แนวคิดจิตสำนึกสาธารณะหลายๆแนวคิด ที่นำมาเป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาเรื่องนี้ไม่ว่าจะเป็น Socrates Thich Nhat Hanh นีโอจี้ สันตือโซค นิโออิวิแมนนิส ประชาสังคม สิ่งสำคัญที่สุดก็คือ เครื่องมือและกระบวนการต่าง ๆ ในการเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะ ควรมีการเลือกนำมาใช้ โดยวิธีการหลักที่ใช้คือรูปแบบการเรียนรู้ เพื่อให้เกิดการสะท้อนกลับ (Critical Reflection) คือการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นภายในตนเอง เป็นการทำให้ผู้เรียนซึ่งเคยเป็นแค่ผู้ฟัง เริ่มตระหนักและมองเห็นปัญหาที่ในสังคมที่เขาดำรงอยู่ (Mezirow, 1991) และจากกระบวนการนี้เอง ผู้เรียนก็จะมีการคิดอย่างใคร่ครวญ วิพากษ์วิจารณ์ ปัญหาต่างๆในสังคม ได้อย่างลึกซึ้ง ยอมรับฟังผู้อื่นและไม่หลีกเลี่ยงภาวะหน้าที่ของตนเอง เป็น การเรียนรู้ที่เกิดขึ้นภายในตนเอง จนเข้าถึงกระบวนการสร้างจิตสำนึก (Conscientization) (Friere, 1970) เพื่อนำไปสู่การมีจิตสำนึกสาธารณะ และนำแนวคิดทางการศึกษานอกระบบโรงเรียนในเรื่อง การเรียนรู้ประสบการณ์ (Experiential Learning) และ การเรียนรู้ร่วมกัน (Collaborative learning) มาผสมผสานในการถ่ายทอดประสบการณ์และการทำกิจกรรมร่วมกัน โดยการเรียนรู้ผ่านรูปแบบของ การฝึกสมาธิ การสนทนา (Dialogue), การทำความเข้าใจค่านิยม (Value clarification) , การศึกษาประวัติบุคคลสำคัญ(Biographical reading), การเรียนรู้ผ่านละคร (dramatization) และการทำงานช่วยเหลือสังคมในรูปแบบต่างๆ

จากการทบทวนแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับจิตสำนึกสาธารณะพบว่า ทุกแนวคิดล้วนให้ความสำคัญกับจิตสำนึกสาธารณะตามความหมายที่ราชบัณฑิตยสถานได้นิยามไว้ครบทั้ง 2 องค์ประกอบ คือ การตระหนักรู้ และการคำนึงถึงส่วนรวมร่วมกัน (ราชบัณฑิตยสถาน, 2542) สำหรับการวิจัยครั้งนี้ เพื่อความสอดคล้องกับบริบทของการวิจัยในเรื่อง การพัฒนาโปรแกรมเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ ผู้วิจัยได้ให้คำนิยามของมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจไว้ดังนี้คือ

มโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ หมายถึง กรอบความคิด และความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหาจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ อันเกิดจากการได้รับประสบการณ์จากการเรียนรู้ ทำให้สามารถสรุปเป็นทัศนคติต่อประสบการณ์ใหม่และสามารถนำมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะไปประยุกต์ใช้ โดยแบ่งออกเป็น 2 องค์ประกอบ คือ การตระหนักรู้ และการคำนึงถึงส่วนรวมร่วมกัน ราชบัณฑิตยสถาน (2542)

การตระหนักรู้ หมายถึง การรับรู้ปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม ชุมชน และการรับรู้แนวทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นว่าควรทำอย่างไรเพื่อแก้ปัญหานั้น เป็น ความคิดเห็นของบุคคลต่อปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมจากระบวนการรับรู้ ทำให้เกิดการวิเคราะห์ วิพากษ์ และคัดเลือกเหตุการณ์นั้นว่าเป็นปัญหา แม้ปัญหาเหล่านั้นจะไม่มีผลกระทบต่อตนเองโดยตรง เกิดความปรารถนาที่จะแก้ไขปัญหานั้น เชื่อมั่นในความสามารถของตนเองและพลังของการรวมกลุ่มในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม

การคำนึงถึงส่วนรวมร่วมกัน หมายถึง การรับอาสาทำงานช่วยเหลือสังคมโดยการอาสาช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ตำรวจในการปฏิบัติงาน และ การแบ่งปันช่วยเหลือผู้อื่นในสังคม คือ การให้ความร่วมมือในการปฏิบัติ และ/หรือการสนับสนุนทรัพยากรต่าง ๆ เพื่อใช้ในการปฏิบัติตามกิจกรรมเพื่อลดและแก้ไขปัญหของท้องถิ่น และชุมชน สังคม เช่นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน สังคม การดูแลสาธารณสมบัติและสิ่งของส่วนรวม เป็นต้น

ดังสามารถจำแนกองค์ประกอบของมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ ได้ดังแสดงตามตารางที่ 3 ดังนี้

ตารางที่ 3 แสดงการจำแนกองค์ประกอบของมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ

องค์ประกอบ	ตัวชี้วัด	พฤติกรรมบ่งชี้
1.การตระหนักรู้	1.1 การรู้ปัญหา 1.2 การรู้แนวทางแก้ไขปัญหา	-การรับรู้ปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม ชุมชน -การรับรู้แนวทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นว่าควรทำอย่างไรเพื่อแก้ปัญหานั้น
2.การคำนึงถึงส่วนรวมร่วมกัน	2.1 การรับอาสาที่จะทำบางสิ่งบางอย่างเพื่อสังคม 2.2 การแบ่งปันช่วยเหลือผู้อื่นในสังคม	-การอาสาช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ตำรวจในการปฏิบัติงาน - การให้ความร่วมมือในการปฏิบัติ และ/หรือการสนับสนุนทรัพยากรต่างๆเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวในสังคม เช่นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน สังคม การดูแลสาธารณสมบัติและสิ่งของส่วนรวม

6.6 แนวคิดการเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะ

จากแนวคิดจิตสำนึกสาธารณะหลายๆแนวคิด ไม่ว่าจะเป็น Socrates, Thich Nhat Hanh ลีอิจี่ สันตือโสภณ นีโอะฮิวแมนนิส และประชาสังคม จะเห็นได้ว่า มนุษย์ในสมัยแรกเริ่มของวิวัฒนาการดำเนินชีวิตไปบนพื้นฐานของ “ความไม่รู้” แต่ความไม่รู้ในสมัยนั้นก็ยังคงดำเนินไปอย่าง

สอดคล้องกับธรรมชาติ แต่เมื่อสังคมได้พัฒนาไป และ “ความรู้” ของมนุษย์ค่อยๆ พัฒนาขึ้น อย่างเป็นระบบ มนุษย์ก็ค่อยๆ แยกตนเองออกจากธรรมชาติและใช้ความรู้ที่ตนเองพัฒนาขึ้นมา นั้นกลับไปควบคุม จัดการ และแทรกแซงระบบของธรรมชาติ และได้เห็นกระทั่งหายนะที่เกิดขึ้นกับธรรมชาติและกับเผ่าพันธุ์มนุษย์ด้วยกันเอง ทุกวันนี้ มนุษย์รู้ว่าสรรพสิ่งล้วนมีความ เกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กัน มนุษย์รู้ว่าเราเป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติที่แยกจากกันไม่ได้ และทุกวันนี้ เราก็มองตามบทกวีของ Francis Thomsan ที่กล่าวไว้เมื่อ 100 ปีมาแล้วว่า “เด็ดดอกไม้สะเทือนถึง ดวงดาว” และเราก็มองตามปรากฏการณ์ผีเสื้อกระพือปีก (butterfly effect) ที่ว่าการเปลี่ยนแปลง จากสิ่งใดสิ่งหนึ่ง แม้เพียงเล็กน้อยและแผ่วเบา (ดังการกระพือปีกของผีเสื้อ) ก็สามารถส่งผล กระทบออกไปสู่สิ่งรอบๆ และขยายออกไปเป็นวงกว้างไม่มีที่สิ้นสุด (ไทยโพสต์, 2552)

แนวคิดจิตสำนึกสาธารณะหลายๆแนวคิด ที่นำมาเป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาเรื่องนี้เมื่อ พิจารณาแล้วอยู่ภายใต้บริบทความคิดความเชื่อทางศาสนา แนวคิดทางศาสนานั้นทำงานภายใต้ ฐานของกระบวนทัศน์แบบองค์รวม (holistic) ซึ่งกระบวนทัศน์แบบนี้มีฐานคิดที่เชื่อว่า โลกมิได้ ดำรงอยู่อย่างแยกส่วนแบบเครื่องจักรกล หากแต่สรรพสิ่งในโลก มีทั้งวัตถุและจิต (รูปธรรม/ นามธรรม) ที่รวมกันอยู่อย่างหลากหลาย และเชื่อมโยงพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน โดยธรรมชาติ ของสรรพสิ่งจะต้องมีการก่อกำเนิดขึ้นดำรงอยู่ และดับสลายไปเป็นวัฏจักร มีความเป็นพลวัตใน ตัวเอง โลกจึงมิได้เป็นเพียงวัตถุที่รับรู้ได้โดยมนุษย์เท่านั้น หากแต่มีองค์ประกอบอื่นๆ ที่ซับซ้อน อีกมากมายที่เกินการรับรู้ของอายตนะมนุษย์ ด้วยสภาพของ “ความจริง” ดังกล่าว ทำให้การแยก ส่วนลดส่วนมาศึกษา จึงไม่อาจถูกต้องแม่นยำในทุกกรณี หรืออธิบายความเป็นทั้งหมด (wholeness) หรือองค์รวมนั้นได้ (Whitehead, 1967)

ขณะที่สภาพสังคมในปัจจุบันเป็น “สังคมแห่งความรู้” แต่มนุษย์กลับประสบกับวิกฤต ทางความคิดหรือจิตวิญญาณ (consciousness) “การเรียนรู้” ของมนุษย์ยังคงมีเป้าหมายคือเป็นไป เพื่อความอยู่รอดของตนเองเป็นลำดับแรก ไม่ว่าจะในยุคสมัยแห่งความป่าเถื่อน (barbarian) หรือ ในยุคสมัยแห่งความศิวิไลซ์ (civilization) ก็ตาม เพื่อให้ได้มาซึ่งอาหาร น้ำ ความอบอุ่น ปลอดภัย ความอยากได้ อยากเป็นต่างๆ พฤติกรรม หลักของมนุษย์จึงเป็นการแสวงหาประโยชน์ ในทุกรูปแบบเพื่อมาสนองอึดตาของตนเอง มนุษย์ในปัจจุบันจึงถูกครอบงำได้ง่ายด้วยลัทธิบริโภคนิยม วัตถุนิยม และอำนาจนิยม ทำให้จิตสำนึกต่อธรรมชาติและโลกมนุษย์ หรือวิวัฒนาการทาง จิตใจ ยิ่งก้าวไม่ทันกับวิวัฒนาการทางกายภาพของมนุษย์และดูเหมือนจะยิ่งห่างไกลกันขึ้นทุกที ในการศึกษาที่เกี่ยวกับจิตสำนึก ที่แสดงออกมาเป็นพฤติกรรมจึงต้องศึกษาในรูปแบบขององค์รวม (wholeness) โดยการพิจารณาถึง กาย จิต ปัญญา และกระบวนการเรียนรู้โดยผ่านการอบรมกล่อม เกลตาทางสังคม (whitehead, 1967)

ปัญหาของมนุษย์ปัจจุบันนี้ก็คือ ทำอย่างไรจะให้เราหันกลับจากการทำลายธรรมชาติ มาปกป้องพิทักษ์ธรรมชาติ มนุษย์ที่จะสามารถปกป้องคุ้มครองธรรมชาตินั้น ต้องเป็นมนุษย์ที่ได้รับการพัฒนา มิฉะนั้น เขาก็ไม่สามารถไปปกป้องคุ้มครองธรรมชาติได้ ข้อที่ว่าเป็นแนวความคิดอย่างหนึ่งที่จะต้องถือเป็นสำคัญ แม้แต่ในหมู่มนุษย์ด้วยกัน คนไหนได้พัฒนาตนแล้ว มีคุณธรรม มีความรัก ความเมตตา กรุณา มีปัญญา จึงจะสามารถคุ้มครองเพื่อนมนุษย์ด้วยกันได้ และเขาก็จะสามารถคุ้มครองเพื่อนสัตว์พืชทั้งหลายได้ด้วย

การแก้ปัญหาจะต้องเป็นระบบและเป็นกระบวนการ และเป็นการแก้ปัญหาแบบบูรณาการ (integrated) และเป็นองค์รวม (holistic) โดยเป็นการพัฒนาทั้ง จิตใจ สติปัญญา และพฤติกรรม ของบุคคล โดยมุ่งเน้น ให้เป็นบุคคลที่มีจิตสำนึกในการกระทำเพื่อส่วนรวม มีคุณธรรม มีความรัก ความเมตตา กรุณา มีปัญญา สามารถคุ้มครองเพื่อนมนุษย์ สามารถปกป้องคุ้มครองธรรมชาติได้ หรือเรียกว่าเป็นบุคคลที่มีจิตสำนึกสาธารณะ (พระธรรมปิฎก, 2543)

แนวทางในการเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะได้มีผู้ให้แนวคิดที่สอดคล้องกับแนวทางการเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะตามแนวศาสนาพุทธ โดยพัฒนาเป็นองค์รวม (holistic) โดยเป็นการพัฒนาทั้ง จิตใจ สติปัญญา และพฤติกรรม ของบุคคล โดยมุ่งเน้น ให้เป็นบุคคลที่มีจิตสำนึกในการกระทำเพื่อส่วนรวม มีคุณธรรม มีความรัก ความเมตตา กรุณา มีปัญญา สามารถคุ้มครองเพื่อนมนุษย์ สามารถปกป้องคุ้มครองธรรมชาติได้ หรือเรียกว่าเป็นบุคคลที่มีจิตสำนึกสาธารณะ ไพบูลย์ วัฒนศิริธรรม และสังคม สัจจร (2543) สรุปว่า จิตสำนึกสาธารณะ หรือสำนึกทางสังคม อยู่ภายใต้อิทธิพลของปัจจัยแวดล้อมทั้งภายในและภายนอก ดังนี้

ปัจจัยภายนอก เป็นปัจจัยที่เกี่ยวกับภาวะทางสัมพันธภาพของมนุษย์ ภาวะทางสังคมเป็นภาวะที่ลึกซึ้งซึ่งมีผลต่อจิตสำนึกด้านต่าง ๆ ของมนุษย์เป็นภาวะที่ได้รับการอบรมกล่อมเกลา และสะสมอยู่ในส่วนของการรับรู้ที่ละเอียดถี่ถ้วน ทำให้เกิดสำนึกที่มีรูปแบบหลากหลาย ภาวะแวดล้อมทางสังคมนี้เริ่มตั้งแต่ พ่อแม่ พี่น้อง ญาติ เพื่อน ครู สื่อมวลชน บุคคลทั่วไป ตลอดจนระดับองค์กร วัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ กฎหมาย ศาสนา รวมทั้งภาวะแวดล้อมด้านสื่อสารมวลชน และส่วนที่กำกับสำนึกของบุคคล คือ การได้สัมผัสจากการใช้ชีวิตที่มีพลังต่อการเกิดสำนึก อาทิ การไปโรงเรียน ไปทำงาน ดูละคร ฟังผู้คนสนทนากัน รับรู้เหตุการณ์บ้านเมือง ขั้วรถฝ่าการจราจรที่แออัด

ปัจจัยภายใน จิตสำนึกที่เกิดจากปัจจัยภายใน หมายถึง การคิดวิเคราะห์ ครุ่นคิด ไตร่ตรอง ของแต่ละบุคคลในการพิจารณาตัดสินคุณค่าความดีงาม ซึ่งส่งผลต่อพฤติกรรมและการประพฤติปฏิบัติ โดยเฉพาะการปฏิบัติทางจิตใจ เพื่อขัดเกลาตนเองให้เป็นไปทางใดทางหนึ่ง โดยเกิดจากการรับรู้จากการเรียนรู้ การมองเห็น การคิด แล้วนำมาพิจารณาเพื่อตัดสินใจว่าต้องการสร้างสำนึกแบบใด ก็จะมีการฝึกฝนและสร้างสม สำนึกเหล่านั้น

สำนึกที่เกิดจากภายในเป็นการจงใจ เป็นการเลือกสรรหมายถึงการระลึกตัวเองเป็นอย่างดี เป็นสำนึกที่สร้างขึ้นมาเอง แท้จริงแล้วในทุกขณะจิตมีการปรับเปลี่ยน มีการตอบโต้กันระหว่างสิ่งที่มากระทบจากภายนอกและสิ่งที่คิดเองจากภายใน บางครั้งสิ่งที่กระทบจากภายนอกเป็นสิ่งที่ไม่ดี แต่เรามีสำนึกภายในดีจึงเกิดการต่อสู้กันขึ้นเช่นเราเชื่อว่า “ทำดีได้ดี” แต่เมื่อมีคนมาบอกว่า “ทำดีไม่เห็นได้ดี” ก็อาจทำให้ภายในจิตใจเราเกิดการต่อสู้กันเพื่อให้ได้คำตอบว่าสิ่งไหนกันแน่ที่เป็นความถูกต้อง หรือการเชื่อว่าชีวิตที่เรียบง่ายเป็นสิ่งที่ดีแต่ภาวะแวดล้อมล้วนแต่เป็นความฟุ่มเฟือย ฟุ้งเฟ้อ หากเป็นคนที่มีสภาวะจิตไม่เข้มแข็งพอก็อาจถูกหลุมลึงไปได้ แต่ถ้าจิตใจเข้มแข็งก็สามารถยึดมั่นอยู่กับการมีชีวิตที่เรียบง่ายได้ และถ้าจะให้เหนือขึ้นไปยิ่งกว่านั้นก็คือการประพฤติปฏิบัติ ดังกล่าวได้ส่งผลมีอิทธิพลต่อคนรอบข้างและเป็นแบบอย่างให้ผู้อื่นประพฤติปฏิบัติตาม

ปัจจัยภายในกับภายนอกนั้นเป็นปฏิสัมพันธ์ที่ต่อเนื่องกัน ไม่มีต้น ไม่มีปลาย ดังนั้นสำนึกภายในจึงมีผลต่อปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายนอกก็มีผลต่อสำนึกภายในด้วยเช่นกัน ถ้าถามว่า “ทำอะไรให้คนมีสำนึกที่ดี และจะเน้นที่ภายในหรือภายนอก” คำตอบคือจะต้องทำทั้งสองทางพร้อมกัน ทางหนึ่งต้องส่งเสริมให้คนเกิดความรักและสร้างสำนึกที่ดีให้ตนเอง พร้อมกันนั้นต้องพยายามหาวิธีการผลักดัน ส่งเสริม หนุนแรงค์ให้สังคมโดยทั่วไปทั้งกลุ่มคนและองค์กรมีการสร้างกิจกรรมหรือมีโครงการที่จะนำไปสู่การสร้างสำนึกที่ดีด้วยเฉกเช่นเดียวกับพระภิกษุ หากจะเทศน์สั่งสอนให้คนมีจิตสำนึกที่ดีโดยการสอนไปทีละคนก็อาจต้องใช้เวลายาวนาน ท่านก็อาจสร้างกิจกรรมหรือโครงการหนึ่งขึ้นมาเพื่อสร้างสำนึกร่วมกันพร้อมกันทั้ง ชุมชนหรืออาศัยสื่อในการทำ ให้กระแสนิยมที่ท่านมีเมตตาเทศน์สั่งสอนนั้นแผ่กว้างไป และมีผลทำให้คนกลุ่มใหญ่เกิดจิตสำนึกได้ง่ายขึ้นรวดเร็วขึ้นใช้เวลาไม่นาน

การเกิดจิตสำนึกไม่สามารถสรุปแยกแยะได้ว่าเกิดจากปัจจัยภายในหรือภายนอกเพียงอย่างเดียวหนึ่งเพราะทุกสรรพสิ่งมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกัน สำนึกที่มาจากภายนอกเป็นการเข้ามาโดยธรรมชาติ กระทบต่อความรู้สึกของบุคคล แล้วกลายเป็นจิตสำนึกโดยธรรมชาติ และมักไม่รู้ตัว แต่สำนึกที่เกิดจากปัจจัยภายใน และภายนอก เป็นปฏิสัมพันธ์ ที่มีความต่อเนื่องกัน ดังนั้นการพัฒนาจิตสำนึกจะต้องกระทำควบคู่กันไปทั้งปัจจัยภายในและภายนอก

เหมือนในช่วงที่ประเทศชาติประสบภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจถ้าต้องการแรงค์ให้ผู้คนในสังคมใช้ชีวิตอย่างเรียบง่าย ประหยัดโดยบอกให้คิดเอง รอให้เกิดสำนึกเองก็อาจเข้าไปและไม่ทันการ ดังนั้นจึงต้องสร้างกระบวนการหนุนช่วย เช่น พยายามแรงค์ให้บุคคลชั้นนำทำตัวเป็นแบบอย่าง จากนั้นใช้ระบบสื่อมวลชนกระพือข่าวออกไปรวมทั้งจัดกิจกรรมให้เกิดการกระตุ้น ทำให้เห็นตัวอย่างและคุณค่าตลอดจนความดีและความงามของการใช้ชีวิตเรียบง่าย เหล่านี้จะส่งผลให้คนเกิดสำนึกใหม่ได้ง่ายขึ้น กล่าวคือจะต้องใช้พุทธศาสตร์ทั้งภายในและภายนอกควบคู่กันจึงจะได้ผลดีและมีประสิทธิภาพ

จากที่กล่าวมา จะเห็นได้ว่าจิตสำนึกนั้นสามารถเกิดขึ้นเองหรือถูกสร้างขึ้นก็ได้ และใน ส่วนของการสร้างจิตสำนึกก็สามารถสร้างให้กับตนเองหรือผู้อื่นก็ได้ สิ่งสำคัญจึงอยู่ที่ว่าสำนึกแบบ ใดที่มีความเหมาะสมและเป็นประโยชน์ต่อสังคมส่วนร่วม

สรุป การมีจิตสำนึกสาธารณะของคนในสังคมเป็นที่พึงปรารถนาเป็นเรื่องของทุกฝ่ายใน สังคมต้องร่วมกันสร้างขึ้น โดยใช้กุศโลบายและวิธีการที่เหมาะสม จากการศึกษาพบว่าสิ่งที่ ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของคนมาจากการเรียนรู้ ทั้งที่เป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์ ด้วยตนเอง และการเรียนรู้ร่วมกับคนอื่น โดยเกิดจากการร่วมกันคิดวิเคราะห์และวิพากษ์ถึงปัญหา และแนวทางแก้ไขในปัญหาในสังคม และร่วมกันทำกิจกรรมช่วยเหลือสังคม จนเกิดเป็นความ ตระหนักรู้ เกิดเป็นจิตสำนึกสาธารณะ ตัวอย่างเช่น องค์กรพุทธทศถือจี๋ มีการเรียนรู้จากการถ่ายทอด ประสบการณ์การทำกิจกรรมช่วยเหลือสังคมจากรุ่นพี่สู่รุ่นน้อง และมีการร่วมกันทำกิจกรรมกลุ่มเพื่อ ช่วยเหลือสังคม เช่น การช่วยกันเก็บขยะ การช่วยเหลือผู้ยากไร้ การช่วยเหลือผู้เจ็บป่วยการเผยแพร่ กิจกรรมขององค์กรพุทธทศถือจี๋ในรูปแบบต่างๆ เช่น การทำความดีของท่านธรรมาจารย์ เจิ้งเหยียน การทำกิจกรรมช่วยเหลือสังคมของอาสาสมัครถือจี๋ ละครเพื่อชีวิต (พระเดิมแท้ ชาวหินฟ้า, 2552)

กลไกหลักของการเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะ คือ การเรียนรู้ร่วมกันคิดร่วมกัน ทำ ร่วมกันของคนในสังคม ซึ่งมีอุปทานในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ประเพณี วัฒนธรรม และ มาตรฐานทางสังคมต่าง ๆ ยิ่งถ้าได้เชื่อมโยงกันเป็นเครือข่ายหลาย ๆ เครือข่าย และดำเนินการอย่าง ต่อเนื่องก็จะมีผลถึงกันและกัน มีการสำรวจตัวเองมีการพิสูจน์ว่าผลลัพธ์ในแต่ละช่วงดี เพียงพอแล้วหรือยัง และมีความพยายามปรับปรุงให้เหมาะสมเพื่อนำสู่ผลที่ต้องการ เป็น ปฏิสัมพันธ์ในแนวราบระหว่างส่วนต่าง ๆ ในชุมชนและสังคม เพื่อให้ชุมชนและสังคมพัฒนาไป ในแนวทางที่สมาชิกของชุมชนและสังคมเห็นร่วมกันว่าเป็นสิ่งอันพึงปรารถนา

ดังนั้นในการศึกษาวิจัยเรื่อง การเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัคร ตำรวจ ผู้วิจัยได้นำหลักแนวคิดทางการศึกษานอกระบบโรงเรียนในเรื่อง การเรียนรู้ประสบการณ์ (Experiential Learning) และ การเรียนรู้ร่วมกัน (Collaborative learning) มาผสมผสานในการ ถ่ายทอดประสบการณ์และการทำกิจกรรมร่วมกันโดยผ่านกิจกรรมรูปแบบการเรียนรู้ เพื่อให้เกิด การสะท้อนกลับ (Critical Reflection) เพื่อนำไปสู่การมีจิตสำนึกสาธารณะ

การเรียนรู้ประสบการณ์ (Experiential Learning) เป็นการศึกษาที่เน้นให้ผู้เรียนเรียนรู้จาก ประสบการณ์ตรง ผู้สอนเป็นผู้จัดประสบการณ์และทำหน้าที่เป็นผู้เอื้อให้เกิดการเรียนรู้โดยให้ ผู้เรียนมีประสบการณ์ตรงกับสิ่งที่เรียนโดยเชื่อว่า การเรียนรู้จะเกิดขึ้นภายในตัวผู้เรียน ประสบการณ์ตรงจะช่วยให้ผู้เรียนเกิด การคิดวิเคราะห์ วิพากษ์ จนเกิดความเข้าใจที่ลึกซึ้งขึ้น ทั้งใน แง่อารมณ์ ความคิด จิตใจ และความรู้อ การให้ผู้เรียนได้มีประสบการณ์ตรง การเผชิญกับสถานการณ์

จริงหรือสถานการณ์จำลองที่เหมือนจริง จะช่วยให้ผู้เรียนเปลี่ยนแปลงแบบองค์รวม คือ ทั้ง ความรู้ ทักษะ และพฤติกรรม

การเรียนรู้ร่วมกัน (Collaborative learning) เป็น การเปิดโอกาสให้คนได้มาคิดร่วมกันและทำร่วมกันโดยส่งเสริมด้วยการหาทวิวิธี อาทิเช่น เวลาที่เรียนรู้ร่วมกันก็ให้เรียนรู้เกี่ยวกับชีวิตเกี่ยวกับความเป็นจริง และให้เห็นคุณประโยชน์แล้วจึงเอาสิ่งที่มีคุณค่า สิ่งที่เป็นธรรมชาติมาเป็นเครื่องมือให้คนเหล่านี้โดยสามัญสำนึกของคนเมื่อได้มีโอกาสมาคิดร่วมกันทำร่วมกัน สิ่งที่ดีทั้งหลายมักจะปรากฏออกมาแต่ถ้าต่างคนต่างคิดต่างคนต่างทำโดยยึดตัวเองเป็นหลักแล้ว สิ่งที่ดีมักจะเกิดขึ้นได้ง่ายเช่น ความเห็นแต่ตัว การเอาแต่ใจตัว ฯลฯ แต่พอไปคิดร่วมกันทำร่วมกันแล้วจะถูกปรากฏการณ์ในสังคมทำให้ต้องคิดเพื่อแผ่ไปถึงคนอื่น ไม่ให้เห็นแต่ตัวเองมากเกินไป เกิดการปรับพฤติกรรม ปรับจิตสำนึกให้ค่อยๆ เปลี่ยนไปในทางที่ดีขึ้น

จิตสำนึกสาธารณะจึงถือเป็นความงดงามที่ได้รับการเลือกสรรจากผู้คนภายในสังคม และเมื่อสำนึกอันเป็นส่วนที่ละเอียดอ่อนผ่านการขัดเกลาและปลูกฝังให้ลึกกลงไปในจิตใจแล้วสำนึกที่ดีที่อยู่ภายในก็จะสามารถเป็นพลังขับเคลื่อนนำพาสังคมไทยไปสู่ความเจริญ ความสันติสุขจะดำรงอยู่กับสังคมไทยอย่างยั่งยืน

แนวคิดจิตสำนึกสาธารณะหลายๆแนวคิด ที่นำมาเป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาเรื่องนี้ ไม่ว่าจะเป็น Socrates Thich Nhat Hanh จือจี สันตือโสภ นีโอฮิวแมนนิส และ ประชาสังคม สิ่งสำคัญคือ กระบวนการต่างๆที่นำไปสู่การเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะ โดยการเรียนรู้ผ่านรูปแบบของการฝึกสมาธิ การสนทนา (Dialogue) การทำความเข้าใจค่านิยม (Value clarification) การศึกษาประวัติบุคคลสำคัญ (Biographical reading) การเรียนรู้ผ่านละคร (dramatization) และการทำงานช่วยเหลือสังคมในรูปแบบต่างๆ เพื่อนำไปสู่การมีจิตสำนึกสาธารณะ ผู้วิจัยได้นำมาสรุปเป็นรายละเอียดได้ดังนี้

1. การฝึกสมาธิ เป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงด้วยการทำสมาธิและวิปัสสนาในรูปแบบต่างเป็นการจูงใจเข้าสู่ สภาวะอัลฟา การทำให้คลื่นสมองต่ำ อาทิเช่น การเรียนรู้ผ่านการฝึกฝนทางกาย เช่น การฝึกโยคะ เดินแกชงกิ การเคลื่อนไหวร่างกายแบบต่าง ๆ การใคร่ครวญทางความคิดโดยอาศัยประสบการณ์ที่ผ่านมาเป็นบทเรียน (เกียรติวรรณ อมาตยกุล, 2542)

2. การสนทนา (Dialogue) เป็นการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เป็นการตั้งปัญหาสังคมมาขบคิดให้ลึกกลงไปให้ถึงรากหรือสาเหตุของปัญหา โดยการหยิบยกประเด็นปัญหาขึ้นมาเพื่อการเสวนาหรือการตั้งคำถามเพื่อให้กลุ่มมองเห็นปัญหาจากประสบการณ์รอบตัวและจะนำไปสู่การคิดอย่างวิพากษ์วิจารณ์ เรียกว่า Problem-posing Method โดยผู้ประสานงานหยิบประเด็นที่สมาชิกกลุ่มนำเสนอเพื่อให้กลุ่มอภิปรายและแสวงหาคำตอบ ผู้ประสานงานจะกระตุ้นให้สมาชิก

กลุ่มแสวงหาความเป็นจริง ช่วยให้ผู้เรียนมองเห็นปัญหาไม่ใช่ยอมรับปัญหาที่เกิดขึ้นโดยไม่มีข้อโต้แย้ง โดยให้ผู้เรียนเป็นผู้คิด เป็นผู้กระทำเอง รู้จักคิด รู้จักถาม เพื่อสะท้อนให้เห็นว่า เขามองสภาพการณ์ที่เป็นอยู่ได้อย่างไร จนเกิดความตระหนัก และจนนำไปสู่การคิดอย่างวิพากษ์วิจารณ์ และเกิดจิตสำนึกชั้นวิพากษ์ และเข้าถึงกระบวนการจิตสำนึก (Conscientization) (Friere, 1970)

3. การทำความเข้าใจค่านิยม (Value clarification) เป็นการปลูกฝังค่านิยมจริยธรรม คือหลักการปฏิบัติตนต่อสิ่งต่างๆ ที่บุคคลถือว่าดีงามถูกต้องและควรค่าแก่การยึดถือ โดยการใช้คำถามเป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการนึกคิดด้วยตนเองเกี่ยวกับค่านิยมหรือจริยธรรมของตนเองโดยผู้สอนยังสามารถนำกิจกรรมอื่นๆ เช่น การแสดงละคร สถานการณ์จำลอง การเล่านิทาน การแสดงบทบาทสมมติ ไปใช้ในชั้นเรียน โดยใช้กิจกรรมเป็นเครื่องมือกระตุ้นให้ผู้เรียนแต่ละคนแสดงความคิดเห็นของตนเองเกี่ยวกับสิ่งต่างๆ ออกมาเพื่อทำความเข้าใจให้ผู้เรียนได้เกิดการนึกคิด และเกิดความกระจ่างในค่านิยมของตนเองและปฏิบัติตนตามค่านิยมของตนที่ตั้งใจไว้ (Knowles, 1990) และเป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนแสวงหาค่านิยมมาเป็นหลักหรืออุดมการณ์ในการดำรงชีวิตของตน และช่วยให้ผู้เรียนเกิดความกระจ่างในค่านิยมที่ตนเองเลือกยึดถือ ซึ่งถ้าบุคคลเกิดความกระจ่างแล้ว ก็อาจปรับเปลี่ยนหรือยึดถือค่านิยมนั้นอย่างมั่นคงขึ้น

4. การศึกษาประวัติบุคคลสำคัญ (Biographical reading) การอ่านชีวประวัติบุคคลสำคัญที่เกี่ยวกับการถ่ายทอดความรู้สึกรู้สึกหรือทัศนคติของเขาออกมาเป็นตัวอักษรอย่างมีศิลปะ ไม่ว่าจะจากประสบการณ์หรือแรงบันดาลใจ หรืออารมณ์สะท้อนใจก็ตาม หรือหนังสือเผยแพร่กิจกรรม คำสอน ถ่ายทอดเรื่องราวการทำประโยชน์เพื่อสังคม (Knowles, 1980)

5. การเรียนรู้ผ่านละคร (dramatization) การฉายภาพกิจกรรมหรือ การแสดงเพื่อสร้างความตระหนัก เป็นการถ่ายทอดเรื่องราวผ่าน การแสดงละคร โดยใช้บทบาทสมมติ และการสาธิตเป็นกระบวนการที่เป็นประสบการณ์ตรงให้แก่ผู้เรียน เช่น เหตุการณ์และความรู้สึกนึกคิดของผู้คนในอดีต ทำให้ผู้เรียน มีการคิดใคร่ครวญ วิพากษ์วิจารณ์ปัญหาต่าง ๆ อย่างลึกซึ้ง (Knowles, 1980)

6. การทำงานช่วยเหลือสังคม เป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์ และการเรียนรู้แบบร่วมกัน โดยใช้กระบวนการกลุ่ม ที่มีการร่วมกันทำกิจกรรมเพื่อสังคม บำเพ็ญประโยชน์เพื่อสังคม เช่น การอาสาช่วยเหลือสังคม และการแบ่งปันช่วยเหลือผู้อื่นในสังคม เช่น การพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน สังคม การดูแลสาธารณสมบัติและสิ่งของส่วนรวม เป็นต้น (วิศัลย์ โฆษิตานนท์, 2550; พระเดิมแท้ ชาวหินฟ้า, 2552)

จากการสรุปวิธีการที่นำไปสู่การมีจิตสำนึกสาธารณะ สามารถสรุปได้ ใน 6 กระบวนการข้างต้น ที่นำไปสู่การมีจิตสำนึกสาธารณะ ผู้วิจัยจึงได้นำมาประยุกต์ใช้กับ การเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ โดยผ่านกิจกรรมรูปแบบการเรียนรู้ การฝึกสมาธิ การสนทนา (Dialogue) การทำความเข้าใจค่านิยม (Value clarification) การศึกษาประวัติบุคคลสำคัญ

(Biographical reading) การเรียนรู้ผ่านละคร (dramatization) และการทำงานช่วยเหลือสังคม เป็นกลไกในการเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะ ผ่านกิจกรรมรูปแบบการเรียนรู้ เพื่อให้เกิดการสะท้อนกลับ (Critical Reflection) เป็นการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นภายในตนเอง มีการคิดใคร่ครวญ วิพากษ์วิจารณ์ปัญหาต่างๆ ในสังคมอย่างลึกซึ้ง เป็นการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นภายในตนเอง (Friere, 1970) จนนำไปสู่การมีจิตสำนึกสาธารณะ (Public consciousness) สำหรับบริบทของการศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาโปรแกรมเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ เพื่อให้ครอบคลุมตามเนื้อหาของการวิจัย ผู้วิจัยได้ใช้ทั้ง 6 กระบวนการการดังกล่าวข้างต้นที่นำไปสู่การเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะ โดยใช้แนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์และแนวคิดการเรียนรู้แบบร่วมกัน เสริมด้วยการสะท้อนความคิดเชิงวิพากษ์ มาใช้ในขั้นตอนการการเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ โดยสามารถสรุปเป็นขั้นตอน ได้ดังนี้

1. เริ่มต้นด้วยการทบทวนเรื่องราวที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับการปฏิบัติงาน อาสาสมัครตำรวจ ต้องมีการทบทวนความรู้และประสบการณ์เดิม และปัญหาของการปฏิบัติงานที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน จึงต้องมีการสร้าง การตระหนักรู้ถึงประสบการณ์ในอดีต โดยใช้วิธีการการทำสมาธิและวิปัสสนาในรูปแบบต่างเป็นการจูงใจเข้าสู่ สภาวะอัลฟา การทำให้คลื่นสมองต่ำ อาทิเช่น การเรียนรู้ผ่านการฝึกฝนทางกาย เช่น การฝึกโยคะ เต้นเกาซิงกิ การเคลื่อนไหวร่างกายแบบต่างๆ การใคร่ครวญทางความคิดโดยอาศัยประสบการณ์ที่ผ่านมาเป็นบทเรียน

2. ในขั้นตอน การสังเกตใคร่ครวญ เป็นการรับรู้ข้อมูลใหม่ ประสบการณ์ใหม่ เสริมด้วยทำความเข้าใจในรายละเอียดของการสังเกต และให้ความหมายกับสิ่งที่ได้สังเกตด้วยการบรรยาย โดยผ่านรูปแบบกิจกรรม การศึกษาประวัติบุคคลสำคัญ (Biographical reading) และการเรียนรู้ผ่านละคร (dramatization)

3. ในขั้นตอนการคิดวิเคราะห์ วิพากษ์ ร่วมแสดงความคิดเห็น โดยผ่านรูปแบบกิจกรรม การสนทนา (Dialogue) เป็นการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เป็นการตั้งปัญหาสังคมมาขบคิดให้ลึกลงไปให้ถึงรากหรือสาเหตุของปัญหา โดยให้อาสาสมัครตำรวจเป็นผู้คิด เป็นผู้กระทำเอง รู้จักคิด รู้จักถาม เพื่อสะท้อนให้เห็นว่า เขามองสภาพการณ์ที่เป็นอยู่นี้อย่างไร จนเกิดความตระหนักในปัญหา และรับรู้แนวทางแก้ไขเป็นการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นภายในตนเอง โดยเข้าถึงกระบวนการสร้างจิตสำนึก (Conscientization)

4. ในขั้นตอนการเรียนรู้จากการลงมือทำ โดยอาสาสมัครตำรวจจะลงมือทดลองปฏิบัติ เพื่อเป็นการทดสอบสมมุติฐานของตนเองโดยผ่าน การปลูกฝังค่านิยม จริยธรรม (Value clarification) คือหลักการปฏิบัติตนต่อสิ่งต่างๆ ที่บุคคลถือว่าดีงามถูกต้องและควรค่าแก่การยึดถือ โดยใช้คำถามเป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการจุกคิดด้วยตนเองเกี่ยวกับค่านิยมหรือจริยธรรมของตนเองเช่น ท่องอุคมคิตตำรวจ คิดบวก พูดบวก ทำบวก ยิ้ม ชม สบตา สัมผัส สวัสดิ์ และ กินอาหารเรียบง่าย

5. ในขั้นตอนการสรุป ซึ่งเกิดจากทดลองปฏิบัติและได้ผลแล้ว อาสาสมัครตำรวจจะวิเคราะห์พิจารณา และตีความจากผลลัพธ์ที่ได้ เพื่อลงความเห็นและสรุปเป็นความรู้ใหม่ และทัศนคติต่อประสบการณ์ใหม่

6. จากนั้นผู้เรียน จึงนำทัศนคติต่อประสบการณ์ใหม่ในขั้นตอนการสรุป ไปประยุกต์ใช้ โดยผ่านรูปแบบของการร่วมกันทำกิจกรรมเพื่อสังคม เช่น การอาสาช่วยเหลือสังคมช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ตำรวจในการปฏิบัติงาน และการแบ่งปันช่วยเหลือผู้อื่นในสังคม

6.7 บทบาทของภาครัฐในการพัฒนาจิตสำนึกสาธารณะ

บทบาทในการพัฒนาจิตสำนึกสาธารณะของภาครัฐในช่วงทศวรรษที่ผ่านมาที่เห็นได้อย่างชัดเจนคือการรณรงค์ให้คนไทยได้รู้จักการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ รู้จักเสียสละแก่กันและกัน รู้จักเสียสละกันและกัน ผ่านสิ่งที่เป็นรูปธรรมคือการบริจาคทรัพย์สินสิ่งต่าง ๆ ในยามที่เพื่อนร่วมประเทศเดือดร้อน เช่น เกิดอุทกภัย ภัยพิบัติ ในพื้นที่ต่าง ๆ ของประเทศ รวมทั้งการประชาสัมพันธ์เพื่อหาอาสาสมัครในการช่วยเหลือ เป็นเสมือนหนึ่งวิธีที่ปลูกพลังแห่งจิตอาสาของคนไทย

เมื่อพิจารณาถึงนโยบายของรัฐบาลนับตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติตั้งแต่ฉบับที่ 7 ถึงฉบับปัจจุบัน ปรากฏนโยบายที่น่าสนใจในด้านการพัฒนาจิตสำนึกสาธารณะดังนี้

นโยบายรัฐบาลภายใต้การนำของ นายชวน หลีกภัย นายกรัฐมนตรี (21 ตุลาคม 2535 - 25 กรกฎาคม 2538) ได้มีการแถลงนโยบายต่อรัฐสภาแบ่งออกเป็น 8 ส่วน ที่สำคัญคือ นโยบายทางสังคม การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจของประเทศ ในข้อที่ 4 กล่าวว่า รัฐบาลจะเร่งอบรมปลูกฝังให้ประชาชนมีจิตสำนึกถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของสังคม ประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ปฏิบัติตนให้เป็นตัวอย่างที่ดีแก่เด็กและเยาวชน ในด้านคุณธรรม ศีลธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่เน้นประโยชน์ส่วนรวม โดยเน้นความร่วมมืออย่างจริงจังและใกล้ชิดของสถาบันการศึกษา ศาสนา สังคม และครอบครัว

รัฐบาลในช่วงที่นายบรรหาร ศิลปะอาชา เป็นนายกรัฐมนตรี (26 กรกฎาคม 2538 - 10 ธันวาคม 2539) ได้กำหนดเป้าหมายหลักของการบริหารราชการแผ่นดิน เพื่อพัฒนาคนในสังคม ให้มีความสุข มีความสมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา สามารถแข่งขันในโลกยุคใหม่ได้ โดยไม่ทิ้งสภาพความเป็นไทย นโยบายของรัฐบาลที่กำหนดไว้มีทั้งสิ้น 10 ด้าน ล้วนเป็นวิธีการไปสู่เป้าหมายให้คนในสังคมได้รับการพัฒนาเต็มศักยภาพ มีภูมิปัญญา มีส่วนรวมในการพัฒนา รวมทั้งมีจิตสำนึกและรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม อันจะทำให้การพัฒนาทุกด้านเป็นไปอย่างสมดุล เช่นเดียวกับรัฐบาลในช่วงที่พลเอกชวลิต ยงใจยุทธ เป็นนายกรัฐมนตรี ซึ่งมุ่งมั่นที่จะพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพของคนให้เป็นคนดี มีคุณธรรม มีระเบียบวินัย มีจิตสำนึกที่รับผิดชอบต่อตนเองและส่วนรวมมีสุขภาพและพลานามัยที่ดี พัฒนาสภาพแวดล้อมทางสังคมให้

มั่นคง ตลอดจนส่งเสริมวัฒนธรรมให้มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาศักยภาพของคนและเป็นพลังในการพัฒนาประเทศ

ในปี 2540 ประเทศไทย ได้รับผลกระทบจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจทำให้รัฐบาลในสมัยต่อมาจากนั้นได้มุ่งเน้นการแก้ไขวิกฤตเศรษฐกิจเป็นหลัก จึงไม่ได้มีนโยบายหลักๆ เหมือนทุกสมัย แต่ได้มีการปฏิรูประบบราชการในสมัยรัฐบาล พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร สมัยที่ 1 (26 กุมภาพันธ์ 2544 - 22 มีนาคม 2548) เพื่อปรับปรุงโครงสร้างหน่วยงานภาครัฐ ทั้งเปลี่ยนแปลงระบบบริหารภาครัฐแบบเดิมสู่รูปแบบการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ที่เป็นการทำงานใน ลักษณะองค์รวม มีความรวดเร็ว คล่องตัว โปร่งใสในการใช้อำนาจและการตัดสินใจ เพื่อสนองความต้องการของสังคมอย่างเป็นระบบโดยเน้น ประชาชนเป็นศูนย์กลาง ซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนา และการพัฒนาสังคม ได้มีการจัดตั้งกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ขึ้นตามพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. 2545 ซึ่งเป็นกระทรวงภาคสังคมในการทำหน้าที่เกี่ยวกับการพัฒนาสังคม การสร้างความเป็นธรรมและความเสมอภาคในสังคม การส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพและความมั่นคงในชีวิต สถาบันครอบครัวและชุมชน โดยร่วมส่วนราชการด้านนโยบายและการปฏิบัติ ประกอบด้วย กรมประชาสงเคราะห์ สังกัดกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ (สยช.) สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติ (กสส.) สังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี กองพัฒนาสตรี เด็ก และเยาวชน กรมการพัฒนาชุมชน การเคหะแห่งชาติ (กคช.) สังกัดกระทรวงมหาดไทยสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) สังกัดกระทรวงการคลัง เป็นส่วนราชการในสังกัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เพื่อเป็นองค์กรและกลไกด้านสังคมในการบรรลุนโยบายของรัฐบาล ที่ให้ประชาชนทุกกลุ่มเป้าหมาย โดยเฉพาะเด็ก เยาวชน สตรี ผู้ด้อยโอกาส คนพิการ และผู้สูงอายุ มีความมั่นคงในการดำรงชีวิต ให้มีการพิทักษ์ และคุ้มครองสิทธิตามกรอบรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 โดยบูรณาการแนวคิด ทิศทาง และการบริหารให้เป็นระบบจากภาคีทุกภาคส่วนและทุกระดับและนับตั้งแต่นั้นมา กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ถือเป็นหน่วยงานหลักที่ได้มีการนำเสนอ นโยบายด้านการพัฒนาจิตสำนึกสาธารณะผ่านออกมาเป็นมาตรการและโครงการต่างๆ ซึ่งวาระแห่งชาติการให้กำหนดนโยบายการพัฒนางานอาสาสมัครดังนี้

เนื่องจากงานอาสาสมัครมีส่วนเกี่ยวข้องกับการเกิดจิตสำนึกสาธารณะอย่างมาก งานอาสาสมัครเป็นงานที่มีคุณค่าต่อสังคม และบุคคลที่เข้ามาเป็นอาสาสมัครได้เสียสละเวลาอันมีค่าตลอดจนความสุขส่วนตัว เพื่อช่วยเหลือผู้อื่นหรือทำประโยชน์ให้แก่สังคมโดยไม่หวังสิ่งตอบแทน นั้นควรแก่การยกย่องสรรเสริญ โดยเฉพาะในสังคมไทยยุคใหม่ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมวิถีชีวิตที่เปลี่ยนไปทำให้เป็นปัญหาทางสังคมการที่มีอาสาสมัครเข้ามาช่วยรัฐบาลบรรเทาปัญหา

ของบ้านเมืองนั้น นับว่าเป็นคุณประโยชน์อย่างยิ่งและสอดคล้องกับทุกภาคส่วนในการเข้ามามีส่วนรวมในการจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม ดังนั้นเพื่อเป็นการส่งเสริมและพัฒนางานอาสาสมัครรัฐบาลจึงกำหนดนโยบายการพัฒนางานอาสาสมัครดังนี้

1. ส่งเสริมสนับสนุนอาสาสมัครอย่างจริงจัง โดยการพัฒนาอาสาสมัครให้มีความรู้ความสามารถ อุดมการณ์และคุณธรรม เพื่อจะได้เป็นพลังสำคัญในการสงเคราะห์ ผู้มีปัญหาการป้องกัน แก้ไขปัญหาและพัฒนาสังคมพัฒนาองค์กร และการส่งเสริมความมั่นคงของชาติ

2. ส่งเสริมสนับสนุนการบริหารจัดการงานอาสาสมัคร เพื่อให้ภาครัฐและภาคเอกชนที่มีอาสาสมัคร ได้บริหารจัดการงานอาสาสมัครได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

3. จัดตั้งองค์การอาสาสมัครระดับชาติ โดยให้มีคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานอาสาสมัครแห่งชาติ ประกอบด้วย ผู้แทนของหน่วยงานภาครัฐ องค์กรเอกชน และอาสาสมัคร มีอำนาจหน้าที่ในการกำหนดนโยบาย แผนงาน ประสานงาน ติดตาม และประเมินผล การปฏิบัติงานของอาสาสมัคร

4. ส่งเสริมการจัดตั้งสถาบันหรือศูนย์ฝึกอบรมอาสาสมัคร ทั้งในระดับชาติและระดับจังหวัด เพื่อจัดให้มีการฝึกอบรมอาสาสมัครประเภทต่างๆ ให้อาสาสมัครเป็นผู้มีความรู้ความสามารถ อุดมการณ์ คุณธรรมและมาตรฐานในการปฏิบัติงาน

5. การตั้งศูนย์อาสาสมัครระดับชาติ ระดับจังหวัดและท้องถิ่น เพื่อเป็นศูนย์ข้อมูลกลางในการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร ประสบการณ์ ส่งเสริมสนับสนุน และประสานงานของอาสาสมัคร รวมทั้งจัดทำทะเบียนอาสาสมัครและให้อาสาสมัครได้ปฏิบัติงานในหน่วยงานที่ตรงกับความสนใจ

6. จัดทำคู่มือปฏิบัติงานสำหรับอาสาสมัครประเภทต่างๆ เพื่อช่วยให้อาสาสมัครได้ปฏิบัติหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ ได้มาตรฐานและมีผลงานที่เป็นประโยชน์ต่อประชาชนสังคมและประเทศชาติ

7. ประชาสัมพันธ์งานอาสาสมัครให้เป็นที่แพร่หลายเป็นที่รู้จัก ขอมรับของภาครัฐและภาคเอกชน และประชาชนโดยทั่วไป

8. จัดให้มีสวัสดิการ ส่งเสริมขวัญกำลังใจและให้การยกย่องอาสาสมัคร รวมทั้งหน่วยงาน องค์กรที่มีอาสาสมัครที่ปฏิบัติงานด้วยความเข้มแข็ง เสียสละ มีผลงานดีเด่นที่เป็นประโยชน์แก่ประชาชน สังคม และประเทศชาติ ตลอดจนส่งเสริมสนับสนุนให้ข้าราชการ พนักงานรัฐวิสาหกิจ พนักงานเอกชน ได้ปฏิบัติงานอาสาสมัครโดยไม่ถือเป็นวันลา ทั้งนี้ จะต้องไม่มีผลทำให้เกิดความเสียหายต่องานราชการ

9. ให้การสนับสนุนการจัดงานวันอาสาสมัครไทย ทั้งในระดับชาติ และระดับจังหวัดเพื่อส่งเสริมสนับสนุน บทบาทและความสำคัญของอาสาสมัครและงานอาสาสมัคร

10. ปลุกจิตสำนึกและจิตวิญญาณของอาสาสมัคร ในบุคคลกลุ่มต่างๆ ทั้งเด็กเยาวชน ประชาชน ตลอดจนนักการเมือง ข้าราชการ พนักงานรัฐวิสาหกิจ พนักงานเอกชนในการทำงาน เพื่อสังคม

11. ให้มีกฎหมายหรือกฎระเบียบรองรับสถานภาพของอาสาสมัคร ให้การคุ้มครอง และเอื้อประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานของอาสาสมัครได้อย่างมีประสิทธิภาพ

12. จัดตั้งสภาอาสาสมัครแห่งชาติเป็นองค์กรอิสระ โดยหน่วยงานและองค์กรที่มีอาสาสมัครเป็นสมาชิก เป็นผู้บริหารงานโดยได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ

สรุป บทบาทในการพัฒนาจิตสำนึกสาธารณะของภาครัฐในช่วงที่ผ่านมาคือการรณรงค์ให้คนไทยได้รู้จักการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ รู้จักเสียสละแก่กันและกัน รู้จักเสียสละซึ่งกันและกัน และสิ่งที่เป็นรูปธรรมก็คือการช่วยเหลือด้านทรัพย์สิน สิ่งของ และ โครงการฝึกอบรมพัฒนาทางด้านจิตใจ ความรู้ และสติปัญญา เพื่อให้เป็นคนดี มีคุณธรรม มีระเบียบวินัย มีจิตสำนึกที่รับผิดชอบต่อตนเองและส่วนรวม

6.8 บทบาทของภาคเอกชนในการพัฒนาจิตสำนึกสาธารณะ

แนวคิดจิตสำนึกสาธารณะ หรือจิตอาสาได้เกิดขึ้นอย่างจริงจังในประเทศไทยภายหลังเกิดกรณีพิบัติสึนามิ เมื่อวันที่ 26 ธันวาคม 2547 เหตุการณ์ดังกล่าวเป็นจุดเริ่มต้นของกระแส “อาสาสมัคร” ที่ส่งผลให้คนไทยได้หันมาให้ความสำคัญกับความสามัคคี การมีส่วนร่วม และคุณธรรมว่าด้วย “การให้” อีกครั้งหนึ่ง

กิจกรรมอาสาสมัครเป็นกระบวนการของการฝึกการให้ที่ดี เพื่อขัดเกลา ละวางตัวตน และบ่มเพาะความรักผู้อื่น โดยไม่มีเงื่อนไข ทั้งนี้กระบวนการของกิจกรรม ซึ่งเป็นการยอมสละตนเพื่อรับใช้และช่วยเหลือผู้อื่นที่ประสบกับความทุกข์ยาก หรือช่วยแก้ไขวิกฤติปัญหาของสังคม อาสาสมัครจะได้เรียนรู้สิ่งที่เกิดขึ้นรอบตัวมากขึ้น ได้สัมผัสความจริง สามารถเชื่อมโยงให้เห็นเหตุและปัจจัยของความสุขและความทุกข์ ได้ฝึกปฏิบัติเจริญสติในการปฏิบัติงานในวิถีของพรหมวิหาร 4 คือ เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา เพื่อให้เกิดการ “ให้” ที่ดี กิจกรรมอาสาสมัครจึงเป็นกระบวนการเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะโดยให้ผู้เรียนได้ขัดเกลาตนเอง เรียนรู้ภายใน และเกิดปัญญาได้ กล่าวได้ว่า การทำงานเชิงอาสาสมัครจึงเป็นการเสริมต่อการพัฒนาจิตสำนึกสาธารณะ ได้เป็นอย่างดี เนื่องจากงานอาสาสมัครได้ช่วยปลูกฝังและพัฒนาคุณธรรมสำคัญของมนุษย์ ให้เกิดจิตใจที่เป็นกุศล มีเมตตา กรุณาต่อผู้อื่น

ปัจจุบันแนวคิดจิตสำนึกสาธารณะมีความแพร่หลายและได้รับความสนใจจากกลุ่มคนและองค์กรต่างๆ ซึ่งจะพบว่าได้เกิดกิจกรรม/โครงการจิตสำนึกสาธารณะที่หลากหลายด้านขึ้นในประเทศไทยจำนวนมาก โดยพบว่ามีการรัฐก็ได้ให้ความสำคัญกับแนวคิดจิตสำนึกสาธารณะด้วยเช่นกัน ดังปรากฏว่าได้มีการส่งเสริมสนับสนุนให้เกิดการรวมตัวของคนที่มีความจิตสำนึกสาธารณะในการปฏิบัติงานเพื่อส่วนรวม เช่น อาสาสมัครสาธารณสุข(อสม.) อาสาสมัครตำรวจ เป็นต้น ส่วนภาคเอกชนก็ได้ผลักดันและปฏิบัติการกิจกรรมจิตสำนึกสาธารณะที่หลากหลาย ทั้งด้านที่อยู่อาศัย ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านการให้ความรู้และพัฒนาสังคม ด้านเทคโนโลยี ด้านสุขภาพและสาธารณสุข และอื่นๆอีกมาก นอกจากนี้ยังเป็นที่น่าสนใจว่าได้เกิดการรวมกลุ่มของอาสาสมัครคนเมืองเพื่อการช่วยเหลือสังคมด้านการต่อต้านการค้ามนุษย์ขึ้นอีกด้วย แม้ว่ากิจกรรม/โครงการจิตสำนึกสาธารณะที่อาสาสมัครได้ดำเนินการจะมีความแตกต่างกันออกไปตามสภาพปัญหา และปรากฏการณ์ทางสังคมที่เกิดขึ้นในละพื้นที่ และความสนใจส่วนบุคคลต่อประเด็นปัญหาทางสังคมและผลกระทบจากการพัฒนาที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน แต่กิจกรรมเหล่านี้ ล้วนมีความชัดเจนในด้านการคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม การมีความรักความเอื้ออาทร ความสามัคคีในกลุ่ม โดยมีเป้าหมายเชิงปฏิบัติการเพื่อการช่วยเหลือสังคม ช่วยเหลือผู้ได้รับความเดือดร้อน และขัดเกลาจิตใจให้เป็นผู้ให้

สรุป บทบาทของภาคเอกชนในการพัฒนาจิตสำนึกสาธารณะ เป็นการปลูกฝังหรือเสริมสร้างเพื่อให้บุคคลได้รับประสบการณ์ที่เพียงพอเป็นพื้นฐานที่สามารถนำไปพัฒนาตนเอง โดยในการปลูกฝังนั้น จะมีกระบวนการทำให้บุคคลได้มีความรู้ความเข้าใจ ตระหนักถึงความสำคัญของจิตสำนึกสาธารณะ รวมทั้งมีการฝึกฝนให้ได้ปฏิบัติจริง เพื่อให้เกิดการกระทำที่เกี่ยวกับการเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะอย่างแท้จริงจนเกิดเป็นลักษณะนิสัยที่นำไปสู่การประพฤติปฏิบัติตนในสังคม

6.9 แนวทางการพัฒนาจิตสำนึกสาธารณะในประเทศต่างๆ

การดำเนินการด้านการพัฒนาจิตสำนึกสาธารณะนั้นไม่ได้เกิดขึ้นเฉพาะในประเทศไทยแต่ในสังคมโลกประเทศต่างๆ ก็ได้ให้ความสำคัญเช่นกัน โดยถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของระบบคุณธรรมจริยธรรมที่ควรมีการปลูกฝังแก่เยาวชนและประชาชนทั่วไป จะเห็นได้ว่าในประเทศต่างๆ ทั่วโลกต่างก็มีมาตรการและแนวทางการดำเนินการที่แตกต่างกันออกไปดังนี้ (เจ็จันท์ จงสถิตอยู่, 2550)

ประเทศในเอเชีย

ประเทศไต้หวัน เป็นประเทศที่โดดเด่นอย่างยิ่งในการพัฒนาจิตสำนึกสาธารณะ เมื่อพิจารณาคูณลักษณะเด่นของคนไต้หวันจะพบว่า คนไต้หวัน เป็นตัวของตัวเอง รักอิสระ พึ่งพาคนอื่นน้อย เป็นคนจริงจัง มีความเพียร อ่อนน้อม ดันตัวทางการเมือง มีความสามารถในการตัดสินใจและการจัดการ เชื่อมมั่นในความยุติธรรมและความซื่อสัตย์ เกรงครัดในระเบียบเพื่อสังคม

และมีจิตสำนึกในเรื่องเวลาสูงมาก อนุรักษ์ถนอมวัฒนธรรมประเพณีดั้งเดิม มีความเคารพในคุณค่าความเป็นคน กล้าให้ กล้าบริจาค ทำบุญกับบุคคลและองค์การการกุศล

บทบาทของสถาบันต่างๆ ในสังคมและปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม ได้แก่ องค์การศาสนา องค์การพุทธในไต้หวันเป็นองค์การพุทธมหายานที่มีอุดมการณ์ พรหมวิหาร 4 แบบโพธิสัตว์ มุ่งช่วยเหลือสรรพสัตว์เป็นเป้าหมายหลักของชีวิต องค์การศาสนาในไต้หวันที่มีบทบาทสำคัญในการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ได้แก่ องค์การพุทธฉือจี้ ก่อตั้งโดยท่านภิกษุฉือเจียเจียน ซึ่งกำหนดเป้าหมายหลักขององค์การไว้ 4 ภารกิจ คือ

1. การทำกิจกรรมสังคมสงเคราะห์ คือการออกไปทำความดีร่วมกับคนอื่น โดยเฉพาะกิจกรรมที่เป็นประโยชน์กับสังคม

2. การจัดบริการรักษาพยาบาล มีหลักการคือ รักษาคนไข้ด้วยจิตตนเอง

3. การจัดการศึกษา มีเป้าหมายให้คนไต้หวันและชาวฉือจี้ เรียนรู้ให้เข้าถึงหลักธรรม 3 ข้อ คือ ความรู้จักประทับใจผู้อื่นได้ รู้จักเคารพยกย่องให้เกียรติผู้อื่น ความรักเพื่อนมนุษย์ องค์การนี้ได้ก่อตั้งสถาบันการศึกษาทุกระดับ นอกจากเรียนเนื้อหาตามหลักสูตรยังสอดแทรกองค์ความรู้ด้านคุณธรรมร่วมด้วย

4. การส่งเสริมวัฒนธรรม เน้นการปลูกฝังคุณธรรมไปในวิถีชีวิตโดยใช้สื่อต่างๆ เป็นเครื่องมือ องค์การฉือจี้มีสถานีโทรทัศน์เป็นของตนเองชื่อว่า “ต้าอ้าย” (ความรักที่ยิ่งใหญ่) ปัจจุบันได้แยกงานทั้ง 4 ภารกิจ ออกเป็น 8 ประการคือ งานการกุศล (Charity) งานการแพทย์ (Medical) งานการศึกษา (Education) งานด้านมนุษยธรรม (Humanitarian) การบรรเทาทุกข์สากล (International Relief) ธนาคารไขกระดูก (Marrow Registry) การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม (Environmental Protection) อาสาสมัครชุมชน (Community Volunteers)

นอกจากองค์การพุทธฉือจี้แล้ว ไต้หวันยังมีองค์การศาสนาอื่น ๆ ที่มีบทบาทในการพัฒนาคุณธรรมอีก เช่น องค์การแสงพุทธธรรม (วัดฝอถวชาน) องค์การกลองธรรมะ (ฝ่าถู่ชาน) องค์การวัดจงไถชาน มูลนิธิเพื่อการศึกษาพระพุทธศาสนา องค์การหลิวจิวชาน องค์การวิทยาลัยสงฆ์เยเวียนกวาง องค์การพุทธผู้จื่อ องค์การอี้กวันเต้า องค์การภิกษุณีแห่งไต้หวัน สำหรับสถานศึกษา องค์การทางศาสนาได้จัดตั้งโรงเรียนที่สอนหลักสูตรทั่วไปแต่เน้นการสอนหลักธรรมเพิ่มเติมจำนวนมาก ด้านสื่อสารมวลชนและแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ไต้หวันมีสถานีโทรทัศน์ที่ใช้เป็นเครื่องมือ ในการปลูกฝังหลักศาสนา คุณธรรม จริยธรรม ตามหลักพุทธมหายานอย่างกว้างขวาง

สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม คนเวียดนามมีเอกลักษณ์และบุคลิกลักษณะเด่น ในด้านความขยันและอดทน รักษาดี รักการศึกษาเล่าเรียน ยึดถือความกตัญญู

การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของเวียดนามมีองค์ประกอบและปัจจัยสำคัญๆ ได้แก่ ผู้นำแห่งศรัทธา หรือคำสอนของประธานาธิบดีโฮจิมินห์ ซึ่งถือว่าเป็นวีรบุรุษของชาติ เป็นแบบอย่างสำคัญของชาติ อาทิ ความเสียสละต่อชาติ สถาบันศาสนา โดยเฉพาะลัทธิขงจื้อ ซึ่งสอนเกี่ยวกับหน้าที่ 5 อย่าง คือ รักและมีมนุษยธรรม การกระทำที่ถูกต้องในการแสดงออกซึ่งความรัก เชื่อมมั่นในตนเองและซื่อสัตย์ต่อคนอื่น สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา การจัดการศึกษา ตั้งแต่เวียดนามเป็นอิสระภาพจากการยึดครองของฝรั่งเศส จะเน้นลักษณะสำคัญ 3 ประการ คือ ความเป็นชาติ ความเป็นวิทยาศาสตร์และความเป็นมวลชน และได้มีการปฏิรูปการศึกษาเป็นระยะๆ จนมาในปี 2539 รัฐบาลประกาศ นโยบาย โค้ดเมย์ เพื่อพัฒนาประเทศในทุกๆ ด้าน ได้มีการปฏิรูปการศึกษา โดยเน้นการสร้างคุณลักษณะของผู้เรียนที่พึงประสงค์ การสอนคุณธรรมจริยธรรมในโรงเรียนมีวิชาคุณธรรม ซึ่งสอนเกี่ยวกับการเป็นคนดีต้องทำอย่างไร เช่น ต้องช่วยเหลือผู้อื่น ต้องรักเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน สื่อมวลชนของเวียดนามทุกแขนงอยู่ในความควบคุมของรัฐ ซึ่งสามารถควบคุมและปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่คนในชาติ

ประเทศศรีลังกา คนศรีลังกาเป็นคนอ่อนน้อม ให้ความเคารพต่อผู้อาวุโส มีความกตัญญูกตเวที มีความซื่อตรง ไม่ลัทธิขงจื้อ มีความรับผิดชอบต่อตนเองและผู้อื่น มีชีวิตที่พอเพียง และชีวิตอันอุดมตามแนวทางพระพุทธศาสนา

การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมในประเทศศรีลังกา ศาสนาถือเป็นปัจจัยสำคัญ วัดนอกจากจะเป็นสถานที่ที่ชาวพุทธศรีลังกาเข้าไปปฏิบัติธรรมและรับศีล ยังมีบทบาทในการช่วยจัดการศึกษาให้พระเณร และฆราวาส ระบบการศึกษานี้ เรียกว่า ปิริเวณะ ศรีลังกาเป็นสังคมที่เน้นครอบครัว กระบวนการปลูกฝังคุณธรรม เริ่มต้นในครอบครัวโดยเฉพาะเรื่องความอ่อนน้อม ความเคารพผู้ใหญ่ ในส่วนของสถาบันการศึกษา ศรีลังกาไม่มีโรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ซึ่งมีอิทธิพลต่อการปลูกฝังคุณค่าทางคุณธรรมจริยธรรม ให้แก่ชาวพุทธสิงหลเป็นอย่างมาก โรงเรียนนี้อยู่ภายใต้การดำเนินการของ ยูวพุทธิกสมาคม

ประเทศอินเดีย คุณลักษณะเด่นของคนอินเดีย คือ รู้จักแยกแยะและรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย ขยันอ่านหนังสือและค้นคว้าหาความรู้ ไม่ตรงต่อเวลา ชอบความเรียบง่ายและความสะดวก ประหยัดคดอดอมและรู้คุณค่าของเงิน มีจิตใจอ่อนโยน ไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกัน โดยยึดหลักอหิงสา เครื่องครัดในศาสนาและวัฒนธรรมประเพณี รู้จริงและพูดมาก ขยันและอดทน กล้าออกไปเผชิญโชคในต่างถิ่นหรือต่างแดน

คุณลักษณะของคนอินเดียผ่านการกล่อมเกลาทางสังคมด้วยระบบศาสนาโดยเฉพาะศาสนาฮินดู ระบบครอบครัว และระบบการศึกษา ปัจจุบันมีการจัดตั้งโรงเรียนที่ยึดเอาพื้นฐานทางศาสนาเป็นหลัก

ประเทศในยุโรป

ประเทศฟินแลนด์ ชาวฟินแลนด์มีคุณลักษณะด้านคุณธรรมจริยธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ และเป็นลักษณะเด่น คือ ความซื่อสัตย์สุจริต มีวินัย

สถาบันครอบครัวมีบทบาทสำคัญยิ่งในการอบรมสั่งสอนเพื่อปลูกฝังให้เด็กเป็นซื่อสัตย์สุจริต มีวินัย และมีความรับผิดชอบต่อตนเอง มีโรงเรียนคุณภาพมาตรฐานเท่าเทียมกัน โดยรับและศาสนจักรมีบทบาทในการอบรมสั่งสอนด้านคุณธรรมจริยธรรมแก่เด็กและเยาวชน เมื่อเด็กเข้าเรียนในระดับอนุบาลก็จะเริ่มอบรมเรื่องคุณธรรมจริยธรรม ประเทศฟินแลนด์ยังมีองค์กรต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกักิจกรรมของเด็กและเยาวชนมาก ซึ่งล้วนมีบทบาทสำคัญ ต่อการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของเด็กและเยาวชน เช่น องค์กรลูกเสือ องค์กรด้านกีฬา องค์กรการเมืองของเด็ก

ประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน ชาวเยอรมันได้รับการยอมรับว่าเป็นคนมีวินัยสูงรวมถึง การเป็นคนดีมีความรับผิดชอบ รู้จักหน้าที่ของตนเอง ซื่อตรงต่อหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย มีความสุจริต ไม่คดโกง มีความสามัคคีในการทำงาน ประหยัด ขยันขันแข็ง ตรงต่อเวลา รักความสะอาดรวมถึงมีนิสัยเป็นนักวางแผน นักคิด นักประดิษฐ์

การปลูกฝังคุณธรรมของชาวเยอรมัน เป็นกระบวนการที่ผสมผสานเชื่อมโยงสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ด้วยระบบสำคัญๆ คือ สถาบันครอบครัว ศาสนา ชุมชน สื่อมวลชน ฯลฯ โดยทุกส่วนจะทำหน้าที่ด้วยสำนึก และรับผิดชอบ โดยไม่มีกฎหมายบังคับ ทั้งนี้เพราะเป็นหลักปฏิบัติที่กระทำกันมายาวนาน ลงรากฝังลึกหยั่งลงในจิตใจของชาวเยอรมัน จนกลายเป็นวัฒนธรรม เป็นวิถีของชาวเยอรมันมาจนถึงปัจจุบัน

ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ เอกลักษณ์และลักษณะเด่นด้านคุณธรรม จริยธรรมที่ทั่วโลกได้รับรู้และเป็นคุณสมบัติที่สำคัญ คือ การตรงต่อเวลา ความซื่อสัตย์สุจริต ความเอาใจใส่ ความพิถีพิถัน การมีใจบริการ (Service Mind)

ครอบครัวเป็นสถาบันที่มีอิทธิพลสูงสุดต่อความสำเร็จในการหล่อหลอมคุณธรรมจริยธรรมของประชาชนชาวสวิส มีการปลูกฝังคุณธรรมให้ลูกด้วยวิถีชีวิตความเป็นอยู่ประจำวัน การปลูกฝังคุณธรรมในสถานศึกษาจะเน้นการช่วยเหลือตนเอง การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้สถาบันครอบครัวมีบทบาทสำคัญในเรื่องนี้ เนื่องจากประเทศสวิตเซอร์แลนด์มีนักปรัชญาที่เป็นนักศึกษาที่มีชื่อเสียง คือ “Johann Heinrich Pestalozzi” ได้พยายามสั่งสอน เรื่องคุณธรรมจริยธรรมให้เกิดขึ้นในมนุษย์ตั้งแต่เด็กมานานประมาณ 200 ปี เขามีความคิดว่า เป้าหมายของการศึกษาคือการสร้างคนให้มีคุณธรรม โดยมีแนวคิดวา ครอบครัวคือฐานที่แท้จริงของการศึกษาในทุกเรื่อง

ประเทศแคนาดา คุณลักษณะที่เป็นลักษณะเด่นของชาวแคนาดา คือ ความมีระเบียบวินัย เป็นคนมีเหตุผล มีจิตใจที่เข้มแข็ง รักสันติ ความสงบสุข มีความอดทนอดกลั้น ไม่นิยมการใช้ความรุนแรง ให้เกียรติเพื่อนมนุษย์ ปฏิบัติต่อทุกคนอย่างมีศักดิ์ศรีเสมอกัน มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ อย่างจริงจัง นับถือคนที่ความดีความสามารถ ชาวแคนาดาที่มีจิตสำนึกที่ดี รับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม

คุณลักษณะทางคุณธรรมจริยธรรมของชาวแคนาดาไม่ได้เกิดขึ้นเองแต่ผ่านการขัดเกลาจากสังคมนับแต่ครอบครัว สถาบันการศึกษา พร้อมๆ ไปด้วยกับการสร้างระบบต่างๆ ที่เอื้อต่อการบ่มเพาะอย่างต่อเนื่องเชื่อมโยง แคนาดาให้ความสำคัญกับสถาบันครอบครัว ถือว่าเป็นพื้นฐานที่สำคัญในการพัฒนาคุณลักษณะของคนแคนาดาในทุกเรื่อง แคนาดาใช้กลยุทธ์ทางการศึกษาในทุกรูปแบบในกระบวนการปลูกฝังและพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของคนในชาติโดยใช้สื่อต่างๆ ทุกชุมชนจะมีศูนย์กิจกรรมชุมชน ที่ดำเนินการโดยสมาชิกของชุมชนนั้นๆ โดยมีอาสาสมัครเป็นผู้ดำเนินการของศูนย์ในแคนาดาจึงมีกลุ่มอาสาสมัครมากมายที่ดำเนินการเพื่อส่วนรวมในการดูแลสังคม

ประเทศนิวซีแลนด์ คนนิวซีแลนด์มีนิสัยใจคอสุภาพเรียบร้อย ใจดี ซื่อสัตย์ อดทน ขยันหมั่นเพียร มีความเป็นอยู่ที่เรียบง่าย สมถะ รวมถึงมีความเอื้ออาทรต่อคนแปลกหน้า กล้าที่จะยอม รับผิดชอบ

คนนิวซีแลนด์ปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมโดยใช้โอกาสในชีวิตประจำวัน ผ่านกิจกรรมตามธรรมชาติ ของวิถีชีวิต ปฏิบัติอย่างเป็นประจำ สม่ำเสมอ ตระหนักว่าหัวใจหลักของการปลูกฝังค่านิยมควรเริ่มต้นที่พ่อแม่ และบทบาทของพ่อแม่จะต้องสมดุลกัน การปลูกฝังให้เด็กและเยาวชนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์นั้นนอกจากภารกิจของสถานศึกษาโดยเฉพาะแล้ว โรงเรียนจะดำเนินการอย่างใกล้ชิดกับผู้ปกครองโดยถือเป็นนโยบาย และใช้กิจกรรมการเรียนการสอนและการเรียนรู้ในวิชาต่างๆ สอดแทรกการปลูกฝังเรื่องนี้อยู่ตลอดเวลา

สรุป จากการศึกษาแนวทางการเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะในทั้งภาครัฐ เอกชนและในประเทศต่างๆ จิตสำนึกสาธารณะจะต้องเริ่มฝึกฝนตั้งแต่วัยเด็ก และจะพัฒนาไปเรื่อยๆ จนถึงวัยรุ่น และจนกระทั่งเป็นผู้ใหญ่ นอกจากนี้ ยังต้องฝึกฝนบุคคลให้มีระเบียบวินัย มีความรับผิดชอบ โดยอาศัยการสั่งสอน ฝึกฝน จากบุคคล สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม ซึ่งเป็นกฎธรรมชาติของการอยู่ร่วมกันในสังคม และการอยู่ร่วมกันในสังคมต้องมี กิจกรรมร่วมกัน และใช้สิ่งของร่วมกันในสังคม ดังนั้น การเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะให้แก่บุคคลในการคำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนรวม คุณเล่ห์ร้าย สมบัติส่วนรวม และมีน้ำใจช่วยเหลือซึ่งกันและกันจึงเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นในสังคมปัจจุบัน

การเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะเป็นสิ่งสำคัญ ซึ่งต้องปลูกฝังหรือเสริมสร้างเพื่อให้บุคคลได้รับประสบการณ์ที่เพียงพอเป็นพื้นฐานที่สามารถนำไปพัฒนาตนเอง โดยในการปลูกฝังนั้น ควรให้บุคคลได้มีความรู้ความเข้าใจ ตระหนักถึงความสำคัญของจิตสำนึกสาธารณะ รวมทั้งมีการฝึกฝนให้ได้ปฏิบัติจริง เพื่อให้เกิดการกระทำที่เกี่ยวกับการเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะอย่างแท้จริงจนเกิดเป็นลักษณะนิสัย และควรทำให้เหมาะสมกับวัย เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่เหมาะสมตามวัย และเกิดการพัฒนาตามลำดับ ซึ่งในการฝึกอบรม ปลูกฝัง หรือเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะให้แก่บุคคลนั้น ควรมีครูหรือผู้สอนคอยดูแลชี้แนะแนวทางที่ถูกต้อง บุคคลได้ยึดเป็นแนวทางปฏิบัติที่ถูกต้องเหมาะสมวัย ประสบการณ์ และลักษณะงานที่ปฏิบัติ

7. แนวคิดเกี่ยวกับอาสาสมัครตำรวจ

7.1 ความหมายอาสาสมัครตำรวจ

อาสาสมัครตำรวจในประเทศไทย เกิดขึ้นตามการปฏิบัติงานตามแผนชุมชนและมวลชนสัมพันธ์ ได้ถูกกำหนดไว้ในแผนกรมตำรวจแม่บท ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2530 - 2534) และเริ่มปฏิบัติอย่างเป็นทางการในปี พ.ศ. 2531 และยังดำรงความต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งอยู่ในระหว่างการใช้แผนสำนักงานตำรวจแห่งชาติแม่บทฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2545 - 2549) ซึ่งสอดคล้องกับเนื้อหาในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) โดยกำหนดไว้ในเรื่องยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพและการคุ้มครองทางสังคมและได้กำหนดไว้ในแผนกลยุทธ์สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2547 ให้มีแผนด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน แผนงานแสวงหาความร่วมมือจากประชาชน โดยกำหนดเป้าหมายงานชุมชนและมวลชนสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมและอาชญากรรมพิเศษงานส่งเสริมเผยแพร่ความรู้ และแสวงหาความร่วมมือจากประชาชนและทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ประชาชนได้ให้ความร่วมมือและสนับสนุนการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ซึ่งนโยบายของสำนักงานตำรวจแห่งชาติได้ดำเนินการตามแนวทางดังกล่าว โดยมุ่งเน้นให้มีการพัฒนางานชุมชนและมวลชนสัมพันธ์เพื่อแสวงหาความร่วมมือและเปิดโอกาสให้ประชาชน ชุมชน และองค์กรต่างๆ มีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลข่าวสารตลอดจนกำหนดแนวทางแก้ไขปัญหอาชญากรรมและยาเสพติดร่วมกัน สำนักงานตำรวจแห่งชาติจึงได้นำเอาองค์ความรู้และรูปแบบการปฏิบัติงานชุมชนและมวลชนสัมพันธ์ปฏิบัติได้ผลดีในต่างประเทศ เช่น ระบบ KOBAN ของญี่ปุ่น และระบบ Community Policing ของประเทศในแถบยุโรปและสหรัฐอเมริกา มาผสมผสานกับรูปแบบที่สำนักงานตำรวจแห่งชาติดำเนินการอยู่และปรับใช้ให้เหมาะสมกับสภาพสังคมและวัฒนธรรมของประเทศไทย ตัวอย่างเช่น โครงการประชาชนอาสาสมัครร่วมกับตำรวจ กรมอปรมพนักงานรักษาความปลอดภัย และอีกหลายๆ โครงการ

อาสาสมัครตำรวจ ซึ่งก็คือแนวร่วมภาคประชาชนที่เข้ามามีส่วนร่วมในกิจการตำรวจในลักษณะปฏิบัติการ เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยและป้องกันปราบปรามอาชญากรรม (ระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติ, 2551) ในการมีส่วนร่วมของประชาชน (Citizen Involvement) ในการป้องกันอาชญากรรม สถาบันป้องกันอาชญากรรมแห่งชาติ (National Crime Prevention Institute, 1986) เสนอว่า โครงการและแผนงานใด ๆ ก็ตามที่เราประสงค์จะให้คนหรือกลุ่มคนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมมีอิทธิพล ควรจะมีการสื่อสาร แจกแจงรายละเอียดอย่างชัดเจนรวมถึง การ “จัดตั้ง” ประชาชนให้เข้ามามีส่วนร่วมป้องกันอาชญากรรมในชุมชน ต้องมีสิ่งเหล่านี้ คือ

1. การให้ความรู้เกี่ยวกับวัตถุประสงค์ คุณค่า และประโยชน์ของกิจกรรมนั้น
2. ให้หลักการและเหตุผลว่า ทำไมเขาจึงต้องเข้ามาเกี่ยวข้องกับ การป้องกันอาชญากรรม
3. ให้ทุกคนมีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรม โดยพยายามที่จะไม่รบกวนงานการตามปกติของเขา
4. ลดความกลัวที่จะถูกคนร้ายกลับมาแก้แค้น

สิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งที่ควรคำนึงถึงก็คือ บุคคลที่ควรชักจูงเข้าร่วมกิจกรรม ได้แก่ ผู้นำชุมชนที่มีความตระหนักถึงพิษภัยของอาชญากรรม ส่วนองค์กรที่เป็นผู้ริเริ่มประสานงานอาจจะเป็นทั้งหน่วยงานของรัฐและเอกชน เมื่อได้บุคคลที่จะมาเป็นผู้ริเริ่มกิจกรรมป้องกันอาชญากรรมในชุมชนแล้ว ลำดับต่อไปเป็นการชักจูงใจให้สมาชิกในชุมชนมาร่วมโครงการ โดยมียุทธวิธีดังนี้

1. ธรรมชาติสร้างความรู้และตระหนัก (Knowledge and Awareness Strategies) โดยใช้ข้อมูลเกี่ยวกับการป้องกันอาชญากรรมชุมชน คนในชุมชนจะเข้าช่วยเหลือได้อย่างไร เขาจะได้รับประโยชน์อะไร การสร้างกระแสดังกล่าวต้องอาศัยหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น วิทยุโทรทัศน์ ป้ายประกาศ การจัดนิทรรศการในโรงเรียนหรือศูนย์การค้า
2. โครงการกลุ่มย่อย (Group Project Strategies) ได้แก่ การสร้างกลุ่มกิจกรรมย่อยๆ กลุ่มในชุมชน เช่น “กลุ่มอาสาสมัครตำรวจ” “กลุ่มโครงการบ้านปลอดภัยสำหรับเด็กเล็ก” “กลุ่มสายตรวจเพื่อนบ้าน” และ “กลุ่มอาสาจราจร” เป็นต้น
3. การสร้างระบบควบคุมทางสังคมแบบไม่เป็นทางการ (Informal Social Control Strategies)

แนวคิดดังกล่าวกับสอดคล้องกับระเบียบคณะกรรมการนโยบายตำรวจแห่งชาติ (ก.ต.ช.) ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการส่งเสริมให้ท้องถิ่นและชุมชนมีส่วนร่วมในกิจการตำรวจ พ.ศ. 2549 ข้อ 5 และข้อ 6 สรุปใจความสำคัญได้ว่า ลักษณะของการมีส่วนร่วมในกิจการตำรวจ ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการคิด ศึกษา และค้นคว้าหาสภาพและสาเหตุของปัญหา ตลอดจนความต้องการของ

ท้องถิ่นและชุมชน การมีส่วนร่วมในการริเริ่มและตัดสินใจกำหนดกิจกรรมเพื่อลด และแก้ไขปัญหของท้องถิ่นและชุมชน การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ และ/หรือ การให้ความร่วมมือในการปฏิบัติ และ/หรือ การสนับสนุนทรัพยากรต่างๆ เพื่อใช้ในการปฏิบัติตามกิจกรรมเพื่อลดและแก้ไขปัญหของท้องถิ่นและชุมชน การมีส่วนร่วมในการตรวจสอบและติดตามการดำเนินกิจกรรม การมีส่วนร่วมในการเสนอแนะและปรับปรุง โดยท้องถิ่นและชุมชนสามารถมีส่วนร่วมในกิจการตำรวจในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. ด้านการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม
2. ด้านการรักษาความสงบเรียบร้อยและรักษาความปลอดภัยของประชาชน
3. ด้านการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด
4. ด้านการจราจร
5. ด้านการดูแลสาธารณสมบัติ
6. ด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในท้องถิ่น

การมีส่วนร่วมในกิจการตำรวจทั้ง 6 ด้านที่ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมนั้น ได้มีองค์กรภาครัฐและเอกชนนำเครือข่ายต่างๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันปราบปรามอาชญากรรมของตำรวจมากมายหลายรูปแบบ ดังนี้

รูปแบบที่ 1 การมีส่วนร่วมของประชาชนทั่วไป โดยเข้ามาเป็นอาสาสมัคร มีทั้ง

1.1 ในลักษณะของการเป็นผู้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ คือ ร่วมทำงานกับตำรวจโดยตรง

1.2 ในลักษณะแนวร่วม คือ ร่วมแจ้งข่าวสารอาชญากรรมต่างๆ

รูปแบบที่ 2 การมีส่วนร่วมขององค์กรหรือมูลนิธิ

รูปแบบที่ 3 การมีส่วนร่วมของบริษัท/พนักงานรักษาความปลอดภัยเอกชน

รูปแบบที่ 4 การมีส่วนร่วมขององค์กรภาครัฐต่างๆ โดยอาจมีลักษณะของการสนธิกำลัง ให้ข้อมูล สนับสนุนงบประมาณ เป็นต้น

การมีส่วนร่วมมีความสำคัญอย่างยิ่งในการดำเนินการต่างๆ ทั้งนี้เพราะการมีส่วนร่วมเป็นปัจจัยหนึ่งในการส่งเสริมให้กิจกรรมนั้นๆ ประสบความสำเร็จ และมีประสิทธิภาพ ซึ่งการมีส่วนร่วมกับการศึกษานอกระบบโรงเรียนมีความสัมพันธ์กันอย่างยิ่ง ทั้งนี้เพราะการกำหนดเป้าหมายของการเรียนรู้ร่วมกันต้องอาศัยความร่วมมือ และการมีส่วนร่วม โดยลักษณะแนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมนั้นมีความสำคัญต่อการพัฒนาคนในสังคมอย่างยิ่ง

จากการตรวจสอบข้อมูลเบื้องต้นถึงจำนวนข้อมูลของอาสาสมัครตำรวจมีจำนวนทั้งสิ้น 51 จังหวัดมีจำนวนโครงการทั้งสิ้น 1,077 โครงการ จำนวนผู้เข้าร่วมโครงการรวม 226,127 คน พบว่า

โดยมีชื่อเรียกแตกต่างกัน เช่น อาสาสมัครตำรวจ ตำรวจหมู่บ้าน ตำรวจชุมชน สายตรวจอาสา สายตรวจชุมชน สายตรวจประชาชน ตำรวจอาสา ฯลฯ (กองวิจัยและพัฒนา, 2551)

สรุป อาสาสมัครตำรวจ หมายถึง แนวร่วมภาคประชาชนที่เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมตำรวจในลักษณะปฏิบัติการ เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยและป้องกันปราบปรามอาชญากรรม โดยอาจมีชื่อเรียกได้รูปแบบ ขึ้นอยู่กับลักษณะงานที่ปฏิบัติ ยกตัวอย่างเช่น อาสาสมัครตำรวจ ตำรวจหมู่บ้าน ตำรวจชุมชน สายตรวจอาสา สายตรวจชุมชน อาสาจราจร เป็นต้น

7.2 การปฏิบัติงานของอาสาสมัครตำรวจ

ตามกฎหมายประมวลกฎหมายอาญาและประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและระเบียบต่างๆที่เกี่ยวข้อง ที่กำหนดให้ราษฎร ได้กำหนดให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ตำรวจในการปฏิบัติหน้าที่ ดังนี้ (ระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติ, 2551)

1. การจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าตามความผิดบัญชีท้ายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญารายกรณีอำนาจ ราษฎรมีอำนาจจับกุมผู้กระทำความผิดได้ (ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 79, 80)

2. การตรวจค้นผู้ถูกจับ สืบเนื่องจากการจับกุมตัวผู้กระทำความผิดกรณีราษฎรเป็นผู้จับ โดยหลักการราษฎรไม่มีอำนาจในการตรวจค้นบุคคล หากราษฎรเป็นผู้จับ ผู้จับสามารถทำการตรวจค้นได้ เพื่อพบและยึดอาวุธหรือสิ่งของที่ผู้จับอาจใช้เป็นเครื่องมือในการต่อสู้ทำร้ายราษฎรผู้จับกุมได้ ทั้งนี้เพื่อความปลอดภัยของราษฎรผู้จับเอง (ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 68)

3. การควบคุมตัวผู้กระทำความผิด เมื่อราษฎรจับกุมตัวผู้ถูกจับกุมแล้ว ราษฎรมีอำนาจควบคุมตัวผู้ถูกจับกุมไปยังที่ทำการพนักงานฝ่ายปกครอง หรือเจ้าหน้าที่ตำรวจ (ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 83, 84)

4. การป้องกันตนเอง (ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 68) กฎหมายให้สิทธิแก่ราษฎรในการป้องกันตนเองต่อการกระทำที่เกิดจากการประทุษร้ายอันละเมิดต่อกฎหมายถือว่าเป็นการปฏิบัติหน้าที่ต่อชุมชนอย่างหนึ่งในการต่อสู้กับอาชญากรรมที่เกิดขึ้นอย่างกะทันหันในสังคม นอกจากนี้ในทางแพ่ง กฎหมายก็กำหนดให้ราษฎรสามารถใช้กำลังเพื่อป้องกันสิทธิของตน ถ้าพฤติการณ์ไม่สามารถขอให้ศาลหรือเจ้าหน้าที่ช่วยเหลือได้ทันทั่วทั้งที่ในทันใดได้(ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 451)

5. ผู้ช่วยเหลือเจ้าพนักงานเมื่อราษฎรได้รับคำร้องขอจากเจ้าพนักงานผู้จับตามหมายราษฎรก็มีหน้าที่ตามกฎหมายต้องช่วยเหลือเจ้าพนักงานผู้จับตามสมควรเท่าที่จะไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อตนเอง ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 82 หรือกรณีที่เจ้าพนักงานได้สั่งการตาม

อำนาจหน้าที่ช่วยทำกิจการของเจ้าพนักงานตามกฎหมายก็ต้องปฏิบัติตามคำสั่งหรือคำสั่งนั้น (ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 368)

6. การช่วยเหลือผู้ประสบอันตราย กรณีที่ราษฎรพบเห็นผู้อื่นตกอยู่ในอันตรายเท่าชีวิต ซึ่งตนเองอาจช่วยได้ ก็ต้องช่วยตามความจำเป็น (ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 374)

7. การจับกุมผู้ต้องหาหรือจำเลย (ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 117) กรณีที่ราษฎรเป็นนายประกันเมื่อผู้ต้องหาหรือจำเลยมีประกัน หนีหรือจะหลบหนี ราษฎรนั้นมีอำนาจจับกุม ควบคุมผู้ต้องหาหรือจำเลยได้เอง

8. การเป็นผู้ช่วยเหลือเจ้าพนักงานตำรวจในการประสานงาน และปฏิบัติงานตามโครงการป้องกันอาชญากรรมและรักษาความสงบเรียบร้อยของชุมชน เช่น อาสาจราจร สายตรวจชุมชน อาสาสมัครแจ้งข่าวอาชญากรรม ตำรวจหมู่บ้าน อาสาสมัครตำรวจ คณะกรรมการติดตามงานตำรวจระดับสถานีตำรวจ

แนวทางการเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ

อาสาสมัครตำรวจเป็นผู้ที่อยู่ในสังคม นอกจากมีบทบาทและหน้าที่ในด้านชีวิตส่วนตัวและบทบาททางสังคมแล้ว ยังต้องส่งเสริมบทบาทของผู้ช่วยเหลือเจ้าพนักงานตำรวจในการปฏิบัติงาน จิตสำนึกสาธารณะจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ต้องปลูกฝังให้เกิดขึ้นในอาสาสมัครตำรวจโดยการเสริมสร้าง จิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ โดยแนวทางของสำนักงานตำรวจแห่งชาติในการเสริมสร้างอาสาสมัครตำรวจที่มีจิตสำนึกสาธารณะ สามารถดำเนินการดังนี้ (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2543)

1. การกำหนดแบบอย่างและสร้างกิจกรรม โดยหาตัวอย่างรูปธรรม ได้แก่ เจ้าหน้าที่ตำรวจ อาจารย์ และเจ้าหน้าที่ทุกฝ่ายเพราะเป็นผู้มีอิทธิพลต่อผู้เรียนมากที่สุด เป็นผู้ทำให้ดูเป็นแบบอย่างและนำไปให้ผู้เรียนทำกิจกรรมสาธารณะประโยชน์ร่วมด้วย

2. การกำหนดให้เป็นเป้าหมายการจัดการศึกษา โดยผู้จัดต้องกำหนดชัดเจนว่าต้องการให้ผู้เรียนได้รับการสร้างให้เป็นคนมีจิตสำนึกสาธารณะ อันเป็นภาพพึงประสงค์ของผู้เรียน ตั้งแต่เริ่มต้นการเรียน ระหว่างเรียน จนกระทั่งสำเร็จการศึกษา เพื่อให้เป็นกรอบสำหรับปรับหลักสูตร เนื้อหา และกิจกรรมเสริม ให้เป็นไปในทิศทางที่มุ่งสร้างคนที่เห็นแก่ภาพรวมได้อย่างแท้จริง

3. การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนรวมกลุ่มแสดงพลังเพื่อสร้างสรรค์สังคม เช่น การทำงานเพื่อสังคม

4. การปรับกระบวนการเรียนการสอนรองรับปัญหาทางจริยธรรมใหม่ ๆ ต้องเตรียมคำสอนและปรับกระบวนการให้ความรู้และสร้างค่านิยมที่ถูกต้องและชัดเจน เกี่ยวกับปัญหาเชิง

คุณธรรมจริยธรรมที่สร้างความสับสนให้คนในสังคม ซึ่งหลายเรื่องเป็นเรื่องที่ถูกหรือผิดอย่างไร ซึ่งสิ่งเหล่านี้มีผลต่อการให้คุณค่าคนในสังคมด้วยกัน ฉะนั้นสถาบันการศึกษาต้องมีหลักการทางคุณธรรมจริยธรรม ที่ชัดเจนในการสอน

5. การสร้างเครือข่ายกิจกรรมร่วมกับหน่วยงานอื่นในสังคม โดยอาสาสมัครตำรวจทำงานร่วมกับบุคคลและองค์กรท้องถิ่น ในรูปเครือข่ายที่มีวัตถุประสงค์สำคัญในการสนับสนุนส่งเสริมกิจกรรมที่ผู้เรียนบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมให้มากที่สุด ให้รางวัลคนทำดีต่อส่วนรวม หลายรูปแบบมีการจัดทำเกณฑ์หรือข้อตกลงร่วมกันในการเลือกเฟ้น และประเมินคนที่ได้รับเกียรติ และรางวัลต่างๆ ให้มีความช่วยเหลือทางด้านทุนทรัพย์ ความรู้ ความเชี่ยวชาญ และอื่นๆ ในกิจกรรมที่ทำเพื่อส่วนรวม

6. การจัดสัมมนาแก้ไขปัญหาชุมชน สถาบันการศึกษาเป็นแกนหลัก ทำหน้าที่ประสานงาน บริหารจัดการให้ดำเนินกิจการได้จริง โดยใช้สถานที่ของสถาบันการศึกษาเป็นที่แสดงความคิดเห็นใช้บุคลากรที่มีในสถาบันศึกษาร่วมกับคนในชุมชน จัดสัมมนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับประเด็นทางสังคมที่น่าสนใจ ซึ่งช่วยให้บรรยากาศการใช้ความรู้มาพัฒนาสังคมทำให้เป็นบริบทแห่งการมีจิตสำนึกสาธารณะ

สรุป แนวทางการเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจคือ การสร้างกิจกรรม โดยให้อาสาสมัครตำรวจทำงานร่วมกับบุคคลและองค์กรท้องถิ่น ในรูปเครือข่ายที่มีวัตถุประสงค์สำคัญในการสนับสนุน และส่งเสริมกิจกรรมที่ผู้เรียนบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมให้มากที่สุด

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน

งานวิจัยในประเทศ

สาริพันธุ์ สุภวรรณ (2545) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดการเรียนรู้แบบร่วมกัน เพื่อพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาเด็กเร่ร่อน ผลการศึกษาพบว่า โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน ประกอบด้วย การวางแผน การจัดกิจกรรม การประเมินผล โดยมีองค์ประกอบของโปรแกรมการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน ประกอบด้วย วัตถุประสงค์ของโปรแกรม กลุ่มเป้าหมาย คุณสมบัติของผู้สอน รูปแบบการเรียนรู้ เนื้อหาสาระ กิจกรรมทางการเรียนรู้ สื่อการสอน การวัดและการประเมินผล และสภาพแวดล้อมในการจัดการเรียนการสอน และผลการทดลองโปรแกรมพบว่า ความสามารถในการแก้ปัญหาหลังการใช้โปรแกรมของกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุม

ไพบูลย์ โพธิ์ห้วงประสิทธิ์ (2548) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดของเปาโล แฟร และแพทริก จี บอยเออส์ เพื่อเสริมสร้างความรู้ ทักษะคิด และมโนธรรมสำนึกเพื่อส่งเสริมการเลือกตั้งในระดับท้องถิ่นของผู้ออกเสียงเลือกตั้งชาวไทยกระเหรี่ยง ผลการศึกษาพบว่า โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการเลือกตั้งในระดับท้องถิ่นมีขั้นตอนที่สังเคราะห์ขึ้นจากแนวความคิดในการพัฒนาโปรแกรมของเปาโล แฟร และแพทริก จี บอยเออส์ 15 ขั้นตอน โดยโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่พัฒนาขึ้นทำให้ผู้เรียนมีระดับความรู้ ทักษะคิด และมโนธรรมสำนึก ด้านการเลือกตั้งในระดับท้องถิ่นเพิ่มขึ้น และความคิดเห็นจากการสนทนากลุ่ม พบว่า ปัจจัยที่สนับสนุนโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน อาทิ โปรแกรมสามารถตอบสนองความต้องการและปัญหาของชุมชนด้านการเลือกตั้งในระดับท้องถิ่น วัสดุอุปกรณ์ประกอบการเรียนรู้มีความเหมาะสมกับภูมิหลังของผู้เรียน ในขณะที่ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคและปัญหาของโปรแกรม อาทิ ครูผู้สอนไม่คุ้นเคยกับเทคนิควิธีการสอนตามแนวคิดของเปาโล แฟร และแพทริก จี บอยเออส์แบบเข้ารหัสและถอดรหัสที่โปรแกรมใช้

นันทภา ชมพูนุตร (2549) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กชายในสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรีได้ทดลองใช้โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน กลับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นเด็กชายในสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านปากเกร็ด จังหวัด นนทบุรี จำนวน 44 คน แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ทดลองเข้าร่วมโปรแกรมฯและกลุ่มควบคุมไม่ได้เข้าร่วมโปรแกรมนี้ กลุ่มทดลองเข้าร่วมโปรแกรมเป็นเวลา 10 ชั่วโมง กระบวนการของโปรแกรม ได้แก่ (1) การกำหนดวัตถุประสงค์ทางการศึกษา (2) การเลือกประสบการณ์การเรียนรู้(3) การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ (4) การประเมินผลการเรียนรู้ ผลการวิจัยพบว่า ระดับการเห็นคุณค่าในตนเองของกลุ่มทดลองที่เข้าร่วมโปรแกรมไม่มีความแตกต่างกันทั้งก่อนและหลังเข้าร่วมโปรแกรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และพบว่าระดับการเห็นคุณค่าในตนเองหลังการทดลอง ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .05 ส่วน ผลการประเมินโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กชายบ้านปากเกร็ด พบว่า กลุ่มทดลองมีความพึงพอใจในโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างการเห็นคุณค่าในตนเองอยู่ในระดับมาก

ชาลิณี เอี่ยมศรี (2549) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณและทักษะการแก้ปัญหาในการปฏิบัติงานด้านสุขภาพของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขระดับตำบล ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับเจ้าหน้าที่สาธารณสุขระดับตำบลที่ปฏิบัติงานอยู่ใน 9 จังหวัดภาคเหนือตอนล่าง การวิจัยแบ่งเป็น 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนแรก ศึกษาความต้องการการเรียนรู้โดยใช้แบบสัมภาษณ์เก็บรวบรวมข้อมูลจากเจ้าหน้าที่สาธารณสุขระดับ

ตำบลจำนวน 107 คน ขั้นตอนที่สอง พัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนให้สอดคล้องกับข้อมูลพื้นฐานและความต้องการการเรียนรู้ได้ในขั้นตอนที่หนึ่ง ขั้นตอนที่สาม ทดลองใช้โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนกับเจ้าหน้าที่สาธารณสุขระดับตำบลจำนวน 40 คน เป็นกลุ่มทดลอง 20 คน และกลุ่มควบคุม 20 คน ขั้นตอนที่สี่ศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องของการนำโปรแกรมไปใช้ ผลการศึกษา ความต้องการการเรียนรู้ (1) เนื้อหาความรู้ที่ต้องการได้รับในเรื่องการส่งเสริมสุขภาพแบบไทยสปาและเรื่องการควบคุมป้องกันโรคไข้หวัดนกในคนอยู่ในระดับมาก (2) ทักษะที่จะได้รับจากการเข้าร่วมโปรแกรมการศึกษานอกระบบในเรื่อง การคิดอย่างมีวิจารณญาณและทักษะแก้ปัญหาในการปฏิบัติงานด้านสุขภาพทุกองค์ประกอบอยู่ในระดับมาก

ผลจากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนจะเห็นได้ว่า องค์ประกอบที่สำคัญของการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนคือ วัตถุประสงค์ เนื้อหาวิชา การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล

งานวิจัยต่างประเทศ

Thurstone (2002) ได้พัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตให้กับเยาวชนชนบทในรัฐเทนเนสซี และรัฐมิสซูรี จำนวน 114 คน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เยาวชนได้มีพื้นฐานทักษะในการจัดการกับตนเอง รู้จักการเอาตัวรอด และไม่ก่อปัญหาให้แก่สังคม ผลการวิจัยพบว่า หลังจากให้ความรู้เกี่ยวกับการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันความภูมิใจในตนเอง และทักษะทางสังคมไปแล้ว พบว่า เยาวชนที่เข้าร่วมโปรแกรมมีคะแนนมีความรู้ความเข้าใจและการนำไปประยุกต์ใช้หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .0001

สรุปได้ว่า มีผู้สนใจศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนอย่างกว้างขวาง ซึ่งงานวิจัยดังกล่าว ทำให้พบว่า องค์ประกอบที่สำคัญของการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนคือ วัตถุประสงค์ เนื้อหาวิชา การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล

การเรียนรู้จากประสบการณ์

งานวิจัยในประเทศ

สุรินทร์ คล้ายรามัญ (2543) ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนากระบวนการอบรม โดยใช้การเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ และการเรียนรู้โดยรับใช้สังคมเพื่อเสริมสร้างความรู้ เจตคติ และการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้นำชุมชนที่เป็นสตรี โดยการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงทดลอง และมีการเปรียบเทียบความรู้ เจตคติและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้นำชุมชนที่เป็นสตรี ก่อนและหลัง

ที่ได้รับการอบรมโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ และการเรียนรู้โดยการรับใช้สังคม โดยหลังจากการจัดอบรมแล้ว พบว่าผู้เข้ารับการอบรมมีเจตคติ ความรู้ และมีการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับสูงกว่ากลุ่มที่ไม่ได้เข้ารับการอบรม และจากการติดตามผลการมีส่วนร่วมทางการเมืองของชุมชนที่เป็นสตรี พบว่ามีค่าเฉลี่ยสูงกว่าก่อนการเข้ารับการอบรม

ยิ่งศักดิ์ จงเลิศเจษฎาวงศ์ (2545) ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนา รูปแบบการบริหารสถาบันวิชาชีพการประกอบอาหาร โดยอาศัยความร่วมมือร่วมใจเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้จากประสบการณ์ ผลการวิจัยพบว่าการพัฒนา รูปแบบการบริหารสถาบันวิชาชีพการประกอบอาหาร โดยอาศัยความร่วมมือร่วมใจเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง ได้องค์ประกอบหลัก 4 ด้าน จากผลการวิเคราะห์ตัวประกอบ บูรณาการเข้ากับ ยุทธศาสตร์ เป็นรูปแบบซึ่งแสดงการดำเนินกิจกรรมความร่วมมือร่วมใจ ด้านปรัชญา คุณลักษณะการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง และการบริหารแบบทวิภาคี โดยใช้ยุทธศาสตร์ เพื่อผลิตบัณฑิตที่พึงประสงค์ในวิชาชีพประกอบอาหาร 5 กลุ่ม ได้แก่ (1) การจัดหลักสูตรการสอน (2) การนำทฤษฎีสู่การปฏิบัติ (3) การจัดการเรียนรู้จากประสบการณ์ (4) การบูรณาการความผูกพันในวิชาชีพ และ (5) การประเมินและการกำกับดูแล

นิชลักษณ์ สุขสวัสดิ์ (2546) ได้ทำการวิจัยเรื่องผลของการใช้กิจกรรมแนะแนว โดยการจัดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์เพื่อพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนปากพอง จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบความฉลาดทางอารมณ์ของกลุ่มทดลองก่อนและหลังการใช้ชุดกิจกรรมแนะแนว โดยการจัดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ ผลการวิจัยพบว่านักเรียนกลุ่มทดลองที่ใช้ชุดกิจกรรมแนะแนว โดยการจัดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ มีความฉลาดทางอารมณ์สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01

สวัสดิ์ ภูทอง (2546) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนา รูปแบบการเรียนรู้จากประสบการณ์เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตสำหรับผู้ใหญ่ในชุมชน ชนบทภาคเหนือ ผลการวิจัยพบว่าความต้องการเรียนรู้ของผู้ใหญ่เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต มีความต้องการเรียนรู้ด้านสุขภาพอนามัยมากที่สุดรองลงมาเป็นด้านการ ศึกษา รูปแบบการเรียนรู้มี 5 ขั้นตอน ประกอบด้วย ขั้นตอนทบทวนประสบการณ์เดิม ขั้นตอนประสบการณ์ใหม่ ขั้นตอนการวิเคราะห์ ขั้นตอนทดลอง และขั้นตอนนำไปใช้ ผลการทดลองพบว่ากลุ่มทดลองหลังการเรียนรู้มีคะแนนการเรียนรู้สูงกว่าก่อนเรียนทั้งด้านความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 0.05 เงื่อนไขที่เป็นอุปสรรคที่สำคัญต่อการจัดรูปแบบการเรียนรู้จากประสบการณ์ ประกอบด้วยประสบการณ์ ค่านิยมความเชื่อและวัฒนธรรมของชุมชน

พรประภัสสร ปริญญาญกุล (2546) ได้ทำการพัฒนา รูปแบบการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ในการสอนนักเรียนระดับอุดมศึกษา ว่ามิได้จำกัดอยู่ในห้องสี่เหลี่ยมเท่านั้น ผู้เรียนจะสามารถเรียนรู้สาระและกระบวนการในการเรียนรู้จากสื่อและสิ่งแวดล้อมทั้งในและนอก

สถาบัน และจะต้องสามารถเชื่อมโยงในชั้นเรียนกับนอกชั้นเรียน มาประยุกต์ในการปฏิบัติจริงได้ โดยอาศัยหลักการเรียนรู้ที่ว่า การเรียนรู้ที่ดีมาจากการฝึกปฏิบัติ ลงมือกระทำของจริง ผู้เรียนซึ่งปฏิบัติให้เกิดการเรียนรู้แบบกลุ่มซึ่งมีปฏิสัมพันธ์ และสะท้อนประสบการณ์ของแต่ละบุคคล โดยรูปแบบ การสอนอาศัยกระบวนการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ

1. การสร้างประสบการณ์จากการปฏิบัติกิจกรรม การเข้าไปมีส่วนร่วมและรับรู้ประสบการณ์ใหม่ๆ ผู้เรียนจะได้รับประสบการณ์หรือสร้างประสบการณ์ใหม่ให้มีการสร้างปฏิสัมพันธ์กับคนอื่นๆ และให้ผู้เรียนได้ลงมือทำกิจกรรม หรือลงมือปฏิบัติจากสภาพจริง

2. การอภิปรายแลกเปลี่ยนประสบการณ์ เป็นการฝึกความสามารถในการสังเกตประสบการณ์ที่ได้รับอย่างรอบคอบ ฝึกการสังเกตอย่างไตร่ตรอง โดยการจำแนกประสบการณ์หาแก่นของเรื่อง ค้นหาคำสำคัญ เป็นการนำเสนอและแลกเปลี่ยนประสบการณ์ โดยใช้การพูดและการเขียน

3. การสรุป เป็นการนำประสบการณ์ที่ได้รับการสังเกตได้ นำมาสรุปเป็นแนวคิดหรือทฤษฎีของตัวเอง โดยความสามารถเขียนในรูปของกฎ หรือหลักการ หรือข้อคำตอบ

4. การประยุกต์ใช้ เป็นการนำแนวคิดหรือทฤษฎีของตนไปใช้ในการตัดสินใจ หรือการแก้ปัญหา หรือการประยุกต์ใช้แนวคิดโดยการปฏิบัติจริง จัดเป็นโครงการ กิจกรรม ผลิตภัณฑ์เครื่องมือ และนำสิ่งที่ผลิตคิดค้นขึ้นใหม่มาประชาสัมพันธ์

งานวิจัยต่างประเทศ

Brookfield (1986) ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ พบว่าผู้ใหญ่จะเรียนรู้ได้ดีที่สุดเมื่อกระบวนการเรียนรู้ที่จัดขึ้นเป็นไปตามปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. ความสนใจ ผู้ใหญ่ทุกคนไม่ชอบการบังคับ ในสถานการณ์การเรียนรู้ถ้าเนื้อหาไม่เกี่ยวข้องตามความต้องการผู้ใหญ่จะเกิดความอึดอัด ไม่อย่างเรียนรู้

2. ความไว้วางใจ การเรียนรู้จะได้ผลเมื่อมีความไว้วางใจระหว่างผู้เรียนและผู้สอน การยอมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม เปิดให้ถามคำถาม การเปิดเผยตนเอง การเรียนรู้โดยปราศจากความกลัว

3. ความร่วมมือ ความร่วมมือเริ่มตั้งแต่การออกแบบ การเลือกวิชา และการประเมินผล

4. การแสดงออก(การปฏิบัติ) เป็นแนวคิดใหม่ที่ผู้เรียนต้องได้แสดงออกด้วยการปฏิบัติ ได้ทดลองอย่างต่อเนื่องและสะท้อนกลับสิ่งที่เกิดขึ้น เป็นการสร้างประสบการณ์จากการเรียนรู้

5. เน้นการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ผู้ใหญ่ไม่ชอบการถูกล้อเล่น ถูกเรียกว่าโง่ ชอบเรียนรู้วิธีการคิดด้วยตนเอง วิเคราะห์วิพากษ์จากคำนิยม ความเชื่อ และพฤติกรรม

Jackson (1989) ศึกษาเรื่องผลประโยชน์ที่ได้รับจากการเรียนเชิงประสบการณ์ตาม การรับรู้ของนักศึกษาผลการวิจัยพบว่า การเข้าร่วมกิจกรรมนอกชั้นเรียนของนักศึกษา นักศึกษาได้ฝึกทักษะการอยู่ร่วมกัน ทักษะการทำงานเป็นทีม ทักษะการแก้ปัญหา ทักษะการเป็นผู้นำ และฝึกความไว้วางใจซึ่งกันและกัน

Eisner (1993) ศึกษาเรื่องการสร้างรูปแบบการประเมินการศึกษา: ดัชนีที่เกี่ยวกับการปฏิบัติ ผลการวิจัยพบว่า การเรียนรู้ที่เกิดจากการเรียนผ่านประสบการณ์สามารถช่วยให้ผู้เรียนทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ช่วยให้นักศึกษาเข้าใจกระบวนการเรียนการสอนทั้งกระบวนการ ไม่ใช่เพียงบางส่วนและสามารถเลือกการตอบสนองกลับได้หลากหลายวิธี นอกจากนี้เป็นการฝึกความสามารถในการแก้ปัญหาและทักษะการตีความ

Richard (1998) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถในการสื่อสารระหว่างบุคคลและการศึกษาด้านการจัดการ ซึ่งใช้หลักและวิธีการเรียนรู้จากประสบการณ์ พบว่าเป็นที่นิยมอย่างแพร่หลาย ในขณะที่ยุคข้อมูลข่าวสารดูเหมือนไปอย่างเต็มที่ องค์กรทั้งหลายจึงใช้พนักงานเป็นมาตรการในการเสริมสร้างวงจรปรับปรุงงานอย่างต่อเนื่อง การจัดการให้เกิดประโยชน์สูงสุดจากการอบรมจึงต้องมีการพิจารณาให้ละเอียดรอบคอบ ผลการวิจัยพบว่า ผู้มีสมรรถภาพในการสื่อสารระหว่างบุคคลในระดับสูงจะพอใจมากขึ้นเมื่อได้เรียนรู้จากประสบการณ์ การเรียนรู้จากประสบการณ์สามารถปรับปรุงสมรรถภาพ การสื่อสารระหว่างบุคคลและผู้ที่มีสมรรถภาพในการสื่อสารระหว่างบุคคลจะเรียนรู้ได้มากจากวิธีการเรียนรู้จากประสบการณ์

Yan Fung Mok (1999) ได้ศึกษาลักษณะบทบาทหน้าที่และประสิทธิผลของการเรียนรู้จากประสบการณ์ พบว่า ลักษณะบทบาทหน้าที่ 10 ประการ มีผลต่อประสิทธิผลการเรียนรู้จากประสบการณ์ ได้แก่ ประสบการณ์เดิม การทบทวนโดยตรง การสร้างความหมายจากประสบการณ์ ความรู้สึก การรับรู้คุณค่าและสังคม และอิทธิพลของวัฒนธรรม ความมุ่งมั่นที่จะปรับปรุงให้ดีขึ้น การมีอิสระในการเรียนรู้ของบุคคล แรงจูงใจ การเรียนรู้ด้วยตนเอง ทักษะการเรียนรู้

Soon (1999) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมของประเทศเกาหลี วิธีการบรรยายแบบดั้งเดิมเป็นรูปแบบของการสอน ซึ่งใช้กันโดยทั่วไปที่เน้นการรับรู้ ภาวะของความรู้ทำให้ไม่สามารถศึกษาองค์ประกอบด้านวัฒนธรรมได้ การใช้วิธีสอนจากประสบการณ์ จึงเป็นวิธีการเรียนรู้ซึ่งมีประสิทธิผลมากกว่าวิธีอื่น เพราะเป็นการเน้นกระบวนการมากกว่าผลที่เกิดขึ้น เน้นที่ผู้เรียนมากกว่าผู้สอน และเน้นสะท้อนความคิดเห็นของผู้เรียนมากกว่าข้อมูลที่กำหนดไว้ รูปแบบการเรียนรู้จากประสบการณ์ เป็นวิธีการสอนที่มีประสิทธิผลต่อสมรรถภาพด้านความสัมพันธ์

ระหว่างวัฒนธรรมและมีส่วนช่วยเสริมการบรรยายแบบเดิมซึ่งผู้สอนได้ใช้ด้วย การเรียนรู้จากประสบการณ์ทำให้สมาชิกกลุ่มมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ด้วยการพูดคุยกัน ส่งเสริมการสะท้อนความคิด การประเมินตนเองและการเปิดเผยตนเองช่วยให้เกิดปฏิบัติกริยาตอบรับด้านอารมณ์และพฤติกรรมซึ่งแตกต่างจากรูปแบบของการสอนเดิม

สรุป จากการศึกษาเอกสารวิจัยทั้งภายในและต่างประเทศมีผู้สนใจศึกษาเกี่ยวกับการเรียนรู้จากประสบการณ์อยู่จำนวนมาก ซึ่งงานวิจัยดังกล่าว ทำให้พบว่า ขั้นตอนที่สำคัญของการเรียนรู้จากประสบการณ์ มี 6 ขั้นตอน ประกอบด้วย ขั้นการทบทวนประสบการณ์เดิม ขั้นรับรู้ประสบการณ์ใหม่ ขั้นการคิดวิเคราะห์ ขั้นการทดลอง ขั้นการสรุปและขั้นนำไปประยุกต์ใช้

การเรียนรู้แบบร่วมกัน

งานวิจัยในประเทศ

ชูศักดิ์ สิงห์อุตร (2532) ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและพฤติกรรมการทำงานกลุ่มของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษา โดยใช้เทคนิคการสอบแบบศึกษากรณีตัวอย่างกับการสอนตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา พบว่ามีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการทำงานกลุ่มด้วยผู้นำ เลขานุการ และสมาชิกสูงขึ้นไปอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ขณะที่นักเรียนกลุ่มควบคุมมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการทำงานกลุ่มด้านผู้นำ และเลขานุการสูงขึ้นไปอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และพฤติกรรมการทำงานกลุ่มด้านสมาชิกสูงขึ้นไปอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

จารุวรรณ เพ็ญสุข (2533) ได้ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และมนุษยสัมพันธ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษาด้วยวิธีสอบแบบการเรียนเป็นทีมที่จัดกิจกรรมด้วยวิธีการใช้กรณีตัวอย่างกับการสอบตามคู่มือครู ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาของนักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และพบว่านักเรียนทั้ง 2 กลุ่มมีมนุษยสัมพันธ์หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สุนันท์ กิตินรนนท์ (2536) ผลของการใช้บทบาทสมมติที่มีต่อความสามารถในการทำงานกลุ่มของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยศึกษาจากนักเรียนที่มีคะแนนความสามารถในการทำงานกลุ่มต่ำกว่าเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 25 พบว่านักเรียนมีความสามารถในการทำงานกลุ่มสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จากผลการวิจัยพบว่า การเรียนรู้โดยกระบวนการกลุ่มในรูปแบบต่าง ๆ ส่งผลให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้น มีพฤติกรรมการทำงานกลุ่มดีขึ้น และส่งผลต่อความสามารถในการทำงานกลุ่มสูงขึ้น

ปารณา เกษน้อย (2540) ทำวิจัยเรื่องผลของการเรียนแบบร่วมมือในวิชาสังคมศึกษา ที่มีผลสัมฤทธิ์ต่อการเรียนและความสามารถในการวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โดยใช้แผนการสอน 2 แบบคือ แผนการสอนแบบร่วมมือ และแผนการสอนแบบปกติ อย่างละ 11 แผน ใช้เวลาทดลอง 4 สัปดาห์ ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่เรียนวิชาสังคมศึกษาด้วยวิธีการเรียนแบบร่วมมือกัน มีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และคะแนนความสามารถด้านการวิเคราะห์สูงกว่านักเรียนกลุ่มที่เรียนแบบปกติ

สาริพันธุ์ สุภวรรณ (2545) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดการเรียนรู้แบบร่วมกันเพื่อพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาเด็กเร่ร่อน ที่สถานสงเคราะห์ชายบ้านปากเกร็ด ผลการวิจัยพบว่า ความสามารถในการแก้ปัญหาหลังการหลังการใช้โปรแกรมของกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุม และคะแนนพฤติกรรมการเรียนรู้แบบร่วมกันของกลุ่มทดลอง หลังการใช้โปรแกรมสูงกว่าก่อนเข้าโปรแกรม

กิจจา เวสประชุม (2550) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อพัฒนาส่งเสริมทักษะการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันสำหรับเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน จากส่วนกลางและภูมิภาค 11 จังหวัด โดยใช้แนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลักและแนวคิดการเรียนรู้แบบร่วมกัน ผลการวิจัยพบว่า ความสามารถในการแก้ปัญหาหลังการเข้าร่วมกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนของกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุม และคะแนนพฤติกรรมด้านทักษะการแก้ปัญหาของกลุ่มทดลอง หลังการเข้าร่วมกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนอยู่ในระดับมาก

งานวิจัยต่างประเทศ

Skon (1980) ได้ศึกษาผลของสถานการณ์การเรียนรู้แบบร่วมกัน แข่งขันและเอกัตบุคคลที่มีต่อผลสัมฤทธิ์และกระบวนการให้เหตุผล โดยใช้นักเรียนระดับ 1 จำนวน 86 คน ซึ่งมีทั้งนักเรียนที่เก่ง ปานกลาง และอ่อน ตัวอย่างประชากรทั้งหมดร่วมในการเรียนการสอนทั้ง 3 สถานการณ์ สถานการณ์ละ 45 นาที แล้วทำการทดสอบ พบว่าผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนในสถานการณ์การเรียนรู้แบบร่วมกันจะมีกระบวนการให้เหตุผลที่มีคุณภาพดีกว่า แบบแข่งขัน และแบบเอกัตบุคคล นอกจากนักเรียนในสถานการณ์การเรียนรู้แบบร่วมกันจะมีกระบวนการให้เหตุผลที่มีคุณภาพดีกว่า เมื่อแข่งขัน และเอกัตบุคคล จากการวิเคราะห์คำตอบจากแบบสอบถามเกี่ยวกับการรับรู้ด้านการช่วยเหลือจากเพื่อน พบว่า นักเรียนในสภาพของการเรียนรู้แบบร่วมกัน รับรู้ว่าการช่วยเหลือจากเพื่อนมากกว่าในสภาพการแข่งขันและเอกัตบุคคล

จากงานวิจัยที่เกี่ยวกับผลของการเรียนแบบร่วมกัน และการแข่งขันในการสอนเหล่านี้ จึงสรุปได้ว่า

1. นักเรียนที่อยู่ในกลุ่มแบบเรียนร่วมกัน มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่ากลุ่มแข่งขัน
2. นักเรียนที่อยู่ในกลุ่มการเรียนแบบร่วมกันส่วนใหญ่จะมีทัศนคติที่ดีต่อการศึกษา การเรียนในชั้นและมีความคิดเห็นว่ามีโอกาสได้ช่วยเหลือให้ความรู้แก่กันและกันได้ปรึกษาหารือกันมากกว่านักเรียนในกลุ่มแข่งขัน
3. ผลของการเรียนแบบร่วมกัน และการแข่งขันที่มีต่อการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ แบบสืบสวน ในความคิดเห็นเพียงอย่างเดียว นั้น พบว่านักเรียนในกลุ่มร่วมมือพอใจในการเรียนที่ สนุกสนาน และเชื่อว่าได้เรียนรู้มากกว่าในกลุ่มแข่งขัน

Sue (2003) ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการเรียนรู้ของกลุ่มผู้ใหญ่ (Adult Peer-Group Learning) ว่าโดยธรรมชาติแล้วกลุ่มผู้ใหญ่มีการเรียนรู้กันอย่างไร โดยศึกษาจากประสบการณ์ของผู้วิจัยเองที่ได้เข้าไปมีส่วนร่วมปฏิบัติสัมพันธ์กับกลุ่มการเรียนรู้ระดับปริญญาเอกมากกว่า 2 ปี วิธีการศึกษาได้แบ่งออกเป็น 3 ระยะ ในระยะแรกเป็นการค้นคว้าข้อมูลทั่วไป โดยสังเกตการณ์ สนทนาในกลุ่มผู้ใหญ่ เช่น ศึกษามุมมอง ใครทำอะไร อย่างไร เป็นต้น ระยะที่สองเป็นการวิเคราะห์ ข้อมูลที่ได้ในเชิงคุณภาพโดยการบันทึกข้อมูลจากสนทนาต่างๆลงในเครื่องบันทึกเสียง พบว่า ปัจจัยหรือกิจกรรม 8 ประการที่พบในการเรียนรู้ของกลุ่มผู้ใหญ่เพื่อ 1)เรียนรู้เพื่อดำรงชีพ 2) ความสัมพันธ์ 3)การสะท้อน 4)การคาดคะเน 5)การฝึกฝนและปฏิบัติ 6)การสืบค้นสิ่งต่างๆ 7)การสร้างความรู้ 8)การสร้างช่องว่าง ระยะที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่าผู้เรียนผู้ใหญ่เรียนรู้ด้วยกัน ภายใต้ประสบการณ์เดิม รวมทั้งการพัฒนาฝึกฝนและผลสะท้อนกลับในการทำงานร่วมกัน นอกจากนี้ยังพบว่าปัจจัยหรือกิจกรรมที่เด่นในการเรียนรู้แบบร่วมกันของกลุ่มผู้เรียนคือ เพื่อสร้าง ความรู้

สรุป จากการศึกษาเอกสารวิจัยทั้งภายในและต่างประเทศมีผู้สนใจศึกษาเกี่ยวกับการ เรียนรู้แบบร่วมกันโดยกระบวนการกลุ่มในรูปแบบต่างๆจะส่งผลให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียนที่สูงขึ้น มีพฤติกรรมการทำงานกลุ่มที่ดีขึ้นและจะส่งผลต่อความสามารถในการทำงานกลุ่มให้ มีประสิทธิภาพมากขึ้น รวมทั้งเพื่อเป็นการเสริมสร้างความรู้ในการปฏิบัติงาน

จิตสำนึกสาธารณะ

งานวิจัยในประเทศ

พรชัย รอดสมจิต (2527) ศึกษาความสำนึกในความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคมของ นักเรียนในสถานสงเคราะห์และครอบครัวปกติในกรุงเทพมหานคร พบว่า ความสำนึกในความ รับผิดชอบต่อตนเองและสังคมมีความสัมพันธ์กันทางบวกและเพิ่มขึ้นตามลำดับอายุ

จันทร์จิรา มูลเมือง (2535) ศึกษาเปรียบเทียบความรับผิดชอบต่อสังคมของนิสิต นักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต จำนวน 949 คน ที่ศึกษาในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พบว่านิสิต นักศึกษาหญิงมีความรับผิดชอบสูงกว่านิสิตชาย และไม่พบความแตกต่างระดับความรับผิดชอบต่อสังคมของนิสิตนักศึกษา ที่เรียนต่างสาขา ต่างระดับชั้นปี ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การศึกษาของ บิดามารดาต่างกัน และนิสิตที่จบมัธยมศึกษาตอนปลายจากโรงเรียนในกรุงเทพมหานครและ ต่างจังหวัด

กนิษฐา นิตส์พัฒนา และคณะ (2541) ทำการศึกษาจิตสำนึกทางสังคมของ นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล ในมิติทางสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ การเมือง และสุขภาพกับสิ่งแวดล้อม ในประเด็นของความรู้สึกรู้สึกนึกคิดที่มีต่อปรากฏการณ์ต่างๆ ทางสังคม และการตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาที่มีผลกระทบต่อตัวเอง ครอบครัว และสังคมโดยรวม ตลอดจนแนวทางการแก้ไขสถานการณ์นั้นๆ ภายใต้การวิเคราะห์ปรากฏการณ์แนวเศรษฐศาสตร์ การเมืองกลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาระดับบัณฑิตวิทยาลัยของมหาวิทยาลัยมหิดล ระดับปริญญาโท ชั้นปีที่ 1 ปีการศึกษา 2539 โดยการใช้ Focus Group Discussion ผลการศึกษาพบว่าด้านเศรษฐกิจและ ด้านการเมือง นักศึกษาเห็นปัญหาที่เกิดขึ้นและตระหนักว่าเป็นปัญหาที่มีความรุนแรงต้องแก้ไข แต่การแก้ไขอยู่ในระดับบุคคลมากกว่าการเคลื่อนไหวให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระดับโครงสร้าง หรือนโยบาย นักศึกษาสามารถเสนอแนวทางแก้ไขได้อย่างรอบด้าน แต่การมีส่วนร่วมของ นักศึกษาต่อการแก้ไขปัญหา เกือบทั้งหมดไม่เห็นพลังของคนที่จะร่วมแก้ไขในด้านสังคม สุขภาพ สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม นักศึกษาสามารถเสนอแนวทางและเห็นว่าตนเองสามารถร่วมแก้ไข ปัญหาใน 4 ด้าน

รัตนวรรณ รุณภัย และคณะ (2542) ศึกษา จิตสำนึกของนิสิตนักศึกษาที่มีต่อ สภาวะการณ์ทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง กลุ่มตัวอย่างเป็นนิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตบางเขนและวิทยาเขตกำแพงแสน จำนวน 744 คน ผลการศึกษาพบว่าจิตสำนึกของนิสิต ในภาพรวมมีจิตสำนึกค่อนข้างไปทางเสรีนิยม นิสิตที่แตกต่างกันในเรื่อง เพศ การเข้าร่วม กิจกรรม การรับข้อมูลข่าวสาร ชั้นปี ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ภูมิภาค ที่พักอาศัย อาชีพบิดา มารดา และการนับถือศาสนา มีจิตสำนึกต่อสภาวะการณ์ทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองไม่ แตกต่างกันอย่างเห็นนิตที่เรียนต่างวิทยาเขตและต่างคณะจึงมีจิตสำนึกที่มีต่อสภาวะการณ์แตกต่างกัน

สยามรัฐ เรืองนาม (2542) ทำการศึกษาความรู้ทางการเมืองและการรับรู้ข่าวสาร ทางการเมืองกับความสำนึกเชิงสังคมของประชาชนในองค์กรบริหารส่วนตำบล จ.กาญจนบุรี กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้นำชุมชน และกลุ่มประชาชนที่อาศัยอยู่ใน องค์กรบริหารส่วนตำบลท่ามะขาม องค์กรบริหารส่วนตำบลนายวังขนาย และ องค์กรบริหารส่วนตำบลท่าไม้ จำนวน 237 คน เก็บ ข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม พบว่ากลุ่มผู้นำชุมชน เป็นกลุ่มที่มีการรับรู้ข่าวสารทางการเมือง มี

ความสนใจข่าวสารทางการเมืองและมีความรู้ทางการเมือง มีความสัมพันธ์ด้านบวก กับการเข้าถึงอำนาจทางการเมืองและความสำนึกเชิงสังคม

วิรัตน์ คำศรีจันทร์ (2544) ทำการศึกษาจิตสำนึกพลเมือง/สาธารณะในบริบทประชาสังคมไทย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเงื่อนไขการก่อเกิดและปัจจัยเกื้อหนุนหรือเป็นอุปสรรคต่อการมีจิตสำนึกพลเมือง/สาธารณะในบริบทประชาสังคมไทย เป็นการศึกษาเชิงพัฒนาการและสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่องใน 2 ชุมชน คือ ชุมชนบ้านหนองขาว อำเภอนาทม จังหวัดกาฬสินธุ์ สำหรับชุมชนชนบท และได้ทำการวิจัยสำรวจกับกลุ่มตัวอย่างทั่วประเทศที่เลือกสรรว่าเป็นผู้ที่มีจิตสำนึกพลเมือง และ/หรืออยู่ในกระบวนการพัฒนาสังคมในแนวทางประชาสังคมอย่างต่อเนื่อง จำนวน 127 คน ผลการศึกษาพบว่า คุณลักษณะของการมีจิตสำนึกพลเมือง/สาธารณะมีหลายมิติ ได้แก่ การมีวินัยในตน ทั้งในเรื่องส่วนตัวและส่วนรวม เคารพกติกาที่ร่วมกันสร้างปฏิบัติสิทธิและหน้าที่อย่างเต็มความสามารถด้วยจิตใจอาสา ให้ความสำคัญต่อผลประโยชน์ของส่วนรวมมากกว่าส่วนตน ใส่ใจกิจการสาธารณะ การมีส่วนร่วมและให้ความร่วมมือเพื่อประโยชน์สุขของชุมชน ทั้งในเชิงเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง การมีความกล้าหาญทางจริยธรรม ปกป้องความถูกต้อง เพื่อความดี ความยุติธรรมและสันติภาพของสังคม การมีความผูกพันยึดมั่นในอุดมการณ์ ประชาธิปไตย ปฏิบัติต่อผู้อื่นอย่างเท่าเทียม เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่เงื่อนไขการก่อเกิดจิตสำนึกพลเมืองคือ การมีชีวิตของชุมชนที่ทำให้สมาชิกความสัมพันธ์กันในฐานะที่เท่าเทียม การปฏิบัติสำนึกพลเมืองอยู่ในวิถีชีวิต ความเป็นชุมชนที่สมาชิกเชื่อมโยงกันในฐานะพลเมือง มีความเท่าเทียมและเสมอภาคในเชิงการเมือง ความเป็นเอกภาพและสมานสามัคคี เชื้อถือและไว้วางใจกัน ผูกมัดตนเองกับหมู่คณะ การมีทุนทางสังคม การมีส่วนร่วมทางการเมืองและกระบวนการหล่อหลอมทางการเมือง

อัจฉรา โคมแล้ม (2544) ศึกษาจิตสำนึกของนักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ต่อการรวมกลุ่มกิจกรรมเพื่อสังคม มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะกิจกรรมที่ทำเพื่อสังคมซึ่งนักศึกษาปฏิบัติในปัจจุบัน เหตุผลที่นักศึกษารวมกลุ่มกิจกรรมเพื่อสังคม หน้าที่ที่ปฏิบัติในกลุ่มกิจกรรมเพื่อสังคม ปัจจัยผลักดันให้เกิดจิตสำนึกและปัญหาอุปสรรคและความต้องการแรงเสริมในการดำเนินกิจกรรมเพื่อสังคม กลุ่มตัวอย่างเป็นศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ที่เข้าร่วมกลุ่มกิจกรรมเพื่อสังคมของมหาวิทยาลัยและได้รับแต่งตั้งให้ทำหน้าที่ใดหน้าที่หนึ่ง กรรมการบริหารกิจกรรมนักศึกษาของมหาวิทยาลัยและของคณะต่าง ๆ จำนวน 344 คน ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลพบว่า ปัจจัยด้านความรักที่มีต่อผู้อื่นกลุ่มเพื่อนและสภาพแวดล้อมเป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดจิตสำนึกของนักศึกษาไม่แตกต่างกัน เพศและคะแนนเฉลี่ยสะสมมีความสัมพันธ์กับความต้องการแรงเสริมในการทำกิจกรรมเพื่อสังคม คณะมีความสัมพันธ์กับลักษณะกิจกรรมเพื่อสังคม

นันทวัฒน์ ชุนชี (2546) ศึกษาการใช้ตัวแบบสัญลักษณ์ผ่านสื่อหนังสือเรียนเล่มเล็กเชิงวรรณกรรมเพื่อพัฒนาจิตลักษณะในนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 เพื่อศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างการได้รับแบบสัญลักษณ์ ผ่านหนังสือ เล่มเล็กเชิงวรรณกรรม ซึ่งประกอบด้วยเนื้อหา 3 ด้าน คือ ด้านการหลีกเลี่ยงการใช้หรือการกระทำที่ทำให้เกิดการชำรุดเสียหายต่อส่วนรวม ด้านการถือเป็นหน้าที่ที่จะมีส่วนร่วมในการดูแล และด้านการรักษาสีทิวในการรักษาของส่วนรวม กับนักเรียน โดยทำการแจกหนังสือให้นักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยกลุ่มทดลอง จะได้อ่านหนังสือที่มีตัวแบบสัญลักษณ์ของการมีจิตสาธารณะ ส่วนกลุ่มควบคุมจะได้อ่านหนังสือที่ไม่มีตัวแบบสัญลักษณ์ ซึ่งผลการใช้ พบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองที่ได้อ่านหนังสือเล่มเล็กเชิงวรรณกรรม ที่มีตัวแบบสัญลักษณ์ของการมีจิตสาธารณะ จะมีจิตสาธารณะสูงกว่านักเรียนกลุ่มควบคุม

ธรรมนันท์กา แจ็งสว่าง (2547) ศึกษาผลของการใช้โปรแกรมพัฒนาจิตสาธารณะด้วยบทบาทสมมติกับตัวแบบในนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 และศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างการใช้โปรแกรมพัฒนาจิตสาธารณะด้วยบทบาทสมมติกับตัวแบบและตัวแปรเพศของนักเรียนที่มีต่อจิตสาธารณะ จากผลการศึกษาพบว่า นักเรียนกลุ่มที่ได้รับโปรแกรมการพัฒนาจิตสาธารณะด้วยบทบาทสมมติกับตัวแบบมีจิตสาธารณะสูงกว่านักเรียนที่ไม่ได้รับ โปรแกรมการพัฒนาจิตสาธารณะด้วยบทบาทสมมติกับตัวแบบกับตัวแปรเพศที่มีต่อจิตสาธารณะของนักเรียน และพบว่านักเรียนหญิงมีจิตสาธารณะสูงกว่านักเรียนชาย

บุญทัน ภูบาล (2549) ศึกษาการเปลี่ยนแปลงจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่เกิดจากการใช้วีดิทัศน์ละครหุ่นเชิดเป็นตัวแบบจิตสาธารณะ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัยในครั้งนี้ได้แก่ แบบสอบถามวัดจิตสาธารณะ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.890 แบบสังเกตพฤติกรรมจิตสาธารณะ มีค่าดัชนีความสอดคล้องของผู้สังเกตเท่ากับ 0.861 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบวัดซ้ำ (One- Way Analysis of Variance :Repeated Measures) ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการใช้วีดิทัศน์ละครหุ่นเชิดเป็นตัวแบบ มีการเปลี่ยนแปลงของคะแนนจิตสาธารณะเฉลี่ยโดยรวม มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น

อัญชลี ยิ่งรักพันธุ์ (2550) ศึกษาผลการพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่เกิดจากการใช้สถานการณ์จำลองผสมผสานกับเทคนิคการประเมินผลจากสภาพจริง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนระดับชั้น ประถมศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัยในครั้งนี้ได้แก่ โปรแกรมการใช้สถานการณ์จำลองผสมผสานกับเทคนิคการประเมินผลจากสภาพจริง แบบสังเกตพฤติกรรมจิตสาธารณะ แบบบันทึกพฤติกรรมจิตสาธารณะ แฟ้มสะสมงาน และแบบทดสอบจิตสาธารณะ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบวัดซ้ำ (One-way analysis of variance : Repeated measures) ผลการศึกษา

พบว่า นักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการใช้สถานการณ์จำลองผสานกับเทคนิคการประเมินผลจากสภาพจริง มีการเปลี่ยนแปลงของคะแนนจิตสาธารณะเฉลี่ยโดยรวม ก่อนทดลอง หลังทดลอง และหลังทดลอง สูงขึ้น นักเรียนชั้นประถมศึกษา ที่ได้รับการใช้สถานการณ์จำลองผสานกับเทคนิคการประเมินผลจากสภาพจริง มีการเปลี่ยนแปลงของคะแนนจิตสาธารณะเฉลี่ยโดยแยกตามรายองค์ประกอบของจิตสาธารณะ 3 องค์ประกอบ ก่อนทดลอง หลังทดลอง และหลังทดลอง สูงขึ้นในองค์ประกอบที่ 3 คือด้านการเคารพสิทธิในการใช้ของส่วนรวมที่ใช้ประโยชน์ร่วมกันของกลุ่ม ส่วนองค์ประกอบที่ 1 คือด้านการหลีกเลี่ยงการใช้หรือการกระทำที่จะทำให้เกิดความชำรุดเสียหายต่อสมบัติของส่วนรวมและองค์ประกอบที่ 2 ด้านการถือเป็นหน้าที่ที่จะมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาของส่วนรวม ที่ไม่เปลี่ยนแปลง

งานวิจัยต่างประเทศ

Maclary (1988) ทำการศึกษาความรับผิดชอบต่อสังคม ศึกษาการพัฒนาเครื่องมือและหาความสัมพันธ์ เป็นการวัดความรู้สึกของชุมชนทางด้านจิตวิทยา ซึ่งเกี่ยวข้องกับเจตคติของบุคคลกับสังคม แบบวัดเป็นแบบสัมภาษณ์โดยใช้แนวคิดจากกฎหมายประกันสังคม และความสามารถในการเข้าถึงสวัสดิการสังคม แบบสัมภาษณ์เป็นเรื่องเกี่ยวกับค่านิยมด้านสวัสดิการสังคม ด้านอารมณ์ ด้านการควบคุมตนเอง และปัจจัยส่วนบุคคล กลุ่มตัวอย่างเป็นประชาชนในรัฐ Missouri สหรัฐอเมริกาซึ่งได้จากการสุ่มจำนวน 165 คน พบว่า บุคคลที่มีรายได้ต่ำจะมีความเห็นใจผู้อื่นสูง การมีส่วนร่วมทางสังคมสามารถทำนายค่านิยมเกี่ยวกับสวัสดิการสังคมได้ การศึกษานี้สรุปได้ว่าความเป็นเหตุผล (Rationale) และความเห็นใจ (Empathy) สามารถบ่งชี้ความเป็นสาธารณะและความเป็นปัจเจกได้

Kraft (1992) ทำการศึกษาเกี่ยวกับการอบรมด้านจิตสำนึกทางสังคมโดยการศึกษาศาสนาคริสต์ศาสนามีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการอบรมด้านจิตสังคม ระหว่างประชาชนชาวอเมริกาเหนือที่นับถือศาสนาคริสต์นิกายโปรเตสแตนต์ ศึกษาในเชิงจริยธรรม สังคมวิทยา และใช้กรอบแนวคิดของ Ncibuhr (1951) เกี่ยวกับศาสนาและวัฒนธรรม ซึ่งเชื่อว่ากระบวนการทางวัฒนธรรมทำให้เกิดความเชื่อ ความศรัทธาร่วมกัน และโครงสร้างของประสบการณ์การเรียนรู้จะกระตุ้นความคิดอย่างมีวิจารณญาณ พบว่า ศาสนามีส่วนสัมพันธ์กับคุณลักษณะทางจิตสังคมและสิ่งที่มีผลต่อจิตสำนึกทางสังคมคือ การอบรมเกี่ยวกับภาวะผู้นำ การให้ความสำคัญกับศาสนการพัฒนาชุมชนให้เน้นกระบวนการคิด การมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น และการมุ่งมั่นในการกระทำ

Rural Development Institute (1994) ทำการศึกษาจิตสาธาณะของประชาชนใน Pennsylvania เป็นการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับการควบคุมการเกิดอาชญากรรม การปฏิรูประบบสุขภาพ และการปฏิรูปการศึกษา เครื่องมือที่ใช้คือแบบสอบถามความคิดเห็นต่อเรื่องดังกล่าว และองค์การนี้ได้ทำการศึกษาจิตสาธาณะของประชาชนเป็นประจำทุกปี ตามประเด็นปัญหาสำคัญที่เกิดขึ้นในแต่ละปี ตั้งแต่ปี 1984 - 1994 โดยใช้วิธีการแตกต่างกันไป เช่น ใช้วิธีการสอบถามทางโทรศัพท์

Shinji (2005) ได้ทำการวิจัยศึกษาเรื่อง การก่อตัวของจิตสำนึกสาธาณะเกี่ยวกับศีลธรรมการศึกษาในโรงเรียน โดยใช้ทฤษฎีการพัฒนาศีลธรรมของ เจ ฮาเบอร์มาส และ แอล โคเบิร์ตและคณะ โดยในงานวิจัยชิ้นนี้ ลักษณะเฉพาะของจิตสำนึกสาธาณะซึ่งเกิดจากการพิจารณาถึงศีลธรรมการศึกษาในโรงเรียนและวิธีปฏิบัติของศีลธรรมดังกล่าว ซึ่งอ้างอิงจากทฤษฎีการพัฒนาของเจ.ฮาเบอร์มาส และ แอล.โคเบิร์ต ซึ่งสรุปได้ว่าการก่อรูปของจิตสำนึกสาธาณะของประชาชนทั่วไปจะมีลักษณะเป็นความหลากหลายและความร่วมมือในสังคม มีเป้าหมายเฉพาะ และมีแนวทางการศึกษาบนทฤษฎีของ เจ.ฮาเบอร์มาส เป็นแนวการศึกษาส่วนใหญ่ในการที่จะบรรลุเป้าหมาย

สรุปได้ว่า จากการศึกษาเอกสารงานวิจัยเกี่ยวกับการมีจิตสำนึกสาธาณะทั้งในและต่างประเทศ มีทั้งการใช้คำว่า จิตสาธาณะ จิตสำนึกสาธาณะ จิตสำนึกทางสังคม จิตสำนึกพลเมือง จิตสำนึกที่มีต่อสังคม ซึ่งการศึกษาส่วนใหญ่เป็นรูปแบบของปัจจัยที่ส่งผลต่อการเสริมสร้างจิตสำนึกสาธาณะ และ จิตสำนึกความรับผิดชอบต่อสังคม โดยผลการศึกษาส่วนใหญ่พบว่า ระดับการศึกษา เจตคติความรับผิดชอบต่อสังคม และ กระบวนการเรียนรู้ ส่งผลต่อการการมีจิตสำนึกสาธาณะของบุคคล

อาสาสมัครตำรวจ

งานวิจัยในประเทศ

เดชา ศรีสุนทร (2544) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการโครงการตำรวจชุมชนประจำตำบล : กรณีศึกษา ตำรวจชุมชนประจำตำบลฟ้าฮ่าม อำเภอเมืองจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ผู้ที่มีการศึกษาต่ำส่วนใหญ่พึงพอใจต่อลักษณะงานด้านการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมและงานบริการด้านจราจรและรักษาความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง ขณะที่กลุ่มตัวอย่างที่มีการศึกษาสูงขึ้นมีแนวโน้มที่จะมีทัศนคติที่ไม่พึงพอใจ และกลุ่มผู้ที่มีส่วนร่วมในกิจกรรมของตำรวจชุมชนประจำตำบล โดยกลุ่มผู้ที่มีส่วนร่วมมากและมีส่วนร่วมน้อยส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีการศึกษาในระดับประถมศึกษาหรือต่ำกว่า และมัธยมศึกษา/ปวช. ส่วนกลุ่ม

ผู้มีส่วนร่วมในกิจกรรมตำรวจชุมชนในระดับปานกลางจะกระจายอยู่ในกลุ่มผู้มีการศึกษาระดับต่างๆ ใกล้เคียงกัน

สุรัตน์ ประทุมแก้ว (2549) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องบทบาทของราษฎรอาสาสมัครตำรวจชุมชนจังหวัดสมุทรสาคร มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาแนวทางปฏิบัติงานของราษฎรอาสาสมัครตำรวจชุมชน ผลการศึกษาพบว่ามูลเหตุจูงใจในการปฏิบัติงาน คือ สมัยใจและมีใจรักและระดับการศึกษาของราษฎรอาสาสมัครตำรวจชุมชนที่ต่างกันจะมีบทบาทในหน้าที่การทำงานที่แตกต่างกัน

จักรกฤษ ศรีโรจนกุล (2550) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการป้องกันอาชญากรรมของอาสาสมัครตำรวจหมู่บ้าน-ชุมชนสัมพันธ์ในพื้นที่รับผิดชอบของสถานีตำรวจย่อยบางปู จังหวัดสมุทรปราการ ผลการศึกษาพบว่าอาสาสมัครตำรวจหมู่บ้าน-ชุมชนสัมพันธ์ที่มีปัจจัยพื้นฐาน ได้แก่ การศึกษา เพศ อายุ อาชีพ รายได้ ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ และปัจจัยทางสังคม ได้แก่ ความสนใจในปัญหาอาชญากรรมและประสบการณ์เกี่ยวกับอาชญากรรมที่แตกต่างกันจะมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมที่ไม่แตกต่างกัน ยกเว้นอาสาสมัครตำรวจที่มีปัจจัยทางสังคม ได้แก่ ทศนคติต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจที่แตกต่างกันจะมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมที่แตกต่างกัน

ศุภเดช วรรณกุล (2550) ได้ศึกษาวิจัยความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติงานของราษฎรอาสาสมัครตำรวจชุมชน การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติงานเปรียบเทียบความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติงาน จำแนกตามอายุ ระดับการศึกษา อาชีพ ระยะเวลาในการปฏิบัติงาน การปฏิบัติงานร่วมกับเจ้าหน้าที่ตำรวจและการรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่ต่างกัน และศึกษาปัญหาและ ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงานของราษฎรอาสาสมัครตำรวจชุมชน ในสังกัดสถานีตำรวจภูธรอำเภอพระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัยได้พบว่า ราษฎรอาสาสมัครตำรวจชุมชน มีระดับความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติงานรวมทั้ง 4 ด้าน อยู่ระดับสูง ซึ่งได้แก่ การปฏิบัติงานด้านป้องกันปราบปรามอาชญากรรมและรักษาความปลอดภัยแก่ประชาชน ด้านการจัดจราจร ด้านเผยแพร่ข่าวสาร และด้านประสานงานและปฏิบัติหน้าที่ร่วมกับส่วนท้องถิ่น ราษฎรอาสาสมัครตำรวจชุมชน ในสังกัดสถานีตำรวจภูธรอำเภอพระนครศรีอยุธยาที่มีอายุ ระยะเวลาในการเป็นราษฎรอาสาสมัครตำรวจชุมชน การปฏิบัติงานร่วมกับตำรวจและการได้รับข้อมูลข่าวสารที่ต่างกัน มีระดับความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติงาน แตกต่างกัน ราษฎรอาสาสมัครตำรวจชุมชน ที่มีระดับการศึกษาและอาชีพต่างกัน มีระดับความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติงานไม่แตกต่างกัน ราษฎรอาสาสมัครตำรวจชุมชน ในสังกัดสถานีตำรวจภูธรอำเภอพระนครศรีอยุธยาที่มีปัญหาเรื่องไม่ได้รับการสนับสนุนด้านอุปกรณ์ในการปฏิบัติงาน เช่น วิทยุสื่อสาร ไฟฉาย เสื้อเกราะ และไม่มีสวัสดิการด้านชุดเครื่องแต่งกาย โดยข้อเสนอแนะให้มีการประชาสัมพันธ์เพื่อให้ประชาชนเข้ามาเป็นราษฎรอาสาสมัครตำรวจชุมชน

งานวิจัยต่างประเทศ

Dorsey (1985) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง แนวคิดใหม่ของอาสาสมัครตำรวจกับการบังคับใช้กฎหมาย โดยการสัมภาษณ์จากประชาชนและอาสาสมัครตำรวจในสหรัฐอเมริกา ถึงประสิทธิภาพของอาสาสมัครตำรวจในการปฏิบัติงาน เช่น การป้องกันอาชญากรรม การวิเคราะห์อาชญากรรม การช่วยเหลือเหยื่ออาชญากรรมหรือพยาน ผลการวิจัยพบว่า อาสาสมัครตำรวจที่เป็นผู้ใหญ่มีประสบการณ์ สามารถช่วยเหลืองานของตำรวจในการป้องกันอาชญากรรมได้เป็นอย่างดี

Skogan (2000) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การใช้หลักการตำรวจชุมชนสัมพันธ์ในการแก้ปัญหาการปฏิบัติงานของตำรวจในชิคาโก ผลการสำรวจพบว่าสำนักงานตำรวจในชิคาโก ดูแลประชาชน 3 ล้านคน ในพื้นที่ 225 ตารางไมล์ โดยมีเจ้าหน้าที่ตำรวจผู้ปฏิบัติงานทั้งหมด 16,600 คน ซึ่งแต่ละพื้นที่มีปัญหาที่ซับซ้อน และมีความแตกต่างกัน การแก้ปัญหาอาชญากรรมที่เกิดขึ้นต้องใช้เจ้าหน้าที่ที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานสูง และการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน ในการป้องกันอาชญากรรม

Worton (2003) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง อาสาสมัครตำรวจศึกษานิเทศศาสตร์ผลของการบังคับใช้กฎหมาย ทำการสำรวจผลการปฏิบัติงานของอาสาสมัครตำรวจในเขต เมดิสัน ไฮด์ รัฐมิชิแกน ผลการสำรวจพบว่า การปฏิบัติงานของอาสาสมัครตำรวจสามารถช่วยเหลืองานของเจ้าหน้าที่ตำรวจได้เป็นอย่างดี ในด้านการป้องกันอาชญากรรมในชุมชนในเมืองใหญ่ เนื่องจากอาสาสมัครตำรวจมีจิตสำนึกในการปฏิบัติงาน และมีความพึงพอใจในงานของตน

Ling Ren (2006) ได้ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของอาสาสมัครตำรวจในการป้องกันอาชญากรรม ได้ทำการสำรวจข้อมูลจากเมืองที่อยู่ในเขตตะวันตกของสหรัฐอเมริกา จำนวน 54 เมือง กลุ่มตัวอย่างอาสาสมัครตำรวจ 264 คน พบว่าอาสาสมัครตำรวจเข้าร่วมช่วยงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจเนื่องจากตระหนักถึงภัยอาชญากรรมที่เกิดขึ้นในสังคม ชุมชนของตนเอง นอกจากนี้ผลการศึกษายังกล่าวว่าการที่อาสาสมัครตำรวจจะปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้นสัมพันธ์กับระดับการศึกษา รายได้ และทักษะในการปฏิบัติงาน

สรุป จากการศึกษาเอกสารวิจัยทั้งภายในและต่างประเทศมีผู้สนใจศึกษาเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของอาสาสมัครตำรวจ สามารถสรุปได้ว่า ปัจจัยส่วนบุคคล เช่น เพศ อายุ การศึกษา และรายได้ มีผลต่อการปฏิบัติงานและการมีส่วนร่วมของอาสาสมัครตำรวจ ส่วนปัจจัยที่สำคัญอีกสองประการก็คือ จิตสำนึกในการช่วยเหลือสังคมของอาสาสมัครตำรวจและ ทักษะคติของประชาชนมีต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการปฏิบัติงาน

จากการศึกษา แนวคิดทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องของการเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ ผู้วิจัยเห็นว่า ควรใช้ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตาม

โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์และแนวคิดการเรียนรู้แบบร่วมกันเสริมด้วยการสะท้อนความคิดเชิงวิพากษ์มาผสมผสาน เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้าน มโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของผู้เรียน โดยการเรียนรู้เป็นการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกปฏิบัติการให้ทำได้ คิดเป็นและทำเป็น รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดี โดยวิธีการที่ทำให้ ผู้เรียนมีการคิดใคร่ครวญ วิพากษ์วิจารณ์ปัญหาต่างๆ ในสังคมอย่างลึกซึ้ง มีความเชื่อมั่นในตนเอง ยอมรับฟังผู้อื่นและไม่หลีกเลี่ยงภาวะหน้าที่ของตนเอง รวมถึงการสร้างความรู้เชิงประจักษ์ให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน รวมถึงอาศัยการเรียนรู้จากประสบการณ์และการเรียนรู้แบบร่วมกันมาผสมผสาน เพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ โดยรูปแบบของการเรียนรู้ เป็นกระบวนการที่ออกมาในรูปแบบของการรวมตัวของกลุ่มกิจกรรมทางสังคม ในรูปแบบการทำกิจกรรมเพื่อสังคม หรือการสร้างสรรค์ประโยชน์แก่ส่วนรวม โดยการสร้างกิจกรรมทางสังคม กิจกรรมจะเป็นแรงดึงดูดให้ปัจเจกบุคคลได้มารวมตัวกัน มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมด้วยกัน และสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันในการทำกิจกรรมเพื่อช่วยเหลือสังคม เพื่อเป็นการเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะ (วิศัลย์ โฆษิตานนท์, 2550; พระเดิมแท้ ชาวหินฟ้า, 2552)

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการทบทวนวรรณคดีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในเรื่องการพัฒนาโปรแกรมเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ สามารถนำมาสังเคราะห์เป็นกรอบแนวคิดการวิจัยครั้งนี้ โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. ปัจจัยนำเข้า

1) ศึกษาข้อมูลแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องจากเอกสาร งานวิจัย ดังนี้

1.1 โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนของ Boyle (1981) เป็นแนวทางในการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่มุ่งปรับปรุงพัฒนาบุคคลให้เกิดการพัฒนาหรือเปลี่ยนแปลง การพัฒนาโปรแกรมของ Boyle (1981) ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ 1) กำหนดกลุ่มผู้รับบริการ 2) ระบุเนื้อหาวิชา 3) วางแผนการเรียนรู้ 4) นำแผนการสอนไปปฏิบัติ และ 5) ประเมินผลโปรแกรม

1.2 กระบวนการเรียนรู้จากประสบการณ์ของ Roger (1969), Dewey (1983), Juch (1983) Pfeiffer and Jones (1983), Kolb (1984), Evans (1994), Tittly (1994), Conner (1997) Craig (1997) Goh (1998) มาสังเคราะห์ ได้ดังนี้ 1) ประสบการณ์การเรียนรู้ 2) การสังเกตใคร่ครวญ รับรู้ข้อมูลใหม่ 3) การคิดวิเคราะห์ วิพากษ์ 4) การเรียนรู้จากการลองทำ 5) การสรุป 6) การประยุกต์ใช้

1.3 กระบวนการเรียนรู้แบบร่วมกัน Romer (1985), Reid and Cook (1989), McGreger (1990), Davis (1993), Davidson (1994), Gerlach (1994), Johnson and Johnson (1994), Gokhale (1995), Cramer (1998), Levin et al. (1998), Stacy (1999) มาสังเคราะห์ ได้ดังนี้ 1) กำหนดขนาดกลุ่ม 2) กำหนดงานและประเด็นปัญหา กำหนดหัวเรื่องต่างๆ 3) การวางแผนการสร้างโครงการและผลงาน การระดมสมอง 4) การดำเนินการสร้างโครงการและผลงาน 5) การนำเสนอผลงาน 6) การประเมินผล

1.4 แนวคิดการสะท้อนความคิดเชิงวิพากษ์ของ De BONO (1986), Brookfield (1988), Farrell (1998), Boud and Walker (1990), Mezirow (1991) มาสรุปได้ดังนี้ 1) การตระหนักรู้ถึงประสบการณ์ในอดีต 2) ทำความเข้าใจในรายละเอียดของการสังเกต 3) ให้ความหมายกับสิ่งที่ได้สังเกตด้วยการบรรยาย 4) ตั้งคำถามที่เกี่ยวข้องกับความหมายความคิดเห็นส่วนตัวและหน้าที่ที่พึงปฏิบัติ

1.5 แนวคิดเกี่ยวกับจิตสำนึกสาธารณะ ของ Socrates, Thich Nhat Hanh, นีโอจี สันติโศก นีโอฮิวแมนนิส แนวคิดประชาสังคม มาสรุป ได้ดังนี้ 1) การตระหนักรู้ 2) การคำนึงถึงส่วนรวมร่วมกัน

2. กระบวนการ

เป็นขั้นตอนที่ดำเนินการนำปัจจัยนำเข้าทั้งหมดมากำหนดเป็น โปรแกรมการฝึกอบรมทางการศึกษานอกระบบโรงเรียน โดยกำหนดเป็น 5 ขั้นตอนดังนี้ (Boyle, 1981)

ขั้นที่ 1 กำหนดกลุ่มผู้รับบริการ

กำหนดคุณสมบัติของผู้เรียนดังนี้คือ เป็นอาสาสมัครตำรวจเมืองพัทยา อายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป และเคยผ่านการปฏิบัติงานในฐานะอาสาสมัครตำรวจอย่างน้อย 1 ปี และเคยผ่านการอบรมอาสาสมัครตำรวจมาก่อนอย่างน้อย 1 ครั้ง และสมัครใจเข้าร่วมการฝึกอบรม

ขั้นที่ 2 ระบุเนื้อหาวิชา

เนื้อหาที่สอนเน้นในเรื่อง การเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ โดยแบ่งเป็น 2 ด้าน ด้านการสร้างความรู้ความตระหนักรู้ คือ การรับรู้ปัญหา และการรู้แนวทางแก้ไขปัญหา ด้านการคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม คือ การรับอาสาที่จะทำบางสิ่งบางอย่างเพื่อสังคมโดยการอาสาช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ตำรวจในการปฏิบัติงาน และการแบ่งปันช่วยเหลือผู้อื่นในสังคม โดยการจัดเนื้อหาการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจดังนี้

1. การจับกุมผู้กระทำผิดซึ่งหน้าตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา

2. การตรวจค้นผู้ถูกจับ สืบเนื่องจากการจับกุมตัวผู้กระทำความผิดกรณีราษฎรเป็นผู้จับ
3. การควบคุมตัวผู้กระทำความผิดเมื่อราษฎรจับกุมตัวผู้ถูกจับกุม ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 83, 84
4. การป้องกันตนเอง (ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 68) กฎหมายให้สิทธิแก่ราษฎรในการป้องกันตนเองต่อการกระทำที่เกิดจากการประทุษร้ายอันละเมิดต่อกฎหมาย
5. ผู้ช่วยเหลือเจ้าพนักงานเมื่อราษฎรได้รับคำร้องขอจากเจ้าพนักงานผู้จับตามหมายตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 368
6. การช่วยเหลือผู้ประสบอันตราย กรณีที่ราษฎรพบเห็นผู้อื่นตกอยู่ในอันตรายเท่าชีวิต ซึ่งตนเองอาจช่วยได้ ก็ต้องช่วยตามความจำเป็น ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 374
7. การจับกุมผู้ต้องหาหรือจำเลย ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 117
8. เป็นผู้ช่วยเหลือเจ้าพนักงานตำรวจในการประสานงาน และปฏิบัติงานตามโครงการป้องกันอาชญากรรมและรักษาความสงบเรียบร้อยของชุมชน เช่น อาสาจราจร สายตรวจชุมชน อาสาสมัคร แจ้งข่าวอาชญากรรม ตำรวจหมู่บ้าน อาสาสมัครตำรวจ คณะกรรมการติดตามงานตำรวจระดับสถานีตำรวจ
9. การแบ่งปันช่วยเหลือผู้อื่นในสังคม เป็นการให้ความร่วมมือในการปฏิบัติ และ/หรือการสนับสนุนทรัพยากรต่าง ๆ เพื่อใช้ในการปฏิบัติตามกิจกรรมเพื่อลดและแก้ไขปัญหของท้องถิ่น และชุมชน สังคม เช่นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน สังคม การดูแลสาธารณสมบัติและสิ่งของส่วนรวม เป็นต้น

ขั้นที่ 3 กำหนดวางแผนการเรียนรู้

3.1 สร้างโปรแกรมเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ โดยใช้แนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์และแนวคิดการเรียนรู้แบบร่วมกันแนวคิดการสะท้อนความคิดเชิงวิพากษ์มาผสมผสาน

โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนของ Boyle (1981) เป็นแนวทางในการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่มุ่งปรับปรุงพัฒนาบุคคลให้เกิดการพัฒนาหรือเปลี่ยนแปลง การพัฒนาโปรแกรมของ Boyle (1981) ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ 1) กำหนดกลุ่มผู้รับบริการ 2) ระบุเนื้อหาวิชา 3) วางแผนการเรียนรู้ 4) นำแผนการสอนไปปฏิบัติ และ 5) ประเมินผลโปรแกรม

- แนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์และแนวคิดการเรียนรู้แบบร่วมกันเสริมด้วยแนวคิดการสะท้อนความคิดเชิงวิพากษ์เพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ

ในส่วนนี้ผู้วิจัยได้เลือกแนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์และแนวคิดการเรียนรู้แบบร่วมกันเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ เนื่องจากเมื่อพิจารณาจากลักษณะงานของอาสาสมัครตำรวจ จะเห็นได้ว่าการปฏิบัติงานของอาสาสมัครตำรวจ บางครั้งอาจกระทบต่อสิทธิของบุคคลอื่น หรือในบางครั้งอาจเอื้อต่อการเป็นผู้กระทำผิดเสียเอง การจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกปฏิบัติการให้ทำได้ คิดเป็นและทำเป็น รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดี โดยอาศัยการเรียนรู้จากประสบการณ์เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะจึงเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็น ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 24 ส่วนแนวคิดการเรียนรู้แบบร่วมกัน ทำให้เกิดการเรียนรู้ในรูปแบบของกิจกรรมกลุ่ม การทำกิจกรรมเพื่อสังคม หรือการสร้างสรรค์ประโยชน์ให้แก่ส่วนรวม ที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในด้าน ความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมของบุคคล หรือการเกิดจิตสำนึกสาธารณะ (ประไพพิศ โอปารวัฒน์, 2548) ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้นำแนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์และแนวคิดการเรียนรู้แบบร่วมกัน มาสังเคราะห์ เพื่อให้เกิดขั้นตอนของการเรียนรู้ที่เหมาะสมเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ ดังนี้

- นำแนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ของ Roger (1969), Dewey (1983), Juch (1983) Pfeiffer and Jones (1983), Kolb (1984), Evans (1994), Tittly (1994), Conner (1997), Craig (1997), Goh (1998) มาสังเคราะห์

โดยขั้นตอนการเรียนรู้จากประสบการณ์ที่นำมาสังเคราะห์สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจนั้น มีขั้นตอนการเรียนรู้ ดังนี้

1) ประสบการณ์การเรียนรู้ เป็นการทบทวนเรื่องราวที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของอาสาสมัครตำรวจ โดยอาสาสมัครตำรวจเป็นผู้ได้รับปัญหาที่เกิดขึ้นหรือประสบอยู่ เป็นการสร้างความตระหนักในปัญหา หรือได้พบประสบการณ์ใหม่ แล้วนำประสบการณ์เดิมมาพิจารณา ควบคู่กับประสบการณ์

2) การสังเกตใคร่ครวญ เป็นการรับรู้ข้อมูลใหม่ ประสบการณ์ใหม่ อาสาสมัครตำรวจจะสังเกต ศึกษาประสบการณ์ใหม่ เพื่อศึกษาข้อมูลรายละเอียด และปัญหาอุปสรรคต่างๆ ใน การปฏิบัติงาน โดยนำประสบการณ์เดิมในอดีตมาเป็นข้อมูลในการศึกษาเพิ่มเติม

3) การวิเคราะห์ อาสาสมัครตำรวจจะคิดวิเคราะห์ วิพากษ์ ร่วมแสดงความคิดเห็น โดยใช้ประสบการณ์เดิมที่มีอยู่ หรือสิ่งที่ได้รับมาใหม่ การเรียนรู้ในเรื่องการปฏิบัติงาน นำมาวิเคราะห์วิพากษ์ อย่างมีวิจารณญาณ วิเคราะห์ด้วยเหตุด้วยผล

4) การเรียนรู้จากการลงมือทำ อาสาสมัครตำรวจจะลงมือทดลองปฏิบัติเพื่อเป็นการทดสอบสมมุติฐานของตนเอง หรือพิจารณาผลดี ผลเสียต่อการพัฒนาปรับปรุง การปฏิบัติงาน

ของตนเอง โดยใช้บทเรียนในอดีต ประสบการณ์เดิมและแนวทางการปฏิบัติงานใหม่ๆ เป็น เครื่องมือช่วยเสริม เป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน

5) การสรุป เป็นการสรุปความรู้ใหม่ เพื่อการนำไปประยุกต์ใช้ ซึ่งเกิดจาก ทดลองปฏิบัติและได้ผลแล้ว อาสาสมัครตำรวจจะวิเคราะห์พิจารณา และตีความจากผลลัพธ์ที่ได้ เพื่อลงความเห็นและสรุปเป็นความรู้ใหม่ และทัศนคติต่อประสบการณ์ใหม่

6) การประยุกต์ใช้ อาสาสมัครตำรวจจะนำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ใน สถานการณ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องและสร้างเป็นประสบการณ์ใหม่สำหรับตนเอง

- นำแนวคิดการเรียนรู้แบบร่วมกันของ Romer (1985), Reid and Cook (1989), McGreger (1990), Davis (1993), Davidson (1994), Gerlach (1994), Johnson and Johnson (1994), Gokhale (1995), Cramer (1998), Levin et al. (1998), Stacy (1999) มาสังเคราะห์

โดยขั้นตอนการเรียนรู้แบบร่วมกัน ที่นำมาสังเคราะห์สามารถนำมาประยุกต์ใช้ ในการเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจนั้น มีขั้นตอนการเรียนรู้ ดังนี้

1) กำหนดขนาดกลุ่มการเรียนรู้ จัดอาสาสมัครตำรวจเข้ากลุ่ม จำนวนสมาชิก 3-5 โดยจัดกลุ่มละความรู้ ประสบการณ์ เพศ อายุ ในแต่ละกลุ่มมีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ความรู้และแนวคิดซึ่งกันและกัน โดยมีการประชุมกลุ่ม

2) กำหนดงานและประเด็นปัญหาที่กำหนดหัวเรื่องต่างๆ คืองานที่ไม่สามารถ ทำให้สำเร็จได้หรือสิ่งที่เป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติงาน ที่ต้องการให้อาสาสมัครตำรวจศึกษา และ กำหนดข้อตกลงร่วมกัน กำหนดเวลาในการศึกษาค้นคว้าเพื่อสร้างโครงการหรือผลงานร่วมกัน

3) การวางแผนการสร้างโครงการและผลงาน การระดมสมอง ร่วมกันแสดง ความคิดเห็นเพื่อการวางแผนการสร้างโครงการหรือผลงาน โดยมีการกำหนดขอบข่ายเนื้อหา การวางแผนการนำเสนอเรื่องที่ศึกษา การมอบหมายงานให้สมาชิกในกลุ่มการนำเสนอข้อมูลความรู้ที่ ได้ไปศึกษามาภายในกลุ่ม

4) การดำเนินการสร้างโครงการและผลงาน งานที่สร้างต้องมีการ ดำเนินงานร่วมกันเพื่อให้สมาชิกในกลุ่มได้มีปฏิสัมพันธ์กันให้มากที่สุด

5) การนำเสนอผลงานนำเสนอให้กลุ่มอื่นๆ ได้ทราบและช่วยกัน วิพากษ์วิจารณ์แลกเปลี่ยนความคิดเห็นโครงการและชิ้นงาน

6) การประเมินผล เป็นประเมินผลชิ้นงานโดยตนเอง สมาชิกในกลุ่มและ ผู้อำนวยความสะดวกหรือครูผู้สอน

จากนั้นผู้วิจัย จึงได้นำกระบวนการเรียนรู้ทั้ง 2 แบบ มาสังเคราะห์เข้าด้วยกัน จนเกิดเป็นขั้นตอนใหม่ โดยวิธีการวิเคราะห์ เปรียบเทียบเนื้อหา (Content Analysis) โดยผู้วิจัยเลือก เนื้อหาที่มีความคล้ายคลึงกัน หรือเหมือนกัน นำมารวมไว้ด้วยกัน และบูรณาการเนื้อหาเป็นขั้นตอน เดียวกัน จนได้เป็น ขั้นตอนการเรียนรู้จากประสบการณ์และการเรียนรู้แบบร่วมกัน เพื่อเสริมสร้าง มโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ

วิธีการวิเคราะห์เปรียบเทียบเนื้อหา (Content Analysis)

1. เริ่มต้นด้วยการนำแนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ ในขั้นตอนประสบการณ์การเรียนรู้ เป็นการทบทวนเรื่องราวที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของอาสาสมัครตำรวจ โดยอาสาสมัครตำรวจเป็นผู้ได้รับปัญหาที่เกิดขึ้นหรือประสบอยู่ เป็นการสร้างความตระหนักในปัญหา หรือได้พบประสบการณ์ใหม่ แล้วนำประสบการณ์เดิมมาพิจารณา ควบคู่กับประสบการณ์

2. ต่อมาผู้วิจัยจึงนำขั้นตอนของแนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ในขั้นตอน การสังเกต ใต้อำนาจ เป็นการรับรู้ข้อมูลใหม่ ประสบการณ์ใหม่ อาสาสมัครตำรวจจะสังเกตศึกษา ประสบการณ์ใหม่ เพื่อศึกษาข้อมูลรายละเอียด และปัญหาอุปสรรคต่างๆ ในการปฏิบัติงาน โดยนำ ประสบการณ์เดิมในอดีตมาเป็นข้อมูลในการศึกษาเพิ่มเติม

3. จากนั้นจึงได้นำแนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ ในขั้นตอนการคิดวิเคราะห์ วิพากษ์ ร่วมแสดงความคิดเห็น โดยอาสาสมัครตำรวจ ใช้ประสบการณ์เดิมที่มีอยู่ หรือสิ่งที่ได้รับมาใหม่ การเรียนรู้ในเรื่องการปฏิบัติงาน นำมาวิเคราะห์วิพากษ์ อย่างมีวิจารณญาณ วิเคราะห์ด้วยเหตุด้วยผล

4. จากนั้นผู้วิจัย จึงนำขั้นตอนแนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ ในขั้นตอนการเรียนรู้ จากการลงมือทำ โดยอาสาสมัครตำรวจจะลงมือทดลองปฏิบัติเพื่อเป็นการทดสอบสมมุติฐานของ ตนเอง หรือพิจารณาผลดี ผลเสียต่อการพัฒนาปรับปรุง การปฏิบัติงานของตนเอง โดยใช้บทเรียน ในอดีต ประสบการณ์เดิมและแนวทางการปฏิบัติงานใหม่ๆ เป็นเครื่องมือช่วยเสริม เป็นแนวทางใน การปฏิบัติงาน โดยขั้นตอนนี้ผู้วิจัยเห็นว่า หากมีการกำหนดขั้นตอน เพื่อส่งเสริมขั้นตอนการเรียนรู้ ให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าสามารถนำแนวคิดการเรียนรู้แบบร่วมกัน เข้ามาเสริมได้ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้นำแนวคิดการเรียนรู้แบบร่วมกัน ในทั้ง 6 ขั้นตอน มารวมใน ขั้นตอนการเรียนรู้จากการลงมือทำ ตามแนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ โดยสามารถแบ่งเป็น ขั้นตอนย่อย 6 ขั้นตอนดังนี้

4.1 กำหนดขนาดกลุ่ม โดยเป็นการกำหนดขนาดกลุ่มของอาสาสมัครตำรวจ จัดเข้า กลุ่ม จำนวนสมาชิก 3-5 โดยจัดกลุ่มละความรู้ ประสบการณ์ เพศ อายุ ในแต่ละกลุ่มมีการ แลกเปลี่ยนประสบการณ์ ความรู้และแนวคิดซึ่งกันและกัน

4.2 กำหนดงานและประเด็นปัญหาที่กำหนดหัวเรื่องต่างๆ งานที่ไม่สามารถทำให้สำเร็จได้หรือสิ่งที่เป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติงาน ที่ต้องการให้อาสาสมัครตำรวจ ศึกษา โดยกำหนดข้อตกลงร่วมกัน กำหนดเวลาในการศึกษาค้นคว้าเพื่อสร้าง โครงการหรือผลงานร่วมกัน

4.3 การวางแผนการสร้างโครงการและผลงาน การระดมสมอง ร่วมกันแสดงความคิดเห็น เพื่อการวางแผนการสร้างโครงการหรือผลงานโดยมีการกำหนดขอบข่ายเนื้อหา การวางแผนการนำเสนอเรื่องที่ศึกษา การมอบหมายงานให้สมาชิกในกลุ่มการนำเสนอข้อมูลความรู้ที่ได้ไปศึกษามาภายในกลุ่ม

4.4 การดำเนินการสร้างโครงการและผลงานงานที่สร้างมีการดำเนินงานร่วมกัน เพื่อให้สมาชิกในกลุ่มได้มีปฏิสัมพันธ์กันให้มากที่สุด

4.5 การนำเสนอผลงานนำเสนอให้กลุ่มอื่นๆ ได้ทราบและช่วยกันวิพากษ์วิจารณ์ แลกเปลี่ยนความคิดเห็น โครงการและชิ้นงาน

4.6 การประเมินผล เป็นประเมินผลชิ้นงานโดยตนเอง สมาชิกในกลุ่มและผู้อำนวยการ ความสะดวกหรือผู้สอน

5. จากนั้นผู้วิจัย จึงนำขั้นตอนแนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ ในขั้นตอนการสรุป ซึ่งเกิดจากทดลองปฏิบัติและได้ผลแล้ว อาสาสมัครตำรวจจะวิเคราะห์พิจารณา และตีความจากผลลัพธ์ที่ได้ เพื่อลงความเห็นและสรุปเป็นความรู้ใหม่ และทัศนคติต่อประสบการณ์ใหม่

6. การประยุกต์ใช้ อาสาสมัครตำรวจจะนำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องและสร้างเป็นประสบการณ์ใหม่สำหรับตนเอง

ผู้วิจัยจึงสรุปขั้นตอนที่สังเคราะห์ขึ้นมาใหม่ เป็นขั้นตอนการเรียนรู้จากประสบการณ์และการเรียนรู้แบบร่วมกัน เพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ ซึ่งมี 6 ขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ประสบการณ์เรียนรู้ เป็นการทบทวนเรื่องราวที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของอาสาสมัครตำรวจ เป็นการสร้างความตระหนักในปัญหา
2. การสังเกตโดยตรง การรับรู้ข้อมูลใหม่ ประสบการณ์ใหม่
3. การวิเคราะห์ วิพากษ์ ร่วมแสดงความคิดเห็น ปัญหาในการปฏิบัติงาน
4. การเรียนรู้จากการลงทำ

4.1 กำหนดขนาดกลุ่มการเรียนรู้ แลกเปลี่ยนประสบการณ์

4.2 กำหนดงานและประเด็นปัญหา สิ่งที่เป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติงาน

4.3 การวางแผนการสร้างโครงการและผลงาน การระดมสมอง ร่วมกันแสดงความคิดเห็น

4.4 สร้างโครงการและผลงานที่สร้างมีการดำเนินงานร่วมกัน

4.5 การนำเสนอผลงานนำเสนอ ให้กลุ่มอื่นๆ ได้ทราบ เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น

4.6 ประเมินผลชิ้นงานโดยตนเอง สมาชิกในกลุ่มและผู้อำนวยความสะดวกหรือผู้สอน

5. การสรุปความรู้ใหม่ ซึ่งจากการทดลองปฏิบัติ และได้ผลแล้ว ผู้เรียนจะวิเคราะห์พิจารณา และตีความจากผลลัพธ์ที่ได้ เพื่อลงความเห็นและสรุปเป็นความรู้ใหม่ และทัศนคติต่อประสบการณ์ใหม่

6. การนำไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องและสร้างเป็นประสบการณ์ใหม่สำหรับตนเอง

สำหรับรายละเอียดของวิธีการสังเคราะห์ขั้นตอนการเรียนรู้จากประสบการณ์และการเรียนรู้แบบร่วมกัน เพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ ดังปรากฏจากการแสดงในแผนภาพที่ 13

จากการศึกษาแนวคิดจิตสำนึกสาธารณะ ในกระบวนการเสริมสร้างจิตสำนึกต้องผ่านการสะท้อนความคิดเชิงวิพากษ์ (Critical Reflection) คือการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นภายในตนเอง เป็นการทำให้ผู้เรียนซึ่งเคยเป็นแค่ผู้ฟัง เริ่มตระหนักและมองเห็นปัญหาที่ในสังคมที่เขาดำรงอยู่ (Mezirow, 1991) และจากกระบวนการนี้เอง ผู้เรียนก็จะมีกรคิดอย่างใคร่ครวญ วิพากษ์วิจารณ์ปัญหาต่างๆ ในสังคมได้อย่างลึกซึ้ง ยอมรับฟังผู้อื่นและไม่หลีกเลี่ยงภาวะหน้าตาของตนเอง เป็นการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นภายในตนเอง จนเข้าถึงกระบวนการสร้างจิตสำนึก (Conscientization) (Friere, 1970) เพื่อนำไปสู่การมีจิตสำนึกสาธารณะ ผู้วิจัย จึงได้นำกระบวนการสะท้อนความคิดเชิงวิพากษ์ (Critical Reflection) มาเสริมเข้าด้วยกันจนเกิดเป็นขั้นตอนการเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะได้ดังนี้

1. เริ่มต้นด้วยการนำแนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ ในขั้นตอนประสบการณ์การเรียนรู้ เป็นการทบทวนเรื่องราวที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของอาสาสมัครตำรวจ โดยอาสาสมัครตำรวจเป็นผู้ได้รับปัญหาที่เกิดขึ้นหรือประสบอยู่ เป็นการสร้างความตระหนักในปัญหาหรือได้พบประสบการณ์ใหม่ แล้วนำประสบการณ์เดิมมาพิจารณา ควบคู่กับประสบการณ์

2. ในขั้นตอน การสังเกตโดยตรง เป็นการรับรู้ข้อมูลใหม่ ประสบการณ์ใหม่ เสริมด้วยการสังเกตผ่านกรอบแนวคิด ทำความเข้าใจในรายละเอียดของการสังเกต และให้ความหมายกับสิ่งที่ได้สังเกต

3. ในขั้นตอนการคิดวิเคราะห์ วิพากษ์ ร่วมแสดงความคิดเห็น ให้เสริมด้วยการเพิ่มความลึกและกว้าง ของความหมาย ด้วยการตั้งคำถาม ที่เกี่ยวข้องกับความหมายความคิดเห็นส่วนตัว และหน้าที่ที่พึงปฏิบัติ ส่วนเหตุการณ์ที่ได้รับการวิพากษ์แล้วสามารถนำมาวิพากษ์ใหม่หากมี เหตุการณ์หรือข้อมูลใหม่ที่ทำให้ต้องมีกระบวนการสะท้อนกลับเชิงวิพากษ์

4. ในขั้นตอนการเรียนรู้จากการลงทำ อาสาสมัครตำรวจจะลงมือทดลองปฏิบัติเพื่อเป็นการทดสอบสมมุติฐานของตนเอง หรือพิจารณาผลดี ผลเสียต่อการพัฒนาปรับปรุง การปฏิบัติงาน ของตนเอง โดยใช้บทเรียนในอดีต ประสบการณ์เดิมและแนวทางการปฏิบัติงานใหม่ๆ เป็น เครื่องมือช่วยเสริม เป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน

5. ในขั้นตอนการสรุป ซึ่งเกิดจากทดลองปฏิบัติและได้ผลแล้ว อาสาสมัครตำรวจจะ วิเคราะห์พิจารณา และตีความจากผลลัพธ์ที่ได้ เพื่อลงความเห็นและสรุปเป็นความรู้ใหม่ และ ทักษะติดต่อประสบการณ์ใหม่

6. ในขั้นตอนการประยุกต์ใช้ อาสาสมัครตำรวจจะนำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ใน สถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องและสร้างเป็นประสบการณ์ใหม่สำหรับตนเอง

สำหรับรายละเอียดของวิธีการสังเคราะห์ขั้นตอนการเรียนรู้จากประสบการณ์และการ เรียนรู้แบบร่วมกัน เสริมด้วยการสะท้อนความคิดเชิงวิพากษ์เพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึก สาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ ดังปรากฏจากการแสดงในแผนภาพที่ 14

3.2 พัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่

- 1) แบบวัดมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ
- 2) แบบประเมินพฤติกรรมจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ
- 3) แบบประเมินโปรแกรมเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ
- 4) แบบสัมภาษณ์ความคิดเห็นที่มีต่อโปรแกรมเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ

ขั้นที่ 4 นำแผนการเรียนรู้ไปทดลองใช้

4.1 รับสมัครและคัดเลือกคุณสมบัติของอาสาสมัครตำรวจที่ประสงค์เข้าร่วม โปรแกรมมาเป็นกลุ่มผู้เรียน

4.2 ดำเนินการฝึกอบรมตามโปรแกรมเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะ ของอาสาสมัครตำรวจ โดยดำเนินการตามแผนการเรียนรู้ดังนี้

1. กำหนดวัตถุประสงค์
2. กลุ่มผู้เรียน
3. ผู้สอน
4. เนื้อหาสาระ
5. กิจกรรมการเรียนรู้
6. ระยะเวลา
7. แหล่งความรู้และสื่อการเรียนรู้
8. สภาพแวดล้อม
9. การวัดและประเมินผล

ขั้นที่ 5 ประเมินผลโปรแกรม

5.1 กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมทำแบบวัดมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจก่อนและหลังการทดลอง

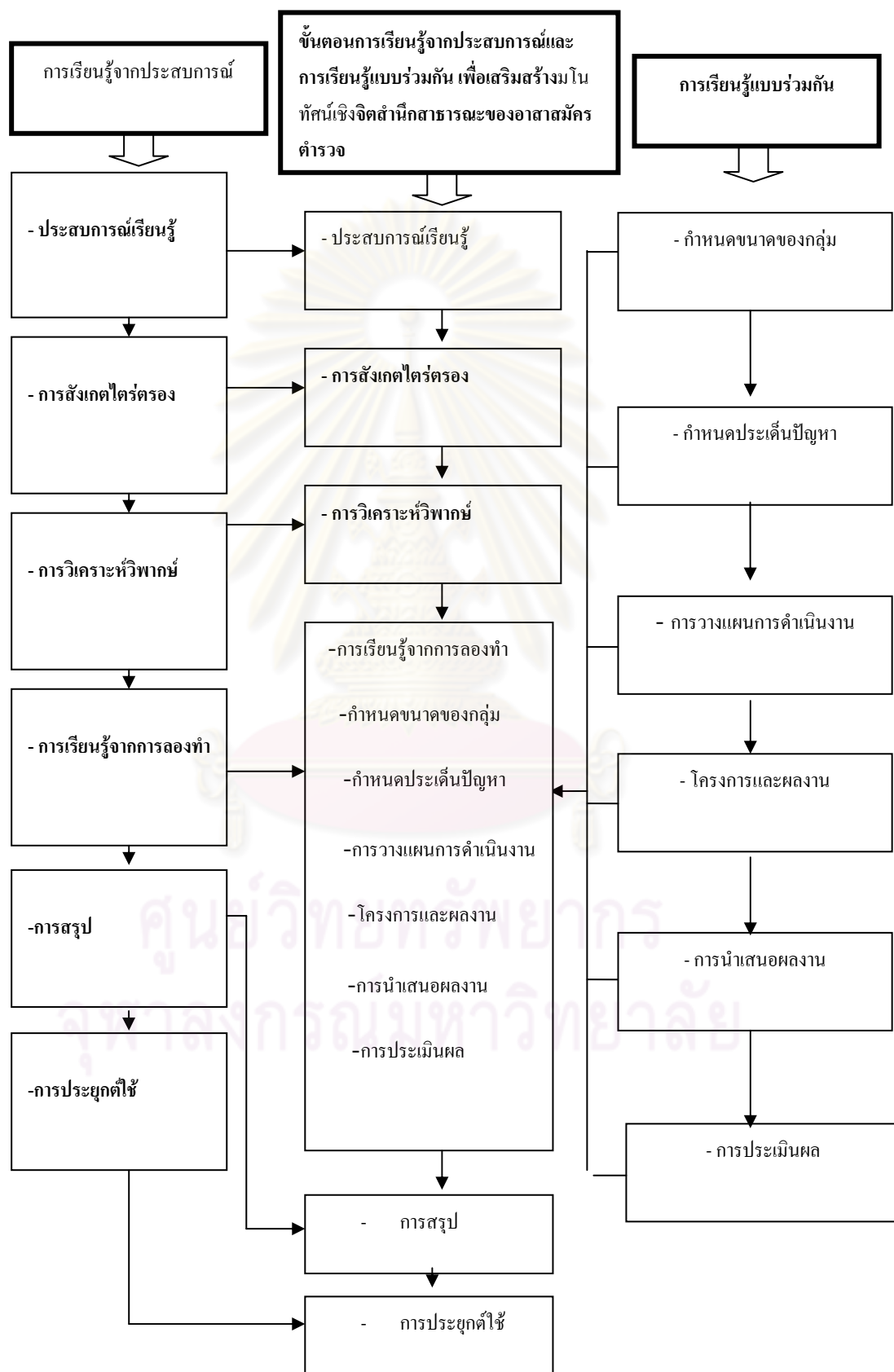
5.2 หัวหน้าชุดอาสาสมัครตำรวจและเจ้าหน้าที่ตำรวจ ผู้ควบคุมการปฏิบัติงานของอาสาสมัครตำรวจ ทำแบบประเมินพฤติกรรมจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมก่อนและหลังการทดลอง

3. ผลลัพธ์

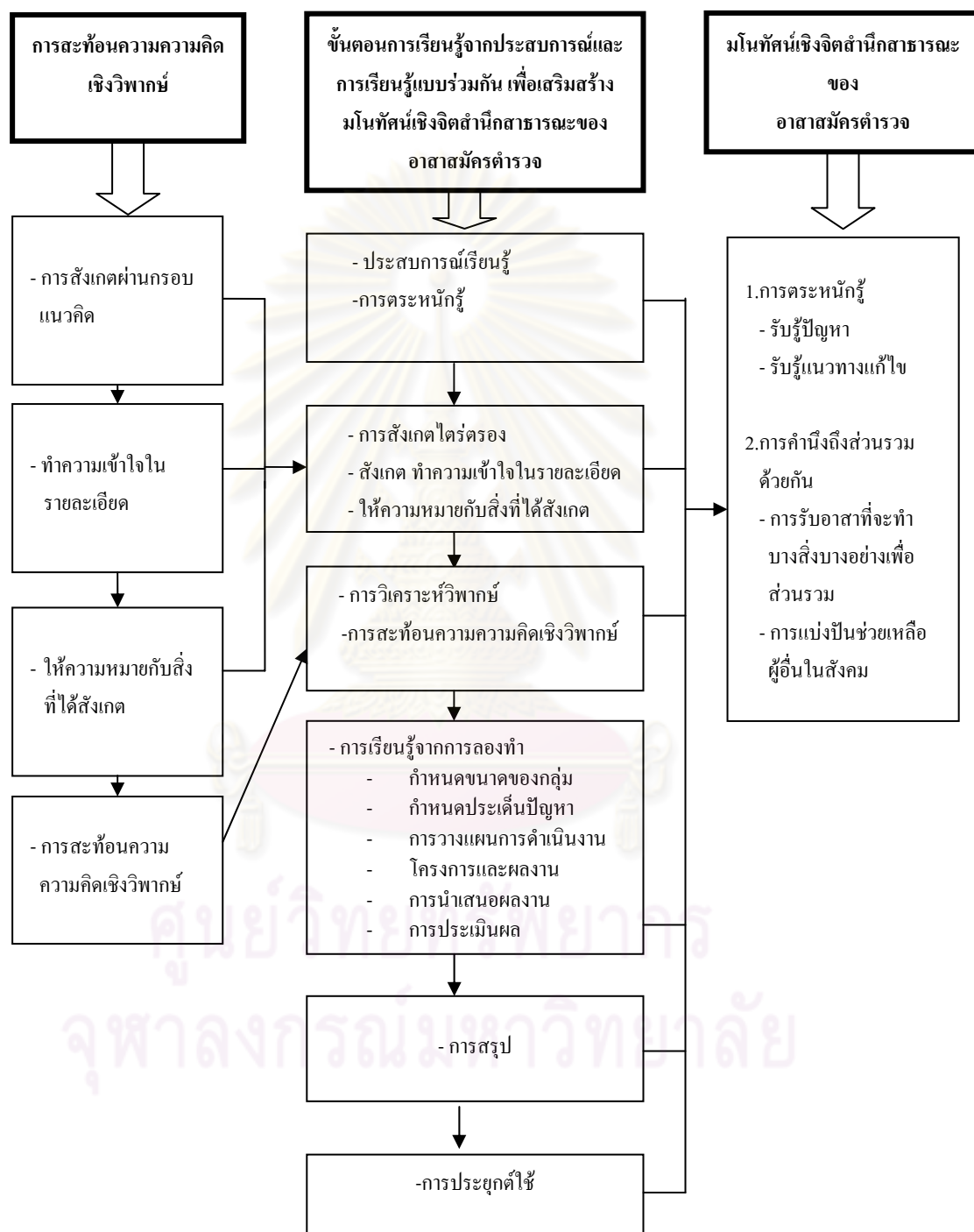
มโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูล เพื่อศึกษาผลลัพธ์ ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะของการนำโปรแกรมเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจไปใช้ โดยสามารถนำเสนอเป็นแผนภูมิกรอบแนวคิดดังนี้

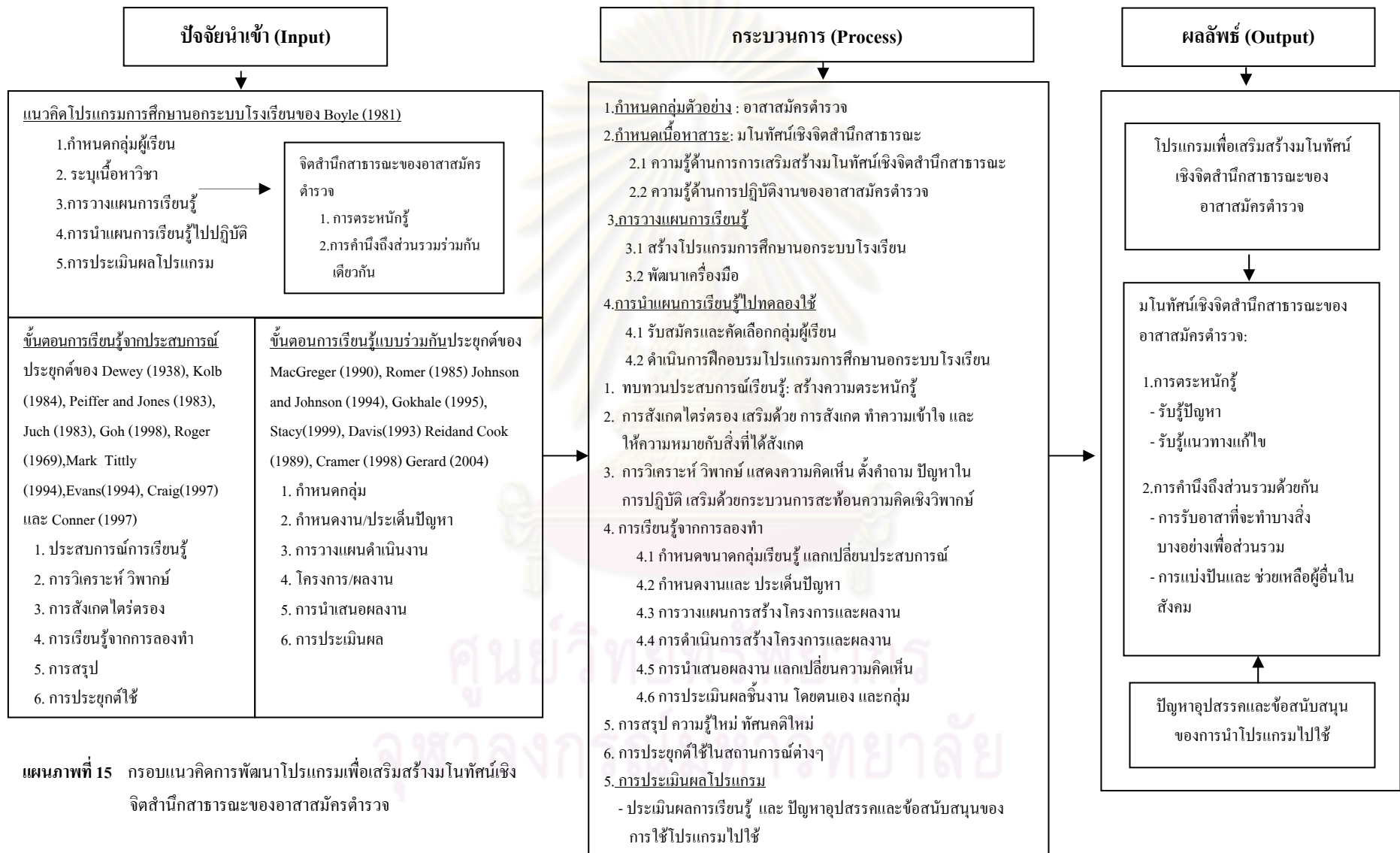
ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภาพที่ 13 แสดงการสังเคราะห์ขั้นตอนการเรียนรู้จากประสบการณ์ และการเรียนรู้แบบร่วมกันเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ

แผนภาพที่ 14 แสดงการสังเคราะห์ขั้นตอนการเรียนรู้จากประสบการณ์ และการเรียนรู้แบบร่วมกัน เพื่อเสริมสร้างโดยการเสริมด้วย ขั้นตอนการสะท้อนความคิดเชิงวิพากษ์เพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ

แผนภาพที่ 15 กรอบแนวคิดการพัฒนาโปรแกรมเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครสำรวจ

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัย

การพัฒนาโปรแกรมเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ ได้ใช้วิธีการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi Experimental Research) โดยมีการดำเนินการตามขั้นตอนทั้งหมด 3 ขั้นตอน ตามกระบวนการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่วิเคราะห์ขึ้น ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การสร้างโปรแกรมเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ การพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนของ Boyle (1981) แนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ แนวคิดการเรียนรู้แบบร่วมกัน แนวคิดการสะท้อนความคิดเชิงวิพากษ์ แนวคิดจิตสำนึกสาธารณะ และแนวทางการปฏิบัติงานของอาสาสมัครตำรวจ (ระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติ, 2551) มาเป็นแนวคิดหลักของการออกแบบและพัฒนา โดยพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดของ Boyle (1981) ใน 3 ขั้นตอนแรก

1. กำหนดกลุ่มผู้เรียน
2. ระบุเนื้อหาวิชา
3. การวางแผนการเรียนรู้

ขั้นตอนที่ 2 การทดลองใช้โปรแกรมเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ ได้จัดดำเนินการไปตามขั้นตอนของการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดของ Boyle (1981) ใน 2 ขั้นตอนสุดท้าย ดังนี้

1. การนำแผนการเรียนรู้ไปทดลองใช้
2. การประเมินผลโปรแกรม

ขั้นตอนที่ 3 การศึกษาปัญหาอุปสรรคและข้อสนับสนุนของการนำโปรแกรมเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจไปทดลองใช้ ซึ่งข้อมูลที่จะได้จากขั้นตอนนี้จะเป็นข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการนำไปใช้ปรับปรุงโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนให้เหมาะสมกับบริบทต่างๆยิ่งขึ้น

การดำเนินการวิจัยในแต่ละขั้นตอน มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

**ขั้นตอนที่ 1 การสร้างโปรแกรมเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของ
อาสาสมัครตำรวจ**

ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอนการพัฒนาโปรแกรมเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิง
จิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจดังนี้

1. ศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องอันได้แก่การพัฒนาโปรแกรมของ Boyle (1981) แนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ ของ Roger (1969), Dewey (1983), Juch (1983) Pfeiffer and Jones (1983), Kolb (1984), Evans (1994), Tittly (1994), Conner (1997), Craig (1997) Goh (1998) มาสังเคราะห์ แนวคิดการเรียนรู้แบบร่วมกันของ Romer (1985), Reid and Cook(1989), MacGreger (1990), Davis (1993), Davidson (1994), Gerlach (1994), Johnson and Johnson (1994), Gokhale (1995), Cramer (1998), Levin et al. (1998), Stacy (1999) มาสังเคราะห์ เสริมด้วยแนวคิดการสะท้อนความคิดเชิงวิพากษ์ของ De BONO (1986), Brookfield (1988), Farrell (1998), Boud and Walker (1990), Mezirow (1991) มาสรุป แนวคิดเกี่ยวกับจิตสำนึก
สาธารณะของ Socrates, Thich Nhat Hanh, โจจี้ สันตือ โสภ, นีโอฮิวแมนนิส, แนวคิดประชาสังคม
มาสังเคราะห์ และแนวทางการปฏิบัติงานของอาสาสมัครตำรวจ (ระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติ,
2551)

2. ดำเนินการสร้างโปรแกรมตามแนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์และแนวคิดการ
เรียนรู้แบบร่วมกันเสริมด้วยแนวคิดการสะท้อนความคิดเชิงวิพากษ์มาผสมผสานและดำเนินการ
ตามขั้นตอนแนวคิดของ Boyle (1981) ใน 3ขั้นแรก ซึ่งได้ดำเนินการตามลำดับขั้นดังนี้

ขั้นที่ 1 กำหนดกลุ่มผู้เรียน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ อาสาสมัครตำรวจเมืองพัทยา จำนวน 60 คนโดยผู้เข้าอบรมต้อง
เป็นผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป และเคยผ่านการปฏิบัติงานในฐานะอาสาสมัครตำรวจอย่างน้อย 1
ปี และเคยผ่านการอบรมอาสาสมัครตำรวจมาก่อนอย่างน้อย 1 ครั้ง โดยคัดเลือกจากผู้ลงทะเบียน
สมัครเข้าร่วมฝึกอบรมอาสาสมัครตำรวจของสถานีตำรวจภูธรอำเภอเมืองพัทยาจังหวัดชลบุรี และ
สมัครใจเข้าร่วมในโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่สร้างขึ้น ซึ่งถือได้ว่าเป็นผู้ที่ผ่าน
ประสบการณ์การเรียนรู้ในการปฏิบัติงานในฐานะอาสาสมัครตำรวจมาก่อน

ขั้นที่ 2 ระบุเนื้อหาวิชา

ผู้วิจัยนำผลจากการวิเคราะห์เนื้อหาด้านการเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึก
สาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ การพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนของ Boyle

(1981) แนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ และแนวคิดการเรียนรู้แบบร่วมกัน เสริมด้วยแนวคิด การสะท้อนความคิดเชิงวิพากษ์ มาจัดทำหลักสูตร และเนื้อหาในการฝึกอบรม โดยจำแนกออกเป็น หมวดหมู่

การวิเคราะห์เนื้อหาด้านการเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของ อาสาสมัครตำรวจมีจุดประสงค์เพื่อการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการจัดโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ โดยการวิเคราะห์เนื้อหา ซึ่งสามารถแบ่งเป็นรายละเอียดดังนี้ เนื้อหาที่สอนเน้นในเรื่อง การเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ โดยแบ่งเป็น 2 ด้าน ด้านการสร้างความรู้ตระหนักรู้ คือ การรับรู้ปัญหา และการรู้แนวทางแก้ไขปัญหา ด้านการคำนึงถึงส่วนรวมร่วมกัน คือ การรับอาสาที่จะทำบางสิ่งบางอย่างเพื่อสังคมโดยการอาสาช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ตำรวจในการปฏิบัติงาน และการแบ่งปันช่วยเหลือผู้อื่นในสังคม โดยมีเนื้อหาการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจมีดังนี้

1. การจับกุมผู้กระทำผิดซึ่งหน้าตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 79, 80
2. การตรวจค้นผู้ถูกจับ สืบเนื่องจากการจับกุมตัวผู้กระทำผิดกรณีราษฎรเป็นผู้จับ
3. การควบคุมตัวผู้กระทำความผิดเมื่อราษฎรจับกุมตัวผู้ถูกจับกุม ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 83, 84
4. การป้องกันตนเอง (ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 68) กฎหมายให้สิทธิแก่ราษฎรในการป้องกันตนเองต่อการกระทำที่เกิดจากการประทุษร้ายอันละเมิดต่อกฎหมาย
5. ผู้ช่วยเหลือเจ้าพนักงานเมื่อราษฎรได้รับคำร้องขอ จากเจ้าพนักงานผู้จับตามหมายตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 368
6. การช่วยเหลือผู้ประสบอันตราย กรณีที่ราษฎรพบเห็นผู้อื่นตกอยู่ในอันตรายเท่าชีวิต ซึ่งตนเองอาจช่วยได้ ก็ต้องช่วยตามความจำเป็น ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 374
7. การจับกุมผู้ต้องหาหรือจำเลย ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 117
8. การเป็นผู้ช่วยเหลือเจ้าพนักงานตำรวจในการประสานงาน และปฏิบัติงานตามโครงการป้องกันอาชญากรรมและรักษาความสงบเรียบร้อยของชุมชน เช่น อาสาจราจร สายตรวจชุมชน อาสาสมัคร แจ้งข่าวอาชญากรรม ตำรวจหมู่บ้าน อาสาสมัครตำรวจ คณะกรรมการติดตามงานตำรวจระดับสถานีตำรวจ
9. การแบ่งปันช่วยเหลือผู้อื่นในสังคม เป็นการให้ความร่วมมือในการปฏิบัติ และ/หรือ การสนับสนุนทรัพยากรต่างๆ เพื่อใช้ในการปฏิบัติตามกิจกรรมเพื่อลดและแก้ไขปัญหของท้องถิ่น และ

ชุมชน สังคม เช่น การพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน สังคม การดูแลสาธารณสุขสมบัติและ
สิ่งของส่วนรวม เป็นต้น

ขั้นที่ 3 การวางแผนการเรียนรู้

1. สร้างโปรแกรมเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัคร
ตำรวจ ดำเนินการดังนี้

1.1 ผู้วิจัยนำผลข้อมูลที่วิเคราะห์ได้จากขั้นตอนที่ 2 มาประกอบการออกแบบ
โปรแกรมเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ เพื่อนำมาใช้ในการ
วางแผนการเรียนรู้ มาสร้างโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน

1) วัตถุประสงค์ เพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของ
อาสาสมัครตำรวจ

2) กลุ่มผู้เรียน อาสาสมัครตำรวจ ผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป และเคยผ่านการ
ปฏิบัติงานในฐานะอาสาสมัครตำรวจอย่างน้อย 1 ปี เคยผ่านการอบรมอาสาสมัครตำรวจมา
ก่อนอย่างน้อย 1 ครั้ง และมีภูมิลำเนาในเมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี

3) ผู้สอน มีคุณสมบัติดังนี้

- เป็นผู้ทรงคุณวุฒิด้านการเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะ
- เป็นผู้ทรงคุณวุฒิด้านการปฏิบัติงานของอาสาสมัครตำรวจ
- เป็นผู้ทรงคุณวุฒิด้านการเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของ
อาสาสมัครตำรวจ

- เป็นผู้ที่มีความเข้าใจกระบวนการเรียนรู้จากประสบการณ์ แนวคิดการ
เรียนรู้แบบร่วมกัน และแนวคิดการสะท้อนความคิดเชิงวิพากษ์

4) เนื้อหาสาระ แบ่งออกเป็น 2 ด้าน คือ

เนื้อหาที่สอนเน้นในเรื่อง การเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะ
ของอาสาสมัครตำรวจ โดยแบ่งเป็น 2 ด้าน ด้านการสร้างความรู้ความตระหนักรู้ คือ การรับรู้ปัญหา และ
การรู้แนวทางแก้ไขปัญหา ด้านการคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม คือ การรับอาสาที่จะทำบางสิ่ง
บางอย่างเพื่อสังคมโดยการอาสาช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ตำรวจในการปฏิบัติงาน และการแบ่งปัน
ช่วยเหลือผู้อื่นในสังคม โดยมีเนื้อหาการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของ
อาสาสมัครตำรวจมีดังนี้

1. การจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

2. การตรวจค้นผู้ถูกจับ สืบเนื่องจากการจับกุมตัวผู้กระทำความผิดกรณีราษฎรเป็นผู้จับ

3. การควบคุมตัวผู้กระทำความผิดเมื่อราษฎรจับกุมตัวผู้ถูกจับกุม ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 83, 84

4. การป้องกันตนเอง (ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 68) กฎหมายให้สิทธิแก่ราษฎรในการป้องกันตนเองต่อการกระทำที่เกิดจากการประทุษร้ายอันละเมิดต่อกฎหมาย

5. ผู้ช่วยเหลือเจ้าพนักงานเมื่อราษฎรได้รับคำร้องขอจากเจ้าพนักงานผู้จับตามหมาย ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 368

6. การช่วยเหลือผู้ประสบอันตราย กรณีที่ราษฎรพบเห็นผู้อื่นตกอยู่ในอันตรายเท่าชีวิต ซึ่งตนอาจช่วยได้ ก็ต้องช่วยตามความจำเป็น ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 374

7. การจับกุมผู้ต้องหาหรือจำเลย ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 117

8. การเป็นผู้ช่วยเหลือเจ้าพนักงานตำรวจในการประสานงาน และปฏิบัติงานตามโครงการป้องกันอาชญากรรมและรักษาความสงบเรียบร้อยของชุมชน เช่น อาสาจราจร สายตรวจชุมชน อาสาสมัคร แจ้งข่าวอาชญากรรม ตำรวจหมู่บ้าน อาสาสมัครตำรวจ คณะกรรมการติดตามงานตำรวจระดับสถานีตำรวจ

9. การแบ่งปันช่วยเหลือผู้อื่นในสังคม เป็นการให้ความร่วมมือในการปฏิบัติและ/หรือการสนับสนุนทรัพยากรต่างๆ เพื่อใช้ในการปฏิบัติตามกิจกรรมเพื่อลดและแก้ไขปัญหของท้องถิ่น และชุมชน สังคม เช่น การพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน สังคม การดูแลสาธารณสมบัติและสิ่งของส่วนรวม เป็นต้น

5) กิจกรรมการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ของโปรแกรมโดยใช้กระบวนการการเรียนรู้จากประสบการณ์ผสมผสานกับ การเรียนรู้แบบร่วมกัน เสริมด้วยแนวคิดการสะท้อนความคิดเชิงวิพากษ์ประกอบด้วย 6 ขั้นตอนดังนี้

1. ทบทวนประสบการณ์เรียนรู้ : สร้างความตระหนักในปัญหา
2. การสังเกตโดยตรง การรับรู้ข้อมูลใหม่ เสริมด้วยการสังเกตผ่านกรอบแนวคิดทำความเข้าใจในรายละเอียดของการสังเกต ให้ความหมายกับสิ่งที่สังเกต

3. การวิเคราะห์ วิพากษ์ แสดงความคิดเห็น เสริมด้วยการเพิ่มความลึกและกว้าง ของความหมายด้วยการตั้งคำถามที่เกี่ยวข้องคิดเห็นส่วนตนและหน้าที่ที่พึงปฏิบัติ

4. การเรียนรู้จากการลงทำ

4.1 กำหนดขนาดกลุ่มเรียนรู้ แลกเปลี่ยนประสบการณ์

4.2 กำหนดงานและ ประเด็นปัญหา

- 4.3 การวางแผนการสร้างโครงการและผลงาน
- 4.4 การดำเนินการสร้างโครงการและผลงาน
- 4.5 การนำเสนอผลงาน แลกเปลี่ยนความคิดเห็น
- 4.6 การประเมินผลชิ้นงาน โดยตนเอง และกลุ่ม

5. การสรุป

6. การประยุกต์ใช้

6) ระยะเวลา

การจัดโปรแกรมใช้เวลา 110 ชั่วโมง แบ่งออกเป็น 3 ระยะคือ

ระยะที่ 1 การเข้าร่วมโปรแกรมเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ ในวันที่ 2 ถึงวันที่ 5 เดือน กรกฎาคม พ.ศ. 2553

ระยะที่ 2 การเข้าร่วมโปรแกรมเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ ในวันที่ 9 ถึงวันที่ 11 เดือน กรกฎาคม พ.ศ. 2553

ระยะที่ 3 การปฏิบัติด้วยตนเองตามคู่มือเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ ในวันที่ 12 เดือนกรกฎาคม ถึง วันที่ 10 เดือน สิงหาคม พ.ศ. 2553 รวมเป็นระยะเวลา 30 วัน

7) แหล่งความรู้และสื่อการเรียนรู้

7.1 แหล่งความรู้ที่มีความสอดคล้องกับเนื้อหา เช่น วิทยากรผู้เชี่ยวชาญด้านการเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะ วิทยากรผู้เชี่ยวชาญด้านการปฏิบัติงานของอาสาสมัคร

7.2 สื่อการเรียนรู้ ได้แก่ วิทยากร เอกสารประกอบการสอน วีซีดี คลิป วิดีโอ หนังสือประวัติตำรวจกล้า เครื่องมือและอุปกรณ์ในการปฏิบัติงาน

8) สภาพแวดล้อม

8.1 สถานที่ในการจัดกิจกรรมควรเป็นสถานที่ที่มีพื้นที่ในการจัดกิจกรรม การทำกิจกรรมกลุ่ม การสาธิต การฝึกปฏิบัติ

8.2 มีสิ่งอำนวยความสะดวกในการจัดกิจกรรม เช่น แสงสว่าง บอร์ด โปรเจคเตอร์ เครื่องฉาย อุปกรณ์ เครื่องมือในการฝึก

9) การประเมินผลการเรียนรู้

9.1) การประเมินผลก่อนการเรียนรู้ ได้แก่

1. แบบวัดมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ
2. แบบประเมินพฤติกรรมจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ

9.2) การประเมินผลหลังการเรียนรู้ได้แก่

1. แบบวัดมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ
2. แบบประเมินพฤติกรรมจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ
3. แบบประเมินความพึงพอใจที่มีต่อโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน เพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ
4. แบบสัมภาษณ์ความคิดเห็นที่มีต่อโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ

หลังจากการสร้างโปรแกรมเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจแล้ว ผู้วิจัยได้ดำเนินการให้ผู้ทรงคุณวุฒิด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้องตรวจสอบคุณภาพโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

การตรวจสอบคุณภาพโปรแกรมเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ ดำเนินการดังนี้ ผู้วิจัยได้ให้ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษานอกระบบโรงเรียน ด้านการวิจัย ด้านตำรวจ จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (content validity) ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ การใช้ภาษาและความเหมาะสมของข้อคำถาม ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการตรวจสอบของผู้ทรงคุณวุฒิ โดยใช้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Consistency : IOC) โดยมีเกณฑ์ว่า ค่าดัชนี IOC ที่คำนวณได้มากกว่าหรือเท่ากับ 0.5 ถือว่าร่างโปรแกรมมีความเหมาะสมสามารถนำไปใช้ได้ (คณะกรรมการผลิตและบริหารชุดวิชาการพัฒนาเครื่องมือสำหรับประเมินผลการศึกษา, 2545) ได้ผลค่าความสอดคล้องในระดับ 1.0 (รายละเอียดในภาคผนวก ข) แสดงว่าผู้ทรงคุณวุฒิส่วนใหญ่เห็นว่าโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจมีความเหมาะสมในด้าน

1. หลักการและเหตุผล
2. แนวคิดในการจัดกิจกรรมเรียนรู้
3. องค์ประกอบของโปรแกรม
4. แผนการจัดการเรียนรู้ สามารถนำไปใช้ดำเนินกิจกรรมได้

2. การพัฒนาเครื่องมือในการวิจัย ผู้วิจัยสร้างเครื่องมือในการวิจัยโดยมีรายละเอียดของการพัฒนาดังต่อไปนี้

2.1 ศึกษาข้อมูลจาก หนังสือ เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องด้านจิตสำนึกสาธารณะ และการปฏิบัติงานของอาสาสมัครตำรวจ

2.2 แบ่งองค์ประกอบของมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ ตามการศึกษาข้อมูลจากหนังสือเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องด้านจิตสำนึกสาธารณะ ออกเป็น 2 ด้าน ด้านการสร้างความตระหนักรู้ คือ การรับรู้ปัญหา และการรู้แนวทางแก้ไขปัญหา ด้านการ

คำนึงถึงส่วนรวมร่วมกัน คือ การรับอาสาที่จะทำบางสิ่งบางอย่างเพื่อสังคม และการแบ่งปันช่วยเหลือผู้อื่นในสังคม (ราชบัณฑิตยสถาน, 2552)

2.3 พัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย โดยพัฒนาจากเครื่องมือของการศึกษา การวัดด้านจิตพิสัย ของล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ (2543) และศึกษาจากแบบวัดจิตสำนึก ที่มีผู้ทำวิจัยไว้แล้วของคือ วิทยานิพนธ์ไตรรงค์ เจริญหงส์ (2544) ที่ทำการศึกษาเรื่อง การพัฒนา แบบวัดจิตสำนึก ต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชนบทของนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และ สุภัทรา ภูษิตรัตนาวลี (2547) ที่ทำการศึกษาเรื่อง ปัจจัยและกระบวนการที่เอื้อต่อพัฒนาจิตสำนึก ต่อสังคม ของนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการสร้างแบบวัดมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดคำนิยามของจิตสำนึกสาธารณะ โดยให้คำนิยามว่า จิตสำนึกสาธารณะ หมายถึง ความตระหนักรู้ ความคิดเห็นของบุคคลต่อปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมจากกระบวนการรับรู้ ทำให้เกิดการวิเคราะห์ วิพากษ์ และคัดเลือกเหตุการณ์นั้นว่าเป็นปัญหา แม้ปัญหาเหล่านั้นจะไม่มีผลกระทบต่อตนเองโดยตรง มีความรักความเอื้ออาทรต่อบุคคลทั้งที่รู้จักและไม่รู้จัก คำนึงถึงประโยชน์ของส่วนรวมควบคู่กับประโยชน์ส่วนตัว มีความรู้สึกเป็นเจ้าของส่วนรวม เกิดความปรารถนาที่จะแก้ไขปัญหาเหล่านั้น เชื่อมั่นในความสามารถของตนเองและพลังของการรวมกลุ่มในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม รวมทั้งการปฏิบัติร่วมกันกับผู้อื่นเพื่อสร้างพลังผลักดันในการแก้ไขปัญหาโดยใช้กระบวนการเรียนรู้ร่วมกันอย่างต่อเนื่อง (อนุชาติ พวงสำลี, 2543) โดยสามารถแบ่งเป็น 2 องค์ประกอบ คือ การตระหนักรู้ และการคำนึงถึงส่วนรวมร่วมกัน ราชบัณฑิตยสถาน (2542)

2.4 สร้างแบบวัดมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะ มีข้อคำถามทั้งหมด รวมเป็น 40 ข้อ ประกอบด้วยข้อความหมายที่เป็นบวก จำนวน 33 ข้อ ได้แก่ ข้อ 1, 2, 3, 4, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 13, 14, 15, 16, 18, 19, 20, 22, 23, 24, 25, 26, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38 และ 39 และ ข้อความที่มีความหมายเป็นลบ 7 ข้อ ได้แก่ 5, 12, 17, 19, 21, 27 และ 40

2.5 เขียนข้อคำถามของแบบวัดมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะขออาสาสมัครตำรวจ ให้มีความครอบคลุมตามโครงสร้างนิยามเชิงปฏิบัติการ ดังแสดงตามตารางที่ 4

ตารางที่ 4 แสดงการจำแนกองค์ประกอบของจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ

องค์ประกอบ	ตัวชี้วัด	ประเด็นที่มุ่งวัด
1.การตระหนักรู้	1.1 การรู้ปัญหา	-การรับรู้ปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมชุมชน
	1.2 การรู้แนวทางแก้ไขปัญหา	-การรับรู้แนวทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นว่าควรทำอย่างไรเพื่อแก้ปัญหานั้น
2.ด้านการคำนึงถึงส่วนรวมร่วมกัน	2.1 การรับอาสาที่จะทำบางสิ่งบางอย่างเพื่อสังคม	-การอาสาช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ตำรวจในการปฏิบัติงาน
	2.2 การแบ่งปันช่วยเหลือผู้อื่นในสังคม	- การให้ความร่วมมือในการปฏิบัติและ/หรือการสนับสนุนทรัพยากรต่างๆเพื่อแก้ไขปัญหาต่างๆในชุมชน สังคม การดูแลสาธารณะสมบัติ และ สิ่งของส่วนรวม

2.6 สำหรับมาตรที่จะใช้วัดจิตสำนึกผู้วิจัยใช้มาตรวัดของลิเคิร์ต (Likert scale) เป็นรูปแบบในการเลือกแบบวัด เนื่องจากจิตสำนึกเป็นการวัดความรู้สึก ซึ่งข้อดีของมาตรวัดของลิเคิร์ต คือ ได้ข้อมูลจากกลุ่มผู้ตอบทุกคนทุกข้อเป็นฐานในการคัดเลือกข้อความและการหาค่ารายข้อที่มีความเข้ม ทำให้มาตรวัดมีทั้งความตรง มีช่องคะแนนกว้างและใช้ข้อความไม่มากนักเป็นการจัดลำดับวัดตามความรู้สึก เช่น มาตรประมาณค่า 5 ช่อง จัดแบ่งความรู้สึกเป็น 5- เห็นด้วยอย่างยิ่ง 4- เห็นด้วย 3- ไม่แน่ใจ 2- ไม่เห็นด้วย 1- ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง (อุทุมพร จามรมาน, 2537)

2.7 เครื่องมือในการวิจัยตามโปรแกรมเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ มีทั้งสิ้น 4 แบบวัดดังนี้คือ แบบวัดมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะแบบประเมินพฤติกรรมจิตสำนึกสาธารณะ แบบประเมินความพึงพอใจที่มีต่อโปรแกรม และ แบบสัมภาษณ์ความคิดเห็นที่มีต่อโปรแกรม โดยในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้มีขั้นตอนการดำเนินการพัฒนาของเครื่องมือวิจัยดังนี้ ได้แก่

1) แบบวัดมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ

1.1) วิธีการพัฒนาแบบวัดมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1.1.1) ผู้วิจัยศึกษาเนื้อหาและแนวคิดของ จิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ วิเคราะห์เนื้อหาสาระสำคัญของแนวคิดเพื่อนำมาใช้เป็นประเด็นคำถาม

1.1.2) แบบวัดมีลักษณะคำถามเป็นลักษณะการเลือกคำตอบ โดยมีตัวเลือกตอบ 5 ตัวเลือก ตามรูปแบบที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เพื่อใช้วัดผลก่อนและหลังการทดลอง โดยมีเนื้อหาสาระของแบบสอบถามประกอบด้วยองค์ประกอบ 2 ด้าน ของจิตสำนึกสาธารณะ มีจำนวนทั้งสิ้น 40 ข้อ

ข้อคำถามของแบบวัดมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะ ดังกล่าวมีข้อคำถามที่มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Likert Scale type) 5 ระดับ โดยมีความหมาย ดังนี้

5	หมายความว่า	ผู้ตอบมีระดับ มโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะมากที่สุด
4	หมายความว่า	ผู้ตอบมีระดับ มโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะมาก
3	หมายความว่า	ผู้ตอบมีระดับ มโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะปานกลาง
2	หมายความว่า	ผู้ตอบมีระดับ มโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะน้อย
1	หมายความว่า	ผู้ตอบมีระดับ มโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะน้อยที่สุด

ข้อความที่มีความหมายด้านบวก จะมีวิธีการคิดคะแนนดังนี้

เห็นด้วยอย่างยิ่ง	ได้คะแนน	5
เห็นด้วย	ได้คะแนน	4
ไม่แน่ใจ	ได้คะแนน	3
ไม่เห็นด้วย	ได้คะแนน	2
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	ได้คะแนน	1

ข้อความที่มีความหมายด้านลบ จะมีวิธีการคิดคะแนนดังนี้

เห็นด้วยอย่างยิ่ง	ได้คะแนน	1
เห็นด้วย	ได้คะแนน	2
ไม่แน่ใจ	ได้คะแนน	3
ไม่เห็นด้วย	ได้คะแนน	4
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	ได้คะแนน	5

การพิจารณาคะแนนมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะนั้น เป็นคะแนนรวมจากแบบวัด คือตามคะแนนเฉลี่ยดังนี้ (ประคอง วรรณสูตร, 2542)

4.50-5.00	ระดับ มโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะมากที่สุด
3.50-4.49	ระดับ มโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะมาก
2.50-3.49	ระดับ มโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะปานกลาง
1.50-2.49	ระดับ มโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะน้อย
1.00-1.49	ระดับ มโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะน้อยที่สุด

1.2) การตรวจสอบแบบวัดมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ

ผู้วิจัยนำแบบวัดมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะที่พัฒนาขึ้น ให้ผู้เชี่ยวชาญด้านจิตสำนึกสาธารณะ 1 ท่าน ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการวิจัย 1 ท่าน ผู้ทรงคุณวุฒิด้านอาสาสมัครตำรวจ 2 ท่าน ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษานอกระบบโรงเรียน 1 ท่าน (รายนามตามภาคผนวก ก) ตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา การใช้ภาษาและความเหมาะสมของข้อคำถาม ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการตรวจสอบของผู้ทรงคุณวุฒิ โดยใช้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Consistency : IOC) โดยมีเกณฑ์ว่า ค่าดัชนี IOC ที่คำนวณได้มากกว่า หรือเท่ากับ 0.5 ถือว่า แบบวัดนั้นมีความเหมาะสมที่ใช้ได้ (คณะกรรมการผลิตและบริหารชุดวิชาการพัฒนาเครื่องมือสำหรับประเมินผลการศึกษา, 2545) จากการวิเคราะห์ได้ผลค่าความสอดคล้องระดับ 0.8-1.0 (รายละเอียดตามภาคผนวก ข) แสดงว่าผู้ทรงคุณวุฒิส่วนใหญ่เห็นว่าเนื้อหาในแบบวัดมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจสามารถนำไปใช้ประเมินโปรแกรมได้

หลังจากนั้นผู้วิจัยทดสอบคุณภาพของเครื่องมือวิจัย เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น โดยนำแบบวัดดังกล่าวไปทดลองใช้กับอาสาสมัครตำรวจในเขตอำเภอเมือง จังหวัดชลบุรีจำนวน 30 คน และนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ด้วยค่าสัมประสิทธิ์สัมพันธ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach) ในโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป โดยมีเกณฑ์ค่าความเชื่อมั่นไม่ต่ำกว่า .60 หรือ 60% ขึ้นไป (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ, 2543) และผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าสัมประสิทธิ์สัมพันธ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach) แบบวัดนี้มีค่าความเชื่อมั่นที่ 0.89 แสดงว่ามีความเชื่อมั่นระดับสูง

2) แบบประเมินพฤติกรรมจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ

2.1) วิธีการพัฒนาแบบประเมินพฤติกรรมจิตสำนึกสาธารณะ มีขั้นตอนดังต่อไปนี้

2.1.1) ผู้วิจัยศึกษาเนื้อหาและแนวคิดของ จิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ วิเคราะห์เนื้อหาสาระสำคัญของแนวคิดเพื่อนำมาใช้เป็นประเด็นคำถาม

2.1.2) แบบวัดมีลักษณะคำถามเป็นลักษณะการเลือกคำตอบ โดยมีตัวเลือกตอบ 5 ตัวเลือก ตามรูปแบบที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เพื่อใช้วัดผลก่อนและหลังการทดลอง โดยมีเนื้อหาสาระของแบบสอบถามประกอบด้วยองค์ประกอบ 2 ด้าน ของจิตสำนึกสาธารณะ มีจำนวนทั้งสิ้น 33 ข้อ

ข้อคำถามของแบบประเมินพฤติกรรมจิตสำนึกสาธารณะ ดังกล่าวมีข้อคำถามที่มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (LikertScale type) 5 ระดับ โดยมีความหมาย ดังนี้

- 5 หมายความว่า ผู้ตอบมีระดับพฤติกรรมจิตสำนึกสาธารณะมากที่สุด
 4 หมายความว่า ผู้ตอบมีระดับพฤติกรรมจิตสำนึกสาธารณะมาก
 3 หมายความว่า ผู้ตอบมีระดับพฤติกรรมจิตสำนึกสาธารณะปานกลาง
 2 หมายความว่า ผู้ตอบมีระดับพฤติกรรมจิตสำนึกสาธารณะน้อย
 1 หมายความว่า ผู้ตอบมีระดับพฤติกรรมจิตสำนึกสาธารณะน้อยที่สุด

และมีการพิจารณาแปลผลตามเกณฑ์คะแนนเฉลี่ยดังนี้

- 4.50-5.00 ระดับ พฤติกรรมจิตสำนึกสาธารณะมากที่สุด
 3.50-4.49 ระดับ พฤติกรรมจิตสำนึกสาธารณะมาก
 2.50-3.49 ระดับ พฤติกรรมจิตสำนึกสาธารณะปานกลาง
 1.50-2.49 ระดับ พฤติกรรมจิตสำนึกสาธารณะน้อย
 1.00-1.49 ระดับ พฤติกรรมจิตสำนึกสาธารณะน้อยที่สุด

2.2) การตรวจสอบประเมินพฤติกรรมจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ

ผู้วิจัยนำแบบประเมินพฤติกรรมจิตสำนึกสาธารณะที่พัฒนาขึ้น ให้ผู้เชี่ยวชาญด้านจิตสำนึกสาธารณะ 1 ท่าน ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการวิจัย 1 ท่าน ผู้ทรงคุณวุฒิด้านอาสาสมัครตำรวจ 2 ท่าน ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษานอกระบบโรงเรียน 1 ท่าน (รายนามตามภาคผนวก ก.) ตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา การใช้ภาษาและความเหมาะสมของข้อคำถาม ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการตรวจสอบของผู้ทรงคุณวุฒิ โดยใช้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Consistency : IOC) โดยมีเกณฑ์ว่า ค่าดัชนี IOC ที่คำนวณได้มากกว่า หรือเท่ากับ 0.5 ถือว่า แบบวัดนั้นมีความเหมาะสมที่ใช้ได้ (คณะกรรมการผลิตและบริหารชุดวิชาการพัฒนาเครื่องมือสำหรับประเมินผลการศึกษา, 2545) จากการวิเคราะห์ได้ผลค่าความสอดคล้องระดับ 0.8-1.0 (รายละเอียดตามภาคผนวก ข.) แสดงว่าผู้ทรงคุณวุฒิส่วนใหญ่เห็นว่าเนื้อหาในแบบประเมินพฤติกรรมจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจสามารถนำไปใช้ประเมินโปรแกรมได้

หลังจากนั้นผู้วิจัยทดสอบคุณภาพของเครื่องมือวิจัย เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น โดยนำแบบวัดดังกล่าวไปทดลองใช้กับอาสาสมัครตำรวจในเขตอำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี จำนวน 30 คน และนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ด้วยค่าสัมประสิทธิ์สัมพันธอัลฟาของครอนบาค (Cronbach) ในโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป โดยมีเกณฑ์ค่าความเชื่อมั่นไม่ต่ำกว่า .60 หรือ 60% ขึ้นไป (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ, 2543) และผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าสัมประสิทธิ์สัมพันธอัลฟาของครอนบาค (Cronbach) แบบวัดนี้มีค่าความเชื่อมั่นที่ 0.95 แสดงว่ามีความเชื่อมั่นระดับสูง

3) แบบประเมินความพึงพอใจที่มีต่อโปรแกรม เพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึก สาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ

3.1) วิธีการพัฒนา แบบประเมินความพึงพอใจที่มีต่อโปรแกรมเพื่อเสริมสร้าง
มโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ มีขั้นตอนดังต่อไปนี้

3.1.1) ผู้วิจัยศึกษาเอกสารและตำราเกี่ยวกับองค์ประกอบของโปรแกรม ของ
Zinser (1995) และรูปแบบการจัดทำแบบประเมินผลของ ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ (2543)

3.1.2) สร้างแบบประเมินความพึงพอใจที่มีต่อโปรแกรมเพื่อเสริมสร้าง
มโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ ด้านหลักสูตร เนื้อหา และการจัดการ

สำหรับแบบสอบถามความพึงพอใจนั้น ผู้วิจัยจะใช้เป็นเครื่องมือเก็บรวบรวม
ข้อมูลเรื่องความพึงพอใจของผู้เข้าฝึกอบรมในการฝึกอบรมในด้านต่างๆ ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้สอบถาม
ในช่วงสุดท้ายของชั้นการใช้งานและการประเมินผลของกระบวนการการฝึกอบรม หลังจากที่
ผู้เข้าอบรมได้ผ่านการทดสอบหลังการฝึกอบรมแล้ว โดยแบบสอบถามนี้เป็นลักษณะมาตราส่วน
ประเมินค่า 5 ระดับ (Likert Scale type) 5 ระดับ โดยมีความหมาย ดังนี้

- 5 หมายความว่า ผู้ตอบมีระดับ ความพึงพอใจมากที่สุด
- 4 หมายความว่า ผู้ตอบมีระดับ ความพึงพอใจมาก
- 3 หมายความว่า ผู้ตอบมีระดับ ความพึงพอใจปานกลาง
- 2 หมายความว่า ผู้ตอบมีระดับ ความพึงพอใจน้อย
- 1 หมายความว่า ผู้ตอบมีระดับ ความพึงพอใจน้อยที่สุด

และมีการพิจารณาแปลผลตามเกณฑ์คะแนนเฉลี่ยดังนี้

- 4.50-5.00 ระดับ ความพึงพอใจมากที่สุด
- 3.50-4.49 ระดับ ความพึงพอใจมาก
- 2.50-3.49 ระดับ ความพึงพอใจปานกลาง
- 1.50-2.49 ระดับ ความพึงพอใจน้อย
- 1.00-1.49 ระดับ ความพึงพอใจน้อยที่สุด

3.2) การตรวจสอบแบบประเมินความพึงพอใจที่มีต่อโปรแกรม เพื่อเสริมสร้าง
มโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ

ผู้วิจัยนำแบบประเมินความพึงพอใจที่มีต่อโปรแกรมเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์
เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจที่พัฒนาขึ้น ให้ผู้เชี่ยวชาญด้านจิตสำนึกสาธารณะ
1 ท่าน ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการวิจัย 1 ท่าน ผู้ทรงคุณวุฒิด้านอาสาสมัครตำรวจ 2 ท่าน ผู้ทรงคุณวุฒิ
ด้านการศึกษานอกระบบโรงเรียน 1 ท่าน (รายนามตามภาคผนวก ก) ตรวจสอบความตรงตาม

เนื้อหา การใช้ภาษาและความเหมาะสมของข้อความ ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการตรวจสอบของผู้ทรงคุณวุฒิ โดยใช้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Consistency : IOC) โดยมีเกณฑ์ว่า ค่าดัชนี IOC ที่คำนวณได้มากกว่า หรือเท่ากับ 0.5 ถือว่า แบบวัดนั้นมีความเหมาะสมที่ใช้ได้ (คณะกรรมการผลิตและบริหารชุดวิชาการพัฒนาเครื่องมือสำหรับประเมินผลการศึกษา, 2545) จากการวิเคราะห์ได้ผลค่าความสอดคล้องระดับ 1.0 (รายละเอียดตามภาคผนวก ข.) แสดงว่าผู้ทรงคุณวุฒิส่วนใหญ่เห็นว่าเนื้อหาในแบบประเมินความพึงพอใจที่มีต่อโปรแกรมเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจสามารถนำไปใช้ประเมินโปรแกรมได้

4) แบบสัมภาษณ์ความคิดเห็นที่มีต่อโปรแกรมเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ

ผู้วิจัยใช้เครื่องมือชุดนี้ เป็นกรอบในการสัมภาษณ์ สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจทั้งนี้เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องได้แก่ ปัจจัยสนับสนุน และปัจจัยอุปสรรค ของโปรแกรมที่พัฒนาขึ้น หลังการฝึกอบรมสิ้นสุดลง โดยผลที่ได้รับ ผู้วิจัยจะนำไปเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาโปรแกรมฝึกอบรมมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์ความคิดเห็นที่มีต่อ โปรแกรมเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ ที่พัฒนาขึ้น ดัดแปลงจากแบบประเมินของ ชนินทร สุขเจริญ (2551) โดยผู้วิจัยทำการเปลี่ยนเนื้อหาให้เหมาะสม และนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้านจิตสำนึกสาธารณะ 1 ท่าน ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการวิจัย 1 ท่าน ผู้ทรงคุณวุฒิด้านอาสาสมัครตำรวจ 2 ท่าน ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษานอกระบบโรงเรียน 1 ท่าน (รายนามตามภาคผนวก ก) ตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา การใช้ภาษาและความเหมาะสมของข้อความ ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการตรวจสอบของผู้ทรงคุณวุฒิ โดยใช้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Consistency : IOC) โดยมีเกณฑ์ว่า ค่าดัชนี IOC ที่คำนวณได้มากกว่า หรือเท่ากับ 0.5 ถือว่า แบบประเมินนั้นมีความเหมาะสมที่ใช้ได้ (คณะกรรมการผลิตและบริหารชุดวิชาการพัฒนาเครื่องมือสำหรับประเมินผลการศึกษา, 2545) จากการวิเคราะห์ได้ผลค่าความสอดคล้องระดับ 1.0 (รายละเอียดตามภาคผนวก ข) แสดงว่าผู้ทรงคุณวุฒิส่วนใหญ่เห็นว่าเนื้อหาในแบบสัมภาษณ์ความคิดเห็นที่มีต่อ โปรแกรม เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจสามารถนำไปใช้ประเมินโปรแกรมได้

3. กลุ่มทดลองสำหรับตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย

ผู้วิจัยเลือกกลุ่มทดลองเป็นอาสาสมัครตำรวจในเขตอำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี จำนวน 30 คน เนื่องจากมีลักษณะการปฏิบัติงาน การดำรงชีวิต ค่านิยม ลักษณะสภาพแวดล้อม ที่คล้ายกับประชากรในเมืองพัทยา นอกจากนี้กลุ่มทดลองที่ผู้วิจัยคัดเลือกนั้น เป็นกลุ่มทดลองที่ไม่ได้เข้าร่วมโปรแกรมที่ผู้วิจัยจัดขึ้น

4. การประชาสัมพันธ์โครงการ

การประชาสัมพันธ์โครงการจัดกิจกรรม ผู้วิจัยร่วมมือกับสถานีตำรวจภูธรเมืองพัทยา ในการจัดโปรแกรมการฝึกอบรม โดยประกาศประชาสัมพันธ์อาสาสมัครตำรวจเพื่อเข้าร่วมโครงการ โดยมีการประชาสัมพันธ์เป็นระยะเวลา 2 เดือน ตั้งแต่พฤษภาคม-มิถุนายน 2553 โดยประชาสัมพันธ์ทางเว็บไซต์ของสถานีตำรวจภูธรเมืองพัทยา และแจ้งทางวิทยุสื่อสารของสถานีตำรวจภูธรเมืองพัทยา

5. การจัดตั้งทีมงานผู้รับผิดชอบในการดำเนินกิจกรรม

ผู้วิจัยจัดตั้งทีมงานผู้รับผิดชอบออกเป็น 3 ฝ่าย คือ 1) ฝ่ายวิชาการ ประกอบด้วย วิทยากรด้านการเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะ วิทยากรด้านการปฏิบัติงานของอาสาสมัครตำรวจ 2) ฝ่ายดูแลและอำนวยความสะดวกในการทำกิจกรรม 3) ฝ่ายดูแลเรื่องอาหารและสถานที่ ผู้วิจัยเป็นหัวหน้าโครงการและเป็นวิทยากรด้านการเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ รวมทั้งช่วยดูแลอำนวยความสะดวกในการจัดกิจกรรม

ขั้นตอนที่ 2 การทดลองใช้โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน

ในขั้นตอนที่ 2 นี้ เป็นการนำโปรแกรม และกิจกรรมการเรียนการสอนที่ได้รับการตรวจสอบคุณภาพ โดยผู้ทรงคุณวุฒิแล้วไปดำเนินการทดลองใช้ โดยดำเนินการตามลำดับขั้นตอนแนวคิดของ Boyle (1981) ใน 2 ขั้นตอนสุดท้าย ดังนี้ คือ ขั้นที่ 4 การนำแผนการเรียนรู้ไปทดลองใช้ และขั้นที่ 5 การประเมินผลโปรแกรม ดังต่อไปนี้

ขั้นที่ 4 การนำแผนการเรียนรู้ไปทดลองใช้

1. คัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในขั้นตอนนี้คือ อาสาสมัครตำรวจของสถานีตำรวจภูธรอำเภอเมืองพัทยาจังหวัดชลบุรีทั้งหมด จำนวน 250 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ อาสาสมัครตำรวจ ผู้ที่ลงทะเบียนสมัครเข้าร่วมฝึกอบรมอาสาสมัครตำรวจของสถานีตำรวจภูธรอำเภอเมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี และสมัครใจเข้าร่วม

โปรแกรมจำนวน 60 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 30 คน กลุ่มควบคุม 30 คน โดยต้องเป็นผู้มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป และเคยผ่านการปฏิบัติงานในฐานะอาสาสมัครตำรวจอย่างน้อย 1 ปี และเคยผ่านการอบรมอาสาสมัครตำรวจมาก่อนอย่างน้อย 1 ครั้ง

2. การออกแบบทดลอง

ผู้วิจัยใช้รูปแบบการทดลองแบบกลุ่มทดลองและกลุ่มประเมินผลก่อนและหลังการทดลอง (Pre-Post-Test Design) มีผังการทดลองดังนี้

E – Group	O1 _E	X	O2 _E
C – Group	O1 _C		O2 _E

โดยที่ E – Group	หมายถึง	กลุ่มทดลอง
C – Group	หมายถึง	กลุ่มควบคุม
X	หมายถึง	การจัดกระทำ (Treatment) ตามการทดลอง
O1	หมายถึง	การวัดผลก่อนการทดลอง
O2	หมายถึง	การวัดผลหลังการทดลอง

3. การดำเนินการทดลอง

3.1 ขออนุมัติโครงการการฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ จากผู้กำกับการสถานีตำรวจภูธรเมืองพัทยาและผู้ว่าราชการจังหวัดชลบุรี เพื่อจัดโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ ณ สถานีตำรวจภูธรอำเภอเมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี

3.2 หลังจากได้รับอนุมัติจากโครงการแล้ว เปิดรับสมัครผู้เข้าร่วมโครงการ โดยส่งหนังสือเป็นทางการและประกาศทางเว็บไซต์สถานีตำรวจภูธรเมืองพัทยา แจ้งการจัดโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนไปยังกลุ่มประชากรได้จำนวน 250 คน โดยมีผู้สมัครใจเข้าร่วมโปรแกรม จำนวน 60 คน โดยแบ่งเป็นเป็นกลุ่มทดลอง จำนวน 30 คน เป็นกลุ่มควบคุม จำนวน 30 คน

3.3 จัดเตรียมการดำเนินการอบรมตามกำหนดการของโครงการ โดยผู้วิจัยจะเป็นผู้ประสานงานเตรียมแหล่งความรู้และสื่อสารการเรียนรู้อำนวยความสะดวกด้านต่างๆ โดยมีขั้นตอนการดำเนินการฝึกอบรมดังนี้

1. ผู้วิจัยได้ให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรม กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ทำแบบสอบถามซึ่งเป็นข้อมูลภูมิหลัง ซึ่งประกอบด้วย ข้อคำถามที่มีให้เลือกตอบหรือเติมคำในช่องว่างเพื่อให้อาสาสมัครสำรวจ ระบุรายละเอียดเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของตนเอง

2. ก่อนฝึกการอบรมผู้วิจัยดำเนินการวัดระดับมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะกับกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมด้วยแบบวัดมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครสำรวจ และให้ผู้ควบคุมการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสำรวจ (หัวหน้าชุดอาสาสมัครสำรวจ และเจ้าหน้าที่สำรวจ) ทำแบบประเมินพฤติกรรมจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครสำรวจกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม เพื่อรวบรวมคำตอบไว้เป็นข้อมูลพื้นฐาน โดยในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยได้ทำการคัดแยก กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดย จัดระดับคะแนนระดับจิตสำนึกสาธารณะ เป็น 3 กลุ่ม สูง กลาง ต่ำ และเฉลี่ยคะแนนให้กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีจำนวนที่ตอบได้คะแนนแต่ละระดับในจำนวนที่ใกล้เคียงกัน และทำการละผู้เข้าร่วมการทดลอง กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยแบ่งกลุ่มจากการละกันของ คุณลักษณะส่วนบุคคล

3. ผู้วิจัยดำเนินการจัดกิจกรรมตามแผนการเรียนรู้ โดยใช้การจัดกิจกรรมตามแนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์และแนวคิดการเรียนรู้แบบร่วมกันเสริมด้วยการสะท้อนความคิดเชิงวิพากษ์เพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครสำรวจ โดยดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

ขั้นแรก เป็นการสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย เป็นการจัดกิจกรรมที่เน้นให้ผู้เข้ารับการอบรมมีคลื่นสมองต่ำ จิตใจจะสงบเยือกเย็น เกิดความสมดุล อารมณ์ดี มีการผ่อนคลายสูง มีสมาธิสูง มีพลังความคิดด้านบวกสูง มีส่วนร่วมในการทำงาน และสร้างสัมพันธภาพที่ดี ได้แก่ กิจกรรมฝึกสมาธิ กิจกรรมพลังคำพูด กิจกรรมเดินเกาซิงกิ และกิจกรรมโยคะอาสนะ จนจิตเข้าสู่สภาวะอัลฟา ทำให้ผู้เรียนตระหนักถึงปัญหาในการปฏิบัติงานและการทำงานช่วยเหลือสังคม หรือได้พบประสบการณ์ใหม่ แล้วนำประสบการณ์เดิมมาพิจารณา ควบคู่กับประสบการณ์ใหม่ และกระตุ้นให้ผู้เรียนออกมาเล่าประสบการณ์ของตน แสดงความรู้ ความคิดเห็นอย่างอิสระ โดยขั้นตอนนี้ผู้สอนใช้วิธีการ บรรยาย และการอภิปราย สนทนากลุ่ม

ขั้นที่สอง เป็นการนำเสนอข้อมูลใหม่ ประสบการณ์ใหม่ ผ่านกิจกรรมการศึกษาชีวประวัติบุคคลสำคัญที่ทำประโยชน์เพื่อสังคม (Biographical reading) กิจกรรมการเรียนรู้ผ่านละคร (dramatization) กิจกรรมบทบาทสมมติ และกิจกรรมการสาธิต โดยขั้นตอนนี้ผู้สอนใช้วิธีการ บรรยาย การอภิปราย และ สนทนากลุ่ม และเน้นถึงการสร้างความตระหนัก เพื่อให้อาสาสมัครสำรวจปฏิบัติงานและการทำงานช่วยเหลือสังคม โดยคำนึงถึงผลประโยชน์ของสังคม

โดยรวมในฐานะเป็นผู้ช่วยเหลือเจ้าพนักงานตำรวจในการปฏิบัติหน้าที่ ในการรักษาความปลอดภัยให้คนในชุมชน

ขั้นที่สาม ผู้สอนให้ผู้เรียนคิดวิเคราะห์ วิพากษ์ ร่วมแสดงความคิดเห็น โดยใช้ประสบการณ์เดิมที่มีอยู่ หรือสิ่งที่ได้รับมาใหม่ เรื่องการปฏิบัติงาน และความคิดเห็นส่วนตัว และกลุ่มของตน นำมาวิเคราะห์วิพากษ์ อย่างมีวิจารณญาณ วิเคราะห์ด้วยเหตุด้วยผล โดยในขั้นตอนนี้ผู้สอนใช้เทคนิคการอภิปรายกลุ่ม เพื่อให้ผู้เรียนได้ร่วม คิดวิเคราะห์ ผ่านกิจกรรม การสนทนา (Dialogue) เพื่อนำไปสู่การคิดใคร่ครวญ วิพากษ์วิจารณ์ปัญหาต่างๆ ในสังคมอย่างลึกซึ้ง

ขั้นที่สี่ เป็นการให้ผู้เรียนลงมือทดลองปฏิบัติเพื่อเป็นการทดสอบสมมุติฐานของตนเอง หรือพิจารณาผลดี ผลเสียต่อการพัฒนาปรับปรุง การปฏิบัติงานของตนเองและการทำงานช่วยเหลือสังคม โดยใช้บทเรียนในอดีต ประสบการณ์เดิมและแนวทางการปฏิบัติงานใหม่ๆ ตาม กระบวนการกระจ่างค่านิยม (Value Clarification) โดยใช้คำถามเพื่อทำความเข้าใจให้ผู้เรียนได้เกิดการถกคิด และเกิดความกระจ่างในค่านิยมของตนเอง และนำกิจกรรมอื่นๆ เช่น การดูละคร สถานการณ์จำลอง การเล่นบทบาทสมมติ มาใช้ในชั้นเรียนโดยให้ผู้เรียนมีการเลือกค่านิยมนั้นอย่างเสรี แล้วนำสิ่งที่เลือกมาผ่านกระบวนการคิด การพิจารณาไตร่ตรองถึงข้อดีข้อเสียและตัดสินใจด้วยตนเองอย่างรอบคอบ เสริมด้วย กิจกรรมพลังคำพูด ท่องอุมคติตำรวจ คิดบวก พูดบวก ทำบวก ยิ้ม ชม สบตา สัมผัส สวัสดิ์ และกินอาหารเรียบง่าย แสดงความเป็นมิตร มีความสามัคคี เอื้ออาทรช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ของสมาชิกในกลุ่ม

ขั้นที่ห้า เป็นขั้นตอนการสรุป ซึ่งเกิดจากทดลองปฏิบัติและได้ผลแล้ว ผู้เรียนจะวิเคราะห์พิจารณา และตีความจากผลลัพธ์ที่ได้ เพื่อลงความเห็นและสรุปเป็นความรู้ใหม่ และทัศนคติต่อประสบการณ์ใหม่ ทั้งในเรื่องการปฏิบัติงานและการทำงานช่วยเหลือสังคม

ขั้นที่หก เป็นขั้นที่ผู้เรียนนำทัศนคติต่อประสบการณ์ใหม่ไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องและสร้างเป็นประสบการณ์ใหม่สำหรับตนเอง

4. ดำเนินการฝึกอบรม ตามตารางการฝึกอบรมโปรแกรมเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ โดยดำเนินการฝึกดังนี้

ตารางที่ 5 แสดงจำนวนระยะเวลาการฝึกอบรมการเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะ
ของอาสาสมัครตำรวจ

กิจกรรมที่จัด	ชั่วโมงที่	จำนวน ชั่วโมง
1. อาสาสมัครตำรวจ พบวิทยากร เพื่อสร้างความคุ้นเคย	1-2	2
2. แจ้งกำหนดการฝึกอบรม รวมทั้งการทดสอบแบบวัดมโนทัศน์เชิงจิตสำนึก สาธารณะก่อนการฝึกอบรม	3-5	3
3. หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 การเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของ อาสาสมัครตำรวจในการจับกุมผู้กระทำผิด	6-11	6
4. หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 การเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของ อาสาสมัครตำรวจในการตรวจค้นผู้ถูกจับ	12-17	6
5. หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 การเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของ อาสาสมัครตำรวจในการควบคุมตัวผู้กระทำผิด	18-23	6
6. หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 การเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของ อาสาสมัครตำรวจในการป้องกันตนเอง	24-29	6
7. หน่วยการเรียนรู้ที่ 5 การเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของ อาสาสมัครตำรวจในการช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ตำรวจ	30-35	6
8. หน่วยการเรียนรู้ที่ 6 การเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของ อาสาสมัครตำรวจในการช่วยเหลือผู้ประสบอันตราย	36-41	6
9. หน่วยการเรียนรู้ที่ 7 การเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสา สมัครตำรวจในการจับกุมผู้ต้องหา หรือจำเลย	42-47	6
10. หน่วยการเรียนรู้ที่ 8 การเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของ อาสาสมัครตำรวจในการปฏิบัติตามโครงการป้องกันอาชญากรรม	48-53	6
11. หน่วยการเรียนรู้ที่ 9 การเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของ อาสาสมัครตำรวจในเรื่องการแบ่งปันช่วยเหลือผู้อื่นในสังคม	54-77	24
12. หน่วยที่ 10 การฝึกปฏิบัติในพื้นที่ตามคู่มือเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึก สาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ	78-105	28
13. ผู้เรียนพบผู้สอนหลังการฝึกอบรม เพื่อประเมินผลตามโปรแกรม การศึกษานอกระบบโรงเรียน	106-110	5
รวม	110	

4.1 อาสาสมัครตำรวจกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมจำนวน 60 คนเข้ารับการฝึกตามโครงการฝึกอบรมการปฏิบัติงานของอาสาสมัครตำรวจประจำปี 2553 ร่วมกับอาสาสมัครตำรวจเมืองพัทยาจำนวน 190 คน ที่สมัครเข้าร่วมการฝึกอบรมตามโครงการ (รวมจำนวนผู้เข้าอบรมตามโครงการทั้งสิ้น 250 คน) ในระหว่างวันที่ 26 ถึงวันที่ 27 เดือน มิถุนายน พ.ศ. 2553 โดยมีวัตถุประสงค์ของโครงการ เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนในพื้นที่ได้ทำกิจกรรมร่วมกัน เป็นการสร้างความสามัคคี และความร่วมมือระหว่างเจ้าหน้าที่ตำรวจกับประชาชน และ เพื่อเป็นการทบทวนความรู้ของอาสาสมัครตำรวจในการช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ตำรวจในการป้องกันปราบปรามอาชญากรรมประเภทต่างๆ โดยมีเนื้อหาการเรียนรู้ตามภารกิจและแนวทางการปฏิบัติงานของอาสาสมัครตำรวจที่กำหนดไว้ตาม ประมวลกฎหมายอาญา ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ว่าด้วยการส่งเสริมให้ประชาชน ชุมชนท้องถิ่นและองค์กรมีส่วนร่วมในกิจการของตำรวจ พ.ศ.2551 ซึ่งมีการฝึกอบรมเป็นปกติประจำปี (รายละเอียดโครงการดูตาม ภาคผนวก ง)

4.2 อาสาสมัครตำรวจกลุ่มควบคุม จำนวน 30 คน หลังจากเข้าร่วมการฝึกอบรมตามโครงการฝึกอบรมการปฏิบัติงานของอาสาสมัครตำรวจประจำปี 2553 ในระหว่างวันที่ 26 ถึงวันที่ 27 เดือน มิถุนายน พ.ศ. 2553 แล้ว ให้มีการฝึกปฏิบัติงานตามคู่มือประชาชน ที่ให้ความรู้ในการปฏิบัติงานของอาสาสมัครตำรวจ ด้วยตนเอง และทำการประเมินผลอาสาสมัครตำรวจกลุ่มควบคุม พร้อมกับ อาสาสมัครตำรวจกลุ่มทดลอง เมื่อกลุ่มทดลองเสร็จสิ้นการฝึกอบรมตามโครงการฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ

4.3 อาสาสมัครตำรวจกลุ่มทดลอง จำนวน 30 คนหลังจากเข้าร่วมการฝึกอบรมตามโครงการฝึกอบรมการปฏิบัติงานของอาสาสมัครตำรวจประจำปี 2553 ในระหว่างวันที่ 26 ถึงวันที่ 27 เดือน มิถุนายน พ.ศ. 2553 แล้ว ให้อาสาสมัครตำรวจกลุ่มทดลองเข้ารับการฝึกอบรมตามโครงการฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ โดยมีระยะเวลาในการฝึกอบรม แบ่งออกเป็น 3 ระยะคือ

ระยะที่ 1 การเข้าร่วมโปรแกรมเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ ในวันที่ 2 ถึง วันที่ 5 เดือน กรกฎาคม พ.ศ. 2553

ระยะที่ 2 การเข้าร่วมโปรแกรมเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ ในวันที่ 9 ถึงวันที่ 11 เดือน กรกฎาคม พ.ศ. 2553

ระยะที่ 3 การปฏิบัติด้วยตนเองตามคู่มือเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ ในวันที่ 12 เดือนกรกฎาคม ถึง วันที่ 10 เดือน สิงหาคม พ.ศ. 2553 รวมเป็นระยะเวลา 30 วัน และทำการประเมินผลเมื่อเสร็จสิ้นโครงการ

โดยมีเนื้อหาที่สอนตามโปรแกรมเน้นในเรื่อง การเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ โดยแบ่งเป็น 2 ด้าน ด้านการสร้างความรู้ความตระหนักรู้ คือ การรับรู้ปัญหา และ การรู้แนวทางแก้ไขปัญหา ด้านการคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม คือ การรับอาสาที่จะทำบางสิ่งบางอย่างเพื่อสังคม โดยการอาสาช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ตำรวจในการปฏิบัติงาน และการแบ่งปันช่วยเหลือผู้อื่นในสังคม โดยการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ เน้นตามภารกิจและแนวทางการปฏิบัติงานของอาสาสมัครตำรวจ ตามประมวลกฎหมายอาญา ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ว่าด้วยการส่งเสริมให้ประชาชน ชุมชนท้องถิ่นและองค์กรมีส่วนร่วมในกิจการของตำรวจ พ.ศ.2551 และระเบียบคณะกรรมการนโยบายตำรวจแห่งชาติ (ก.ต.ช.) ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการส่งเสริมให้ท้องถิ่นและชุมชนมีส่วนร่วมในกิจการตำรวจ พ.ศ. 2549 โดยวิธีการหลักที่ใช้ในกระบวนการเรียนรู้ คือ การนำหลักแนวคิดทางการศึกษานอกระบบโรงเรียนในเรื่อง การเรียนรู้ประสบการณ์ (Experiential Learning) และการเรียนรู้ร่วมกัน (Collaborative Learning) มาผสมผสานในการถ่ายทอดประสบการณ์และการทำกิจกรรมร่วมกัน โดยการเรียนรู้ผ่านรูปแบบของการฝึกสมาธิ การสนทนา (Dialogue) การทำความเข้าใจค่านิยม (Value Clarification) การศึกษาประวัติบุคคลสำคัญ (Biographical reading) การเรียนรู้ผ่านละคร (Dramatization) และการทำงานช่วยเหลือสังคมในรูปแบบต่างๆ เสริมด้วยกิจกรรมรูปแบบการเรียนรู้ เพื่อให้เกิดการสะท้อนกลับ (Critical Reflection) คือการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นภายในตนเอง เป็นการทำให้ผู้เรียนซึ่งเคยเป็นแค่ผู้ฟังเริ่มตระหนักและมองเห็นปัญหาที่ในสังคมที่เขาดำรงอยู่ (Mezirow, 1991) และจากกระบวนการนี้เอง ผู้เรียนก็จะมีการคิดอย่างใคร่ครวญ วิพากษ์วิจารณ์ปัญหาต่างๆ ในสังคมได้อย่างลึกซึ้ง ยอมรับฟังผู้อื่นและไม่หลีกเลี่ยงภาวะหน้าตาของตนเอง เป็นการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นภายในตนเอง จนเข้าถึงกระบวนการสร้างจิตสำนึก (Conscientization) (Friere, 1970) เพื่อนำไปสู่การมีจิตสำนึกสาธารณะ (รายละเอียดดูตามภาคผนวก จ) ซึ่งแตกต่างจากเนื้อหาสาระเดิม ตามโครงการฝึกอบรมการปฏิบัติงานของอาสาสมัครตำรวจประจำปี 2553 ที่เน้นการสอนเฉพาะตามภารกิจและแนวทางการปฏิบัติงานของอาสาสมัครตำรวจ ตามประมวลกฎหมายอาญา กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติ พ.ศ.2551 (รายละเอียดดูตามภาคผนวก ง)

ในส่วนของโครงการฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจนั้น การฝึกอบรมเป็นไปตามโปรแกรมทางการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ ซึ่งผู้วิจัยได้ให้ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษานอกระบบโรงเรียน ด้านจิตสำนึกสาธารณะ ด้านการวิจัย ด้านตำรวจ และด้านอาสาสมัครตำรวจ จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (Content validity) ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ การใช้ภาษาและความเหมาะสมของข้อคำถาม ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการ

ตรวจสอบของผู้ทรงคุณวุฒิ โดยใช้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Consistency : IOC) โดยมีเกณฑ์ว่า ค่าดัชนี IOC ที่คำนวณได้มากกว่าหรือเท่ากับ 0.5 ถือว่าร่างโปรแกรมมีความเหมาะสมสามารถนำไปใช้ได้ (คณะกรรมการผลิตและบริหารชุดวิชาการพัฒนาเครื่องมือสำหรับประเมินผลการศึกษา, 2545) ได้ผลค่าความสอดคล้องในระดับ 1.0 (รายละเอียดในภาคผนวก ข) แสดงว่าผู้ทรงคุณวุฒิส่วนใหญ่เห็นว่าโปรแกรมเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจมีความเหมาะสมในด้าน 1.หลักการและเหตุผล 2.แนวคิดในการจัดกิจกรรมเรียนรู้ 3.องค์ประกอบของโปรแกรม 4.แผนการจัดการเรียนรู้ สามารถนำไปใช้ดำเนินกิจกรรมได้ และโครงการฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจเมืองพัทยาได้ผ่านการตรวจสอบและได้รับความเห็นชอบจาก ผู้ว่าราชการจังหวัดชลบุรี คณะผู้บริหารเมืองพัทยา หัวหน้าสถานีตำรวจภูธรเมืองพัทยา และผู้ควบคุมการปฏิบัติงานของอาสาสมัครตำรวจเมืองพัทยา (คณะกรรมการชุมชนและเจ้าหน้าที่ตำรวจ) โดยผู้วิจัยได้ทำเป็นโครงการเสนอขออนุมัติงบประมาณในการฝึกอบรมตามโครงการฝึกอบรมอาสาสมัครตำรวจเมืองพัทยา จากผู้ว่าราชการจังหวัดชลบุรี ผ่านตามลำดับขั้นตอน (เอกสารตามภาคผนวก ฉ)

นอกจากนี้ผู้วิจัยได้นำกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะ ไปทดลองสอนเป็นโครงการทดลอง (Pilot Study) กับนักศึกษาคณะนิติศาสตร์และรัฐศาสตร์มหาวิทยาลัยบูรพาโดยสอดแทรกเข้าไปในเนื้อการเรียนรู้ในวิชาสืบสวนและสอบสวนคดีอาญา (Criminal Process) ภาคปลายปีการศึกษา 2552 ของนักศึกษาหลักสูตรปริญญาตรีในชั้นปีที่ 4 เป็นเวลา 36 ชั่วโมงและนักศึกษาหลักสูตรปริญญาตรี(ภาคบัณฑิต)ในชั้นปีที่ 4 เป็นเวลา 36 ชั่วโมง โดยใช้การเรียนรู้ผ่านกิจกรรม การฝึกสมาธิ การสนทนา (Dialogue) การเรียนรู้ผ่านละคร (Dramatization) ผลการทดลองนักศึกษาทั้งสองหลักสูตรทั้งหมด จำนวน 120 คน หลังทำการสอนตามกิจกรรมโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน จากการสัมภาษณ์นักศึกษาที่เข้าเรียนวิชา สืบสวนและสอบสวนคดีอาญาจำนวน 20 คน พบว่า นักศึกษาเกิดความตระหนักถึงปัญหาอาชญากรรมในสังคมและมีความรู้สึกรักอยากช่วยเหลือผู้อื่น อยากทำงานเพื่อช่วยเหลือสังคม คำนึงถึงผลประโยชน์ของสังคมโดยรวมมากขึ้น และอยากเป็นตำรวจมากกว่าตอนเข้าเรียนวิชาสืบสวนและสอบสวนคดีอาญาในชั่วโมงแรกๆ

5. ระยะเวลาในการทดลอง แบ่งออกเป็น 3 ระยะคือ

ระยะที่ 1 การเข้าร่วมโปรแกรมเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ ในวันที่ 2 เดือนกรกฎาคม ถึง วันที่ 5 เดือนกรกฎาคมพ.ศ. 2553

ระยะที่ 2 การเข้าร่วมโปรแกรมเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ ในวันที่ 9 เดือนกรกฎาคม ถึง วันที่ 11 เดือนกรกฎาคมพ.ศ. 2553

ระยะที่ 3 การปฏิบัติด้วยตนเองตามคู่มือเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึก
 สาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ ในวันที่ 12 เดือนกรกฎาคม ถึง วันที่ 10 เดือน สิงหาคม พ.ศ.
 2553 รวมเป็นระยะเวลา 30 วัน โดยให้ผู้ควบคุมการปฏิบัติงานของอาสาสมัครตำรวจ เป็นผู้
 ประเมินพฤติกรรมของอาสาสมัครตำรวจที่เข้าร่วมโปรแกรม (หัวหน้าชุดของอาสาสมัครตำรวจ
 และเจ้าหน้าที่ตำรวจ) จำนวน 2 ครั้ง คือก่อนเริ่มโครงการ และเมื่อเสร็จสิ้นโครงการเสริมสร้าง
 มโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ โดยใช้แบบประเมินพฤติกรรมที่ผู้วิจัย
 สร้างขึ้น และการสัมภาษณ์กลุ่มทดลองหลังเสร็จสิ้นโครงการ

6. การสำรวจความพึงพอใจของผู้เข้าฝึกอบรม

แบบสอบถามความพึงพอใจในการฝึกอบรม เป็นเครื่องมือเก็บรวบรวม
 ข้อมูลเรื่องความพึงพอใจของกลุ่มทดลองในด้านต่างๆ ซึ่งผู้วิจัยใช้แบบสอบถามในช่วงสุดท้ายของ
 การฝึกอบรม โดยแบบสอบถามมีลักษณะมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ เพื่อนำมาปรับปรุงระบบ
 การฝึกอบรมให้ดีขึ้นต่อไป

ขั้นที่ 5 การประเมินผลโปรแกรม

ผู้วิจัยประเมินผลกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมด้วยเครื่องมือที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นดังนี้

- 1) แบบวัดมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ
- 2) แบบประเมินพฤติกรรมจิตสำนึกสาธารณะ
- 3) แบบประเมินความพึงพอใจที่มีต่อโปรแกรมเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิง
 จิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ
- 4) แบบสัมภาษณ์ความคิดเห็นที่มีต่อโปรแกรมเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิง
 จิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยกำหนดแนวทางในการวิเคราะห์ข้อมูลระดับมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะ
 ของอาสาสมัครตำรวจ ก่อนและหลังการทดลอง ด้วยการทดสอบค่าสถิติที่คำนวณด้วยโปรแกรม
 คอมพิวเตอร์ ดังต่อไปนี้

- 1) วิเคราะห์ความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ย มโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของ
 อาสาสมัครตำรวจ ก่อนการทดลอง ด้วยการทดสอบค่าที (t-test independent) คำนวณด้วย
 โปรแกรมคอมพิวเตอร์ เพื่อพิจารณาความเท่าเทียมกันของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

2) วิเคราะห์ความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ย มโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ ก่อนและหลังการทดลองของกลุ่มทดลอง ด้วยการทดสอบค่าที (t-test dependent) จำนวนด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์

3) วิเคราะห์ความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ย มโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ หลังการทดลองของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ด้วยการทดสอบค่าที (t-test independent) จำนวนด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์

4) วิเคราะห์ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของแบบสอบถามความพึงพอใจต่อการฝึกอบรมของกลุ่มทดลอง จำนวนด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์

ขั้นตอนที่ 3 เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคและข้อสนับสนุนของการนำโปรแกรมเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจไปทดลองใช้

เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคและข้อสนับสนุนของการนำโปรแกรมเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจไปใช้ ผู้วิจัยดำเนินการดังต่อไปนี้

1. พัฒนาแบบสัมภาษณ์ โดยกำหนดประเด็นไว้ คือ วัตถุประสงค์ กลุ่มผู้เรียน ผู้สอน เนื้อหาสาระ ระยะเวลา กิจกรรมการเรียนรู้ แหล่งข้อมูลและสื่อการเรียนรู้ สภาพแวดล้อม การวัดและประเมินผล ปัญหาที่เกิดขึ้นพร้อมข้อเสนอแนะ (รายละเอียดตามภาคผนวก ข)

2. ผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์ความคิดเห็นที่มีต่อโปรแกรมเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ ที่พัฒนาขึ้น ดัดแปลงจากแบบประเมินของชินทร สุขเจริญ (2551) โดยผู้วิจัยทำการเปลี่ยนเนื้อหาให้เหมาะสม และนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้านจิตสำนึกสาธารณะ 1 ท่าน ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการวิจัย 1 ท่าน ผู้ทรงคุณวุฒิด้านอาสาสมัครตำรวจ 2 ท่าน ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษานอกระบบโรงเรียน 1 ท่าน (รายนามตามภาคผนวก ก) ตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา การใช้ภาษาและความเหมาะสมของข้อคำถาม ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการตรวจสอบของผู้ทรงคุณวุฒิ โดยใช้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Consistency : IOC) โดยมีเกณฑ์ว่า ค่าดัชนี IOC ที่คำนวณได้มากกว่า หรือเท่ากับ 0.5 ถือว่า แบบประเมินนั้นมีความเหมาะสมที่ใช้งานได้ (คณะกรรมการผลิตและบริหารชุดวิชาการพัฒนาเครื่องมือสำหรับประเมินผลการศึกษา, 2545) จากการวิเคราะห์ได้ผลค่าความสอดคล้องระดับ 1.0 (รายละเอียดตามภาคผนวก ข) แสดงว่าผู้ทรงคุณวุฒิส่วนใหญ่เห็นว่าเนื้อหาในแบบสัมภาษณ์ความคิดเห็นที่มีต่อโปรแกรมเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจสามารถนำไปใช้ประเมินโปรแกรมได้

3. ผู้วิจัยนำหัวข้อการอภิปรายกลุ่มที่ได้รับการพัฒนาแล้วไปจัดการอภิปรายกลุ่มร่วมกับกลุ่มทดลองภายหลังจากเสร็จสิ้นการฝึกภาคปฏิบัติเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจแล้ว

4. ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลการอภิปรายกลุ่มโดยการวิเคราะห์เนื้อหา(Content Analysis) ในประเด็นที่เป็น องค์ประกอบของโปรแกรม ได้แก่ วัตถุประสงค์ กลุ่มผู้เรียน ผู้สอน เนื้อหาสาระ ระยะเวลา กิจกรรมการเรียนรู้ แหล่งข้อมูลและสื่อการเรียนรู้ สภาพแวดล้อม การวัดและประเมินผล ผู้วิจัยสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อกำหนดเป็น ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะเพื่อนำมา แก้ไขและพัฒนาโปรแกรมเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่องการพัฒนาโปรแกรมเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล โดยแบ่งผลการวิจัยออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ผลการพัฒนาโปรแกรมเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ

ตอนที่ 2 ผลการทดลองใช้โปรแกรมเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ

ตอนที่ 3 ผลการศึกษาปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะของการนำโปรแกรมเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ

ตอนที่ 1 ผลการพัฒนาโปรแกรมเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ

โปรแกรมเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจที่พัฒนาขึ้น มีองค์ประกอบคือ 1. วัตถุประสงค์ 2. กลุ่มผู้เรียน 3. ผู้สอน 4. เนื้อหาสาระ 5. กิจกรรมการเรียนรู้ 6. ระยะเวลา 7. แหล่งความรู้และสื่อการสอน 8. สภาพแวดล้อม 9. การประเมินผล และมีกระบวนการเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะ ได้แก่ 1. การสนทนา 2. การฝึกสมาธิ 3. การทำความเข้าใจอย่างถ่องแท้ 4. การเรียนรู้ผ่านละคร 5. การอ่านชีวประวัติบุคคลสำคัญ 6. การทำงานช่วยเหลือสังคม โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. วัตถุประสงค์

เพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ

2. ผู้เรียน

เป็นผู้มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป และเคยผ่านการปฏิบัติงานในฐานะอาสาสมัครตำรวจมาอย่างน้อย 1 ปี และเคยผ่านการอบรมอาสาสมัครตำรวจมาก่อนอย่างน้อย 1 ครั้ง

3. ผู้สอน

ผู้สอนมีคุณสมบัติดังนี้

- 1) เป็นผู้ทรงคุณวุฒิด้านการเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะ

- 2) เป็นผู้ทรงคุณวุฒิด้านการปฏิบัติงานของอาสาสมัครตำรวจ
- 3) เป็นผู้ทรงคุณวุฒิด้านการเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ
- 4) เป็นผู้ที่มีความเข้าใจกระบวนการเรียนรู้จากประสบการณ์และแนวทางการเรียนรู้แบบร่วมกัน และแนวทางการสะท้อนความคิดเชิงวิพากษ์

4.เนื้อหา

เนื้อหาที่สอนเน้นในเรื่อง การเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ โดยแบ่งเป็น 2 ด้าน ด้านการสร้างความรู้ความตระหนักรู้ คือ การรับรู้ปัญหา และ การรู้แนวทางแก้ไขปัญหา ด้านการดำเนินถึงส่วนรวมร่วมกัน คือ การรับอาสาที่จะทำบางสิ่งบางอย่างเพื่อสังคมโดยการอาสาช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ตำรวจในการปฏิบัติงาน และการแบ่งปันช่วยเหลือผู้อื่นในสังคม โดยมีเนื้อหาการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจมีดังนี้

1. การจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 79,80
2. การตรวจค้นผู้ถูกจับ สืบเนื่องจากการจับกุมตัวผู้กระทำความผิดกรณีราษฎรเป็นผู้จับ
3. การควบคุมตัวผู้กระทำความผิดเมื่อราษฎรจับกุมตัวผู้ถูกจับกุม ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 83, 84
4. การป้องกันตนเอง (ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 68) กฎหมายให้สิทธิแก่ราษฎรในการป้องกันตนเองต่อการกระทำที่เกิดจากการประทุษร้ายอันละเมิดต่อกฎหมาย
5. ผู้ช่วยเหลือเจ้าพนักงานเมื่อราษฎรได้รับคำร้องขอ จากเจ้าพนักงานผู้จับตามหมายตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 368
6. การช่วยเหลือผู้ประสบอันตราย กรณีที่ราษฎรพบเห็นผู้อื่นตกอยู่ในอันตรายเท่าชีวิต ซึ่งตนอาจช่วยได้ ก็ต้องช่วยตามความจำเป็น ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 374
7. การจับกุมผู้ต้องหาหรือจำเลย ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 117
8. การเป็นผู้ช่วยเหลือเจ้าพนักงานตำรวจในการประสานงาน และปฏิบัติงานตามโครงการป้องกันอาชญากรรมและรักษาความสงบเรียบร้อยของชุมชน เช่น อาสาจราจร สายตรวจชุมชน อาสาสมัคร แจ้งข่าวอาชญากรรม ตำรวจหมู่บ้าน อาสาสมัครตำรวจ คณะกรรมการติดตามงานตำรวจระดับสถานีตำรวจ
9. การแบ่งปันช่วยเหลือผู้อื่นในสังคม เป็นการให้ความร่วมมือในการปฏิบัติ และ/หรือ การสนับสนุนทรัพยากรต่าง ๆ เพื่อใช้ในการปฏิบัติตามกิจกรรมเพื่อลดและแก้ไขปัญหาของท้องถิ่น และชุมชน สังคม เช่น การพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน สังคม การดูแลสาธารณสมบัติและสิ่งของส่วนรวม เป็นต้น

5. กิจกรรมการเรียนรู้

กิจกรรมการเรียนรู้ของโปรแกรมเป็นรูปแบบการเรียนรู้เพื่อให้เกิดการสะท้อนกลับ (Critical Reflection) คือการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นภายในตนเอง เป็นการทำให้ผู้เรียนซึ่งเคยเป็นแค่ผู้ฟัง เริ่มตระหนักและมองเห็นปัญหาที่ในสังคมที่เขาดำรงอยู่ (Mezirow, 1991) และจากกระบวนการนี้เอง ผู้เรียนก็จะมีการคิดอย่างใคร่ครวญ วิพากษ์วิจารณ์ปัญหาต่างๆในสังคมได้อย่างลึกซึ้ง ยอมรับฟังผู้อื่นและไม่หลีกเลี่ยงภาวะหน้าที่ยของตนเอง เป็นการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นภายในตนเอง จนเข้าถึงกระบวนการสร้างจิตสำนึก (Conscientization) (Friere, 1970) เพื่อนำไปสู่การมีจิตสำนึกสาธารณะ โดยกิจกรรมการเรียนรู้ของโปรแกรมมีการดำเนินการตามขั้นตอนของการเรียนรู้จากประสบการณ์ และขั้นตอนของการเรียนรู้แบบร่วมกัน โดยเรียนรู้ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ในรูปแบบของ การฝึกสมาธิ การสนทนา (Dialogue), การทำความเข้าใจค่าอันนิยม (Value clarification), การศึกษาประวัติบุคคลสำคัญ (Biographical reading), การเรียนรู้ผ่านละคร (dramatization) และการทำงานช่วยเหลือสังคมในรูปแบบต่างๆ สำหรับโปรแกรมที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ สามารถสรุปกระบวนการเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ ได้ดังนี้คือ

1. การฝึกสมาธิ เป็นการให้อาสาสมัครตำรวจเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงด้วยการทำสมาธิและวิปัสสนาในรูปแบบต่างเป็นการจูงใจเข้าสู่ สภาวะอัลฟา การทำให้คลื่นสมองต่ำ อาทิ เช่น การเรียนรู้ผ่านการฝึกฝนทางกาย เช่น การฝึกโยคะ เดินแกว่งกิก การเคลื่อนไหวร่างกายแบบต่าง ๆ การใคร่ครวญทางความคิดโดยอาศัยประสบการณ์ของอาสาสมัครตำรวจที่ผ่านมาเป็นบทเรียน

2. การสนทนา(Dialogue) เป็นการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เป็นการให้อาสาสมัครตำรวจตั้งปัญหาสังคมมาขบคิดให้ลึกกลงไปให้ถึงรากหรือสาเหตุของปัญหา โดยการหยิบยกประเด็นปัญหาขึ้นมาเพื่อการเสวนาหรือการตั้งคำถามเพื่อให้กลุ่มมองเห็นปัญหาจากประสบการณ์รอบตัวและจะนำไปสู่การคิดอย่างวิพากษ์วิจารณ์ เรียกว่า Problem-posing Method โดยให้อาสาสมัครตำรวจผู้ประสานงานกลุ่มหยิบประเด็นที่สมาชิกกลุ่มนำเสนอเพื่อให้กลุ่มอภิปรายและแสวงหาคำตอบ ผู้ประสานงานจะกระตุ้นให้สมาชิกกลุ่มแสวงหาความเป็นจริง ช่วยให้คนมองเห็นปัญหาไม่ใช่ยอมรับปัญหาที่เกิดขึ้นโดยไม่มีข้อโต้แย้ง โดยให้อาสาสมัครตำรวจเป็นผู้คิด เป็นผู้กระทำเอง รู้จักคิด รู้จักถาม เพื่อสะท้อนให้เห็นว่า เขามองสภาพการณ์ที่เป็นอยู่นี้อย่างไร จนเกิดความตระหนัก และจะนำไปสู่การคิดอย่างวิพากษ์วิจารณ์ และเกิดจิตสำนึกขั้นวิพากษ์ และเข้าถึงกระบวนการจิตสำนึก (Conscientization) (Friere, 1970)

3. การทำความเข้าใจค่าอันนิยม (Value clarification) เป็นการปลูกฝังค่าอันนิยม จริยธรรม คือหลักการปฏิบัติตนต่อสิ่งต่างๆ ที่บุคคลถือว่ามีดีงามถูกต้องและควรค่าแก่การยึดถือ โดยการใช้คำถามเป็นการกระตุ้นให้อาสาสมัครตำรวจเกิดการถกคิดด้วยตนเองเกี่ยวกับค่าอันนิยมหรือจริยธรรม

ของตนเองโดยผู้สอนยังนำกิจกรรมอื่น ๆ เช่น การแสดงละคร สถานการณ์จำลอง การเล่านิทาน การแสดงบทบาทสมมติ ไปใช้ในชั้นเรียน โดยใช้กิจกรรมเป็นเครื่องมือกระตุ้นให้อาสาสมัคร ตำรวจแต่ละคนแสดงความคิดเห็นของตนเองเกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ ออกมาเพื่อทำความเข้าใจให้อาสาสมัครตำรวจได้เกิดการนึกคิด และเกิดความกระจำงในค่านิยมของตนเองและปฏิบัติตนตามค่านิยมของตนที่ตั้งใจไว้ (Knowles, 1990)และเป็นการกระตุ้นให้อาสาสมัครตำรวจแสวงหาค่านิยมมาเป็นหลักหรืออุดมการณ์ในการดำรงชีวิตของตน และช่วยให้เกิดความกระจำงในค่านิยมที่ตนเองเลือกยึดถือ ซึ่งถ้าเกิดความกระจำงแล้ว ก็อาจปรับเปลี่ยนหรือยึดถือค่านิยมนั้นอย่างมั่นคงขึ้น

4. การศึกษาประวัติบุคคลสำคัญ (Biographical reading) ให้อาสาสมัครตำรวจอ่านชีวประวัติบุคคลสำคัญที่เกี่ยวกับการถ่ายทอดความรู้สึกรู้สึกหรือทัศนคติของเขาออกมาเป็นตัวอักษรอย่างมีศิลปะ ไม่ว่าจะจากประสบการณ์หรือแรงบันดาลใจ หรืออารมณ์สะท้อนใจก็ตาม หรือหนังสือเผยแพร่กิจกรรม คำสอน ถ่ายทอดเรื่องราวการทำงานประโยชน์เพื่อสังคม

5. การเรียนรู้ผ่านละคร (dramatization) เป็นการฉายภาพกิจกรรมหรือ การแสดงเพื่อสร้างความตระหนักรู้ เป็นการถ่ายทอดเรื่องราวผ่านละคร โดยใช้บทบาทสมมติ และการสาธิต เป็นกระบวนการที่สร้างประสบการณ์ตรงให้แก่อาสาสมัครตำรวจ เช่น เหตุการณ์และความรู้สึกรู้สึกนึกคิดของผู้คนในอดีต ทำให้อาสาสมัครตำรวจมีการคิดใคร่ครวญ วิพากษ์วิจารณ์ปัญหาต่างๆ อย่างลึกซึ้ง

6. การทำงานช่วยเหลือสังคม เป็นการให้อาสาสมัครตำรวจร่วมกันทำกิจกรรมเพื่อสังคม โดยการแบ่งปันช่วยเหลือผู้อื่นในสังคม เช่น การช่วยเหลือผู้ยากไร้ คนเจ็บป่วย คนชรา และร่วมกันดูแลสาธารณสมบัติ เป็นต้น

สำหรับการศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาโปรแกรมเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ มีขั้นตอนในการดำเนินกิจกรรม สรุปเป็น 6 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นแรก เป็นการสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย เป็นการจัดกิจกรรมที่เน้นให้ผู้เข้ารับการอบรมมีคลื่นสมองต่ำ จิตใจจะสงบเยือกเย็น เกิดความสมดุล อารมณ์ดี มีการผ่อนคลายสูง มีสมาธิสูง มีพลังความคิดด้านบวกสูง มีส่วนร่วมในการทำงาน และสร้างสัมพันธภาพที่ดี ได้แก่ กิจกรรมฝึกสมาธิ กิจกรรมพลังคำพูด กิจกรรมเดินเกาซิงกิ และกิจกรรมโยคะอาสนะ จนจิตเข้าสู่สภาวะอัลฟ่า ทำให้อาสาสมัครตำรวจถึงปัญหาในการปฏิบัติงานและการทำงานช่วยเหลือสังคม หรือได้พบประสบการณ์ใหม่ แล้วนำประสบการณ์เดิมมาพิจารณา ควบคู่กับประสบการณ์ใหม่ และกระตุ้นให้อาสาสมัครตำรวจออกมาเล่าประสบการณ์ของตน แสดงความรู้ ความคิดเห็นอย่างอิสระ โดยขั้นตอนนี้ผู้สอนใช้วิธีการ บรรยาย และการอภิปราย สนทนากลุ่ม

ขั้นที่สอง เป็นการนำเสนอข้อมูลใหม่ ประสบการณ์ใหม่ ผ่านกิจกรรม การศึกษาชีวประวัติบุคคลสำคัญที่ทำประโยชน์เพื่อสังคม (Biographical reading) กิจกรรมการเรียนรู้ผ่าน

ละคร (dramatization) กิจกรรมบทบาทสมมติ และกิจกรรมการสาธิต โดยขั้นตอนนี้ผู้สอนใช้วิธีการ บรรยาย การอภิปราย และ สนทนากลุ่ม และเน้นถึงการสร้างความตระหนักเพื่อให้อาสาสมัครตำรวจปฏิบัติงานและการทำงานช่วยเหลือสังคม โดยคำนึงถึงผลประโยชน์ของสังคมโดยรวม ในฐานะเป็นผู้ช่วยเหลือเจ้าพนักงานตำรวจในการปฏิบัติหน้าที่ ในการรักษาความปลอดภัยให้คนในชุมชน

ขั้นที่สาม ผู้สอนให้ผู้เรียนคิดวิเคราะห์ วิพากษ์ ร่วมแสดงความคิดเห็น โดยใช้ประสบการณ์เดิมที่มีอยู่ หรือสิ่งที่ได้รับมาใหม่ เรื่องการปฏิบัติงาน และความคิดเห็นส่วนตัว และกลุ่มของตน นำมาวิเคราะห์วิพากษ์ อย่างมีวิจารณญาณ วิเคราะห์ด้วยเหตุด้วยผล โดยในขั้นตอนนี้ผู้สอนใช้เทคนิคการอภิปรายกลุ่ม เพื่อให้ผู้เรียนได้ร่วม คิดวิเคราะห์ ผ่านกิจกรรม การสนทนา (Dialogue) เพื่อนำไปสู่การคิดใคร่ครวญ วิพากษ์วิจารณ์ปัญหาต่างๆ ในสังคมอย่างลึกซึ้ง

ขั้นที่สี่ เป็นการให้ผู้เรียนลงมือทดลองปฏิบัติเพื่อเป็นการทดสอบสมมุติฐานของตนเอง หรือพิจารณาผลดี ผลเสียต่อการพัฒนาปรับปรุง การปฏิบัติงานของตนเองและการทำงานช่วยเหลือสังคม โดยใช้บทเรียนในอดีต ประสบการณ์เดิมและแนวทางการปฏิบัติงานใหม่ๆ ตามกระบวนการกระจ่างค่านิยม (Value Clarification) โดยใช้คำถามเพื่อทำความเข้าใจให้ผู้เรียนได้เกิดการจุกคิด และเกิดความกระจ่างในค่านิยมของตนเอง และนำกิจกรรมอื่นๆ เช่น การดูละคร สถานการณ์จำลอง การเล่นบทบาทสมมติ มาใช้ในชั้นเรียนโดยให้ผู้เรียนมีการเลือกค่านิยมนั้นอย่างเสรี แล้วนำสิ่งที่เลือกมาผ่านกระบวนการคิด การพิจารณาไตร่ตรองถึงข้อดี ข้อเสียและตัดสินใจด้วยตนเองอย่างรอบคอบ เสริมด้วย กิจกรรมพลังคำพูด ท่องอุคมคดีตำรวจ คิดบวก พุดบวก ทำบวก ยิ้ม ชม สบตา สัมผัส สวัสดิ์ และกินอาหารเรียบง่าย แสดงความเป็นมิตร มีความสามัคคี เอื้ออาทรช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ของสมาชิกในกลุ่ม

ขั้นที่ห้า เป็นขั้นตอนการสรุป ซึ่งเกิดจากทดลองปฏิบัติและได้ผลแล้ว ผู้เรียนจะวิเคราะห์พิจารณา และตีความจากผลลัพธ์ที่ได้ เพื่อลงความเห็นและสรุปเป็นความรู้ใหม่ และทัศนคติต่อประสบการณ์ใหม่ ทั้งในเรื่องการปฏิบัติงานและการทำงานช่วยเหลือสังคม

ขั้นที่หก เป็นขั้นที่ผู้เรียนนำทัศนคติต่อประสบการณ์ใหม่ไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องและสร้างเป็นประสบการณ์ใหม่สำหรับตนเอง

6. ระยะเวลา

การจัดโปรแกรมใช้เวลาทั้งสิ้น 110 ชั่วโมง แบ่งออกเป็น 3 ระยะ คือ

ระยะที่ 1 การเข้าร่วมโปรแกรมการศึกษานอกระบบ โรงเรียนเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ ในวันที่ 2 เดือนกรกฎาคม ถึง วันที่ 5 เดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2553

ระยะที่ 2 การเข้าร่วมโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึก
สาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ ในวันที่ 9 เดือนกรกฎาคม ถึง วันที่ 11 เดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2553

ระยะที่ 3 การปฏิบัติด้วยตนเองเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัคร
ตำรวจในวันที่ 12 เดือนกรกฎาคม ถึง วันที่ 10 เดือน สิงหาคม พ.ศ. 2553 รวมเป็นระยะเวลา 30 วัน
โดยให้ผู้ควบคุมการปฏิบัติงานของอาสาสมัครตำรวจ เป็นผู้ประเมินพฤติกรรมของอาสาสมัคร
ตำรวจที่เข้าร่วมโปรแกรม (หัวหน้าชุดของอาสาสมัครตำรวจ และเจ้าหน้าที่ตำรวจ) จำนวน 2 ครั้ง
คือก่อนเริ่มโครงการ และเมื่อเสร็จสิ้นโครงการเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ
โดยใช้แบบประเมินพฤติกรรมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น และการสัมภาษณ์กลุ่มทดลองหลังเสร็จสิ้นโครงการ

7. แหล่งความรู้และสื่อการสอน

- 1) แหล่งที่มีความรู้สอดคล้องกับเนื้อหา เช่น วิทยากรที่มีความเชี่ยวชาญด้านการ
เสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ
- 2) สื่อการเรียนรู้ ได้แก่ สื่อบุคคล คือ วิทยากร สื่อการสอน คือ เอกสารประกอบการสอน
วิดิทัศน์ หนังสือประกอบการสอนประวัติตำรวจกล้า ซิติ

8. สภาพแวดล้อม

- 1) สถานที่ในการจัดกิจกรรมควรเป็นสถานที่ที่มีพื้นที่ในการจัดกิจกรรมที่ต้องการมี
การเคลื่อนไหวและการทำกิจกรรมกลุ่ม เช่นการฝึกโยคะ และสมาธิ การสาธิต
- 2) เป็นที่ที่มีแสงสว่างเพียงพอ มีอากาศถ่ายเท มีความเงียบสงบ ไม่รบกวนสมาธิใน
การทำกิจกรรม
- 3) บรรยากาศมีความเป็นกันเอง ผ่อนคลาย ระยะเวลาในการจัดกิจกรรมยืดหยุ่นได้
ตามความเหมาะสม
- 4) มีอุปกรณ์ในการทำกิจกรรม เช่น สื่อโสตทัศน์ ปากกา ดินสอ กระดาษ ไวท์บอร์ด
เครื่องเล่นแผ่นเสียง คอมพิวเตอร์โน้ตบุ๊ก
- 5) มีที่พักค้างแรมเนื่องจากต้องมีกิจกรรมช่วงกลางคืน

9. การประเมินผล

9.1 การประเมินผลก่อนการเรียนรู้ ได้แก่

- 1) แบบวัดมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ
- 2) แบบประเมินพฤติกรรมจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ

9.2 การประเมินผลหลังการเรียนรู้ ได้แก่

- 1) แบบวัดมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ
- 2) แบบประเมินพฤติกรรมจิตสำนึกสาธารณะ

3) แบบประเมินความพึงพอใจที่มีต่อโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน เพื่อเสริมสร้างระดับมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ

4) แบบสัมภาษณ์ความคิดเห็นที่มีต่อโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างระดับมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ

ตอนที่ 2 ผลการทดลองใช้โปรแกรมเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ

จากการวิเคราะห์ข้อมูลภูมิหลังของกลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมโปรแกรมเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ จากการใช้แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นใช้กับอาสาสมัครตำรวจ ได้รับข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างอาสาสมัครตำรวจเมืองพัทยา ดังนี้

2.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลของอาสาสมัครตำรวจ

ตารางที่ 6 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตาม เพศ อายุ อาชีพ ระดับการศึกษา รายได้ระยะเวลาปฏิบัติหน้าที่อาสาสมัคร และ จำนวนครั้งที่ผ่านการฝึกอบรม

ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	58	96.67
หญิง	2	3.33
รวม	60	100.00
2. อายุ		
20 – 30 ปี	17	28.33
31 – 40 ปี	23	38.33
41 – 50 ปี	19	31.67
51 – 60 ปี	1	1.67
รวม	60	100.00
3. ระดับการศึกษา		
ต่ำกว่าประถมศึกษา	2	3.33
ประถมศึกษา	15	25.00
มัธยมศึกษา	34	56.67
ประกาศนียบัตร	1	1.66
อนุปริญญา	4	6.67
ปริญญาตรี	4	6.67
สูงกว่าปริญญาตรี	-	-
รวม	60	100.00

ตารางที่ 6 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตาม เพศ อายุ อาชีพ ระดับการศึกษา รายได้ระยะเวลาปฏิบัติหน้าที่อาสาสมัคร และ จำนวนครั้งที่ผ่านการฝึกอบรม(ต่อ)

ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
4. อาชีพ		
รับจ้าง	46	76.67
ส่วนตัว	14	23.33
รวม	60	100.00
5. รายได้		
ต่ำกว่า 10,000 บาท	42	70.00
10,001 – 15,000 บาท	7	11.67
15,001 – 20,000 บาท	5	8.33
20,001 – 25,000 บาท	3	5.00
25,001 – 30,000 บาท	1	1.67
30,001 ขึ้นไป	2	3.33
รวม	60	100.00
6. ระยะเวลาปฏิบัติหน้าที่อาสาสมัคร		
1 ปี	15	25.00
2 ปี	12	20.00
3 ปี	14	23.33
4 ปี	9	15.00
5 ปี	8	13.33
6 ปี	1	1.67
7 ปี	1	1.67
รวม	60	100.00
7. จำนวนครั้งที่ผ่านการฝึกอบรม		
1 ครั้ง	15	25.00
2 ครั้ง	19	31.67
3 ครั้ง	16	26.67
4 ครั้ง	6	10.00
5 ครั้ง	4	6.67
รวม	60	100.00

จากตารางที่ 6 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ในครั้งนี้เป็นเพศชาย 58 คน ร้อยละ 96.7 เพศหญิง 2 ร้อยละ 3.3 กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 31-40 ปี จำนวน 23 คน ร้อยละ 38.3 อายุระหว่าง 41-50 ปี จำนวน 19 คน ร้อยละ 31.7 อายุระหว่าง 21-30 ปี จำนวน 17 คน ร้อยละ 28.3 อายุระหว่าง 51-60 ปี จำนวน 1 คน ร้อยละ 1.7 กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษา จำนวน 35 คน ร้อยละ 58.3 ประถมศึกษา จำนวน 15 คน ร้อยละ 25.0 อนุปริญญา จำนวน 4 คน ร้อยละ 6.7 ปริญญาตรี จำนวน 4 คน ร้อยละ 6.7 ประกาศนียบัตรวิชาชีพ จำนวน 1 คน ร้อยละ 1.7 ต่ำกว่าประถมศึกษา จำนวน 1 คน ร้อยละ 1.7 กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้าง จำนวน 46 คน ร้อยละ 76.7 ประกอบอาชีพส่วนตัว จำนวน 14 คน ร้อยละ 23.3 กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีรายได้ต่ำกว่า 10,000 บาท จำนวน 42 คน ร้อยละ 70.0 รายได้ 10,001 – 15,000 บาท จำนวน 7 คน ร้อยละ 11.7 รายได้ 15,001 – 20,000 บาท จำนวน 5 คน ร้อยละ 8.3 รายได้ 20,001 – 25,000 บาท จำนวน 3 คน ร้อยละ 5.0 รายได้ 30,001 ขึ้นไป จำนวน 2 คน ร้อยละ 3.3 รายได้ 25,001 – 30,000 บาท จำนวน 1 คน ร้อยละ 1.7 กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระยะเวลาปฏิบัติหน้าที่ 1 ปี จำนวน 15 คน ร้อยละ 25.0 ระยะเวลาปฏิบัติหน้าที่ 3 ปี จำนวน 14 คน ร้อยละ 23.3 ระยะเวลาปฏิบัติหน้าที่ 2 ปี จำนวน 12 คน ร้อยละ 20.0 ระยะเวลาปฏิบัติหน้าที่ 4 ปี จำนวน 9 คน ร้อยละ 15.0 ระยะเวลาปฏิบัติหน้าที่ 5 ปี จำนวน 8 คน ร้อยละ 13.3 ระยะเวลาปฏิบัติหน้าที่ 6 ปี จำนวน 1 คน ร้อยละ 1.7 ระยะเวลาปฏิบัติหน้าที่ 7 ปี จำนวน 1 คน ร้อยละ 1.7 กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ผ่านการฝึกอบรม 2 ครั้ง จำนวน 19 คน ร้อยละ 31.7 ผ่านการฝึกอบรม 3 ครั้ง จำนวน 16 คน ร้อยละ 26.7 ผ่านการฝึกอบรม 1 ครั้ง จำนวน 15 คน ร้อยละ 25.0 ผ่านการฝึกอบรม 1 ครั้ง จำนวน 15 คน ร้อยละ 25.0 ผ่านการฝึกอบรม 1 ครั้ง จำนวน 15 คน ร้อยละ 25.0 ผ่านการฝึกอบรม 4 ครั้ง จำนวน 6 คน ร้อยละ 10.0 ผ่านการฝึกอบรม 5 ครั้ง จำนวน 4 คน ร้อยละ 6.7

2.2 เปรียบเทียบผลการประเมินระดับมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของบุคคลก่อนการทดลองระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 7 เปรียบเทียบผลการประเมินระดับมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของบุคคลก่อนการทดลองระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

มโนทัศน์	ระดับจิตสำนึกสาธารณะ			
	กลุ่มควบคุม (n = 30)		กลุ่มทดลอง (n = 30)	
	\bar{X}	S.D	\bar{X}	S.D
1. ปัจจุบันสติการเกิดอาชญากรรมมีแนวโน้มสูงขึ้นและมีความซับซ้อนและรุนแรงมากขึ้น	3.73	0.44	3.66	0.71
2. ความเติบโตทางด้านวัตถุที่เจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว ก่อให้เกิดวัฒนธรรมบริโภคนิยมวัตถุนิยมแบบตัวใครตัวมันขาดจิตสำนึกสาธารณะ	3.66	0.60	3.56	0.77
3. ท่านเห็นด้วยว่าการสนทนาหรือการปรึกษาหารือเกี่ยวกับปัญหาของสังคมและชุมชนเป็นสิ่งที่ประ โยชน์	3.83	0.46	3.76	0.43
4. ท่านสนใจรับรู้ข่าวสารด้านที่เป็นปัญหาของสังคมและชุมชนสม่ำเสมอ	3.66	0.54	3.83	0.37
5. ปัจจุบันอาชญากรรมที่มีแนวโน้มสูงขึ้นเรื่อยๆ ไม่มีผลกระทบต่อ การดำเนินชีวิตของท่าน	3.46	0.62	3.36	0.76
6. ท่านมักเข้ามีส่วนร่วมในการพูดคุยถึงปัญหาในชุมชนสังคมของ ท่านอย่างสม่ำเสมอ	3.50	0.50	3.70	0.53
7. การให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมทำให้ อาชญากรรมในชุมชนลดลง	3.93	0.69	3.80	0.55
8. หลักการทำประโยชน์ต่อสังคมที่สำคัญคือ การเรียนรู้ร่วมกันคิด ร่วมคิดร่วมกันของคนในสังคมให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนร่วม มากกว่าประโยชน์ต่อตนเอง	3.96	0.55	3.76	0.50
9. การปลูกฝังจิตสำนึกในการป้องกันดูแลและมีส่วนร่วม ตระหนักใน สิทธิหน้าที่และความรับผิดชอบของประชาชนทุกกลุ่มเป็นสิ่งที่ จำเป็น	4.03	0.61	3.86	0.34
10. เมื่อมีบอร์ดหรือโปสเตอร์ประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับกิจกรรมที่ทำ ประโยชน์ต่อสังคม ท่านสนใจที่จะเข้าไปอ่านทุกครั้ง	3.63	0.61	3.90	0.40
11. เมื่อมีโอกาสท่านจะติดตามรายการ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ที่ เกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาอาชญากรรมอย่างสม่ำเสมอ	3.76	0.50	3.73	0.52
12. การป้องกันอาชญากรรมเป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจเท่านั้น	3.10	0.92	3.73	0.52
13. เมื่อท่านประสบเหตุการณ์กระทำผิดซึ่งหน้าการเข้าไปช่วยเหลือผู้ ประสบเหตุเป็นสิ่งที่ควรกระทำ	4.03	0.71	3.80	0.48

ตารางที่ 7 เปรียบเทียบผลการประเมินระดับมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะก่อนการทดลอง ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม (ต่อ)

มโนทัศน์	ระดับจิตสำนึกสาธารณะ			
	กลุ่มควบคุม (n = 30)		กลุ่มทดลอง (n = 30)	
	\bar{X}	S.D	\bar{X}	S.D
14. การช่วยเหลือผู้ประสบภัยอันตรายอันอาจถึงแก่ชีวิตเป็นสิ่งที่ท่านพึงกระทำ	3.50	1.07	3.80	0.61
15. เมื่อพบผู้ประสบเหตุร้าย ท่านจะเข้าไปช่วยเหลือโดยไม่คำนึงถึงภัยอันตรายที่จะเกิดขึ้น	3.16	0.98	3.30	0.91
16. การช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ตำรวจควบคุมตัวผู้กระทำผิดไปยังที่สถานีตำรวจเป็นสิ่งที่ดีควรกระทำ	3.76	0.62	3.83	0.46
17. อาสาสมัครตำรวจควรมีอำนาจตรวจค้นตัวผู้กระทำผิดเช่นเดียวกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ	3.03	1.06	3.46	0.77
18. ท่านยินดีช่วยเหลือเจ้าพนักงานผู้จับตามหมายจับ เมื่อได้รับคำร้องขอ	3.83	0.69	3.93	0.52
19. ท่านเห็นด้วยว่าอาสาสมัครตำรวจควรมีอำนาจจับกุมและควบคุมผู้ต้องหาหรือจำเลยได้เองทุกกรณี	3.53	0.89	3.53	0.73
20. การปฏิบัติงานตามโครงการป้องกันอาชญากรรมและรักษาความสงบเรียบร้อยของชุมชนเป็นหน้าที่ของอาสาสมัครตำรวจ	3.66	0.60	3.83	0.59
21. ท่านคิดว่าไม่จำเป็นที่ต้องเข้าไปช่วยเหลือผู้ประสบเหตุทุกครั้ง เพราะไม่ใช่หน้าที่	3.03	1.15	3.46	0.68
22. ในการปฏิบัติงานของอาสาสมัครตำรวจนั้น การป้องกันตนเองต้องคำนึงถึงสิทธิของผู้อื่นด้วยเสมอ	4.10	0.54	3.83	0.59
23. การที่ท่านเห็นความสำคัญของการทำประโยชน์ต่อสังคมจะทำให้การทำความดีบังเกิดประโยชน์ได้ง่าย	3.93	0.63	3.90	0.48
24. การที่ท่านเข้าไปมีส่วนร่วมในการทำประโยชน์ต่อสังคมเป็นการช่วยให้คนในชุมชนมีวิถีชีวิตที่ดีขึ้น	4.23	0.85	3.86	0.43
25. การช่วยเหลือผู้ยากไร้ การดูแลสาธารณสมบัติ เป็นการทำงานเพื่อส่วนรวม เป็นสิ่งที่ควรทำ	4.33	0.80	3.73	0.44
26. การทำประโยชน์ต่อสังคมของท่าน คือการที่ท่านเข้าร่วมในกิจกรรมการทำประโยชน์ต่อสังคมอย่างสม่ำเสมอ	3.86	0.86	3.76	0.50
27. การร่วมกิจกรรมที่ทำประโยชน์ต่อสังคมไม่ได้ทำให้ท่านเกิดความรู้สึกเสียสละเพื่อผู้อื่นมากขึ้น	3.10	1.12	3.56	0.62
28. ท่านมักเสียสละ แรงกาย เวลา ทรัพย์สินเพื่อช่วยเหลือสังคมอย่างสม่ำเสมอ	3.56	0.97	3.83	0.64

ตารางที่ 7 เปรียบเทียบผลการประเมินระดับมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะก่อนการทดลอง ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม (ต่อ)

มโนทัศน์	ระดับจิตสำนึกสาธารณะ			
	กลุ่มควบคุม (n = 30)		กลุ่มทดลอง (n = 30)	
	\bar{X}	S.D	\bar{X}	S.D
29. ท่านมักรับอาสาทำงานให้สังคมโดยไม่หวังผลตอบแทน เช่น การเป็นอาสาสมัครสาธารณสุข กรรมการหมู่บ้าน กรรมการชุมชน และอื่นๆ	3.87	0.86	3.70	0.46
30. เมื่อปฏิบัติงานเสร็จเรียบร้อยแล้วแล้วท่านจะจัดเก็บสิ่งของเครื่องใช้เข้าในที่เก็บให้เหมือนเดิมเสมอ	4.13	0.81	3.80	0.40
31. การเก็บสิ่งของเครื่องใช้อย่างมีระบบช่วยให้คนในกลุ่มของท่านปฏิบัติงานอย่างมีความคล่องตัวมากขึ้น	4.03	0.76	3.70	0.53
32. การใช้อุปกรณ์อย่างระมัดระวังเป็นการยืดอายุการใช้งานอย่างหนึ่ง	4.20	0.71	3.70	0.53
33. การปิดไฟพัดลมหรือแอร์ ก่อนออกจากห้องประชุมเป็นการการประหยัดพลังงานและลดภาวะโลกร้อน	4.06	0.58	3.76	0.62
34. ท่านคิดว่าทุกคนมีหน้าที่ในการดูแลสิ่งของและสมบัติของส่วนรวม	4.10	0.75	3.76	0.56
35. การแบ่งปันสิ่งของเครื่องใช้ ให้กับผู้อื่นในกลุ่มเดียวกันเป็นสิ่งที่ท่านทำอย่างสม่ำเสมอ	3.56	0.67	3.83	0.59
36. การปฏิบัติงานของอาสาสมัครตำรวจเป็นการช่วยเหลือชุมชนและสังคมในการป้องกันอาชญากรรม	4.06	0.63	3.86	0.43
37. ท่านสามารถจัดกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนของท่านให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายได้	3.70	0.79	3.90	0.54
38. ท่านยินดีเข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนของท่านอย่างต่อเนื่อง	4.03	0.71	3.80	0.55
39. ท่านเสียสละทรัพย์สินส่วนตัวช่วยเหลือผู้ได้รับความเดือดร้อนในชุมชนอย่างสม่ำเสมอ	3.60	0.81	3.56	0.72
40. ท่านมีความรู้สึกว่าการช่วยเหลือผู้อื่น ในการทำงานร่วมกันเป็นการเพิ่มภาระให้กับท่าน	3.60	0.93	3.23	0.50

ตารางที่ 8 เปรียบเทียบระดับมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมก่อนการทดลอง

กลุ่มตัวอย่าง	ระดับจิตสำนึกสาธารณะ		
	\bar{X}	S.D	T - test
กลุ่มควบคุม n = 30	3.74	0.33	.649
กลุ่มทดลอง n = 30	3.72	0.10	

** p < 0.01

จากตารางที่ 7 และ 8 พบว่ากลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีคะแนนจากแบบประเมินตนเองที่มีระดับมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 แสดงว่าก่อนการทดลองผู้เข้าร่วมโปรแกรมทั้งสองกลุ่มมีระดับมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะไม่แตกต่างกัน

2.3 เปรียบเทียบผลการประเมินระดับมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของบุคคลก่อนและหลังการทดลองของกลุ่มทดลอง

ตารางที่ 9 เปรียบเทียบผลการประเมินระดับมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของบุคคลก่อนและหลังการทดลองของกลุ่มทดลอง

มโนทัศน์	ระดับจิตสำนึกสาธารณะ			
	กลุ่มควบคุม (n = 30)		กลุ่มทดลอง (n = 30)	
	\bar{X}	S.D	\bar{X}	S.D
1. ปัจจุบันสติการเกิดอาชญากรรมมีแนวโน้มสูงขึ้นและมีความซับซ้อนและรุนแรงมากขึ้น	3.66	0.71	4.53	0.50
2. ความเติบโตทางด้านวัตถุที่เจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว ก่อให้เกิดวัฒนธรรมบริโภคนิยมวัตถุนิยมแบบตัวใครตัวมันขาดจิตสำนึกสาธารณะ	3.56	0.77	4.56	0.50
3. ท่านเห็นด้วยว่าการสนทนาหรือการปรึกษาหารือเกี่ยวกับปัญหาของสังคมและชุมชนเป็นสิ่งที่ประ โยชน์	3.76	0.43	4.80	0.40
4. ท่านสนใจรับรู้ข่าวสารด้านที่เป็นปัญหาของสังคมและชุมชนสม่ำเสมอ	3.83	0.37	4.46	0.50
5. ปัจจุบันอาชญากรรมที่มีแนวโน้มสูงขึ้นเรื่อยๆไม่มีผลกระทบต่อ การดำเนินชีวิตของท่าน	3.36	0.76	4.46	0.47

ตารางที่ 9 เปรียบเทียบผลการประเมินระดับมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของบุคคลก่อนและหลังการทดลองของกลุ่มทดลอง (ต่อ)

มโนทัศน์	ระดับจิตสำนึกสาธารณะ			
	กลุ่มควบคุม (n = 30)		กลุ่มทดลอง (n = 30)	
	\bar{X}	S.D	\bar{X}	S.D
6. ท่านมักเข้ามามีส่วนร่วมในการพูดคุยถึงปัญหาในชุมชนสังคมของท่านอย่างสม่ำเสมอ	3.70	0.53	4.50	0.50
7. การให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมทำให้อาชญากรรมในชุมชนลดลง	3.80	0.55	4.70	0.46
8. หลักการทำประโยชน์ต่อสังคมที่สำคัญคือ การเรียนรู้ร่วมกันคิด ร่วมคิดร่วมกันของคนในสังคมให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ต่อตนเอง	3.76	0.50	4.66	0.47
9. การปลูกฝังจิตสำนึกในการป้องกันดูแลและมีส่วนร่วม ตระหนักในสิทธิหน้าที่และความรับผิดชอบของประชาชนทุกกลุ่มเป็นสิ่งที่จำเป็น	3.86	0.34	4.63	0.49
10. เมื่อมีบอร์ดหรือโปสเตอร์ประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับกิจกรรมที่ท่านประโยชน์ต่อสังคม ท่านสนใจที่จะเข้าไปอ่านทุกครั้ง	3.90	0.40	4.50	0.50
11. เมื่อมีโอกาสท่านจะติดตามรายการโทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ที่เกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาอาชญากรรมอย่างสม่ำเสมอ	3.73	0.52	4.63	0.49
12. การป้องกันอาชญากรรมเป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจเท่านั้น	3.73	0.52	4.56	0.56
13. เมื่อท่านประสบเหตุการณ์กระทำผิดซึ่งหน้าการเข้าไปช่วยเหลือผู้ประสบเหตุเป็นสิ่งที่ควรกระทำ	3.80	0.48	4.80	0.40
14. การช่วยเหลือผู้ประสบภัยอันตรายอันอาจถึงแก่ชีวิตเป็นสิ่งที่ท่านพึงกระทำ	3.80	0.61	4.80	0.40
15. เมื่อพบผู้ประสบเหตุร้าย ท่านจะเข้าไปช่วยเหลือโดยไม่คำนึงถึงภัยอันตรายที่จะเกิดขึ้น	3.30	0.91	4.76	0.43
16. การช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ตำรวจควบคุมตัวผู้กระทำผิดไปยังที่สถานีตำรวจเป็นสิ่งที่ควรกระทำ	3.83	0.46	4.66	0.47
17. อาสาสมัครตำรวจควรมีอำนาจตรวจค้นตัวผู้กระทำผิดเช่นเดียวกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ	3.46	0.77	4.76	0.43
18. ท่านยินดีช่วยเหลือเจ้าพนักงานผู้จับตามหมายจับ เมื่อได้รับคำร้องขอ	3.93	0.52	4.76	0.43
19. ท่านเห็นด้วยว่าอาสาสมัครตำรวจควรมีอำนาจจับกุมและควบคุมผู้ต้องหาหรือจำเลยได้เองทุกกรณี	3.53	0.73	4.53	0.50

ตารางที่ 9 เปรียบเทียบผลการประเมินระดับมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของบุคคลก่อนและหลังการทดลองของกลุ่มทดลอง (ต่อ)

มโนทัศน์	ระดับจิตสำนึกสาธารณะ			
	กลุ่มควบคุม (n = 30)		กลุ่มทดลอง (n = 30)	
	\bar{X}	S.D	\bar{X}	S.D
20. การปฏิบัติงานตามโครงการป้องกันอาชญากรรมและรักษาความสงบเรียบร้อยของชุมชนเป็นหน้าที่ของอาสาสมัครตำรวจ	3.83	0.59	4.76	0.43
21. ท่านคิดว่าไม่จำเป็นที่ต้องเข้าไปช่วยเหลือผู้ประสบเหตุทุกครั้ง เพราะไม่ใช่หน้าที่	3.46	0.68	4.80	0.40
22. ในการปฏิบัติงานของอาสาสมัครตำรวจนั้น การป้องกันตนเองต้องคำนึงถึงสิทธิของผู้อื่นด้วยเสมอ	3.83	0.59	4.73	0.44
23. การที่ท่านเห็นความสำคัญของการทำประโยชน์ต่อสังคมจะทำให้การทำกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์เกิดได้ง่าย	3.90	0.48	4.83	0.37
24. การที่ท่านเข้าไปมีส่วนร่วมในการทำประโยชน์ต่อสังคมเป็นการช่วยให้คนในชุมชนมีวิถีชีวิตที่ดีขึ้น	3.86	0.43	4.73	0.44
25. การช่วยเหลือผู้ยากไร้ การดูแลสาธารณสมบัติ เป็นการทำงานเพื่อส่วนรวม เป็นสิ่งที่ควรทำ	3.73	0.44	4.80	0.40
26. การทำประโยชน์ต่อสังคมของท่าน คือการที่ท่านเข้าร่วมในกิจกรรมการทำประโยชน์ต่อสังคมอย่างสม่ำเสมอ	3.76	0.50	4.73	0.44
27. การร่วมกิจกรรมที่ทำประโยชน์ต่อสังคมไม่ได้ทำให้ท่านเกิดความรู้สึกเสียสละเพื่อผู้อื่นมากขึ้น	3.56	0.62	4.63	0.49
28. ท่านมักเสียสละ แรงกาย เวลา ทรัพย์สินเพื่อช่วยเหลือสังคมอย่างสม่ำเสมอ	3.83	0.64	4.40	0.49
29. ท่านมักรับอาสาทำงานให้สังคมโดยไม่หวังผลตอบแทน เช่น การเป็นอาสาสมัครสาธารณสุข กรรมการหมู่บ้าน กรรมการชุมชน และอื่นๆ	3.70	0.46	4.60	0.49
30. เมื่อปฏิบัติงานเสร็จเรียบร้อยแล้วแล้วท่านจะจัดเก็บสิ่งของเครื่องใช้เข้าในที่เก็บให้เหมือนเดิมเสมอ	3.80	0.40	4.26	0.52
31. การเก็บสิ่งของเครื่องใช้อย่างมีระบบช่วยให้คนในกลุ่มของท่านปฏิบัติงานอย่างมีความคล่องตัวมากขึ้น	3.70	0.53	4.16	0.46
32. การใช้อุปกรณ์อย่างระมัดระวังเป็นการยืดอายุการใช้งานอย่างหนึ่ง	3.70	0.53	4.36	0.55
33. การปิดไฟพัดลมหรือแอร์ ก่อนออกจากห้องประชุมเป็นการประหยัดพลังงานและลดภาวะโลกร้อน	3.76	0.62	4.33	0.47

ตารางที่ 9 เปรียบเทียบผลการประเมินระดับมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของบุคคลก่อนและหลังการทดลองของกลุ่มทดลอง (ต่อ)

มโนทัศน์	ระดับจิตสำนึกสาธารณะ			
	กลุ่มควบคุม (n = 30)		กลุ่มทดลอง (n = 30)	
	\bar{X}	S.D	\bar{X}	S.D
34. ท่านคิดว่าทุกคนมีหน้าที่ในการดูแลสิ่งของและสมบัติของส่วนรวม	3.76	0.56	4.36	0.61
35. การแบ่งปันสิ่งของ เครื่องใช้ ให้กับผู้อื่นในกลุ่มเดียวกันเป็นสิ่งที่ท่านทำอย่างสม่ำเสมอ	3.83	0.59	4.73	0.44
36. การปฏิบัติงานของอาสาสมัครตำรวจเป็นการช่วยเหลือชุมชนและสังคมในการป้องกันอาชญากรรม	3.86	0.43	4.70	0.44
37. ท่านสามารถจัดกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนของท่านให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายได้	3.90	0.54	4.56	0.50
38. ท่านยินดีเข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนของท่านอย่างต่อเนื่อง	3.80	0.55	4.60	0.49
39. ท่านเสียสละทรัพย์สินส่วนตัวช่วยเหลือผู้ได้รับความเดือดร้อนในชุมชนอย่างสม่ำเสมอ	3.56	0.72	4.40	0.67
40. ท่านมีความรู้สึกว่าการช่วยเหลือผู้อื่น ในการทำงานร่วมกันเป็นการเพิ่มภาระให้กับท่าน	3.23	0.50	4.56	0.50

ตารางที่ 10 เปรียบเทียบระดับมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของกลุ่มทดลองก่อนและหลังการทดลอง

กลุ่มตัวอย่าง	ระดับจิตสำนึกสาธารณะ		
	\bar{X}	S.D	T - test
ก่อนการทดลอง	3.72	0.10	.000**
หลังการทดลอง	4.61	0.12	

** p < 0.01

จากตารางที่ 9 และ 10 พบว่ากลุ่มทดลองมีคะแนนจากแบบประเมินตนเองมีระดับมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะก่อนการทดลองและหลังการทดลองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 แสดงว่าผู้เข้าร่วมโปรแกรมกลุ่มทดลองมีระดับมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง

2.4 เปรียบเทียบผลการประเมินระดับมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของบุคคลก่อนและหลังการทดลองของกลุ่มควบคุม

ตารางที่ 11 เปรียบเทียบผลการประเมินระดับมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของบุคคลก่อนและหลังการทดลองของกลุ่มควบคุม

มโนทัศน์	ระดับจิตสำนึกสาธารณะ			
	กลุ่มควบคุม (n = 30)		กลุ่มทดลอง (n = 30)	
	\bar{X}	S.D	\bar{X}	S.D
1. ปัจจุบันสติการเกิดอาชญากรรมมีแนวโน้มสูงขึ้นและมีความซับซ้อนและรุนแรงมากขึ้น	3.73	0.44	4.20	1.15
2. ความเติบโตทางด้านวัตถุที่เจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว ก่อให้เกิดวัฒนธรรมบริโภคนิยมวัตถุนิยมแบบตัวใครตัวมันขาดจิตสำนึกสาธารณะ	3.66	0.60	3.46	0.73
3. ท่านเห็นด้วยว่าการสนทนาหรือการปรึกษาหารือเกี่ยวกับปัญหาของสังคมและชุมชนเป็นสิ่งที่ประ โยชน์	3.83	0.46	4.30	0.70
4. ท่านสนใจรับรู้ข่าวสารด้านที่เป็นปัญหาของสังคมและชุมชนสม่ำเสมอ	3.66	0.54	3.86	0.86
5. ปัจจุบันอาชญากรรมที่มีแนวโน้มสูงขึ้นเรื่อยๆไม่มีผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของท่าน	3.46	0.62	3.36	0.71
6. ท่านมักเข้ามามีส่วนร่วมในการพูดคุยถึงปัญหาในชุมชนสังคมของท่านอย่างสม่ำเสมอ	3.50	0.50	3.70	0.70
7. การให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมทำให้อาชญากรรมในชุมชนลดลง	3.93	0.69	4.03	0.76
8. หลักการทำประโยชน์ต่อสังคมที่สำคัญคือ การเรียนรู้ร่วมกันคิดร่วมคิดร่วมกันของคนในสังคมให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนร่วมมากกว่าประโยชน์ต่อตนเอง	3.96	0.55	4.03	0.71
9. การปลูกฝังจิตสำนึกในการป้องกันดูแลและมีส่วนร่วม ตระหนักในสิทธิหน้าที่และความรับผิดชอบของประชาชนทุกกลุ่มเป็นสิ่งที่จำเป็น	4.03	0.61	4.20	0.71
10. เมื่อมีบอร์ดหรือ โปสเตอร์ประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับกิจกรรมที่ทำประโยชน์ต่อสังคม ท่านสนใจที่จะเข้าไปอ่านทุกครั้ง	3.63	0.61	3.93	0.78
11. เมื่อมีโอกาสท่านจะติดตามรายการโทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ที่เกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาอาชญากรรมอย่างสม่ำเสมอ	3.76	0.50	4.06	0.82
12. การป้องกันอาชญากรรมเป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจเท่านั้น	3.10	0.92	3.53	0.73

ตารางที่ 11 เปรียบเทียบผลการประเมินระดับมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของบุคคลก่อน และหลังการทดลองของกลุ่มควบคุม (ต่อ)

มโนทัศน์	ระดับจิตสำนึกสาธารณะ			
	กลุ่มควบคุม (n = 30)		กลุ่มทดลอง (n = 30)	
	\bar{X}	S.D	\bar{X}	S.D
13. เมื่อท่านประสบเหตุการณ์กระทำผิดซึ่งหน้าการเข้าไปช่วยเหลือผู้ประสบเหตุเป็นสิ่งที่ควรกระทำ	4.03	0.71	4.03	0.71
14. การช่วยเหลือผู้ประสบภัยอันตรายอันอาจถึงแก่ชีวิตเป็นสิ่งที่ท่านพึงกระทำ	3.50	1.07	3.50	0.86
15. เมื่อพบผู้ประสบเหตุร้าย ท่านจะเข้าไปช่วยเหลือโดยไม่คำนึงถึงภัยอันตรายที่จะเกิดขึ้น	3.16	0.98	3.13	1.00
16. การช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ตำรวจควบคุมตัวผู้กระทำผิดไปยังที่สถานีตำรวจเป็นสิ่งที่ควรกระทำ	3.76	0.62	3.93	0.90
17. อาสาสมัครตำรวจควรมีอำนาจตรวจค้นตัวผู้กระทำผิดเช่นเดียวกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ	3.03	1.06	3.53	1.04
18. ท่านยินดีช่วยเหลือเจ้าพนักงานผู้จับตามหมายจับ เมื่อได้รับคำร้องขอ	3.83	0.69	4.33	0.75
19. ท่านเห็นด้วยว่าอาสาสมัครตำรวจควรมีอำนาจจับกุมและควบคุมผู้ต้องหาหรือจำเลยได้เองทุกกรณี	3.53	0.89	3.26	0.98
20. การปฏิบัติงานตามโครงการป้องกันอาชญากรรมและรักษาความสงบเรียบร้อยของชุมชนเป็นหน้าที่ของอาสาสมัครตำรวจ	3.66	0.60	3.93	0.90
21. ท่านคิดว่าไม่จำเป็นที่ต้องเข้าไปช่วยเหลือผู้ประสบเหตุทุกครั้ง เพราะไม่ใช่หน้าที่	3.03	1.15	3.20	0.76
22. ในการปฏิบัติงานของอาสาสมัครตำรวจนั้นการป้องกันตนเองต้องคำนึงถึงสิทธิของผู้อื่นด้วยเสมอ	4.10	0.54	3.96	0.49
23. การที่ท่านเห็นความสำคัญของการทำประโยชน์ต่อสังคมจะทำให้การทำความผิดบาปเพื่อประโยชน์เกิดได้ง่าย	3.93	0.63	3.93	0.44
24. การที่ท่านเข้าไปมีส่วนร่วมในการทำประโยชน์ต่อสังคมเป็นการช่วยให้คนในชุมชนมีวิถีชีวิตที่ดีขึ้น	4.23	0.85	4.06	0.73
25. การช่วยเหลือผู้ยากไร้ การดูแลสาธารณสมบัติ เป็นการทำงานเพื่อส่วนรวม เป็นสิ่งที่ควรทำ	4.33	0.80	4.00	0.69
26. การทำประโยชน์ต่อสังคมของท่าน คือการที่ท่านเข้าร่วมในกิจกรรมการทำประโยชน์ต่อสังคมอย่างสม่ำเสมอ	3.86	0.86	4.00	0.90
27. การร่วมกิจกรรมที่ทำประโยชน์ต่อสังคมไม่ได้ทำให้ท่านเกิดความรู้สึกเสียสละเพื่อผู้อื่นมากขึ้น	3.10	1.12	3.50	0.73

ตารางที่ 11 เปรียบเทียบผลการประเมินระดับมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของบุคคลก่อน และหลังการทดลองของกลุ่มควบคุม (ต่อ)

มโนทัศน์	ระดับจิตสำนึกสาธารณะ			
	กลุ่มควบคุม (n = 30)		กลุ่มทดลอง (n = 30)	
	\bar{X}	S.D	\bar{X}	S.D
28. ท่านมักเสียสละ แรงกาย เวลา ทรัพย์สินเพื่อช่วยเหลือสังคมอย่าง สม่ำเสมอ	3.56	0.97	3.63	0.96
29. ท่านมักรับอาสาทำงานให้สังคมโดยไม่หวังผลตอบแทน เช่น การ เป็นอาสาสมัครสาธารณสุข กรรมการหมู่บ้าน กรรมการชุมชน และอื่นๆ	3.87	0.86	3.86	0.68
30. เมื่อปฏิบัติงานเสร็จเรียบร้อยแล้วแล้วท่านจะจัดเก็บสิ่งของ เครื่องใช้เข้าในที่เก็บให้เหมือนเดิมเสมอ	4.13	0.81	4.16	0.83
31. การเก็บสิ่งของเครื่องใช้อย่างมีระบบช่วยให้คนในกลุ่มของท่าน ปฏิบัติงานอย่างมีความคล่องตัวมากขึ้น	4.03	0.76	4.06	0.78
32. การใช้อุปกรณ์อย่างระมัดระวังเป็นการยืดอายุการใช้งานอย่าง หนึ่ง	4.20	0.71	4.13	0.93
33. การปิดไฟพัดลมหรือแอร์ ก่อนออกจากห้องประชุมเป็นการการ ประหยัดพลังงานและลดภาวะโลกร้อน	4.06	0.58	4.23	0.81
34. ท่านคิดว่าทุกคนมีหน้าที่ในการดูแลสิ่งของและสมบัติของ ส่วนรวม	4.10	0.75	4.40	0.62
35. การแบ่งปันสิ่งของ เครื่องใช้ ให้กับผู้อื่นในกลุ่มเดียวกันเป็นสิ่งที่ ท่านทำอย่างสม่ำเสมอ	3.56	0.67	3.73	0.82
36. การปฏิบัติงานของอาสาสมัครตำรวจเป็นการช่วยเหลือชุมชนและ สังคมในการป้องกันอาชญากรรม	4.06	0.63	3.90	0.75
37. ท่านสามารถจัดกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนของท่านให้ บรรลุตามจุดมุ่งหมายได้	3.70	0.79	3.96	0.76
38. ท่านยินดีเข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนของท่านอย่าง ต่อเนื่อง	4.03	0.71	3.90	0.92
39. ท่านเสียสละทรัพย์สินส่วนตัวช่วยเหลือผู้ได้รับความเดือดร้อนใน ชุมชนอย่างสม่ำเสมอ	3.60	0.81	3.56	0.72
40. ท่านมีความรู้สึกว่าการช่วยเหลือผู้อื่น ในการทำงานร่วมกันเป็น การเพิ่มภาระให้กับท่าน	3.60	0.93	3.50	0.57

ตารางที่ 12 เปรียบเทียบระดับมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของกลุ่มควบคุมก่อนและหลังการทดลอง

กลุ่มตัวอย่าง	ระดับจิตสำนึกสาธารณะ		
	\bar{X}	S.D	T - test
ก่อนการทดลอง	3.74	0.33	.295
หลังการทดลอง	3.85	0.41	

** p < 0.01

จากตารางที่ 11 และ 12 พบว่ากลุ่มควบคุมมีคะแนนจากแบบประเมินตนเองที่มีระดับมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะก่อนการทดลองและหลังการทดลองไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 แสดงว่าผู้เข้าร่วมโปรแกรมมีระดับมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะก่อนการทดลองและหลังการทดลองไม่แตกต่างกัน

2.5 เปรียบเทียบผลการประเมินระดับมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของบุคคลหลังการทดลองระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

ตารางที่ 13 เปรียบเทียบผลการประเมินระดับมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของบุคคลหลังการทดลองระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

มโนทัศน์	ระดับจิตสำนึกสาธารณะ			
	กลุ่มควบคุม (n = 30)		กลุ่มทดลอง (n = 30)	
	\bar{X}	S.D	\bar{X}	S.D
1. ปัจจุบันสติคิดการเกิดอาชญากรรมมีแนวโน้มสูงขึ้นและมีความซับซ้อนและรุนแรงมากขึ้น	4.20	1.15	4.53	0.50
2. ความเติบโตทางด้านวัตถุที่เจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว ก่อให้เกิดวัฒนธรรมบริโภคนิยมวัตถุนิยมแบบตัวใครตัวมันขาดจิตสำนึกสาธารณะ	3.46	0.73	4.56	0.50
3. ท่านเห็นด้วยว่าการสนทนาหรือการปรึกษาหารือเกี่ยวกับปัญหาของสังคมและชุมชนเป็นสิ่งที่ประโยชน์	4.30	0.70	4.80	0.40
4. ท่านสนใจรับรู้ข่าวสารด้านที่เป็นปัญหาของสังคมและชุมชนสม่ำเสมอ	3.86	0.86	4.46	0.50
5. ปัจจุบันอาชญากรรมที่มีแนวโน้มสูงขึ้นเรื่อยๆ ไม่มีผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของท่าน	3.36	0.71	4.46	0.47

ตารางที่ 13 เปรียบเทียบผลการประเมินระดับมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของบุคคลหลังการทดลองระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม (ต่อ)

มโนทัศน์	ระดับจิตสำนึกสาธารณะ			
	กลุ่มควบคุม (n = 30)		กลุ่มทดลอง (n = 30)	
	\bar{X}	S.D	\bar{X}	S.D
6. ท่านมักเข้ามามีส่วนร่วมในการพูดคุยถึงปัญหาในชุมชนสังคมของท่านอย่างสม่ำเสมอ	3.70	0.70	4.50	0.50
7. การให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมทำให้อาชญากรรมในชุมชนลดลง	4.03	0.76	4.70	0.46
8. หลักการทำประโยชน์ต่อสังคมที่สำคัญคือ การเรียนรู้ร่วมกันคิด ร่วมคิดร่วมกันของคนในสังคมให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ต่อตนเอง	4.03	0.71	4.66	0.47
9. การปลูกฝังจิตสำนึกในการป้องกันดูแลและมีส่วนร่วม ตระหนักในสิทธิหน้าที่และความรับผิดชอบของประชาชนทุกกลุ่มเป็นสิ่งที่จำเป็น	4.20	0.71	4.63	0.49
10. เมื่อมีบอร์ดหรือโปสเตอร์ประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับกิจกรรมที่ทำประโยชน์ต่อสังคม ท่านสนใจที่จะเข้าไปอ่านทุกครั้ง	3.93	0.78	4.50	0.50
11. เมื่อมีโอกาสท่านจะติดตามรายการโทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ที่เกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาอาชญากรรมอย่างสม่ำเสมอ	4.06	0.82	4.63	0.49
12. การป้องกันอาชญากรรมเป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจเท่านั้น	3.53	0.73	4.56	0.56
13. เมื่อท่านประสบเหตุการณ์กระทำผิดซึ่งหน้าการเข้าไปช่วยเหลือผู้ประสบเหตุเป็นสิ่งที่ควรกระทำ	4.03	0.71	4.80	0.40
14. การช่วยเหลือผู้ประสบภัยอันตรายอันอาจถึงแก่ชีวิตเป็นสิ่งที่ท่านพึงกระทำ	3.50	0.86	4.80	0.40
15. เมื่อพบผู้ประสบเหตุร้าย ท่านจะเข้าไปช่วยเหลือโดยไม่คำนึงถึงภัยอันตรายที่จะเกิดขึ้น	3.13	1.00	4.76	0.43
16. การช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ตำรวจควบคุมตัวผู้กระทำผิดไปยังที่สถานีตำรวจเป็นสิ่งที่ควรกระทำ	3.93	0.90	4.66	0.47
17. อาสาสมัครตำรวจควรมีอำนาจตรวจค้นตัวผู้กระทำผิดเช่นเดียวกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ	3.53	1.04	4.76	0.43
18. ท่านยินดีช่วยเหลือเจ้าพนักงานผู้จับตามหมายจับ เมื่อได้รับคำร้องขอ	4.33	0.75	4.76	0.43
19. ท่านเห็นด้วยว่าอาสาสมัครตำรวจควรมีอำนาจจับกุมและควบคุมผู้ต้องหาหรือจำเลยได้เองทุกกรณี	3.26	0.98	4.53	0.50

ตารางที่ 13 เปรียบเทียบผลการประเมินระดับมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของบุคคลหลังการทดลองระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม (ต่อ)

มโนทัศน์	ระดับจิตสำนึกสาธารณะ			
	กลุ่มควบคุม (n = 30)		กลุ่มทดลอง (n = 30)	
	\bar{X}	S.D	\bar{X}	S.D
20. การปฏิบัติงานตามโครงการป้องกันอาชญากรรมและรักษาความสงบเรียบร้อยของชุมชนเป็นหน้าที่ของอาสาสมัครตำรวจ	3.93	0.90	4.76	0.43
21. ท่านคิดว่าไม่จำเป็นที่ต้องเข้าไปช่วยเหลือผู้ประสบเหตุทุกครั้ง เพราะไม่ใช่หน้าที่	3.20	0.76	4.80	0.40
22. ในการปฏิบัติงานของอาสาสมัครตำรวจนั้นการป้องกันตนเองต้องคำนึงถึงสิทธิของผู้อื่นด้วยเสมอ	3.96	0.49	4.73	0.44
23. การที่ท่านเห็นความสำคัญของการทำประโยชน์ต่อสังคมจะทำให้การทำกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์เกิดได้ง่าย	3.93	0.44	4.83	0.37
24. การที่ท่านเข้าไปมีส่วนร่วมในการทำประโยชน์ต่อสังคมเป็นการช่วยให้คนในชุมชนมีวิถีชีวิตที่ดีขึ้น	4.06	0.73	4.73	0.44
25. การช่วยเหลือผู้ยากไร้ การดูแลสาธารณสมบัติ เป็นการทำงานเพื่อส่วนรวม เป็นสิ่งที่ควรทำ	4.00	0.69	4.80	0.40
26. การทำประโยชน์ต่อสังคมของท่าน คือการที่ท่านเข้าร่วมในกิจกรรมการทำประโยชน์ต่อสังคมอย่างสม่ำเสมอ	4.00	0.90	4.73	0.44
27. การร่วมกิจกรรมที่ทำประโยชน์ต่อสังคมไม่ได้ทำให้ท่านเกิดความรู้สึกเสียสละเพื่อผู้อื่นมากขึ้น	3.50	0.73	4.63	0.49
28. ท่านมักเสียสละ แรงกาย เวลา ทรัพย์สินเพื่อช่วยเหลือสังคมอย่างสม่ำเสมอ	3.63	0.96	4.40	0.49
29. ท่านมักรับอาสาทำงานให้สังคมโดยไม่หวังผลตอบแทน เช่น การเป็นอาสาสมัครสาธารณสุข กรรมการหมู่บ้าน กรรมการชุมชน และอื่นๆ	3.86	0.68	4.60	0.49
30. เมื่อปฏิบัติงานเสร็จเรียบร้อยแล้วท่านจะจัดเก็บสิ่งของเครื่องใช้เข้าในที่เก็บให้เหมือนเดิมเสมอ	4.16	0.83	4.26	0.52
31. การเก็บสิ่งของเครื่องใช้อย่างมีระบบช่วยให้คนในกลุ่มของท่านปฏิบัติงานอย่างมีความคล่องตัวมากขึ้น	4.06	0.78	4.16	0.46
32. การใช้อุปกรณ์อย่างระมัดระวังเป็นการยืดอายุการใช้งานอย่างหนึ่ง	4.13	0.93	4.36	0.55
33. การปิดไฟพัดลมหรือแอร์ ก่อนออกจากห้องประชุมเป็นการประหยัดพลังงานและลดภาวะโลกร้อน	4.23	0.81	4.33	0.47

ตารางที่ 13 เปรียบเทียบผลการประเมินระดับมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของบุคคลหลังการทดลองระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม (ต่อ)

มโนทัศน์	ระดับจิตสำนึกสาธารณะ			
	กลุ่มควบคุม (n = 30)		กลุ่มทดลอง (n = 30)	
	\bar{X}	S.D	\bar{X}	S.D
34. ท่านคิดว่าทุกคนมีหน้าที่ในการดูแลสิ่งของและสมบัติของส่วนรวม	4.40	0.62	4.36	0.61
35. การแบ่งปันสิ่งของ เครื่องใช้ ให้กับผู้อื่นในกลุ่มเดียวกันเป็นสิ่งที่ท่านทำอย่างสม่ำเสมอ	3.73	0.82	4.73	0.44
36. การปฏิบัติงานของอาสาสมัครตำรวจเป็นการช่วยเหลือชุมชนและสังคมในการป้องกันอาชญากรรม	3.90	0.75	4.70	0.44
37. ท่านสามารถจัดกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนของท่านให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายได้	3.96	0.76	4.56	0.50
38. ท่านยินดีเข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนของท่านอย่างต่อเนื่อง	3.90	0.92	4.60	0.49
39. ท่านเสียสละทรัพย์สินส่วนตัวช่วยเหลือผู้ได้รับความเดือดร้อนในชุมชนอย่างสม่ำเสมอ	3.56	0.72	4.40	0.67
40. ท่านมีความรู้สึกว่าการช่วยเหลือผู้อื่น ในการทำงานร่วมกันเป็นการเพิ่มภาระให้กับท่าน	3.50	0.57	4.56	0.50

ตารางที่ 14 เปรียบเทียบระดับมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมหลังการทดลอง

กลุ่มตัวอย่าง	ระดับจิตสำนึกสาธารณะ		
	\bar{X}	S.D	T - test
กลุ่มควบคุม	3.85	0.40	.000**
กลุ่มทดลอง	4.61	0.12	

** p < 0.01

จากตารางที่ 13 และ 14 พบว่าหลังการทดลองกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีคะแนนจากแบบประเมินตนเองที่มีระดับมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 แสดงว่าหลังการทดลองโดยกลุ่มทดลองมีระดับมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะสูงกว่ากลุ่มควบคุม

ผลการประเมินระดับพฤติกรรมจิตสำนึกสาธารณะตามการพัฒนาโปรแกรมเพื่อเสริมสร้าง
มโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ ซึ่งนำเสนอการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

ตารางที่ 15 การประเมินระดับพฤติกรรมจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจก่อนการ
ทดลอง(ประเมิน โดยหัวหน้าชุดอาสาสมัครตำรวจ)

พฤติกรรม	ระดับพฤติกรรมจิตสำนึกสาธารณะ			
	กลุ่มควบคุม (n = 30)		กลุ่มทดลอง (n = 30)	
	\bar{X}	S.D	\bar{X}	S.D
1. รับรู้ปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม ชุมชน	3.86	0.68	3.73	0.52
2. สนใจติดตามข่าวสาร ที่เกิดขึ้นในสังคม	3.66	0.84	3.66	0.54
3. สนทนากับปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม	3.90	0.71	3.80	0.48
4. รับรู้ถึงปัญหาอาชญากรรมที่เกิดขึ้นในชุมชน	3.76	0.67	3.70	0.53
5. สนทนากับปัญหาอาชญากรรมที่เกิดขึ้นในชุมชน	3.70	0.74	3.43	0.49
6. รับรู้แนวทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นว่าควรทำอย่างไรเพื่อแก้ปัญหานั้น	3.63	0.66	3.63	0.49
7. ยินดีเข้าร่วมในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น	4.03	0.76	3.66	0.60
8. แนะนำผู้อื่นถึงวิธีการแก้ปัญหที่เกิดขึ้นในสังคม	4.13	0.68	3.76	0.50
9. รับรู้แนวทางแก้ไขปัญหาอาชญากรรม	4.16	0.69	3.76	0.43
10. สามารถแนะนำผู้อื่นถึงแนวทางป้องกันอาชญากรรม	3.76	0.77	3.86	0.34
11. การช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ตำรวจเมื่อได้รับการร้องขอ	3.96	0.55	3.86	0.43
12. เข้าร่วมทุกกิจกรรมของอาสาสมัครตำรวจ	3.13	1.10	3.20	0.71
13. ความพร้อมในการช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ตำรวจในการปฏิบัติงาน	4.06	0.86	3.70	0.53
14. การช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ตำรวจในการจับกุมผู้กระทำผิด	3.86	0.97	3.86	0.57
15. การให้ความร่วมมือปฏิบัติตามโครงการป้องกันอาชญากรรม	3.33	0.95	3.26	0.73
16. ความสามารถในการแจ้งเหตุเมื่อมีอาชญากรรมเกิดขึ้น	3.83	0.59	3.80	0.48
17. ความสามารถในการเข้าระงับเหตุคว้น เหตุร้ายเมื่อประสบเหตุ	2.96	1.06	3.36	0.71
18. การช่วยเหลืออยู่ประสาอันตรายเฉพาะหน้าที่ตนสามารถช่วยได้	3.96	0.76	3.76	0.43
19. มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์เพื่อสังคม	2.60	1.03	3.53	0.57
20. เห็นความสำคัญและเข้าร่วมในกิจกรรมการทำประโยชน์ต่อสังคม	3.83	0.87	3.83	0.46
21. มุ่งมั่นที่จะทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมให้คนในชุมชน	3.13	1.16	3.60	0.56
22. ช่วยดูแลรักษาสาธารณะสมบัติของส่วนรวม	3.96	0.80	3.80	0.48
23. แนะนำให้คนในชุมชนดูแลสาธารณะสมบัติ	4.06	0.69	3.90	0.48
24. เมื่อใช้สิ่งของต่างๆแล้วมีการเก็บรักษา	4.20	0.88	3.90	0.48
25. ทำความสะอาดเครื่อง เครื่องใช้ทุกครั้งหลังการปฏิบัติงาน	4.26	0.78	3.96	0.49

ตารางที่ 15 การประเมินระดับพฤติกรรมจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจก่อนการทดลอง(ประเมินโดยหัวหน้าชุดอาสาสมัครตำรวจ) (ต่อ)

พฤติกรรม	ระดับพฤติกรรมจิตสำนึกสาธารณะ			
	กลุ่มควบคุม (n = 30)		กลุ่มทดลอง (n = 30)	
	\bar{X}	S.D	\bar{X}	S.D
26. แนะนำผู้อื่นให้ดูแลรักษาเครื่องมือเครื่องใช้ทุกครั้งหลังการปฏิบัติงาน	3.86	0.62	3.90	0.60
27. ศึกษาหาความรู้ใหม่ๆ ในการเก็บรักษาเครื่องมือเสมอ	4.16	0.74	3.90	0.40
28. หมั่นตรวจเช็คความสมบูรณ์ของเครื่องมือ เครื่องใช้เป็นประจำ	4.33	0.66	3.83	0.37
29. เสียสละทรัพย์สินส่วนตัวช่วยเหลือผู้ได้รับความเดือดร้อน	3.36	0.99	3.66	0.47
30. ช่วยเหลือผู้อื่น ในการทำงานร่วมกัน	3.76	0.77	3.93	0.63
31. เข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนสม่ำเสมอ	3.96	0.92	4.00	0.52
32. แบ่งปันสิ่งของเครื่องมือเครื่องใช้ให้เพื่อนร่วมงาน	3.96	0.88	3.96	0.31
33. เสียสละเวลาแรงกายในการช่วยงานของกลุ่มอย่างสม่ำเสมอ	4.26	0.78	4.06	0.58

ตารางที่ 16 เปรียบเทียบระดับพฤติกรรมจิตสำนึกสาธารณะระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมก่อนการทดลอง (ประเมินโดยหัวหน้าชุดอาสาสมัครตำรวจ)

กลุ่มตัวอย่าง	ระดับพฤติกรรมจิตสำนึกสาธารณะ		
	\bar{X}	S.D	T - test
กลุ่มควบคุม n = 30	3.80	0.30	.354
กลุ่มทดลอง n = 30	3.74	0.12	

** p < 0.01

จากตารางที่ 15 และ 16 การประเมินโดยหัวหน้าชุดอาสาสมัครตำรวจ พบว่ากลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีระดับคะแนนพฤติกรรมจิตสำนึกสาธารณะไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 แสดงว่าก่อนการทดลองผู้เข้าร่วมโปรแกรมทั้งสองกลุ่มมีระดับคะแนนพฤติกรรมจิตสำนึกสาธารณะไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 17 การประเมินระดับพฤติกรรมจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจก่อนการทดลอง(ประเมินโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจ)

พฤติกรรม	ระดับพฤติกรรมจิตสำนึกสาธารณะ			
	กลุ่มควบคุม (n = 30)		กลุ่มทดลอง (n = 30)	
	\bar{X}	S.D	\bar{X}	S.D
1. รับรู้ปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม ชุมชน	3.80	0.61	3.80	0.55
2. สนใจติดตามข่าวสาร ที่เกิดขึ้นในสังคม	3.70	0.70	3.63	0.71
3. สนทนาถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม	3.86	0.68	3.80	0.48
4. รับรู้ถึงปัญหาอาชญากรรมที่เกิดขึ้นในชุมชน	3.73	0.63	3.73	0.58
5. สนทนาถึงปัญหาอาชญากรรมที่เกิดขึ้นในชุมชน	3.66	0.71	3.33	0.60
6.รับรู้แนวทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นว่าควรทำอย่างไรเพื่อแก้ปัญหานั้น	3.60	0.62	3.70	0.59
7. ยินดีเข้าร่วมในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น	3.96	0.71	3.76	0.56
8. แนะนำผู้อื่นถึงวิธีการแก้ปัญหที่เกิดขึ้นในสังคม	4.10	0.66	3.73	0.52
9. รับรู้แนวทางแก้ไขปัญหาอาชญากรรม	4.10	0.66	3.96	0.41
10. สามารถแนะนำผู้อื่นถึงแนวทางป้องกันอาชญากรรม	3.73	0.73	3.93	0.25
11. การช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ตำรวจเมื่อได้รับการร้องขอ	3.93	0.58	3.83	0.46
12. เข้าร่วมทุกกิจกรรมของอาสาสมัครตำรวจ	3.20	1.03	2.83	0.74
13. ความพร้อมในการช่วยเหลือเจ้าพนักงานตำรวจในการปฏิบัติงาน	3.90	0.75	3.66	0.47
14. การช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ตำรวจในการจับกุมผู้กระทำผิด	3.80	0.76	3.83	0.53
15. การให้ความร่วมมือปฏิบัติตามโครงการป้องกันอาชญากรรม	3.36	0.92	3.06	0.78
16. ความสามารถในการแจ้งเหตุเมื่อมีอาชญากรรมเกิดขึ้น	3.76	0.50	3.83	0.46
17. ความสามารถในการเข้าระงับเหตุคว้น เหตุร้ายเมื่อประสบเหตุ	3.06	0.98	3.10	0.80
18. การช่วยเหลืออยู่ประสาอันตรายเฉพาะหน้าที่ตนสามารถช่วยได้	3.90	0.71	3.80	0.48
19. มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์เพื่อสังคม	2.90	0.84	2.80	0.76
20. เห็นความสำคัญและเข้าร่วมในกิจกรรมการทำประโยชน์ต่อสังคม	3.86	0.81	3.80	0.48
21. มุ่งมั่นที่จะทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมให้คนในชุมชน	3.50	0.77	3.26	0.58
22. ช่วยดูแลรักษาสาธารณะสมบัติของส่วนรวม	4.03	0.61	3.76	0.43
23. แนะนำให้คนในชุมชนดูแลสาธารณะสมบัติ	4.03	0.66	3.90	0.60
24. เมื่อใช้สิ่งของต่างๆแล้วมีการเก็บรักษา	4.13	0.57	3.83	0.59
25. ทำความสะอาดเครื่อง เครื่องใช้ทุกครั้งหลังการปฏิบัติงาน	4.16	0.74	3.96	0.49
26. แนะนำผู้อื่นให้ดูแลรักษาเครื่องมือเครื่องใช้ทุกครั้งหลังการปฏิบัติงาน	3.83	0.59	3.86	0.34
27. ศึกษาหาความรู้ใหม่ๆ ในการเก็บรักษาเครื่องมือเสมอ	4.03	0.66	4.13	0.62

ตารางที่ 17 การประเมินระดับพฤติกรรมจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจก่อนการทดลอง (ประเมินโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจ) (ต่อ)

พฤติกรรม	ระดับพฤติกรรมจิตสำนึกสาธารณะ			
	กลุ่มควบคุม (n = 30)		กลุ่มทดลอง (n = 30)	
	\bar{X}	S.D	\bar{X}	S.D
28. หมั่นตรวจเช็คความสมบูรณ์ของเครื่องมือ เครื่องใช้เป็นประจำ	3.93	0.36	4.10	0.60
29. เสียสละทรัพย์สินส่วนตัวช่วยเหลือผู้ได้รับความเดือดร้อน	3.53	0.73	3.50	0.57
30. ช่วยเหลือผู้อื่น ในการทำงานร่วมกัน	3.80	0.66	3.76	0.77
31. เข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนสม่ำเสมอ	4.03	0.71	4.03	0.55
32. แบ่งปันสิ่งของเครื่องมือเครื่องใช้ให้เพื่อนร่วมงาน	4.03	0.71	4.10	0.48
33. เสียสละเวลาแรงกายในการช่วยงานของกลุ่มอย่างสม่ำเสมอ	4.10	0.71	4.26	0.69

ตารางที่ 18 เปรียบเทียบระดับพฤติกรรมจิตสำนึกสาธารณะระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมก่อนการทดลอง (ประเมินโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจ)

กลุ่มตัวอย่าง	ระดับพฤติกรรมจิตสำนึกสาธารณะ		
	\bar{X}	S.D	T - test
กลุ่มควบคุม n = 30	3.79	0.24	.113
กลุ่มทดลอง n = 30	3.71	0.12	

** p < 0.01

จากตารางที่ 17 และ 18 การประเมินโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจ พบว่ากลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีระดับคะแนนพฤติกรรมจิตสำนึกสาธารณะไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 แสดงว่าก่อนการทดลองผู้เข้าร่วมโปรแกรมทั้งสองกลุ่มมีระดับคะแนนพฤติกรรมจิตสำนึกสาธารณะไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 19 การประเมินระดับพฤติกรรมจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจหลังการทดลอง (ประเมินโดยหัวหน้าชุดอาสาสมัครตำรวจ)

พฤติกรรม	ระดับพฤติกรรมจิตสำนึกสาธารณะ			
	กลุ่มควบคุม (n = 30)		กลุ่มทดลอง (n = 30)	
	\bar{X}	S.D	\bar{X}	S.D
1. รับรู้ปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม ชุมชน	4.06	1.08	4.03	0.31
2. สนใจติดตามข่าวสาร ที่เกิดขึ้นในสังคม	3.53	0.57	4.23	0.50
3. สนทนาถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม	4.10	0.88	4.20	0.48
4. รับรู้ถึงปัญหาอาชญากรรมที่เกิดขึ้นในชุมชน	3.93	0.73	4.23	0.50
5. สนทนาถึงปัญหาอาชญากรรมที่เกิดขึ้นในชุมชน	3.40	0.49	4.16	0.46
6. รับรู้แนวทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นว่าควรทำอย่างไรเพื่อแก้ปัญหานั้น	3.66	0.60	4.13	0.34
7. ยินดีเข้าร่วมในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น	4.06	0.44	4.40	0.49
8. แนะนำผู้อื่นถึงวิธีการแก้ปัญหที่เกิดขึ้นในสังคม	4.13	0.62	4.33	0.54
9. รับรู้แนวทางแก้ไขปัญหาอาชญากรรม	4.23	0.62	4.50	0.57
10. สามารถแนะนำผู้อื่นถึงแนวทางป้องกันอาชญากรรม	4.00	0.74	4.43	0.50
11. การช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ตำรวจเมื่อได้รับการร้องขอ	4.10	0.75	4.43	0.50
12. เข้าร่วมทุกกิจกรรมของอาสาสมัครตำรวจ	3.60	0.67	4.56	0.50
13. ความพร้อมในการช่วยเหลือเจ้าพนักงานตำรวจในการปฏิบัติงาน	4.03	0.71	4.56	0.50
14. การช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ตำรวจในการจับกุมผู้กระทำผิด	3.53	0.81	4.60	0.49
15. การให้ความร่วมมือปฏิบัติตามโครงการป้องกันอาชญากรรม	3.13	0.86	4.53	0.50
16. ความสามารถในการแจ้งเหตุเมื่อมีอาชญากรรมเกิดขึ้น	3.96	0.76	4.50	0.50
17. ความสามารถในการเข้าระงับเหตุคว้น เหตุร้ายเมื่อประสบเหตุ	2.70	1.02	4.60	0.49
18. การช่วยเหลืออยู่ประสาอันตรายเฉพาะหน้าที่ตนสามารถช่วยได้	3.90	0.71	3.80	0.48
19. มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์เพื่อสังคม	2.90	0.84	2.80	0.76
20. เห็นความสำคัญและเข้าร่วมในกิจกรรมการทำประโยชน์ต่อสังคม	3.86	0.81	3.80	0.48
21. มุ่งมั่นที่จะทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมให้คนในชุมชน	3.50	0.77	3.26	0.58
22. ช่วยดูแลรักษาสาธารณะสมบัติของส่วนรวม	4.03	0.61	3.76	0.43
23. แนะนำให้คนในชุมชนดูแลสาธารณะสมบัติ	4.03	0.66	3.90	0.60
24. เมื่อใช้สิ่งของต่างๆแล้วมีการเก็บรักษา	4.13	0.57	3.83	0.59
25. ทำความสะอาดเครื่อง เครื่องใช้ทุกครั้งหลังการปฏิบัติงาน	4.16	0.74	3.96	0.49
26. แนะนำผู้อื่นให้ดูแลรักษาเครื่องมือเครื่องใช้ทุกครั้งหลังการปฏิบัติงาน	3.83	0.59	3.86	0.34
27. ศึกษาหาความรู้ใหม่ๆ ในการเก็บรักษาเครื่องมือเสมอ	4.03	0.66	4.13	0.62

ตารางที่ 19 การประเมินระดับพฤติกรรมจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจหลังการทดลอง (ประเมินโดยหัวหน้าชุดอาสาสมัครตำรวจ) (ต่อ)

พฤติกรรม	ระดับพฤติกรรมจิตสำนึกสาธารณะ			
	กลุ่มควบคุม (n = 30)		กลุ่มทดลอง (n = 30)	
	\bar{X}	S.D	\bar{X}	S.D
28. หมั่นตรวจเช็คความพร้อมของเครื่องมือ เครื่องใช้เป็นประจำ	3.93	0.36	4.10	0.60
29. เสียสละทรัพย์สินส่วนตัวช่วยเหลือผู้ได้รับความเดือดร้อน	3.53	0.73	3.50	0.57
30. ช่วยเหลือผู้อื่น ในการทำงานร่วมกัน	3.80	0.66	3.76	0.77
31. เข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนสม่ำเสมอ	4.03	0.71	4.03	0.55
32. แบ่งปันสิ่งของเครื่องมือเครื่องใช้ให้เพื่อนร่วมงาน	4.03	0.71	4.10	0.48
33. เสียสละเวลาแรงกายในการช่วยงานของกลุ่มอย่างสม่ำเสมอ	4.10	0.71	4.26	0.69

ตารางที่ 20 เปรียบเทียบระดับพฤติกรรมจิตสำนึกสาธารณะระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมหลังการทดลอง (ประเมินโดยหัวหน้าชุดอาสาสมัครตำรวจ)

กลุ่มตัวอย่าง	ระดับพฤติกรรมจิตสำนึกสาธารณะ		
	\bar{X}	S.D	T - test
กลุ่มควบคุม n = 30	3.85	0.40	.000**
กลุ่มทดลอง n = 30	4.42	0.09	

** p < 0.01

จากตารางที่ 19 และ 20 การประเมินโดยหัวหน้าชุดอาสาสมัครตำรวจพบว่ากลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีระดับคะแนนพฤติกรรมจิตสำนึกสาธารณะ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 แสดงว่าหลังการทดลองผู้เข้าร่วมโปรแกรมทั้งสองกลุ่มมีระดับคะแนนพฤติกรรมจิตสำนึกสาธารณะแตกต่างกัน โดยหลังการทดลองกลุ่มทดลองมีระดับคะแนนพฤติกรรมจิตสำนึกสาธารณะสูงกว่ากลุ่มควบคุม

ตารางที่ 21 การประเมินระดับพฤติกรรมจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจหลังการ
ทดลอง(ประเมินโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจ)

พฤติกรรม	ระดับพฤติกรรมจิตสำนึกสาธารณะ			
	กลุ่มควบคุม (n = 30)		กลุ่มทดลอง (n = 30)	
	\bar{X}	S.D	\bar{X}	S.D
1. รับรู้ปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม ชุมชน	3.66	0.60	4.16	0.53
2. สนใจติดตามข่าวสาร ที่เกิดขึ้นในสังคม	3.66	0.54	4.33	0.60
3. สนทนาลงถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม	3.83	0.64	4.40	0.67
4. รับรู้ถึงปัญหาอาชญากรรมที่เกิดขึ้นในชุมชน	3.83	0.64	4.30	0.59
5. สนทนาลงถึงปัญหาอาชญากรรมที่เกิดขึ้นในชุมชน	3.50	0.57	4.33	0.54
6. รับรู้แนวทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นว่าควรทำอย่างไรเพื่อแก้ปัญหา	3.73	0.69	4.16	0.53
7. ยินดีเข้าร่วมในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น	3.90	0.40	4.40	0.62
8. แนะนำผู้อื่นถึงวิธีการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม	3.86	0.50	4.36	0.61
9. รับรู้แนวทางแก้ไขปัญหาอาชญากรรม	4.06	0.52	4.46	0.57
10. สามารถแนะนำผู้อื่นถึงแนวทางป้องกันอาชญากรรม	3.96	0.55	4.13	0.50
11. การช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ตำรวจเมื่อได้รับการร้องขอ	4.00	0.69	4.26	0.63
12. เข้าร่วมทุกกิจกรรมของอาสาสมัครตำรวจ	3.73	0.52	4.23	0.56
13. ความพร้อมในการช่วยเหลือเจ้าพนักงานตำรวจในการปฏิบัติงาน	3.90	0.60	4.60	0.49
14. การช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ตำรวจในการจับกุมผู้กระทำผิด	3.60	0.72	4.66	0.47
15. การให้ความร่วมมือปฏิบัติตามโครงการป้องกันอาชญากรรม	3.60	0.67	4.53	0.57
16. ความสามารถในการแจ้งเหตุเมื่อมีอาชญากรรมเกิดขึ้น	3.93	0.73	4.46	0.50
17. ความสามารถในการเข้าระงับเหตุคว้น เหตุร้ายเมื่อประสบเหตุ	3.26	0.86	4.43	0.56
18. การช่วยเหลืออยู่ประสาอันตรายเฉพาะหน้าที่ตนสามารถช่วยได้	4.13	0.57	4.56	0.56
19. มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์เพื่อสังคม	3.43	0.81	4.53	0.50
20. เห็นความสำคัญและเข้าร่วมในกิจกรรมการทำประโยชน์ต่อสังคม	3.93	0.69	4.70	0.46
21. มุ่งมั่นที่จะทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมให้คนในชุมชน	3.60	0.72	4.66	0.54
22. ช่วยดูแลรักษาสาธารณะสมบัติของส่วนรวม	4.00	0.58	4.60	0.56
23. แนะนำให้คนในชุมชนดูแลสาธารณะสมบัติ	3.83	0.46	4.56	0.50
24. เมื่อใช้สิ่งของต่างๆแล้วมีการเก็บรักษา	3.96	0.61	4.53	0.50
25. ทำความสะอาดเครื่องมือ เครื่องใช้ทุกครั้งหลังการปฏิบัติงาน	3.86	0.57	4.56	0.50
26. แนะนำผู้อื่นให้ดูแลรักษาเครื่องมือเครื่องใช้ทุกครั้งหลังการ ปฏิบัติงาน	3.86	0.62	4.53	0.50
27. ศึกษาหาความรู้ใหม่ๆ ในการเก็บรักษาเครื่องมือเสมอ	4.00	0.58	4.53	0.62

ตารางที่ 21 การประเมินระดับพฤติกรรมจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจหลังการทดลอง(ประเมิน โดยเจ้าหน้าที่ตำรวจ) (ต่อ)

พฤติกรรม	ระดับพฤติกรรมจิตสำนึกสาธารณะ			
	กลุ่มควบคุม (n = 30)		กลุ่มทดลอง (n = 30)	
	\bar{X}	S.D	\bar{X}	S.D
28. หมั่นตรวจเช็คความพร้อมของเครื่องมือ เครื่องใช้เป็นประจำ	3.76	0.43	4.40	0.62
29. เสียสละทรัพย์สินส่วนตัวช่วยเหลือผู้ได้รับความเดือดร้อน	3.63	0.49	4.46	0.57
30. ช่วยเหลือผู้อื่น ในการทำงานร่วมกัน	3.66	0.75	4.46	0.57
31. เข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนสม่ำเสมอ	3.83	0.53	4.33	0.54
32. แบ่งปันสิ่งของเครื่องมือเครื่องใช้ให้เพื่อนร่วมงาน	3.83	0.53	4.33	0.56
33. เสียสละเวลาแรงกายในการช่วยงานของกลุ่มอย่างสม่ำเสมอ	3.83	0.46	4.46	0.55

ตารางที่ 22 เปรียบเทียบระดับพฤติกรรมจิตสำนึกสาธารณะระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมหลังการทดลอง (ประเมิน โดยเจ้าหน้าที่ตำรวจ)

กลุ่มตัวอย่าง	ระดับพฤติกรรมจิตสำนึกสาธารณะ		T - test
	\bar{X}	S.D	
กลุ่มควบคุม n = 30	3.86	0.39	.000**
กลุ่มทดลอง n = 30	4.43	0.12	

** p < 0.01

จากตารางที่ 21 และ 22 การประเมินโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจพบว่าหลังการทดลองกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีระดับคะแนนพฤติกรรมจิตสำนึกสาธารณะ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยหลังการทดลองกลุ่มทดลองมีระดับคะแนนพฤติกรรมจิตสำนึกสาธารณะสูงกว่ากลุ่มควบคุม

ตารางที่ 23 เปรียบเทียบความแตกต่างของระดับพฤติกรรมจิตสำนึกสาธารณะก่อนและหลังการทดลองของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

ผู้ประเมิน	กลุ่มตัวอย่าง	ระดับพฤติกรรมจิตสำนึกสาธารณะ		
		\bar{X}	S.D	T - test
หัวหน้าชุด	กลุ่มทดลอง			
	ก่อนการทดลอง	3.74	0.11	.000**
	หลังการทดลอง	4.42	0.09	
หัวหน้าชุด	กลุ่มควบคุม			
	ก่อนการทดลอง	3.80	0.30	.581
	หลังการทดลอง	3.85	0.40	
เจ้าหน้าที่ตำรวจ	กลุ่มทดลอง			
	ก่อนการทดลอง	3.71	0.12	.000**
	หลังการทดลอง	4.43	0.12	
เจ้าหน้าที่ตำรวจ	กลุ่มควบคุม			
	ก่อนการทดลอง	3.79	0.24	.388
	หลังการทดลอง	3.86	0.39	

** $p < 0.01$

จากตารางที่ 23 จากการประเมินโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจและหัวหน้าชุดอาสาสมัครตำรวจพบว่า ก่อนการทดลองและหลังการทดลอง กลุ่มควบคุมมีระดับคะแนนพฤติกรรมจิตสำนึกสาธารณะไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และจากการประเมินโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจและหัวหน้าชุดอาสาสมัครตำรวจพบว่า ก่อนการทดลองและหลังการทดลอง กลุ่มทดลองมีระดับคะแนนพฤติกรรมจิตสำนึกสาธารณะแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยหลังการทดลอง กลุ่มทดลองมีระดับคะแนนพฤติกรรมจิตสำนึกสาธารณะสูงขึ้นกว่าก่อนทดลอง

ผลการประเมินความพึงพอใจที่มีต่อโปรแกรมเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ ซึ่งนำเสนอการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

ตารางที่ 24 ผลการประเมินความพึงพอใจที่มีต่อโปรแกรมเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึก
 สาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ

องค์ประกอบโปรแกรม	ระดับความพึงพอใจ กลุ่มทดลอง (n = 30)	
	\bar{X}	S.D
ด้านหลักสูตร		
1. เนื้อหาวิชาที่ฝึกอบรมครอบคลุมวัตถุประสงค์ของโครงการ	4.83	0.37
2. วิทยากรมีความรอบรู้และสามารถถ่ายทอดได้ดี	4.76	0.43
3. ความเหมาะสมของเวลาในแต่ละหัวข้อ	3.96	0.61
4. เอกสารประกอบบรรยายมีความสมบูรณ์และเหมาะสม	4.43	0.50
5. ความรู้ต่อหลักสูตรเป็นประโยชน์ต่อการนำไปใช้	4.86	0.34
6. ในภาพรวมท่านพึงพอใจต่อหลักสูตร	4.70	0.46
7. การใช้สื่อมีความสอดคล้องและเหมาะสมกับเนื้อหา	4.40	0.62
ด้านการฝึกภาคปฏิบัติ		
8. ความเหมาะสมของกิจกรรมต่างๆในภาคปฏิบัติ	4.53	0.43
9. การฝึกปฏิบัติก่อให้เกิดการเรียนรู้	4.76	0.43
10. ระยะเวลาที่ใช้ในการฝึกภาคปฏิบัติ	3.73	0.82
ด้านการจัดการ		
11. ความเหมาะสมของช่วงเวลาที่จัด	4.06	0.58
12. ความเหมาะสมของสถานที่และสิ่งแวดล้อม	4.70	0.46
13. ความเหมาะสมอาหารเย็น, อาหารว่าง	4.66	0.54
14. การต้อนรับและการให้บริการ	4.73	0.44

ตารางที่ 25 สรุปผลการประเมินโปรแกรมเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของ
 อาสาสมัครตำรวจ

องค์ประกอบโปรแกรม	ระดับความพึงพอใจ กลุ่มทดลอง(n = 30)	
	\bar{X}	S.D
1. ด้านหลักสูตร	4.56	0.27
2. ด้านการฝึกภาคปฏิบัติ	4.34	0.42
3. ด้านการจัดการ	4.54	0.37
รวม	4.51	0.25

จากตารางที่ 24 และ 25 ผู้วิจัยได้ทำผลการประเมินความพึงพอใจของผู้เข้ารับการอบรม กลุ่มทดลองที่มีต่อโปรแกรมเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ ได้ผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังต่อไปนี้

ความพึงพอใจของผู้เข้ารับการอบรมกลุ่มทดลองที่มีต่อ **ด้านหลักสูตร** เรียงจากมากไปหาน้อย

ความรู้ต่อหลักสูตรเป็นประโยชน์ต่อการนำไปใช้ ($\bar{X} = 4.86$) เนื้อหาวิชาที่ฝึกอบรม ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของโครงการ ($\bar{X} = 4.83$) วิทยากรมีความรอบรู้และสามารถถ่ายทอด ได้ดี ($\bar{X} = 4.76$) ในภาพรวมท่านพึงพอใจต่อหลักสูตร ($\bar{X} = 4.70$) เอกสารประกอบบรรยาย มีความสมบูรณ์และเหมาะสม ($\bar{X} = 4.43$) การใช้สื่อมีความสอดคล้องและเหมาะสมกับ เนื้อหา ($\bar{X} = 4.40$) ความเหมาะสมของเวลาในแต่ละหัวข้อ ($\bar{X} = 3.96$) **ด้านการฝึก ภาคปฏิบัติ** เรียงจากมากไปหาน้อย การฝึกปฏิบัติก่อให้เกิดการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.76$) ความ เหมาะสมของกิจกรรมต่างๆในภาคปฏิบัติ ($\bar{X} = 4.53$)

ระยะเวลาที่ใช้ในการฝึกภาคปฏิบัติ ($\bar{X} = 3.73$) **ด้านการจัดการ** เรียงจากมากไปหาน้อย การต้อนรับและการให้บริการ ($\bar{X} = 4.73$) ความเหมาะสมของสถานที่และสิ่งแวดล้อม ($\bar{X} = 4.70$) ความเหมาะสมอาหารเย็น,อาหารว่าง ($\bar{X} = 4.66$) ความเหมาะสมของช่วงเวลาที่จัด ($\bar{X} = 4.06$) ตามลำดับ

สรุปความพึงพอใจของผู้เข้ารับการอบรมกลุ่มทดลองในภาพรวม ($\bar{X} = 4.51$) และแยก รายด้าน เรียงจากมากไปหาน้อย ความพึงพอใจต่อด้านหลักสูตรระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.56$) ความ พึงพอใจต่อด้านการจัดการ ($\bar{X} = 4.54$) ความพึงพอใจต่อด้านการฝึกภาคปฏิบัติ ($\bar{X} = 4.34$) ตามลำดับ

จากการอภิปราย กลุ่มอาสาสมัครตำรวจที่เป็นกลุ่มทดลองได้ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับความ เหมาะสมและข้อควรปรับปรุงขององค์ประกอบของโปรแกรมดังนี้

1. วัตถุประสงค์ของโปรแกรม

กลุ่มทดลองมีความเห็นว่าวัตถุประสงค์ของโปรแกรมมีความเหมาะสม เนื่องจากสามารถ ทำให้ผู้เรียน เกิดสำนึกความรับผิดชอบต่อสังคม และ ต้องการช่วยเหลือผู้อื่นในสังคม ดังจากการ แสดงความคิดเห็นของกลุ่มทดลองดังต่อไปนี้

“ในปัจจุบันเป็นสังคมของการคืนชน น้อยคนที่จะมีจิตสำนึกสาธารณะบำเพ็ญประโยชน์ ต่อสังคม วัตถุประสงค์ของโครงการนี้เหมาะแก่การนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน”

“วัตถุประสงค์ของโปรแกรมสามารถทำให้ผู้เรียนได้ความรู้เพิ่มเติมในการนำไปพัฒนาจิตใจ เพื่อให้ผู้เรียนมีความรับผิดชอบต่อน้ำที่ของตนในการทำงานเพื่อสังคม”

2. ผู้เรียน

กลุ่มทดลองมีความเห็นว่าจำนวนผู้เรียนมีความเหมาะสม ไม่มากหรือน้อยจนเกินไป มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์กันระหว่างรุ่นพี่และรุ่นน้อง และเกิดความรู้สึกร่วมกันและช่วยเหลือกันในกลุ่ม ได้ข้อสรุปใหม่ในการทำงานและการดำเนินชีวิตประจำวัน ดังจากการแสดงความคิดเห็นของกลุ่มทดลองดังต่อไปนี้

“กลุ่มผู้เรียนเป็นอาสาสมัครตำรวจที่เคยมีประสบการณ์การทำงานมาก่อนแล้ว ทำให้มีการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ในการทำงานช่วยเหลือสังคม ได้มุมมองใหม่ๆ ในการใช้ชีวิตมากขึ้น”

“ผู้เข้ารับการอบรมมาจากหลากหลายสถานที่มาอยู่ร่วมกัน ทำให้รู้จักที่จะใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่นแบ่งปันช่วยเหลือกัน การแบ่งเป็นกลุ่มช่วยกันคิดและทำกิจกรรมร่วมกันกลุ่มละ 5 คน มีความเหมาะสมดี ทำให้รู้จักรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นด้วย จำนวนผู้เรียน 30 คนถือว่าเหมาะสมแล้ว”

“อาสาสมัครตำรวจเป็นผู้มีจิตใจที่อยากช่วยเหลือสังคมอยู่แล้ว เพียงแต่มาเสริมสร้างและพัฒนาจิตใจมีความบริสุทธิ์ไม่หลงต่อสิ่งชั่วร้าย และให้ทำงานเพื่อสังคมมากกว่าตนเองหรือพวกพ้อง”

3. ผู้สอน

กลุ่มทดลองมีความเห็นว่า ผู้สอนเป็นผู้ที่มีความรู้และมีประสบการณ์ มีอุปกรณ์ในการเรียนการสอนที่เหมาะสมในการฝึกอบรม สามารถถ่ายทอดประสบการณ์การเรียนรู้ที่มาจากชีวิตจริง นำมาถ่ายทอดให้กับผู้เรียนได้เข้าใจอย่างลึกซึ้ง สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตได้จริง การถ่ายทอดในลักษณะของความเป็นกันเอง และผ่อนคลาย ทำให้ผู้เรียนได้คิดได้ด้วยตนเอง และอาศัยการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันเองในกลุ่ม โดยใช้สื่อการสอน เช่น ภาพยนตร์ การฝึกสถานการณ์จำลอง ดังผลจากการแสดงความคิดเห็นของกลุ่มทดลองดังต่อไปนี้

“ผู้สอนมีประสบการณ์ในเนื้อหาวิชาที่สอนสูงมาก”

“ได้ความรู้เพิ่มเติมทั้งทางด้านการพัฒนาจิตใจ และร่างกาย มีความหลากหลายในเนื้อหาแต่สามารถนำมาปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างดี เนื่องจากผู้สอนมีเทคนิคการถ่ายทอดที่สามารถทำให้ผู้สอนคิดและเข้าใจได้ด้วยตนเอง”

“ผู้สอนถ่ายทอด แนะนำ บอกเล่าสิ่งต่างๆ ด้วยคำที่ง่ายๆ เข้าใจง่าย และเป็นกันเอง ทำให้มีจิตสำนึกที่จะทำงานเพื่อสังคมมากขึ้น”

“การที่ผู้สอนมีการแบ่งกลุ่มผู้เรียนในการเรียนรู้และแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ทำให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันของคนในกลุ่ม มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างอาสาสมัครตำรวจรุ่นพี่กับรุ่นน้อง เป็นเทคนิคในการสอนที่ดี

“ผู้สอนมีอุดมคติ และมีจิตใจที่ดีทุกท่าน ถ่ายทอดความรู้จากประสบการณ์จริง ทำให้ผู้เรียนประทับใจ และสามารถนำมาถ่ายทอดได้ดี เข้าใจง่าย

4. เนื้อหา

กลุ่มทดลองมีความเห็นว่า เนื้อหาอยู่บนความเป็นจริงสามารถนำมาใช้ได้ในชีวิตปัจจุบัน ได้สาระกระตุ้นจิตใจ จากการดูหนัง ดูละครแล้วย้อนดูตัวเอง หรือจากสิ่งที่คนเรามองข้ามก็ให้แง่คิดในมุมมองอื่นได้ เหมาะสมกับการเรียนรู้ของอาสาสมัครตำรวจ ดังผลจากการแสดงความเห็นของกลุ่มทดลองดังต่อไปนี้

“เป็นเนื้อหาที่ดี และดีมาก ๆ ภาพ และเนื้อหา สอดคล้องกันดีทำให้เข้าใจง่าย ประทับใจอยู่ในความรู้สึกตลอดเวลา”

“ตรงกับงานที่ปฏิบัติอยู่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อสาธารณะจริงๆ”

“เนื้อหาเข้าใจง่ายและสามารถนำไปปฏิบัติได้เลย ได้เห็นและคำบรรยายแล้วซาบซึ้ง ปลุกจิตสำนึกได้ดี ทำให้ทุกคนมีจิตใจที่จะมาร่วมกันทำความดี”

“เนื้อหาที่อบรมสามารถขัดเกลาจิตใจให้เป็นไปในทางที่ดีและมีคุณภาพ มีสาระและตรงตามเป้าหมาย เป็นเนื้อหาที่น่าไปเผยแพร่กับบุคคลอื่นในสังคมเพื่อให้เกิดประโยชน์ได้”

5. กิจกรรม

กลุ่มทดลองมีความเห็นว่ากิจกรรมการเรียนรู้ มีการเรียนรู้และการทำกิจกรรมร่วมกันผ่านการสนทนากลุ่ม การชมภาพยนตร์ การบรรยาย การฝึกสมาธิ การฝึกโยคะ การทัศนศึกษาในสถานที่และนอกสถานที่ เช่น การช่วยเหลือ เด็กเร่ร่อนบ้านบางละมุง บ้านการุณยเวช คนพิการบ้านการุณยเวช และคนชราบ้านบางละมุง ทำให้ได้เห็นสภาพความจริงเกี่ยวกับสังคมปัจจุบัน ที่ก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการเรียนรู้ ทำให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาได้ง่าย ดังผลจากการแสดงความเห็นของกลุ่มทดลองดังต่อไปนี้

“การเรียนรู้และการทำกิจกรรมในสถานที่จริงนั้นก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน”

“ได้เรียนรู้กับการบำเพ็ญประโยชน์เสียสละกับผู้อื่นมากขึ้นเช่น การช่วยเหลือ เด็กเร่ร่อน คนพิการ และคนชราทำให้ได้เห็นสภาพความจริงเกี่ยวกับสังคมปัจจุบัน”

“มีวิธีการถ่ายทอดกิจกรรมที่ดี เช่นการชมภาพยนตร์แล้วเปรียบเทียบกับชีวิตจริง ให้ผู้เรียนคิดตาม มีการสอบถามผู้เรียนถึงความคิดเห็น จนได้ข้อสรุปใหม่ๆ”

“ทำกิจกรรมจริง ได้รู้เห็นความเป็นจริงทำให้คิดได้ สำนึกได้ คิดถึงคนอื่นมากขึ้น ทำให้เรารู้ว่า การอยู่ในสังคมต้องพึ่งพาอาศัยกัน และควรเอื้อเพื่อต่อผู้ด้อยโอกาส”

“ได้เรียนรู้ที่อยู่ร่วมกับคนหมู่มาก มีความรักความสามัคคีเอื้อเพื่อเผื่อแผ่ ต่อคนอื่นในสังคม ส่วนการไปเยี่ยมคนพิการ เป็นการแบ่งปันความสุข และยับยั้งน้ำใจให้แก่ผู้ด้อยโอกาส ทำให้รู้สึกอยากทำความดีขณะที่เรายังมีโอกาสที่จะทำได้”

“กิจกรรมจูงใจเข้าสู่ภาวะอัลฟา โดยการฝึกโยคะ และนั่งสมาธิ ดีมาก ทำให้ใจเย็นขึ้นมีสติเข้าใจผู้อื่นได้ดีขึ้น ฝึกแล้วร่างกายและจิตใจเข้มแข็งขึ้น อีกทั้งให้หายดีงเครียด พุดจาดีขึ้นใส่ใจคนรอบข้างมากขึ้น”

“การได้สนทนากลุ่ม พุดคุยถึงปัญหาในการปฏิบัติงาน ทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนแนวคิดในการทำงาน เข้าใจผู้อื่นมากขึ้น เข้าใจเพื่อนมนุษย์ เข้าใจผู้ร่วมงาน อยากทำงานช่วยเหลือสังคม

“เป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนร่วมแสดงความรู้สึก ความคิดเห็น ไม่มีผิดถูก ใช้สามัญสำนึกตัดสิน มีการถ่อมเกลาคิดใจโดยอาศัยการดูละครแล้วย้อนดูตนเอง โดนใจมาก”

6. ระยะเวลา

กลุ่มทดลองมีความเห็นว่าระยะเวลาในการเรียนรู้มีความเหมาะสมดี การแบ่งเป็นสองช่วงทำให้ได้กลับไปปฏิบัติมีโอกาสคิดทบทวนฝึกช่วงวันหยุดเหมาะสมดีเพราะอาสาสมัครตำรวจมีภาระงานประจำด้วยจะได้รู้สึกผ่อนคลายนอกจากนั้นเมื่ออบรมเสร็จแล้วอีกหนึ่งเดือนยังมีการประเมินพฤติกรรมต่อ ทำให้ได้มีโอกาสฝึกฝนอย่างต่อเนื่องดังจากการแสดงความคิดเห็นของกลุ่มทดลองดังต่อไปนี้

“ระยะเวลาเรียนในแต่ละวิชามีความเหมาะสมดีมาก ควรจัดต่อไปเรื่อยๆ และควรมีเวลาให้วิชาที่น่าสนใจอื่นๆ เพิ่มขึ้น”

“มีการให้กลับไปฝึกฝนด้วยตนเองอีกหนึ่งเดือนถือว่าเหมาะสมเพราะ จะได้เป็นการกระตุ้นตนเองให้หมั่นทำความดีอย่างต่อเนื่อง ชอบกิจกรรมที่ให้ไปทำมาก”

“ได้มาอยู่ร่วมกันในช่วงเวลาหนึ่ง ถือเป็นโอกาสที่ดีที่จะได้รู้จักคนอื่นมากขึ้น แลกเปลี่ยนประสบการณ์ ระยะเวลากำลังดีไม่น่าเบื่อ”

“อยากให้มีความเวลาในการฝึกปฏิบัติที่เกี่ยวกับงานตำรวจเพิ่มขึ้น ส่วนระยะเวลาการฝึกด้านอื่นๆ ก็คืออยู่แล้ว เมื่อฝึกแล้วสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง”

7. แหล่งความรู้และสื่อการสอน

7.1 แหล่งความรู้

กลุ่มทดลองมีความเห็นว่าแหล่งความรู้ช่วยทำให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรงเสริมจากเนื้อหาการเรียนรู้ ก่อให้เกิดประโยชน์ในเสริมสร้างจิตสำนึก ดังผลจากการแสดงความเห็นของกลุ่มทดลองดังต่อไปนี้

“การได้เข้าไปช่วยเหลือคน พิจารณา แบ่งปันความสุขให้แก่เด็กพิการและคนเร่ร่อน ทำให้ได้เห็นสังขรณ์ของมนุษย์ เกิด แก่ เจ็บตาย เกิดความคิด ไม่ยึดติดกับตนเอง อยากทำความดีช่วยเหลือผู้อื่นมากขึ้น”

“ได้ฟังอาจารย์กฤษณะ เล่าเรื่องการป่วยเป็นมะเร็งของอาจารย์แล้ว ตัดสินใจที่จะเลิกบุหรี่อย่างเด็ดขาดเพราะ คิดถึงครอบครัวและคนรอบข้าง”

“เมื่อได้ชมภาพยนตร์เรื่องครุค่าน้อยแล้ว รู้สึกอยากทำความดีเพิ่มขึ้นอีก เพราะรู้สึกว่าคนเรามีเวลาในชีวิตไม่มากนัก”

“วิทยาการทุกท่านมีความรู้ มีประสบการณ์ตรงสามารถถ่ายทอดได้อย่างเข้าใจง่าย แต่รู้สึกประทับใจมีทั้งความรู้ในเรื่องการทำงานและการใช้ชีวิตประจำวัน”

7.2 สื่อการสอน

กลุ่มทดลองมีความเห็นว่าสื่อการสอนสามารถทำให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาได้อย่างลึกซึ้ง เข้าใจง่าย น่าสนใจ น่าติดตาม และน่าประทับใจ มีคู่มือสำหรับการปฏิบัติตนทั้งในเรื่องงานและการพัฒนาด้านจิตใจ ดังผลจากการแสดงความเห็นของกลุ่มทดลองดังต่อไปนี้

“ภาพ สี สวย น่าประทับใจ ละครสามารถสะท้อนชีวิตจริงดูแล้วน้ำตาไหล นึกถึงครอบครัวของตนเอง รักครอบครัวมากขึ้น เข้าใจและเห็นใจผู้อื่นมากขึ้น”

“การได้ไปทำกิจกรรมช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส มีการเตรียมสิ่งของไปบริจาค แลอุปกรณ์สำหรับการแสดง เปิดโอกาสให้มีการทำกิจกรรมร่วมกัน เกิดความสามัคคีในหมู่คณะ ช่วยเหลือกันจัดเตรียมอุปกรณ์ต่างๆ นับเป็นสิ่งที่ดีในการสร้างความสามัคคี”

“คู่มือการปฏิบัติหลังจากฝึกอบรมเสร็จมีความสมบูรณ์ นำไปใช้ได้จริง ส่วนหนังสือประวัติตำรวจผู้เสียสละ เรื่อง ของผู้กองแคน หมวดดี ผู้การนพดล น่าเก็บไว้ เป็นสิ่งที่มีคุณค่าควรแก่การศึกษา

8. สภาพแวดล้อม

กลุ่มทดลองมีความเห็นว่าสภาพแวดล้อม เหมาะสม สภาพเงียบสงบ ไม่มีการรบกวน อากาศบริสุทธิ์ เป็นธรรมชาติ ทำให้จิตใจผ่อนคลาย มีสมาธิในการเรียนรู้ ดังผลจากการแสดง ความเห็นของกลุ่มทดลองดังต่อไปนี้

“ดีมากเลยอากาศปลอดโปร่ง เป็นสถานที่ที่สวยงาม สถานที่กว้าง เหมาะแก่การทำสมาธิ”

“อาหารดี ไม่เคยกินอาหารชีวจิต รสชาติดีมาก คิดใจ กลับไปทำกินเองที่บ้านรู้สึกว่ามี ประโยชน์ต่อสุขภาพ”

“ห้องพักอยู่ร่วมกัน สีสัน ก็ดีนะได้เพื่อนใหม่และเรียนรู้ที่จะช่วยเหลือกัน นึกถึงผู้อื่นใน กลุ่มเดียวกัน”

“สถานที่ดี ครูดี อากาศดี ได้ผ่อนคลาย อยากให้มีจัดแบบนี้ทุกปี ให้คนที่ไม่เคยมาได้มาเพื่อ พัฒนาจิตใจของตนเอง เพิ่มพูนความรู้และได้รับการผ่อนคลาย”

9. การประเมินผล

กลุ่มทดลองมีความเห็นว่า การประเมินผล แบบวัดมีความเหมาะสม เข้าใจง่าย สามารถ ประเมินได้ว่าตนเอง มีจิตสำนึกสาธารณะและพฤติกรรมที่สอดคล้องกับการมีจิตสำนึกสาธารณะที่ เพิ่มขึ้นหรือไม่ ดังผลจากการแสดงความคิดเห็นของกลุ่มทดลองดังต่อไปนี้

“แบบทดสอบเข้าใจง่าย จำนวนข้อไม่มากหรือน้อยจนเกินไป ไม่น่าเบื่อ สามารถตอบได้ ตามข้อเท็จจริง ตามความคิดเห็น มีทั้งการทำงานของอาสาสมัครตำรวจ และ การใช้ชีวิตในสังคม ทำสามารถประเมินได้ว่าตนเอง มีจิตสำนึกสาธารณะและพฤติกรรมที่สอดคล้องกับการมีจิตสำนึก สาธารณะที่เพิ่มขึ้นหรือไม่เพียงใด”

“การประเมินพฤติกรรมที่สอดคล้องกับการมีจิตสำนึกสาธารณะ โดยหัวหน้าชุดของ อาสาสมัครตำรวจซึ่งเป็นกรรมการชุมชนของอาสาสมัครตำรวจผู้นั้นจะทำได้ได้ข้อมูลที่มาจก ความเป็นจริง ส่วนการประเมินพฤติกรรมที่สอดคล้องกับการมีจิตสำนึกสาธารณะ โดยเจ้าหน้าที่ ตำรวจผู้ควบคุมการปฏิบัติ ทำให้ได้ทราบผลการปฏิบัติในอีกแง่มุมหนึ่งอย่างครบถ้วน”

ภาพรวมของโปรแกรม

กลุ่มทดลองมีความเห็นว่าโปรแกรมมีความเหมาะสม สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง ทั้งในการดำเนินชีวิตในปัจจุบัน และในการทำงานของอาสาสมัครตำรวจเอง ทั้งยังมีประโยชน์ต่อ สุขภาพกายและจิตใจ ทำให้มีการผ่อนคลาย มีสมาธิ ในการทำสิ่งต่าง มีความเข้าใจและเห็นใจผู้อื่น มากขึ้น เห็นความสำคัญของการช่วยเหลือผู้อื่นและสังคม ดังผลจากการแสดงความคิดเห็นของกลุ่ม ทดลองดังต่อไปนี้

“เป็นการอบรมที่ทำให้มีจิตใจที่ดีและมีความสำนึกในการทำงานเพื่อส่วนรวมมากขึ้น”

“เป็นโครงการที่ดี ตรงกับกลุ่มเป้าหมาย อาสาสมัครตำรวจต้องมีการขัดเกลาจิตใจ ยังมีคนที่จิตใจไม่ดีอยู่พอควร ต้องให้มาเข้าอบรม”

“เป็นเรื่องที่ไม่เคยรู้มาก่อน หรือรู้แล้วแต่ คาคไม่ถึง”

“จบโปรแกรมนี้ทำให้กินเนื้อสัตว์น้อยลงเลย หลีกเลี้ยง เกิดสงสาร มีผลทางจิตใจสอนลูกด้วย”

“สามารถนำความรู้ไปถ่ายทอดให้เพื่อนร่วมงานได้ รุ่นน้อง เอาหนังสือของคุณค่าน้อยไปเปิดให้ลูกๆดู พฤติกรรมลูกเปลี่ยนไปรักพ่อแม่มากขึ้น”

“ได้พัฒนาทั้งความรู้ในการทำงานที่ถูกต้อง รวมถึงการใช้ชีวิตที่เหมาะสม รู้จักเอื้อเฟื้อกับคนในกลุ่มและบุคคลอื่นๆ”

“เป็นสิ่งที่ดีมาก ๆ ที่เข้าร่วมการอบรม อยากให้จัดต่อไปเรื่อยๆ จะช่วยทำให้สังคมดีขึ้น ครูผู้สอนเป็น บุคคลที่มีคุณค่ามาก ถ่ายทอดได้ดีทุกท่าน”

ผลจากการอภิปรายกลุ่มได้ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสมและข้อควรปรับปรุงขององค์ประกอบของโปรแกรมนี้อย่างไร ผู้วิจัยวิเคราะห์และสรุปออกเป็นตารางได้ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 26 สรุปความคิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสมและข้อควรปรับปรุงขององค์ประกอบของโปรแกรม

ประเด็น	เหมาะสม	ควรปรับปรุง
1.วัตถุประสงค์ของโปรแกรม	1. มีความเหมาะสม 2.สามารถทำให้ผู้เรียน เกิดสำนึกความรับผิดชอบต่อสังคม และ ต้องการช่วยเหลือผู้อื่นในสังคม	
2.ผู้เรียน	1. ผู้เรียนมีความเหมาะสม ไม่มากหรือน้อยจนเกินไป 2. มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์กันระหว่างรุ่นพี่และรุ่นน้อง 3. เกิดความรู้สึกร่วมกันและช่วยเหลือกันในกลุ่ม 4. ได้ข้อสรุปใหม่ในการทำงานและการดำเนินชีวิตประจำวัน	

ตารางที่ 26 สรุปความคิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสมและข้อควรปรับปรุงขององค์ประกอบของโปรแกรม (ต่อ)

ประเด็น	เหมาะสม	ควรปรับปรุง
3. ผู้สอน	<ol style="list-style-type: none"> 1.เป็นผู้ที่มีความรู้และมีประสบการณ์สามารถถ่ายทอดประสบการณ์การเรียนรู้ที่มาจากชีวิตจริง 2.มีอุปกรณ์ในการเรียนการสอนที่เหมาะสมในการฝึกอบรม 3.สามารถถ่ายทอดเนื้อหาให้กับผู้เรียนได้เข้าใจอย่างลึกซึ้ง 4.ทำให้ผู้เรียนได้คิดได้ด้วยตนเอง และอาศัยการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันเองในกลุ่ม 5.การถ่ายทอดในลักษณะของความเป็นกันเอง และผ่อนคลายเอื้อต่อการเรียนรู้ 6.ผู้สอนมีอุดมคติ และมีจิตใจที่ดีทุกท่านถ่ายทอดความรู้จากประสบการณ์จริง ทำให้ผู้เรียนประทับใจ 	
4. เนื้อหา	<ol style="list-style-type: none"> 1.เนื้อหาสามารถนำมาใช้ได้ในชีวิตปัจจุบัน 2.กระตุ้นจิตใจ จากการดูหนัง ดูละครแล้วย้อนดูตัวเอง 3.เหมาะสมกับการเรียนรู้ของอาสาสมัครตำรวจ 4.ภาพ และเนื้อหา สอดคล้องกันดีทำให้เข้าใจง่าย ประทับใจ 5.เนื้อหาที่อบรมสามารถขัดเกลาคิดใจให้ เป็นไปในทางที่ดี 	
5. กิจกรรม	<ol style="list-style-type: none"> 1.มีการเรียนรู้และการทำกิจกรรมร่วมกัน 2.ได้เห็นสภาพความจริงเกี่ยวกับสังคมปัจจุบัน ที่ก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการเรียนรู้ 3.ได้เรียนรู้กับการบำเพ็ญประโยชน์เสียสละกับผู้อื่น 4. เป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนร่วมแสดงความรู้สึกรู้สึกความคิดเห็น ไม่มีผิดถูก 5.การฝึกโยคะ และนั่งสมาธิทำให้เกิดบรรยากาศที่ผ่อนคลาย 	

ตารางที่ 26 สรุปความคิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสมและข้อควรปรับปรุงขององค์ประกอบของโปรแกรม (ต่อ)

ประเด็น	เหมาะสม	ควรปรับปรุง
6.ระยะเวลา	<ol style="list-style-type: none"> 1. ระยะเวลาในการเรียนรู้มีความเหมาะสมดี 2. ฝึกช่วงวันหยุดเหมาะสมดีจะได้รู้ฝึกผ่อนคลาย 3. มีระยะเวลาในการประเมินพฤติกรรมต่อ ทำให้ได้มีโอกาส ฝึกฝนอย่างต่อเนื่อง 	
7.แหล่งความรู้ และสื่อการสอน	<ol style="list-style-type: none"> 1. การถ่ายทอดประสบการณ์ตรงสามารถได้ เข้าใจง่าย 2. แหล่งความรู้มีความหลากหลายน่าสนใจ น่าประทับใจ 	
7.1แหล่งความรู้	<ol style="list-style-type: none"> 1. การถ่ายทอดประสบการณ์ตรงสามารถได้ เข้าใจง่าย 2. แหล่งความรู้มีความหลากหลายน่าสนใจ น่าประทับใจ 	
7.2สื่อการสอน	<ol style="list-style-type: none"> 1. สามารถถ่ายทอดความรู้ได้ดี 2. สามารถสร้างความประทับใจให้กับผู้เรียน 3. ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ และความคิดของผู้เรียน 4. สามารถนำมาใช้กระตุ้นจิตสำนึกของผู้เรียนได้ 	
8.สภาพแวดล้อม	<ol style="list-style-type: none"> 1. มีความสงบ เป็นธรรมชาติ 2. อาหารดี มีประโยชน์ ต่อร่างกาย 3. สถานที่พัก สะอาด เอื้อต่อการเรียนการสอน 4. บรรยากาศโดยรวมมีความผ่อนคลาย 	
9.การประเมินผล	<ol style="list-style-type: none"> 1. แบบวัดมีความเหมาะสม เข้าใจง่าย 2. จำนวนข้อไม่มากหรือน้อยจนเกินไป ไม่น่าเบื่อ 3. สามารถตรวจสอบได้ว่าผู้เรียนได้มีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นจริงหรือไม่ 4. ทำให้ผู้เรียนมีพัฒนาการจากการฝึกปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง 5. มีการรวบรวมข้อมูลการปฏิบัติอย่างรอบด้าน 	

ตอนที่ 3 ผลการศึกษาปัญหาอุปสรรคและข้อสนับสนุนของการนำโปรแกรมเพื่อเสริมสร้าง มโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจไปใช้

ผู้วิจัยได้ศึกษาปัญหาอุปสรรคและข้อสนับสนุนของการนำโปรแกรมเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจไปทดลองใช้ โดยการอภิปรายกลุ่มผู้เข้าร่วมโปรแกรมที่เป็นกลุ่มทดลองหลังจากที่ผู้เข้าร่วมโปรแกรมได้รับความรู้และผ่านการฝึกปฏิบัติด้วยตนเองเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะแล้ว จากการอภิปรายกลุ่มทำให้ทราบถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องของการนำโปรแกรมดังกล่าวไปใช้ดังต่อไปนี้

3.1 ข้อสนับสนุนของการนำโปรแกรมเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจไปใช้

1. ผู้เรียน

จากการอภิปรายกลุ่มพบว่าอาสาสมัครตำรวจที่เป็นกลุ่มทดลอง จำนวน 30 คนมีความคิดเห็นตรงกันว่าจำนวนผู้เรียนมีความเหมาะสม การที่กำหนดให้กลุ่มผู้เรียนต้องมีส่วนร่วมการทำงานอย่างน้อย 1 ปี และผ่านการฝึกอบรมมาแล้วอย่างน้อย 1 ครั้ง ทำให้ผู้เรียนมีประสบการณ์แตกต่างกันตามประสบการณ์ของการทำงานและจำนวนการเข้ารับการอบรมที่แตกต่างกัน ทำให้สามารถเรียนรู้และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างรุ่นพี่และรุ่นน้อง รวมทั้งการกำหนดให้ผู้เข้ารับการอบรมต้องมีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป ทำให้ผู้เข้ารับการอบรมในแต่ละกลุ่มมีอายุที่ใกล้เคียงกัน สามารถแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการดำเนินชีวิตและเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ในการอบรมมีการแบ่งเป็นกลุ่มย่อยกลุ่มละ 5 คนทำให้เกิดการเรียนรู้ที่จะทำงานร่วมกัน แลกเปลี่ยนและถ่ายทอดประสบการณ์ซึ่งกันและกัน จนได้ข้อสรุปเกิดความรู้ใหม่ ดังนั้นผู้เรียนจึงเป็นสิ่งที่สนับสนุนในการจัดโปรแกรม ที่ผู้จัดโปรแกรมต้องจัดให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของโปรแกรมมีความเหมาะสมทั้งจำนวนผู้เรียนและประสบการณ์ของผู้เรียน

2. ผู้สอน

จากการอภิปรายกลุ่มพบว่าอาสาสมัครตำรวจที่เป็นกลุ่มทดลอง มีความคิดเห็นตรงกันว่า ผู้สอนเป็นผู้ที่มีความรู้และมีประสบการณ์ มีอุปกรณ์ในการเรียนการสอนที่เหมาะสมในการฝึกอบรมสามารถถ่ายทอดประสบการณ์การเรียนรู้ที่มาจากชีวิตจริงนำมาถ่ายทอดให้กับผู้เรียนได้เข้าใจอย่างลึกซึ้ง สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตได้จริง การถ่ายทอดในลักษณะของความเป็นกันเองและผ่อนคลาย ให้ผู้เรียนได้คิดได้ด้วยตนเองโดยการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันเองในกลุ่มโดยใช้สื่อการสอน เช่น ภาพยนตร์ การฝึกสถานการณ์จำลอง

ดังนั้นผู้สอนจึงเป็นสิ่งที่สนับสนุนในการจัดโปรแกรม ผู้สอนเป็นผู้ดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้เรียนจะเรียนรู้ได้ดีหรือไม่ขึ้นอยู่กับ การถ่ายทอดและความเชื่อถือในตัวผู้สอนเป็นสำคัญ รวมถึงการจัดกิจกรรมที่ทำให้ผู้เรียนเรียนรู้จากประสบการณ์จริง มีการเรียนรู้ร่วมกันในการทำกิจกรรม ฝึกให้ผู้เรียน ได้แสดงความคิดเห็นร่วมกันคิดวิเคราะห์ วิพากษ์ ต่อประสบการณ์ในการเรียนรู้ที่ได้รับผู้สอนต้องมีเทคนิคการถ่ายทอดที่ทำให้ผู้เรียนได้คิดได้ด้วยตนเอง จนเกิดเป็นสำนึกที่ดีในการทำงานช่วยเหลือสังคม มีจิตใจที่เอื้อเฟื้อต่อเพื่อนมนุษย์ เพื่อที่จะได้ข้อสรุปในการนำไปใช้ชีวิตประจำวัน

3. เนื้อหา

จากการอภิปรายกลุ่มพบว่าอาสาสมัครตำรวจที่เป็นกลุ่มทดลอง มีความคิดเห็นตรงกันว่า เนื้อหาตั้งอยู่บนความเป็นจริงสามารถนำมาใช้ได้ในชีวิตปัจจุบัน ได้สาระกระตุ้นจิตใจจากการดูหนัง ดูละครแล้วย้อนดูตัวเอง หรือจากสิ่งที่คนเรามองข้ามก็ให้แง่คิดในมุมมองอื่นได้เหมาะสมกับการเรียนรู้ของอาสาสมัครตำรวจ มีการเรียนรู้จากสภาพเหตุการณ์จริงทำให้เกิดประสบการณ์ตรงในการรับรู้สร้าง ความประทับใจในการเรียนรู้

ดังนั้นเนื้อหาจึงเป็นสิ่งที่สนับสนุน ที่ผู้จัดโปรแกรมต้องจัดเนื้อหาให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ สามารถตอบสนองความต้องการได้และปัญหาของผู้เรียนได้ สามารถนำไปใช้ในการทำงานและชีวิตประจำวันได้จริง การถ่ายทอดเนื้อหาต้องให้เข้าใจง่ายและมีความน่าสนใจ สามารถสร้างความประทับใจให้กับผู้เรียนได้

4. กิจกรรมการเรียนรู้

จากการอภิปรายกลุ่มพบว่าอาสาสมัครตำรวจที่เป็นกลุ่มทดลอง มีความคิดเห็นตรงกันว่า กิจกรรมการเรียนรู้ของโปรแกรมมีการดำเนินการทำกิจกรรมร่วมกันผ่านการสนทนา กลุ่ม การบรรยาย การฝึกสมาธิ การฝึกโยคะการชมภาพยนตร์ และการอ่านชีวประวัติบุคคลสำคัญ การทำงานช่วยเหลือสังคม เช่น การช่วยเหลือ เด็กเร่ร่อน คนพิการ คนชรา และการเก็บขยะริมชายหาด ทำให้ได้เห็นสภาพความจริงเกี่ยวกับสังคมปัจจุบัน การทัศนศึกษาในสถานที่และนอกสถานที่ โดยดำเนินการตามขั้นตอนของการเรียนรู้จากประสบการณ์และขั้นตอนของการเรียนรู้แบบร่วมกัน เสริมด้วยการสะท้อนความคิดเชิงวิพากษ์

ดังนั้นกิจกรรมการเรียนรู้จึงเป็นสิ่งสนับสนุนที่ทำให้ผู้เรียนได้ทำกิจกรรมร่วมกัน มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ได้รับความรู้และประสบการณ์ใหม่ มีการให้ผู้เรียนนำความรู้และประสบการณ์เดิมในการทำงานของอาสาสมัครตำรวจ ที่แตกต่างและหลากหลายมาเชื่อมโยงกับประสบการณ์ใหม่ที่ได้รับ มีการทำงานและเรียนรู้ร่วมกันเป็นกลุ่ม มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์

ความรู้ระหว่างกัน ผู้เรียนมีการฝึกคิดวิเคราะห์ร่วมกันเป็นกลุ่ม ทำให้รู้จักรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่างต่างเพื่อที่จะได้ข้อสรุปที่เป็นมุมมองใหม่ๆ ซึ่งเป็นการสะท้อนความคิดเชิงวิพากษ์ในเรื่องการทำงานและวิถีชีวิตเพื่อให้เกิดจิตสำนึกสาธารณะ

5. ระยะเวลา

จากการอภิปรายกลุ่มพบว่าอาสาสมัครตำรวจที่เป็นกลุ่มทดลอง มีความคิดเห็นตรงกันว่าระยะเวลาในการเรียนรู้มีความเหมาะสมดี การแบ่งเป็นสองช่วงทำให้ได้กลับไปปฏิบัติมีโอกาสคิดทบทวน ฝึกช่วงวันหยุดเหมาะสมดีเพราะอาสาสมัครตำรวจมีภาระงานประจำด้วย จะได้รับรู้สึกผ่อนคลาย นอกจากนั้นเมื่ออบรมเสร็จแล้วอีกหนึ่งเดือนยังมีการประเมินพฤติกรรมต่อ ทำให้ได้มีโอกาสฝึกฝนอย่างต่อเนื่อง นอกจากนั้นผู้เรียนครึ่งหนึ่งอยากให้มีความเวลาในการฝึกปฏิบัติที่เกี่ยวกับงานตำรวจเพิ่มขึ้น ส่วนระยะเวลาการฝึกด้านอื่นๆก็ได้อยู่แล้ว เมื่อฝึกแล้วสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง ดังนั้นระยะเวลาจึงเป็นสิ่งสนับสนุนที่จะต้องจัดระยะเวลาให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และสอดคล้องกับความสะดวกของผู้เรียนในการเข้าร่วมกิจกรรมได้เต็มเวลา ต้องจัดระยะเวลาให้เพียงพอต่อการเรียนรู้และฝึกปฏิบัติ เพื่อให้เกิดความปรับเปลี่ยนทั้งในด้านจิตสำนึกและพฤติกรรมที่แสดงออก ระยะเวลาในการฝึกต้องไม่มากหรือน้อยเกินไปต้องให้ผู้เข้ารับการอบรมรู้สึกผ่อนคลาย และมีความพึงพอใจสามารถเข้าร่วมอบรมได้เต็มเวลา

6. แหล่งความรู้และสื่อการสอน

จากการอภิปรายกลุ่มพบว่าอาสาสมัครตำรวจที่เป็นกลุ่มทดลอง มีความคิดเห็นตรงกันว่า แหล่งความรู้มีความน่าสนใจและหลากหลาย ได้รับประสบการณ์ตรงจากการทำกิจกรรมร่วมกันเสริมจากเนื้อหาการเรียนรู้ ก่อให้เกิดประโยชน์ในเสริมสร้างจิตสำนึก ส่วนสื่อการสอนสามารถทำให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาได้อย่างลึกซึ้ง เข้าใจง่ายน่าสนใจ น่าติดตาม และน่าประทับใจ มีคู่มือสำหรับการปฏิบัติตนทั้งในเรื่องงานและการพัฒนาจิตใจ

ดังนั้นแหล่งความรู้และสื่อการสอนจึงเป็นสิ่งที่ส่งเสริมและกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความอยากเรียนรู้ เกิดความประทับใจ เกิดการเรียนรู้ขึ้นด้วยตนเองจากการสัมผัสประสบการณ์ตรง ทั้งสื่อบุคคลที่เป็นวิทยากร ละครและภาพยนตร์ ที่นำมาสู่การเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะ เป็นการผสมผสานระหว่างความรู้และประสบการณ์เดิม กับประสบการณ์ใหม่ผ่านการเรียนรู้ร่วมกันของอาสาสมัครตำรวจ และกาสะท้อนความคิดเชิงวิพากษ์ โดยอาศัยแหล่งความรู้และสื่อการสอน ที่มีความสมบูรณ์พร้อมและเข้าถึงจิตใจผู้เรียน

7. สภาพแวดล้อม

จากการอภิปรายกลุ่มพบว่าอาสาสมัครตำรวจที่เป็นกลุ่มทดลอง มีความคิดเห็นตรงกันว่าสภาพแวดล้อม มีความเหมาะสม สภาพเงียบสงบ ไม่มีการรบกวน อากาศบริสุทธิ์ เป็นธรรมชาติ ทำให้จิตใจผ่อนคลาย มีสมาธิในการเรียนรู้ ส่งเสริมต่อการทำกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะ มีห้องจัดสัมมนาที่เงียบสงบ เหมาะแก่การทำสมาธิ อาหารดีมีประโยชน์ต่อร่างกาย สถานที่สามารถจัดกิจกรรมได้หลากหลาย มีการฝึกโยคะ นั่งสมาธิ ฝึกยูทวิชิต สถานการณ์จำลอง และการบรรยาย

ดังนั้นสภาพแวดล้อมจึงเป็นสิ่งที่สนับสนุนที่ผู้จัดโปรแกรมต้องให้ความสำคัญ เพราะเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ที่ดีขึ้น การเสริมสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ดี และผ่อนคลายป็นกันเอง มีสภาพแวดล้อมที่เงียบสงบ จะช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ได้ดีขึ้น

3.2 ปัญหาอุปสรรคของการนำโปรแกรมเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจไปใช้

ในการวิจัยครั้งนี้ไม่พบปัญหาอุปสรรคของการนำ โปรแกรมเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นอาสาสมัครตำรวจกลุ่มทดลองในการวิจัย

ผลจากการสัมภาษณ์อาสาสมัครตำรวจกลุ่มทดลองตามแบบสัมภาษณ์ของคู่มือเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะภายหลังจบโปรแกรมเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ

ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์อาสาสมัครตำรวจกลุ่มทดลองหลังจากเข้ารับการฝึกอบรมตามโปรแกรมเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ กิจกรรมใดที่อาสาสมัครตำรวจกลุ่มทดลองได้กระทำมากขึ้นกว่าก่อนเข้ารับการฝึกอบรม และอธิบายถึงสาเหตุของการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ว่ามีส่วนเกี่ยวข้องกับเนื้อหาในแต่ละรายวิชาที่ได้รับจากการเข้าอบรมตามโครงการ หรือไม่อย่างไร ซึ่งเป็นขั้นตอนที่ผู้เรียนนำทัศนคติต่อประสบการณ์ใหม่ไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องและสร้างเป็นประสบการณ์ใหม่สำหรับตนเอง สรุปตามแบบสัมภาษณ์ของคู่มือเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ โดยผู้วิจัยได้สรุปจากคำให้สัมภาษณ์ของอาสาสมัครตำรวจกลุ่มทดลอง จำนวน 30 คน ดังผลการสัมภาษณ์อาสาสมัครตำรวจกลุ่มทดลองมีรายละเอียดดังสรุปแยกตามองค์ประกอบของมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจใน 2 ด้าน องค์ประกอบด้านความตระหนักรู้ ในด้านของการรับรู้

ปัญหาและรับรู้แนวทางแก้ไข และองค์ประกอบด้านการคำนึงถึงส่วนรวมร่วมกัน ในด้านการรับอาสาทำงานบางอย่างเพื่อสังคมและการแบ่งปันช่วยเหลือผู้อื่นในสังคม ได้ดังนี้

การเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะขององค์ประกอบด้านความตระหนักรู้ ในด้านการรับรู้ปัญหาและรับรู้แนวทางแก้ไข เป็นการรับรู้ปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม ชุมชน และการรับรู้แนวทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นว่าควรทำอย่างไรเพื่อแก้ปัญหานั้น อาสาสมัครตำรวจกลุ่มทดลองจำนวน 10 คนได้ให้ความคิดเห็นที่เปลี่ยนแปลงพอสรุปได้ดังนี้

“การให้ภาพยนตร์ ทำฟาลิซิด เป็นการทำให้ตระหนักว่าเวลาในชีวิตคนเรามีอยู่ไม่มากนัก ควรหมั่นทำความดี เชื่อในเรื่องบุญกรรม ทำดีได้ดีทำชั่วได้ชั่ว ทำให้คิดได้ว่าการทำความดีช่วยเหลือผู้อื่นนั้นเป็นการปฏิบัติธรรมอย่างหนึ่ง ”

“ความคิดของตนเองเปลี่ยนแปลง คือแต่ก่อนนั้นเน้นการปราบปราม แต่ตอนนี้มีจิตสำนึกทางด้านสาธารณะมีมากขึ้นถูกใจที่สุด คือเรื่อง ธรรมะของผู้สอน บวกกับการให้ผู้เรียนได้ร่วมกันคิดการฝึกแก้ปัญหาในการปฏิบัติงานร่วมกัน ทำให้ได้เรียนรู้ว่าอาสาสมัครตำรวจไม่จำเป็นต้องตรวจค้นอย่างเดียว ไม่ใช่ทำงานแบบรีบร้อน ทำให้สนใจเย็นขึ้นมีข้อมูลอีกหลายอย่างนอกจากการตรวจค้น เช่นชมผู้สอน ได้ปลุกจิตสำนึกในหลายๆด้าน และทำให้มีกำลังใจในการสู้ชีวิตต่อไปหลังจากที่ล้มเหลวมาแล้ว”

“ผู้สอนเป็นคนเปลี่ยนความคิด จากการเล่าเรื่องชีวิตของอาจารย์เองที่ประสบกับโรคมะเร็ง โรคความดันโลหิต จนเกือบเอาชีวิตไม่รอด แต่สามารถมีชีวิตอยู่จนถึงทุกวันนี้โดย การทำความดีช่วยเหลือสังคม การฝึกโยคะ การนั่งสมาธิ การกินอาหารธรรมชาติ ทำให้เห็นคุณค่าของการมีชีวิต และการทำความดีช่วยเหลือสังคม อยากใช้ชีวิตที่เหลืออยู่อย่างมีคุณค่า ส่วนการได้ดูคลิปวิดีโอการทำงานของตำรวจและอาสาสมัครตำรวจ ทำให้ได้เรียนรู้ถึงสิ่งที่ควรทำและไม่ควรทำ ตระหนักถึงภัยอันตรายที่จะเกิดขึ้นกับตนเองและผู้อื่น และคำนึงถึงสิทธิของผู้อื่นมากขึ้น”

“เรื่องธรรมะของผู้สอน เช่นคุณค่าน้อย การฆ่าสัตว์ สอนให้เรามีความรักเมตตากลับเพื่อน และหน่วยงานของตำรวจอาสา รู้จักให้ความรัก รู้จักให้อภัยกับเพื่อนที่ทำผิดกับเรา รู้จักการให้แบ่งปันสิ่งที่มีอยู่ให้ใช้ร่วมกับเราได้ มีเมตตาธรรม ไม่เบียดเบียนผู้อื่น รักสิ่งมีชีวิตและรู้สึกสงสารสิ่งที่มีชีวิตเช่นเรา เช่น การฆ่าสัตว์ ฯลฯ ทำให้เราารู้ได้ว่าการฆ่าสัตว์ตัดชีวิตเป็นสิ่งที่ไม่ควรกระทำอย่างยิ่งเพราะมันจะเป็นบาปติดตัวของเราไปการได้ดูคลิปวิดีโอ ที่ผู้สอนสอนในเรื่องการทำงาน หัดให้ทำงานเป็นกลุ่มปรึกษาหารือทำให้ได้ข้อสรุปที่ดี หัดรับฟังความคิดของคนอื่น ทำให้เกิดความระมัดระวัง มากขึ้น ในการทำงานไม่ประมาท มักจะคิดก่อน เหมือนตอนเรียน คำนึงถึงสิทธิของผู้อื่นมากขึ้น”

“การให้คู่มือการทำงานช่วยเหลือประชาชนของเจ้าหน้าที่ตำรวจและพลเมืองดีและภัยจากอาชญากรรมในปัจจุบันประกอบการสอนเรื่องการปฏิบัติงานของอาสาสมัครตำรวจ ทำให้ยังคิดว่าสังคมยังต้องการคนดีคนที่ที่เสียสละมาช่วยเหลือดูแลปกป้อง คนในชุมชนลำพังตำรวจทำงานอย่างเดียวคงไม่เพียงพอ”

“ได้ออกไปช่วยเหลือ คนพิการ คนชรา และเด็กเร่ร่อน ทำให้เห็นว่ายังมีคนที่ลำบากกว่าเรา และต้องการความช่วยเหลืออีกมากในสังคม เราโชคดีที่ยังมีโอกาสทำอะไรได้อีกมาก ทำให้เกิดกำลังใจในการทำมาดีช่วยเหลือสังคม และคิดว่าชีวิตคนเราเปลี่ยนแปลงเร็วถ้ามีโอกาสควรช่วยเหลือผู้อื่นที่ด้อยกว่า คิดว่าทำดีย่อมได้ดี”

สรุปพฤติกรรมของอาสาสมัครตำรวจกลุ่มทดลองที่เปลี่ยนแปลงซึ่งเป็นขั้นตอนที่ผู้เรียนนำทัศนคติต่อประสบการณ์ใหม่ไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องและสร้างเป็นประสบการณ์ใหม่สำหรับตนเอง ในองค์ประกอบด้านความตระหนักรู้ ในด้านการรับรู้ปัญหา และรับรู้แนวทางแก้ไข อาสาสมัครตำรวจกลุ่มทดลอง มีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า การทำความดีช่วยเหลือผู้อื่นนั้นเป็นการปฏิบัติธรรมอย่างหนึ่ง ได้เรียนรู้ถึงสิ่งที่ดีและไม่ควรทำ คำนึงถึงสิทธิของผู้อื่นมากขึ้น เห็นคุณค่าของการมีชีวิตและการทำความดีช่วยเหลือสังคม รู้จักให้ความรัก รู้จักให้อภัยกับเพื่อนที่ทำความผิดกับเรา รู้จักการให้แบ่งปันสิ่งที่มีอยู่แก่ผู้อื่น ตระหนักว่าสังคมยังต้องการคนดีคนที่ที่เสียสละมาช่วยเหลือ อยากทำงานช่วยเหลือสังคมมากขึ้น

การเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะขององค์ประกอบด้านการคำนึงถึงส่วนรวมร่วมกัน ในด้านการรับอาสาทำงานบางอย่างเพื่อสังคม โดยการอาสาช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ตำรวจในการปฏิบัติงาน และการแบ่งปันช่วยเหลือผู้อื่นในสังคม อาสาสมัครตำรวจกลุ่มทดลอง จำนวน 10 คน มีพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงพอสรุปได้ดังนี้

“ละครเรื่องครุค่าน้อยเป็นละครที่ตรงกับชีวิตตนเอง ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงความคิดที่มีอยู่ เพราะได้ย้อนอดีตมาปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตของตนเองรักครอบครัวมากขึ้น เห็นอกเห็นใจคนที่มีปัญหาในสังคมมากขึ้นผู้ที่กระทำผิดจะต้องดูว่าเค้าทำผิดเพราะสาเหตุใด โดยนิสัยหรือสภาพแวดล้อมบีบบังคับ ยกตัวอย่างเช่นการเปลี่ยนวาทะในการจับกุมผู้กระทำความผิด ตัวอย่าง การจับกุมผู้หญิงที่ค้าประเวณีจากเคยใช้วาจาไม่ดีก็ใช้วาจาที่นุ่มนวลขึ้น ใช้วิจารณญาณในการแยกแยะมากขึ้น ว่าเค้ามากระทำความผิดเพราะอะไร และจากการดู ภาพยนตร์เรื่องการบำเพ็ญเพียรของพระพุทธเจ้า ทำให้เห็นคุณค่าของการตั้งมั่นในการทำมาดีช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์”

“ เห็นใจอาสาสมัครตำรวจรุ่นน้องมากขึ้น สอนงานคอยดักเตือนเมื่อเห็นการกระทำที่ไม่ถูกต้องพูดดีขึ้น จากแต่ก่อนพูดจาไม่สุภาพ จากที่ผ่านการเรียนที่ให้มี การ ชม ยิ้ม สบตา สัมผัส

สวัสดิ์ ในการทำกิจกรรมในห้อง และการได้ใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันระยะหนึ่ง กิน นอนห้องเดียวกัน ทำให้เกิดความรู้สึกที่ตีระหว่างรุ่นพี่รุ่นน้องมากกว่าแต่ก่อน ได้พูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นช่วยเหลือกัน เข้าใจกันมากขึ้น และมีการเปลี่ยนแปลงกับตัวเองคือใส่ใจในระเบียบการแต่งตัวมากยิ่งขึ้น เช่น เมื่อก่อนไม่ค่อยขจัดรองเท้า เดี่ยวนี้จัดตลอดที่ใส่เครื่องแบบ แล้วก็เห็นเพื่อนรอบข้างก็ดีขึ้น”

“เปลี่ยนไปมาก หลังจากชมภาพยนตร์แนวคุณธรรม เช่น เรื่องคุณค่าน้อย การบำเพ็ญเพียรของพระพุทธเจ้า และการฝึกวิชายโคะของผู้สอนเมื่อเสร็จสิ้นการฝึก ก็กลับมาปฏิบัติเป็นประจำ โดยการฝึกสมาธิ นั่ง 15 นาที ก่อนและหลังตื่นนอน ทำให้มีสมาธิยิ่งขึ้นทำให้สุขภาพดีและใจเย็นขึ้น การปฏิบัติงานเมื่อเจอคนไม่ดีก็อาจเรียกมาอบรมแต่ในกรณีที่ไม่สามารถพูดคุยกันรู้เรื่อง ก็มีบ้างแต่ไม่รุนแรงเหมือนแต่ก่อน ให้คำปรึกษาเพื่อให้เค้ากลับมาเป็นคนดีจากเป็นคนไม่ดี เข้าใจในชีวิตมนุษย์ที่มีฐานะต่ำกว่า ออกทำงานช่วยเหลือสังคมมากขึ้น อดีตเคยพูดจาไม่ดีกับขทานก็พูดจาดีขึ้นคิดว่าเราเป็นมนุษย์เหมือนกัน ไม่แบ่งแยก”

“ความคิดเปลี่ยนแปลงมาจากเรื่องเกี่ยวกับธรรมะที่ผู้สอนให้ความรู้ชีวิต ละครเรื่องครุ ค่าน้อย หนังสือการฆ่าสัตว์ หนังสือฟ้าลิขิต ให้รู้ว่าทำดีควรทำอย่างไร ไม่เบียดเบียนผู้อื่นการกินเนื้อสัตว์ก็รู้สึกไม่อยากกินเนื้อ เนื่องจากภาพที่สัตว์ถูกฆ่ายังติดตาอยู่ เลยหันมากินผักหรือสิ่งอื่นแทน เกิดความรู้สึกไม่อยากเบียดเบียนผู้อื่น รักครอบครัว เพื่อนพ้องมากขึ้น ละครเรื่องครุค่าน้อยเปิดให้ลูกดู แล้วก็เปลี่ยนแปลง คือ ช่วยพ่อแม่ทำงาน ให้ความเคารพพ่อแม่จากที่ไม่ค่อยทำการขอแผ่นซีดี เพลง บาบานัม ฟังก่อนนั่งสมาธิ ทำให้จิตใจสงบ เยือกเย็นขึ้น สนใจดูแลเครื่องมือเครื่องใช้ เช่น แต่ก่อนคิดว่ามอเตอร์ไซด์ที่ใช้งานไม่ใช่ของเราเป็นของราชการ แต่พอมามีฝึกได้อยู่ร่วมกันกับอาสาสมัครรุ่นน้อง รุ่นพี่ ได้อยู่ด้วยกันทำกิจกรรมร่วมกัน เห็นใจกันมากขึ้น ยังได้เห็นเด็กเร่ร่อน ที่บ้านบางละมุง ยังอยู่แบบขาดแคลนไม่ค่อยมีข้างของเครื่องใช้ ทำให้นึกถึงคุณค่าของสิ่งที่มีอยู่มากขึ้น”

“การฝึกด้านป้องกันตัว และการจับกุม ค้นตัวผู้ต้องหาเพื่อความปลอดภัยต่อตัวเรา และต้องคำนึงถึงสิทธิของผู้อื่นด้วย ซึ่งเป็นวิชาที่น่าเรียนรู้ แตกต่างจากที่เคยเรียนมาที่เน้นการฝึกปฏิบัติเพียงอย่างเดียว แต่ครั้งนี้มีการสอนให้เรียนรู้ถึงความปลอดภัยของผู้ฝึกในการทำงานและความปลอดภัยของผู้ต้องหาด้วย เป็นประโยชน์ในการนำไปใช้ในเหตุการณ์จริง วิชาของผู้สอน ทั้งหมดไม่ว่าจะเป็นการใช้สื่อเปิดแผ่นเรื่องการฆ่าสัตว์ ทำให้นึกถึงความทรมาน,ความเจ็บปวด,ความรักตัวกลัวตายของสัตว์ทุกชีวิตอบรมกลับไปพยายามงดเนื้อสัตว์โดยเฉพาะหมูและสัตว์เนื้อใหญ่ก็ไม่ทานเลยตอนก่อนนอนก็นั่งสมาธิ,อุทิศ, โอนบุญให้สิ่งมีชีวิตที่เราได้เบียดเบียนหรือให้ทานเป็นอาหาร เรื่องคุณค่าน้อยดีมากนำมาปรับใช้ในการใช้ชีวิตประจำวัน ได้ทุกสถานการณ์การช่วยเหลือสังคม

และการเผื่อแผ่ให้ผู้ด้อยกว่า มีโอกาสที่ได้ปฏิบัติสม่ำเสมอด้วยความจริงใจ ทำให้ทุกคนคำนึงถึงศีลธรรมกันมากขึ้น รู้สึกรักและอภัยให้กันมากขึ้นทำให้คิดได้ว่าชีวิตเป็นสิ่งที่มีความค่า

“ผู้สอนนำเรื่องราวของมูลนิธิพุทธฉือจี้ของไต้หวันมาให้เรียนรู้เรื่องของการช่วยเหลือแบ่งปันให้กับผู้ด้อยโอกาสในสังคม การเก็บขยะ การช่วยเหลือผู้เจ็บป่วย ผู้ยากไร้ การทำความดีร่วมกันเป็นหมู่คณะ ทำให้เห็นภาพ และอยากทำให้เมืองพัททยาเป็นเมืองที่มีแต่ความสงบ ทุกคนช่วยเหลือกันดูแลชายหาดไม่ให้สกปรก ทุกวันเวลาเจอขยะตกอยู่บนถนนจะเก็บทิ้ง จากแต่ก่อนไม่ค่อยสนใจเพราะเห็นเป็นเรื่องเล็กน้อย แต่หลังจากได้เรียนและชมภาพยนตร์รู้สึกว่าการทำความดีต้องทำได้ทุกเรื่องช่วยกัน บ้านเมืองก็จะดีขึ้นหากทุกคนช่วยกันดูแลรักษา ไต้หวันยังทำได้ พัทยา ก็ทำได้ และหลังจากฝึกอบรมทางกลุ่มได้ร่วมกันกำลังดำเนินการจัดตั้ง มูลนิธิอาสาสมัครตำรวจเมืองพัททยาขึ้น โดยได้คู่มืออย่างจากผู้สอนที่เชิญ ประธานมูลนิธิตำรวจอาสาสมัครตำรวจจังหวัดระยองมาบรรยาย วิธีการดำเนินการของมูลนิธิ การช่วยเหลืออาสาสมัครตำรวจที่บาดเจ็บจากการปฏิบัติงาน และครอบครัวของสมาชิกอาสาสมัครตำรวจที่ได้รับความเดือดร้อน และการดำเนินงานของมูลนิธิในการช่วยเหลือชุมชนของตน นับว่าเป็นสิ่งที่กระตุ้นให้อาสาสมัครตำรวจเมืองพัททยาที่เข้าอบรมได้ริเริ่มการจัดตั้งองค์กรมูลนิธิอาสาสมัครตำรวจของเราขึ้นมา”

“การฝึกโยคะเป็นการบริหารสมองได้อีกด้านและร่างกายแข็งแรง และมีสติในการปฏิบัติงาน การฝึกศิลปะป้องกันตัวดีมากในการเรียนรู้จะได้รู้การป้องกันตัวเองและการเข้าจับกุม การให้ความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติงานที่ถูกต้องโดยยึดคุณธรรมและอุดมคติตำรวจ ทำให้มีหลักยึดในการปฏิบัติงาน แต่ก่อนไม่เคยรู้เดี๋ยวนี้ท่องได้ และพยายามปฏิบัติตามทุกข้อเพราะคิดว่าเป็นสิ่งที่ดีที่ควรทำ การได้ไปเยี่ยมคนพิการด้อยโอกาสและคนชราซึ่งอยู่ในที่สงเคราะห์ ทำให้มีจิตใจสงสารเพื่อนมนุษย์ด้วยกันที่เป็นคนไร้จุดหมายปลายทางของความฝัน ทำให้คนชราที่มีความรู้สึกอบอุ่นเสมือนมีลูกชายได้ดูแลและได้รับการเยี่ยมและการที่เราได้กระทำ หลังจากฝึกอบรมก็ยังแวะไปเยี่ยมเยียนบ้าง รู้สึกสุขใจเมื่อเจอคนแก่ ที่ไหนก็จะพูดคุยด้วยดี เพราะเห็นว่าชีวิตคนเราก็เท่านี้ แต่ก่อนกินเที่ยว ทำงานไม่ค่อยสนใจคนรอบข้างในสังคมเท่าไร ไม่คิดถึงความเจ็บป่วยหลังจากได้ไปเยี่ยมเยียนและเห็นภาพก็ปลงได้มากขึ้น ทุกวันนี้พยายามช่วยผู้ด้อยโอกาสมากขึ้น”

“การได้มาทำกิจกรรมร่วมกันช่วยเหลือ คนชรา เด็กเร่ร่อน คนพิการ ที่การฝึกครั้งก่อนไม่เคยมี ทำให้ได้รู้จักการเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกับคนอื่นรับฟังผู้อื่นมากขึ้น การใช้ของส่วนรวมจะระมัดระวังมากขึ้นนึกถึงคนอื่น ช่วยเหลือรุ่นน้องในการทำงานไม่แบ่งแยก จากการได้เห็นคุณค่าของการมีชีวิตอยู่ครบไม่พิการ เจ็บป่วยก็เพียงพอแล้ว แบ่งปันให้คนอื่นมากขึ้น”

“หลังอบรมมาแล้วฝึกโยคะ เกือบทุกวันเพราะเป็นการออกกำลังกายและเป็นการฝึกสมาธิ เป็นการฝึกความพร้อมของร่างกาย มีสติในการทำงานรู้จักระงับอารมณ์มากขึ้น นั่งสมาธิบ้าง

อารมณ์เย็นขึ้น ออกทำงานมากขึ้นจากอาทิตย์ละ 2 ครั้งเป็น 3 ครั้งหรือมากกว่าผลการทำงานดีขึ้น ชอบอ่านประวัติตำรวจผู้เสียสละเพราะอ่านแล้วทำให้มีจิตใจที่มุ่งมั่นในการทำงานให้สังคม”

“ทุกวันนี้หลังจากจบการอบรมรับฟังคนอื่นมากขึ้น เปลี่ยนทัศนคติกับเพื่อนร่วมงานหลายๆคน เป็นฝ่ายยิ้มให้ก่อน ทักทายก่อน รักษาของส่วนกลางมากขึ้น ได้ความรู้สึกที่ดีจากผู้สอน ในกิจกรรมยิ้ม สบตา สัมผัส สวัสดี เห็นใจ ให้อภัยผู้อื่นมากขึ้นแม้แต่ผู้กระทำผิด ได้คิดว่าชีวิตคนเราก็เท่านี้ หลังจากได้ไปทำกิจกรรมช่วยเหลือคนชรา ที่อยู่โดดเดี่ยว บางคนก็เจ็บป่วย เห็นคนพิการก็คิดว่าเรายิ่งดีกว่าคนอื่นอีกเยอะ แบ่งปันให้คนอื่นมากขึ้น แต่ก่อนเห็นขอทานจะไล่ เดียวนี้สงสารให้เงินบ้าง ให้ข้าวกินบ้าง”

สรุปพฤติกรรมของอาสาสมัครตำรวจกลุ่มทดลองที่เปลี่ยนแปลงซึ่งเป็นขั้นตอนที่ผู้เรียนนำทัศนคติต่อประสบการณ์ใหม่ไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องและสร้างเป็นประสบการณ์ใหม่สำหรับตนเอง ในองค์ประกอบด้านการรับอาสาทำงานบางอย่างเพื่อสังคม และการแบ่งปันช่วยเหลือสังคม อาสาสมัครตำรวจกลุ่มทดลองมีพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงพอสรุปได้ดังนี้ เห็นอกเห็นใจคนที่มีปัญหาในสังคมมากขึ้น ออกทำงานช่วยเหลือสังคมมากขึ้น พุดจากับคนอื่นสุภาพมากขึ้น มีสมาธิมากขึ้น สุขภาพดีและใจเย็นขึ้น คุณแลสิ่งของใช้ส่วนรวมมากขึ้น ช่วยดูแลสาธารณะสมบัติ เช่น ช่วยเก็บขยะ แบ่งปันสิ่งที่ตนมีอยู่ให้ผู้อื่นมากขึ้น ฝึกโยคะ ฝึกสมาธิ พยายามช่วยผู้ด้อยโอกาส คนพิการ คนชรามากขึ้น ร่วมกันจัดตั้งมูลนิธิตำรวจอาสาเมืองพัทยาเพื่อช่วยเหลือสังคม

จากสรุปการสัมภาษณ์ตามคู่มือเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ พบว่าเนื้อหาในแต่ละรายวิชานั้น สอนให้ผู้เรียนคัดเลือกเหตุการณ์ที่เป็นปัญหา แม้ปัญหาเหล่านั้นจะไม่มีผลกระทบต่อตนเองโดยตรง คำนี้ถึงประโยชน์ของส่วนรวมควบคู่กับประโยชน์ส่วนตัว มีความรู้สึกเป็นเจ้าของส่วนรวม เกิดความปรารถนาที่จะแก้ไขปัญหของสังคม เชื่อมั่นในความสามารถของตนเองและพลังของการรวมกลุ่มในการแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นในสังคมและสอนให้มีความรักความเอื้ออาทรต่อบุคคลทั้งที่รู้จักและไม่รู้จัก โดยการเรียนรู้จะเกิดขึ้นภายในตัวผู้เรียนเอง การเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงช่วยให้ผู้เรียนเกิด การคิดวิเคราะห์ วิพากษ์ จนเกิดความเข้าใจที่ลึกซึ้งขึ้น ทั้งในแง่อารมณ์ ความคิด จิตใจ และความรู้ การให้ผู้เรียนได้มีประสบการณ์ตรง การเผชิญกับสถานการณ์จริงหรือสถานการณ์จำลองที่เหมือนจริง จะช่วยให้ผู้เรียนเปลี่ยนแปลงแบบองค์รวม คือ ทั้ง ความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรม จนเกิดเป็นสำนึกที่ดี และนำไปสู่ช่วยเหลือการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจและช่วยเหลือสังคม ของอาสาสมัครตำรวจที่เพิ่มมากขึ้นกว่าก่อนเข้ารับการอบรมตามโครงการ ซึ่งเป็นขั้นตอนที่ผู้เรียนนำทัศนคติต่อประสบการณ์ใหม่ไปประยุกต์ใช้

ในสถานการณ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องและสร้างเป็นประสบการณ์ใหม่สำหรับตนเอง ภายหลังจากการเรียนรู้ผ่านรูปแบบของ การฝึกสมาธิ การสนทนา(Dialogue) การทำความเข้าใจค่านิยม (Value Clarification) การศึกษาประวัติบุคคลสำคัญ(Biographical reading), การเรียนรู้ผ่านละคร (Dramatization) และการทำงานช่วยเหลือสังคมในรูปแบบต่างๆ เสริมด้วยกิจกรรมรูปแบบการเรียนรู้ เพื่อให้เกิดการสะท้อนกลับ (Critical Reflection) คือการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นภายในตนเอง เป็นการทำให้ผู้เรียนซึ่งเคยเป็นแค่ผู้ฟัง เริ่มตระหนักและมองเห็นปัญหาที่ในสังคมที่เขาดำรงอยู่ (Mezirow, 1991) และจากกระบวนการนี้เอง ผู้เรียนก็จะมีการคิดอย่างใคร่ครวญ วิพากษ์วิจารณ์ ปัญหาต่างๆในสังคมได้อย่างลึกซึ้ง ยอมรับฟังผู้อื่นและไม่หลีกเลี่ยงภาวะหน้าที่ของตนเอง เป็นการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นภายในตนเอง จนเข้าถึงกระบวนการสร้างจิตสำนึก (Conscientization) (Friere, 1970) เพื่อนำไปสู่การมีจิตสำนึกสาธารณะ โดยวิธีการนำหลักแนวคิดทางการศึกษานอกระบบ โรงเรียนในเรื่อง การเรียนรู้ประสบการณ์ (Experiential Learning) และ การเรียนรู้ร่วมกัน (Collaborative Learning) มาผสมผสานในการถ่ายทอดประสบการณ์และการทำกิจกรรมร่วมกัน ดังนั้นการเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะ ต้องทำแบบบูรณาการ (integrated) และเป็นองค์รวม (holistic) โดยเป็นการพัฒนาทั้ง จิตใจ สติปัญญา และพฤติกรรม ของบุคคล โดยมุ่งเน้น ให้เป็นบุคคลที่มีจิตสำนึกในการกระทำเพื่อส่วนรวม มีคุณธรรม มีความรัก ความเมตตา กรุณา มีปัญญา สามารถคุ้มครองเพื่อนมนุษย์ สามารถปกป้องคุ้มครองธรรมชาติได้ หรือเรียกว่าเป็นบุคคลที่มีจิตสำนึกสาธารณะ (พระธรรมปิฎก, 2543)

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องการพัฒนาโปรแกรมเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อพัฒนาโปรแกรมเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ
2. เพื่อศึกษาผลการทดลองใช้โปรแกรมที่พัฒนาขึ้นเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ
3. เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคและข้อสนับสนุนของการนำโปรแกรมเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจไปใช้

การดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยมีขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การสร้างโปรแกรมเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ

ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องได้แก่ การพัฒนาโปรแกรม การศึกษานอกระบบโรงเรียนของ Boyle (1981) แนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ แนวคิดการเรียนรู้แบบร่วมกัน แนวคิดการสะท้อนความคิดเชิงวิพากษ์ แนวคิดจิตสำนึกสาธารณะ มาเป็นแนวคิดหลักของการออกแบบและพัฒนา โดยพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดของ Boyle (1981) ใน 3 ขั้นตอนแรก ดังนี้

ขั้นที่ 1 กำหนดกลุ่มผู้เรียน

กำหนดกลุ่มประชากร ได้แก่ อาสาสมัครตำรวจเมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี จำนวน 250 คน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ อาสาสมัครตำรวจ จำนวน 60 คน โดยผู้เข้าอบรมต้องเป็นผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป และเคยผ่านการปฏิบัติงานในฐานะอาสาสมัครตำรวจมาก่อนอย่างน้อย 1 ปี และเคยผ่านการอบรมอาสาสมัครตำรวจมาก่อนอย่างน้อย 1 ครั้ง โดยคัดเลือกจากผู้ลงทะเบียนสมัครเข้าร่วมฝึกอบรมอาสาสมัครตำรวจของสถานีตำรวจภูธรอำเภอเมืองพัทยาจังหวัดชลบุรีและสมัครใจเข้าร่วมในโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่สร้างขึ้น ซึ่งถือได้ว่าเป็นผู้ที่ผ่านประสบการณ์การเรียนรู้ในการปฏิบัติงานในฐานะอาสาสมัครตำรวจมาก่อน

ขั้นที่ 2 ระบุเนื้อหาวิชา

ผู้วิจัยนำผลจากการวิเคราะห์เนื้อหาด้านการเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึก สาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ การพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนของ Boyle (1981) แนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ แนวคิดการเรียนรู้แบบร่วมกัน และแนวคิด การสะท้อนความคิดเชิงวิพากษ์ แนวคิดจิตสำนึกสาธารณะและแนวทางการปฏิบัติงานของอาสาสมัครตำรวจ มาจัดทำหลักสูตร และเนื้อหาในการฝึกอบรม โดยจำแนกออกเป็นหมวดหมู่

การวิเคราะห์เนื้อหาด้านการเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะมีจุดประสงค์เพื่อการ เก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการจัดโปรแกรมเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ โดยการวิเคราะห์เนื้อหา ซึ่งสามารถแบ่งเป็นรายละเอียดดังนี้

เนื้อหาที่สอนเน้นในเรื่อง การเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ โดยแบ่งเป็น 2 ด้าน ด้านการสร้างความรู้ความตระหนักรู้ คือ การรับรู้ปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม ชุมชน และการรับรู้แนวทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นว่าควรทำอย่างไรเพื่อแก้ปัญหานั้น ด้านการคำนึงถึงส่วนรวมร่วมกัน คือ การรับอาสาที่จะทำบางสิ่งบางอย่างเพื่อสังคมโดยการอาสาช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ตำรวจในการปฏิบัติงานตามประมวลกฎหมายอาญา และกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และระเบียบต่างๆที่เกี่ยวข้อง และ การแบ่งปันช่วยเหลือผู้อื่นในสังคมโดยเป็นการให้ความร่วมมือในการปฏิบัติ และ/หรือการสนับสนุนทรัพยากรต่าง ๆ เพื่อใช้ในการปฏิบัติตามกิจกรรมเพื่อลดและแก้ไขปัญหของท้องถิ่น และชุมชน สังคม เช่นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน สังคม การดูแลสาธารณสมบัติและสิ่งของส่วนรวม เป็นต้น

ขั้นที่ 3 การวางแผนการเรียนรู้

1. สร้างโปรแกรมเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ ดำเนินการดังนี้

1.1 ผู้วิจัยนำผลข้อมูลที่วิเคราะห์ได้จากขั้นตอนที่ 2 มาประกอบการออกแบบโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน โดยใช้แนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์และแนวคิดการเรียนรู้แบบร่วมกันเสริมด้วยแนวคิดการสะท้อนความคิดเชิงวิพากษ์ เพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ เพื่อนำมาใช้ในการวางแผนการเรียนรู้ มาสร้างโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน ที่ประกอบด้วย วัตถุประสงค์ ผู้เรียน ผู้สอน เนื้อหาสาระ กิจกรรมการเรียนรู้ ระยะเวลา แหล่งความรู้และสื่อการเรียนรู้ สภาพแวดล้อม การประเมินผล

จากนั้นนำโปรแกรมที่พัฒนาไปให้ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษานอกระบบโรงเรียน ด้านการวิจัย ด้านตำรวจ จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (content validity) ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการนำไปใช้

1.2 การพัฒนาเครื่องมือสำหรับการวิจัย ผู้วิจัยพัฒนาเครื่องมือสำหรับการวิจัย ซึ่งประกอบด้วย

1.2.1 แบบวัดมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ

1.2.2 แบบประเมินพฤติกรรมจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ

1.2.3 แบบประเมินความพึงพอใจที่มีต่อโปรแกรมเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ

1.2.4 แบบสัมภาษณ์ความคิดเห็นที่มีต่อโปรแกรมเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ

ผู้วิจัยนำแบบวัดมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ แบบประเมินพฤติกรรมจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ แบบประเมินความพึงพอใจที่มีต่อโปรแกรมเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ และแบบสัมภาษณ์ความคิดเห็นที่มีต่อโปรแกรมเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ ให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน ซึ่งประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านจิตสำนึกสาธารณะ ผู้เชี่ยวชาญด้านการปฏิบัติงานของอาสาสมัครตำรวจ และผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษานอกระบบ โรงเรียนและการฝึกอบรม ตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา การใช้ภาษาและความเหมาะสมของข้อคำถาม และความเป็นไปได้ของการนำไปใช้

การทดลองใช้เครื่องมือสำหรับการวิจัยนี้ ผู้วิจัยทดลองใช้เครื่องมือสำหรับผู้วิจัยกับอาสาสมัครตำรวจของสถานีตำรวจภูธรอำเภอเมือง จังหวัดชลบุรีที่ไม่ได้เข้าร่วมโปรแกรม และมีความสัมพันธ์ใกล้เคียงกับ อาสาสมัครตำรวจเมืองพัทยาเป็นกลุ่มทดลองของการจัดโปรแกรมในครั้งนี้

1.3 ประชาสัมพันธ์โครงการจัดกิจกรรม ผู้วิจัยร่วมมือกับสถานีตำรวจภูธรเมืองพัทยา ในการจัดโปรแกรมการฝึกอบรม โดยประกาศประชาสัมพันธ์อาสาสมัครตำรวจเพื่อเข้าร่วมโครงการ โดยมีการประชาสัมพันธ์เป็นระยะเวลา 2 เดือน ตั้งแต่พฤษภาคม-มิถุนายน 2553

1.4 จัดตั้งทีมงานผู้รับผิดชอบในการดำเนินกิจกรรม ผู้วิจัยจัดตั้งทีมงานผู้รับผิดชอบออกเป็น 3 ฝ่าย คือ 1) ฝ่ายวิชาการ ประกอบด้วย วิทยากรด้านการเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะ วิทยากรด้านการปฏิบัติงานของอาสาสมัครตำรวจ 2) ฝ่ายดูแลและอำนวยความสะดวกในการทำกิจกรรม 3) ฝ่ายดูแลเรื่องอาหารและสถานที่ ผู้วิจัยเป็นหัวหน้าโครงการและเป็นวิทยากรด้านการเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ รวมทั้งช่วยดูแลและอำนวยความสะดวกในการจัดกิจกรรม

ขั้นตอนที่ 2 การทดลองใช้โปรแกรมเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะ ของอาสาสมัครตำรวจ

ผู้วิจัยได้จัดดำเนินการไปตามขั้นตอนของการพัฒนาโปรแกรมการศึกษาอกระบบ
โรงเรียนตามแนวคิดของ Boyle (1981) ใน 2 ขั้นตอนสุดท้าย ในขั้นที่ 4 และ 5 ดังนี้

ขั้นที่ 4 การนำแผนกิจกรรมไปปฏิบัติ

4.1 คัดเลือกผู้เรียน ผู้วิจัยตรวจสอบคุณสมบัติ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ อาสาสมัคร
ตำรวจ จำนวน 60 คน โดยผู้เข้าอบรมต้องเป็นผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป โดย และเคยผ่านการ
ปฏิบัติงานในฐานะอาสาสมัครตำรวจอย่างน้อย 1 ปี โดยคัดเลือกจากผู้ลงทะเบียนสมัครเข้า
ร่วมฝึกอบรมอาสาสมัครตำรวจของสถานีตำรวจภูธรอำเภอเมืองพัทยาจังหวัดชลบุรีและสมัครใจ
เข้าร่วมในโปรแกรม

4.2 การออกแบบการทดลอง ผู้วิจัยออกแบบการทดลอง โดยใช้รูปแบบการ
ทดลอง ที่มีการทดสอบก่อนและหลังการทดลอง

4.3 ผู้วิจัยจัดเตรียมสถานที่ เนื้อหา สื่อการสอน วิทยากรด้านการเสริมสร้าง
จิตสำนึกสาธารณะ สถานที่จัดกิจกรรม ณ บ้านพักตำรวจ อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี

4.4 แบ่งกลุ่มในการทำวิจัยโดยอาสาสมัครตำรวจทั้ง 60 คนที่เข้าร่วม
โปรแกรม ทำแบบวัดมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะ และ ให้ผู้ควบคุมการปฏิบัติงานของ
อาสาสมัครตำรวจ ทำแบบประเมินพฤติกรรมของอาสาสมัครตำรวจที่เข้าร่วมโปรแกรม
(หัวหน้าชุดของอาสาสมัครตำรวจ และเจ้าหน้าที่ตำรวจ)

4.5 อาสาสมัครตำรวจกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมจำนวน 60 คนเข้ารับ
การฝึกตามโครงการฝึกอบรมการปฏิบัติงานของอาสาสมัครตำรวจประจำปี 2553 ร่วมกับ
อาสาสมัครตำรวจเมืองพัทยาจำนวน 190 คน ที่สมัครเข้าร่วมการฝึกอบรมตามโครงการ (รวม
จำนวนผู้เข้าอบรมตามโครงการทั้งสิ้น 250 คน) ในระหว่างวันที่ 26 ถึงวันที่ 27 เดือน มิถุนายน
พ.ศ. 2553

4.6 อาสาสมัครตำรวจกลุ่มควบคุม จำนวน 30 คน หลังจากเข้าร่วมการ
ฝึกอบรมตามโครงการฝึกอบรมการปฏิบัติงานของอาสาสมัครตำรวจประจำปี 2553
ในระหว่างวันที่ 26 ถึงวันที่ 27 เดือน มิถุนายน พ.ศ. 2553 แล้ว ให้มีการฝึกปฏิบัติงานตาม
คู่มือประชาชน ที่ให้ความรู้ในการปฏิบัติงานของอาสาสมัครตำรวจ ด้วยตนเอง และทำการ
ประเมินผลอาสาสมัครตำรวจกลุ่มควบคุม พร้อมกับ อาสาสมัครตำรวจกลุ่มทดลอง
เมื่อก่อนการเสร็จสิ้นการฝึกอบรมตามโครงการฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์
เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ

4.7 อาสาสมัครสำรวจกลุ่มทดลอง จำนวน 30 คน หลังจากเข้าร่วมการฝึกอบรมตามโครงการฝึกอบรมการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสำรวจประจำปี 2553 ให้อาสาสมัครสำรวจกลุ่มทดลองเข้ารับการฝึกอบรมตามโครงการฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครสำรวจ โดยมีระยะเวลาในการฝึกอบรมแบ่งออกเป็น 3 ระยะคือ

ระยะที่ 1 การเข้าร่วมโปรแกรมเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครสำรวจ ในวันที่ 2 เดือนกรกฎาคม ถึง วันที่ 5 เดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2553

ระยะที่ 2 การเข้าร่วมโปรแกรมเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครสำรวจ ในวันที่ 9 เดือนกรกฎาคม ถึง วันที่ 11 เดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2553

ระยะที่ 3 การปฏิบัติด้วยตนเองตามคู่มือเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครสำรวจ ในวันที่ 12 เดือนกรกฎาคม ถึง วันที่ 10 เดือน สิงหาคม พ.ศ. 2553 รวมเป็นระยะเวลา 30 วัน โดยให้ผู้ควบคุมการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสำรวจเป็นผู้ประเมินพฤติกรรมของอาสาสมัครสำรวจที่เข้าร่วมโปรแกรม (หัวหน้าชุดของอาสาสมัครสำรวจ และเจ้าหน้าที่สำรวจ) จำนวน 2 ครั้ง คือก่อนเริ่มโครงการ และเมื่อเสร็จสิ้นโครงการเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครสำรวจ โดยใช้แบบประเมินพฤติกรรมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น และการสัมภาษณ์กลุ่มทดลองหลังเสร็จสิ้นโครงการ

ขั้นที่ 5 การประเมินผลโปรแกรม

หลังการทดลองผู้วิจัยประเมินผลกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมด้วยเครื่องมือที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นดังนี้

- 1) แบบวัดมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครสำรวจ
- 2) แบบประเมินพฤติกรรมจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครสำรวจ
- 3) แบบประเมินความพึงพอใจที่มีต่อโปรแกรมเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครสำรวจ
- 4) แบบสัมภาษณ์ความคิดเห็นที่มีต่อโปรแกรมเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครสำรวจ

ขั้นตอนที่ 3 เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคและข้อสนับสนุนของการนำโปรแกรมเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจไปทดลองใช้

ผู้วิจัยศึกษาความคิดเห็น โดยการสัมภาษณ์ และการอภิปรายกลุ่มของผู้เรียนอาสาสมัครตำรวจกลุ่มทดลองที่เข้าร่วมโปรแกรม เกี่ยวกับโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่ได้ทดลองใช้ เพื่อนำผลที่ได้รับไปปรับปรุง แก้ไขโปรแกรมให้มีประสิทธิภาพและเหมาะสมในการใช้ต่อไป

สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่องการพัฒนาโปรแกรมเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการพัฒนาโปรแกรมเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ

โปรแกรมเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจที่พัฒนาขึ้นมีองค์ประกอบคือ 1.วัตถุประสงค์ 2.กลุ่มผู้เรียน 3.ผู้สอน 4.เนื้อหาสาระ 5.กิจกรรมการเรียนรู้ 6. ระยะเวลา 7. แหล่งความรู้และสื่อการสอน 8.สภาพแวดล้อม 9.การประเมินผล และมีกระบวนการเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะได้แก่ 1. การสนทนา 2. การฝึกสมาธิ 3. การทำความกระจำก่านิยม 4. การเรียนรู้ผ่านละคร 5. การอ่านชีวประวัติบุคคลสำคัญ 6.การทำงานช่วยเหลือสังคม โดยมีรายละเอียดดังนี้

ตอนที่ 2 ผลการทดลองใช้โปรแกรมเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ

2.1 ข้อมูลภูมิหลังของผู้เรียน

ผู้เรียนส่วนใหญ่ เป็นเพศชาย มีอายุตั้งแต่ 20-51 ปีขึ้นไป และเคยผ่านการปฏิบัติงานในฐานะอาสาสมัครตำรวจอย่างน้อย 1 ปี และเคยผ่านการอบรมอาสาสมัครตำรวจมาก่อนอย่างน้อย 1 ครั้ง ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้าง จบการศึกษาในระดับมัธยมศึกษา และมีรายได้ต่ำกว่า 10,000 บาท ปฏิบัติงานในฐานะอาสาสมัครตำรวจของสถานีตำรวจภูธรเมืองพัทลุง จังหวัดชลบุรี

2.2 ผลการทดลองใช้โปรแกรมเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ

ผู้วิจัยนำโปรแกรมเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจนำไปทดลองใช้กับอาสาสมัครตำรวจเมืองพัทยา ได้ผลการทดลองดังนี้

1. หลังการเข้าร่วมโปรแกรมเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ ระดับมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะก่อนและหลังการทดลองของกลุ่มทดลองมีความแตกต่างที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 โดยหลังการทดลองมีคะแนนเฉลี่ยที่สูงขึ้นกว่าก่อนการทดลอง (\bar{X} ก่อนการทดลอง = 3.72, \bar{X} หลังการทดลอง = 4.61)

2. หลังการเข้าร่วมโปรแกรมเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ ระดับมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมหลังการทดลอง มีความแตกต่างที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 โดยหลังการทดลอง กลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยที่สูงขึ้นกว่ากลุ่มควบคุม (\bar{X} กลุ่มทดลอง = 4.61, \bar{X} กลุ่มควบคุม = 3.85)

ตอนที่ 3 ผลการศึกษาปัญหาอุปสรรคและข้อสนับสนุนของการนำโปรแกรมเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ

ผู้วิจัยจัดการอภิปรายกลุ่มที่เป็นกลุ่มทดลองในการวิจัยครั้งนี้ เกี่ยวกับความคิดเห็นที่มีต่อโปรแกรมเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจได้ข้อสรุปดังนี้

3.1 ข้อสนับสนุนการนำโปรแกรมเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจไปใช้

1. ผู้เรียน

ผู้เรียนมีจำนวนเหมาะสม การที่กำหนดให้กลุ่มผู้เรียนต้องมีประสบการณ์การทำงานอย่างน้อย 1 ปี และผ่านการฝึกอบรมมาแล้วอย่างน้อย 1 ครั้ง ทำให้ผู้เรียนมีประสบการณ์แตกต่างกันตามประสบการณ์ของการทำงานและจำนวนการเข้ารับการอบรมที่แตกต่างกัน ทำให้สามารถเรียนรู้และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างรุ่นพี่และรุ่นน้อง รวมทั้งการกำหนดให้ผู้เข้ารับการอบรมต้องมีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป ทำให้ผู้เข้ารับการอบรมในแต่ละกลุ่มมีอายุที่คลอบคลุมไป สามารถแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการดำเนินชีวิตและเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ในการอบรมมีการแบ่งเป็นกลุ่มย่อยกลุ่มละ 5 คนทำให้เกิดการเรียนรู้ที่จะทำงานร่วมกัน แลกเปลี่ยน และถ่ายทอดประสบการณ์ซึ่งกันและกัน จนได้ข้อสรุปเกิดความรู้ใหม่

2. ผู้สอน

ผู้สอนเป็นผู้ที่มีความรู้และมีประสบการณ์ มีอุปกรณ์ในการเรียนการสอนที่เหมาะสมในการฝึกอบรมสามารถถ่ายทอดประสบการณ์การเรียนรู้ที่มาจากชีวิตจริงนำมาถ่ายทอดให้กับผู้เรียนได้เข้าใจอย่างลึกซึ้ง สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตได้จริง การถ่ายทอดในลักษณะของความเป็นกันเองและผ่อนคลาย ให้ผู้เรียนได้คิดได้ด้วยตนเองโดยการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันเองในกลุ่มโดยใช้สื่อการสอน เช่น ภาพยนตร์ การฝึกสถานการณ์จำลอง

3. เนื้อหา

เนื้อหาตั้งอยู่บนความเป็นจริงสามารถนำมาใช้ได้ในชีวิตปัจจุบัน ได้สาระกระตุ้นจิตใจ จากการดูหนัง ดูละครแล้วย้อนดูตัวเอง หรือจากสิ่งที่คนเรามองข้ามก็ให้แง่คิดในมุมมองอื่นได้ เหมาะสมกับการเรียนรู้ของอาสาสมัครตำรวจ มีการเรียนรู้จากสภาพเหตุการณ์จริงทำให้เกิดประสบการณ์ตรงในการรับรู้สร้างความประทับใจในการเรียนรู้

4. กิจกรรมการเรียนรู้

กิจกรรมการเรียนรู้ของโปรแกรมเป็นรูปแบบการเรียนรู้ เพื่อให้เกิดการสะท้อนกลับ (Critical Reflection) คือการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นภายในตนเอง เป็นการทำให้ผู้เรียนซึ่งเคยเป็นแค่ผู้ฟัง เริ่มตระหนักและมองเห็นปัญหาที่ในสังคมที่เขาดำรงอยู่ (Mezirow, 1991) และจากกระบวนการนี้เอง ผู้เรียนก็จะมีวิธีการอย่างไร้ครวญ วิพากษ์วิจารณ์ปัญหาต่างๆ ในสังคมได้อย่างลึกซึ้ง ยอมรับฟังผู้อื่นและไม่หลีกเลี่ยงภาวะหน้าตาของตนเอง เป็นการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นภายในตนเองจนเข้าถึงกระบวนการสร้างจิตสำนึก (Conscientization) (Friere, 1970) เพื่อนำไปสู่การมีจิตสำนึกสาธารณะ มีการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ในรูปแบบของ การฝึกสมาธิ การสนทนา (Dialogue), การทำความเข้าใจคุณค่านิยม (Value clarification), การศึกษาประวัติบุคคลสำคัญ (Biographical reading), การเรียนรู้ผ่านละคร (dramatization) และการทำงานช่วยเหลือสังคมในรูปแบบต่างๆ เช่น ทำกิจกรรมการบำเพ็ญประโยชน์ให้กับส่วนรวมร่วมกัน ตามขั้นตอนของการเรียนรู้จากประสบการณ์และขั้นตอนของการเรียนรู้แบบร่วมกัน โดยให้ผู้เรียนได้ทำกิจกรรมร่วมกันและเรียนรู้ร่วมกันเป็นกลุ่ม มีการฝึกคิดวิเคราะห์ร่วมกันเป็นกลุ่ม แลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกัน ผู้เรียนมีการฝึกคิดวิเคราะห์ร่วมกันเป็นกลุ่ม ทำให้ผู้เรียนรู้จักรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่างเพื่อที่จะได้ข้อสรุปที่เป็นมุมมองใหม่ๆ และเพื่อให้เกิดจิตสำนึกที่ดี

5. ระยะเวลา

ระยะเวลาในการเรียนรู้มีความเหมาะสมดี การแบ่งเป็นสองช่วงทำให้ได้กลับไปปฏิบัติมีโอกาสคิดทบทวน ฝึกช่วงวันหยุดเหมาะสมดีเพราะอาสาสมัครตำรวจมีภาระงาน

ประจำด้วย จะได้รับรู้สึกผ่อนคลาย นอกจากนั้นเมื่ออบรมเสร็จแล้วอีกหนึ่งเดือนยังมีการประเมินพฤติกรรมต่อ ทำให้ได้มีโอกาสฝึกฝนอย่างต่อเนื่อง นอกจากนั้นผู้เรียนครึ่งหนึ่งอยากให้มีเวลาในการฝึกปฏิบัติที่เกี่ยวกับงานตำรวจเพิ่มขึ้น ส่วนระยะเวลาการฝึกด้านอื่นๆก็ได้อยู่แล้ว เมื่อฝึกแล้วสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง

6. แหล่งความรู้และสื่อการสอน

แหล่งความรู้มีความน่าสนใจและหลากหลาย ได้รับประสบการณ์ตรงจากการทำกิจกรรมร่วมกันเสริมจากเนื้อหาการเรียนรู้ ก่อให้เกิดประโยชน์ในเสริมสร้างจิตสำนึก ส่วนสื่อการสอนสามารถทำให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาได้อย่างลึกซึ้ง เข้าใจง่ายน่าสนใจ น่าติดตาม และน่าประทับใจ มีคู่มือสำหรับการปฏิบัติตนทั้งในเรื่องงานและการพัฒนาด้านจิตใจ

7. สภาพแวดล้อม

สภาพแวดล้อม มีความเหมาะสม สภาพเงียบสงบ ไม่มีการรบกวน อากาศบริสุทธิ์ เป็นธรรมชาติ ทำให้จิตใจผ่อนคลาย มีสมาธิในการเรียนรู้ ส่งเสริมต่อการทำกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะ มีห้องจัดสัมมนาที่เงียบสงบ เหมาะแก่การทำสมาธิ อาหารดีมีประโยชน์ต่อร่างกาย สถานที่สามารถจัดกิจกรรมได้หลากหลาย มีการฝึกโยคะ นั่งสมาธิ ฝึกยุทธวิธี สถานการณ์จำลอง และการบรรยาย

3.2 ปัญหาอุปสรรคของการนำโปรแกรมเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจไปใช้

ในการวิจัยครั้งนี้ไม่พบปัญหาอุปสรรคของการนำโปรแกรมเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นอาสาสมัครตำรวจกลุ่มทดลองในการวิจัย

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่องการพัฒนาโปรแกรมเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ ผู้วิจัยมีประเด็นที่นำมาอภิปราย 3 ประเด็นคือ

1. ผลการพัฒนาโปรแกรม เพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ
2. ผลการทดลองใช้โปรแกรมที่พัฒนาขึ้นเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ

3. ผลการศึกษาปัญหาอุปสรรคและข้อสนับสนุนของการนำโปรแกรมเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจไปใช้

1. ผลการพัฒนาโปรแกรม เพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ

การพัฒนาโปรแกรม เพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ มีวัตถุประสงค์เพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ เนื่องจากอาสาสมัครตำรวจเป็นเพียงประชาชนไม่ได้ผ่านการฝึกอบรมในด้านการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจมาก่อน มีแต่เพียงการฝึกอบรมในระยะสั้นๆ โดยมีเนื้อหาเกี่ยวกับเกี่ยวกับกฎหมายและข้อควรปฏิบัติที่เกี่ยวข้องให้กับอาสาสมัครตำรวจในการช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ตำรวจในการปฏิบัติงาน ซึ่งในบางครั้งการปฏิบัติงานของอาสาสมัครตำรวจอาจกระทบต่อสิทธิของบุคคลอื่น หรือในบางครั้งอาจเือต่อการเป็นผู้กระทำผิดเสียเอง ดังนั้นการให้การศึกษาแก่อาสาสมัครตำรวจ จึงจำเป็นต้องมีการเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจให้คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก

โปรแกรมที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ เริ่มดำเนินการหลังจากอาสาสมัครตำรวจกลุ่มทดลองเข้าร่วมการฝึกอบรมตามโครงการฝึกอบรมการปฏิบัติงานของอาสาสมัครตำรวจประจำปี 2553 ในระหว่างวันที่ 26 ถึงวันที่ 27 เดือน มิถุนายน พ.ศ. 2553 แล้ว จากนั้นให้อาสาสมัครตำรวจกลุ่มทดลองเข้ารับการฝึกอบรมตามโครงการฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ และเสริมเนื้อหาการเรียนรู้ โดยให้อาสาสมัครตำรวจฝึกปฏิบัติร่วมกันตามกิจกรรมเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะในด้าน การอาสาช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ตำรวจในการปฏิบัติงาน การแบ่งปันช่วยเหลือผู้อื่นในสังคม และการฝึกด้วยตนเองตามคู่มือเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ ภายในระยะเวลาที่กำหนด ซึ่งแตกต่างจากเนื้อหาสาระเดิม ตามโครงการฝึกอบรมการปฏิบัติงานของอาสาสมัครตำรวจประจำปี 2553 ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็น การทบทวนความรู้ของอาสาสมัครตำรวจในการช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ตำรวจในการป้องกันปราบปรามอาชญากรรมประเภทต่างๆ เช่น ยาเสพติด การโจรกรรมและอาชญากรรมอื่นๆ โดยมีเนื้อหาการเรียนรู้ เกี่ยวกับกฎหมายและข้อควรปฏิบัติที่เกี่ยวข้องให้กับอาสาสมัครตำรวจ ในการช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ตำรวจในการปฏิบัติงานรวมทั้งการฝึกภาคปฏิบัติด้านยุทธวิธีตำรวจ ในการช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ตำรวจในการปฏิบัติงาน ตามประมวลกฎหมายอาญา และกฎหมายวิธีพิจารณา

ความอาญา และระเบียบต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมีการฝึกอบรมเป็นปกติประจำทุกปี (รายละเอียดโครงการดูตามภาคผนวก ง)

โปรแกรมเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจที่พัฒนาขึ้น มีองค์ประกอบคือ 1. วัตถุประสงค์ 2. กลุ่มผู้เรียน 3. ผู้สอน 4. เนื้อหาสาระ 5. กิจกรรมการเรียนรู้ 6. ระยะเวลา 7. แหล่งความรู้และสื่อการเรียนรู้ 8. สภาพแวดล้อม 9. การประเมินผล และมีกระบวนการเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะ ได้แก่ 1. การสนทนา 2. การฝึกสมาธิ 3. การทำความเข้าใจแก่นิยาม 4. การเรียนรู้ผ่านละคร 5. การอ่านชีวประวัติบุคคลสำคัญ 6. การทำงานช่วยเหลือสังคม โดยสามารถอธิบายแยกตามองค์ประกอบของโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนดังต่อไปนี้

1. วัตถุประสงค์ของโปรแกรม คือ การพัฒนาโปรแกรมทางการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ ดังนั้นโปรแกรมที่จัดขึ้นต้องเป็นการนำโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนมาใช้เพื่อจัดกิจกรรมให้กับอาสาสมัครตำรวจ เนื่องจากโปรแกรมทางการศึกษานอกระบบมีความเหมาะสมและเป็นประโยชน์กับกลุ่มเป้าหมาย เพราะกลุ่มเป้าหมายคือ อาสาสมัครตำรวจและอยู่ในวัยผู้ใหญ่ ซึ่งสอดคล้องแนวคิดในเรื่องการให้การศึกษาแก่ผู้ใหญ่ของ Knowles (1980) ที่เน้นประสบการณ์เดิม และความต้องการที่จะการเรียนรู้ของผู้เรียนเองและสอดคล้องกับความหมายของการศึกษานอกระบบโรงเรียน (อาชัญญา รัตนอุบล, 2540) ที่ว่า “กิจกรรมทางการศึกษาและมวลประสบการณ์ความรู้ใดๆ ก็ตามที่ได้จัดขึ้นโดยบุคคล หน่วยงาน และสถาบันต่างๆ ในสังคม โดยได้จัดขึ้นนอกเหนือไปจากการศึกษาในระบบโรงเรียนภาคปกติ เพื่อพัฒนาความรู้ ความสามารถ ทักษะและทัศนคติที่พึงประสงค์ของกลุ่มเป้าหมายต่างๆ โดยยึดหลักการที่ว่า เป็นการสนองความต้องการความสนใจและแก้ปัญหาให้แก่กลุ่มเป้าหมายนั้น” ฉะนั้นการศึกษานอกระบบโรงเรียนดังกล่าวจึงเป็นการศึกษาที่เหมาะสมสำหรับกลุ่มอาสาสมัครตำรวจ นี้ โดยมีลักษณะที่ยืดหยุ่นในการจัดการศึกษา ไม่ว่าจะเป็นตัวผู้สอน ผู้เรียน สถานที่ เวลา หลักสูตร และการประเมินผล ซึ่งเป็นกลุ่มที่เป็นผู้ใหญ่ และยังสอดคล้องกับ อุ่นตา นพคุณ (2546) ที่ว่า “การศึกษานอกระบบโรงเรียนจะต้องตอบสนองความต้องการและปัญหาของกลุ่มเป้าหมายได้”

2. ผู้เรียน

ผู้เรียนต้องมีประสบการณ์การทำงานอย่างน้อย 1 ปี และผ่านการฝึกอบรมมา แล้วอย่างน้อย 1 ครั้ง ทำให้ผู้เรียนมีประสบการณ์แตกต่างกันตามประสบการณ์ของการทำงานและจำนวนการเข้ารับการอบรมที่แตกต่างกัน ทำให้สามารถเรียนรู้และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างรุ่นพี่และรุ่นน้อง รวมทั้งการกำหนดให้ผู้เข้ารับการอบรมต้องมีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป ทำให้ผู้เข้ารับการอบรมในแต่ละกลุ่มมีอายุที่คละกันไป โดยแบ่งเป็นกลุ่มๆ ละ 5 คน ทำให้สามารถ

แลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการดำเนินชีวิตและเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นช่วยเหลือซึ่งกันและกันสอดคล้องกับ ชาญ สวัสดิ์สาธา (2539) ที่ว่าผู้เรียนควรมีจำนวนเหมาะสมกับกิจกรรม เพื่อให้สามารถทำกิจกรรมได้อย่างทั่วถึง และจากการที่ผู้เรียนมาจากที่ต่างๆ กันก็จะทำให้ผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์เกิดความร่วมมือในการทำกิจกรรม การเห็นความสำคัญของการเข้าร่วมโปรแกรมและการฝึกฝนด้วยตนเองมีผลต่อการเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะของผู้เรียน

3. ผู้สอน

ผู้สอนจึงเป็นปัจจัยที่สำคัญในการจัดโปรแกรม เป็นผู้ดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้เรียนจะเรียนรู้ได้ดีหรือไม่ขึ้นอยู่กับ การถ่ายทอดและความเชื่อถือในตัวผู้สอนเป็นสำคัญ รวมถึงการจัดกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนเรียนรู้จากประสบการณ์จริง มีการเรียนรู้ร่วมกันในการทำกิจกรรม ฝึกให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็นร่วมกันคิดวิเคราะห์ วิพากษ์ ต่อประสบการณ์ในการเรียนรู้ที่ได้รับ จนเกิดเป็นสำนึกที่ดีในการทำงานช่วยเหลือสังคม มีจิตใจที่เอื้อเฟื้อต่อเพื่อนมนุษย์ ผู้สอนต้องมีเทคนิคการถ่ายทอดที่ทำให้ผู้เรียนได้คิดได้ด้วยตนเองโดยผ่านกิจกรรมเรียนรู้จากประสบการณ์จริงและการสอนในรูปแบบของการร่วมแสดงความคิดเห็นกันในกลุ่มที่มีต่อเนื้อหาการเรียนรู้เพื่อที่จะได้ข้อสรุปในการนำไปใช้ชีวิตประจำวัน ซึ่งสอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้จากประสบการณ์สำหรับผู้ใหญ่ที่เป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่แตกต่างจากอดีตและแตกต่างจากรูปแบบการเรียนรู้ของกลุ่มอื่น ผู้สอนจะไม่ใช้ศูนย์กลางของการเรียนรู้ ผู้เรียนไม่ใช่ผู้รับ แต่จะเป็นกระบวนการที่ผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ได้ใช้ประสบการณ์เดิมหรือความรู้เดิมผนวกกับความรู้ใหม่ สร้างเป็นความรู้ของผู้เรียนเอง (Lee and Caffarella, 1994) โดยเป็นความพยายามในการเชื่อมโยงระหว่าง ทฤษฎีและปฏิบัติ เป็นการบูรณาการความรู้ใหม่หรือประสบการณ์ใหม่กับความรู้เดิมหรือประสบการณ์เดิม เพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงของบุคคล (อาชญญา รัตนอุบล, 2547)

4. เนื้อหา

เนื้อหาที่สอนเน้นในเรื่อง การเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ โดยแบ่งเป็น 2 ด้าน ด้านการสร้างความรู้ความตระหนักรู้ คือ การรับรู้ปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม ชุมชน และการรับรู้แนวทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นว่าควรทำอย่างไรเพื่อแก้ปัญหานั้น ด้านการคำนึงถึงส่วนรวมร่วมกัน คือ การรับอาสาที่จะทำบางสิ่งบางอย่างเพื่อสังคมโดยการอาสาช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ตำรวจในการปฏิบัติงานตามประมวลกฎหมายอาญา และกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และระเบียบต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง และการแบ่งปันช่วยเหลือผู้อื่นในสังคมโดยเป็นการให้ความร่วมมือในการปฏิบัติ และ/หรือการสนับสนุนทรัพยากรต่างๆ เพื่อใช้ในการปฏิบัติตามกิจกรรมเพื่อลดและแก้ไขปัญหาของท้องถิ่น และชุมชน สังคม เช่นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน สังคม การดูแลสุขภาพอนามัยและสิ่งของส่วนรวม เป็นต้น

เนื้อหาจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ผู้จัดโปรแกรมต้องจัดให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ สามารถตอบสนองความต้องการได้และปัญหาของผู้เรียนได้ สามารถนำไปใช้ในการทำงานและชีวิตประจำวันได้จริง (อาชัญญา รัตนอุบล, 2540) การถ่ายทอดเนื้อหาต้องให้เข้าใจง่ายและมีความน่าสนใจสามารถสร้างความประทับใจให้กับผู้เรียนได้

5. กิจกรรมการเรียนรู้

กิจกรรมการเรียนรู้ของโปรแกรมเป็นกิจกรรมรูปแบบการเรียนรู้ เพื่อให้เกิดการสะท้อนกลับ (Critical Reflection) คือการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นภายในตนเอง เป็นการทำให้ผู้เรียนซึ่งเคยเป็นแค่ผู้ฟัง เริ่มตระหนักและมองเห็นปัญหาที่ในสังคมที่เขาดำรงอยู่ (Mezirow, 1991) และจากกระบวนการนี้เอง ผู้เรียนก็จะมีวิธีการอย่างไร้ครวญ วิพากษ์วิจารณ์ปัญหาต่างๆ ในสังคมได้อย่างลึกซึ้ง ยอมรับฟังผู้อื่นและไม่หลีกเลี่ยงภาวะหน้าตาของตนเอง เป็นการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นภายในตนเอง จนเข้าถึงกระบวนการสร้างจิตสำนึก (Conscientization) (Friere, 1970) เพื่อนำไปสู่การมีจิตสำนึกสาธารณะ มีการดำเนินกิจกรรมตามขั้นตอนของการเรียนรู้จากประสบการณ์และขั้นตอนของการเรียนรู้แบบร่วมกัน โดยมีกระบวนการเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจในโปรแกรมที่พัฒนาขึ้น ดังนี้คือ การฝึกสมาธิ เป็นการสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย โดยการจัดกิจกรรมที่เน้นให้ผู้เข้ารับการอบรมมีคลื่นสมองต่ำจน จิตเข้าสู่สภาวะอัลฟา จิตใจจะสงบเยือกเย็น เกิดความสมดุล อารมณ์ดี มีการผ่อนคลายสูง มีสมาธิสูง มีพลังความคิดด้านบวกสูง มีส่วนร่วมในการทำงาน และสร้างสัมพันธภาพที่ดี การสนทนา (Dialogue) เป็นการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เป็นการให้อาสาสมัครตำรวจตั้งปัญหาสังคมมาขบคิดให้ลึกลงไปให้ถึงรากหรือสาเหตุของปัญหา โดยการหยิบยกประเด็นปัญหาขึ้นมาเพื่อการเสวนาหรือการตั้งคำถาม เพื่อให้กลุ่มมองเห็นปัญหาจากประสบการณ์รอบตัวและจะนำไปสู่การคิดอย่างวิพากษ์วิจารณ์ เรียกว่า Problem-posing Method โดยให้อาสาสมัครตำรวจผู้ประสานงานกลุ่มหยิบประเด็นที่สมาชิกกลุ่มนำเสนอเพื่อให้กลุ่มอภิปรายและแสวงหาคำตอบ ผู้ประสานงานจะกระตุ้นให้สมาชิกกลุ่มแสวงหาความเป็นจริง ช่วยให้คนมองเห็นปัญหาไม่ใช่ยอมรับปัญหาที่เกิดขึ้นโดยไม่มีข้อโต้แย้ง โดยให้อาสาสมัครตำรวจเป็นผู้คิด เป็นผู้กระทำได้ รู้จักคิด รู้จักถาม เพื่อสะท้อนให้เห็นว่า เขามองสภาพการณ์ที่เป็นอยู่นี้อย่างไร จนเกิดความตระหนัก และจะนำไปสู่การคิดอย่างวิพากษ์วิจารณ์ และเกิดจิตสำนึกขั้นวิพากษ์ และเข้าถึงกระบวนการจิตสำนึก (Conscientization) (Friere, 1970) การทำความเข้าใจค่านิยม (Value clarification) เป็นการปลูกฝังค่านิยม จริยธรรม คือหลักการปฏิบัติตนต่อสิ่งต่างๆ ที่บุคคลถือว่าดีงามถูกต้องและควรค่าแก่การยึดถือ โดยการใช้คำถามเป็นการกระตุ้นให้อาสาสมัครตำรวจเกิดการถกคิดด้วยตนเองเกี่ยวกับค่านิยมหรือจริยธรรมของตนเองโดยผู้สอนยังนำกิจกรรมอื่น ๆ เช่น การแสดงละคร สถานการณ์จำลอง การเล่านิทาน การแสดงบทบาทสมมติ ไปใช้ในชั้นเรียน โดยใช้กิจกรรมเป็นเครื่องมือกระตุ้นให้อาสาสมัคร

ตำรวจแต่ละคนแสดงความคิดเห็นของตนเองเกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ ออกมาเพื่อทำความเข้าใจให้ อาสาสมัครตำรวจได้เกิดการนึกคิด และเกิดความกระจำงในค่านิยมของตนเองและปฏิบัติตนตาม ค่านิยมของตนที่ตั้งใจไว้ (Knowles, 1990)และเป็นการกระตุ้นให้อาสาสมัครตำรวจแสวงหาค่านิยม มาเป็นหลักหรืออุดมการณ์ในการดำรงชีวิตของตน และช่วยให้เกิดความกระจำงในค่านิยมที่ตนเอง เลือกรยึดถือ ซึ่งถ้าเกิดความกระจำงแล้ว ก็อาจปรับเปลี่ยนหรือยึดถือค่านิยมนั้นอย่างมั่นคงขึ้น การศึกษาประวัติบุคคลสำคัญ(Biographical reading) เป็นการนำเสนอข้อมูลใหม่ ประสบการณ์ใหม่ ผ่านกิจกรรม การศึกษาชีวประวัติบุคคลสำคัญที่ทาประโยชน์เพื่อสังคม การเรียนรู้ผ่านละคร (dramatization) เป็นการฉายภาพกิจกรรมหรือ การแสดงเพื่อสร้างความตระหนักรู้ เป็นการถ่ายทอด เรื่องราวผ่าน การแสดงภาพยนตร์ หรือ ละคร ที่เป็นการกระตุ้นจิตสำนึก การให้อาสาสมัครตำรวจ ทำงานช่วยเหลือสังคมในรูปแบบต่างๆ ร่วมกันทำเช่น กิจกรรมเพื่อสังคม และการบำเพ็ญ ประโยชน์เพื่อสังคม

6. ระยะเวลา

ระยะเวลาการจัดโปรแกรมใช้เวลาทั้งสิ้น 110 ชั่วโมง แบ่งออกเป็น 3 ระยะ คือ

ระยะที่ 1 การเข้าร่วมโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึก สาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ ในวันที่ 2 เดือนกรกฎาคม ถึง วันที่ 5 เดือนกรกฎาคมพ.ศ. 2553

ระยะที่ 2 การเข้าร่วมโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึก สาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ ในวันที่ 9 เดือนกรกฎาคม ถึง วันที่ 11 เดือนกรกฎาคมพ.ศ. 2553

ระยะที่ 3 การปฏิบัติด้วยตนเองตามคู่มือเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัคร ตำรวจ ในวันที่ 12 เดือนกรกฎาคม ถึง วันที่ 10 เดือน สิงหาคม พ.ศ. 2553 รวมเป็นระยะเวลา 30 วัน โดยให้ผู้ควบคุมการปฏิบัติงานของอาสาสมัครตำรวจ เป็นผู้ประเมินพฤติกรรมของอาสาสมัคร ตำรวจที่เข้าร่วมโปรแกรม (หัวหน้าชุดของอาสาสมัครตำรวจ และเจ้าหน้าที่ตำรวจ) จำนวน 2 ครั้ง คือก่อนเริ่มโครงการ และเมื่อเสร็จสิ้นโครงการเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ โดยใช้แบบประเมินพฤติกรรมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น และการสัมภาษณ์กลุ่มทดลองหลังเสร็จสิ้น โครงการ

ผู้เรียนมีความเห็นว่าระยะเวลาในการเรียนรู้มีความเหมาะสมดี การแบ่งเป็นสองช่วง ทำให้ได้กลับไปปฏิบัติมีโอกาสคิดทบทวน ฝึกช่วงวันหยุดเหมาะสมดีเพราะอาสาสมัครตำรวจมี ภาระงานประจำด้วย จะได้รู้สึกผ่อนคลาย นอกจากนั้นเมื่ออบรมเสร็จแล้วอีกหนึ่งเดือนยังมีการ ประเมินพฤติกรรมต่อ ทำให้ได้มีโอกาสฝึกฝนอย่างต่อเนื่อง

ระยะเวลาจึงเป็นปัจจัยที่สำคัญที่จะต้องจัดให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และสอดคล้องกับความสะดวกของผู้เรียนในการเข้าร่วมกิจกรรมได้เต็มเวลา ต้องจัดระยะเวลาให้เพียงพอต่อการเรียนรู้และฝึกปฏิบัติ เพื่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงทั้งในด้านจิตสำนึกและพฤติกรรมที่แสดงออก ระยะเวลาในการฝึกต้องไม่มากหรือน้อยเกินไป ต้องให้ผู้เข้ารับการอบรมรู้สึกผ่อนคลาย และมีความพึงพอใจสามารถเข้าร่วมอบรมได้เต็มเวลา ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของ Martin (1990) ที่กล่าวว่า การจัดกิจกรรมการศึกษาผู้ใหญ่ที่ดีต้องคำนึงถึงความสะดวกของผู้เรียนและความพร้อมในด้านเวลา

7. แหล่งความรู้และสื่อการสอน

แหล่งความรู้และสื่อการสอนจึงเป็นปัจจัยที่ส่งเสริมและกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความอยากเรียนรู้ เกิดความประทับใจ เกิดการเรียนรู้ขึ้นด้วยตนเองจากการสัมผัสประสบการณ์ตรง ทั้งสื่อบุคคลที่เป็นวิทยากร ละครและภาพยนตร์ ที่นำมาสู่การเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะ เป็นการผสมผสานระหว่างความรู้และประสบการณ์เดิม กับประสบการณ์ใหม่ผ่านการเรียนรู้ร่วมกันของอาสาสมัครตำรวจ และการสะท้อนความคิดเชิงวิพากษ์ โดยอาศัยแหล่งความรู้และสื่อการสอน ที่มีความสมบูรณ์พร้อมและเข้าถึงจิตใจผู้เรียนสอดคล้องกับ Evans (1994) ที่กล่าวว่าทางการเรียนรู้จากประสบการณ์จะทำให้เกิดประโยชน์อย่างมากมาต่อบุคคล เป็นทรัพยากรที่มีคุณค่ามากมายของบุคคล การเรียนรู้จากประสบการณ์เป็นการเรียนรู้เพิ่มความรู้ เพิ่มทักษะที่ได้รับผ่านชีวิตและการปฏิบัติ จากการทำงาน เป็นการศึกษาที่ไม่เป็นทางการจากการศึกษาทุกประเภท และการเรียนรู้จากประสบการณ์ของผู้ใหญ่จะเกิดขึ้นได้เมื่อ บุคคลได้เกี่ยวข้องกับกิจกรรม และวิพากษ์วิจารณ์อย่างมีเหตุผล จะเป็นประโยชน์ต่อการทำงานและการดำรงชีพ Pfeiffer (1983)

8. สภาพแวดล้อม

สภาพแวดล้อมเป็นปัจจัยที่สำคัญที่ผู้จัด โปรแกรมให้ความสำคัญ เพราะเป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ที่ดีขึ้น การเสริมสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ดี และผ่อนคลายเป็นกันเอง มีสภาพแวดล้อมที่เงียบสงบ จะช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ได้ดีขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส ยังได้อธิบายเกี่ยวกับเรื่องการเรียนรู้ด้วยว่า ในภาวะที่จิตปลอดโปร่งเป็นอิสระจะเป็นจิตที่เรียนรู้ได้ดีที่สุด มีความจำที่ดีที่สุด อันจะเป็นประโยชน์ในด้านการศึกษาเป็นอย่างมากด้วย (อุไรวรรณ ขมวัฒนา, 2539) ซึ่งสอดคล้องกับเกียรติวรรณ อมาตยกุล (2543) ที่กล่าวว่า คนเราจะมีการเรียนรู้สิ่งต่างๆ ได้สูงสุด เมื่อจิตใจอยู่ในสภาวะผ่อนคลายที่สุด ปราศจากความตึงเครียดและความวิตกกังวล

9. การประเมินผล

การวัดและประเมินผล โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ มีวิธีการประเมินหลายรูปแบบ เช่น แบบวัดจิตสำนึก

สาธิตของอาสาสมัครตำรวจ แบบประเมินพฤติกรรมที่สอดคล้องกับจิตสำนึกสาธารณะ แบบประเมินโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน แบบสัมภาษณ์ความคิดเห็นที่มีต่อโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน

แบบวัดมีความเข้าใจง่าย จำนวนข้อไม่มากหรือน้อยจนเกินไป ไม่น่าเบื่อ สามารถตอบได้ตามข้อเท็จจริง ตามความคิดเห็น มีทั้งการทำงานของอาสาสมัครตำรวจ และ การใช้ชีวิตในสังคม ทำสามารถประเมินได้ว่าตนเอง มีจิตสำนึกสาธารณะและพฤติกรรมที่สอดคล้องกับการมีจิตสำนึกสาธารณะที่เพิ่มขึ้นหรือไม่เพียงใด

การประเมินพฤติกรรมจิตสำนึกสาธารณะ โดยหัวหน้าชุดของอาสาสมัครตำรวจซึ่งเป็นกรรมการชุมชนของอาสาสมัครตำรวจผู้นั้นจะทำได้ได้ข้อมูลที่มาจากการเป็นจริง ส่วนการประเมินพฤติกรรมที่สอดคล้องกับการมีจิตสำนึกสาธารณะ โดยเจ้าหน้าที่ตำรวจผู้ควบคุมการปฏิบัติ ทำให้ได้ทราบผลการปฏิบัติในอีกแง่มุมหนึ่งอย่างครบถ้วน สอดคล้องกับ Kolb (1995) ที่กล่าวว่าการประเมินผลควรมีหลายรูปแบบ มีการประเมินกระบวนการเรียนรู้ กระบวนการจัดการเรียนการสอน และประเมินการปฏิบัติ และยังให้บุคคลภายนอกเข้าร่วมประเมินผลการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียน ทั้งก่อนและหลังเข้าเรียนตาม โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน ดังที่ นิสิต ชูโต (2536) กล่าวว่า การประเมินที่ดี สามารถทำให้งานวิจัยมีคุณค่าน่าเชื่อถือ

2. ผลการทดลองใช้โปรแกรมที่พัฒนาขึ้น เพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ

1. หลังการเข้าร่วมโปรแกรมเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ ระดับมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะก่อนและหลังการทดลองของกลุ่มทดลอง มีความแตกต่างที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 แสดงว่ากลุ่มทดลองมีระดับมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะแตกต่างกันระหว่างก่อนการทดลองและหลังการทดลอง โดยหลังการทดลองมีคะแนนเฉลี่ยที่สูงขึ้นกว่าก่อนการทดลอง (\bar{X} ก่อนการทดลอง = 3.72, \bar{X} หลังการทดลอง = 4.61)

2. หลังการเข้าร่วมโปรแกรมเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ ระดับมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมหลังการทดลอง มีความแตกต่างที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 แสดงว่ากลุ่มทดลองมีระดับมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะแตกต่างกันกับกลุ่มควบคุม โดยหลังการทดลอง กลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยที่สูงขึ้นกว่ากลุ่มควบคุม (\bar{X} กลุ่มทดลอง = 4.61, \bar{X} กลุ่มควบคุม = 3.85)

จากผลการวิจัย อาสาสมัครตำรวจกลุ่มทดลองที่ได้เข้าร่วมโปรแกรมเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้อาสาสมัครตำรวจกลุ่มทดลองมีมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะสูงกว่าอาสาสมัครตำรวจกลุ่มควบคุม เนื่องมาจาก

โปรแกรมเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจนี้ ใช้กระบวนการเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะโดยมีกระบวนการเรียนรู้ในรูปแบบต่างๆ ดังนี้คือการฝึกสมาธิ เป็นการสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย โดยการจัดกิจกรรมที่เน้นให้ผู้เข้ารับการอบรมมีคลื่นสมองต่ำจน จิตเข้าสู่สภาวะอัลฟา จิตใจจะสงบเยือกเย็น เกิดความสมดุล อารมณ์ดี มีการผ่อนคลายสูง มีสมาธิสูง มีพลังความคิดด้านบวกสูง มีส่วนร่วมในการทำงาน และสร้างสัมพันธภาพที่ดี การสนทนา (Dialogue) เป็นการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เป็นการให้อาสาสมัครตำรวจตั้งปัญหาสังคมมาขบคิดให้ลึกลงไปให้ถึงรากหรือสาเหตุของปัญหา โดยให้อาสาสมัครตำรวจเป็นผู้คิด เป็นผู้กระทำเอง รู้จักคิด รู้จักถาม เพื่อสะท้อนให้เห็นว่า เขามองสภาพการณ์ที่เป็นอยู่นี้อย่างไร จนเกิดความตระหนักในปัญหา และรับรู้แนวทางแก้ไขเป็นการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นภายในตนเอง โดยเข้าถึงกระบวนการสร้างจิตสำนึก (Conscientization) การทำความเข้าใจค่านิยม (Value clarification) คือการนำเสนอหลักการปฏิบัติตนต่อสิ่งต่างๆ ที่บุคคลถือว่ามีคุณค่าและควรค่าแก่การยึดถือ เป็นการกระตุ้นให้อาสาสมัครตำรวจเกิดการทบทวนคิดด้วยตนเองเกี่ยวกับค่านิยมหรือจริยธรรมของตนเองเช่น การตั้งคำถามทางจริยธรรมให้เกิดการทบทวน การศึกษาประวัติบุคคลสำคัญ (Biographical reading) เป็นการนำเสนอข้อมูลใหม่ ประสบการณ์ใหม่ ผ่านกิจกรรมการศึกษาชีวประวัติบุคคลสำคัญที่ทำประโยชน์เพื่อสังคม การเรียนรู้ผ่านละคร (dramatization) เป็นการฉายภาพกิจกรรมหรือ การแสดงเพื่อสร้างความตระหนักรู้ เป็นการถ่ายทอดเรื่องราวผ่านการแสดงภาพยนตร์ หรือ ละคร ที่เป็นการกระตุ้นจิตสำนึก และการให้อาสาสมัครตำรวจทำงานช่วยเหลือสังคมในรูปแบบต่างๆ ร่วมกันทำเช่น กิจกรรมเพื่อสังคม และการบำเพ็ญประโยชน์เพื่อสังคม ซึ่งกระบวนการต่างๆ ในการเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ ดำเนินการตามขั้นตอนการเรียนรู้จากประสบการณ์ และการเรียนรู้แบบร่วมกันมาผสมผสาน และเสริมด้วยกิจกรรมรูปแบบการเรียนรู้ เพื่อให้เกิดการสะท้อนกลับ (Critical Reflection) คือการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นภายในตนเอง เป็นการทำให้ผู้เรียนซึ่งเคยเป็นแค่ผู้ฟัง เริ่มตระหนักและมองเห็นปัญหาที่ในสังคมที่เขาดำรงอยู่ (Mezirow, 1991) และจากกระบวนการนี้เอง ผู้เรียนก็จะมีวิธีการอย่างไร้ครวญ วิพากษ์วิจารณ์ปัญหาต่างๆ ในสังคมได้อย่างลึกซึ้ง ยอมรับฟังผู้อื่นและไม่หลีกเลี่ยงภาวะหน้าตาของตนเอง เป็นการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นภายในตนเอง จนเข้าถึงกระบวนการสร้างจิตสำนึก (Conscientization) (Friere, 1970) เพื่อนำไปสู่การมีจิตสำนึกสาธารณะสอดคล้องกับ ประภาภัทร นิยม และมิรา ชัยมทวาศ์ (2549) ที่กล่าวว่าในการจัดการเรียนรู้โดยใช้สถานการณ์จำลอง และโดยใช้วิถีทัศน์พฤติกรรมแม่แบบผู้วิจัยจัดให้นั่งสมาธิก่อนเรียนเพื่อให้เกิดการฝึกฝนการรับรู้ผ่านการฟังอย่างลึกซึ้ง การฝึกฝนการรู้คิดด้วยหลักการใช้เหตุผลและการรู้ปฏิบัติอย่างเหมาะสม เน้นกระบวนการกลุ่มโดยกำหนดเป็นกลุ่มเล็ก 4-6 คน ทุกคนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้และความสำเร็จของกลุ่ม ได้อภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นการแบ่งปันทรัพยากรการ

เรียนรู้ รวมทั้งการเป็นกำลังใจแก่กันและกัน มีการพัฒนาเสริมสร้างพฤติกรรมเชิงจิตสำนึก สาธารณะให้เกิดขึ้นในกลุ่ม และที่สำคัญคือนักเรียนได้ทำแผนที่ความคิดของตนเอง (Mind Mapping) ได้ลำดับความคิด ได้ทบทวนสิ่งต่างๆ เพราะแผนที่ความคิดด้านนอกเป็นสื่อให้เกิดแผนที่ความคิดด้านใน เป็นการเชื่อมโยงสิ่งที่เรียนรู้เข้าด้วยกัน สอดคล้องกับนันทวัฒน์ ชุนชี (2546); มุกิตา หวังคิด (2547) และธรรมนันทิกา แจ็งสว่าง (2547) ที่จัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาจิตสำนึกสาธารณะด้วยบทบาทสมมติ ตัวแบบและสื่อคอมพิวเตอร์ โดยการซึมซับเอากฎเกณฑ์ร่วมของสังคมมาเป็นส่วนหนึ่งของผู้เรียนซึ่งสอดคล้องกับ Burnard (1996) กล่าวว่า การมีประสบการณ์อย่างเดียวไม่เพียงพอที่จะมั่นใจว่ามีการเรียนรู้เกิดขึ้น ความสำคัญอยู่ที่การบูรณาการประสบการณ์ใหม่กับประสบการณ์เดิมโดยผ่านกระบวนการคิดทบทวน ซึ่งอาจเกิดขึ้นในตัวผู้เรียนโดยลำพัง หรือเกิดขึ้นโดยกระบวนการกลุ่มจากการอภิปราย และลักษณะของกิจกรรมที่ทำให้นักเรียนได้ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนและสิ่งแวดล้อม ได้เรียนรู้โดยการสังเกตจากตัวแบบต่างๆ สอดคล้องกับ Bandura, 1977; Lefrancois, 1994 กล่าวว่า การให้ผู้เรียนได้อภิปรายร่วมกันในกลุ่มใหญ่ โดยให้ตัวแทนจากกลุ่มเล็กเป็นผู้ร่วมอภิปราย และเปิดโอกาสให้สมาชิกกลุ่มเสนอสิ่งที่ได้ค้นพบจากกิจกรรม ทำให้ผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นของตนกับคนอื่นๆ การได้ข้อมูลป้อนกลับจากบุคคลรอบด้านยังเป็นการส่งเสริมการระลึกรู้ด้วยตนเองแก่ผู้เรียนผ่านความคิดเห็นของผู้อื่น สอดคล้องกับกลยุทธ์การสื่อสารของกองทัพบกเพื่อสร้างจิตสำนึกสาธารณะเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม กลยุทธ์หลักคือทำให้เรียนรู้จากการปฏิบัติจริงและการฝึกอบรมชี้แจงการใช้เหตุผล เน้นการให้ความรู้เพิ่มมากขึ้นเป็นหลัก (ถลธรริมา เกื้อสกุล, 2547) สอดคล้องกับกลยุทธ์การพิทักษ์สิ่งแวดล้อมประเทศไทย ของกรีนพีซ เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ที่ใช้แนวคิดขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่ เรื่องการสร้างพื้นที่สาธารณะของ ฮาเบอร์มาส ซึ่งหมายถึง การสร้างพื้นที่ให้สาธารณชนได้มาถกเถียง แสดงความคิดเห็น โดยมีกระบวนการให้ความรู้ การสร้างความเชื่อชุดใหม่ และการสร้างความตื่นตัวเรื่องสิ่งแวดล้อม ในระดับบุคคลอย่างอาสาสมัคร และในภาคส่วนต่างๆ ผู้สาธารณชน ผ่านกิจกรรมการอบรม เอกสาร และวิธีทัศน์ต่างๆ (พรศิริ ชีวาพัฒนานวงศ์, 2548)

3. เมื่อวิเคราะห์ระดับคะแนนพฤติกรรมจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ หลังเสร็จสิ้น โปรแกรมเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจในระยะที่ 3 จาก การประเมินโดยหัวหน้าชุดอาสาสมัครตำรวจ(กรรมการของชุมชนแต่ละชุมชนที่อาสาสมัครตำรวจผู้นั้นอาศัยอยู่) และเจ้าหน้าที่ตำรวจ(ผู้ควบคุมการปฏิบัติงานของอาสาสมัครตำรวจ) ของ กลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง ก่อนและหลังการทดลอง สามารถสรุปได้ดังนี้

1. ก่อนและหลังการทดลองพบว่าระดับคะแนนพฤติกรรมจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจกลุ่มทดลองสูงขึ้นกว่าก่อนทดลอง (หัวหน้าชุดอาสาสมัครตำรวจประเมิน \bar{X} ก่อนการทดลอง = 3.74, \bar{X} หลังการทดลอง = 4.42) (เจ้าหน้าที่ตำรวจประเมิน \bar{X} ก่อนการทดลอง = 3.71, \bar{X} หลังการทดลอง = 4.43)

2. หลังการทดลองพบว่าอาสาสมัครตำรวจกลุ่มทดลองมีระดับคะแนนพฤติกรรมจิตสำนึกสาธารณะสูงขึ้นกว่าอาสาสมัครตำรวจกลุ่มควบคุม (หัวหน้าชุดอาสาสมัครตำรวจประเมิน \bar{X} กลุ่มทดลอง = 4.42, \bar{X} กลุ่มควบคุม = 3.85) (เจ้าหน้าที่ตำรวจประเมิน \bar{X} กลุ่มทดลอง = 4.43, \bar{X} กลุ่มควบคุม = 3.86)

ผลจากการวิจัยครั้งนี้พบว่า ระดับคะแนนพฤติกรรมจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจกลุ่มทดลองหลังการทดลอง ที่ประเมินโดยหัวหน้าชุดอาสาสมัครตำรวจ และเจ้าหน้าที่ตำรวจ สูงขึ้นกว่าก่อนการทดลอง เมื่อทำการประเมินหลังเสร็จสิ้น โปรแกรมเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจในระยะที่ 3 ที่เป็นระยะในการฝึกปฏิบัติด้วยตนเอง รวมเป็นระยะเวลา 30 วัน ตามคู่มือเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะ ซึ่งแตกต่างกับอาสาสมัครตำรวจกลุ่มควบคุม หลังจากเข้าร่วมการฝึกอบรมตามโครงการฝึกอบรมการปฏิบัติงานของอาสาสมัครตำรวจประจำปี 2553 ในระหว่างวันที่ 26 ถึงวันที่ 27 เดือนมิถุนายน พ.ศ. 2553 แล้ว ให้มีการฝึกปฏิบัติงานตามคู่มือประชาชน ที่ให้ความรู้ในการปฏิบัติงานของอาสาสมัครตำรวจ ด้วยตนเอง และทำการประเมินพฤติกรรมจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจกลุ่มควบคุม พร้อมกับอาสาสมัครตำรวจกลุ่มทดลองโดยเมื่อก่อนการทดลองเสร็จสิ้นการฝึกอบรม (30 สิงหาคม 2553) โดยใช้ผู้ประเมินชุดเดียวกับกลุ่มทดลองตาม ผลการประเมินพบว่า ก่อนการทดลองและหลังการทดลอง กลุ่มควบคุมมีระดับคะแนนพฤติกรรมจิตสำนึกสาธารณะไม่แตกต่างกัน แสดงให้เห็นว่า โปรแกรมเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจที่ให้อาสาสมัครตำรวจกลุ่มทดลองฝึกเพิ่มเติมจากโปรแกรมปกติ ส่งผลต่อระดับพฤติกรรมจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจกลุ่มทดลองที่เพิ่มสูงขึ้นหลังการทดลอง สอดคล้องกับผลการวิจัยในเรื่องนี้ ที่พบว่าอาสาสมัครตำรวจกลุ่มทดลองมีระดับมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะแตกต่างกันกับกลุ่มควบคุมโดยหลังการทดลอง อาสาสมัครตำรวจกลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยที่สูงขึ้นกว่าอาสาสมัครตำรวจกลุ่มควบคุม ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวที่ว่าจิตสำนึกสาธารณะเมื่อปฏิบัติได้จนปลูกฝังให้ลึกลงไปในจิตใจแล้วจะกลายเป็นสิ่งที่ติดตัวอยู่ภายในก็จะสามารถกลายเป็นพฤติกรรมที่ยั่งยืนได้ (ไพบุลย์ วัฒนศิริธรรม และสังคม สัจจจร, 2543) สอดคล้องกับ ดวงเดือน พันธมนาวิน (2539) กล่าวว่า การพัฒนาจริยธรรมในวัยรุ่นและผู้ใหญ่นั้น ควรพัฒนาจิตใจโดยตรง คือ พัฒนาความรู้ ความคิด อารมณ์ ทักษะ และบุคลิกภาพต่างๆ เพื่อให้

เกิดผลต่อพฤติกรรมมากกว่าจะไปพัฒนาพฤติกรรมโดยตรง สอดคล้องกับวิชัญญ์ วังวิญญู (2548) กล่าวว่า การเรียนรู้ที่แท้เกิดจากสภาวะจิตที่โปร่งสบาย ได้สัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมและเชื่อมโยงกับชีวิตตนเอง การเรียนรู้ดังกล่าวจึงเป็นการเรียนรู้ที่มีความหมายและมีความคงทน สอดคล้องกับบทสัมภาษณ์ตามคู่มือเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ โดยการสัมภาษณ์อาสาสมัครตำรวจกลุ่มทดลอง หลังเสร็จสิ้นการโปรแกรม พบว่าเนื้อหาในแต่ละรายวิชานั้น สอนให้ผู้เรียนคัดเลือกเหตุการณ์ที่เป็นปัญหา แม้ปัญหาเหล่านั้นจะไม่มีผลกระทบต่อตนเองโดยตรง คำนี้ถึงประโยชน์ของส่วนรวมควบคู่กับประโยชน์ส่วนตัว มีความรู้สึกเป็นเจ้าของส่วนรวม เกิดความปรารถนาที่จะแก้ไขปัญหของสังคม เชื่อมมั่นในความสามารถของตนเองและพลังของการรวมกลุ่มในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมและสอนให้มีความรักความเอื้ออาทรต่อบุคคลทั้งที่รู้จักและไม่รู้จัก โดยการเรียนรู้จะเกิดขึ้นภายในตัวผู้เรียนเอง การเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงช่วยให้ ผู้เรียนเกิด การคิดวิเคราะห์ วิพากษ์ จนเกิดความเข้าใจที่ลึกซึ้งขึ้น ทั้งในแง่อารมณ์ ความคิด จิตใจ และความรู้ การให้ผู้เรียนได้มีประสบการณ์ตรง การเผชิญกับสถานการณ์จริงหรือสถานการณ์จำลองที่เหมือนจริง จะช่วยให้ผู้เรียนเปลี่ยนแปลงแบบองค์รวม คือ ทั้ง ความรู้ ทักษะ และพฤติกรรม จนเกิดเป็นสำนึกที่ดี และนำไปสู่ช่วยเหลือการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจและช่วยเหลือสังคม ของอาสาสมัครตำรวจที่เพิ่มมากขึ้นกว่าก่อนเข้ารับการอบรมตามโครงการ ซึ่งเป็นขั้นตอนที่ผู้เรียนนำทักษะคิดต่อประสบการณ์ใหม่ไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องและสร้างเป็นประสบการณ์ใหม่สำหรับตนเอง ภายหลังจาก การเรียนรู้ผ่านรูปแบบของ การฝึกสมาธิ การสนทนา (Dialogue) การทำความเข้าใจค่านิยม (Value Clarification) การศึกษาประวัติบุคคลสำคัญ (Biographical reading), การเรียนรู้ผ่านละคร (Dramatization) และการทำงานช่วยเหลือสังคมในรูปแบบต่างๆ โดยเป็นรูปแบบการเรียนรู้ เพื่อให้ เกิดการสะท้อนกลับ (Critical Reflection) คือการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นภายในตนเอง เป็นการทำให้ผู้เรียนซึ่งเคยเป็นแค่ผู้ฟัง เริ่มตระหนักและมองเห็นปัญหาที่ในสังคมที่เขาดำรงอยู่ (Mezirow, 1991) และจากกระบวนการนี้เอง ผู้เรียนก็จะมีการคิดอย่างใคร่ครวญ วิพากษ์วิจารณ์ปัญหาต่างๆ ในสังคมได้อย่างลึกซึ้ง ยอมรับฟังผู้อื่น และไม่หลีกเลี่ยงภาวะหน้าที่ของตนเอง เป็นการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นภายในตนเอง จนเข้าถึงกระบวนการสร้างจิตสำนึก (Conscientization) (Friere, 1970) เพื่อนำไปสู่การมีจิตสำนึกสาธารณะ ดังนั้นการเสริมสร้าง มโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะ ต้องทำแบบบูรณาการ (integrated) และเป็นองค์รวม (holistic) โดยเป็นการพัฒนาทั้ง จิตใจ สติปัญญา และพฤติกรรมของบุคคล โดยมุ่งเน้น ให้เป็นบุคคลที่มีจิตสำนึกในการกระทำเพื่อส่วนรวม มีคุณธรรม มีความรัก ความเมตตา กรุณา มีปัญญา สามารถคุ้มครองเพื่อนมนุษย์ สามารถปกป้องคุ้มครองธรรมชาติได้ หรือเรียกว่าเป็นบุคคลที่มีจิตสำนึกสาธารณะ (พระธรรมปิฎก, 2543)

ดังนั้นการที่อาสาสมัครตำรวจกลุ่มทดลองได้เข้าร่วมโปรแกรมเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ โดยดำเนินการตามขั้นตอนการเรียนรู้จากประสบการณ์ และการเรียนรู้แบบร่วมกัน เสริมด้วยกิจกรรมรูปแบบการเรียนรู้เพื่อให้เกิดการสะท้อนกลับ (Critical Reflection) เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้อาสาสมัครตำรวจกลุ่มทดลองมีมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะและพฤติกรรมจิตสำนึกสาธารณะสูงกว่าอาสาสมัครตำรวจกลุ่มควบคุม

3. ผลการศึกษาปัญหาอุปสรรคและข้อสนับสนุนของการนำโปรแกรมเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจไปใช้

3.1 ข้อสนับสนุนของการนำโปรแกรมเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ

1. ผู้เรียน

ผู้เรียนเป็นสิ่งสำคัญที่สนับสนุนในการจัดโปรแกรม การคัดเลือก ผู้เรียนที่มีประสบการณ์การทำงาน และการเข้ารับการอบรม ทำให้ผู้เรียนมีประสบการณ์แตกต่างกันตามประสบการณ์ของการทำงานและจำนวนการเข้ารับการอบรมที่แตกต่างกัน ทำให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างรุ่นพี่และรุ่นน้อง รวมทั้งการกำหนดให้ผู้เข้ารับการอบรมในแต่ละกลุ่มมีอายุที่คละกันไป ทำให้สามารถแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการดำเนินชีวิต และเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยในการอบรมมีการแบ่งเป็นกลุ่มย่อย ทำให้เกิดการเรียนรู้ที่จะทำงานร่วมกัน แลกเปลี่ยนและถ่ายทอดประสบการณ์ซึ่งกันและกัน จนได้ข้อสรุปเกิดความรู้ใหม่ (ชาญ สวัสดิ์สาตี, 2539)

2. ผู้สอน

ผู้สอนเป็นสิ่งสำคัญที่สนับสนุนในการจัดโปรแกรม ผู้สอนเป็นผู้ดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้เรียนจะเรียนรู้ได้ดีหรือไม่ขึ้นอยู่กับ การถ่ายทอดและความเชื่อถือในตัวผู้สอนเป็นสำคัญ ผู้สอนต้องมีประสบการณ์ตรงในเรื่องที่สอน รวมถึงสามารถจัดกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนเรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกให้ผู้เรียน ได้แสดงความคิดเห็นร่วมกันคิดวิเคราะห์ วิพากษ์ ต่อประสบการณ์ในการเรียนรู้ที่ได้รับ จนเกิดเป็นสำนึกที่ดีในการทำงานช่วยเหลือสังคม มีจิตใจที่เอื้อเฟื้อต่อแผ่ ต่อเพื่อนมนุษย์ ผู้สอนต้องมีเทคนิคการถ่ายทอดที่ทำให้ผู้เรียนได้คิดได้ด้วยตนเอง โดยผ่านกิจกรรมเรียนรู้จากประสบการณ์จริงและการสอนในรูปแบบของการร่วมแสดงความคิดเห็นกันในกลุ่มที่มีต่อเนื้อหาการเรียนรู้เพื่อที่จะได้ข้อสรุปในการนำไปใช้ชีวิตประจำวัน สอดคล้องกับ ชาญ สวัสดิ์สาตี (2539) ที่ว่าผู้สอนต้องมีความรอบรู้ มีประสบการณ์ในเนื้อหาที่จะ

ถ่ายทอดได้อย่างดี และมีความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ ประสบการณ์ และเนื้อหา สามารถสร้างบรรยากาศในการเรียนรู้ที่เป็นกันเอง

3. กิจกรรมการเรียนรู้

กิจกรรมการเรียนรู้เป็นสิ่งสำคัญที่สนับสนุนในการจัดโปรแกรม มีการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ผ่านรูปแบบของ การฝึกสมาธิ การสนทนา(Dialogue) การทำความเข้าใจค่านิยม (Value clarification) การศึกษาประวัติบุคคลสำคัญ (Biographical reading) การเรียนรู้ผ่านละคร (dramatization) และการทำงานช่วยเหลือสังคมในรูปแบบต่างๆ เช่น ทำกิจกรรมการบำเพ็ญประโยชน์ให้กับส่วนรวมร่วมกัน โดยมีการดำเนินการตามขั้นตอนของการเรียนรู้จากประสบการณ์ และขั้นตอนของการเรียนรู้แบบร่วมกัน เสริมด้วยการสะท้อนความคิดเชิงวิพากษ์ เมื่อดำเนินการตามขั้นตอนแล้ว ผู้เรียนได้ทำกิจกรรมร่วมกัน มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ได้รับความรู้และประสบการณ์ใหม่ นำความรู้และประสบการณ์เดิม ที่แตกต่างและหลายหลายมาเชื่อมโยงกับประสบการณ์เดิมที่ได้รับ มีการทำงานและเรียนรู้ร่วมกันเป็นกลุ่ม มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ความรู้ระหว่างกัน ผู้เรียนมีการฝึกคิดวิเคราะห์ร่วมกันเป็นกลุ่ม ทำให้รู้จักรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่างเพื่อที่จะได้ข้อสรุปที่เป็นมุมมองใหม่ๆ เพื่อให้เกิดจิตสำนึกที่ดี ซึ่งสอดคล้องกับ Mezirow (1991) ที่กล่าวว่า การเรียนรู้ เป็นกระบวนการที่บุคคล ปรับเปลี่ยนกรอบความคิดที่เคยยึดถือมา (เช่น นิสัย สิ่งบุคคลยึดถือ) ไปเป็นมโนทัศน์ใหม่ที่มีความครอบคลุมกว่าเดิม เปิดกว้าง มีความชัดเจน ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงความรู้สึกรู้จักคิดได้ เป็นมโนทัศน์ที่เกิดจากการวิพากษ์อดีตที่ก่อให้เกิดความเชื่อขึ้นมาใหม่ และความคิดความเชื่อนี้ได้รับการยอมรับว่าเหมาะสม และสามารถเป็นแนวทางปฏิบัติได้ต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับ Kasl and Lyle York (2002) เน้นความสำคัญของการใช้การเรียนรู้แบบร่วมกัน เป็นกระบวนการที่กลุ่มบุคคลกลุ่มเล็กๆ ร่วมมือกันแสวงหาคำตอบของปัญหาที่มีความสนใจร่วมกัน บุคคลจะเกิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ของคนในกลุ่มและสร้างองค์ความรู้ขึ้นมาใหม่จากการวิเคราะห์วิพากษ์อดีตด้วยกัน และร่วมกันแสวงหาแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสมจากการวิเคราะห์นั้น นอกจากนี้ยังพบว่าสัมพันธภาพที่ดีภายในกลุ่มจะช่วยทำให้เกิดการเรียนรู้ในบุคคลที่ดี

4. เนื้อหา

เนื้อหาเป็นสิ่งสำคัญที่สนับสนุนการจัดโปรแกรม ผู้จัดโปรแกรมต้องจัดให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ สามารถตอบสนองความต้องการได้และปัญหาของผู้เรียนได้ สามารถนำไปใช้ในการทำงานและชีวิตประจำวันได้จริง การถ่ายทอดเนื้อหาต้องให้เข้าใจง่ายและมีความน่าสนใจสามารถสร้างความประทับใจให้กับผู้เรียนได้ สอดคล้องกับ ประชิด เขยกิจวงศ์ (2541) ที่ว่าทุกคนเรียนได้ดีที่สุดเมื่อบทเรียนนั้นสนองต่อความต้องการของตนมากที่สุด และต้องเป็นเรื่องที่

เข้าใจได้ง่ายเพื่อที่จะนำไปพัฒนาตนเอง จะทำให้การจัดโปรแกรมเกิดประสิทธิภาพมากขึ้น ดังที่ Boyle (1981) กล่าวว่า การเรียนรู้ก็คือการได้รับแบบแผนทางด้านพฤติกรรมใหม่ทางประสบการณ์ ซึ่งพฤติกรรมดังกล่าวนี้ รวมไปถึง วิธีคิด ความรู้สึก และการปฏิบัติด้วย

5. ระยะเวลา

ระยะเวลาเป็นสิ่งสำคัญที่สนับสนุนการจัด โปรแกรม ที่ผู้จัดจะต้องจัดให้ สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และสอดคล้องกับความสะดวกของผู้เรียนในการเข้าร่วมกิจกรรมได้ เต็มเวลา ต้องจัดระยะเวลาให้เพียงพอต่อการเรียนรู้และฝึกปฏิบัติ เพื่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงทั้งใน ด้านจิตสำนึกและพฤติกรรมที่แสดงออก ระยะเวลาในการฝึกต้องไม่มากหรือน้อยเกินไปต้องให้ผู้ เข้ารับการอบรมรู้สึกผ่อนคลาย และมีความพึงพอใจสามารถเข้าร่วมอบรมได้เต็มเวลา สอดคล้อง กับ Martin (1990) ที่กล่าวว่า การจัดกิจกรรมการศึกษาผู้ใหญ่ที่ดีจะต้องคำนึงถึงความพร้อมของ ผู้เรียน ความสะดวกในด้านเวลา การเดินทาง และความสนใจในการเข้าร่วมกิจกรรม การจัด กิจกรรมจะต้องจัดให้มีระยะเวลาพอเพียงในการเรียนรู้และการฝึกปฏิบัติ โดยเฉพาะ โปรแกรมที่ เน้นการให้ความรู้และการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ซึ่งหากผู้จัดโปรแกรมสามารถจัดโปรแกรมให้มี ระยะเวลาที่เหมาะสมส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความพึงพอใจสามารถมาเข้าร่วมกิจกรรมได้เต็มเวลาและ สามารถเรียนรู้และปรับพฤติกรรมให้มีจิตสำนึกสาธารณะได้

6. แหล่งความรู้และสื่อการสอน

แหล่งความรู้และสื่อการสอนเป็นสิ่งสำคัญที่สนับสนุนการจัด โปรแกรม และ กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความอยากเรียนรู้ เกิดความประทับใจ เกิดการเรียนรู้ขึ้นด้วยตนเองจากการ สัมผัสประสบการณ์ตรง ทั้งสื่อบุคคลที่เป็นวิทยากร ละครและภาพยนตร์ ที่นำมาสู่การเสริมสร้าง จิตสำนึกสาธารณะ เป็นการผสมผสานระหว่างความรู้และประสบการณ์เดิม กับประสบการณ์ใหม่ ผ่านการเรียนรู้ร่วมกันของอาสาสมัครตำรวจ และการสะท้อนความคิดเชิงวิพากษ์ โดยอาศัยแหล่ง ความรู้และสื่อการสอน ที่มีความสมบูรณ์พร้อมและเข้าถึงจิตใจผู้เรียนสอดคล้องกับ Zinser (1995) ที่กล่าวว่า ในการจัดกิจกรรมเรียนรู้นั้น ผู้สอนต้องจัดสรรสื่อการสอนที่มีความน่าสนใจและมี จำนวนเพียงพอต่อผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับ Rogers (1996) ที่ว่าผู้สอนจะต้องจัดทรัพยากรในการ เรียนรู้ให้เหมาะสม

7. สภาพแวดล้อม

สภาพแวดล้อมเป็นสิ่งสำคัญที่สนับสนุนการจัด โปรแกรม ที่ผู้จัด โปรแกรมต้อง ให้ความสำคัญ เพราะเป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ที่ดีขึ้น การเสริมสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ดี และผ่อนคลายเป็นกันเอง มีสภาพแวดล้อมที่เงียบสงบ จะช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ได้ดีขึ้น สอดคล้อง กับ Rogers (1996) ที่กล่าวว่าผู้สอนต้องจัดบรรยากาศการเรียนรู้ให้เหมาะสมและสนับสนุนการ

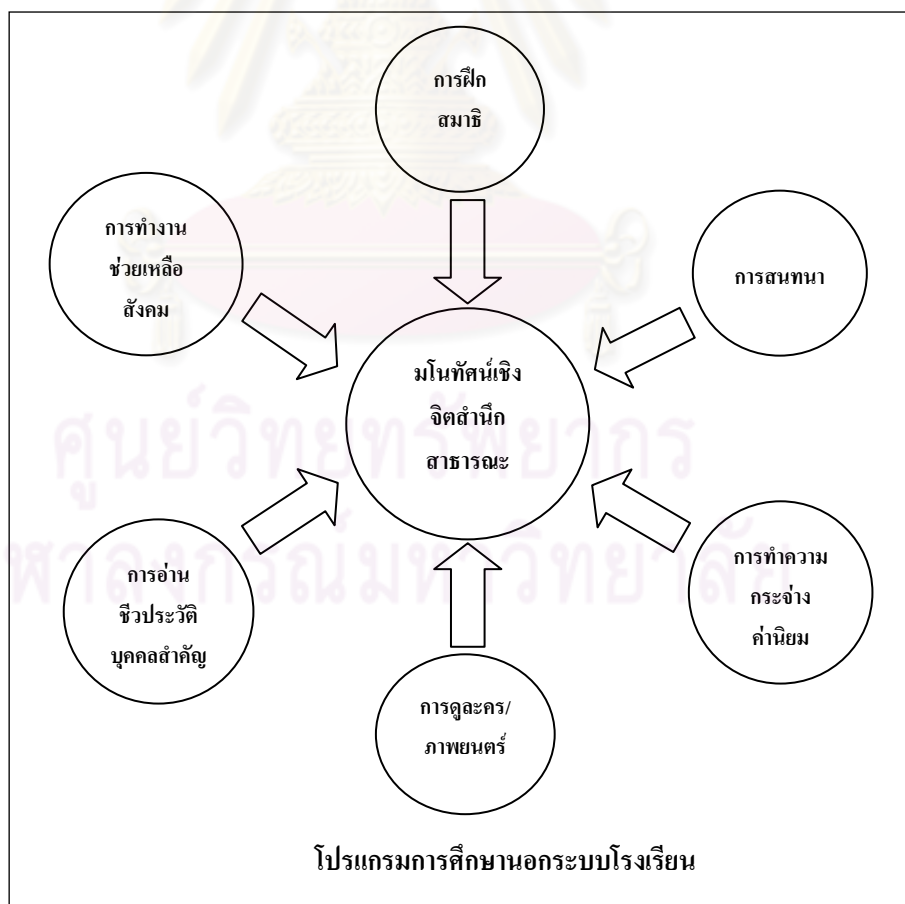
เรียนรู้ของผู้เรียน สภาพของสถานที่จัดกิจกรรมควรจัดให้มีความเหมาะสม สามารถปรับใช้ทำกิจกรรมได้หลายรูปแบบ ดังที่ ทิศนา แจมณี และชนาธิป พรกุล (2544) ที่กล่าวว่า การเรียนรู้เป็นกระบวนการที่ต้องอาศัยสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม เพื่อเอื้ออำนวยให้บุคคลเกิดการเรียนรู้ได้ดี

3.2 ปัญหาอุปสรรคของการนำโปรแกรมเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจไปใช้

ในการวิจัยครั้งนี้ไม่พบปัญหาอุปสรรคของการนำโปรแกรมเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นอาสาสมัครตำรวจกลุ่มทดลองในการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

1.การเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะที่จะดำเนินการในกลุ่มเป้าหมายอื่นๆ ควรนำกระบวนการเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ไปประยุกต์ใช้ตามความเหมาะสมของกลุ่มเป้าหมายแต่ละกลุ่ม โดยสามารถแสดงเป็นแผนภาพได้ดังนี้

แผนภาพที่ 16 กระบวนการเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะ

กระบวนการเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะ มีการดำเนินกิจกรรมใน 6 กิจกรรม ดังสามารถอธิบายเป็นรายละเอียดในแต่ละกิจกรรมได้ดังนี้

1. การฝึกสมาธิ เป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงด้วยการทำสมาธิและวิปัสสนาในรูปแบบต่างเป็นการจูงใจเข้าสู่ สภาวะอัลฟา การทำให้คลื่นสมองต่ำ อาทิเช่น การเรียนรู้ผ่านการฝึกฝนทางกาย เช่น การฝึกโยคะ เดินเกาซิงกิ การเคลื่อนไหวร่างกายแบบต่างๆ การใคร่ครวญทางความคิดโดยอาศัยประสบการณ์ที่ผ่านมาเป็นบทเรียน

2. การสนทนา (Dialogue) เป็นการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เป็นการตั้งปัญหา สังคมมาขบคิดให้ลึกกลงไปให้ถึงรากหรือสาเหตุของปัญหา โดยการหยิบยกประเด็นปัญหาขึ้นมาเพื่อการเสวนาหรือการตั้งคำถามเพื่อให้กลุ่มมองเห็นปัญหาจากประสบการณ์รอบตัวและจะนำไปสู่การคิดอย่างวิพากษ์วิจารณ์ เรียกว่า Problem-posing Method โดยผู้ประสานงานหยิบประเด็นที่สมาชิกกลุ่มนำเสนอเพื่อให้กลุ่มอภิปรายและแสวงหาคำตอบ ผู้ประสานงานจะกระตุ้นให้สมาชิกกลุ่มแสวงหาความเป็นจริง ช่วยให้ผู้เรียนมองเห็นปัญหาไม่ใช่ยอมรับปัญหาที่เกิดขึ้นโดยไม่มีข้อโต้แย้ง โดยให้ผู้เรียนเป็นผู้คิด เป็นผู้กระทำเอง รู้จักคิด รู้จักถาม เพื่อสะท้อนให้เห็นว่า เขามองสภาพการณ์ที่เป็นอยู่ได้อย่างไร จนเกิดความตระหนัก และจะนำไปสู่การคิดอย่างวิพากษ์วิจารณ์ และเกิดจิตสำนึกขั้นวิพากษ์ และเข้าถึงกระบวนการจิตสำนึก

3. การทำความเข้าใจค่านิยม (Value clarification) เป็นการปลูกฝังค่านิยม จริยธรรม คือหลักการปฏิบัติตนต่อสิ่งต่างๆ ที่บุคคลถือว่าดีงามถูกต้องและควรค่าแก่การยึดถือ โดยการใช้คำถามเป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการจุกจิกคิดด้วยตนเองเกี่ยวกับค่านิยมหรือจริยธรรมของตนเอง โดยผู้สอนยังสามารถนำกิจกรรมอื่น ๆ เช่น การแสดงละคร สถานการณ์จำลอง การเล่านิทาน การแสดงบทบาทสมมติ ไปใช้ในชั้นเรียน โดยใช้กิจกรรมเป็นเครื่องมือกระตุ้นให้ผู้เรียนแต่ละคนแสดงความคิดเห็นของตนเองเกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ ออกมาเพื่อทำความเข้าใจให้ผู้เรียนได้เกิดการจุกจิกคิด และเกิดความกระจ่างในค่านิยมของตนเองและปฏิบัติตนตามค่านิยมของตนที่ตั้งใจไว้ และเป็น การกระตุ้นให้ผู้เรียนแสวงหาค่านิยมมาเป็นหลักหรืออุดมการณ์ในการดำรงชีวิตของตน และช่วยให้ผู้เรียนเกิดความกระจ่างในค่านิยมที่ตนเองเลือกยึดถือ ซึ่งถ้าบุคคลเกิดความกระจ่างแล้ว ก็อาจปรับเปลี่ยนหรือยึดถือค่านิยมนั้นอย่างมั่นคงขึ้น

4. การศึกษาประวัติบุคคลสำคัญ (Biographical reading) การอ่านชีวประวัติบุคคลสำคัญที่เกี่ยวกับการถ่ายทอดความรู้สึกหรือทัศนคติของเขาออกมาเป็นตัวอักษรอย่างมีศิลปะ ไม่ว่าจะจากประสบการณ์หรือแรงบันดาลใจ หรืออารมณ์สะท้อนใจก็ตาม หรือหนังสือเผยแพร่กิจกรรม คำสอน ถ่ายทอดเรื่องราวการทำประโยชน์เพื่อสังคม

5. การเรียนรู้ผ่านละคร (dramatization) การฉายภาพกิจกรรมหรือ การแสดงเพื่อสร้างความตระหนักรู้ เป็นการถ่ายทอดเรื่องราวผ่าน การแสดงละคร โดยใช้บทบาทสมมติ และการ

สาธิต เป็นกระบวนการที่เป็นประสบการณ์ตรงให้แก่ผู้เรียน เช่น เหตุการณ์และความรู้สึกนึกคิดของผู้คนในอดีต ทำให้ผู้เรียน มีการคิดใคร่ครวญ วิพากษ์วิจารณ์ปัญหาต่างๆ อย่างลึกซึ้ง

6. การทำงานช่วยเหลือสังคม เป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์ และการเรียนรู้แบบร่วมกัน โดยใช้กระบวนการกลุ่ม ที่มีการร่วมกันทำกิจกรรมเพื่อสังคม บำเพ็ญประโยชน์เพื่อสังคม เช่น การอาสาช่วยเหลือสังคม และการแบ่งปันช่วยเหลือผู้อื่นในสังคม เช่น การพัฒนาคุณภาพชีวิตคนในชุมชน สังคม การดูแลสาธารณสมบัติและสิ่งของส่วนรวม เป็นต้น

การดำเนินการตามกระบวนการเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะ เป็นกระบวนการที่บุคคลปรับเปลี่ยนกรอบความคิดที่เคยยึดถือมา เช่น นิสัย สิ่งที่ถูกยึดถือ ไปเป็นมโนทัศน์ใหม่ที่มีความครอบคลุมกว่าเดิม เปิดกว้าง มีความชัดเจน ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงความรู้สึกนึกคิดได้ เป็นมโนทัศน์ที่เกิดจากการวิพากษ์อดีต โดยการเรียนรู้จะเกิดขึ้นภายในตัวผู้เรียนเอง การเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงช่วยให้ ผู้เรียนเกิด การคิดวิเคราะห์ วิพากษ์ จนเกิดความเข้าใจที่ลึกซึ้งขึ้น ทั้งในแง่อารมณ์ ความคิด จิตใจ และความรู้อ การให้ผู้เรียนได้มีประสบการณ์ตรง การเผชิญกับสถานการณ์จริงหรือสถานการณ์จำลองที่เหมือนจริง จะช่วยให้ผู้เรียนเปลี่ยนแปลงแบบองค์รวม คือ ทั้ง ความรู้ ทักษะคิด และพฤติกรรม จนเกิดเป็นสำนึกที่ดี จนนำไปสู่การมีจิตสำนึกสาธารณะและสามารถนำไปปฏิบัติได้ในอนาคต

2. ผู้จัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน ที่จะนำโปรแกรมที่พัฒนาขึ้นไปใช้งาน ควรศึกษาแต่ละองค์ประกอบและแผนการเรียนรู้ของโปรแกรมที่พัฒนาขึ้นอย่างลึกซึ้ง เพื่อให้สามารถนำไปใช้ประโยชน์ การนำโปรแกรมที่พัฒนาขึ้นไปใช้ให้เหมาะสม ควรจัดเวลาการเรียนรู้ให้สัมพันธ์กัน ผู้เรียนต้องพร้อมสะดวก ควรให้ผู้เรียนสามารถพักค้างได้ เพื่อสร้างสัมพันธภาพทำให้มีการรวมกลุ่มเหนียวแน่นขึ้น ผู้สอนควรมีคุณสมบัติทั้งด้านวิชาการ คุณธรรม จริยธรรม เพื่อสร้างความสุขในการเรียนรู้ การเตรียมความพร้อมของผู้สอน ต้องได้รับการเตรียมเป็นอย่างดี ในบทบาทของผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ ผู้สอน ในแต่ละเนื้อหาสาระควรใช้เวลากับผู้เรียนอย่างเต็มที่ ทั้งในช่วงการเรียนรู้และนอกเวลา เพื่อให้เกิดความกระจำในกรณีที่มีปัญหา การได้ลงมือปฏิบัติจริงย่อมสร้างความเข้าใจกับผู้เรียน ดังนั้นผู้จัดการศึกษานอกโรงเรียนควรเน้นกิจกรรมที่ลงมือปฏิบัติจริงนอกสถานที่เพิ่มมากขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อ พัฒนาทั้ง จิตใจ สติปัญญา และพฤติกรรม ของผู้เรียน โดยมุ่งเน้น ให้เป็นบุคคลที่มีจิตสำนึกในการกระทำเพื่อส่วนรวม มีคุณธรรม มีความรัก ความเมตตา กรุณา มีปัญญา สามารถคุ้มครองเพื่อนมนุษย์ สามารถปกป้องคุ้มครองธรรมชาติได้

3. การนำโปรแกรมที่พัฒนาขึ้นไปใช้ ควรคำนึงถึง องค์ประกอบสำคัญของการศึกษานอกระบบโรงเรียน คือ กำหนดพื้นฐานการพัฒนาโปรแกรม วิเคราะห์สถานการณ์รวบรวมวิถีชีวิต พิจารณาผลที่พึงประสงค์ การสร้างแผนการเรียนรู้ สร้างสื่อการเรียนการสอน การทดลองใช้ โปรแกรมศึกษาและวิเคราะห์ผลการใช้โปรแกรม และการประเมินผลของโปรแกรม องค์ประกอบของโปรแกรมทั้งหมดที่กล่าวมาส่งผลให้การพัฒนาด้านเนื้อหา สารที่จะนำมาเรียนรู้มีขั้นตอนที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

เนื้อหาสาระที่จะนำมาเรียนรู้ ควรมีลักษณะบูรณาการด้านการทำงานและวิถีชีวิต สถานการณ์ที่เป็นปัญหาจะต้องเป็นสถานการณ์ที่เป็นจริง มีความเกี่ยวข้องกับกลุ่มผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับเหตุการณ์จริง เนื้อหาสาระของโปรแกรมควรแบ่งเป็นออกเป็นทั้งด้านการงานและวิถีชีวิต เพื่อนำไปสู่การเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะโดยพัฒนาเป็นองค์รวม (holistic) โดยเป็นการพัฒนาทั้ง จิตใจ สติปัญญา และพฤติกรรม ของบุคคล โดยมุ่งเน้น ให้เป็นบุคคลที่มีจิตสำนึกในการกระทำเพื่อส่วนรวม มีคุณธรรม มีความรัก ความเมตตา กรุณา มีปัญญา สามารถคุ้มครองเพื่อนมนุษย์ ปกป้องคุ้มครองธรรมชาติได้

สื่อการเรียนรู้ หนังสือ ตำรา เอกสารอ้างอิง มีลักษณะที่หลากหลาย ควรมีการศึกษาดูงาน ในสถานที่จริงตามเนื้อหาสาระที่กำหนด เพื่อให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรง ควรเพิ่มสื่อการเรียนรู้ด้าน ภาพยนตร์และ การดูละครให้มากขึ้น เพราะจะช่วยให้เข้าใจ ทำให้ผู้เรียนเกิดความตระหนักได้อย่างรวดเร็ว

สภาพแวดล้อมในการอบรม สถานที่ต้อง มีสภาพแวดล้อมที่เงียบสงบ อากาศปลอดโปร่ง สบาย บรรยากาศผ่อนคลาย และเป็นกันเอง จะช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ได้ดีขึ้น อาหารเช้า กลางวัน และอาหารว่าง ควรเป็นอาหารเพื่อสุขภาพ เพื่อให้ผู้เรียนได้รู้จักการใช้ชีวิตอย่างพอเพียง ใช้ทรัพยากรอย่างมีคุณค่า

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยในเขตพื้นที่ เช่น ในอาสาสมัครตำรวจในจังหวัดอื่นๆ เพื่อจะได้ทราบว่า โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนนี้สามารถใช้ได้กับประชากรทุกกลุ่ม และทุกพื้นที่ และเพื่อสร้างความน่าสนใจให้กับผู้เรียน อาจเปลี่ยนชื่อ โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ เป็น หลักสูตรผู้นำหน่วย โดยมีวัตถุประสงค์เดิม คือ การเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะ

2. ควรทำการศึกษาเพื่อติดตามผลการเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะในรูปแบบอื่นๆ เช่น การศึกษาระยะยาว (Longitudinal Study) หรือการศึกษาระยะการพัฒนาด้าน

จิตสำนึกสาธารณะในเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) หรือการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research)

3. ควรมีการวิจัยโปรแกรมการศึกษาในระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจให้กว้างขวางออกไปในทุกกลุ่มเป้าหมาย โดยการปรับกิจกรรมเนื้อหาสาระให้เหมาะสมกับเพศ วัย และลักษณะเฉพาะ รวมทั้งความต้องการและความสนใจของกลุ่มเป้าหมายนั้นๆ และด้วยแนวคิดการเรียนรู้แบบอื่นๆ

4. ในการทำวิจัยครั้งต่อไปควรทำการเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะในกลุ่มเป้าหมายอื่นๆ เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อาสาสมัครประเภทอื่นๆ ข้าราชการ และองค์กรเอกชนอื่นๆ จะเพิ่มความน่าสนใจให้กับงานวิจัยได้มากขึ้น

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. 2543. โรงเรียนสร้างคนมีจิตสาธารณะ. การศึกษา 2000 65,3 (2543) : 17.
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. 2546. การคิดเชิงมโนทัศน์. กรุงเทพฯ : บริษัท เซสมิเดีย.
- เกียรติวรรณ อมาตยกุล. 2539. หยุคโลกร้อนด้วย Prout. กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.
- เกียรติวรรณ อมาตยกุล. 2542. สมมติ 2000. กรุงเทพฯ: ที.พี.พรินท์.
- เกียรติวรรณ อมาตยกุล. 2542. อัตตศึกษา ศาสตร์แห่งการรู้จักตัวเอง. กรุงเทพฯ: หจก. ที.พี.พรินท์
- กาญจนา รอดแก้ว. 2550. การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของเครือข่ายการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนในเขตภาคกลาง. วิทยานิพนธ์ปริญญาคุชฎีบัณฑิต, สาขาวิชาการศึกษาจากระบบโรงเรียน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กัญติมา พรหมอักษร. 2545. ผลของการปฏิสัมพันธ์ระหว่างแบบการคิดของนักเรียนกับแนวการสอนมโนทัศน์ของบรูเนอร์ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ในวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต, ภาควิชาสารัตถศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กিজา เวสประทุม. 2550. การพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมทักษะการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันสำหรับเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กเยาวชน. วิทยานิพนธ์ปริญญาคุชฎีบัณฑิต, สาขาวิชาการศึกษาจากระบบโรงเรียน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กิตติกร สุนทรานุรักษ์. 2543. “การพัฒนาชุมชนพึ่งตนเอง: กรณีศึกษาชุมชนศิระชะอ โศก.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กนิษฐา นิตน์พัฒนา และคณะ. 2541. จิตสำนึกทางสังคมของนักศึกษาระดับมหาบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหิดล.
- กษมา วุฒิสารวัฒนา. 2548. ผลการจัดการเรียนการสอนคณิตศาสตร์โดยเน้นการเรียนรู้จากประสบการณ์ที่มีต่อความสามารถในการแก้ปัญหาคณิตศาสตร์และการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จังหวัดพะเยา. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต, ภาควิชาหลักสูตรการสอน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กองบังคับการตำรวจภูธรจังหวัดชลบุรี. 2551. รายงานการประชุม. 11 พฤศจิกายน 2551. (เอกสารอัดสำเนา).

- กองพัฒนางานป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม, รายงานประจำปี. 2550. สถิติคดีอาญา 5 กลุ่ม
ที่พระราชอาณาจักร 2548-2550. สำนักงานตำรวจแห่งชาติ.
- กองนิติการ. 2551. ระเบียบคณะกรรมการนโยบายตำรวจแห่งชาติ(ก.ต.ช.)ว่าด้วยหลักเกณฑ์และ
วิธีการส่งเสริมให้ท้องถิ่นและชุมชนมีส่วนร่วมในกิจการตำรวจ พ.ศ.2549. สำนักงานตำรวจ
แห่งชาติ.
- กองนิติการ. 2551. ระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ว่าด้วยการส่งเสริมให้ประชาชน ชุมชน
ท้องถิ่นและองค์กรมีส่วนร่วมในกิจการของตำรวจ. สำนักงานตำรวจแห่งชาติ.
- กองวิจัยและพัฒนา. 2551. การพัฒนาระบบงานป้องกันอาชญากรรมของสำนักงานตำรวจ
แห่งชาติ. เอกสารวิจัย สำนักงานตำรวจแห่งชาติ. โรงพิมพ์ตำรวจ.
- กองวิจัยและพัฒนา. 2550. อาสาสมัครตำรวจกับการมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรม. เอกสาร
วิจัย สำนักงานตำรวจแห่งชาติ. โรงพิมพ์ตำรวจ.
- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. 2545. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542.
กรุงเทพฯ : บริษัทพรินทิงกราฟฟิคจำกัด.
- คณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, สำนักงาน. 2546. พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และ
วิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546. กรุงเทพฯ: เม็ดทรายพริ้นตริง.
- คณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, สำนักงาน. 2542. วาระการวิจัยแห่งชาติในภาวะวิกฤตเพื่อฟื้นฟูชาติ.
กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ กระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและ
สิ่งแวดล้อม.
- จารุวรรณ เพ็ญสุข. 2533. การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและมนุษยสัมพันธ์ของนักเรียนชั้น
มัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษาด้วยวิธีสอนแบบการเรียนรู้เป็นทีมที่จัดกิจกรรม
ด้วยวิธีการใช้กรณีตัวอย่างกับการสอนตามคู่มือครู. ปรินญานิพนธ์มหาบัณฑิต, สาขาวิชา
การมัธยมศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- จักรกฤษ ศรีโรจนกุล. 2550. การมีส่วนร่วมในกิจกรรมการป้องกันอาชญากรรมของอาสาสมัคร
ตำรวจหมู่บ้าน – ชุมชน สัมพันธ์ในพื้นที่รับผิดชอบของสถานีตำรวจภูธรราย้อย บางปู
สมุทรปราการ. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาวิชาพัฒนาสังคมมหาวิทยาลัย
เกษตรศาสตร์.
- เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง. 2527. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา. กรุงเทพฯ: ศักดิ์โสภณการพิมพ์.
- เจือจันทร์ จงสถิตอยู่, 2550. รายงานการสังเคราะห์งานวิจัยคุณลักษณะและกระบวนการปลูกฝัง
คุณธรรม จริยธรรมของประเทศต่างๆ. กรุงเทพฯ. พรินทิงกราฟฟิค.

- เฉลิมเกียรติ ศรีวรขาน พลตำรวจตรี. 2549. รูปแบบการให้ชุมชนเข้ามีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม กรณีศึกษา ระบบงานตำรวจชุมชนและมวลชนสัมพันธ์ ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ. วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร.
- ชิววัฒน์ นิเจนตร. 2528. การศึกษากับการพัฒนาชุมชน. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.
- ชิตชงค์ ส.นันทนาเนตร. 2549. ทฤษฎีการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่. กรุงเทพฯ: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์. 2552. สอนเด็กให้มีจิตสาธารณะ. กรุงเทพฯ: วิพรินท์
- ชาลินี เอี่ยมศรี. 2549. การพัฒนารูปแบบการศึกษานอกโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจาร์ณญาณและทักษะการแก้ปัญหาในการปฏิบัติงานด้านสุขภาพของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขระดับตำบล. วิทยานิพนธ์ปริญญาคุฎฎบัณฑิต, ภาควิชาการศึกษานอกโรงเรียน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชาย โพธิ์ธิดา และคณะ. 2540. รายงานการศึกษาวิจัยเรื่อง จิตสำนึกต่อสาธารณะสมบัติ : ศึกษากรณีกรุงเทพมหานคร. นครปฐม : สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ชูชัย ศุภวงศ์. 2541. แนวคิด พัฒนาการและข้อพิจารณาเกี่ยวกับประชาสังคมไทย. กรุงเทพฯ: สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา.
- ชูชัย ศุภวงศ์. 2539. ประชาสังคม: ทรรสนะนักคิดในสังคมไทย. กรุงเทพฯ : มติชน.
- ชูศักดิ์ สิงห์อุดร. 2532. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และพฤติกรรมการทำงานกลุ่มของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษา โดยใช้เทคนิคการสอน แบบศึกษารณณัติตัวอย่างกับการสอนตามแนวคู่มือ การสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา. ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- ชัยวัฒน์ ธีระพันธ์. 2542 Chaos Theory กับจุดเปลี่ยนสังคมไทย. สื่อพลัง 7,3 (กรกฎาคม-กันยายน) : 21-27
- ณัฐภรณ์ หลาวทอง. 2546. การประเมินจิตพิสัย. ใน สุวิมล ว่องวานิช (บรรณาธิการ), การประเมินผลการเรียนรู้แนวใหม่, หน้า 193-214. กรุงเทพฯ : ศูนย์ตำราและเอกสารทางการวิจัย คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ไทรรงค์ เฉวียงหงส์. 2544. การพัฒนาแบบวัดจิตสำนึกต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชนบทสำหรับบัณฑิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการศึกษา และประเมินผลการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- ดวงเดือน พันธุมนาวิน. 2539. **ทฤษฎีต้นไม้จริยธรรม : การวิจัยและการพัฒนาบุคคล.** กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เดชา ศรีสุนทร. 2544. **ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการโครงการสำรวจชุมชนประจำตำบล : กรณีศึกษาสำรวจชุมชนประจำตำบลฟ้าฮ่าม อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่.** วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ทรงธรรม นาคสวัสดิ์. **สัมภาษณ์,** 12 พฤษภาคม 2553
- ทิสนา แคมมณี. 2545. **กลุ่มสัมพันธ์เพื่อการทำงานและการจัดการเรียนการสอน.** กรุงเทพฯ: นิชนแอเดเวอร์ไทซ์িং กรุ๊ป.
- ทิสนา แคมมณี และคณะ. 2540. **ทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อพัฒนากระบวนการคิด.** สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติสำนักนายกรัฐมนตรื.
- ทิสนา แคมมณี. 2550. **ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. พิมพ์ครั้งที่ 5.** กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทิสนา แคมมณี. 2536. **หลักการและรูปแบบการพัฒนาเด็กปฐมวัยตามวิถีชีวิตไทย.** พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ไทยโพสต์. **เด็ดดอกไม้สะเทือนถึงดวงดาวจริงๆ. [ออนไลน์]** แหล่งที่มา : <http://www.thaipost.net/sunday/020809/8640> [2552 พฤษภาคม 15].
- ธรรมนันท์กา แจ้งสว่าง. 2547. **ผลของการใช้โปรแกรมพัฒนาจิตสาธารณะด้วยบทบาทสมมติกับตัวแบบของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3.** วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, สาขาวิชาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อุดรธานี.
- ชนพร เข้มสุดา. 2542. **การพัฒนาระบบการเรียนการสอนทางพยาบาลศาสตร์ที่เน้นการเรียนรู้ทางปัญญาสังคม โดยใช้พอร์ทัลโพลีโอ.** วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, สาขาวิชาอุดมศึกษา ภาควิชาอุดมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธีรยุทธ บุญมี. 2536. **สังคมเข้มแข็ง : ความคิด-ปรัชญาของธีรยุทธ บุญมี.** พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : มิ่งมิตร
- นงลักษณ์ วิรัชชัย และคณะ. 2551. **การสำรวจและสังเคราะห์ตัวบ่งชี้คุณธรรมและจริยธรรม.** กรุงเทพฯ : 프리ทวานกราฟฟิค.
- นิชลักษณ์ สุขสวัสดิ์. 2546. **ผลของการใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวโดยการจัดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์เพื่อพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนปากพั่น จังหวัดนครศรีธรรมราช.** วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, สาขาวิชาการแนะแนว คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

- นิตยา ชูโต. 2527. การประเมินโครงการ: Program evaluation. กรุงเทพฯ : ธรรมสารการพิมพ์.
- นันทภา ชมพูนุตร. 2549. การพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบ โรงเรียนเพื่อเสริมสร้างการเห็นคุณค่าในตนของเด็กชายในสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการศึกษานอกระบบ โรงเรียน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บรรทม มณีโชติ. 2530. การศึกษารูปแบบของข้อความวัดลักษณะนิสัยด้านความเสียสละชีวิต ข้อความและชนิดสถานการณ์ที่มีผลต่อคุณภาพของแบบทดสอบ. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- บุญทัน ภูบาล. 2549. การวัดทัศนคติและทัศนคติเป็นตัวแบบเพื่อพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียน. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, สาขาวิชาการวัดผลและวิจัยการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- บัญญัติ ชำนาญกิจ. 2540. หลักการสอน. นครสวรรค์ : สถาบันราชภัฏนครสวรรค์.
- ประชัย เปี่ยมสมบูรณ์. 2545. การควบคุมอาชญากรรมจากสภาพแวดล้อม. กรุงเทพฯ : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ประกายภัทร นิยม และมिरา ชัยมหวงศ์. 2549. รายงานการวิจัยแผนที่คนดี (People Mapping) . กรุงเทพฯ : ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม,
- ประเทือง ธนิยผล. 2538. กฎหมายเกี่ยวกับการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนและวิธีพิจารณาคดีครอบครัว. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ประไพทิศ โอพารวัฒน์. 2548. กระบวนการเกิดจิตสำนึกสาธารณะของชุมชนบางลำพู. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนามนุษย์และสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประเวศ วะสี. 2538. สนวนมอภข์ ธรรมกาย สันติอโศก. กรุงเทพฯ : หมอชาวบ้าน
- ประเวศ วะสี. 2541. ปฏิรูปการศึกษาแยกเครื่องทางปัญญา ทางรอดจากความหายนะ. กรุงเทพฯ : มูลนิธิศรีสฤษดิ์วงศ์.
- ประเวศ วะสี. 2542. ประชาคมตำบล ยุทธศาสตร์เพื่อเศรษฐกิจพอเพียง ศิลธรรมและสุขภาพ. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มติชน.
- ปรารธนา เกษน้อย. 2540. ผลของการเรียนแบบร่วมมือในวิชาสังคมศึกษาที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการวิเคราะห์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- เปรมวดี คฤหเดช. 2540. การพัฒนาชุดฝึกอบรมเชิงประสบการณ์เพื่อพัฒนาการทำงานทีมนำสำหรับ
นักศึกษาพยาบาล. วิทยานิพนธ์คุุชฎีบัณฑิต, สาขาวิชาอุดมศึกษา มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- พงศ์พัฒน์ ฉายาพันธ์, พ.ต.ท. 2540. ความรู้เบื้องต้นการปฏิบัติงานตำรวจชุมชนสัมพันธ์และ
ตำรวจผู้ใช้ชุมชน. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วันใหม่.
- พรชัย รอดสมจิตร. 2527. ความสำนึกในความรับผิดชอบต่อตนเอง และสังคมของเด็กนักเรียนชั้น
ประถมศึกษาที่อยู่ในสถานสงเคราะห์ และที่อยู่ในครอบครัวปกติ ในกรุงเทพมหานคร.
ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร.
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ.2545 [ออนไลน์]. แหล่งที่มา:
<http://www.onec.go.th/Act/acteng/01/0101-a.pdf> [2552 เมษายน 20]
- พระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ.2551[ออนไลน์].
แหล่งที่มา: <http://www.onec.go.th/Act/acteng/01/0101-i-510331.pdf> [2552 เมษายน 20]
- พระเดิมแท้ ชาวหินฟ้า, 2550. ชุมชนชาวอโศก. กรุงเทพฯ. บริษัทฟ้าอักษร.
- พระเดิมแท้ ชาวหินฟ้า, 2550. พุทธคือใจ พุทธที่ไม่เคยเห็นมาก่อน. กรุงเทพฯ. กองทุนสื่อพุทธคือใจ.
- พระเดิมแท้ ชาวหินฟ้า, สัมภาษณ์. 19 พฤศจิกายน 2552
- พรภัสสร ปริญญาญกุล. 2546. การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเชิงประสบการณ์เพื่อ
เสริมสร้างทักษะการทำงานสำหรับนักศึกษาสาขาวิชาศิลปศาสตร์ในสถาบันราชภัฏ.
วิทยานิพนธ์ปริญญาคุุชฎีบัณฑิต, สาขาวิชาอุดมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- พรศิริ ชีวาพัฒนานวงศ์.2548. ขบวนการพิทักษ์สิ่งแวดล้อม กรณีศึกษากรีนพีซเอเชียตะวันออกเฉียงใต้
เฉียงใต้ (ประเทศไทย). วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- เพลโต.ปรัชญาชีวิตของโสเครตีส. แปลโดย พินิจ รัตนกุล, กรุงเทพฯ: วิทยาลัยศาสนศึกษา
มหาวิทยาลัยมหิดล.
- พวงเพ็ญ อินทราประวัตติ. (2532). รูปแบบการสอน. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา.
- ไพบุลย์ โพธิ์หวังประสิทธิ์. 2548. การพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิด
ของเปาโลแฟร์ และแพทริค จี บอยเออส์. วิทยานิพนธ์ปริญญาคุุชฎีบัณฑิต, สาขาวิชา
การศึกษานอกระบบโรงเรียน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- ไพฑูรย์ สีนลารัตน์. 2526. รูปแบบการใช้ชีวิตของนิสิตจุฬา. รายงานการวิจัย. กรุงเทพฯ : คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ไพฑูรย์ สีนลารัตน์. 2543. รายงานการวิจัยเอกสารเรื่อง การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ในระดับบัณฑิตศึกษา. กรุงเทพฯ : ทบวงมหาวิทยาลัย.
- ไพบลูย์ วัฒนศิริธรรม และสังคม สัจจกร. 2543. สำนักไทยที่พึงปรารถนา. กรุงเทพฯ : เดือนตุลา.
- ไพศาล วิสาโล, พระ. 2544. วิถีสังคมไทย ชุดที่ 4 ประชาสังคมและวัฒนธรรมชุมชน. กรุงเทพฯ : เรือนแก้วการพิมพ์.
- พัทธาเดลินิวส์. ตำรวจอาสาสมัครมอเตอร์ไซค์ชาวบ้าน แจกมีค่ารับนำเข้ากระเป๋าตัวเอง[ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://www.pattayadailynews.com/thai/print.php?IDNEWS=0000003459> [2552 พฤษภาคม 30]
- พัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน. 2540. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 4 พ.ศ. 2540-2544. กรุงเทพฯ : สำนักนายกรัฐมนตรี.
- พัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน. 2545. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 พ.ศ. 2545-2549. กรุงเทพฯ : สำนักนายกรัฐมนตรี.
- พัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน. 2550. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 พ.ศ. 2550-2554. กรุงเทพฯ : สำนักนายกรัฐมนตรี.
- พับบลิคฮอต. สืบภาค 2 รวบตำรวจบ้านค้ายาบ้า [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://www.publichot.com/forums/showthread.php?t=423129> [2552 พฤษภาคม 30]
- ยุทธนา วรณปิติกุล. 2542. สำนักพลเมือง: ความเรียงว่าด้วยประชาชนบนเส้นทางประชาคม. กรุงเทพฯ: มูลนิธิการเรียนรู้และพัฒนาประชาสังคม.
- ราชบัณฑิตยสถาน. 2542. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542. กรุงเทพฯ : นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์.
- ราชบัณฑิตยสถาน. 2552. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2552. กรุงเทพฯ : นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์.
- รุจิรา เตชางกูร. 2549. เอกสารประกอบการบรรยาย วิชา PS 500 นโยบายสาธารณะ ครั้งที่ 46. กรุงเทพฯ : รามคำแหง.
- รัตนวรรณ รุณภัย และคณะ. 2542. จิตสำนึกของนิสิตนักศึกษาที่มีต่อสถานะการณ์ทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง. วิทยาสารเกษตรศาสตร์ สาขาสังคมศาสตร์ 20,1 (มกราคม – มิถุนายน) : 23-35.

- รัญจวน อินทรกำแหง. 2528. ประชาธิปไตยแบบธรรมภิบาลสังคมนิยม. **ปาจารย์สาร** 16,6 (พฤศจิกายน-ธันวาคม) : 110-119.
- ลัดขริมา เกื้อสกุล. 2547. **กลยุทธ์การสื่อสารของกองทัพบกเพื่อสร้างจิตสำนึกสาธารณะเรื่องสิทธิมนุษยชนด้านสิ่งแวดล้อม**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ล้วน สายยศ และ อังคณา สายยศ. 2543. **การวัดด้านจิตพิสัย**. กรุงเทพฯ : สุริยสาสน์.
- วิภาพันธ์ ก่อเกียรติขจร. 2541. **สรุปสถานการณ์สังคมไทย 2539: มุมมองและข้อเสนอจากเครือข่ายองค์กรพัฒนาเอกชน**. กรุงเทพมหานคร : คณะกรรมการเผยแพร่และส่งเสริมการพัฒนา. วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร. 2546. **เพื่อพัฒนาสังคม**. วารสารการศึกษา 26(12) :18-20.
- วิทยา คุณปลื้ม. นายกองกำกับการบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี. **สัมภาษณ์**. 14 เมษายน 2551.
- วิศิษฐ์ วังวิญญู. 2548. **สุนทรียสนทนา**. กรุงเทพฯ : สวนเงินมีมา.
- วิรัตน์ คำศรีจันทร์ 2544. **จิตสำนึกพลเมืองในบริบทสังคมไทย**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- วิรุณ ตั้งเจริญ. 2547 มศว. **พลวัต 1,1(พฤศจิกายน-ธันวาคม) : 2-3**.
- วิณี ศิลตระกูล และ ชัยยศ อิมสุวรรณ. 2547. **การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย. ใน คัดลอกโรงเรียน**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์อักษรไทย.
- วิศัลย์ โมยิตานนท์. 2549. **การพัฒนาสำนึกสาธารณะของประชาชนในชุมชนเมือง**. วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาพัฒนาสังคม คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- วันไชย เอกพรพิชญ์ ผู้กำกับสถานีตำรวจภูธรอำเภอเมืองภูเก็ต. **สัมภาษณ์**. 10 เมษายน 2551.
- วรรณรัตน์ อภินันท์กุล. 2549. **การศึกษานอกระบบโรงเรียนเปรียบเทียบ**. ในเอกสารประกอบการสอน วิชา 2711675. กรุงเทพฯ: สาขาวิชาการศึกษาอกระบบโรงเรียน คณะครุศาสตร์. (อัดสำเนา).
- วรรณรัตน์ อภินันท์กุล. 2551. **แนวคิดและทฤษฎีการเรียนรู้ทางการศึกษานอกระบบโรงเรียน**. ใน วรรณรัตน์ อภินันท์กุล บรรณาธิการ, **แนวคิดและทฤษฎีที่นำสู่ทางการศึกษานอกระบบโรงเรียน**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศักดิ์ชัย หิรัญทวี. 2541. **บทบาทของมหาวิทยาลัยกับการศึกษาเพื่อความเป็นประชาสังคม**. ASAIHL THAILAND JOURNAL 1(1):52-69.
- ศศิวรรณ ศรีพล. (2536). **การวิเคราะห์พฤติกรรมการเรียน**. ประมวลสารชุดวิชาการพัฒนา หลักสูตรและวิทยาวิธีทางการสอน หน่วยที่ 8-11. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัย สุโขทัยธรรมมาธิราช.

- ศิริมา กิตติบัณฑิต. 2544. การพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน ตามแนวคิดของบอย
เออลล์ ในสถานฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนหญิงบ้านปราณี. วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต, สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- ศิริประภา เพ็ชรมีศรี. 2543. สิทธิมนุษยชน: เกณฑ์คุณค่าและฐานความคิด.มูลนิธิโครงการตำรา
สังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์และโครงการจัดตั้งสำนักงานสิทธิมนุษยชนและการพัฒนา
สังคม. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ศุภเดช วรรณกุล. 2550. ความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติงานของราษฎรอาสาสมัครตำรวจชุมชน
(ตจข.)ในสังกัดสถานีตำรวจภูธร อำเภอพระนครศรีอยุธยา. วิทยานิพนธ์ มหาวิทยาลัยราช
ภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- สกุณา บัณฑิตรัตน์ และคณะ. 2550. อดีตและปัจจุบันงานอาสาสมัครของสำนักบัณฑิตอาสาสมัคร.
วารสารสำนักบัณฑิตอาสาสมัคร 4, 2 (ม.ค.-มิ.ย.):1-34.
- สี่อพล้ง. 2542. จิตสำนึกสาธารณะเส้นทางสู่ประชาสังคม. สี่อพล้ง 4(8):3-19.
- สำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน. แนวคิดและหลักการศึกษานอกโรงเรียน [ออนไลน์].
แหล่งที่มา : http://www.nfe.go.th/nfe_v2/frontend/theme/fe_mission.php?Submit=Clear
[2552 เมษายน 20]
- สารีพันธุ์ ศุภวรรณ. 2545. การพัฒนาโปรแกรมการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิด
การเรียนรู้แบบร่วมกัน เพื่อพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาของเด็กเร่ร่อน. วิทยานิพนธ์ปริญญา
ดุษฎีบัณฑิต, ภาควิชาการศึกษานอกโรงเรียน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สยามรัฐ เรื่องนาม. 2542. ความรู้ทางการเมืองและการรับรู้ข่าวสารทางการเมือง กับความสำนึกเชิง
สังคม ของประชาชนในองค์การบริหารส่วนตำบล จ.กาญจนบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต, สาขาวิชารัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุชาดา จักรพิสูทธิ์. 2544. จิตสำนึกสาธารณะ. ศิลปวัฒนธรรม 22(9): 22-23.
- สุจิต นิมิตกุล. 2544. แนวคิดเรื่องประชาสังคม. วารสารดำรงราชานุภาพ 1(1):53-59.
- สุนทร สุนันท์ชัย. 2544. การเรียนการสอนนอกระบบ. เอกสารการสอนชุดวิชาการศึกษาตลอดชีวิต
และการศึกษานอกระบบ1. นนทบุรี : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สุพจน์ ทราชแก้ว. 2546. จิตสำนึกสาธารณะ การก่อรูปและกระบวนการเสริมสร้าง. วารสาร
เพชรบุรีวิทยาลัย. 45-57.

- สุภัทรา ภูษิตรัตนาวลี. 2547. ปัจจัยและกระบวนการที่เอื้อต่อการพัฒนาจิตสำนึกต่อสังคมของนิสิต
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาวิชาวิจัยการศึกษา
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมบัติ จันทรวงศ์. 2531. ชุมชนปทุมอโศก : การศึกษาพุทธยูโทเปีย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มูลนิธิ
ธรรมสันติ.
- สุมาลี สังข์ศรี. 2545. การศึกษาตลอดชีวิตเพื่อสังคมไทยในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพฯ: องค์การค้ำครุสภา.
- สุมาลี สังข์ศรี. 2539. การศึกษานอกโรงเรียน : การขยายโอกาสทางการศึกษา โดยประยุกต์ใช้วิธี
การศึกษาทางไกล. นนทบุรี : 9119 เทคนิคพรินติ้ง.
- สุรกุล เจนอบรม. 2541. วิสัยทัศน์ผู้สูงอายุและการศึกษานอกระบบสำหรับผู้สูงอายุไทย.
กรุงเทพฯ : นิชินแอคเคอเรียไทยซิงกู๊ป.
- สุรกุล เจนอบรม. 2531. เรื่องนำรู้ทางการศึกษานอกระบบโรงเรียน. กรุงเทพฯ : คณะครุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุริน คล้ายรามัญ. 2543. การพัฒนากระบวนการอบรมโดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบเน้น
ประสบการณ์และการเรียนรู้โดยการรับรู้ใช้สังคม เพื่อเสริมสร้างความรู้ เจตคติ และการมี
ส่วนร่วมทางการเมืองของผู้นำชุมชนที่เป็นสตรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต,
สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุรัตน์ ประทุมแก้ว. 2549. บทบาทของราษฎรอาสาสมัครตำรวจจังหวัดสมุทรสาคร. วิทยานิพนธ์
มหาบัณฑิต, คณะสังคมสงเคราะห์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล. 2551. ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ฉบับหัวเรื่องเรียง
มาตรา. พิมพ์ครั้งที่ 5 แก้ไขเพิ่มเติม. กรุงเทพฯ : วิญญูชน.
- สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล. 2551. ประมวลกฎหมายอาญา ฉบับหัวเรื่องเรียงมาตรา. กรุงเทพฯ :
วิญญูชน.
- สุสุรางค์ ไคว้ตระกูล. 2541. จิตวิทยาการศึกษา. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย
- สวัสดี ภู่ทอง. 2546. การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้จากประสบการณ์เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิต
สำหรับผู้ใหญ่ในชุมชนชนบทภาคเหนือ. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- สมบัติ การจนารักพงศ์. (2549). เทคนิคการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ 5E ที่เน้นพัฒนา
ทักษะการคิดขั้นสูง : กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์. กรุงเทพฯ : ชารอักษร.

- สมบัติ ชำรงชัยวงศ์. 2548. **สรุปสาระสำคัญการประชุมวิชาการ “กึ่งทศวรรษการประเมินคุณภาพภายนอก”** เนื่องในโอกาสครบรอบ 5 ปี สมศ. กรุงเทพฯ : สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน).
- สมพงษ์ สิงหะพล. 2541. **เทคนิคการสอนของการเรียนแบบร่วมมือ.** วารสารสีมาจารย์. 13, 25 (พฤศจิกายน-มีนาคม) : 41-43.
- สมศักดิ์ ภู่วิภาดาพรรณ. 2544. **การยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและการประเมินตามสภาพจริง.** เชียงใหม่ : The Knowledge Center.
- หฤทัย อาจปรุ. 2544. **ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล ภาวะผู้นำ รูปแบบการดำเนินชีวิต และความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเองกับการมีจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาพยาบาล.** วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, สาขาวิชาการพยาบาลศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- หมู่บ้านพลัม. **ชีวประวัติท่านดิช นัท อันห์ [ออนไลน์].** แหล่งที่มา : http://www.thaiplumvillage.org/about_thay.html [17 เมษายน 2552]
- อนุชาติ พวงสำลี, บรรณาธิการ. 2543. **พลเมืองไทย ณ. จุดเปลี่ยนศตวรรษ.** กรุงเทพฯ : สถาบันการวิจัยและพัฒนาประชาสังคม.
- อชาญญา รัตนอุบล. 2540. **กระบวนการการฝึกอบรมสำหรับการศึกษานอกระบบโรงเรียน.** พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : ภาควิชาการศึกษา นอกระบบโรงเรียน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อชาญญา รัตนอุบล. 2550. **การจัดโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน.** กรุงเทพฯ : คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อชาญญา รัตนอุบล. 2547. **การเรียนรู้จากประสบการณ์: แนวคิดสู่การปฏิบัติในการศึกษานอกระบบโรงเรียน.** วารสารครุศาสตร์. ปีที่ 32.
- อชาญญา รัตนอุบล. 2545. **การเรียนรู้และการพัฒนาของผู้ใหญ่.** กรุงเทพฯ : ภาควิชาการศึกษา นอกระบบโรงเรียน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อชาญญา รัตนอุบล และคณะ. 2551. **รายงานการวิจัยเรื่องแนวโน้มการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนของประเทศไทยในทศวรรษหน้า.** กรุงเทพฯ : คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อชาญญา รัตนอุบล. 2542. **เงื่อนไขการเรียนรู้ของผู้ใหญ่และแนวทางการสอนผู้ใหญ่.** กรุงเทพฯ : ภาควิชาการศึกษา นอกระบบโรงเรียน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- อารี แก้วสติดวงศ์. 2539. การนำเสนอรูปแบบการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน เพื่อ
เสริมสมรรถภาพการทำงานเป็นกลุ่มให้แก่ประชาชนระดับหมู่บ้าน. วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต, คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อิทธิพล คุณปลื้ม. นายกเมืองพัทธา. สัมภาษณ์. 14 มกราคม 2553.
- อุทุมพร จามรมาน. 2537. ทฤษฎีการวัดทางจิตวิทยา. กรุงเทพฯ : ฟีนีქซ์พับลิชชิ่ง.
- อัจฉรา โฉมแจ่ม. 2544. จิตสำนึกของนักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ต่อการรวมกลุ่ม
กิจกรรมเพื่อสังคม. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, สาขาวิชาสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อัญชลี ยิ่งรักพันธุ์. 2550. ผลการใช้สถานการณ์จำลองผสมผสานกับเทคนิคประเมินผลจากสภาพจริง
เพื่อพัฒนาจิตสาธารณะ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต
สาขาวิชาการวัดผลการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- อัญชลี รัชกุล. 2541. การรับรู้ ความคาดหวังและความพึงพอใจของประชาชนต่อบทบาทของ
ตำรวจชุมชนประจำตำบล. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- อุ้นดา นพคุณ. 2523. การศึกษานอกระบบโรงเรียน. กรุงเทพฯ : คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- อุ้นดา นพคุณ. 2528. แนวคิดทางการศึกษานอกระบบโรงเรียนและการพัฒนาชุมชน เรื่องคิด
เป็น. กรุงเทพฯ : กรุงเทพมหานครพิมพ์.
- อุ้นดา นพคุณ. 2546. อบรมแนวคิดการพัฒนาโปรแกรมอย่างมีส่วนร่วมทางภาคการศึกษานอก
ระบบโรงเรียน. กรุงเทพฯ : ชวนพิมพ์.
- อุษาวดี จันทรสนธิ. 2536. “การวิจัยวิธีการสอนเพื่อการเรียนการสอนแบบร่วมมือกัน. ใน ประมวล
สาระชุดวิชาวิจัยหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน. นนทบุรี : สาขาวิชาศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- อรพรรณ พรสีมา. 2540. โครงการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน ทฤษฎีการเรียนรู้แบบมีส่วน
ร่วมต้นแบบการเรียนรู้ทางด้านหลักทฤษฎีและแนวปฏิบัติ. สำนักงานคณะกรรมการ
การศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี.
- อภิชัย พันธเสน. 2544. พุทธเศรษฐศาสตร์ : วิวัฒนาการ ทฤษฎี และการประยุกต์กับเศรษฐศาสตร์
สาขาต่างๆ. พิมพ์ครั้งที่ 2, กรุงเทพฯ: อมรินทร์.

ภาษาอังกฤษ

Alford, F. “**The Self in Social Theory: a Psychoanalysis Account of Its Construction**”

In Plato, Hobbes, Locke, Rawls and Rousseau. New Haven: Yale University .Press,
1991.

Alfred North Whitehead. 1967. **Adventures of Ideas.** New York: The Free Press.

Ausubel, D. P. (1968). **Educational psychology : a cognitive view.** New York : Rinegart
and Winston.

Balkcom, S. 2000.**Cooperative learning : What is?.** [Online]. Available from:

<http://www.ilt.columbia.edu/k12/livetext/docs/cooplem.html> [2000 August 15]

Bandura, Albert, Ross and Ross. 1977.**Imitation of Film-Mediated Aggressive Model**

“Child Development and Behavior”. New York : Alfred A. Knapt.

Barnard, C. L. 1986. **The function of the executive.** Massachusettes: Harvard University Press.

Burnard, P. 1996. **Acquiring Interpersonal Skills : A Handbook of Experiential Learning for
Health Professionals.** 2nd ed. London : Chapman & Hall.

Bruner, J. (1978). **Toward a Theory of Instruction.** Massachusettes : Bellena.

Boone, Edgar J. 1992. **Developping Programs in Adult Education.** Prospect Heights:

Waveland Press.

Boswort, Kris and Hamilton, Sharon J. 1994. **“Collaborative learning : Underlying Process
and Effective Techniques.”** **New Direction for Teaching and Learning.** San

Francisco : Jossey- Bass publishers, fall .

Boud, D. & Walker, D. 1990. Making the most of experience. *Studies in Continuing Education,*
12(2):61-80.

Boyle, Patric G. 1981. **Planning Better Program.** New York : Mc Graw hill Book Company.

Bratton. M. 1994. **Civic Society and Political Transition in Afirica.** IRD report. V.11 No.16.

Brown, AL & Palincsar, AS. 1989. “Guided, Cooperative Leaning and Individual Knowledge
Acquisition,”in...[online]. Available from: [www.smith.edu/educ/ people/al_r/554syl.htm](http://www.smith.edu/educ/people/al_r/554syl.htm)

(20 May 2000)

Brookfield,S.D .1986. **Understanding and Facilitating Adult Learning.** San Francisco: Jossety-Bass.

Caffarella, R.S. 1994. **Planning Programs for Adult Learners.** San Francisco : Jossey- Bass.

- Comford, F.M. Before and After Socrates. London: Cambridge University Press,1972.
- Conner, M.L. 2002. **Learning from Experience**. (n.p.):Ageless Learner.
- Cooney, T. J., Davis, E. J., and Henderson, K. B. (1975). **Dynamics Teaching Secondary School Mathematics**. 2 nd ed. Boston : Houghton Mifflin”
- Cramer, Sharon F. 1998. **Collaboration : A success strategy for special educators**. Booton : Allyn and Bacon.
- Clark., C.L. 1996. **A Student’ Guide to the Internet**. New Jersey: Prentice-Hall.
- Craig, R.L. 1997. **Training and Development Handbook**. New York : Mc Grow-Hill Book Company.
- Davidson, Neil. 1994. **Cooperative and Cooperative Learning An Integrative Perspective Creativity and collaboration leaning : A practical guide to empowering students and teachers**. Baltimore, Maryland: Paul H. Brooks Publishing Co.
- Davis, Barbara G. 1993. **Collaborative Learning: Group work and Study teams**. Jossey-Bass Publishers: San Francisco. (Online) Available from: <http://teaching.berkeley.edu/bgd/collaborative.html>
- De Bono. E. 1992. **Six Thinking Hats for school**. Hacker Browlow Education.
- Dewey, J. 1983. **Experience and Education**. New York: Collier.
- Dorsey. 1985. **Volunteers in Law Enforcement : Changing times New Approaches**. National Institute of justice research : United State.
- Esther Goh. 1998. **Processing Experiential Learning**. In the Pfeiffer Library. 23 : 183 – 189.
- Evans, Norman. 1994. **Experiential Learning for All**. London : Cassell, 1994.
- Farrell, T. 1998. **Reflective teaching: The principles and practices**. Forum, 36(4), 10-17.
- Friere, P. 1973. **Society in transition: Education for critical consciousness**. London: Sheed and Ward.
- Freire, P. 1970. **Pedagogy of the Oppressed**. New York: Herder & Herder
- Garlach, Jenner M. 1994. Is this Collaboration. **Collaboration Learning: Underlying Process and Effective Techniques 59** (fall): 5-13: Jossey-Bass Publishers.
- George Herbert Mead. 1930. **Cooley’s Contribution to American Social Thought**. American Journal Sociology, Vol. XXXV (1930): 693-706.

- Gokhale, A. Anuradha. 1995. **Collaborative Learning Enhances Critical Thinking**. Journal of Technology Education. 7,1 (Fall) [Online]. Available from:
<http://schola.lib.vt.edu/ejournals/JTE/v7n1/gokhale.jte-v7n1.html>
- Good, C. V. (1973). **Dictionary of Education**, 3 rd ed. New York : McGraw – Hill Book.
- Gramsci, Antonio. 1999. The Antonio Gramsci Reader: Selected Writings 1916-1935, David Forgacs (ed.), London: Lawrence and Wishart."
- Grolier International Dictionary, The. 1968. **The Grolier international dictionary**. Connecticut: Grolier.
- Hegel, G.W.F. 1991, **Elements of the Philosophy of the Right**, Alien W. Wood (ed.), Cambridge: Cambridge University Press, originally published in 1921.
- Irwin, T. 1995. **Plato's ethics**. Oxford: Oxford University Press.
- Jean-Jacques Rousseau. 1762. **An inquiry into the nature of the social contract, or, Principles of political right** (translated from the French of John Jaques Rousseau : Du contract social, ou, Principes du droit politique). Manchester, [England] : A. Heywood.
- John Rae, et al. 2006. Collaborative learning: A connected community for learning and knowledge management **Interactive Technology & Smart Education**. 2: 225-236 Troubador Publishing Ltd.
- Johnson, D.W.& Johnson, R.T. 1987. **Learning together and alone : Cooperative, competitive, and individualistic**. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.
- Jonassen, D.H.,Reeves, T.C. 1996. **Learning with Technology: Using Computer as cognitive tools**. Handbook of Research on Education and Communication Technology, ed. D.H Jonassen, New York: Simon and Schuster McMillan pp. 693-719.
- Juch, A. 1983. **Personal Development : Theory and Practice in Management Training**. Shell International. Wiley.
- Kasemsarn Chotchakonpant. 2008. **Implementing Home police volunteers strategy in Thailand**. Europa seminar 2008. "Governance in Triptych. Environment, Migration, Peace and order 23-28 October 2008. Manila, Philippines
- Klosko, G. 1993. **History of Political Theory: An Introduction**. Forth Worth: Harcourt Brace College Publisher.

- Kolb, D.A. 1984. **Experiential Learning**. Englewood Cliffs, N.J. :Prentice Hall.
- Kolb, D.A. 1984. **Experiential Learning: Experience as the Source of Learning and Development**. New Jersey: Prentice-Hall.
- Koschman, T.D., Myers, A.C., Feltovich, P.J., and Barrows, H.S. 1996. **Using technology to assist realizing effective learning and instruction: A principled approach to the use of computers in collaborative learning**. *Journal of Learning Sciences*, 3(3) : 227-264.
- Koschman. 1997. CSCL & Model of Instruction collaborative learning. [Online]. Available from:http://www.uib.no/Prople/sinia/CSCL/web_struktur-975.html
- Knowles, Malcolm S. 1980. **The Modern Practice of Adult Education : From Pedagogy to Andragogy**. New York: Cambridge, The Adult Education Company.
- Knowles, M. S. 1990. **The adult learner: A neglected species** (Revised Edition. Houston: Gulf Publishing Company
- Kraft, F.N. 1992. **Nurturing social consciousness through church education**. University of Pittsburgh. Abstract from: DAO Item: AAI9226525.
- Lefrancois, G.R. 1994. **An Introduction to Child Development**. Belmont, California : Wadworth Publishing Company.
- Levin, David S.; Ben-Jacob and Marion G.1998. **Collaborative Learning: A Critical Success Factor in Distance Education. Distance Learning '98. Proceeding of the Annual Conference on Distance Teaching & Learning**. 14.th, Madison, WI, August 5-7
- Lewin, K. Field. **Theory**. Boston: Harvard University Press.
- Linda, Delmor Skon. 1980. "Effects of Cooperative Competitive and Individualistic Learning situations on Achievement and Reasoning Process", *Dissertation Abstracts International*. 40 (March 1980), 4972A-4973A.
- Ling Ren. 2006. **Participation community crime prevention who volunteers for police work?** *Policing and International Journal of police strategies&management*, 29 : 468-481.
- Lukacs G. 1979. **"Class consciousness"**, in Karl Marx, T.Bottomore (ed.),op.cit.,pp.92-101.
- MacGreger, J. 1990. Collaborative Learning: Share Inquiry as a process reform. *New Direction for Teaching and Learning*. No. 42, Summer.

- Macgregor, J.W. 1990. **“collaborative Learning : Share Inquiry as a process reform: In**
Svinicki.M.D. (E.D). The Changing face of college teaching. New Direction for Teaching
and learning. 42.
- Mark Tittley. 1994. **Experiential Learning**. Available from : <http://www.sonlifeafrica.com/model.html>.
- McAlpine. 2000. **Collaborative learning Online**. Journal of Distance Education, vol.21 no.
1pp.66-80
- McClary, S. A. 1988. **Measuring social responsibility as an aspect of the psychological sense
of community scale development and correlate identification**. Missouri Kansas City.
Abstract from DAO: AA18816679
- Mezirow, J. 1991. **Transformative dimension of adult learning**. Sanfranciso: Jossey Bass,Inc.
- Militer, R.G. and Stinson J.E. 1995. **How can problem based learning be thought of as flexible
delivery?.** [online]. Available from: [http://www.tedi.uq.edu.au/conferences/
flex_delivery/Jolly.html](http://www.tedi.uq.edu.au/conferences/flex_delivery/Jolly.html) (2001 July 25)
- Nhat Hanh, Thich. 1996. **The long road turns to joy : a guide to walking meditation**.
NewDelhi :Full Circle.
- Nhat Hanh, Thich. 1998. **Breath sweeps mind : a first guide to meditation practice**.
New York : Riverhead Books.
- Nhat Hanh, Thich. 2001. **Transformation at the base : fifty verses on the nature of
consciousness**. Berkeley (Calif.) : Parallax press, cop.
- Nhat Hanh, Thich. 2007. **Chanting from the heart : Buddhist ceremonies, verses, and daily
practices from Plum Village**. Berkeley, Calif. : Parallax.
- Oslan, A., Bleckher, L. and Chesnokaea, V. 2000. **Distant Communication Project** [Online].
Available from: <http://www.russ.ru/ds/english.htm> [2001 December 21]
- Patocka, J. Plato and Europe. Translated by Peter Lom. Stanford: Stanford Univrsity Press,
2002.
- Philip Allott. 2002. **Health of Nations: Society and Law beyond the State**. London : Cambridge
University Press.
- Pfeiffer, W. and Jones, J.E. 1983. **Experiential Learning**. Cycles. UK.
- Ransome, Paul. 1992. **Antonio Gramsci : a new introduction**. New York : Harvester
Wheatsheaf.

- Rath, L.E., Harmin, M., and Simn, S.B. (1966). *Value And Teaching: Working with Value in the classroom*. Ohio: Charles E. Merrill Books.
- Rothenberg, M. E. (1985). *Encyclopedia Americana Danbury*. Connecticut : Grolier Incorporated
- Reid, J.P., and Cook, J. 1989. **Enhancing Student Thinking through Collaborative Learning** [Online]. Available from: <http://www.griffth.edu.au/school/art/text/april00/aldeman.htm> [2007 August 4]
- Regan, D.T. and R. Fazio. 1976. **“On the Consistency Between Attitudes and Behavior : Look to the Method of Attitude Formation,”** *Journal of Experimental Social Psychology*. 13 : 28-45.
- Robbins, P. 2008. **Consciousness and the social mind**. *Cognitive system research*. 9.15-23
- Romer, K.T. 1985. **Collaboration. New Form of Learning. New Ways of Thinking. In Collaborative Learning**, edited by S. Learning, *New Ways of Thinking*. In *Collaborative Learning*, edited by S. Levy-Reiner. Washington, DC: Association of American Colleges, December (ED 263 868).
- Richard, V.D. 1998. **Relationships between Interpersonal Communication Competence and Learning in Management Development Training with an Experiential Learning Approach**. (CD – ROM) *Dissertation Abstracts International Vol. 59 – 04 A*.
- Rogers, Carl R. 1969. **Freedom to learn, studies of the person**. Columbus, Ohio: Merrill Pub.Co.
- Rainforth, B., York, Jenifer and Macdonald. 1993. **Collaborative Teams for Students with Servers Disabilities**. Pennsylvania: The Maple Press Company.
- Rural Services Institute. 1994. **The Public Mind: Views of Pennsylvania Citizens. Smoking, Education, Tax Reform, Crime Control, Welfare Reform, Health Care Reform**. Available From : ERIC item:ED372889.
- Sigmund Freud. 1938. **A general introduction to psychoanalysis**. New York : Garden City.
- Susan, M. S. 1997. **The social worker as moral citizen: Ethics in action**. *Social Work* 42(3):223-30. Abstract from ERIC Item: EJ553554
- Smith, Robert M. 1982. **Learning How to Learn**. Chicago, Illinois: Follett Publishing Company.

- Smith, B.L., and MacGregor, J.T. 1992. **What is collaborative learning?**. In Goodsell. In A. S., Maher, M.R., and Tinto, V., (eds.), Collaborative Learning: A Sourcebook for Higher Education Nation Center on Postsecondary Teaching, Learning, & Assessment, Syracuse University.
- Soon, Y.E. 1999. **An Experiential Approach to Korean Family Ministry Leaders Training**. (DD – ROM) Dissertation Abstracts International. Vol 60 – 04 A.
- Stacey, Elizabeth. 1999. **Collaborative Learning in an Online Environment**. **Journal of Distance Education**. [Online] Available from: <http://cade.athabascau.ca/vol14.52/stacey.html>
- Stephen B.1992. **Cooperative Learning: What's It?**. [online] Available from; <http://www.ilt.columbia.edu/k12/livetext/docs/cooplearn.html> (2001 May 17)
- Sue, Gilly M. 2003. **The heart of adult peer group learning: Living the learning together**.Fielding Graduate Institute.
- Thurston .2002. **Practical Partnerships: Analysis and Results of a Cooperative Life Skills Program for At-Risk Rural Youth**. Journal of Education for Students Placed at Risk (JESPAR), v7 n3 p313-26
- Tyler, Ralph W. 1986. **Basic Principles of Curriculum and Instruction**. Chicago: The University of Chicago Pres.
- Wesley G. Skogan. 2000. **Community policing, problem-oriented policing, Police training and management**. National Institute of justice research : United State.
- Worton, Stephen. 2003. **Volunteers in Police work :A study of the benefits to law Enforcement Agencies**. Research Report Eastern Michigan University school of Police staff and command.
- Yan Fung Mok. 1999. **Experiential Learning Functional Attributes and Effectiveness**. University of Hong Kong.

ภาคผนวก

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ก

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ

1. ผศ.ดร. วีระเทพ ปทุมเจริญวัฒนา	คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย
2. พ.ต.ท.ดร. ไกรวุฒิ วัฒนสิน	โรงเรียนนายร้อยตำรวจ
3. นาย ชนาพรรณ์ พรหมมานนท์	ประธานมูลนิธิตำรวจอาสาสมัคร
ตำรวจสถานีตำรวจภูธรมาบตาพุด
จังหวัดระยอง
4. นาย กฤษณะ กวรประเสริฐ	ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาจิตสำนึก
5. รศ.ดร.ดวงกมล ไตรวิจิตรคุณ	คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย

ศูนย์วิทยพัทยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ข

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบวัดมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ
2. แบบประเมินพฤติกรรมจิตสำนึกสาธารณะ
3. แบบประเมินความพึงพอใจที่มีต่อโปรแกรมเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ
4. แบบสัมภาษณ์ความคิดเห็นที่มีต่อโปรแกรมเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ
5. แบบประเมินตนเองเพื่อใช้ประกอบคู่มือเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ
6. แบบสัมภาษณ์เพื่อใช้ประกอบคู่มือเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ

เครื่องมือชุดที่ 1 แบบสอบถาม เพื่อวัดมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ
คำชี้แจง

1. ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามจะนำเสนอในภาพรวมและใช้ประกอบการวิจัยในเรื่องอื่น
เท่านั้น อนึ่ง ข้อมูลที่ได้จะไม่สร้างความเสียหายใดๆ กับผู้ตอบแบบสอบถามไม่ว่าจะ
ทางตรง หรือทางอ้อม
2. แบบสอบถามฉบับนี้ แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้
ตอนที่ 1 : ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม
ตอนที่ 2 : ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ
ตอนที่ 3 : ข้อคิดเห็นเพิ่มเติม

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

โปรดทำเครื่องหมาย / ลงใน หน้าข้อความที่ท่านเลือก

1. ชื่อ.....นามสกุล.....
ที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้ บ้านเลขที่ซอย.....ถนน.....
แขวง.....เขต.....จังหวัด.....รหัสไปรษณีย์.....
หมายเลขโทรศัพท์ ที่สามารถติดต่อได้.....
2. เพศ
 ชาย หญิง
3. อายุ ปี
4. อาชีพ
5. ระดับการศึกษา
 ต่ำกว่าประถมศึกษา ประถมศึกษา
 มัธยมศึกษา ประกาศนียบัตรวิชาชีพ
 อนุปริญญา ปริญญาตรี
 สูงกว่าปริญญาตรี
6. ท่านมีรายได้ บาท/เดือน
7. ท่านปฏิบัติหน้าที่อาสาสมัครตำรวจ เป็นระยะเวลาจนถึงปัจจุบัน ปี เดือน
8. ท่านเคยผ่านการฝึกอบรมอาสาสมัครตำรวจมาแล้วจำนวน ครั้ง

ตอนที่ 2 ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจโดยใช้ข้อคำถามรวมกันประมาณ 40 ข้อ ให้ผู้ตอบเลือกตอบตามความคิดเห็นของตนเอง โดยมีคำถามดังต่อไปนี้

แบบสอบถาม ชุดที่ 1 แบบวัดมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะ

ข้อคำถาม	เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง
1. ปัจจุบันสถิติการเกิดอาชญากรรมมีแนวโน้มสูงขึ้นและมีความซับซ้อนและรุนแรงมากขึ้น					
2. ความเติบโตทางด้านวัตถุที่เจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว ก่อให้เกิดวัฒนธรรมบริโภคนิยมวัตถุนิยมแบบตัวใครตัวมันขาดจิตสำนึกสาธารณะ					
3. ท่านเห็นด้วยว่าการสนทนาหรือการปรึกษาหารือเกี่ยวกับปัญหาของสังคมและชุมชนเป็นสิ่งที่จำเป็น					
4. ท่านสนใจรับรู้ข่าวสารด้านที่เป็นปัญหาของสังคมและชุมชนสม่ำเสมอ					
5. ปัจจุบันอาชญากรรมที่มีแนวโน้มสูงขึ้นเรื่อยๆ ไม่มีผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของท่าน					
6. ท่านมักเข้ามีส่วนร่วมในการพูดคุยถึงปัญหาในชุมชนสังคมของท่านอย่างสม่ำเสมอ					
7. การให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมทำให้อาชญากรรมในชุมชนลดลง					
8. หลักการทำประโยชน์ต่อสังคมที่สำคัญคือ การเรียนรู้ร่วมกันคิดร่วมคิดร่วมกันของคนในสังคมให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ต่อตนเอง					
9. การปลูกฝังจิตสำนึกในการป้องกันดูแลและมีส่วนร่วม ตระหนักในสิทธิหน้าที่และความรับผิดชอบของประชาชนทุกกลุ่มเป็นสิ่งที่จำเป็น					

ข้อความ	เห็น ด้วย อย่าง ยิ่ง	เห็น ด้วย	ไม่ แน่ใจ	ไม่ เห็น ด้วย	ไม่เห็น ด้วยอย่าง ยิ่ง
10.เมื่อมีบอร์ดหรือโปสเตอร์ประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับกิจกรรมที่ทำประโยชน์ต่อสังคม ท่านสนใจที่จะเข้าไปอ่านทุกครั้ง					
11. เมื่อมีโอกาสท่านจะติดตามรายการโทรทัศน์หนังสือพิมพ์ที่เกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาอาชญากรรมอย่างสม่ำเสมอ					
12.การป้องกันอาชญากรรมเป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจเท่านั้น					
13.เมื่อท่านประสบเหตุการณ์กระทำผิดซึ่งหน้าการเข้าไปช่วยเหลือผู้ประสบเหตุเป็นสิ่งที่ควรกระทำ					
14. การช่วยเหลือผู้ประสบภัยอันตรายอันอาจถึงแก่ชีวิตเป็นสิ่งที่ท่านพึงกระทำ					
15. เมื่อพบผู้ประสบเหตุร้าย ท่านจะเข้าไปช่วยเหลือโดยไม่คำนึงถึงภัยอันตรายที่จะเกิดขึ้น					
16. การช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ตำรวจควบคุมตัวผู้กระทำผิดไปยังที่สถานีตำรวจเป็นสิ่งที่ควรกระทำ					
17. อาสาสมัครตำรวจควรมีอำนาจตรวจค้นตัวผู้กระทำผิดเช่นเดียวกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ					
18.ท่านยินดีช่วยเหลือเจ้าพนักงานผู้จับตามหมายจับเมื่อได้รับคำร้องขอ					
19.ท่านเห็นด้วยว่าอาสาสมัครตำรวจควรมีอำนาจจับกุมและควบคุมผู้ต้องหาหรือจำเลยได้เองทุกกรณี					
20. การปฏิบัติงานตามโครงการป้องกันอาชญากรรมและรักษาความสงบเรียบร้อยของชุมชนเป็นหน้าที่ของอาสาสมัครตำรวจ					

ข้อความ	เห็น ด้วย อย่าง ยิ่ง	เห็น ด้วย	ไม่ แน่ใจ	ไม่ เห็น ด้วย	ไม่เห็น ด้วยอย่าง ยิ่ง
21. ท่านคิดว่าไม่จำเป็นที่ต้องเข้าไปช่วยเหลือผู้ ประสบเหตุทุกครั้งเพราะไม่ใช่หน้าที่					
22. ในการปฏิบัติงานของอาสาสมัครตำรวจนั้นการ ป้องกันตนเองต้องคำนึงถึงสิทธิของผู้อื่นด้วยเสมอ					
23. การที่ท่านเห็นความสำคัญของการทำประโยชน์ ต่อสังคมจะทำให้การทำกิจกรรมบำเพ็ญ ประโยชน์เกิดได้ง่าย					
24. การที่ท่านเข้าไปมีส่วนร่วมในการทำประโยชน์ต่อ สังคมเป็นการช่วยให้คนในชุมชนมีวิถีชีวิตที่ดีขึ้น					
25. การช่วยเหลือผู้ยากไร้ การดูแลสาธารณสมบัติ เป็นการทำงานเพื่อส่วนรวม เป็นสิ่งที่ควรทำ					
26. การทำประโยชน์ต่อสังคมของท่าน คือการที่ท่าน เข้าร่วมในกิจกรรมการทำประโยชน์ต่อสังคม อย่างสม่ำเสมอ					
27. การร่วมกิจกรรมที่ทำประโยชน์ต่อสังคมไม่ได้ ทำให้ท่านเกิดความรู้สึกเสียสละเพื่อผู้อื่นมากขึ้น					
28. ท่านมักเสียสละ แรงกาย เวลา ทรัพย์สินเพื่อ ช่วยเหลือสังคมอย่างสม่ำเสมอ					
29. ท่านมักรับอาสาทำงานให้สังคมโดยไม่หวัง ผลตอบแทน เช่น การเป็นอาสาสมัครสาธารณสุข กรรมการหมู่บ้าน กรรมการชุมชน และอื่นๆ					
30. เมื่อปฏิบัติงานเสร็จเรียบร้อยแล้วท่านจะจัดเก็บ สิ่งของเครื่องใช้เข้าในที่เก็บให้เหมือนเดิมเสมอ					
31. การเก็บสิ่งของเครื่องใช้อย่างมีระบบช่วยให้คน ในกลุ่มของท่านปฏิบัติงานอย่างมีความคล่องตัวมาก ขึ้น					

ข้อคำถาม	เห็น ด้วย อย่าง ยิ่ง	เห็น ด้วย	ไม่ แน่ใจ	ไม่ เห็น ด้วย	ไม่เห็น ด้วยอย่าง ยิ่ง
32. การใช้อุปกรณ์อย่างระมัดระวังเป็นการยืดอายุการใช้งานอย่างหนึ่ง					
33. การปิดไฟพัดลมหรือแอร์ ก่อนออกจากห้องประชุมเป็นการประหยัดพลังงานและลดภาวะโลกร้อน					
34. ท่านคิดว่าทุกคนมีหน้าที่ในการดูแลสิ่งของและสมบัติของส่วนรวม					
35. การแบ่งปันสิ่งของ เครื่องใช้ ให้กับผู้อื่นในกลุ่มเดียวกันเป็นสิ่งที่ท่านทำสม่ำเสมอ					
36. การปฏิบัติงานของอาสาสมัครตำรวจเป็นการช่วยเหลือชุมชนและสังคมในการป้องกันอาชญากรรม					
37. ท่านสามารถจัดกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนของท่านให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายได้					
38. ท่านยินดีเข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนของท่านอย่างต่อเนื่อง					
39. ท่านเสียสละทรัพย์สินส่วนตัวช่วยเหลือผู้ได้รับความเดือดร้อนในชุมชนอย่างสม่ำเสมอ					
40. ท่านมีความรู้ดีกว่าการช่วยเหลือผู้อื่น ในการทำงานร่วมกันเป็นการเพิ่มภาระให้กับท่าน					

เครื่องมือชุดที่ 2 แบบสอบถาม เพื่อประเมินพฤติกรรมจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ
คำชี้แจง

1. แบบสอบถาม ฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินพฤติกรรมจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามจะนำเสนอในภาพรวมและใช้ประกอบการวิจัยในเบื้องต้นเท่านั้น อนึ่งข้อมูลที่ได้อาจจะไม่สร้างความเสียหายใดๆ กับผู้ตอบ
2. แบบสอบถาม (ผู้ควบคุมการปฏิบัติงานของอาสาสมัครตำรวจ 2 ท่าน เป็นผู้ประเมินกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม จำนวน 60 นาย)
แบบสอบถามฉบับนี้ แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้
ตอนที่ 1 : ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ
ตอนที่ 2 : ข้อคิดเห็นเพิ่มเติม

ในการเลือกตอบแบบสอบถามนี้ ผู้ตอบเลือกตอบโดยอาศัยเกณฑ์ตามความคิดเห็นของตนเองดังรายละเอียดต่อไปนี้

- 5 หมายความว่า ผู้ถูกประเมินมีระดับ พฤติกรรม จิตสำนึกสาธารณะ มากที่สุด
- 4 หมายความว่า ผู้ถูกประเมินมีระดับ พฤติกรรมจิตสำนึกสาธารณะ มาก
- 3 หมายความว่า ผู้ถูกประเมินมีระดับ พฤติกรรมจิตสำนึกสาธารณะ ปานกลาง
- 2 หมายความว่า ผู้ถูกประเมินมีระดับ พฤติกรรมจิตสำนึกสาธารณะ น้อย
- 1 หมายความว่า ผู้ถูกประเมินมีระดับ พฤติกรรมจิตสำนึกสาธารณะ น้อยที่สุด

1. ผู้ประเมิน (.....) เจ้าหน้าที่ตำรวจ / (.....) หัวหน้าชุดอาสาสมัครตำรวจ

ชื่อ.....นามสกุล.....
ที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้ บ้านเลขที่ซอย.....ถนน
แขวง.....เขต.....จังหวัด.....รหัสไปรษณีย์.....
หมายเลขโทรศัพท์ ที่สามารถติดต่อได้.....

2. ผู้ถูกประเมิน (.....) อาสาสมัครตำรวจ

ชื่อ.....นามสกุล.....
ที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้ บ้านเลขที่ซอย.....ถนน.....
แขวง.....เขต.....จังหวัด.....รหัสไปรษณีย์.....
หมายเลขโทรศัพท์ ที่สามารถติดต่อได้.....

แบบสอบถามเครื่องมือวิจัย ชุดที่ 2 แบบประเมินพฤติกรรมจิตสำนึกสาธารณะของผู้เรียน

ข้อคำถาม	มาก ที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด
1. รับรู้ปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม ชุมชน					
2. สนใจติดตามข่าวสาร ที่เกิดขึ้นในสังคม					
3. สนทนากับปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม					
4. รับรู้ถึงปัญหาอาชญากรรมที่เกิดขึ้นในชุมชน					
5. สนทนากับปัญหาอาชญากรรมที่เกิดขึ้นในชุมชน					
6. รับรู้แนวทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นว่าควรทำอย่างไรเพื่อแก้ปัญหานั้น					
7. ยินดีเข้าร่วมในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น					
8. แนะนำผู้อื่นถึงวิธีการแก้ปัญหที่เกิดขึ้นในสังคม					
9. รับรู้แนวทางแก้ไขปัญหาอาชญากรรม					
10. สามารถแนะนำผู้อื่นถึงแนวทางป้องกันอาชญากรรม					
11. การช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ตำรวจเมื่อได้รับการร้องขอ					
12. เข้าร่วมทุกกิจกรรมของอาสาสมัครตำรวจ					
13. ความพร้อมในการช่วยเหลือเจ้าพนักงานตำรวจในการปฏิบัติงาน					
14. การช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ตำรวจในการจับกุมผู้กระทำความผิด					
15. การให้ความร่วมมือปฏิบัติตามโครงการป้องกันอาชญากรรม					
16. ความสามารถในการแจ้งเหตุเมื่อมีอาชญากรรมเกิดขึ้น					
17. ความสามารถในการเข้าระงับเหตุด่วนเหตุร้ายเมื่อประสบเหตุ					

ข้อคำถาม	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
18. การช่วยเหลืออยู่ประสบอันตรายเฉพาะหน้าที่ตนสามารถช่วยได้					
19. มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ในชุมชน					
20. เห็นความสำคัญและเข้าร่วมในกิจกรรมการทำประโยชน์ต่อสังคม					
21. มุ่งมั่นที่จะทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมให้คนในชุมชน					
22. ช่วยดูแลรักษาผลงานสมบัติของส่วนร่วม					
23. แนะนำให้คนในชุมชนดูแลทรัพย์สินสมบัติของส่วนรวม					
24. เมื่อใช้สิ่งของต่างๆแล้วมีการเก็บรักษา					
25. ทำความสะอาดเครื่อง เครื่องใช้ทุกครั้งหลังการปฏิบัติงาน					
26. ดูแลสิ่งของที่เป็นสาธารณะสมบัติของชุมชน					
27. เสียสละทรัพย์สินส่วนตัวช่วยเหลือผู้ได้รับความเดือดร้อน					
28. ช่วยเหลือผู้อื่น ในการทำงานร่วมกัน					
29. เข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน					
30. แบ่งปันสิ่งของเครื่องมือเครื่องใช้ให้เพื่อนร่วมงานเสมอ					
31. เสียสละเวลาแรงกายในการช่วยงานของกลุ่มงานอย่างสม่ำเสมอ					
32. ศึกษาหาความรู้ใหม่ๆ ในการเก็บรักษาเครื่องมือเสมอ					
33. หมั่นตรวจเช็คความสมบูรณ์ของเครื่องมือเครื่องใช้เป็นประจำ					

**เครื่องมือชุดที่ 3 แบบประเมินความพึงพอใจในการเข้าร่วมโปรแกรมเพื่อเสริมสร้างมนทัศน์เชิง
จิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ**

โปรดแสดงความคิดเห็นโดยทำเครื่องหมาย✓ในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุดโดย
ข้อมูลนี้จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการพัฒนาปรับปรุงการจัดอบรมต่อไป

5 หมายความว่า ความพึงพอใจมากที่สุด

4 หมายความว่า ความพึงพอใจมาก

3 หมายความว่า ความพึงพอใจ

2 หมายความว่า ความพึงพอใจน้อย

1 หมายความว่า ความพึงพอใจน้อยที่สุด

ลำดับ	ปัจจัยที่ประเมิน	5 มาก ที่สุด	4 มาก	3 ปาน กลาง	2 น้อย	1 น้อย ที่สุด
1	ด้านหลักสูตร เนื้อหาวิชาที่ฝึกอบรมครอบคลุม วัตถุประสงค์ของโครงการ					
2	วิทยากรมีความรอบรู้และสามารถถ่ายทอดได้ดี					
3	ความเหมาะสมของเวลาในแต่ละหัวข้อ					
4.	เอกสารประกอบบรรยายมีความสมบูรณ์และ เหมาะสม					
5	ความรู้ต่อหลักสูตรเป็นประโยชน์ต่อการ นำไปใช้					
6	ในภาพรวมท่านพึงพอใจต่อหลักสูตร					
7	การใช้สื่อมีความสอดคล้องและเหมาะสมกับ เนื้อหา					
8	ด้านการฝึกภาคปฏิบัติ ความเหมาะสมของกิจกรรมต่างๆในภาคปฏิบัติ					
9	การฝึกปฏิบัติก่อให้เกิดการเรียนรู้					
10	ระยะเวลาที่ใช้ในการฝึกภาคปฏิบัติ					
11	ด้านการจัดการ ความเหมาะสมของช่วงเวลาที่จัด					
12	ความเหมาะสมของสถานที่และสิ่งแวดล้อม					
13	ความเหมาะสมอาหารเย็น,อาหารว่าง					
14	การต้อนรับและการให้บริการ					

เครื่องมือชุดที่ 4 แบบสัมภาษณ์ เพื่อศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้อง หลังการฝึกอบรม สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่อาสาเข้าร่วม โปรแกรมฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ

ข้อมูลที่ได้จากแบบสัมภาษณ์จะนำเสนอในภาพรวมและใช้ประกอบการวิจัยในเบื้องต้นเท่านั้น อนึ่งข้อมูลที่ได้จะไม่สร้างความเสียหายใดๆ กับผู้ตอบแบบสอบถามไม่ว่าจะทางตรงหรือทางอ้อม

1. วัตถุประสงค์ในการฝึกอบรม

เหมาะสม เพราะ

.....

.....

ควรปรับปรุง เพราะ

.....

.....

ถ้าควรปรับปรุง ทำอย่างไร

.....

.....

2. กลุ่มเป้าหมายในการฝึกอบรม

เหมาะสม เพราะ

.....

.....

ควรปรับปรุง เพราะ

.....

.....

ถ้าควรปรับปรุง ทำอย่างไร

.....

.....

3. คุณสมบัติของผู้สอน

เหมาะสม เพราะ

.....

.....

ควรปรับปรุง เพราะ

.....

ถ้าควรปรับปรุง ทำอย่างไร

.....

4. เนื้อหาสาระในการฝึกอบรม

เหมาะสม เพราะ

.....

ควรปรับปรุง เพราะ

.....

ถ้าควรปรับปรุง ทำอย่างไร

.....

5. กิจกรรมการเรียนรู้ที่ใช้ในการฝึกอบรม

เหมาะสม เพราะ

.....

ควรปรับปรุง เพราะ

.....

ถ้าควรปรับปรุง ทำอย่างไร

.....

6. ระยะเวลา

เหมาะสม เพราะ

.....

ควรปรับปรุง เพราะ

.....

ถ้าควรปรับปรุง ทำอย่างไร

.....

7. แหล่งข้อมูลและสื่อการเรียนการสอน

เหมาะสม เพราะ

.....

ควรปรับปรุง เพราะ

.....

ถ้าควรปรับปรุง ทำอย่างไร

.....

8. การวัดและประเมินผลในการฝึกอบรม

เหมาะสม เพราะ

.....

ควรปรับปรุง เพราะ

.....

ถ้าควรปรับปรุง ทำอย่างไร

.....

9. สภาพแวดล้อมในการฝึกอบรม

เหมาะสม เพราะ

.....

ควรปรับปรุง เพราะ

.....

.....

ถ้าควรปรับปรุง ทำอย่างไร

.....

10. ปัญหาที่เกิดขึ้นพร้อมข้อเสนอแนะ

ปัญหาที่พบ

.....

.....

ข้อเสนอแนะ

.....

ศูนย์วิทยทรัพยากร
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

**เครื่องมือชุดที่ 5 แบบประเมินตนเองเพื่อใช้ประกอบคู่มือเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะ
ของอาสาสมัครตำรวจ**

แบบทดสอบพฤติกรรมจิตสำนึกสาธารณะ

(โปรดอ่านและพิจารณาข้อความต่อไปนี้ ท่านมีพฤติกรรมต่อข้อความในแต่ละข้อมากน้อยเพียงใด โดยทำเครื่องหมาย / ในช่องว่างที่ตรงกับพฤติกรรมที่เป็นจริง)

คุณเป็นคนมีจิตอาสาแค่ไหน

คุณเป็นคนมีจิตอาสาแค่ไหน	ทุกครั้ง	บ่อยครั้ง	ทำบ้าง	น้อยครั้ง	ไม่ได้ทำ
1. ท่านพูดคุยเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางการแก้ไขในการปฏิบัติงาน ปัญหาในชุมชนกับกลุ่มของตน หรือบุคคลอื่นสม่ำเสมอ					
2. ท่านฝึกสมาธิ โดยการฝึกโยคะ เดินแกว่งกิโลนอนตาย ทำคีртาน และทำสมาธิ เป็นประจำ					
3. ท่านปฏิบัติตามอุดมคติตำรวจ 9 ข้อ อย่างสม่ำเสมอ					
4. ท่านมีพฤติกรรม เช่นนี้ สบตา ยิ้ม ชม สัมผัส สวัสดี พูดบวก กับบุคคลอื่นอย่างสม่ำเสมอ					
5. ท่านมักติดตามชมภาพกิจกรรมการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจ และการช่วยเหลือสังคม อย่างสม่ำเสมอ					

คุณเป็นคนมีจิตอาสาแค่ไหน	ทุกครั้ง	บ่อยครั้ง	ทำบ้าง	น้อยครั้ง	ไม่ได้ทำ
6.ท่านชอบอ่านชีวประวัติ บุคคลที่ทำงานช่วยเหลือสังคม เป็นประจำ					
7.ท่านมีพฤติกรรมที่ชอบทำงานช่วยเหลือสังคมชุมชน เช่น การช่วยเหลือผู้เจ็บป่วย การช่วยเหลือผู้ยากไร้ และการช่วยเหลือบริการนักท่องเที่ยวอย่างสม่ำเสมอ					
8.เมื่อทำงานเสร็จท่านจะเก็บสิ่งของเครื่องใช้เข้าที่เสมอ					
9.ท่านมักเข้าช่วยเหลือการดูแลสาธารณะสมบัติส่วนรวมเป็นประจำ เช่น ร่วมกันเก็บขยะริมชายหาด เป็นต้น					
10.ท่านมักช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ตำรวจในการปฏิบัติงานเมื่อได้รับคำร้องขอเป็นประจำ (การตรวจค้น, การจับกุม, การควบคุมตัวผู้ต้องหา)					
11.ท่านมักช่วยเหลือผู้ประสบอันตราย กรณีที่พบเห็นผู้อื่นตกอยู่ในอันตรายเท่าชีวิต ซึ่งท่านสามารถช่วยได้เสมอ					
12.เมื่อพบเห็นการกระทำผิดซึ่งหน้าท่านจะเข้าไปช่วยเหลือผู้ประสบเหตุทันที					
13.เมื่อพบเห็นบุคคลต้องสงสัย หรือ เหตุการณ์ผิดปกติท่านจะแจ้งเจ้าหน้าที่ตำรวจทันที					
14.เมื่อมีโครงการป้องกันอาชญากรรมในชุมชนของท่านท่านจะเข้าร่วมทุกครั้ง					

เครื่องมือชุดที่ 6 แบบสัมภาษณ์เพื่อใช้ประกอบคู่มือเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของ
อาสาสมัครตำรวจ

สมุดบันทึกความดี

ท่านคิดว่ากิจกรรมใดบ้างหลังที่ท่านเข้ารับการฝึกอบรมตามโปรแกรมการศึกษานอกระบบ
โรงเรียนเพื่อการเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจแล้วท่านได้
กระทำความดีมากขึ้นกว่าก่อนเข้ารับการฝึกอบรม และอธิบายถึงสาเหตุของการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม
ของท่านว่ามีส่วนเกี่ยวข้องกับเนื้อหาในแต่ละรายวิชาที่ได้รับจากการเข้าอบรมตามโครงการ
หรือไม่อย่างไร

1. การจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้า ใช่ ไม่ใช่

เหตุผล

2. การตรวจค้นผู้ถูกจับกุม ใช่ ไม่ใช่

เหตุผล

3. การควบคุมตัวผู้กระทำความผิด ใช่ ไม่ใช่

เหตุผล

4. การป้องกันตนเองและผู้อื่น ใช่ ไม่ใช่

เหตุผล

5. การเป็นผู้ช่วยเหลือเจ้าพนักงานเมื่อได้รับคำร้องขอจาก
เจ้าพนักงานผู้จับตามหมาย ใช่ ไม่ใช่

เหตุผล

6. การช่วยเหลือผู้ประสบอันตราย กรณีที่พบเห็นผู้อื่นตกอยู่ใน
อันตรายเท่าชีวิต ซึ่งตนอาจช่วยได้ ก็ต้องช่วยตามความ
จำเป็น ใช่ ไม่ใช่

เหตุผล

7. การจับกุมในกรณีเมื่อประชาชนผู้เป็นนายประกัน
ผู้ต้องหาหรือจำเลยที่ได้หลบหนีประกัน หรือจะหลบหนี ใช่ ไม่ใช่

เหตุผล

8. การช่วยเหลือในการประสานงาน และการปฏิบัติตาม
โครงการป้องกันอาชญากรรม ใช่ ไม่ใช่

เหตุผล

9. การรับอาสาทำงานเพื่อช่วยเหลือสังคม เช่น การพัฒนา
คุณภาพชีวิตชุมชน และการดูแลสาธารณสมบัติ ใช่ ไม่ใช่

เหตุผล

ภาคผนวก ค

ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของเครื่องมือวิจัย

1. ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) โปรแกรมเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึก
สาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ
2. ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) และค่า Alpha Conbrach ของแบบวัดมโนทัศน์เชิง
จิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ
3. ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) และค่า Alpha Conbrach ของ แบบประเมินพฤติกรรม
จิตสำนึกสาธารณะ ของอาสาสมัครตำรวจ
4. ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบประเมินโปรแกรมเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิง
จิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ
5. ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสัมภาษณ์ความคิดเห็นที่มีต่อโปรแกรมเพื่อ
เสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC ของโปรแกรมเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของ
อาสาสมัครตำรวจ

ประเด็น	ค่า IOC
1. หลักการและเหตุผล	1.0
2. แนวคิดในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	1.0
3. องค์ประกอบของโปรแกรม	1.0
4. แผนการจัดการเรียนรู้	0.8

ศูนย์วิทยพัทยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ค่า IOC แบบวัดมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ

ข้อที่	ค่า IOC	ข้อที่	ค่า IOC
1	1	21	1
2	0.8	22	1
3	1	23	1
4	1	24	1
5	1	25	1
6	1	26	1
7	0.8	27	0.8
8	1	28	1
9	0.8	29	1
10	1	30	1
11	1	31	1
12	1	32	1
13	0.8	33	1
14	1	34	1
15	0.8	35	1
16	1	36	0.8
17	0.8	37	0.8
18	0.8	38	1
19	0.8	39	1
20	1	40	1

ค่า Alpha Cronbach แบบวัดมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ

ข้อที่	ค่า Alpha Cronbach	ข้อที่	ค่า Alpha Cronbach
1	.8956	21	.8934
2	.8985	22	.8947
3	.8957	23	.8952
4	.8946	24	.8940
5	.8981	25	.8940
6	.8964	26	.8978
7	.8955	27	.8945
8	.8954	28	.8956
9	.8963	29	.8977
10	.8960	30	.8971
11	.8948	31	.8964
12	.8957	32	.8942
13	.8970	33	.8956
14	.9069	34	.8957
15	.9057	35	.8938
16	.8978	36	.8940
17	.8964	37	.8943
18	.8973	38	.8951
19	.8965	39	.8983
20	.8942	40	.8969

ค่า IOC แบบประเมินพฤติกรรมจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ

ข้อที่	ค่า IOC	ข้อที่	ค่า IOC
1	1	18	1
2	1	19	1
3	1	20	1
4	1	21	1
5	1	22	1
6	1	23	1
7	1	24	1
8	1	25	1
9	1	26	1
10	1	27	1
11	1	28	1
12	1	29	1
13	1	30	1
14	1	31	1
15	1	32	1
16	1	33	1
17	1		

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ค่า Alpha Cronbach แบบประเมินพฤติกรรมจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ

ข้อที่	ค่า Alpha Cronbach	ข้อที่	ค่า Alpha Cronbach
1	.9514	18	.9525
2	.9508	19	.9516
3	.9515	20	.9519
4	.9509	21	.9517
5	.9498	22	.9528
6	.9525	23	.9523
7	.9508	24	.9523
8	.9514	25	.9534
9	.9523	26	.9531
10	.9515	27	.9526
11	.9515	28	.9527
12	.9527	29	.9527
13	.9519	30	.9530
14	.9523	31	.9531
15	.9511	32	.9526
16	.9517	33	.9530
17	.9517		

ค่า IOC แบบประเมินความพึงพอใจที่มีต่อโปรแกรมเพื่อเสริมสร้างมนต์เสน่ห์จิตสำนึกสาธารณะ
ของอาสาสมัครตำรวจ

ข้อที่	ค่า IOC	ข้อที่	ค่า IOC
1	1	8	1
2	1	9	1
3	1	10	1
4	1	11	1
5	1	12	1
6	1	13	1
7	1	14	1

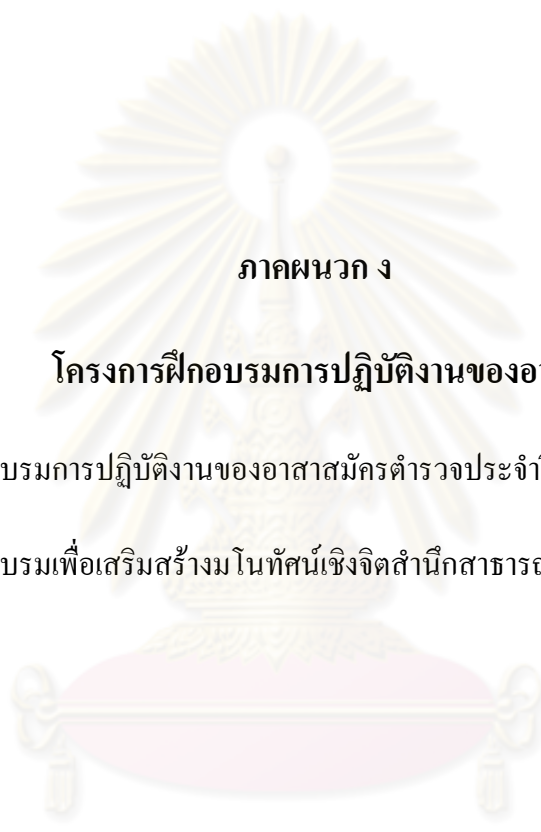
ศูนย์วิทยพัทยาการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ค่า IOC แบบสัมภาษณ์ความคิดเห็นที่มีต่อโปรแกรมเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะ
ของอาสาสมัครตำรวจ

ข้อที่	ค่า IOC	ข้อที่	ค่า IOC
1	1	6	1
2	1	7	1
3	1	8	1
4	1	9	1
5	1		

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ง

โครงการฝึกอบรมการปฏิบัติงานของอาสาสมัครตำรวจ

1. โครงการฝึกอบรมการปฏิบัติงานของอาสาสมัครตำรวจประจำปี 2553
2. โครงการฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจประจำปี 2553

ศูนย์วิทยพัทยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

โครงการฝึกอบรมการปฏิบัติงานของอาสาสมัครตำรวจประจำปี 2553

ชื่อโครงการ

โครงการฝึกอบรมการปฏิบัติงานของอาสาสมัครตำรวจประจำปี 2553

หลักการและเหตุผล

พระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ.2547 มาตรา 7 กำหนดให้สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ส่งเสริมให้ท้องถิ่นและชุมชนมีส่วนร่วมในกิจการตำรวจ เพื่อป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดทางอาญา รักษาความสงบเรียบร้อยและรักษาความปลอดภัยของประชาชน ตามความเหมาะสม และความต้องการของแต่ละพื้นที่ ซึ่งสำนักงานตำรวจแห่งชาติได้กำหนดระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติว่าด้วยการส่งเสริมให้ประชาชน ชุมชนและท้องถิ่นมีส่วนร่วมในกิจการตำรวจ พ.ศ.2551

สถานีตำรวจภูธรเมืองพัทธยาได้จัดทำ โครงการฝึกอบรมการปฏิบัติงานของอาสาสมัครตำรวจประจำปี 2553 เพื่อให้อาสาสมัครตำรวจ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานช่วยเหลือสังคมในการป้องกันอาชญากรรมเพื่อความสงบสุขของสังคมโดยรวม

วัตถุประสงค์ของโครงการ

1. เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนในพื้นที่ได้ทำกิจกรรมร่วมกัน เป็นการสร้างความสามัคคี และเป็นการสร้างความร่วมมือระหว่างเจ้าหน้าที่ตำรวจกับประชาชน
2. เพื่อป้องกันปราบปรามอาชญากรรมประเภทต่างๆ เช่น ยาเสพติด การโจรกรรมและอาชญากรรมอื่น ๆ

หัวข้อในการเรียนรู้

การปฏิบัติงานของอาสาสมัครตำรวจ ตามภารกิจและหน้าที่ของอาสาสมัครตำรวจที่กำหนดไว้ในระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติ 2551 ว่าด้วยการส่งเสริมให้ประชาชน ชุมชน ท้องถิ่น และองค์กร มีส่วนร่วมในกิจการตำรวจ เพื่อส่งเสริมให้ประชาชน ชุมชน ท้องถิ่นและองค์กร มีส่วนร่วมในกิจการตำรวจ เพื่อส่งเสริมให้ประชาชน ชุมชน และท้องถิ่น มีส่วนร่วมในกิจการตำรวจ ในการช่วยเหลือเจ้าพนักงานตำรวจในการปฏิบัติงาน และเพื่อให้เกิดความสงบสุขแก่สังคมโดยรวม โดยการจัดการเรียนรู้ในการปฏิบัติงานของอาสาสมัครตำรวจมีดังนี้

1. การจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 79,80
2. การตรวจค้นผู้ถูกจับ สืบเนื่องจากการจับกุมตัวผู้กระทำความผิดกรณีราษฎรเป็นผู้จับ
3. การควบคุมตัวผู้กระทำความผิดเมื่อราษฎรจับกุมตัวผู้ถูกจับกุม ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 83, 84
4. การป้องกันตนเอง (ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 68) กฎหมายให้สิทธิแก่ราษฎรในการป้องกันตนเองต่อการกระทำที่เกิดจากการประทุษร้ายอันละเมิดต่อกฎหมาย
5. ผู้ช่วยเหลือเจ้าพนักงานเมื่อราษฎรได้รับคำร้องขอ จากเจ้าพนักงานผู้จับตามหมายตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 368
6. การช่วยเหลือผู้ประสบอันตราย กรณีที่ราษฎรพบเห็นผู้อื่นตกอยู่ในอันตรายเท่าชีวิต ซึ่งตนเองอาจช่วยได้ ก็ต้องช่วยตามความจำเป็น ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 374
7. การจับกุมผู้ต้องหาหรือจำเลย ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 117
8. เป็นผู้ช่วยเหลือเจ้าพนักงานตำรวจในการประสานงาน และปฏิบัติงานตามโครงการป้องกันอาชญากรรมและรักษาความสงบเรียบร้อยของชุมชน เช่น อาสาจราจร สายตรวจชุมชน อาสาสมัครแจ้งข่าวอาชญากรรม ตำรวจหมู่บ้าน อาสาสมัครตำรวจ คณะกรรมการติดตามงานตำรวจระดับสถานีตำรวจ

คุณสมบัติผู้เข้าร่วมโครงการ

1. มีอายุไม่ต่ำกว่า 18 ปีบริบูรณ์
2. สมัครใจเข้าร่วมโปรแกรมการฝึกอบรมอาสาสมัครตำรวจ

ขั้นตอนทำแผนงาน

1. ประกาศรับสมัคร สรรหาและคัดเลือกผู้มีคุณสมบัติเหมาะสม เข้าร่วมโครงการ โดยกรอกรายละเอียดในใบสมัคร พร้อมหลักฐาน
2. จัดเตรียมสถานที่ที่ใช้ในการอบรม อาหาร เครื่องดื่ม
3. จัดทำตารางการบรรยาย
4. จัดเตรียมโสตทัศนูปกรณ์ที่จำเป็นต้องใช้ในการบรรยาย
5. จัดเตรียมทำเอกสารข้อมูลต่างๆ ประกอบการบรรยาย

วิธีการฝึกอบรม

โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัคร
ตำรวจมีรายละเอียดในวิธีการจัดการฝึกอบรม ดังนี้

1. บรรยายให้ความรู้
2. การสาธิต
3. ฝึกฝนในการปฏิบัติจริง

วิทยากร

พ.ต.อ.นันทวุฒิ สุวรรณละออง พ.ต.ท. กฤษกร ทงอินทร์ พ.ต.ท.เรืองยศ เสาวภา
พ.ต.ท.เสนาะ ชันเจริญ พ.ต.ท.เอกดิษฐ์ ศรีมูล

ระยะเวลาในการดำเนินการ

เข้าร่วมโครงการฝึกอบรมการปฏิบัติงานของอาสาสมัครตำรวจประจำปี 2553
ในระหว่างวันที่ 26 ถึง 27 เดือน มิถุนายน พ.ศ. 2553

ผู้เข้าร่วมการฝึกอบรม

อาสาสมัครตำรวจเมืองพัทยา จำนวน 250 คน (กลุ่มทดลอง 30 คนและกลุ่มควบคุม 30 คน)
อาสาสมัครทัพระยะ จำนวน 50 คน

สื่อการเรียนรู้ เอกสารแนวทางเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานชุมชนและมวลชนสัมพันธ์ คู่มือประชาชน
วิดิทัศน์ภารกิจตำรวจ และอุปกรณ์การฝึกภาคปฏิบัติ

สถานที่ที่ใช้ในการฝึกอบรม

โรงแรมซีชาร์พาลาซ เมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี

ผู้รับผิดชอบโครงการ

สถานีตำรวจภูธรเมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. เป็นการสร้างแนวร่วมภาคประชาชนในการป้องกันอาชญากรรม
2. ประชาชนในพื้นที่ มีความเข้าใจในกิจการของตำรวจมากขึ้น
3. ประชาชนมีความอบอุ่นใจ และมีความเชื่อมั่นต่อการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่บ้านเมือง
4. เป็นการสร้างภาพลักษณ์ของตำรวจที่ดีในสายตาประชาชน และมีความสัมพันธ์อันดีระหว่างตำรวจกับประชาชน

ตารางที่ 1 แสดงรายชื่ออาสาสมัครตำรวจที่ใช้เป็นกลุ่มควบคุม 30 คน เข้าร่วมอบรมโครงการฝึกอบรมการปฏิบัติงานของอาสาสมัครตำรวจประจำปี 2553

ชื่อ	สกุล	รหัส/สังกัด	ชื่อ	สกุล	รหัส/สังกัด
1. สุริยัน	แจ่มกระจ่าง	ชุมสาย 305	16. ไพบุลย์	สังกบุตร	วัดบุญย์ 101
2. มานพ	ทองมาก	ชุมสาย 327	17. สิทธิชัย	บุญจิตร	ชุมสาย 402
3. องอาจ	ขวัญทอง	วัดชัย 408	18. สุขเมธ	ยอดโพธิ์	ร้อยหลัง 511
4. สีหนาท	นามหนองอ้อ	ชุมสาย 505	19. ไพโรจน์	จรรยาวัฒน์	ชุมสาย 303
5. อำนวย	นพแจ่ม	ร้อยหลัง 205	20. สมศักดิ์	แจ่มมาลี	วัดบุญย์ 303
6. อดิษฐ์พล	เหล่าชนะภิญญา	ทัพพระยา 308	21. เพชรอัมฤทธิ	กาญจนอัคร์	วัดชัย 308
7. กำพล	เรืองเกษม	วัดบุญย์ 212	22. รุ่งเรือง	จันทร์ลอย	ชุมสาย 501
8. วิราษณ์	กล้าหาญ	ชุมสาย 408	23. สมภพ	ชื้อตรง	ชุมสาย 328
9. วิรัตน์	ขวัญแตง	กอไผ่ 402	24. วินัย	หงษ์เวียงจันทร์	ชุมสาย 515
10. พรชัย	บุญพันธ์	ชุมสาย 330	25. วรวิทย์	เอี่ยมโตรวงศ์	ชุมสาย 324
11. อภิเชษฐ์	สีทอง	ร้อยหลัง 410	26. พุทธิทธิ	พุกกะพูน	ชุมสาย 203
12. มนัส	โตใจเย็น	วัดบุญย์ 502	27. สักดา	แก้ววิเศษ	ชุมสาย 334
13. ไชยเชษฐ	เดชพละ	ร้อยหลัง 405	28. สิทธิพงษ์	นวกวงษ์	ร้อยหลัง 404
14. อารุณ	ฤทธิ์นาค	เทพประสิทธิ์ 503	29. ณัฐพงษ์	พงศ์สารารักษ์	ชุมสาย 204
15. พฤษภา	กิริสกุลนารา	วัดบุญย์ 507	30. กฤติเดช	อุยมี	ชุมสาย 506

ตารางที่ 2 แสดงรายชื่ออาสาสมัครตำรวจที่ใช้เป็นกลุ่มทดลอง 30 คน เข้าร่วมอบรมโครงการฝึกอบรมการปฏิบัติงานของอาสาสมัครตำรวจประจำปี 2553

ชื่อ	สกุล	รหัส/สังกัด	ชื่อ	สกุล	รหัส/สังกัด
1. ไพฑูรย์	ไกรชนะนะ	ชุมสาย 204	16. รัฐพล	รอดสอน	วัดบุญ 308
2. กฤษณะ	ฉิวเฉื่อย	ชุมสาย 406	17. สิทธิชัย	เข้าปาน	วัดชัย 507
3. สุวิทย์	วันแก้ว	เทพประสิทธิ์ 501	18. ธนัช	จิราชนสาร	วัดชัย 303
4. วิชัย	พูลสวัสดิ์	เทพประสิทธิ์ 102	19. ฉัตรเพชร	อยู่ผาสุข	ชุมสาย 208
5. สุชาติ	จันทร์สายทอง	เทพประสิทธิ์ 504	20. ยุทธพล	เพชรร่วงมาคำ	ชุมสาย 335
6. พัชรารักษ์	พุ่ม	วัดบุญ 305	21. อุดร	ไปแอ	ชุมสาย 311
7. ณิชกร	แก้วสว่าง	ร้อยหลัง 308	22. ธมนต์	ยอดอิน	ชุมสาย 344
8. สุรศักดิ์	หม่องทอง	ร้อยหลัง 501	23. ทวี	พาพันธ์	ชุมสาย 305
9. สังวาลย์	นาคนวล	ร้อยหลัง 208	24. สุรพล	เทศेम	ร้อยหลัง 101
10. สุรพงษ์	พงษ์พันธ์	ร้อยหลัง 503	25. ประสพ	จันทร์ทอง	วัดบุญ 202
11. ทวีศักดิ์	เกื้อกุล	ร้อยหลัง 502	26. จิรศักดิ์	แซ่ไคว	เทพประสิทธิ์ 401
12. รังสรรค์	แสงสินธุ์	ชุมสาย 112	27. ทิวากร	ตรงเที่ยง	วัดชัย 501
13. เอกชัย	เพียรงาม	วัดชัย 404	28. ธนกฤต	แก้วศรีปราชญ์	ชุมสาย 306
14. สันชัย	โต๊ะมุดบำรุง	ร้อยหลัง 207	29. วิจิต	สายพงศ์	ชุมสาย 205
15. ชัชวาลย์	วราวุฒย์	วัดชัย 307	30. พรุ่ง	ชาวสอน	ชุมสาย 106

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

โครงการฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจประจำปี 2553

ชื่อโครงการ

โครงการฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ

หลักการและเหตุผล

พระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ.2547 มาตรา 7 กำหนดให้สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ส่งเสริมให้ท้องถิ่นและชุมชนมีส่วนร่วมในกิจการตำรวจ เพื่อป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดทางอาญา รักษาความสงบเรียบร้อยและรักษาความปลอดภัยของประชาชน ตามความเหมาะสม และความต้องการของแต่ละพื้นที่ ซึ่งสำนักงานตำรวจแห่งชาติได้ กำหนดระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติว่าด้วยการส่งเสริมให้ประชาชน ชุมชนและท้องถิ่นมีส่วนร่วมในกิจการตำรวจ พ.ศ.2551

การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของกระแสโลกาภิวัตน์ได้นำมาสู่การเปลี่ยนแปลงบริบทของสังคมไทย ก่อผลกระทบทั้งในด้านเป็นคุณและเป็นโทษ ในระดับต่างๆ โดยเฉพาะความเติบโตทางด้านวัตถุที่เจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว ก่อให้เกิดอิทธิพลของวัฒนธรรม บริโภคนิยม วัตถุนิยม แบบตัวใครตัวมัน ขาดจิตสำนึกสาธารณะ (Public consciousness)

ในอดีตการฝึกอบรมอาสาสมัครตำรวจยังไม่มีการจัดการศึกษาที่เป็นรูปแบบที่เป็นมาตรฐานที่แน่นอน การฝึกอบรมใช้ระยะเวลาสั้นและขาดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันอย่างต่อเนื่อง การจัดฝึกอบรมขึ้นอยู่กับความพร้อมของบุคลากรของแต่ละสถานีตำรวจ รวมทั้งการฝึกอบรมอาสาสมัครตำรวจในอดีตที่ผ่านมาขาดการเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะให้กับอาสาสมัครตำรวจในด้านความสำนึกในหน้าที่พลเมืองที่ดีในการช่วยเหลือสังคม ให้มีความสงบเรียบร้อยปลอดภัยจากอาชญากรรม ดังนั้นการทำงานของอาสาสมัครตำรวจ จึงไม่สามารถคาดหวังถึงผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงาน และบางครั้งอาจขาดความสำนึกในหน้าที่ความรับผิดชอบโดยเป็นผู้กระทำผิดเสียเอง

ผู้วิจัยจึงได้จัดทำ โครงการฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ เพื่อให้อาสาสมัครตำรวจ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานช่วยเหลือสังคมในการป้องกันอาชญากรรมเพื่อความสงบสุขของสังคมโดยรวม และให้อาสาสมัครตำรวจเกิดจิตสำนึกในการทำงานช่วยเหลือสังคม

วัตถุประสงค์ของโครงการ

1. เพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจได้เข้ามามีส่วนร่วมในรักษาความสงบเรียบร้อย การรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน และร่วมเฝ้าระวังภัยร่วมกันแก้ไขปัญหาอาชญากรรมประเภทต่างๆ ในชุมชนของตนเองและพื้นที่ใกล้เคียง
2. เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนในพื้นที่ได้ทำกิจกรรมร่วมกัน เป็นการสร้างความสามัคคี และเป็นการสร้างความร่วมมือระหว่างเจ้าหน้าที่ตำรวจกับประชาชน
3. เพื่อป้องกันปราบปรามอาชญากรรมประเภทต่างๆ เช่น ยาเสพติด การโจรกรรม และอาชญากรรมอื่นๆ

หัวข้อในการเรียนรู้

การเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ ตามภารกิจและหน้าที่ของอาสาสมัครตำรวจที่กำหนดไว้ในระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติ 2551 ว่าด้วยการส่งเสริมให้ประชาชน ชุมชน ท้องถิ่น และองค์กร มีส่วนร่วมในกิจการตำรวจ เพื่อส่งเสริมให้ประชาชน ชุมชน ท้องถิ่นและองค์กร มีส่วนร่วมในกิจการตำรวจ เพื่อส่งเสริมให้ประชาชน ชุมชน และท้องถิ่น มีส่วนร่วมในกิจการตำรวจ ในการช่วยเหลือเจ้าพนักงานตำรวจในการปฏิบัติงาน และเพื่อให้เกิดความสงบสุขแก่สังคมโดยรวม โดยการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจสามารถดังนี้

เนื้อหาที่สอนเน้นในเรื่อง การเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ โดยแบ่งเป็น 2 ด้าน ด้านการสร้างความรู้ความตระหนักรู้ คือ การรับรู้ปัญหา และการรู้แนวทางแก้ไขปัญหา ด้านการคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม คือ การรับอาสาที่จะทำบางสิ่งบางอย่างเพื่อส่วนรวม โดยการอาสาช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ตำรวจในการปฏิบัติงาน และการแบ่งปันช่วยเหลือผู้อื่นในสังคม โดยมีเนื้อหาการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจมีดังนี้

1. การจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 79,80
2. การตรวจค้นผู้ถูกจับ สืบเนื่องจากการจับกุมตัวผู้กระทำความผิดกรณีราษฎรเป็นผู้จับ
3. การควบคุมตัวผู้กระทำความผิดเมื่อราษฎรจับกุมตัวผู้ถูกจับกุม ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 83, 84

4.การป้องกันตนเอง (ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 68) กฎหมายให้สิทธิแก่ราษฎรในการป้องกันตนเองต่อการกระทำที่เกิดจากการประทุษร้ายอันละเมิดต่อกฎหมาย

5.ผู้ช่วยเหลือเจ้าพนักงานเมื่อราษฎรได้รับคำร้องขอ จากเจ้าพนักงานผู้จับตามหมาย ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 368

6. การช่วยเหลือผู้ประสบอันตราย กรณีที่ราษฎรพบเห็นผู้อื่นตกอยู่ในอันตรายเท่าชีวิต ซึ่งตนอาจช่วยได้ ก็ต้องช่วยตามความจำเป็น ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 374

7. การจับกุมผู้ต้องหาหรือจำเลย ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 117

8. เป็นผู้ช่วยเหลือเจ้าพนักงานตำรวจในการประสานงาน และปฏิบัติงานตามโครงการป้องกันอาชญากรรมและรักษาความสงบเรียบร้อยของชุมชน เช่น อาสาจราจร สายตรวจชุมชน อาสาสมัครแจ้งข่าวอาชญากรรม ตำรวจหมู่บ้าน อาสาสมัครตำรวจ คณะกรรมการติดตามงาน ตำรวจระดับสถานีตำรวจ

9. การแบ่งปันและช่วยเหลือผู้อื่นในสังคม เป็นการให้ความร่วมมือในการปฏิบัติ และ/หรือการสนับสนุนทรัพยากรต่าง ๆ เพื่อใช้ในการปฏิบัติตามกิจกรรมเพื่อลดและแก้ไขปัญหาของท้องถิ่น และชุมชน สังคม เช่น การพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน สังคม การดูแลสาธารณสมบัติและสิ่งของส่วนรวม เป็นต้น

คุณสมบัติผู้เข้าร่วมโครงการ

1. มีอายุไม่ต่ำกว่า 18 ปีบริบูรณ์
2. สมัครใจเข้าร่วมโปรแกรมการฝึกอบรมอาสาสมัครตำรวจ
3. เคยผ่านการฝึกอบรมอย่างน้อย 1 ครั้ง
4. เคยปฏิบัติงานอาสาสมัครตำรวจมาไม่น้อยกว่า 1 ปี

ขั้นตอนทำแผนงาน

1. ประกาศรับสมัคร สรรหาและคัดเลือกผู้ที่มีคุณสมบัติเหมาะสม เข้าร่วมโครงการ โดยกรอกรายละเอียดในใบสมัคร พร้อมหลักฐาน

2. จัดให้มีการอบรมอาสาสมัครตำรวจ เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกในการปฏิบัติงาน จัดเตรียมสถานที่ที่ใช้ในการอบรม อาหาร เครื่องดื่ม

3. จัดทำตารางการบรรยาย

4. จัดเตรียมวัสดุทัศนูปกรณ์ที่จำเป็นต้องใช้ในการบรรยาย

5. จัดเตรียมทำเอกสารข้อมูลต่างๆ ประกอบการบรรยาย
6. จัดทำแผ่นป้ายประชาสัมพันธ์โครงการ
7. ดำเนินโครงการให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์
8. ควบคุมและติดตามผลการปฏิบัติงานของอาสาสมัครตำรวจ
9. จัดให้มีการประชุม เพื่อติดตามผล และประสานแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ และทัศนคติ ระหว่างอาสาสมัครตำรวจ

วิธีการฝึกอบรม

โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจมีรายละเอียดในวิธีการจัดการฝึกอบรม ดังนี้

1. บรรยายให้ความรู้
2. อภิปรายเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น
3. การสาธิต
4. ฝึกฝนในการปฏิบัติจริง
5. การระดมสมอง
6. กิจกรรมส่วนบุคคลและกิจกรรมกลุ่ม
7. การนำเสนอผลงาน
8. การประเมินผล

วิทยากร

พ.ต.อ.คมสัน สุขมาก คุณกฤษณะ ควรรตระกูล ผู้ช่วยศาสตราจารย์ รัศมี กฤษณมณีษ
คุณฉันทนันท์ พงษ์ศรีทอง คุณชนาวรรณน์ หรหมมานนท์

ระยะเวลาในการดำเนินการ

1. ประชาสัมพันธ์พันธกิจโครงการเป็นระยะเวลา 2 เดือน ตั้งแต่พฤษภาคม-มิถุนายน 2553 โดยประชาสัมพันธ์ทางเว็บไซต์ของสถานีตำรวจภูธรเมืองพัทยา และแจ้งทางวิทยุสื่อสารของสถานีตำรวจภูธรเมืองพัทยา

2. ระยะเวลาในการฝึกอบรม แบ่งออกเป็น 3 ระยะคือ

ระยะที่ 1 การเข้าร่วมโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้าง
มโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ ในวันที่ 2 เดือนกรกฎาคม ถึงวันที่ 5 เดือน
กรกฎาคมพ.ศ. 2553

ระยะที่ 2 การเข้าร่วมโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างมโน
ทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ ในวันที่ 9 เดือนกรกฎาคม ถึง วันที่ 11 เดือน
กรกฎาคมพ.ศ. 2553

ระยะที่ 3 การปฏิบัติด้วยตนเองเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของ
อาสาสมัครตำรวจ ในวันที่ 12 เดือนกรกฎาคม ถึง วันที่ 10 เดือน สิงหาคม พ.ศ. 2553 รวมเป็น
ระยะเวลา 30 วัน

ผู้เข้าร่วมการฝึกอบรม

อาสาสมัครตำรวจเมืองพัทยา (กลุ่มทดลอง) จำนวน 30 คน

สถานที่ที่ใช้ในการฝึกอบรม

บ้านพักตำรวจ อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี

ผู้รับผิดชอบโครงการ

พันตำรวจเอก คมสัน สุขมาก และสถานีตำรวจภูธรเมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี

สื่อการเรียนรู้ เอกสารประกอบการสอน หนังสือประวัติตำรวจกล้า คู่มือการฝึกนิโอ-เอกซ์เซอร์
ไซส์ คู่มือเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ คลิปวิดีโอ วิดิทัศน์
กิจกรรมมูลนิธิ

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. อาสาสมัครตำรวจมีมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะมากขึ้น
2. ประชาชนในพื้นที่ มีความเข้าใจในกิจการของตำรวจมากขึ้น
3. ประชาชนมีความอบอุ่นใจ และมีความเชื่อมั่นต่อการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่
บ้านเมือง

4. เป็นการสร้างภาพลักษณ์ของตำรวจที่ดีในสายตาประชาชน และมีความสัมพันธ์อันดีระหว่างตำรวจกับประชาชน

ตารางที่ 1 แสดงรายชื่ออาสาสมัครตำรวจที่ใช้เป็นกลุ่มทดลอง

ชื่อ	สกุล	รหัส/สังกัด	ชื่อ	สกุล	รหัส/สังกัด
1. ไพฑูรย์	ไกรชนะ	ชุมสาย 204	16. รัฐพล	รอดสอน	วัดบุญย์ 308
2. กฤษณะ	ฉิวเฉื่อย	ชุมสาย 406	17. สิทธิชัย	เฮ้าปาน	วัดชัย 507
3. สุวิทย์	วันแก้ว	เทพประสิทธิ์ 501	18. ธนัช	จิราชนสาร	วัดชัย 303
4. วิชัย	พูลสวัสดิ์	เทพประสิทธิ์ 102	19. ถิตรีเพชร	อยู่ผาสุข	ชุมสาย 208
5. สุชาติ	จันทร์สายทอง	เทพประสิทธิ์ 504	20. ยุทธพล	เพชรร่วงมาคำ	ชุมสาย 335
6. พัชรภรณ์	พุ่ม	วัดบุญย์ 305	21. อัคร	โปแอ	ชุมสาย 311
7. ฉัฐกร	แก้วสว่าง	ร้อยหลัง 308	22. ธมนต์	ยอดอิน	ชุมสาย 344
8. สุรศักดิ์	หม่องทอง	ร้อยหลัง 501	23. ทวี	พาพันธ์	ชุมสาย 305
9. สว่างวัลย์	นาคนวล	ร้อยหลัง 208	24. สุรพล	เทศอม	ร้อยหลัง 101
10. สุรพงษ์	พงษ์พันธ์	ร้อยหลัง 503	25. ประสพ	จันทร์ทอง	วัดบุญย์ 202
11. ทวีศักดิ์	เกื้อกุล	ร้อยหลัง 502	26. จิรศักดิ์	แซ่ไค้ว	เทพประสิทธิ์ 401
12. รังสรรค์	แสงสินธุ์	ชุมสาย 112	27. ทิวากร	ตรงเที่ยง	วัดชัย 501
13. เอกชัย	เพียรงาม	วัดชัย 404	28. ธนกฤต	แก้วศรีปราชญ์	ชุมสาย 306
14. สันชัย	โต๊ะมุดบำรุง	ร้อยหลัง 207	29. วิจิต	สายพงศ์	ชุมสาย 205
15. ชัชวาลย์	วราวุฒย์	วัดชัย 307	30. พรุ่ง	ชาวสอน	ชุมสาย 106

ผู้ประเมินพฤติกรรมจิตสำนึกสาธารณะอาสาสมัครตำรวจ (หัวหน้าชุดอาสาสมัครตำรวจ)

ชื่อ	สกุล	รหัส/สังกัด	ชื่อ	สกุล	รหัส/สังกัด
1. มรกต	หนูห่วง	ร้อยหลัง 301	5. ประยูทธ	ฝั่งสอน	กอไผ่ 301
2. ธนายุทธ	ประเสริฐภพ	วัดชัย 301	6. ละมัย	เริ่มศรีงาม	เทพประสิทธิ์ 101
3. ประสพ	จันทร์ทอง	วัดบุญย์ 202	7. สุนัย	เกษบัวแก้ว	ทัพพระยา 101
4. ประสิทธิ์	หนองใหญ่	ชุมสาย 102			

ผู้ประเมินพฤติกรรมจิตสำนึกสาธารณะอาสาสมัครตำรวจ (เจ้าหน้าที่ตำรวจ)

1. คต.ทรงธรรม นาคสวัสดิ์ ควบคุมดูแลการปฏิบัติงานของอาสาสมัครตำรวจในชุมชนร้อยหลัง ชุมสาย กอไผ่ วัดชัย
2. คต.รัชพล ชุมทอง ควบคุมดูแลการปฏิบัติงานอาสาสมัครตำรวจในชุมชนเทพประสิทธิ์ วัดบุญย์ ทัพพระยา

ภาคผนวก จ

โปรแกรมเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ

ศูนย์วิทยพัทธยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

โปรแกรมเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ
DEVELOPMENT OF A PROGRAM TO ENHANCE PERSPECTIVE ON PUBLIC
CONSCIOUSNESS OF POLICE VOLUNTEERS

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สังคมไทยในปัจจุบันอยู่ภาวะวิกฤต โดยทั่วไปเชื่อว่าเกิดจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง แต่ในความเป็นจริงปัญหามีรากลึกจากการเปลี่ยนแปลงตั้งแต่ในระดับพื้นฐานของสังคม การรับวัฒนธรรมตะวันตกเข้ามา ทำให้ประชาชนให้ความสำคัญต่อความเจริญทางด้านวัตถุ เทคโนโลยีและเครื่องมือทางวิทยาศาสตร์ที่ทันสมัย ในขณะที่เดียวกันลืมนึกถึงความสำคัญของจิตใจ และความสามารถต่างๆ ที่มีอยู่ในตัวมนุษย์ (เกียรติวรรณ อมาตยกุล, 2551)

การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของกระแสโลกาภิวัตน์ได้นำมาสู่การเปลี่ยนแปลงบริบทของสังคมไทย ก่อผลกระทบทั้งในด้านเป็นคุณและเป็นโทษ ในระดับต่างๆ โดยเฉพาะความเติบโตทางด้านวัตถุที่เจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว ก่อให้เกิดอิทธิพลของวัฒนธรรม บริโภคนิยม วัตถุนิยม แบบตัวใครตัวมัน ขาดจิตสำนึกสาธารณะ (Public consciousness) (สกุณา บัณฑูรัตน์ และคณะ, 2550) วิกฤตการขาดจิตสำนึกสาธารณะของประชาชนในชาติ เกิดจากความยากจนและด้อยการศึกษาบุคคล แขนงในสังคมถูกรอบงำทางความคิดการดำเนินนโยบายตามเสรีตะวันตกอย่างไร้ขอบเขต สร้างให้เกิดความเห็นแก่ตัวของแต่ละคนเกิดปัญหาสังคมอื่นๆ ตามมา อาทิ ปัญหาพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของคนไทย การย่อหย่อนในศีลธรรม การขาดระเบียบวินัย ขาดการช่วยเหลือและพึ่งพากัน (วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, 2546) และถ้าบุคคลมีจิตสำนึกสาธารณะบกพร่อง มีน้อยหรือขาดไปจะส่งผลกระทบต่อหลายระดับทั้งต่อตนเองครอบครัว องค์กร ชุมชน ประเทศชาติ และมีผลต่อระดับโลกตามมา (ไพบุลย์ วัฒนศิริธรรม, 2543; วิรุณ ตั้งเจริญ, 2547) ตามกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ปัญหาต่างๆ ที่ปรากฏให้เห็นอย่างชัดเจน อาทิ ปัญหาความยากจน ความไม่เท่าเทียมกันในสังคม ทำให้เกิดช่องว่างด้านรายได้เกิดช่องว่างระหว่างวัฒนธรรมเดิมและวัฒนธรรมใหม่ ขาดคุณธรรมและจริยธรรม เกิดความขัดแย้งทางความคิด เกิดปัญหาสังคมและอาชญากรรมในรูปแบบต่างๆ ซึ่งมีความซับซ้อนเพิ่มขึ้นตามลำดับ ซึ่งนำไปสู่การเอารัดเอาเปรียบ มีการแก่งแย่งทรัพยากร การละเมิดกฎหมายบ้านเมือง ก่อปรกับสภาวะเศรษฐกิจมีความผันผวน ส่งผลทำให้เศรษฐกิจของโลกอยู่ในขั้นวิกฤต จากสถานการณ์ดังกล่าว เป็นสาเหตุให้เกิดปัญหาอาชญากรรมขึ้นในสังคม โดยเฉพาะคดีเกี่ยวกับความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน ประเภทคดีอุกฉกรรจ์สะเทือนขวัญคดีเกี่ยวกับ

ร่างกายและเพศ และคติประทุษร้ายต่อทรัพย์ ที่มีแนวโน้มสูงขึ้นเรื่อยๆ และมีผลกระทบต่อความสงบสุขของประชาชนเป็นอย่างมาก (เฉลิมเกียรติ ศรีวรขาน, 2549)

การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของกระแสโลกาภิวัตน์ได้นำมาสู่การเปลี่ยนแปลงบริบทของสังคมไทย ก่อผลกระทบต่อทั้งในด้านเป็นคุณและเป็นโทษ ในระดับต่างๆ โดยเฉพาะความเติบโตทางด้านวัตถุที่เจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว ก่อให้เกิดอิทธิพลของวัฒนธรรม บริโภคนิยม วัตถุนิยม แบบตัวใครตัวมัน ขาดจิตสำนึกสาธารณะ (Public consciousness) (สกุณา บัณฑิตรัตน์ และคณะ, 2550) ดังบทสัมภาษณ์ของ วัน ไชย เอกพรพิชญ์ (2551) ที่ให้ความเห็นว่าที่ผ่านมาในอดีตการฝึกอบรมอาสาสมัครตำรวจยังไม่มีการจัดการศึกษาที่เป็นรูปแบบที่เป็นมาตรฐานที่แน่นอน การฝึกอบรมใช้ระยะเวลาสั้นและขาดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันอย่างต่อเนื่อง การจัดฝึกอบรมขึ้นอยู่กับความพร้อมของบุคลากรของแต่ละสถานีตำรวจ รวมทั้งการฝึกอบรมอาสาสมัครตำรวจในอดีตที่ผ่านมาขาดการเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะให้กับอาสาสมัครตำรวจในด้านความสำนึกในหน้าที่พลเมืองที่ดีในการช่วยเหลือสังคม ให้มีความสงบเรียบร้อยปลอดภัยจากอาชญากรรม ดังนั้นการทำงานของอาสาสมัครตำรวจ จึงไม่สามารถคาดหวังถึงผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงาน และบางครั้งอาจขาดความสำนึกในหน้าที่ความรับผิดชอบโดยเป็นผู้กระทำผิดเสียเอง

การเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะเป็นสิ่งสำคัญ ซึ่งต้องปลูกฝังหรือเสริมสร้างเพื่อให้บุคคลได้รับประสบการณ์ที่เพียงพอเป็นพื้นฐานที่สามารถนำไปพัฒนาตนเอง โดยในการปลูกฝังนั้น ควรให้บุคคลได้มีความรู้ความเข้าใจ ตระหนักถึงความสำคัญของจิตสำนึกสาธารณะ รวมทั้งมีการฝึกฝนให้ได้ปฏิบัติจริง เพื่อให้เกิดจิตสำนึกสาธารณะอย่างแท้จริงจนเกิดเป็นลักษณะนิสัย และควรทำให้เหมาะสมกับวัย เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่เหมาะสมตามวัย และเกิดการพัฒนาตามลำดับ ซึ่งในการฝึกอบรม ปลูกฝัง หรือเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะให้แก่บุคคลนั้น ควรมีครูหรือผู้สอนคอยดูแลชี้แนะแนวทางที่ถูกต้อง บุคคลได้ยึดเป็นแนวทางปฏิบัติที่ถูกต้อง เหมาะสมวัย ประสบการณ์ และลักษณะงานที่ปฏิบัติ ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้จัดทำโปรแกรมเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจเพื่อให้อาสาสมัครตำรวจมีจิตสำนึกสาธารณะในการทำงานช่วยเหลือสังคมอันจะส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานด้านการป้องกันอาชญากรรมของเจ้าหน้าที่ตำรวจและเพื่อความสงบสุขของสังคมโดยรวม

วัตถุประสงค์

เพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ ในเรื่องต่างๆ ดังนี้

1. การจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าตามความผิดบัญญัติท้ายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ราชฎรมีอำนาจ ราชฎรมีอำนาจจับกุมผู้กระทำความผิดได้ (ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 79, 80)

2. การตรวจค้นผู้ถูกจับ สืบเนื่องจากการจับกุมตัวผู้กระทำความผิดกรณีราชฎรมเป็นผู้จับ โดยหลักการราชฎรมไม่มีอำนาจในการตรวจค้นบุคคล หากราชฎรมเป็นผู้จับ ผู้จับสามารถทำการตรวจค้นได้ เพื่อพบและยึดอาวุธหรือสิ่งของที่ผู้จับอาจใช้เป็นเครื่องมือในการต่อสู้ทำร้ายราชฎรมผู้จับกุมได้ ทั้งนี้เพื่อความปลอดภัยของราชฎรมผู้จับเอง (ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 68)

3. การควบคุมตัวผู้กระทำความผิด เมื่อราชฎรมจับกุมตัวผู้ถูกจับกุมแล้ว ราชฎรมีอำนาจควบคุมตัวผู้ถูกจับกุมไปยังที่ทำการพนักงานฝ่ายปกครอง หรือเจ้าหน้าที่ตำรวจ (ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 83, 84)

4. การป้องกันตนเอง (ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 68) กฎหมายให้สิทธิแก่ราชฎรมในการป้องกันตนเองต่อการกระทำที่เกิดจากการประทุษร้ายอันละเมิดต่อกฎหมายถือว่าเป็นการปฏิบัติหน้าที่ต่อชุมชนอย่างหนึ่งในการต่อสู้กับอาชญากรรมที่เกิดขึ้นอย่างกะทันหันในสังคม นอกจากนี้ในทางแพ่ง กฎหมายก็กำหนดให้ราชฎรมสามารถใช้กำลังเพื่อป้องกันสิทธิของตน ถ้าพฤติการณ์ไม่สามารถขอให้ศาลหรือเจ้าหน้าที่ช่วยเหลือได้ทันท่วงทีในทันทีได้ (ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 451)

5. ผู้ช่วยเหลือเจ้าพนักงานเมื่อราชฎรมได้รับคำร้องขอ จากเจ้าพนักงานผู้จับตามหมายราชฎรมก็มีหน้าที่ตามกฎหมายต้องช่วยเหลือเจ้าพนักงานผู้จับตามสมควรเท่าที่จะไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อตนเอง ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 82 หรือกรณีที่เจ้าพนักงานได้ตั้งการตามอำนาจหน้าที่ช่วยทำกิจการของเจ้าพนักงานตามกฎหมายก็ต้องปฏิบัติตามคำสั่งหรือคำสั่งบังคับนั้น (ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 368)

6. การช่วยเหลือผู้ประสบอันตราย กรณีที่ราชฎรมพบเห็นผู้อื่นตกอยู่ในอันตรายเท่าชีวิต ซึ่งตนเองอาจช่วยได้ ก็ต้องช่วยตามความจำเป็น (ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 374)

7. การจับกุมผู้ต้องหาหรือจำเลย (ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 117) กรณีที่ราชฎรมเป็นนายประกันเมื่อผู้ต้องหาหรือจำเลยมีประกัน หนีหรือจะหลบหนี ราชฎรมนั้นมีอำนาจจับกุม ควบคุมผู้ต้องหาหรือจำเลยได้เอง

8. เป็นผู้ช่วยเหลือเจ้าพนักงานตำรวจในการประสานงาน และปฏิบัติงานตามโครงการป้องกันอาชญากรรมและรักษาความสงบเรียบร้อยของชุมชน เช่น อาสาจราจร สายตรวจชุมชน

อาสาสมัครแจ้งข่าวอาชญากรรม ตำรวจหมู่บ้าน อาสาสมัครตำรวจ คณะกรรมการติดตามงาน
ตำรวจระดับสถานีตำรวจ

9. การแบ่งปันช่วยเหลือผู้อื่นในสังคม เป็นการให้ความร่วมมือในการปฏิบัติ และ/หรือการสนับสนุนทรัพยากรต่างๆ เพื่อใช้ในการปฏิบัติตามกิจกรรมเพื่อลดและแก้ไขปัญหาของท้องถิ่น และชุมชน สังคม เช่นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน สังคม การดูแลสาธารณสมบัติและสิ่งของส่วนรวม เป็นต้น

แนวความคิดในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

การศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาโปรแกรมเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ ผู้วิจัยได้นำหลักแนวคิดทางการศึกษานอกระบบ โรงเรียนในเรื่อง การเรียนรู้ประสบการณ์ (Experiential Learning) และ การเรียนรู้ร่วมกัน (Collaborative learning) มาผสมผสานในการถ่ายทอดประสบการณ์และการทำกิจกรรมร่วมกันโดยผ่านกิจกรรมรูปแบบการเรียนรู้ เพื่อให้เกิดการสะท้อนกลับ (Critical Reflection) เพื่อนำไปสู่การมีจิตสำนึกสาธารณะ

การเรียนรู้ประสบการณ์ (Experiential Learning) เป็นการศึกษาที่เน้นให้ผู้เรียนเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง ผู้สอนเป็นผู้จัดประสบการณ์และทำหน้าที่เป็นผู้เอื้อให้เกิดการเรียนรู้โดยให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ตรงกับสิ่งที่เรียนโดยเชื่อว่า การเรียนรู้จะเกิดขึ้นภายในตัวผู้เรียน ประสบการณ์ตรงจะช่วยให้ผู้เรียนเกิด การคิดวิเคราะห์ วิพากษ์ จนเกิดความเข้าใจที่ลึกซึ้งขึ้น ทั้งในแง่อารมณ์ ความคิด จิตใจ และความรู้ การให้ผู้เรียนได้มีประสบการณ์ตรง การเผชิญกับสถานการณ์จริงหรือสถานการณ์จำลองที่เหมือนจริง จะช่วยให้ผู้เรียนเปลี่ยนแปลงแบบองค์รวม คือ ทั้ง ความรู้ ทักษะ และพฤติกรรม

การเรียนรู้ร่วมกัน (Collaborative learning) เป็น การเปิดโอกาสให้คนได้มาคิดร่วมกันและทำร่วมกัน โดยส่งเสริมด้วยการหาวิถี อาทิเช่น เวลาที่เรียนรู้ร่วมกันก็ให้เรียนรู้เกี่ยวกับชีวิตเกี่ยวกับความเป็นจริง และให้เห็นคุณประโยชน์แล้วจึงเอาสิ่งที่มีคุณค่า สิ่งที่เป็นธรรมชาติมาเป็นเครื่องมือให้คนเหล่านี้โดยสามัญสำนึกของคนเมื่อได้มีโอกาสมาคิดร่วมกันทำร่วมกัน สิ่งที่ดีทั้งหลายมักจะปรากฏออกมาแต่ถ้าต่างคนต่างคิดต่างคนต่างทำโดยยึดตัวเองเป็นหลักแล้ว สิ่งที่ดีมักจะเกิดขึ้นได้ง่ายเช่น ความเห็นแต่ตัว การเอาแต่ใจตัว ฯลฯ แต่พอไปคิดร่วมกันทำร่วมกันแล้วจะถูกปรากฏการณ์ในสังคมทำให้ต้องคิดเพื่อเผื่อไปถึงคนอื่น ไม่ให้เห็นแต่ตัวเองมากเกินไป เกิดการปรับพฤติกรรม ปรับจิตสำนึกให้ค่อย ๆ เปลี่ยนไปในทางที่ดีขึ้น

กลไกหลักของการเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะ คือ การเรียนรู้ร่วมกันคิดร่วมกัน ทำร่วมกันของคนในสังคม ซึ่งมีอำนาจในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ประเพณี วัฒนธรรม และมาตรฐานทางสังคมต่างๆ ยิ่งถ้าได้เชื่อมโยงกันเป็นเครือข่ายหลายๆ เครือข่าย และดำเนินการอย่าง

อภิปรายและแสวงหาคำตอบ ผู้ประสานงานจะกระตุ้นให้สมาชิกกลุ่มแสวงหาความเป็นจริง ช่วยให้คนมองเห็นปัญหาไม่ใช่ยอมรับปัญหาที่เกิดขึ้นโดยไม่มีข้อโต้แย้ง โดยให้อาสาสมัครสำรวจเป็นผู้คิด เป็นผู้กระทำได้ รู้จักคิด รู้จักถาม เพื่อสะท้อนให้เห็นว่า เขามองสภาพการณ์ที่เป็นอยู่นี้อย่างไร จนเกิดความตระหนัก และจนนำไปสู่การคิดอย่างวิพากษ์วิจารณ์ และเกิดจิตสำนึกขั้นวิพากษ์ และเข้าถึงกระบวนการจิตสำนึก (Conscientization) (Friere, 1970)

3. การทำความเข้าใจค่านิยม (Value clarification) เป็นการปลุกฝังค่านิยม จริยธรรม คือหลักการปฏิบัติตนต่อสิ่งต่างๆ ที่บุคคลถือว่าดีงามถูกต้องและควรค่าแก่การยึดถือ โดยการใช้คำถามเป็นการกระตุ้นให้อาสาสมัครสำรวจเกิดการนึกคิดด้วยตนเองเกี่ยวกับค่านิยมหรือจริยธรรมของตนเองโดยผู้สอนยังนำกิจกรรมอื่น ๆ เช่น การแสดงละคร สถานการณ์จำลอง การเล่านิทาน การแสดงบทบาทสมมติ ไปใช้ในชั้นเรียน โดยใช้กิจกรรมเป็นเครื่องมือกระตุ้นให้อาสาสมัครสำรวจแต่ละคนแสดงความคิดเห็นของตนเองเกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ ออกมาเพื่อทำความเข้าใจให้อาสาสมัครสำรวจได้เกิดการนึกคิด และเกิดความกระจ่างในค่านิยมของตนเองและปฏิบัติตามค่านิยมของตนที่ตั้งใจไว้ (Knowles, 1990)และเป็นการกระตุ้นให้อาสาสมัครสำรวจแสวงหาค่านิยมมาเป็นหลักหรืออุดมการณ์ในการดำรงชีวิตของตน และช่วยให้เกิดความกระจ่างในค่านิยมที่ตนเองเลือกยึดถือ ซึ่งถ้าเกิดความกระจ่างแล้ว ก็อาจปรับเปลี่ยนหรือยึดถือค่านิยมนั้นอย่างมั่นคงขึ้น

4. การศึกษาประวัติบุคคลสำคัญ (Biographical reading) การอ่านชีวประวัติบุคคลสำคัญที่เกี่ยวกับการถ่ายทอดความรู้สึกหรือทัศนคติของเขาออกมาเป็นตัวอักษรอย่างมีศิลปะ ไม่ว่าจะจากประสบการณ์หรือแรงบันดาลใจ หรืออารมณ์สะเทือนใจก็ตาม หรือหนังสือเผยแพร่กิจกรรม คำสอน ถ่ายทอดเรื่องราวการทำงานประโยชน์เพื่อสังคม (Knowles, 1980)

5. การเรียนรู้ผ่านละคร (dramatization) การฉายภาพกิจกรรมหรือ การแสดงเพื่อสร้างความตระหนักรู้ เป็นการถ่ายทอดเรื่องราวผ่าน การแสดงละคร โดยใช้บทบาทสมมติ และการสาธิตเป็นกระบวนการที่เป็นประสบการณ์ตรงให้แก่ผู้เรียน เช่น เหตุการณ์และความรู้สึกนึกคิดของผู้คนในอดีต ทำให้ผู้เรียน มีการคิดใคร่ครวญ วิพากษ์วิจารณ์ปัญหาต่างๆ อย่างลึกซึ้ง (Knowles, 1980)

6. การทำงานช่วยเหลือสังคม เป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์ และการเรียนรู้แบบร่วมกัน โดยใช้กระบวนการกลุ่ม ที่มีการร่วมกันทำกิจกรรมเพื่อสังคม บำเพ็ญประโยชน์เพื่อสังคม เช่น การปฏิบัติหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมาย และ การอาสาช่วยเหลือสังคม เช่น การช่วยเหลือผู้ยากไร้ การดูแลสาธารณสมบัติ เป็นต้น (วิศัลย์ โฆษิตานนท์, 2550; พระเค็มแท้ ชาวหินฟ้า, 2552)

จากการทบทวนแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับจิตสาธารณะทั้ง 5 แนวคิด ประกอบด้วย 1) Socrates 2) Thich Nhat Hanh 3) องค์กรพุทธทศธรรมาภิบาล 4) สันติอโศก 5) นิโฮอิวแมนนิส และ 6) ประชาสังคม

พบว่า เกือบทุกแนวคิดล้วนให้ความสำคัญกับจิตสำนึกสาธารณะตามความหมายที่ราชบัณฑิตยสถานได้นิยามไว้ครบทั้ง 2 องค์ประกอบ คือ การตระหนักรู้ การคำนึงถึงส่วนรวมร่วมกัน (ราชบัณฑิตยสถาน, 2542) และเมื่อนำมาพิจารณาร่วมกับการปฏิบัติงานของอาสาสมัครตำรวจเพื่อให้มีความครอบคลุมของเนื้อหาสามารถจำแนกองค์ประกอบของมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ ได้ดังแสดงตามตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงการจำแนกองค์ประกอบของมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ

องค์ประกอบ	ตัวชี้วัด	พฤติกรรมบ่งชี้
1.การตระหนักรู้	1.1 การรู้ปัญหา 1.2 การรู้แนวทางแก้ไขปัญหา	-การรับรู้ปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมชุมชน -การรับรู้แนวทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นว่าควรทำอย่างไรเพื่อแก้ปัญหานั้น
2.การคำนึงถึงส่วนรวมร่วมกัน	2.1 การรับอาสาที่จะทำบางสิ่งบางอย่างเพื่อสังคม 2.2 การแบ่งปันช่วยเหลือผู้อื่นในสังคม	-การอาสาช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ตำรวจในการปฏิบัติงาน - การให้ความร่วมมือในการปฏิบัติและ/หรือการสนับสนุนทรัพยากรต่างๆ เพื่อแก้ไขปัญหาต่างๆ ในชุมชน สังคม เช่นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน สังคม การดูแลสาธารณะสมบัติ และสิ่งของส่วนรวม

แนวคิดในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ประกอบด้วยขั้นตอนการเรียนรู้จากประสบการณ์ของแนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์และขั้นตอนของแนวคิดการเรียนรู้แบบร่วมกันที่สังเคราะห์ขึ้นใหม่ เสริมด้วยการสะท้อนความคิดเชิงวิพากษ์ ที่เหมาะสมกับการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะให้อาสาสมัครตำรวจ ซึ่งขั้นตอนการเรียนรู้จากประสบการณ์ประกอบด้วย 6 ขั้นตอนดังนี้ คือ 1) ทบทวนประสบการณ์เดิม 2) การสังเกตโดยตรง 3) การคิดวิเคราะห์วิพากษ์ 4) การเรียนรู้จากการลงมือทำ 5) การสรุปและ 6) การประยุกต์ใช้ แล้วนำขั้นตอนการเรียนรู้แบบร่วมกัน ที่มี 6 ขั้นตอน คือ 1) กำหนดขนาดกลุ่ม 2) กำหนดงานและประเด็นปัญหา 3) การวางแผนดำเนินงาน 4) โครงการและกิจกรรม 5) การนำเสนอผลงาน 6) การประเมินผล ไล่ในขั้นตอนที่ 4 ในขั้นของการเรียนรู้จากการลงมือทำ ของ

ขั้นตอนการเรียนรู้จากประสบการณ์ แล้วเสริมด้วย การสะท้อนความคิดเชิงวิพากษ์ (Critical Reflection) ในขั้นตอนที่ 2 การสังเกตไตร่ตรอง และขั้นตอนที่ 3 การวิเคราะห์วิพากษ์ ของขั้นตอนการเรียนรู้จากประสบการณ์ โดยสังเคราะห์เป็น 6 ขั้นตอนในการเรียนรู้ ดังนี้ 1) ทบทวนประสบการณ์เดิม 2) การสังเกตไตร่ตรอง 3) การคิดวิเคราะห์วิพากษ์ 4) การเรียนรู้จากการลงมือทำ 5) การสรุป และ 6) การประยุกต์ใช้ ในการสร้างองค์ความรู้ ในโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเชิงสถาบันของ Boyle (1981) ซึ่งเน้นให้ความรู้แก่ตัวบุคคลโดยเฉพาะ และเป็นส่วนประกอบของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

กำหนดการจัดการเรียนรู้

องค์ประกอบจากแผนการเรียนรู้ 9 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) วัตถุประสงค์ 2) กลุ่มผู้เรียน 3) วิทยากร 4) เนื้อหาสาระ 5) กิจกรรมการเรียนรู้ 6) ระยะเวลา 7) แหล่งความรู้และสื่อการเรียนรู้ 8) สภาพแวดล้อม 9) การประเมินผล ดังแสดงในแผนภาพที่ 1

1) วัตถุประสงค์ คือ เรื่อง การเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ

2) กลุ่มผู้เรียน คือ อาสาสมัครตำรวจ

3) วิทยากร คือ ผู้ที่อำนวยความสะดวกและกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจ และเต็มใจเข้าร่วมอบรมรวมทั้งสนับสนุนให้ผู้เรียนมีพฤติกรรมการเรียนรู้ที่เกิดจากการฝึกปฏิบัติ

4) เนื้อหาสาระ คือ เนื้อหาที่สอนเน้นในเรื่อง การเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ โดยแบ่งเป็น 2 ด้าน ด้านการสร้างความรู้ความตระหนักรู้ คือ การรับรู้ปัญหา และ การรู้แนวทางแก้ไขปัญหา ด้านการดำเนินถึงประโยชน์ส่วนรวม คือ การรับอาสาที่จะทำบางสิ่งบางอย่างเพื่อส่วนรวมโดยการอาสาช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ตำรวจในการปฏิบัติงาน และการแบ่งปันช่วยเหลือผู้อื่นในสังคม โดยมีเนื้อหการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะอาสาสมัครตำรวจในเรื่องดังนี้

1. การจับกุมผู้กระทำความผิดซึ่งหน้าตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 79,80

2. การตรวจค้นผู้ถูกจับ สืบเนื่องจากการจับกุมตัวผู้กระทำความผิดกรณีราษฎรเป็นผู้จับ

3. การควบคุมตัวผู้กระทำความผิดเมื่อราษฎรจับกุมตัวผู้ถูกจับกุม ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 83, 84

4. การป้องกันตนเอง (ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 68) กฎหมายให้สิทธิแก่ราษฎรในการป้องกันตนเองต่อการกระทำที่เกิดจากการประทุษร้ายอันละเมิดต่อกฎหมาย

5. ผู้ช่วยเหลือเจ้าพนักงานเมื่อราษฎรได้รับคำร้องขอ จากเจ้าพนักงานผู้จับตามหมาย ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 368

6. การช่วยเหลือผู้ประสบอันตราย กรณีที่ราษฎรพบเห็นผู้อื่นตกอยู่ในอันตรายเท่าชีวิต ซึ่งตนเองอาจช่วยได้ ก็ต้องช่วยตามความจำเป็น ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 374

7. การจับกุมผู้ต้องหาหรือจำเลย ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 117

8. เป็นผู้ช่วยเหลือเจ้าพนักงานตำรวจในการประสานงาน และปฏิบัติงานตามโครงการป้องกันอาชญากรรมและรักษาความสงบเรียบร้อยของชุมชน เช่น อาสาจราจร สายตรวจชุมชน อาสาสมัครแจ้งข่าวอาชญากรรม คณะกรรมการติดตามงานตำรวจระดับสถานีตำรวจ

9. การแบ่งปันช่วยเหลือผู้อื่นในสังคม เป็นการให้ความร่วมมือในการปฏิบัติ และ/หรือการสนับสนุนทรัพยากรต่าง ๆ เพื่อใช้ในการปฏิบัติตามกิจกรรมเพื่อลดและแก้ไขปัญหของท้องถิ่นและชุมชน สังคม เช่นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน สังคม การดูแลสาธารณสมบัติและสิ่งของส่วนรวม เป็นต้น

5) กิจกรรมการเรียนรู้ ผู้วิจัยได้นำมาประยุกต์ใช้กับ การเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ โดยผ่านกิจกรรมรูปแบบการเรียนรู้ การฝึกสมาธิ การสนทนา (Dialogue) การทำความเข้าใจค่านิยม (Value clarification) การศึกษาประวัติบุคคลสำคัญ (Biographical reading) การเรียนรู้ผ่านละคร (dramatization) และการทำงานช่วยเหลือสังคมเป็นกลไกในการเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะผ่านกิจกรรมรูปแบบการเรียนรู้ เพื่อให้เกิดการสะท้อนกลับ (Critical Reflection) เป็นการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นภายในตนเอง มีการคิดใคร่ครวญ วิพากษ์วิจารณ์ปัญหาต่างๆ ในสังคมอย่างลึกซึ้ง เป็นการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นภายในตนเอง (Friere, 1970) จนนำไปสู่การมีจิตสำนึกสาธารณะ (Public consciousness)

กระบวนการเสริมสร้างจิตสำนึกต้องผ่านกระบวนการสะท้อนความคิดเชิงวิพากษ์ (Critical Reflection) ที่เป็นการทำให้ผู้เรียนซึ่งเคยเป็นแค่ผู้ฟัง เริ่มตระหนักและมองเห็นปัญหาในสังคมที่เขาดำรงอยู่ และจากกระบวนการนี้เอง ผู้เรียนก็จะมีการคิดอย่างใคร่ครวญ วิพากษ์วิจารณ์ปัญหาต่างๆ ในสังคมได้อย่างลึกซึ้ง เป็นการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นภายในตนเอง ยอมรับฟังผู้อื่นและไม่หลีกเลี่ยงภาวะหน้าตาของตนเอง เป็นการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นภายในตนเอง จนเข้าถึงกระบวนการสร้างจิตสำนึก (Conscientization) (Friere, 1970) เพื่อนำไปสู่การมีจิตสำนึกสาธารณะ ผู้วิจัย จึงได้นำกระบวนการสะท้อนความคิดเชิงวิพากษ์ (Critical Reflection) มาเสริมเข้ากับขั้นตอนของการเรียนรู้จากประสบการณ์และการเรียนรู้แบบร่วมกัน จนเกิดเป็นขั้นตอนการเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ ได้ดังนี้

1. เริ่มต้นด้วยการนำแนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ ในขั้นตอนประสบการณ์ การเรียนรู้ เป็นการทบทวนเรื่องราวที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของอาสาสมัครตำรวจ โดยอาสาสมัครตำรวจเป็นผู้ได้รับปัญหาที่เกิดขึ้นหรือประสบอยู่ เป็นการสร้างความตระหนักในปัญหา หรือได้พบประสบการณ์ใหม่ แล้วนำประสบการณ์เดิมมาพิจารณา ควบคู่กับประสบการณ์

2. ในขั้นตอน การสังเกตโดยตรง เป็นการรับรู้ข้อมูลใหม่ ประสบการณ์ใหม่ เสริมด้วยการสังเกตผ่านกรอบแนวคิด ทำความเข้าใจในรายละเอียดของการสังเกต และให้ความหมายกับสิ่งที่ได้สังเกต

3. ในขั้นตอนการคิดวิเคราะห์ วิพากษ์ ร่วมแสดงความคิดเห็น ให้เสริมด้วยการเพิ่มความลึกและกว้าง ของความหมาย ด้วยการตั้งคำถาม ที่เกี่ยวข้องกับความหมายความคิดเห็น ส่วนตนและหน้าที่ที่พึงปฏิบัติ ส่วนเหตุการณ์ที่ได้รับการวิพากษ์แล้วสามารถนำมาวิพากษ์ใหม่ หากมีเหตุการณ์หรือข้อมูลใหม่ที่ทำให้ต้องมีกระบวนการสะท้อนกลับเชิงวิพากษ์

4. ในขั้นตอนการเรียนรู้จากการลงมือทำ อาสาสมัครตำรวจจะลงมือทดลองปฏิบัติ เพื่อเป็นการทดสอบสมมุติฐานของตนเอง หรือพิจารณาผลดี ผลเสียต่อการพัฒนาปรับปรุงการปฏิบัติงานของตนเอง โดยใช้บทเรียนในอดีต ประสบการณ์เดิมและแนวทางการปฏิบัติงานใหม่ๆ เป็นเครื่องมือช่วยเสริมเป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน

5. ในขั้นตอนการสรุป ซึ่งเกิดจากทดลองปฏิบัติและได้ผลแล้ว อาสาสมัครตำรวจ จะวิเคราะห์พิจารณา และตีความจากผลลัพธ์ที่ได้ เพื่อลงความเห็นและสรุปเป็นความรู้ใหม่ และทัศนคติต่อประสบการณ์ใหม่

6. ในขั้นตอนการประยุกต์ใช้ อาสาสมัครตำรวจจะนำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องและสร้างเป็นประสบการณ์ใหม่สำหรับตนเอง

6) ระยะเวลา

การจัดโปรแกรมใช้เวลา 110 ชั่วโมง แบ่งออกเป็น 3 ระยะเวลา

ระยะที่ 1 การเข้าร่วมโปรแกรมเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ ในวันที่ 2 ถึงวันที่ 5 เดือน กรกฎาคม พ.ศ. 2553

ระยะที่ 2 การเข้าร่วมโปรแกรมเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ ในวันที่ 9 ถึงวันที่ 11 เดือน กรกฎาคม พ.ศ. 2553

ระยะที่ 3 การปฏิบัติด้วยตนเองตามคู่มือเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ ในวันที่ 12 เดือนกรกฎาคม ถึง วันที่ 10 เดือน สิงหาคม พ.ศ. 2553 รวมเป็นระยะเวลา 30 วัน

7) แหล่งความรู้และสื่อการเรียนรู้ ได้แก่ ใบงาน, เอกสารเรื่องการปฏิบัติงานของอาสาสมัครตำรวจ เพลงบรรเลง, กระดาษ A4 รวมทั้งดินสอ และดินสอสี

8) สภาพแวดล้อม โดยจัดอบรมในห้องโถง อากาศถ่ายเทสะดวก ผู้เข้าอบรมนั่งเป็นรูปวงกลม สร้างบรรยากาศที่เป็นกันเองอบอุ่นและเกิดการยอมรับซึ่งกันและกัน มีความยืดหยุ่น ไม่เคร่งครัด

9) การประเมินผล โดยใช้วิธีการดังนี้ สังเกตความสนใจของผู้เรียน ร่วมแสดงความคิดเห็น ความรู้สึกในกลุ่มระดมสมอง และให้ความร่วมมือในกิจกรรม

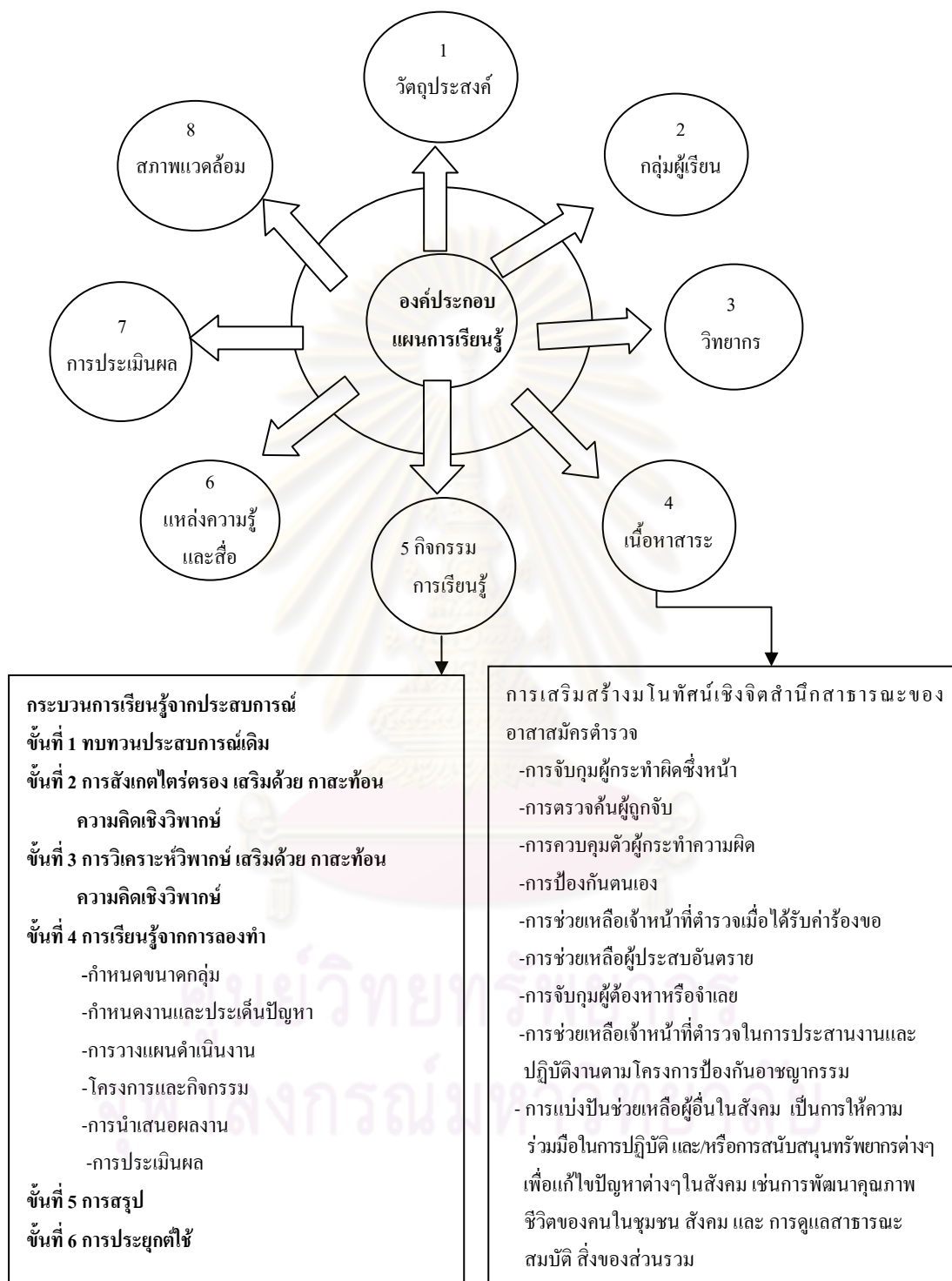
วิทยากรในการฝึกอบรมมีรายชื่อดังต่อไปนี้

1. พันตำรวจเอก คมสัน สุขมาก	ผู้วิจัย
2. คุณกฤษณะ ควระตระกูล	ผู้เชี่ยวชาญด้านจิตสำนึกสาธารณะ
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ รัศมี กฤษณมิมข	คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
4. คุณณัชชานันท์ พงษ์ศรีทอง	ผู้เชี่ยวชาญด้านโยคะ
5. คุณธนาวรรณ หรหมมานนท์	ประธานมูลนิธิตำรวจอาสาสถานี

ตำรวจภูธรมาบตาพุด จว.ระยอง

ศูนย์วิทยพัทยาการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภาพที่ 1 องค์ประกอบของแผนการเรียนรู้ (คู่มือการสอนทักษะชีวิต กรมสุขภาพจิต, 2541)

การประเมินโปรแกรม

โดยใช้แบบทดสอบและแบบสัมภาษณ์ในการประเมินโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจประกอบด้วยแบบประเมิน 4 ชุด มีรายละเอียดดังนี้

1) แบบวัดมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ (ผู้เข้าร่วมโปรแกรม กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมเป็นผู้ตอบแบบสอบถาม ก่อนและหลังการเรียนรู้ตามโปรแกรม)

2) แบบประเมินพฤติกรรมจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ (หัวหน้าชุดอาสาสมัครตำรวจ และ เจ้าหน้าที่ตำรวจ เป็นผู้ประเมิน กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมก่อนและหลังการเรียนรู้ตามโปรแกรม)

3) แบบประเมินความพึงพอใจที่มีต่อโปรแกรมเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ (ผู้เข้าร่วมโปรแกรมเป็นผู้ตอบแบบสอบถาม หลังเสร็จสิ้นโปรแกรม)

4) แบบสัมภาษณ์ความคิดเห็นที่มีต่อโปรแกรมเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ (ผู้เข้าร่วมโปรแกรมเป็นผู้ตอบแบบสอบถาม หลังเสร็จสิ้นโปรแกรม)

การประเมินผล ประเมินก่อนทดลอง ทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

1. แบบวัดมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ ลักษณะให้เลือก 5 ตัวเลือก เป็น แบบ Likert scale โดยให้กากบาทข้อที่เห็นด้วย จำนวน 40 ข้อ

2. แบบประเมินพฤติกรรมจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ ลักษณะให้เลือก 5 ตัวเลือก เป็น แบบ Likert scale โดยให้กากบาทข้อที่เห็นด้วย จำนวน 33 ข้อ

3. แบบประเมินความพึงพอใจที่มีต่อโปรแกรม ลักษณะให้เลือก 5 ตัวเลือก เป็น แบบ Likert scale โดยให้กากบาทข้อที่เห็นด้วย จำนวน 14 ข้อ

4. แบบสัมภาษณ์ความคิดเห็นที่มีต่อโปรแกรมเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ

การประชาสัมพันธ์กิจกรรม ลงเว็บไซต์สถานีตำรวจภูธรเมืองพัทยาจังหวัดชลบุรีก่อนเริ่มกิจกรรม

1. ประชาสัมพันธ์การรับสมัครบุคคลเข้าอบรมในโปรแกรม
2. ประชาสัมพันธ์ระหว่างการจัดกิจกรรม (ภาพ/ข่าว)
3. ประชาสัมพันธ์ผลการจัดอบรมในโปรแกรม และลงสิ่งพิมพ์ในข่าวภูมิภาค

กำหนดการของโปรแกรม ฝึกอบรมระยะแรก

1. โปรแกรมเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ ในวันที่ 2 เดือน กรกฎาคม ถึง วันที่ 5 เดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2553

เวลา	กิจกรรม	หมายเหตุ
07.00	พบกันที่ สถานีตำรวจภูธรอำเภอเมืองพัทยา	
07.30	ออกเดินทางจาก อ.เมืองพัทยา	
08.00	ถึงบ้านพักตำรวจ บางละมุง จ.ชลบุรี/เก็บของเข้าที่พัก	
08.30	ประชุมนิเทศ	
09.30	กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์	
10.30	รับประทานอาหารว่าง	
10.45	กิจกรรมตามแนวคิดจิตสำนึกสาธารณะ	
	- ฝึกโยคะและสมาธิ	ฝึกโยคะและสมาธิ
12.00	รับประทานอาหารกลางวัน	ตามลำดับ
13.00	กิจกรรมตามแนวคิดจิตสำนึกสาธารณะ	ดังนี้
	- ท่องอุคมคดีตำรวจ 9 ข้อ	1) ฝึกโยคะ 20 นาที
	- แบ่งกลุ่มๆละ 5 คน	2) เดินแกว่งกิโล 5 นาที
	- สนทนากลุ่มแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน	3) นอนตาย 10 นาที
	- บรรยาย เรื่อง จิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ ในเรื่อง การจับกุมซึ่งหน้า, การตรวจค้น, การควบคุม และ การป้องกันตนเอง	4) ทำคีร์ตาน 15 นาที
		5) ทำสมาธิ 10 นาที
	- ฉายภาพกิจกรรมจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ ตามกิจกรรมที่ 1-4 (คลิปวิดีโอ)	
15.00	รับประทานอาหารว่าง	รับประทานอาหารเรียบง่าย
15.15	- แบ่งกลุ่มฝึกปฏิบัติการ เสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจตามกิจกรรมที่ 1-4 - สนทนากลุ่ม - สรุปและอภิปรายผล	
17.00	ฝึกโยคะ/สมาธิ	
18.00	รับประทานอาหารเย็น	
19.00	สนทนากลุ่มถึงโปรแกรมในวันนี้	
20.00	นิทานก่อนนอน	
21.00	เข้านอน	

วันที่ 2

เวลา	กิจกรรม	หมายเหตุ
06.00	ตื่นนอน	
06.30	ฝึกโยคะ สมาธิ	ฝึกโยคะและสมาธิตามลำดับ ดังนี้ 1) ฝึกโยคะ 20 นาที 2) เดินแกว่งกิกิ 5 นาที 3) นอนตาย 10 นาที 4) ทำคีรตาน 15 นาที 5) ทำสมาธิ 10 นาที
07.30	พักผ่อนตามอัธยาศัย	
08.00	รับประทานอาหารเช้า	
08.30	กิจกรรมตามแนวคิดจิตสำนึกสาธารณะ	
	-ท่องอุคมคติตำรวจ 9 ข้อ	
	-แบ่งกลุ่มๆละ 5 คน - สนทนากลุ่มแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการรับอาสาช่วยเหลือสังคม	
09.00	บรรยายเรื่อง การทำงานช่วยเหลือสังคมของมูลนิธิพุทธรถือจี	
10.00	รับประทานอาหารว่าง	
10.15	บรรยายเรื่อง การทำงานช่วยเหลือสังคม - ฉายภาพกิจกรรมการช่วยเหลือสังคมขององค์กรพุทธรถือจีการช่วยเหลือผู้เจ็บป่วย,ผู้ยากไร้, การให้การศึกษา	
12.00	รับประทานอาหารกลางวัน	รับประทานอาหารเรียบง่าย
13.30	-แบ่งกลุ่มฝึกปฏิบัติการ เสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ ในการทำงานช่วยเหลือสังคม -สนทนากลุ่ม -สรุปและอภิปรายผล	
15.00	รับประทานอาหารว่าง	
15.15	บรรยาย เรื่องจิตสำนึกสาธารณะ โดย คุณ กฤษณะ	
17.00	ฝึกโยคะ/สมาธิ	
18.00	รับประทานอาหารเช้า	
19.00	สนทนากลุ่มถึงโปรแกรมในวันนี้	
20.00	นิทานก่อนนอน	
21.00	เข้านอน	

วันที่ 3

เวลา	กิจกรรม	หมายเหตุ
06.00	ตื่นนอน	
06.30	ฝึกโยคะ สมาธิ	ฝึกโยคะและสมาธิตามลำดับ ดังนี้ 1) ฝึกโยคะ 20 นาที 2) เดินแกว่งกิกิ 5 นาที 3) นอนตาย 10 นาที 4) ทำคีรตาน 15 นาที 5) ทำสมาธิ 10 นาที
07.30	พักผ่อนตามอัธยาศัย	
08.00	รับประทานอาหารเช้า	
09.00	ดูแลผู้เจ็บป่วยในสถานสงเคราะห์คนพิการบ้าน การุณยเวช	
12.00	รับประทานอาหารกลางวัน	
13.00	กิจกรรมช่วยเหลือคนชรา ณ บ้านพักคนชราบางละมุง	
16.00	กลับที่พัก	
17.00	ฝึกโยคะ/สมาธิ	
18.00	รับประทานอาหารเช้า	รับประทานอาหารเช้าเรียบง่าย
19.00	สนทนากลุ่มถึงโปรแกรมในวันนี้	
20.00	นิทานก่อนนอน	
21.00	เข้านอน	

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วันที่ 4

เวลา	กิจกรรม	หมายเหตุ
06.00	ตื่นนอน	
06.30	ฝึกสมาธิ โยคะ	ฝึกโยคะและสมาธิตามลำดับ ดังนี้ 1) ฝึกโยคะ 20 นาที 2) เดินแกว่งกิกิ 5 นาที 3) นอนตาย 10 นาที 4) ทำคีรตาน 15 นาที 5) ทำสมาธิ 10 นาที
07.30	พักผ่อนตามอัธยาศัย	
08.00	รับประทานอาหารเช้า	
08.30	กิจกรรมตามแนวคิดจิตสำนึกสาธารณะ	
	-ห้องอุดมคติสำรวจ	
09.00	-บรรยายพิเศษ จิตสำนึกสาธารณะ อ.รัศมี	
10.30	รับประทานอาหารว่าง	
10.15	-บรรยายพิเศษ จิตสำนึกสาธารณะ อ.รัศมี	
12.00	รับประทานอาหารกลางวัน	รับประทานอาหารเรียบง่าย
13.00	-สนทนากลุ่ม -สรุปและอภิปรายผล	
15.00	สนทนากลุ่มถึงกิจกรรมสรุปกิจกรรมใน 3 วัน	
17.00	เดินทางกลับ	

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กำหนดการของโปรแกรม ฝึกอบรมระยะที่ 2

1. โปรแกรมเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ ในวันที่ 9 เดือน กรกฎาคม ถึง วันที่ 11 เดือนกรกฎาคม พ.ศ 2553

เวลา	กิจกรรม	หมายเหตุ
07.00	พบกันที่ สถานีตำรวจภูธรอำเภอเมืองพัทยา/ออกเดินทาง	
08.00	ถึงบ้านพักตำรวจ บางละมุง จ.ชลบุรี/เก็บของเข้าที่พัก	
08.30	เปิดการอบรมระยะที่ 2	
09.30	กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์	
10.30	รับประทานอาหารเช้า	
10.45	กิจกรรมตามแนวคิดจิตสำนึกสาธารณะ	
	- ฝึกโยคะและสมาธิ	ฝึกโยคะและสมาธิ
12.00	รับประทานอาหารกลางวัน	ตามลำดับ ดังนี้
13.00	กิจกรรมตามแนวคิดจิตสำนึกสาธารณะ	1) ฝึกโยคะ 20 นาที
	- ท่องอุคมคติตำรวจ 9 ข้อ	2) เดินแกว่งกิโล 5 นาที
	- แบ่งกลุ่มๆละ 5 คน	3) นอนตาย 10 นาที
	- สนทนากลุ่มแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน	4) ทำคีร์दान 15 นาที
	- บรรยาย เรื่อง จิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ ในเรื่อง การช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ตำรวจ, การช่วยเหลือผู้ประสบอันตราย, การจับกุมผู้ต้องหา และ การป้องกันอาชญากรรม	5) ทำสมาธิ 10 นาที
	- ฉายภาพกิจกรรมการปฏิบัติงานตามหน้าที่ของอาสาสมัครตำรวจ ตามกิจกรรมที่ 5-8 (คลิปวิดีโอ)	
15.00	รับประทานอาหารเช้า	รับประทานอาหารเช้าเรียบร้อย
15.15	- แบ่งกลุ่มฝึกปฏิบัติ เสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจตามกิจกรรมที่ 5-8 - สนทนากลุ่ม - สรุปและอภิปรายผล	
17.00	ฝึกโยคะและสมาธิ	
18.00	รับประทานอาหารเช้าเย็น	
19.00	สนทนากลุ่มถึงโปรแกรมในวันนี้	
20.00	นิทานก่อนนอน	
21.00	เข้านอน	

วันที่ 2

เวลา	กิจกรรม	หมายเหตุ
06.00	ตื่นนอน	
06.30	ฝึกโยคะ สมาธิ	ฝึกโยคะและสมาธิตามลำดับ ดังนี้ 1) ฝึกโยคะ 20 นาที 2) เดินแกว่งกิกิ 5 นาที 3) นอนตาย 10 นาที 4) ทำคีรตาน 15 นาที 5) ทำสมาธิ 10 นาที
07.30	พักผ่อนตามอัธยาศัย	
08.00	รับประทานอาหารเช้า	
08.30	กิจกรรมตามแนวคิดจิตสำนึกสาธารณะ	
	-ห้องอุดมคติตำรวจ 9 ข้อ	
	-แบ่งกลุ่มๆละ 5 คน - สนทนากลุ่มแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการรับอาสา ช่วยเหลือสังคม	
09.00	บรรยายเรื่อง การทำงานช่วยเหลือสังคมของอาสาสมัครตำรวจ โดย ประธานมูลนิธิตำรวจอาสาสถานีดำรวจมาบตาพุด จว. ระยอง	
10.00	รับประทานอาหารเช้าว่าง	
10.15	บรรยายเรื่อง การทำงานช่วยเหลือสังคมของอาสาสมัครตำรวจ โดย ประธานมูลนิธิตำรวจอาสาสถานีดำรวจมาบตาพุด จว. ระยอง -ภาพกิจกรรมตำรวจอาสาช่วยเหลือสังคม	
12.00	รับประทานอาหารกลางวัน	รับประทานอาหารเช้าว่าง
13.30	-แบ่งกลุ่มฝึกปฏิบัติการ เสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะของ อาสาสมัครตำรวจ ในการทำงานช่วยเหลือสังคม -สนทนากลุ่ม -สรุปและอภิปรายผล	
15.00	รับประทานอาหารเช้าว่าง	
15.15	บรรยายพิเศษ การจัดตั้งมูลนิธิอาสาสมัครตำรวจเมืองพัทยา	
17.00	ฝึกโยคะ สมาธิ	
18.00	รับประทานอาหารเช้าเย็น	
19.00	สนทนากลุ่มถึง โปรแกรมในวันนี้	
20.00	นิทานก่อนนอน	
21.00	เข้านอน	

วันที่ 3

เวลา	กิจกรรม	หมายเหตุ
06.00	ตื่นนอน	
06.30	ฝึกโยคะ สมาธิ	ฝึกโยคะและสมาธิตามลำดับ ดังนี้ 1) ฝึกโยคะ 20 นาที 2) เดินแกว่งกิกิ 5 นาที 3) นอนตาย 10 นาที 4) ทำคีรตาน 15 นาที 5) ทำสมาธิ 10 นาที
07.30	พักผ่อนตามอัธยาศัย	
08.00	รับประทานอาหารเช้า	
09.00	กิจกรรมช่วยเหลือเด็กเร่ร่อน ณ สถานสงเคราะห์เด็กชายบ้าน บางละมุง กิจกรรมพาน้องเก็บขยะริมชายหาด	
12.00	รับประทานอาหารกลางวัน	
13.00	ฝึกยุทธวิธีตำรวจ (การตรวจค้น การจับกุม และการป้องกัน ตัว)	
16.00	สนทนากลุ่มถึงโปรแกรมในวันนี้	
18.00	ปิดการฝึกอบรม	รับประทานอาหารเรียบร้อยแล้ว

**ระยะที่ 3 การปฏิบัติด้วยตนเองตามคู่มือเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัคร
ตำรวจ**

การฝึกปฏิบัติด้วยตนเองจากคู่มือเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ ในวันที่ 12 เดือน กรกฎาคม ถึง วันที่ 10 เดือน สิงหาคม พ.ศ. 2553 ระยะเวลา 30 วัน รวมระยะเวลาการฝึกปฏิบัติอย่างน้อย 28 ชั่วโมง โดยผู้เรียนนำความรู้ที่ได้จากการอบรม ทั้ง 7 วัน มาฝึกปฏิบัติร่วมกับ คู่มือเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ และจดบันทึกสิ่งที่ผู้เรียนปฏิบัติตามแบบสอบถามท้ายเล่ม ในคู่มือเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ และผู้เรียนจะต้องส่งบันทึกในกลุ่มฯให้ผู้สอน เมื่อสิ้นสุดระยะเวลาการอบรม

กำหนดการฝึกอบรมสัมมนาเชิงปฏิบัติการ

หลักสูตร การเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ

ระยะที่ 1 (4 วัน)	เวลา (ชม.)	กิจกรรม
	6 ชม.	1.การเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจในการจับกุมผู้กระทำผิด
	6 ชม.	2. การเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจในการตรวจค้นผู้ถูกจับ
	6 ชม.	3.การเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจในการควบคุมตัวผู้กระทำผิด
	6 ชม.	4.การเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจในการป้องกันตนเอง
	12 ชม.	6.การเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะในเรื่องการแบ่งปันช่วยเหลือสังคม
ระยะที่ 2 (3 วัน)	6 ชม.	5.การเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจในการช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ตำรวจ
	6 ชม.	1.การเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจในการช่วยเหลือผู้ประสบอันตราย
	6 ชม.	2.การเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจในการจับกุมผู้ต้องหา หรือจำเลย
	6 ชม.	3.การเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจในการประสานและปฏิบัติตามโครงการป้องกันอาชญากรรมและรักษาความสงบเรียบร้อยของชุมชน
	12 ชม.	4.การเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจในเรื่องการแบ่งปันช่วยเหลือสังคม

แผนการสอน หน่วยที่ 1 การเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจใน
การจับกุมผู้กระทำผิดซึ่งหน้า
(ชั่วโมงที่ 1-6)

สาระการเรียนรู้

การจับกุมผู้กระทำผิดซึ่งหน้าตามความผิดบัญญัติท้ายประมวลกฎหมาย วิธีพิจารณาความอาญารายกรณีอำนาจ รายกรณีอำนาจจับกุมผู้กระทำผิดได้ (ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 79, 80)

โดยปกติแล้วการจับกุมผู้กระทำผิดนั้นเป็นอำนาจของเจ้าหน้าที่พนักงาน ซึ่งคำว่า **เจ้าพนักงาน** ที่ว่านี้มีความหมายกว้างขวาง ขึ้นอยู่กับกฎหมายในแต่ละเรื่องนั้นจะบัญญัติให้ใครเป็นเจ้าพนักงาน เช่น เจ้าหน้าที่ศุลกากร เป็นเจ้าพนักงานตามกฎหมายศุลกากร มีอำนาจหน้าที่ในการจับกุมความผิดเกี่ยวกับการขนสินค้าหนีภาษี เจ้าหน้าที่สรรพสามิต เป็นเจ้าพนักงานตามกฎหมายสรรพสามิต มีอำนาจหน้าที่จับกุมความผิดเกี่ยวกับสรรพสามิต ฯลฯ เป็นต้น ส่วนตำรวจ นายอำเภอ ปลัดอำเภอนั้น จัดอยู่ในประเภทพนักงานฝ่ายปกครอง มีอำนาจหน้าที่จับกุมความผิดได้ทุกประเภท แม้ว่าความผิดนั้นจะมีพนักงาน โดยเฉพาะแล้วก็ตาม เช่น ความผิดตามกฎหมายศุลกากร กฎหมายสรรพสามิต ตำรวจ นายอำเภอ ปลัดอำเภอ ก็ยังมีอำนาจหน้าที่ในการจับกุมได้ สำหรับประชาชน หรือที่เรียกว่าราษฎรธรรมดา นั้น โดยปกติไม่มีอำนาจหน้าที่ในการจับกุมผู้ใดได้ เพราะประชาชนธรรมดาไม่ได้เป็นพนักงาน แต่อย่างไรก็ดีกฎหมายไม่ได้ห้ามเด็ดขาดตายตัวว่ามีให้ประชาชนธรรมดาจับกุมผู้กระทำผิดโดยสิ้นเชิง บทบัญญัติที่เป็นข้อยกเว้นไว้ให้ประชาชนธรรมดามีอำนาจหน้าที่จับกุมผู้กระทำผิดได้เฉพาะบางกรณีดังต่อไปนี้เท่านั้น คำว่า "ความผิดซึ่งหน้า" ได้แก่ความผิดซึ่งเห็นกำลังกระทำหรือพบในอาการใดซึ่งแทบจะไม่มีเวลาสงสัยเลยว่าคนนั้นได้ทำความผิดมาแล้วสดๆ กรณีนี้คนธรรมดาผู้พบการกระทำผิดนั้นสามารถเข้าทำการจับกุมได้ทันทีโดยไม่ต้องคอยให้เจ้าพนักงานร้องขอ อย่างไรก็ตามอำนาจในการจับกุมของคนธรรมดาค่อนข้างจะมีขอบเขตจำกัดอยู่เฉพาะแต่ความผิดประเภทที่ระบุไว้ในท้ายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญานั้น และต้องเป็นกรณีที่พบการกระทำผิดซึ่งหน้าอีกด้วย ความผิดซึ่งหน้าที่ระบุอยู่ในบัญญัติท้ายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามีดังนี้ 1) ประทุษร้ายต่อพระบรมราชตระกูล 2) ขบถภายในพระราชอาณาจักร 3) ขบถภายนอกพระราชอาณาจักร 4) ความผิดต่อทางพระราชไมตรีกับต่างประเทศ 5) ทำอันตรายแก่ธงหรือเครื่องหมายของต่างประเทศ 6) ความผิดต่อเจ้าพนักงาน 7) ความผิดฐานหลบหนีจากที่คุมขัง 8) ความผิดต่อศาสนา 9) การก่อการจลาจล 10) กระทำให้เกิดภัยอันตรายแก่สาธารณชน 11) ปลอมแปลงเงินตรา 12) ข่มขืนกระทำชำเรา 13) ประทุษร้ายแก่ชีวิต

14) ประทุษร้ายแก่ร่างกาย 15) ความผิดฐานกระทำให้เสื่อมเสียอิสรภาพ 16) ลักทรัพย์ 17) วิวังราว ชิงทรัพย์ ปล้นทรัพย์ และโจรสลัด 18) กรร โชกทรัพย์ความผิดเหล่านี้ถือเป็นความผิดซึ่งหน้าซึ่ง ราษฎรมีอำนาจจับได้โดยไม่ต้องมีหมาย

วัตถุประสงค์การเรียนรู้

1. เพื่อทบทวนความรู้เกี่ยวกับการจับกุมผู้กระทำผิดซึ่งหน้าของอาสาสมัครตำรวจ
2. เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกของอาสาสมัครตำรวจในการช่วยเหลือผู้ประสบเหตุ

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

ผู้เรียนสามารถอธิบายถึงปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาการปฏิบัติงานในการจับกุม ผู้กระทำผิดซึ่งหน้าตามความผิดบัญญัติท้ายประมวลกฎหมาย วิธีพิจารณาความอาญารัฐธรรมนูญมีอำนาจ ราษฎรมีอำนาจจับกุมผู้กระทำผิดได้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 79, 80 ประกอบด้วย

1) ประทุษร้ายต่อพระบรมราชตระกูล 2) ขบถภายในพระราชอาณาจักร 3) ขบถภายนอก พระราชอาณาจักร 4) ความผิดต่อทางพระราชไมตรีกับต่างประเทศ 5) ทำอันตรายแก่ธงหรือ เครื่องหมายของต่างประเทศ 6) ความผิดต่อเจ้าพนักงาน 7) ความผิดฐานหลบหนีจากที่คุมขัง 8) ความผิดต่อศาสนา 9) การก่อการจลาจล 10) กระทำให้เกิดภัยอันตรายแก่สาธารณชน 11) ปลอม แปรแปลงเงินตรา 12) ข่มขืนกระทำชำเรา 13) ประทุษร้ายแก่ชีวิต 14) ประทุษร้ายแก่ร่างกาย 15) ความผิดฐานกระทำให้เสื่อมเสียอิสรภาพ 16) ลักทรัพย์ 17) วิวังราว ชิงทรัพย์ ปล้นทรัพย์ และ โจรสลัด 18) กรร โชกทรัพย์

กิจกรรมการเรียนการสอนเน้น : ขั้นตอนการเรียนรู้จากประสบการณ์และขั้นตอนการเรียนรู้แบบ ร่วมกันโดยเสริมการสะท้อนความคิดเชิงวิพากษ์ที่สังเคราะห์ขึ้น

ผู้ดำเนินการ พ.ต.อ.คมสัน สุขมาก

กิจกรรมการเรียนรู้

ขั้นที่ 1 ทบทวนประสบการณ์เดิม ผู้สอน สร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย เป็นการจัดกิจกรรมที่เน้นให้ผู้เข้ารับการอบรมมีคลื่นสมองต่ำ จิตใจจะสงบเยือกเย็น เกิดความสมดุล อารมณ์ดี มีการผ่อนคลายสูง มีสมาธิสูง มีพลังความคิดด้านบวกสูง มีส่วนร่วมในการทำงาน และสร้างสัมพันธภาพที่ดี ได้แก่ กิจกรรมฝึกสมาธิ กิจกรรมพลังคำพูด กิจกรรมเดินเกาซิงกิ และกิจกรรมโยคะอาสนะ จนจิตเข้าสู่สภาวะอัลฟา และนำเข้าสู่บทเรียนด้วยการพูดคุยซักถามประสบการณ์ส่วนตัวของผู้เรียนในเรื่อง การจับกุมผู้กระทำผิดซึ่งหน้า ที่เคยประสบพบ และวิธีการปฏิบัติ โดยผู้สอนสร้างความตระหนักให้ผู้เรียนปฏิบัติงาน โดยคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม โดยให้ผู้เรียนชมคลิปการปฏิบัติการจับกุมคนร้ายซึ่งหน้า

ขั้นที่ 2 การสังเกตไตรตรง เสริมด้วยการสะท้อนความคิดเชิงวิพากษ์ เลือกตัวแทนผู้เรียนออกมา 2 คน หน้าชั้นเรียน เพื่อเล่าประสบการณ์การจับกุมผู้กระทำผิดซึ่งหน้า ที่ผ่านมา พร้อมทั้งวิธีการปฏิบัติตน เมื่อประสบเหตุ ผู้สอนมีบทบาทในการเป็นผู้เตรียมประเด็นต่างๆ จากปัญหาในการปฏิบัติงานของผู้เรียนในขั้นตอนแรกและนำเสนอแนวทางปฏิบัติที่ถูกต้องตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 79, 80 พร้อมทั้งให้แนวทางการเรียนรู้ในการจับกุมผู้กระทำผิดซึ่งหน้า ที่สอดคล้องกับการมีจิตสำนึกสาธารณะ โดยเรียนรู้ผ่านการฉายภาพกิจกรรม (dramatization) โดยให้ผู้เรียน ชมคลิป แท็กซีช่วยจับคนร้ายปล้นธนาคาร โดยให้ผู้เรียนทำความเข้าใจในรายละเอียดของการสังเกต และให้ความหมายกับสิ่งที่ได้สังเกต โดยการสนทนากลุ่ม ถึงความรู้สึกหลังจากได้ชมคลิปว่าผู้เรียนรู้สึกอย่างไร และในประสบการณ์ที่ผ่านมาเคยทำเช่นนั้นหรือไม่

ขั้นที่ 3 การวิเคราะห์ วิพากษ์ เสริมด้วยการสะท้อนความคิดเชิงวิพากษ์ ให้ผู้เรียนแบ่งกลุ่มอภิปราย กลุ่มละ 4 คน ให้สมาชิกภายในกลุ่มร่วมกันแสดงความคิดเห็นและวิเคราะห์เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจากการจับกุมผู้กระทำผิดซึ่งหน้าที่เกิดขึ้นโดยพิจารณาจากกรณีศึกษาการที่แท็กซี่สามารถช่วยจับกุมคนร้ายปล้นธนาคาร โดยมีอาวุธปืนและใช้รถยนต์ในการหลบหนี ในมุมมองของกลุ่ม โดยผ่านกิจกรรม การสนทนากลุ่ม เพื่อนำไปสู่การคิดใคร่ครวญ วิพากษ์วิจารณ์แนวทางการจับกุมผู้กระทำผิดซึ่งหน้า อย่างลึกซึ้ง เสริมด้วยการเพิ่มความลึกและกว้าง ของความหมาย ด้วยการตั้งคำถาม ที่เกี่ยวข้องกับ ความคิดเห็นส่วนตัว ถ้าเป็นคนเองจะทำหรือไม่ หลังจากได้ชมคลิป และหน้าที่ที่พึงปฏิบัติในการจับกุมผู้กระทำผิดซึ่งหน้าในกรณีเช่นนี้จะทำอย่างไร โดยขั้นตอนนี้ผู้สอนมีบทบาทในการแนะนำและช่วยเหลือให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วมในกาวิเคราะห์ วิพากษ์ ประสบการณ์ที่มีต่อการเรียนรู้ในการปฏิบัติงาน ทั้งประสบการณ์เดิม และ องค์กรความรู้ใหม่ โดยผู้สอนสนับสนุนให้มีการช่วยเหลือกัน ให้กำลังใจ ให้เกียรติ รับฟัง มีความเป็นมิตร และยอมรับในความคิดเห็นซึ่งกันและกันของสมาชิกกลุ่ม

ขั้นที่ 4 การเรียนรู้จากการลงทำ

ขั้นตอนแรก ให้ผู้เรียน ท่องอุคตมคิตารว 9 ข้อ เพื่อเป็นการปลูกฝังจิตสำนึกในการปฏิบัติงานเพื่อช่วยเหลือประชาชนและสังคม แบ่งกลุ่มผู้เรียนกลุ่มละ 4 คน

ขั้นตอนที่สอง กำหนดงานและประเด็นปัญหา เรื่องการจับกุมผู้กระทำผิดซึ่งหน้า

ขั้นตอนที่สาม ให้มีการวางแผนดำเนินงาน โดยใช้ การสอนแบบ สถานการณ์จำลอง คือ ให้สถานการณ์ว่า มีคนร้ายเป็นชายรูปร่างสันตกระชากร้อยคอ ผู้หญิงสูงอายุต่อหน้า แล้ววิ่งหนี ผ่านหน้าต่างเองสังเกตในมือไม่มีอาวุธปืน โดยวิ่งไปตามถนนเพื่อขึ้นรถมอเตอร์ไซด์ที่เพื่อนจอดรออยู่ ขณะที่ตนเองเห็นเหตุการณ์และอยู่ในบริเวณใกล้เคียงจะได้อย่างไร

ขั้นตอนที่สี่ ให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติโดยร่วมกันแสดงความคิดเห็นจากสถานการณ์จำลองที่เกิดขึ้น โดยเป็นการร่วมกันแสดงความคิดเห็นว่าหากสถานการณ์นี้เกิดขึ้นว่าจะอย่างไร เพื่อแสดงความรู้สึกที่มีต่อสถานการณ์ คือจะเข้าไปช่วยหรือไม่หรือช่วยเหลือโดยวิธีใด โดยให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นของตนเอง ผ่านการตั้งคำถาม ผู้เรียนเห็นด้วยหรือไม่ต่อการกระทำนั้น ถ้าเห็นด้วยมีเหตุผลอย่างไรถ้าไม่เห็นด้วยมีเหตุผลอย่างไร ให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นโดยการประเมินด้วยเหตุผล โดยระหว่างกิจกรรมใช้กิจกรรมพลังคำพูด คิดบวก พูดบวก ทำบวก ยิ้ม ชม สบตา สัมผัส สวัสดี เสริมในการทำกิจกรรม

ขั้นตอนที่ห้า ให้แต่ละกลุ่มการนำเสนอ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นตามสถานการณ์จำลอง

ขั้นตอนที่หก ให้มีประเมินผลชิ้นงาน โดยตนเอง และกลุ่ม

ขั้นที่ 5 การสรุป วิทยากรกล่าวสรุป ผลงานของแต่ละกลุ่ม พร้อมทั้งบรรยายเพิ่มเติมเกี่ยวกับจิตสำนึกสาธารณะในเรื่องการจับกุมผู้กระทำผิดซึ่งหน้า เพื่อให้ผู้เรียนลงความเห็นและสรุปเป็นความรู้ใหม่ และทัศนคติต่อประสบการณ์ใหม่

ขั้นที่ 6 การประยุกต์ใช้ เป็นการประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องและสร้างเป็นประสบการณ์ใหม่สำหรับตนเอง

สื่อการสอน 1.ใบงาน

2.คลิปวิดีโอ

3. เอกสารคำแนะนำการปฏิบัติในการจับกุมผู้กระทำผิดซึ่งหน้า

การประเมินผล สังเกตความสนใจ แสดงความรู้สึกในกลุ่มระดมสมอง ร่วมมือในกิจกรรม

ระยะเวลาเรียนรู้ 6 ชั่วโมง

(สำหรับผู้เรียน)

ใบงาน 1/1

ขณะที่ท่านและบุตรชายอายุประมาณ 15 ปี กำลังขึ้นรถประจำทางอยู่ที่ป้ายรถโดยสารประจำทางบริเวณอนุสาวรีย์ชัยสมรภูมิฝั่งโรงพยาบาลราชวิถี ขณะที่ท่านกำลังมองดูรถโดยสารประจำทางที่เข้ามาเทียบป้าย ท่านได้ยินเสียงผู้หญิงร้องตะโกนขอความช่วยเหลือ ท่านจึงหันไปตามทิศทางของเสียงและพบว่า มีคนร้ายซึ่งเป็นชายรูปร่างสันทัด ได้กระชากสร้อยคอทองคำของผู้หญิงสูงอายุ จากนั้นได้วิ่งหนีผ่านหน้าของท่านไป ทันใดนั้นท่านได้สังเกตเห็นว่ามีมือขวาของคนร้ายกำสร้อยคอทองคำเอาไว้ ในขณะที่มืออีกข้างของคนร้ายไม่ได้มีอาวุธปืนใดๆ โดยคนร้ายได้วิ่งไปตามถนนมุ่งหน้าไปทางถนนราชวิถีเพื่อขึ้นรถมอเตอร์ไซด์ไม่คิดป้ายทะเบียนที่เพื่อนของคนร้ายได้จอดรออยู่โดยติดเครื่องรถไว้พร้อมแล้ว เนื่องจากขณะนั้นเป็นช่วงเวลาตอนเช้าจึงมีผู้คนจำนวนมากแต่ทุกคนต่างอยู่ในภาวะตกตะลึงกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น และดูเหมือนว่าจะไม่มีใครกล้าที่จะติดตามคนร้ายไป ในกรณีนี้เมื่อท่านได้พบเห็นเหตุการณ์และอยู่ในบริเวณใกล้เคียงกับเหตุการณ์ดังกล่าวท่านจะอย่างไร และเพราะเหตุใดท่านจึงตัดสินใจเช่นนั้น

(สำหรับผู้เรียน)

ใบงาน 1/2

แผนการสอน ความรู้เกี่ยวกับการจับกุมผู้กระทำผิดซึ่งหน้า

คำแนะนำ ให้ผู้เรียนทุกคนศึกษาเอกสารคำแนะนำการปฏิบัติในการจับกุมผู้กระทำผิดซึ่งหน้า

ให้ผู้เรียนในกลุ่มจับคู่ ร่วมกันแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เพื่อ ได้ข้อสรุปตามประเด็น
ที่วิทยากรมอบหมาย (ใช้เวลา 15 นาที)

ให้ผู้เรียนทุกคนร่วมกันเสนอ ความคิดเห็น (ใช้เวลาคนละ 10 นาที) ตามข้อคำถาม

คำถาม 1. ท่านรู้สึกอย่างไรกับการจับกุมคนร้ายปล้นธนาคาร โดยมีอาวุธปืนของไซเฟอร์
แท็กซี ให้แต่ละกลุ่มอภิปรายผลการกระทำที่เกิดขึ้น

.....

.....

.....

2. จากการปฏิบัติงานที่ผ่านมาในการจับกุมผู้กระทำผิดซึ่งหน้าท่านปฏิบัติอย่างไร

.....

.....

.....

3. ท่านจะอย่างไรในการปฏิบัติงานถ้ามีกรณีคนร้ายวิ่งราวทรัพย์แล้วหลบหนีต่อ
หน้าท่าน ให้แต่ละกลุ่มอภิปรายถึงแนวทางการปฏิบัติงานและสรุปผล

.....

.....

.....

แผนการสอน หน่วยที่ 2 การเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจใน
การตรวจค้นผู้ถูกจับกุม
(ชั่วโมงที่ 7-12)

สาระการเรียนรู้

การตรวจค้นผู้ถูกจับ สืบเนื่องจากการจับกุมตัวผู้กระทำผิดกรณีราษฎรเป็นผู้จับ โดย
หลักการราษฎรไม่มีอำนาจในการตรวจค้นบุคคล หากราษฎรเป็นผู้จับ ผู้จับสามารถทำการตรวจ
ค้นได้ เพื่อพบและยึดอาวุธหรือสิ่งของที่ผู้จับอาจใช้เป็นเครื่องมือในการต่อสู้ทำร้ายราษฎรผู้จับกุม
ได้ ทั้งนี้เพื่อความปลอดภัยของราษฎรผู้จับเอง (ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 68)

วัตถุประสงค์การเรียนรู้

1. เพื่อทบทวนความรู้ในการตรวจค้นผู้กระทำผิดที่อาสาสมัครตำรวจได้จับกุม
2. เพื่อให้อาสาสมัครตำรวจได้รับรู้และคำนึงถึงสิทธิของประชาชนในการปฏิบัติงาน
3. เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกในการทำงานช่วยเหลือสังคม

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

ผู้เรียนสามารถอธิบายการถึงปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาการปฏิบัติงานการตรวจค้นผู้
ถูกจับ สืบเนื่องจากการจับกุมตัวผู้กระทำผิดกรณีราษฎรเป็นผู้จับ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 68
ประกอบด้วย

กิจกรรมการเรียนรู้การสอนเน้น : ขั้นตอนการเรียนรู้จากประสบการณ์และขั้นตอนการเรียนรู้แบบ
ร่วมกันโดยเสริมการสะท้อนความคิดเชิงวิพากษ์ที่สังเคราะห์ขึ้น

ผู้ดำเนินการ พ.ต.อ.คมสัน สุขมาก

กิจกรรมการเรียนรู้

ขั้นที่ 1 ทบทวนประสบการณ์เดิม ผู้สอน สร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย เป็นการจัดกิจกรรมที่เน้นให้ผู้เข้ารับการอบรมมีคลื่นสมองต่ำ จิตใจจะสงบเยือกเย็น เกิดความสมดุล อารมณ์ดี มีการผ่อนคลายสูง มีสมาธิสูง มีพลังความคิดด้านบวกสูง มีส่วนร่วมในการทำงาน และสร้างสัมพันธภาพที่ดี ได้แก่ กิจกรรมฝึกสมาธิ กิจกรรมพลังคำพูด กิจกรรมเดินเกาซิงกิ และกิจกรรมโยคะอาสนะ จนจิตเข้าสู่สภาวะอัลฟา และนำเข้าสู่บทเรียนด้วยการพูดคุยซักถามประสบการณ์ส่วนตัวของผู้เรียนในเรื่อง การตรวจค้นผู้ถูกจับกุม ที่เคยประสบพบ และวิธีการปฏิบัติ โดยผู้สอนสร้างความตระหนักให้ผู้เรียนปฏิบัติงานโดยคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม โดยให้ผู้เรียนชม ชมคลิป การตรวจค้นผู้ถูกจับกุมโดยทั่วไป

ขั้นที่ 2 การสังเกตไตร่ตรอง เสริมด้วยการสะท้อนความคิดเชิงวิพากษ์ เลือกตัวแทนผู้เรียนออกมา 2 คน หน้าชั้นเรียน เพื่อเล่าประสบการณ์การตรวจค้นผู้ถูกจับกุมที่ผ่านมา พร้อมทั้งวิธีการปฏิบัติตน เมื่อประสบเหตุ ผู้สอนมีบทบาทในการเป็นผู้เตรียมประเด็นต่าง ๆ จากปัญหาในการปฏิบัติงานของผู้เรียนในขั้นตอนแรกและนำเสนอแนวทางปฏิบัติที่ถูกต้องตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 68 พร้อมทั้งให้แนวทางการเรียนรู้ในการตรวจค้นผู้ถูกจับกุมในรูปแบบใหม่ ที่สอดคล้องกับการมีจิตสำนึกสาธารณะ โดยเรียนรู้ผ่านการฉายภาพกิจกรรม(dramatization) โดยให้ผู้เรียนชม ชมคลิป การตรวจค้นผู้ถูกจับกุมของเจ้าหน้าที่ตำรวจโดยใช้ความรุนแรงกับผู้ต้องหาค้ายาเสพติด โดยให้ผู้เรียน ทำความเข้าใจในรายละเอียดของการสังเกต และให้ความหมายกับสิ่งที่ได้สังเกต โดยการสนทนากลุ่ม ถึงความรู้สึกหลังจากได้ชมคลิปว่าผู้เรียนรู้สึกอย่างไร และในประสบการณ์ที่ผ่านมาเคยทำเช่นนั้นหรือไม่

ขั้นที่ 3 การวิเคราะห์ วิพากษ์ เสริมด้วยการสะท้อนความคิดเชิงวิพากษ์ ให้ผู้เรียนแบ่งกลุ่มอภิปราย กลุ่มละ 4 คน ให้สมาชิกภายในกลุ่มร่วมกันแสดงความคิดเห็นและวิเคราะห์ เกี่ยวกับปัญหาการตรวจค้นผู้ถูกจับกุมของเจ้าหน้าที่ตำรวจโดยใช้ความรุนแรงกับผู้ต้องหาค้ายาเสพติด ในมุมมองของกลุ่ม โดยผ่านการสนทนากลุ่ม เพื่อนำไปสู่การคิดใคร่ครวญ วิพากษ์วิจารณ์ปัญหาการตรวจค้นผู้ถูกจับกุม อย่างลึกซึ้ง เสริมด้วยการเพิ่มความลึกและกว้าง ของความหมาย ด้วยการตั้งคำถาม ที่เกี่ยวข้องกับ ความคิดเห็นส่วนตัวหลังจากได้ชมคลิป ถ้าเป็นตนจะกระทำเช่นนี้หรือไม่ และหน้าที่ที่พึงปฏิบัติ ในการตรวจค้นผู้ถูกจับกุมในกรณีผู้ต้องหาค้ายาเสพติดจะปฏิบัติอย่างไร ในขั้นตอนนี้ผู้สอนมีบทบาทในการแนะนำและช่วยเหลือให้ผู้เรียน ได้แสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ วิพากษ์ ประสบการณ์ที่มีต่อการเรียนรู้ในการปฏิบัติงาน ทั้งประสบการณ์เดิม

และ องค์ความรู้ใหม่ โดยผู้สอนสนับสนุนให้มีการช่วยเหลือกัน ให้กำลังใจ ให้เกียรติ รับฟัง มีความเป็นมิตร และยอมรับในความคิดซึ่งกันและกันของสมาชิกกลุ่ม ผ่านกิจกรรม

ขั้นที่ 4 การเรียนรู้จากการลงทำ

ขั้นตอนแรก ให้ผู้เรียน ท่องอุคมคติตำรวจ 9 ข้อ เพื่อเป็นการปลูกฝังจิตสำนึกในการปฏิบัติงานเพื่อช่วยเหลือประชาชนและสังคม (Value clarification) แบ่งกลุ่มผู้เรียนกลุ่มละ 4 คน

ขั้นตอนที่สอง กำหนดงานและประเด็นปัญหา เรื่องการตรวจค้นผู้ถูกจับกุม

ขั้นตอนที่สาม ให้มีการวางแผนดำเนินงาน โดยใช้ การสอนแบบ สถานการณ์จำลอง คือ ให้สถานการณ์ว่า ท่านได้จับกุมคนร้ายได้ 1 คน ที่เพิ่งกระทำผิดโดยการข่มขืนเด็กแล้วฆ่าเด็กอายุ 13 ขวบ เพื่อนอาสาสมัครได้ตรวจค้นตัวคนร้ายและได้ทำการซ้อมคนร้ายเพื่อให้มอบอาวุธที่ได้ใช้ในการกระทำผิด ก่อนที่จะแจ้งเจ้าหน้าที่ตำรวจเนื่องจากเกรงคนร้ายจะทำลายหลักฐานเสียก่อน ขณะที่ท่านอยู่ในเหตุการณ์ท่านจะอย่างไร

ขั้นตอนที่สี่ ให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติโดยร่วมกันแสดงความคิดเห็นจากสถานการณ์จำลองที่เกิดขึ้น โดยเป็นการร่วมกันแสดงความคิดเห็นว่าหากสถานการณ์นี้เกิดขึ้นว่าจะอย่างไร เพื่อแสดงความรู้สึกที่มีต่อสถานการณ์ คือจะเข้าไปช่วยหรือไม่หรือจะกระทำอย่างไร โดยให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นของตนเอง ผ่านการตั้งคำถาม ผู้เรียนเห็นด้วยหรือไม่ต่อการกระทำนั้น ถ้าเห็นด้วยมีเหตุมีผลอย่างไร ถ้าไม่เห็นด้วยมีเหตุมีผลอย่างไร ให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นโดยการประเมินด้วยเหตุผล โดยระหว่างกิจกรรมใช้กิจกรรมพลังคำพูด คิดบวก พูดบวก ทำบวก ยิ้ม ชม สบตา สัมผัส สวัสดี เสริมในการทำกิจกรรม

ขั้นตอนที่ห้า ให้แต่ละกลุ่มการนำเสนอ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นตามสถานการณ์จำลอง

ขั้นตอนที่หก ให้มีประเมินผลชิ้นงาน โดยตนเอง และกลุ่ม

ขั้นที่ 5 การสรุป วิทยากรกล่าวสรุป ผลงานของแต่ละกลุ่ม พร้อมทั้งบรรยายเพิ่มเติมเกี่ยวกับจิตสำนึกสาธารณะในเรื่องการตรวจค้นผู้ถูกจับกุม เพื่อให้ผู้เรียนลงความเห็นและสรุปเป็นความรู้ใหม่ และทัศนคติต่อประสบการณ์ใหม่

ขั้นที่ 6 การประยุกต์ใช้ เป็นการประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องและสร้างเป็นประสบการณ์ใหม่สำหรับตนเอง

สื่อการสอน 1.ใบงาน

2.คลิปวิดีโอ

3. เอกสารคำแนะนำการปฏิบัติในการตรวจค้นผู้ถูกจับกุม

การประเมินผล สังเกตความสนใจ แสดงความรู้สึกในกลุ่มระดมสมอง ร่วมมือในกิจกรรม

ระยะเวลาเรียนรู้ 6 ชั่วโมง

(สำหรับผู้เรียน)

ใบงาน 2/1

ขณะที่ท่านกำลังออกปฏิบัติงานในฐานะอาสาสมัครตำรวจร่วมกับเพื่อนอาสาสมัครตำรวจอีก 1 คน ในบริเวณเขตพื้นที่ในความรับผิดชอบในจังหวัดชลบุรี ท่านได้ติดตามจับกุมจับกุมคนร้ายได้ 1 คน จากบริเวณที่เกิดเหตุในบ้านร้างแห่งหนึ่ง ในอำเภอเมืองชลบุรี เนื่องจากได้ยินเสียงร้องขอความช่วยเหลือจากชาวบ้านแถวนั้น เมื่อท่านเข้าไปถึงบริเวณดังกล่าว ท่านพบว่าชาวบ้านกำลังล้อมจับคนร้ายซึ่งเป็นชายวัยกลางคน และเพิ่งกระทำความผิดโดยการข่มขืนแล้วฆ่าเด็กอายุเพียง 13 ขวบ มาอย่างสดๆ ร้อนๆ ท่านและเพื่อนอาสาสมัครของท่านได้เข้าไปช่วยเหลือชาวบ้าน โดยได้ช่วยกันตรวจค้นตัวคนร้ายเพื่อหาอาวุธที่ใช้ในการกระทำความผิดและพุดโน้มน้าวให้คนร้ายยอมมอบอาวุธที่ใช้ในการกระทำความผิด แต่คนร้ายดังกล่าวปฏิเสธว่าไม่มีอาวุธอยู่กับตัว เพื่อนอาสาสมัครของท่านเกรงว่าคนร้ายจะทำลายหลักฐานที่ใช้ในการกระทำความผิด จึงได้ทำการล้อมคนร้ายก่อนที่จะแจ้งเจ้าหน้าที่ตำรวจให้เข้ามาดำเนินการต่อ เนื่องจากเกรงว่าคนร้ายจะทำลายหลักฐานที่ใช้ในการกระทำความผิดเสียก่อน ขณะที่ท่านอยู่ในเหตุการณ์ที่กำลังเกิดขึ้น ท่านจะปฏิบัติอย่างไร

(สำหรับผู้เรียน)

ใบงาน 2/2

แผนการสอน ความรู้เกี่ยวกับการตรวจค้นผู้ถูกจับกุม

- คำแนะนำ** ให้ผู้เรียนทุกคนศึกษาเอกสารคำแนะนำการปฏิบัติในการตรวจค้นผู้ถูกจับกุม
- ให้ผู้เรียนจับคู่ในกลุ่ม ร่วมกันแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เพื่อ ได้ข้อสรุปตามประเด็น
ที่วิทยากรมอบหมาย (ใช้เวลา 15 นาที)
- ให้ผู้เรียนทุกคนร่วมกันเสนอ ความคิดเห็น (ใช้เวลาคนละ 10 นาที) ตามข้อคำถาม
- คำถาม**
1. ท่านรู้สึกอย่างไรกับการตรวจค้นผู้ถูกจับกุมผู้ต้องหา آیا เสพติด โดยใช้ความ
รุนแรง ให้แต่ละกลุ่มอภิปรายผลการกระทำที่เกิดขึ้น
.....
.....
.....
 2. จากการปฏิบัติงานที่ผ่านมาในการตรวจค้นผู้ถูกจับกุมท่านปฏิบัติอย่างไร
.....
.....
.....
 3. ท่านจะอย่างไรในการปฏิบัติงานกรณีการตรวจค้นผู้ถูกจับกุมคนร้ายข่มขืน
แล้วฆ่าเด็ก อายุ 13 ปี ให้แต่ละกลุ่มอภิปรายแนวทางการปฏิบัติงานและสรุปผล
.....
.....
.....

แผนการสอน หน่วยที่ 3 การเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจใน
การควบคุมตัวผู้กระทำความผิด
(ชั่วโมงที่ 13-18)

สาระการเรียนรู้

การควบคุมตัวผู้กระทำความผิด เมื่อราษฎรจับกุมตัวผู้ถูกจับกุมแล้ว ราษฎรมีอำนาจควบคุมตัวผู้ถูกจับกุมไปยังที่ทำการพนักงานฝ่ายปกครอง หรือเจ้าหน้าที่ตำรวจ (ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 83, 84)

วัตถุประสงค์การเรียนรู้

1. เพื่อทบทวนความรู้ในเรื่องวิธีการการควบคุมตัวผู้กระทำความผิดของอาสาสมัครตำรวจ
2. เพื่อให้อาสาสมัครตำรวจได้รับรู้และคำนึงถึงสิทธิของของประชาชนการปฏิบัติงาน
3. เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกในการทำงานช่วยเหลือสังคม

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

ผู้เรียนสามารถอธิบายการถึงปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาการปฏิบัติงานการควบคุมตัวผู้กระทำความผิด เมื่อราษฎรจับกุมตัวผู้ถูกจับกุมแล้ว ราษฎรมีอำนาจควบคุมตัวผู้ถูกจับกุมไปยังที่ทำการพนักงานฝ่ายปกครอง หรือเจ้าหน้าที่ตำรวจ (ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 83, 84)

กิจกรรมการเรียนการสอนเน้น : ขั้นตอนการเรียนรู้จากประสบการณ์และขั้นตอนการเรียนรู้แบบ
ร่วมกันโดยเสริมการสะท้อนความคิดเชิงวิพากษ์ที่สังเคราะห์ขึ้น

ผู้ดำเนินการ พ.ต.อ.คมสัน สุขมาก

กิจกรรมการเรียนรู้

ขั้นที่ 1 ทบทวนประสบการณ์เดิม ผู้สอน สร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย เป็นการจัดกิจกรรมที่เน้นให้ผู้เข้ารับการอบรมมีคลื่นสมองต่ำ จิตใจจะสงบเยือกเย็น เกิดความสมดุล อารมณ์ดี มีการผ่อนคลายสูง มีสมาธิสูง มีพลังความคิดด้านบวกสูง มีส่วนร่วมในการทำงาน และสร้างสัมพันธภาพที่ดี ได้แก่ กิจกรรมฝึกสมาธิ กิจกรรมพลังคำพูด กิจกรรมเต้นเกาซิงกิ และกิจกรรมโยคะอาสนะ จนจิตเข้าสู่สภาวะอัลฟา และนำเข้าสู่บทเรียนด้วยการพูดคุยซักถามประสบการณ์ส่วนตัวของผู้เรียนในเรื่อง การตรวจค้นผู้ถูกจับกุม ที่เคยประสบพบ และวิธีการปฏิบัติ โดยผู้สอนสร้างความตระหนักให้ผู้เรียนปฏิบัติงาน โดยคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม โดยให้ผู้เรียนชม ชมคลิป การควบคุมตัวผู้กระทำผิดที่ถูกต้อง

ขั้นที่ 2 การสังเกตไต่ตรอง เสริมด้วยการสะท้อนความคิดเชิงวิพากษ์ เลือกตัวแทนผู้เรียนออกมา 2 คน หน้าชั้นเรียน เพื่อเล่าประสบการณ์การควบคุมตัวผู้กระทำผิด ที่ผ่านมา พร้อมทั้งวิธีการปฏิบัติตน เมื่อประสบเหตุ ผู้สอนมีบทบาทในการเป็นผู้เตรียมประเด็นต่าง ๆ จากปัญหาในการปฏิบัติงานของผู้เรียนในขั้นตอนแรกและนำเสนอแนวทางปฏิบัติที่ถูกต้องประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 83, 84 พร้อมทั้งให้แนวทางการเรียนรู้ในการควบคุมตัวผู้กระทำผิด ในรูปแบบใหม่ ที่สอดคล้องกับการมีจิตสำนึกสาธารณะ โดยเรียนรู้ผ่านการฉายภาพกิจกรรม(dramatization) โดยให้ผู้เรียนชม ชมคลิป การควบคุมตัวผู้กระทำผิด และทำให้มีผู้เสียชีวิต กรณี ผู้ก่อความไม่สงบในอำเภอตากใบ จังหวัด นราธิวาส โดยให้ผู้เรียน ทำความเข้าใจในรายละเอียดของการสังเกต และให้ความหมายกับสิ่งที่ได้สังเกต โดยการสนทนากลุ่ม ถึงความรู้ที่หลังจากได้ชมคลิปว่าผู้เรียนรู้สึกอย่างไร และในประสบการณ์ที่ผ่านมาเคยทำเช่นนั้นหรือไม่

ขั้นที่ 3 การวิเคราะห์ วิพากษ์ เสริมด้วยการสะท้อนความคิดเชิงวิพากษ์ ให้ผู้เรียนแบ่งกลุ่มอภิปราย กลุ่มละ 4 คน ให้สมาชิกภายในกลุ่มร่วมกันแสดงความคิดเห็นและวิเคราะห์ เกี่ยวกับปัญหาการควบคุมตัวผู้กระทำผิดและทำให้มีผู้เสียชีวิต กรณี ผู้ก่อความไม่สงบในอำเภอตากใบ จังหวัด นราธิวาส ในมุมมองของกลุ่ม โดยผ่านกิจกรรมการสนทนากลุ่ม เพื่อนำไปสู่การคิดใคร่ครวญ วิพากษ์วิจารณ์ปัญหาการควบคุมตัวผู้กระทำผิดอย่างลึกซึ้ง เสริมด้วยการเพิ่มความลึกและกว้างของความหมายด้วยการตั้งคำถาม ที่เกี่ยวข้องกับ ความคิดเห็นส่วนตนว่าจะปฏิบัติเช่นเดียวกันหรือไม่ หลังจากได้ชมคลิป และหน้าที่ที่พึงปฏิบัติ ในการควบคุมตัวผู้กระทำผิดในการก่อความไม่สงบโดยไม่ใช้ความรุนแรง ผู้สอนมีบทบาทในการแนะนำและช่วยเหลือให้ผู้เรียน ได้แสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ วิพากษ์ ประสบการณ์ที่มีต่อการเรียนรู้ในการปฏิบัติงาน ทั้งประสบการณ์เดิม และ องค์ความรู้ใหม่ โดยผู้สอนสนับสนุนให้มีการ

ช่วยเหลือกัน ให้กำลังใจ ให้เกียรติ ระวัง มีความเป็นมิตร และยอมรับในความคิดซึ่งกันและกันของสมาชิกกลุ่ม ผ่านกิจกรรม

ขั้นที่ 4 การเรียนรู้จากการลงทำ

ขั้นตอนแรก ให้ผู้เรียน ท่องอุคมคติตำรวจ 9 ข้อ เพื่อเป็นการปลูกฝังจิตสำนึกในการปฏิบัติงานเพื่อช่วยเหลือประชาชนและสังคม แบ่งกลุ่มผู้เรียนกลุ่มละ 4 คน

ขั้นตอนที่สอง กำหนดงานและประเด็นปัญหา เรื่องการควบคุมตัวผู้กระทำความผิด

ขั้นตอนที่สาม ให้มีการวางแผนดำเนินงาน โดยใช้ การสอนแบบ สถานการณ์จำลอง คือ ให้สถานการณ์ว่า ท่านและเพื่อนอาสาสมัครตำรวจได้จับกุมตัวผู้กระทำความผิดกรณี ชิงทรัพย์ ภรรยาของเพื่อนอาสาสมัครตำรวจของท่าน โดยผู้เสียหายได้รับบาดเจ็บสาหัสและอยู่ที่โรงพยาบาล ระหว่างควบคุมตัวคนร้ายไปส่งเจ้าหน้าที่ตำรวจ ได้ทำร้ายผู้ต้องหาเพื่อให้สำนึกผิด ท่านจะทำอย่างไร

ขั้นตอนที่สี่ ให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติโดยร่วมกันแสดงความคิดเห็นจากสถานการณ์จำลองที่เกิดขึ้น โดยเป็นการร่วมกันแสดงความคิดเห็นว่าหากสถานการณ์นี้เกิดขึ้นว่าจะทำอย่างไร เพื่อแสดงความรู้สึกที่มีต่อสถานการณ์ คือจะเข้าไปช่วยหรือไม่หรือจะกระทำอย่างไร โดยให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นของตนเอง ผ่านการตั้งคำถาม ผู้เรียนเห็นด้วยหรือไม่ต่อการกระทำนั้น ถ้าเห็นด้วยมีเหตุผลผลอย่างไรถ้าไม่เห็นด้วยมีเหตุผลอย่างไร ให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นโดยการ ประเมินด้วยเหตุผล โดยระหว่างกิจกรรมใช้กิจกรรมพลังคำพูด คิดบวก พูดบวก ทำบวก ยิ้ม ชม สบตา สัมผัส สวัสดี เสริมในการทำกิจกรรม

ขั้นตอนที่ห้า ให้แต่ละกลุ่มการนำเสนอ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นตามสถานการณ์จำลอง **ขั้นตอนที่หก** ให้มีประเมินผลชิ้นงาน โดยตนเอง และกลุ่ม

ขั้นที่ 5 การสรุป วิทยากรกล่าวสรุป ผลงานของแต่ละกลุ่ม พร้อมทั้งบรรยายเพิ่มเติมเกี่ยวกับจิตสำนึกสาธารณะในเรื่องการควบคุมตัวผู้กระทำความผิด เพื่อให้ผู้เรียนลงความเห็นและสรุปเป็นความรู้ใหม่ และทัศนคติต่อประสบการณ์ใหม่

ขั้นที่ 6 การประยุกต์ใช้ เป็นการประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องและสร้างเป็นประสบการณ์ใหม่สำหรับตนเอง

สื่อการสอน 1.ใบงาน

2.วิดีโอ

3. เอกสารคำแนะนำการปฏิบัติในการควบคุมตัวผู้กระทำความผิด

การประเมินผล สังเกตความสนใจ แสดงความรู้สึกในกลุ่มระดมสมอง ร่วมมือในกิจกรรม

ระยะเวลาเรียนรู้ 6 ชั่วโมง

(สำหรับผู้เรียน)

ใบงาน 3/1

ขณะที่ท่านออกปฏิบัติงานในฐานะอาสาสมัครตำรวจ ในบริเวณเขตพื้นที่ในความรับผิดชอบในจังหวัดชลบุรี ท่านและเพื่อนอาสาสมัครตำรวจได้จับกุมตัวผู้กระทำความผิดกรณีชิงทรัพย์ซึ่งคนร้ายรายนี้เป็นคนร้ายที่ทางเจ้าหน้าที่ตำรวจได้ออกหมายจับ และได้ดำเนินการติดตามจับตัวผู้ต้องหาเป็นเวลา 3 เดือนแล้ว ท่านและเพื่อนอาสาสมัครสามารถจับกุมตัวคนร้ายรายนี้ได้ที่บ้านของผู้ต้องหาในจังหวัดชลบุรี โดยในกรณีชิงทรัพย์ที่คนร้ายรายนี้ได้กระทำ ผู้เสียหายเป็นภรรยาของเพื่อนอาสาสมัครตำรวจของท่าน โดยที่ผู้เสียหายได้รับบาดเจ็บสาหัสและกำลังเข้ารับการรักษาที่โรงพยาบาล ในระหว่างที่ท่านและเพื่อนอาสาสมัครกำลังควบคุมตัวคนร้ายไปส่งเจ้าหน้าที่ตำรวจที่สถานีตำรวจ เพื่อนอาสาสมัครตำรวจของท่านซึ่งเป็นสามีของผู้เสียหาย ได้ทำร้ายร่างกายผู้ต้องหาเพื่อให้สำนึกผิดในสถานการณ์นี้ท่านจะอย่างไร

(สำหรับผู้เรียน)

ใบงาน 3/2

แผนการสอน ความรู้เกี่ยวกับการควบคุมตัวผู้กระทำความผิด

คำแนะนำ ให้ผู้เรียนทุกคนศึกษาเอกสารคำแนะนำการปฏิบัติในการควบคุมตัวผู้กระทำความผิด

ให้ผู้เรียนตรวจสอบอุปกรณ์ในการฝึก กระบอง และกุญแจมือ

ให้ผู้เรียนจับคู่ในกลุ่ม ร่วมกันแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เพื่อได้ข้อสรุปตามประเด็นที่วิทยากรมอบหมาย(ใช้เวลา 15 นาที)

ให้ผู้เรียนทุกคนร่วมกันเสนอ ความคิดเห็น (ใช้เวลาคนละ 10 นาที)ตามข้อคำถาม

คำถาม 1. ทุกคนรู้สึกอย่างไรกับคลิป การควบคุมตัวผู้กระทำความผิด และทำให้มีผู้เสียชีวิต กรณี ผู้ก่อความไม่สงบในอำเภอตากใบ จังหวัด นราธิวาส ให้แต่ละกลุ่มอภิปรายผลการการกระทำที่เกิดขึ้น

.....

2.จากการปฏิบัติงานที่ผ่านมาในการควบคุมตัวผู้กระทำความผิดท่านปฏิบัติอย่างไร

.....

3.ท่านจะอย่างไรในการปฏิบัติงานกรณีเพื่อนอาสาสมัครตำรวจได้จับกุมตัวผู้กระทำความผิดกรณี ชิงทรัพย์ภรรยาของเพื่อนอาสาสมัครตำรวจของท่านโดยผู้เสียหายได้รับบาดเจ็บสาหัสและอยู่ที่โรงพยาบาล ระหว่างควบคุมตัวคนร้ายไปส่งเจ้าหน้าที่ตำรวจ ได้ทำร้ายผู้ต้องหาเพื่อให้สำนึกผิดให้แต่ละกลุ่มอภิปรายแนวทางการปฏิบัติงานและสรุปผล

.....

**แผนการสอน หน่วยที่ 4 การเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจใน
การป้องกันตนเอง
(ชั่วโมงที่ 19-24)**

สาระการเรียนรู้

การป้องกันตนเอง (ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 68) กฎหมายให้สิทธิแก่ราษฎรในการป้องกันตนเองต่อการกระทำที่เกิดจากการประทุษร้ายอันละเมิดต่อกฎหมายถือว่าเป็นการปฏิบัติหน้าที่ต่อชุมชนอย่างหนึ่งในการต่อสู้กับอาชญากรรมที่เกิดขึ้นอย่างกะทันหันในสังคม นอกจากนี้ในทางแพ่ง กฎหมายก็กำหนดให้ราษฎรสามารถใช้กำลังเพื่อป้องกันสิทธิของตน ถ้าพฤติการณ์ไม่สามารถขอให้ศาลหรือเจ้าหน้าที่ช่วยเหลือได้ทันทั่วทั้งในทันทีได้(ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 451)

วัตถุประสงค์การเรียนรู้

1. เพื่อทบทวนความรู้เรื่องการป้องกันตนเองหรือผู้อื่นในการปฏิบัติงานของอาสาสมัครตำรวจ
2. เพื่อให้อาสาสมัครตำรวจได้รับทราบถึงสิทธิในการป้องกันตนเองและผู้อื่นให้พ้นจากภัยอันตราย
3. เพื่อให้อาสาสมัครตำรวจได้เข้าใจถึงบทบาทและหน้าที่ในการทำงาน

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

ผู้เรียนสามารถอธิบายการถึงปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาการปฏิบัติงานเรื่อง การป้องกันตนเอง ตาม ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 68

กิจกรรมการเรียนการสอนเน้น : ขั้นตอนการเรียนรู้จากประสบการณ์และขั้นตอนการเรียนรู้แบบ
ร่วมกันโดยเสริมการสะท้อนความคิดเชิงวิพากษ์ที่สังเคราะห์ขึ้น

ผู้ดำเนินการ พ.ต.อ.คมสัน สุขมาก

กิจกรรมการเรียนรู้

ขั้นที่ 1 ทบทวนประสบการณ์เดิม ผู้สอน สร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย เป็นการจัดกิจกรรมที่เน้นให้ผู้เข้ารับการอบรมมีคลื่นสมองต่ำ จิตใจจะสงบเยือกเย็น เกิดความสมดุล อารมณ์ดี มีการผ่อนคลายสูง มีสมาธิสูง มีพลังความคิดด้านบวกสูง มีส่วนร่วมในการทำงาน และสร้างสัมพันธภาพที่ดี ได้แก่ กิจกรรมฝึกสมาธิ กิจกรรมพลังคำพูด กิจกรรมเดินเกาซิงกิ และกิจกรรมโยคะอาสนะ จนจิตเข้าสู่สภาวะอัลฟา และนำเข้าสู่บทเรียนด้วยการพูดคุยซักถามประสบการณ์ส่วนตัวของผู้เรียนในเรื่อง การป้องกันตนเอง ที่เคยประสบพบ และวิธีการปฏิบัติ โดยผู้สอนสร้างความตระหนักให้ผู้เรียนปฏิบัติงานโดยคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม โดยให้ผู้เรียนชม ชมคลิป การป้องกันตนเองใน การปฏิบัติงาน

ขั้นที่ 2 การสังเกตไตร่ตรอง เสริมด้วยการสะท้อนความคิดเชิงวิพากษ์ เลือกตัวแทนผู้เรียนออกมา 2 คน หน้าชั้นเรียน เพื่อเล่าประสบการณ์ การป้องกันตนเอง ที่ผ่านมา พร้อมทั้งวิธีการปฏิบัติตน เมื่อประสบเหตุ โดยเรียนรู้ผ่านการฉายภาพกิจกรรม (dramatization) การป้องกันตนเอง โดยตำรวจไล่ยิงคนร้ายค้ายาเสพติดในที่สาธารณะ โดยให้ผู้เรียน ทำความเข้าใจในรายละเอียดของการสังเกต และให้ความหมายกับสิ่งที่ได้สังเกต โดยการสนทนากลุ่ม ถึงความรู้สึกหลังจากได้ชมคลิปว่าผู้เรียนรู้สึกอย่างไร และในประสบการณ์ที่ผ่านมาเคยทำเช่นนั้นหรือไม่ ผู้สอนมีบทบาทในการเป็นผู้เตรียมประเด็นต่าง ๆ จากปัญหาในการปฏิบัติงานของผู้เรียนในขั้นตอนแรกและนำเสนอแนวทางปฏิบัติที่ถูกต้องตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 68 และประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 451 พร้อมทั้งให้แนวทางการเรียนรู้ในการป้องกันตนเอง ที่สอดคล้องกับการมีจิตสำนึกสาธารณะ

ขั้นที่ 3 การวิเคราะห์ วิพากษ์ เสริมด้วยการสะท้อนความคิดเชิงวิพากษ์ ให้ผู้เรียนแบ่งกลุ่มอภิปราย กลุ่มละ 4 คน ให้สมาชิกภายในกลุ่มร่วมกันแสดงความคิดเห็นและวิเคราะห์ เกี่ยวกับการป้องกันตนเองโดยตำรวจไล่ยิงคนร้ายค้ายาเสพติดในที่สาธารณะ ในมุมมองของกลุ่ม โดยผ่านกิจกรรม การสนทนากลุ่ม เพื่อนำไปสู่การคิดใคร่ครวญ วิพากษ์วิจารณ์ปัญหาการป้องกันตนเองอย่างลึกซึ้ง เสริมด้วยการเพิ่มความลึกและกว้าง ของความหมาย ด้วยการตั้งคำถาม ที่เกี่ยวข้องกับความคิดเห็นส่วนตัวว่าจะปฏิบัติเช่นเดียวกันหรือไม่ หลังจากได้ชมคลิป และหน้าที่ที่พึงปฏิบัติ ในการการป้องกันตนเองที่พอสมควรแก่เหตุในการปฏิบัติงาน ผู้สอนมีบทบาทในการแนะนำและช่วยเหลือให้ผู้เรียน ได้แสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ วิพากษ์ ประสบการณ์ที่มีต่อการเรียนรู้ในการปฏิบัติงาน ทั้งประสบการณ์เดิม และ องค์ความรู้ใหม่ โดยผู้สอนสนับสนุนให้มี

การช่วยเหลือกัน ให้กำลังใจ ให้เกียรติ รั้งฟัง มีความเป็นมิตร และยอมรับในความคิดซึ่งกันและกัน ของสมาชิกกลุ่ม

ขั้นที่ 4 การเรียนรู้จากการลงทำ

ขั้นตอนแรก ให้ผู้เรียน ท่องอุคคคติตำรวจ 9 ข้อ เพื่อเป็นการปลูกฝังจิตสำนึกในการ ปฏิบัติงานเพื่อช่วยเหลือประชาชนและสังคม แบ่งกลุ่มผู้เรียนกลุ่มละ 4 คน

ขั้นตอนที่สอง กำหนดงานและประเด็นปัญหา เรื่องการป้องกันตนเอง

ขั้นตอนที่สาม ให้มีการวางแผนดำเนินงาน โดยใช้ การสอนแบบ สถานการณ์จำลอง คือ ให้สถานการณ์ว่า ท่านและเพื่อนอาสาสมัครตำรวจได้ ติดตามจับกุมพ่อค้ายาเสพติดรายใหญ่ โดยขับรถไล่ตามไปอย่างกระชั้นชิด บนพื้ทางเหนือมุ่งยังไปยังถนนพื้ทางกลาง ที่มีปริมาณรถ หนาแน่น คนร้ายได้ยิงสวนกลัมายังรถของท่าน เพื่อนอาสาสมัครของท่านจะยิงปืนกลับไป ท่านจะ ทำอย่างไร

ขั้นตอนที่สี่ ให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติโดยร่วมกันแสดงความคิดเห็นจากสถานการณ์ จำลองที่เกิดขึ้น โดยเป็นการร่วมกันแสดงความคิดเห็นว่าหากสถานการณ์นี้เกิดขึ้นว่าจะทำอย่างไร เพื่อแสดงความรู้สึกที่มีต่อสถานการณ์ คือจะเข้าไปช่วยหรือไม่หรือจะกระทำอย่างไร โดยให้ ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นของตนเอง ผ่านการตั้งคำถาม ผู้เรียนเห็นด้วยหรือไม่ต่อการกระทำนั้น ถ้าเห็นด้วยมีเหตุมีผลอย่างไรถ้าไม่เห็นด้วยมีเหตุมีผลอย่างไร ให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็น โดยการ ประเมินด้วยเหตุผล โดยระหว่างกิจกรรมใช้กิจกรรมพลังคำพูด คิดบวก พูดบวก ทำบวก ยิ้ม ชม สบตา สัมผัส สวัสดี เสริมในการทำกิจกรรม

ขั้นตอนที่ห้า ให้แต่ละกลุ่มการนำเสนอ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นตามสถานการณ์จำลอง

ขั้นตอนที่หก ให้มีประเมินผลชิ้นงาน โดยตนเอง และกลุ่ม

ขั้นที่ 5 การสรุป วิเคราะห์กล่าวสรุป ผลงานของแต่ละกลุ่ม พร้อมทั้งบรรยายเพิ่มเติม เกี่ยวกับจิตสำนึกสาธารณะในเรื่องการป้องกันตนเอง เพื่อให้ผู้เรียนลงความเห็นและสรุปเป็น ความรู้ใหม่ และทัศนคติต่อประสบการณ์ใหม่

ขั้นที่ 6 การประยุกต์ใช้ เป็นการประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องและสร้างเป็น ประสบการณ์ใหม่สำหรับตนเอง

สื่อการสอน 1.ใบงาน

2.วิดีโอ

3. เอกสารคำแนะนำการปฏิบัติในการป้องกันตนเอง

การประเมินผล สังเกตความสนใจ แสดงความรู้สึกในกลุ่มระดมสมอง ร่วมมือในกิจกรรม

ระยะเวลาเรียนรู้ 6 ชั่วโมง

(สำหรับผู้เรียน)

ใบงาน ที่ 4/1

ในขณะที่ท่านกำลังปฏิบัติงานในฐานะสายตรวจชุมชนร่วมกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ ในเวลาประมาณ สองทุ่ม ของคืนวันศุกร์ ท่านและเพื่อนอาสาสมัครตำรวจได้ช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ตำรวจในการติดตามจับกุมพ่อค้ายาเสพติดรายใหญ่ ผู้ค้ายาเสพติดรายนี้มีเครือข่ายยาเสพติดที่ใหญ่ที่สุดในประเทศรองจากขุนสำ ก่อนหน้านี้โดยเจ้าหน้าที่ได้พยายามติดตามตัวพ่อค้ายาเสพติดรายนี้มาเป็นเวลานานปี ขณะที่ท่าน เพื่อนอาสาสมัครและเจ้าหน้าที่ตำรวจกำลังติดตามคนร้ายโดยขับรถไล่ตามคนร้ายไปอย่างกระชั้นชิด บนเส้นทางถนนพัทธมาเหนือมุ่งหน้าไปยังถนนสายพัทธกลาง ช่วงเวลาดังกล่าวเป็นช่วงเวลาที่ปริมาณรถเคลื่อนตัวบนถนนค่อนข้างหนาแน่น และระหว่างที่กำลังขับรถติดตามคนร้ายไปนั้น คนร้ายได้ยี่งสวนกลับมายังรถของท่าน เพื่อนอาสาสมัครของท่านจะยี่งปีนสวนกลับในฐานะที่ท่านอยู่ในเหตุการณ์ดังกล่าว ท่านจะอย่างไร

(สำหรับผู้เรียน)

ใบงาน ที่ 4/2

แผนการสอน ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันตนเอง

คำแนะนำ ให้ผู้เรียนทุกคนศึกษาเอกสารคำแนะนำการปฏิบัติในการป้องกันตนเอง

ให้ผู้เรียนจับคู่ในกลุ่ม ร่วมกันแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เพื่อ ได้ข้อสรุปตามประเด็น
ที่วิทยากรมอบหมาย(ใช้เวลา 15 นาที)

ให้ผู้เรียนทุกคนร่วมกันเสนอ ความคิดเห็น (ใช้เวลาคนละ 10 นาที)ตามข้อคำถาม

คำถาม 1.ท่านรู้สึกอย่างไรกับการป้องกันตนเองโดยตำรวจไล่ยิงคนร้ายค้ายาเสพติดในที่
สาธารณะ ให้แต่ละกลุ่มอภิปรายผลการกระทำที่เกิดขึ้น

.....

.....

.....

2.จากการปฏิบัติงานที่ผ่านมาในการป้องกันตนเองท่านปฏิบัติอย่างไร

.....

.....

.....

3.ท่านจะอย่างไรในสถานการณ์ที่ว่า ท่านและเพื่อนอาสาสมัครตำรวจได้
ติดตามจับกุมพ่อค้ายาเสพติดรายใหญ่ โดยขับรถไล่ตามไปอย่างกระชั้นชิด
บนถนนวิภาวดีขาออกไปยังรังสิต ที่มีปริมาณรถหนาแน่น คนร้ายได้ยิงสวนกลับมา
ยังรถของท่าน เพื่อนอาสาสมัครของท่านจะยิงปืนสวนกลับไป ท่านจะอย่างไร

.....

.....

.....

**แผนการสอน หน่วยที่ 5 การเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจใน
การเป็นผู้ช่วยเหลือเจ้าพนักงานเมื่อราษฎรได้รับคำร้องขอ จากเจ้าพนักงานผู้จับตามหมาย
(ชั่วโมงที่ 25-31)**

สาระการเรียนรู้

ผู้ช่วยเหลือเจ้าพนักงานเมื่อราษฎรได้รับคำร้องขอ จากเจ้าพนักงานผู้จับตามหมาย ราษฎรก็มีหน้าที่ตามกฎหมายต้องช่วยเหลือเจ้าพนักงานผู้จับตามสมควรเท่าที่จะไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อตนเอง ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 82 หรือกรณีที่เจ้าพนักงานได้สั่งการตามอำนาจหน้าที่ช่วยทำกิจการของเจ้าพนักงานตามกฎหมายก็ต้องปฏิบัติตามคำสั่งหรือคำสั่งบังคับนั้น (ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 368)

กรณีนี้จะต้องเป็นเรื่องที่กฎหมายจับอยู่แล้ว ไม่ว่าจะมีความผิดฐานใดก็ตาม และเจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่จัดการตามกฎหมายหรือจับตามหมายจับนั้น ได้ขอร้องให้ประชาชนธรรมดาช่วยจับกุมผู้กระทำผิดตามที่กฎหมายระบุไว้ ข้อนี้ต้องพึงระวังให้ดีว่าถ้าเป็นกรณีที่เจ้าพนักงานจะจับกุมโดยไม่มีหมายจับแม้เจ้าพนักงานจะขอร้องให้ประชาชนธรรมดาช่วยจับ ประชาชนธรรมดาก็ไม่มีอำนาจในการจับกุม มีข้อสังเกตว่าคำร้องขอของเจ้าพนักงานเช่นนี้ไม่ถือว่าเป็นคำสั่งของเจ้าพนักงาน ดังนั้น ประชาชนที่ได้รับร้องขอจะปฏิบัติตามคำร้องขอนั้นหรือไม่ก็ได้

วัตถุประสงค์การเรียนรู้

1. เพื่อทบทวนความรู้ในการช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ตำรวจในการปฏิบัติงานการจับกุม
2. เพื่อให้อาสาสมัครตำรวจรับทราบและคำนึงถึงของประชาชนในการปฏิบัติงาน
3. เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกในการทำงานช่วยเหลือสังคม

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

ผู้เรียนสามารถอธิบายการถึงปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาการปฏิบัติงานผู้ช่วยเหลือเจ้าพนักงานเมื่อราษฎรได้รับคำร้องขอ จากเจ้าพนักงานผู้จับตามหมาย ราษฎรก็มีหน้าที่ตามกฎหมายต้องช่วยเหลือเจ้าพนักงานผู้จับตามสมควรเท่าที่จะไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อตนเอง ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 82 หรือกรณีที่เจ้าพนักงานได้สั่งการตามอำนาจหน้าที่ช่วยทำกิจการของเจ้าพนักงานตามกฎหมายก็ต้องปฏิบัติตามคำสั่งหรือคำสั่งบังคับนั้น (ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 368)

กิจกรรมการเรียนการสอนเน้น : ขั้นตอนการเรียนรู้จากประสบการณ์และขั้นตอนการเรียนรู้แบบ

ร่วมกันโดยเสริมการสะท้อนความคิดเชิงวิพากษ์ที่สังเคราะห์ขึ้น

ผู้ดำเนินการ พ.ต.อ.คมสัน สุขมาก

กิจกรรมการเรียนรู้

ขั้นที่ 1 ทบทวนประสบการณ์เดิม ผู้สอน สร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย เป็นการจัดกิจกรรมที่เน้นให้ผู้เข้ารับการอบรมมีคลื่นสมองต่ำ จิตใจจะสงบเยือกเย็น เกิดความสมดุล อารมณ์ดี มีการผ่อนคลายสูง มีสมาธิสูง มีพลังความคิดด้านบวกสูง มีส่วนร่วมในการทำงาน และสร้างสัมพันธภาพที่ดี ได้แก่ กิจกรรมฝึกสมาธิ กิจกรรมพลังคำพูด กิจกรรมเดินเกาซิงกิ และกิจกรรมโยคะอาสนะ จนจิตเข้าสู่สภาวะอัลฟา และนำเข้าสู่บทเรียนด้วยการพูดคุยซักถามประสบการณ์ส่วนตัวของผู้เรียนในเรื่อง การเป็นผู้ช่วยเหลือเจ้าพนักงานเมื่อราษฎรได้รับคำร้องขอ จากเจ้าพนักงานผู้จับตามหมายที่เคยประสบพบ และวิธีการปฏิบัติ โดยผู้สอนสร้างความตระหนักให้ผู้เรียนปฏิบัติงาน โดยคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม โดยให้ผู้เรียนชมคลิป การช่วยเหลือจับกุมคนร้ายอย่างถูกวิธี

ขั้นที่ 2 การสังเกตไตร่ตรอง เสริมด้วยการสะท้อนความคิดเชิงวิพากษ์ เลือกตัวแทนผู้เรียนออกมา 2 คน หน้าชั้นเรียน เพื่อเล่าประสบการณ์ การเป็นผู้ช่วยเหลือเจ้าพนักงานเมื่อราษฎรได้รับคำร้องขอ จากเจ้าพนักงานผู้จับตามหมาย ที่ผ่านมา พร้อมทั้งวิธีการปฏิบัติตน เมื่อประสบเหตุ โดยเรียนรู้ผ่านการฉายภาพกิจกรรม(dramatization) การอาสาพร้อมกับเจ้าหน้าที่ตำรวจเข้าไปจับกุมคนร้ายที่หนีคดีมีอาวุธปืน แล้วถูกยิงได้รับบาดเจ็บ โดยผ่านการสนทนากลุ่ม ถึงความรู้สึกหลังจากได้ชมคลิปว่าผู้เรียนรู้สึกอย่างไร และในประสบการณ์ที่ผ่านมาเคยทำเช่นนั้นหรือไม่ ผู้สอนมีบทบาทในการเป็นผู้เตรียมประเด็นต่างๆ จากปัญหาในการปฏิบัติงานของผู้เรียนในขั้นตอนแรก และนำเสนอแนวทางปฏิบัติที่ถูกต้องตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 82 และประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 368 พร้อมทั้งให้แนวทางการเรียนรู้ในการเป็นผู้ช่วยเหลือเจ้าพนักงานเมื่อราษฎรได้รับคำร้องขอ จากเจ้าพนักงานผู้จับตามหมาย ที่สอดคล้องกับการมีจิตสำนึกสาธารณะในการปฏิบัติงาน

ขั้นที่ 3 การวิเคราะห์ วิพากษ์ เสริมด้วยการสะท้อนความคิดเชิงวิพากษ์ ให้ผู้เรียนแบ่งกลุ่มอภิปราย กลุ่มละ 4 คน ให้สมาชิกภายในกลุ่มร่วมกันแสดงความคิดเห็นและวิเคราะห์ เกี่ยวกับปัญหาการเป็นผู้ช่วยเหลือเจ้าพนักงานเมื่อราษฎรได้รับคำร้องขอ การอาสาพร้อมกับเจ้าหน้าที่ตำรวจเข้าไปจับกุมคนร้ายที่หนีคดีมีอาวุธปืน โดยผ่านกิจกรรม การสนทนากลุ่ม เพื่อนำไปสู่การคิดใคร่ครวญ วิพากษ์วิจารณ์ปัญหาการปฏิบัติงาน อย่างลึกซึ้ง เสริมด้วยการเพิ่มความลึกและกว้างของความหมาย ด้วยการตั้งคำถาม ที่เกี่ยวข้องกับ ความคิดเห็นส่วนตัวตนว่าจะปฏิบัติเช่นเดียวกันหรือไม่ หลังจากได้ชมคลิป และหน้าที่ที่พึงปฏิบัติ ในการเป็นผู้ช่วยเหลือเจ้าพนักงานเมื่อราษฎรได้รับคำร้องขอ ผู้สอนมีบทบาทในการแนะนำและช่วยเหลือให้ผู้เรียน ได้แสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ วิพากษ์ ประสบการณ์ที่มีต่อการเรียนรู้ในการปฏิบัติงาน ทั้งประสบการณ์

เดิม และ องค์ความรู้ใหม่ โดยผู้สอนสนับสนุนให้มีการช่วยเหลือกัน ให้กำลังใจ ให้เกียรติ รั้งฟัง มีความเป็นมิตร และยอมรับในความคิดซึ่งกันและกันของสมาชิกกลุ่ม

ขั้นที่ 4 การเรียนรู้จากการลงทำ

ขั้นตอนแรก ให้ผู้เรียน ท่องอุคคมคิต์ตาราง 9 ข้อ เพื่อเป็นการปลูกฝังจิตสำนึกในการปฏิบัติงานเพื่อช่วยเหลือประชาชนและสังคม แบ่งกลุ่มผู้เรียนกลุ่มละ 4 คน

ขั้นตอนที่สอง กำหนดงานและประเด็นปัญหา เรื่องการช่วยเหลือเจ้าพนักงานเมื่อราษฎรได้รับคำร้องขอ

ขั้นตอนที่สาม ให้มีการวางแผนดำเนินงาน โดยใช้ การสอนแบบ สถานการณ์จำลอง คือ ให้สถานการณ์ว่า เจ้าหน้าที่ตำรวจได้ขอให้ท่านร่วมกับเจ้าหน้าที่ตำรวจเข้าไปจับกุมคนร้ายที่หนีคดีและในมือมีอาวุธปืน ยืนค้ำค้ำอยู่กลางตลาดที่มีคนจำนวนมาก ท่านจะทำอย่างไร

ขั้นตอนที่สี่ ให้มีการวางแผนดำเนินงานให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติโดยร่วมกันแสดงความคิดเห็นจากสถานการณ์จำลองที่เกิดขึ้น โดยเป็นการร่วมกันแสดงความคิดเห็นว่าหากสถานการณ์นี้เกิดขึ้นว่าจะทำอย่างไร เพื่อแสดงความรู้สึกที่มีต่อสถานการณ์ คือจะเข้าไปช่วยหรือไม่หรือจะกระทำการอย่างไร โดยให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นของตนเอง ผ่านการตั้งคำถาม ผู้เรียนเห็นด้วยหรือไม่ต่อการกระทำนั้น ถ้าเห็นด้วยมีเหตุมีผลอย่างไรถ้าไม่เห็นด้วยมีเหตุมีผลอย่างไร ให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นโดยการประเมินด้วยเหตุผล โดยระหว่างกิจกรรมใช้กิจกรรมพลังคำพูด คิดบวก พูดบวก ทำบวก ยิ้ม ชม สบตา สัมผัส สวัสดิ์ เสริมในการทำกิจกรรม

ขั้นตอนที่ห้า ให้แต่ละกลุ่มนำเสนอ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นตามสถานการณ์จำลอง

ขั้นตอนที่หก ให้มีประเมินผลชิ้นงาน โดยตนเอง และกลุ่ม

ขั้นที่ 5 การสรุป วิทยากรกล่าวสรุป ผลงานของแต่ละกลุ่ม พร้อมทั้งบรรยายเพิ่มเติมเกี่ยวกับจิตสำนึกสาธารณะในเรื่องการเป็นผู้ช่วยเหลือเจ้าพนักงานเมื่อราษฎรได้รับคำร้องขอ จากเจ้าพนักงานผู้จับตามหมาย เพื่อให้ผู้เรียนลงความเห็นและสรุปเป็นความรู้ใหม่ และทัศนคติต่อประสบการณ์ใหม่

ขั้นที่ 6 การประยุกต์ใช้ เป็นการประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องและสร้างเป็นประสบการณ์ใหม่สำหรับตนเอง

สื่อการสอน 1.ใบงาน

2.วิดีโอ

การประเมินผล สังเกตความสนใจ แสดงความรู้สึกในกลุ่มระดมสมอง ร่วมมือในกิจกรรม

ระยะเวลาเรียนรู้ 6 ชั่วโมง

(สำหรับผู้เรียน)

ใบงานที่5/1

ในขณะที่ท่านกำลังปฏิบัติงานสายตรวจอาสาพร้อมกับเจ้าหน้าที่ตำรวจในเขตพื้นที่รับผิดชอบ ในอำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี ได้มีผู้แจ้งว่ามีเหตุร้ายเกิดขึ้นในพื้นที่รับผิดชอบของท่าน ขณะที่ท่านไปถึงที่เกิดเหตุ พบคนร้ายมีอาวุธปืน ยืนถือปืนสายไปมา อยู่บริเวณกลางตลาดซึ่งมีผู้คนจำนวนมาก เมื่อได้ตรวจสอบข้อมูลการกระทำความผิดของคนร้ายพบว่า คนร้ายเคยกระทำความผิดในคดีฆ่าคนตายและได้หนีคดีมาจากพื้นที่อื่น เจ้าหน้าที่ตำรวจได้ขอให้ท่านร่วมกับเจ้าหน้าที่ตำรวจเข้าไปจับกุมคนร้ายที่หนีคดีซึ่งในมือมีอาวุธปืน และยืนค้ำคั่งอยู่กลางตลาดที่มีคนจำนวนมาก ท่านจะอย่างไร

(สำหรับผู้เรียน)

ใบงานที่ 5/2

แผนการสอน ความรู้เกี่ยวกับผู้ช่วยเหลือเจ้าพนักงานเมื่อราษฎรได้รับคำร้องขอ จากเจ้าพนักงานผู้จับตามหมาย

คำแนะนำ ให้ผู้เรียนทุกคนศึกษาเอกสารคำแนะนำการปฏิบัติในผู้ช่วยเหลือเจ้าพนักงานเมื่อราษฎรได้รับคำร้องขอ จากเจ้าพนักงานผู้จับตามหมาย

ให้ผู้เรียนจับคู่ในกลุ่ม ร่วมกันแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เพื่อ ได้ข้อสรุปตามประเด็นที่วิทยากรมอบหมาย(ใช้เวลา 15 นาที)

ให้ผู้เรียนทุกคนร่วมกันเสนอ ความคิดเห็น (ใช้เวลาคนละ 10 นาที)ตามข้อคำถาม

คำถาม 1.ทุกคนรู้สึกอย่างไรในการการอาสาร่วมกับเจ้าหน้าที่ตำรวจเข้าไปจับกุมคนร้ายที่หนีคดีมีอาวุธปืน แล้วถูกยิงได้รับบาดเจ็บ ให้แต่ละ กลุ่มอภิปรายผลการการกระทำที่เกิดขึ้น

.....

2.จากการปฏิบัติงานที่ผ่านมาในการช่วยเหลือเจ้าพนักงานเมื่อราษฎรได้รับคำร้องขอจากเจ้าพนักงาน ผู้จับตามหมาย ท่านปฏิบัติอย่างไร

.....

3.ทุกคนจะได้อย่างไรเพื่อหาแนวทางในการจัดการถ้ามีกรณีเจ้าหน้าที่ตำรวจได้ขอให้ท่านร่วมกับเจ้าหน้าที่ตำรวจเข้าไปจับกุมคนร้ายที่หนีคดีมีอาวุธปืน ยืนค้ำคองอยู่กลางตลาดที่มีคนจำนวนมาก ท่านจะอย่างไร ให้แต่ละกลุ่มอภิปรายแนวทางปฏิบัติงานและสรุปผล

.....

**แผนการสอน หน่วยที่ 6 การเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจใน
การช่วยเหลือผู้ประสบอันตราย กรณีที่ราษฎรพบเห็นผู้อื่นตกอยู่ในอันตรายเท่าชีวิต
(ชั่วโมงที่ 33-37)**

สาระการเรียนรู้

การช่วยเหลือผู้ประสบอันตราย กรณีที่ราษฎรพบเห็นผู้อื่นตกอยู่ในอันตรายเท่าชีวิต ซึ่งตน
อาจช่วยได้ ก็ต้องช่วยตามความจำเป็น ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 374

วัตถุประสงค์การเรียนรู้

1. เพื่อทบทวนความรู้ในการปฏิบัติงานของอาสาสมัครตำรวจในการช่วยเหลือผู้
ประสบอันตราย
2. เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกของอาสาสมัครตำรวจในการทำงานช่วยเหลือผู้อื่น

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

ผู้เรียนสามารถอธิบายการถึงปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาการปฏิบัติงานการช่วยเหลือผู้
ประสบอันตราย กรณีที่ราษฎรพบเห็นผู้อื่นตกอยู่ในอันตรายเท่าชีวิต ซึ่งตนอาจช่วยได้ ก็ต้องช่วย
ตามความจำเป็น ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 374

กิจกรรมการเรียนการสอนเน้น : ขั้นตอนการเรียนรู้จากประสบการณ์และขั้นตอนการเรียนรู้แบบ
ร่วมกันโดยเสริมการสะท้อนความคิดเชิงวิพากษ์ที่สังเคราะห์ขึ้น

ผู้ดำเนินการ พ.ต.อ.คมสัน สุขมาก

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กิจกรรมการเรียนรู้

ขั้นที่ 1 ทบทวนประสบการณ์เดิม ผู้สอน สร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย เป็นการจัดกิจกรรมที่เน้นให้ผู้เข้ารับการอบรมมีคลื่นสมองต่ำ จิตใจจะสงบเยือกเย็น เกิดความสมดุล อารมณ์ดี มีการผ่อนคลายสูง มีสมาธิสูง มีพลังความคิดด้านบวกสูง มีส่วนร่วมในการทำงาน และสร้างสัมพันธภาพที่ดี ได้แก่ กิจกรรมฝึกสมาธิ กิจกรรมพลังคำพูด กิจกรรมเดินเกาซิงกิ และกิจกรรมโยคะอาสนะ จนจิตเข้าสู่สภาวะอัลฟา และนำเข้าสู่บทเรียนด้วยการพูดคุยซักถามประสบการณ์ส่วนตัวของผู้เรียนในเรื่อง การช่วยเหลือผู้ประสบอันตราย กรณีที่ราษฎรพบเห็นผู้อื่นตกอยู่ในอันตรายเท่าชีวิต ที่เคยประสบพบ และวิธีการปฏิบัติ โดยผู้สอนสร้างความตระหนักให้ผู้เรียนปฏิบัติงานโดยคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม โดยให้ผู้เรียนชมคลิป กรณีที่ราษฎรพบเห็นผู้อื่นตกอยู่ในอันตรายเท่าชีวิต ซึ่งตนเองอาจช่วยได้ ก็ต้องช่วยตามความจำเป็น

ขั้นที่ 2 การสังเกตไตร่ตรอง เสริมด้วยการสะท้อนความคิดเชิงวิพากษ์ เลือกตัวแทนผู้เรียนออกมา 2 คน หน้าชั้นเรียน เพื่อเล่าประสบการณ์ การช่วยเหลือผู้ประสบอันตราย กรณีที่ราษฎรพบเห็นผู้อื่นตกอยู่ในอันตรายเท่าชีวิต โดยผ่านการฉายภาพกิจกรรม(dramatization) การอาสาเข้าไปเจรจากับคนร้ายที่หนีคดีใช้มีดจี้ตัวประกันอยู่ ผ่านการสนทนากลุ่ม ถึงความรู้สึกหลังจากได้ชมคลิปว่าผู้เรียนรู้สึกอย่างไร และในประสบการณ์ที่ผ่านมาเคยทำเช่นนั้นหรือไม่ ผู้สอนมีบทบาทในการเป็นผู้เตรียมประเด็นต่างๆ จากปัญหาในการปฏิบัติงานของผู้เรียนในขั้นตอนแรกและนำเสนอแนวทางปฏิบัติที่ถูกต้องการช่วยเหลือผู้ประสบอันตราย กรณีที่ราษฎรพบเห็นผู้อื่นตกอยู่ในอันตรายเท่าชีวิต ซึ่งตนเองอาจช่วยได้ ก็ต้องช่วยตามความจำเป็น ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 374 พร้อมทั้งให้แนวทางการเรียนรู้กรณีที่ราษฎรพบเห็นผู้อื่นตกอยู่ในอันตรายเท่าชีวิต ซึ่งตนเองช่วยได้ที่สอดคล้องกับการมีจิตสำนึกสาธารณะในการปฏิบัติงาน

ขั้นที่ 3 การวิเคราะห์ วิพากษ์ เสริมด้วยการสะท้อนความคิดเชิงวิพากษ์ ขั้นตอนแรก ให้ผู้เรียนแบ่งกลุ่มอภิปราย กลุ่มละ 4 คน ขั้นตอนแรก ให้สมาชิกภายในกลุ่มร่วมกันแสดงความคิดเห็นและวิเคราะห์ เกี่ยวกับกรณีที่ราษฎรพบเห็นผู้อื่นตกอยู่ในอันตรายเท่าชีวิต ซึ่งตนเองอาจช่วยได้ ก็ต้องช่วยตามความจำเป็น โดยการชมคลิป การอาสาเข้าไปเจรจากับคนร้ายที่หนีคดีใช้มีดจี้ตัวประกันอยู่ โดยผ่านกิจกรรม การสนทนากลุ่ม เพื่อนำไปสู่การคิดใคร่ครวญ วิพากษ์วิจารณ์ปัญหาการป้องกันตนเอง อย่างลึกซึ้ง เสริมด้วยการเพิ่มความลึกและกว้าง ของความหมาย ด้วยการตั้งคำถาม ที่เกี่ยวข้องกับ ความคิดเห็นส่วนตัวหลังจากได้ชมคลิป ในการอาสาเข้าไปเจรจากับคนร้ายที่หนีคดีใช้มีดจี้ตัวประกันอยู่ ผู้สอนมีบทบาทในการแนะนำและช่วยเหลือให้ผู้เรียน ได้แสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ วิพากษ์ ประสบการณ์ที่มีต่อการเรียนรู้ในการ

ปฏิบัติงาน ทั้งประสบการณ์เดิม และ องค์ความรู้ใหม่ โดยผู้สอนสนับสนุนให้มีการช่วยเหลือกัน ให้กำลังใจ ให้เกียรติ รับฟัง มีความเป็นมิตร และยอมรับในความคิดซึ่งกันและกันของสมาชิกกลุ่ม

ขั้นที่ 4 การเรียนรู้จากการลงทำ

ขั้นตอนแรกให้ผู้เรียน ท่องอุคมคติตำรวจ 9 ข้อ เพื่อเป็นการปลูกฝังจิตสำนึกในการปฏิบัติงานเพื่อช่วยเหลือประชาชนและสังคม แบ่งกลุ่มผู้เรียนกลุ่มละ 4 คน

ขั้นตอนที่สอง กำหนดงานและประเด็นปัญหา เรื่องการช่วยเหลือผู้ประสบอันตราย กรณีที่ราษฎรพบเห็นผู้อื่นตกอยู่ในอันตรายเท่าชีวิต

ขั้นตอนที่สาม ให้มีการวางแผนดำเนินงาน โดยใช้ การสอนแบบ สถานการณ์จำลอง คือ ให้สถานการณ์ว่า เจ้าหน้าที่ตำรวจได้ขอให้ท่านที่เป็นญาติของคนร้ายที่หลบหนีคดีเข้าไปเจรจา เพื่อช่วยเหลือตัวประกันที่ถูกคนร้ายใช้มีดจี้คออยู่ ท่านจะอย่างไร

ขั้นตอนที่สี่ ให้มีการวางแผนดำเนินงานให้ผู้เรียน ได้ฝึกปฏิบัติโดยร่วมกันแสดงความคิดเห็นจากสถานการณ์จำลองที่เกิดขึ้น โดยเป็นการร่วมกันแสดงความคิดเห็นว่าหากสถานการณ์นี้เกิดขึ้นว่าจะอย่างไร เพื่อแสดงความรู้สึกที่มีต่อสถานการณ์ คือจะเข้าไปช่วยหรือไม่หรือจะกระทำการอย่างไร โดยให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นของตนเอง ผ่านการตั้งคำถาม ผู้เรียนเห็นด้วยหรือไม่ต่อการกระทำนั้น ถ้าเห็นด้วยมีเหตุมีผลอย่างไรถ้าไม่เห็นด้วยมีเหตุผลอย่างไร ให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นโดยการประเมินด้วยเหตุผล โดยระหว่างกิจกรรมใช้กิจกรรมพลังคำพูด คิดบวก พูดบวก ทำบวก ยิ้ม ชม สบตา สัมผัส สวัสดิ์ เสริมในการทำกิจกรรม

ขั้นตอนที่ห้า ให้แต่ละกลุ่มการนำเสนอ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นตามสถานการณ์จำลอง

ขั้นตอนที่หก ให้มีประเมินผลชิ้นงาน โดยตนเอง และกลุ่ม

ขั้นที่ 5 การสรุป วิชชากรกล่าวสรุป ผลงานของแต่ละกลุ่ม พร้อมทั้งบรรยายเพิ่มเติมเกี่ยวกับจิตสำนึกสาธารณะในเรื่องการช่วยเหลือผู้ประสบอันตราย กรณีที่ราษฎรพบเห็นผู้อื่นตกอยู่ในอันตรายเท่าชีวิต เพื่อให้ผู้เรียนลงความเห็นและสรุปเป็นความรู้ใหม่ และทัศนคติต่อประสบการณ์ใหม่

ขั้นที่ 6 การประยุกต์ใช้ เป็นการประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องและสร้างเป็นประสบการณ์ใหม่สำหรับตนเอง

สื่อการสอน 1.ใบงาน

2.วิดีโอ

การประเมินผล สังเกตความสนใจ แสดงความรู้สึกในกลุ่มระดมสมอง ร่วมมือในกิจกรรม

ระยะเวลาเรียนรู้ 6 ชั่วโมง

(สำหรับผู้เรียน)

ใบงานที่ 6/1

ในขณะที่ท่านปฏิบัติงานในฐานะสายตรวจชุมชนร่วมกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ ในเขตพื้นที่รับผิดชอบ ในอำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี ได้มีผู้แจ้งเหตุ มีคนร้ายหลบหนีคดีชิงทรัพย์จากร้านทองแห่งหนึ่งเมื่อประมาณหนึ่งชั่วโมงที่ผ่านมา และกำลังใช้มีดจี้คอตัวประกันที่เป็นผู้หญิงอยู่กลางตลาด และจะฆ่าตัวประกัน หากเจ้าหน้าที่ตำรวจไม่นำรถยนต์มาให้เพื่อใช้ในการหลบหนี เจ้าหน้าที่ตำรวจได้ขอให้ท่านที่เป็นญาติของคนร้ายที่หลบหนีคดีเข้าไปเจรจากับคนร้าย เพื่อช่วยเหลือตัวประกันที่กำลังถูกคนร้ายใช้มีดจี้คออยู่ เพื่อให้คนร้ายปล่อยตัวประกัน ในสถานการณ์เช่นนี้ท่านจะอย่างไร

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

(สำหรับผู้เรียน)

ใบงานที่ 6/2

แผนการสอน ความรู้เกี่ยวกับการช่วยเหลือผู้ประสบอันตราย กรณีที่ราษฎรพบเห็นผู้อื่นตกอยู่ใน
อันตรายเท่าชีวิต

คำแนะนำ ให้ผู้เรียนทุกคนศึกษาเอกสารคำแนะนำการปฏิบัติในการช่วยเหลือผู้ประสบอันตราย
กรณีที่ราษฎรพบเห็นผู้อื่นตกอยู่ในอันตรายเท่าชีวิต

ให้ผู้เรียนจับคู่ในกลุ่ม ร่วมกันแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เพื่อได้ข้อสรุปตามประเด็น
ที่วิทยากรมอบหมาย (ใช้เวลา 15 นาที)

ให้ผู้เรียนทุกคนร่วมกันเสนอ ความคิดเห็น (ใช้เวลาคนละ 10 นาที) ตามข้อคำถาม

คำถาม

1. ท่านรู้สึกอย่างไรกับการช่วยเหลือผู้ประสบอันตรายโดยการอาสาเข้าไปเจรจากับ
คนร้ายที่หนีคดีใช้มีดจี้ตัวประกันอยู่ให้แต่ละกลุ่มอภิปรายผลการกระทำที่เกิดขึ้น

.....
.....
.....

2. จากการปฏิบัติงานที่ผ่านมาในการช่วยเหลือผู้ประสบอันตราย

กรณีที่ราษฎรพบเห็นผู้อื่นตกอยู่ในอันตรายเท่าชีวิต ท่านปฏิบัติอย่างไร

.....
.....
.....

3. ท่านจะอย่างไรสถานการณ์ว่า เจ้าหน้าที่ตำรวจได้ขอให้ท่านที่เป็นญาติของ
คนร้ายที่หลบหนีคดีเข้าไปเจรจา เพื่อช่วยเหลือตัวประกันที่ถูกคนร้ายใช้มีดจี้คอกอยู่
ท่านจะอย่างไรให้แต่ละ กลุ่มอภิปรายแนวทางการปฏิบัติงานและสรุปผล

.....
.....
.....

แผนการสอน หน่วยที่ 7 การเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจใน
การจับกุมผู้ต้องหาหรือจำเลย
(ชั่วโมงที่ 38-43)

สาระการเรียนรู้

การจับกุมผู้ต้องหาหรือจำเลย ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 117 กรณีที่ราษฎรเป็นนายประกันเมื่อผู้ต้องหาหรือจำเลยมีประกัน หนีหรือจะหลบหนี ราษฎรนั้นมีอำนาจจับกุม ควบคุมผู้ต้องหาหรือจำเลยได้เอง การจับกุมโดยราษฎรจะทำได้ในกรณีเมื่อประชาชนผู้เป็นนายประกันผู้ต้องหาหรือจำเลยที่ได้หลบหนีประกัน หรือจะหลบหนีประกัน โดยเฉพาะเมื่อไม่สามารถจะขอความช่วยเหลือจากเจ้าพนักงานให้จับกุมได้ทันทีที่เท่านั้น

วัตถุประสงค์การเรียนรู้

1. เพื่อทบทวนความรู้ในการปฏิบัติงานของอาสาสมัครตำรวจในการการจับกุมผู้ต้องหาหรือจำเลยกรณีที่ราษฎรเป็นนายประกันเมื่อผู้ต้องหาหรือจำเลยมีประกัน
2. เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกของอาสาสมัครตำรวจในการทำงานเพื่อส่วนรวม

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

ผู้เรียนสามารถอธิบายการถึงปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาการการจับกุมผู้ต้องหาหรือจำเลย ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 117 กรณีที่ราษฎรเป็นนายประกันเมื่อผู้ต้องหาหรือจำเลยมีประกัน หนีหรือจะหลบหนี

กิจกรรมการเรียนการสอนเน้น : ขั้นตอนการเรียนรู้จากประสบการณ์และขั้นตอนการเรียนรู้แบบ
ร่วมกันโดยเสริมการสะท้อนความคิดเชิงวิพากษ์ที่สังเคราะห์ขึ้น

ผู้ดำเนินการ พ.ต.อ.คมสัน สุขมาก

กิจกรรมการเรียนรู้

ขั้นที่ 1 ทบทวนประสบการณ์เดิม ผู้สอน สร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย เป็นการจัดกิจกรรมที่เน้นให้ผู้เข้ารับการอบรมมีคลื่นสมองต่ำ จิตใจจะสงบเยือกเย็น เกิดความสมดุล อารมณ์ดี มีการผ่อนคลายสูง มีสมาธิสูง มีพลังความคิดด้านบวกสูง มีส่วนร่วมในการทำงาน และสร้างสัมพันธภาพที่ดี ได้แก่ กิจกรรมฝึกสมาธิ กิจกรรมพลังคำพูด กิจกรรมเดินเกาซิงกิ และกิจกรรมโยคะอาสนะ จนจิตเข้าสู่สภาวะอัลฟา และนำเข้าสู่บทเรียนด้วยการพูดคุยซักถามประสบการณ์ส่วนตัวของผู้เรียนในเรื่อง การจับกุมผู้ต้องหาหรือจำเลยกรณีที่ราษฎรเป็นนายประกันเมื่อผู้ต้องหาหรือจำเลยมีประกันหนีหรือจะหลบหนี ที่เคยประสบพบ และวิธีการปฏิบัติ โดยผู้สอนสร้างความตระหนักให้ผู้เรียนปฏิบัติงานโดยคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม โดยให้ผู้เรียนชมคลิป การจับกุมผู้ต้องหาที่จะหลบหนีที่ถูกต้องวิธี

ขั้นที่ 2 การสังเกตไตร่ตรอง เสริมด้วยการสะท้อนความคิดเชิงวิพากษ์ เลือกตัวแทนผู้เรียนออกมา 2 คน หน้าชั้นเรียน เพื่อเล่าประสบการณ์ การจับกุมผู้ต้องหาหรือจำเลยกรณีที่ราษฎรเป็นนายประกันเมื่อผู้ต้องหาหรือจำเลยมีประกัน หนีหรือจะหลบหนี ที่ผ่านมา พร้อมทั้งวิธีการปฏิบัติตน เมื่อประสบเหตุ โดยเรียนรู้ผ่านการฉายภาพกิจกรรม(dramatization) การจับกุมผู้ต้องหาหรือจำเลยโดยใช้ความรุนแรงโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจ โดยให้ผู้เรียน ทำความเข้าใจในรายละเอียดของการสังเกต และให้ความหมายกับสิ่งที่ได้สังเกต โดยการสนทนากลุ่ม ถึงความรู้สึกหลังจากได้ชมคลิปว่าผู้เรียนรู้สึกอย่างไร และในประสบการณ์ที่ผ่านมาเคยทำเช่นนั้นหรือไม่ ผู้สอนมีบทบาทในการเป็นผู้เตรียมประเด็นต่าง ๆ จากปัญหาในการปฏิบัติงานของผู้เรียนในขั้นตอนแรกและนำเสนอแนวทางปฏิบัติที่ถูกต้องตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 117 พร้อมทั้งให้แนวทางการเรียนรู้ในการการการจับกุมผู้ต้องหาหรือจำเลยกรณีที่ราษฎรเป็นนายประกันเมื่อผู้ต้องหาหรือจำเลยมีประกัน หนีหรือจะหลบหนีที่สอดคล้องกับการมีจิตสำนึกสาธารณะ

ขั้นที่ 3 การวิเคราะห์ วิพากษ์ เสริมด้วยการสะท้อนความคิดเชิงวิพากษ์ ให้ผู้เรียนแบ่งกลุ่มอภิปราย กลุ่มละ 4 คน ให้สมาชิกภายในกลุ่มร่วมกันแสดงความคิดเห็นและวิเคราะห์ หลังจากการชมคลิป เกี่ยวกับปัญหาการการจับกุมผู้ต้องหาหรือจำเลยโดยใช้ความรุนแรง โดยผ่านกิจกรรม การสนทนากลุ่ม เพื่อนำไปสู่การคิดใคร่ครวญ วิพากษ์วิจารณ์ปัญหาการป้องกันตนเอง อย่างลึกซึ้ง เสริมด้วยการเพิ่มความลึกและกว้าง ของความหมาย ด้วยการตั้งคำถาม ที่เกี่ยวข้องกับ ความคิดเห็นส่วนตัวหลังจากได้ชมคลิป ในการจับกุมผู้ต้องหาหรือจำเลยโดยใช้ความรุนแรงโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจ ผู้สอนมีบทบาทในการแนะนำและช่วยเหลือให้ผู้เรียน ได้แสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ วิพากษ์ ประสบการณ์ที่มีต่อการเรียนรู้ในการปฏิบัติงาน ทั้งประสบการณ์

เดิม และ องค์ความรู้ใหม่ โดยผู้สอนสนับสนุนให้มีการช่วยเหลือกัน ให้กำลังใจ ให้เกียรติ รั้งฟัง มีความเป็นมิตร และยอมรับในความคิดซึ่งกันและกันของสมาชิกกลุ่ม

ขั้นที่ 4 การเรียนรู้จากการลงทำ

ขั้นตอนแรก ให้ผู้เรียน ท่องอุคคมคิดสำรวจ 9 ข้อ เพื่อเป็นการปลูกฝังจิตสำนึกในการปฏิบัติงานเพื่อช่วยเหลือประชาชนและสังคม แบ่งกลุ่มผู้เรียนกลุ่มละ 4 คน

ขั้นตอนที่สอง กำหนดงานและประเด็นปัญหา การจับกุมผู้ต้องหาหรือจำเลยเมื่อผู้ต้องหาหรือจำเลยหนีหรือจะหลบหนี

ขั้นตอนที่สาม ให้มีการวางแผนดำเนินงาน โดยใช้ การสอนแบบ สถานการณ์จำลอง คือ เมื่อพบผู้ต้องหาหรือจำเลยเมื่อผู้ต้องหาหรือจำเลยหนีหรือจะหลบหนีกรณีที่ท่านเป็นญาติกับผู้ต้องหาและเป็นนายประกัน ท่านจะอย่างไร โดยผ่านการสนทนากลุ่ม

ขั้นตอนที่สี่ ให้ผู้เรียนได้ร่วมกันแสดงความคิดเห็นจากสถานการณ์จำลองที่เกิดขึ้น โดยเป็นการร่วมกันแสดงความคิดเห็นอภิปรายว่าหากสถานการณ์นี้เกิดขึ้นว่าจะอย่างไร เพื่อแสดงความรู้สึที่มีต่อสถานการณ์ ก็จะกระทำหรือไม่กระทำอย่างไร โดยให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นของตนเอง ผ่านการตั้งคำถาม ผู้เรียนเห็นด้วยหรือไม่ต่อการกระทำนั้น ถ้าเห็นด้วยมีเหตุผลอย่างไรถ้าไม่เห็นด้วยมีเหตุผลอย่างไร ให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นโดยการประเมินด้วยเหตุผล โดยใช้กิจกรรมพลังคำพูด คิดบวก พูดบวก ทำบวก ยิ้ม ชม สบตา สัมผัส สวัสดี เสริมในการทำกิจกรรม

ขั้นตอนที่ห้า ให้แต่ละกลุ่มการนำเสนอ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นตามสถานการณ์จำลอง

ขั้นตอนที่หก ให้มีประเมินผลชิ้นงาน โดยตนเอง และกลุ่ม

ขั้นที่ 5 การสรุป วิทยากรกล่าวสรุป ผลงานของแต่ละกลุ่ม พร้อมทั้งบรรยายเพิ่มเติมเกี่ยวกับหน้าที่จิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ ในเรื่องการจับกุมผู้ต้องหาหรือจำเลยกรณี ที่ราษฎรเป็นนายประกันเมื่อผู้ต้องหาหรือจำเลยมีประกันหนีหรือจะหลบหนีเพื่อให้ผู้เรียนลงความเห็นและสรุปเป็นความรู้ใหม่ และทัศนคติต่อประสบการณ์ใหม่

ขั้นที่ 6 การประยุกต์ใช้ เป็นการประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องและสร้างเป็นประสบการณ์ใหม่สำหรับตนเอง

สื่อการสอน 1.ใบงาน

2.วิดีโอ

3. เอกสารคำแนะนำการปฏิบัติในการจับกุมผู้ต้องหาหรือจำเลย

การประเมินผล สังเกตความสนใจ แสดงความรู้สึในกลุ่มระดมสมอง ร่วมมือในกิจกรรม

ระยะเวลาเรียนรู้ 6 ชั่วโมง

(สำหรับผู้เรียน)

ใบงานที่ 7/1

ในขณะที่ท่านกำลังปฏิบัติงานในฐานะอาสาสมัครตำรวจร่วมกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ ในเขตพื้นที่รับผิดชอบ ในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี ได้ มีพลเมืองดีแจ้งเหตุต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจว่า มีผู้ต้องหาในคดีลักทรัพย์ในเคหสถาน ที่อยู่ในระหว่างประกันตัวกำลังจะหลบหนีการประกันตัว ซึ่งปรากฏว่าผู้ต้องหารายดังกล่าวเป็นญาติกับท่านและในการประกันตัวผู้ต้องหานั้น ท่านได้เป็นนายประกันด้วย ในขณะที่ท่านได้ไปปฏิบัติงานในฐานะอาสาสมัครตำรวจร่วมกับเจ้าหน้าที่ตำรวจตามที่ได้รับแจ้งเหตุ ท่านได้พบผู้ต้องหารายดังกล่าว ท่านในฐานะอาสาสมัครตำรวจซึ่งเป็นญาติกับผู้ต้องหาและในฐานะที่เป็นนายประกันด้วย ท่านจะอย่างไร

ศูนย์วิทยุตำรวจ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนการสอน หน่วยที่ 8 การเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจเป็นผู้ช่วยเหลือเจ้าพนักงานตำรวจในการประสานงาน และปฏิบัติตามโครงการป้องกันอาชญากรรมและรักษาความสงบเรียบร้อยของชุมชน
(ชั่วโมงที่ 44-49)

สาระการเรียนรู้

การเป็นผู้ช่วยเหลือเจ้าพนักงานตำรวจในการประสานงาน และปฏิบัติงานตามโครงการป้องกันอาชญากรรมและรักษาความสงบเรียบร้อยของชุมชน เช่น อาสาจราจร สายตรวจชุมชน อาสาสมัครแจ้งข่าวอาชญากรรม ตำรวจหมู่บ้าน อาสาสมัครตำรวจ คณะกรรมการติดตามงาน ตำรวจระดับสถานีตำรวจ

วัตถุประสงค์การเรียนรู้

1. เพื่อทบทวนความรู้ของอาสาสมัครตำรวจในเองการปฏิบัติงานตามโครงการป้องกันอาชญากรรมในชุมชน
2. เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกของอาสาสมัครตำรวจในการทำงานช่วยเหลือส่วนรวม

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

ผู้เรียนสามารถอธิบายการถึงปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาการปฏิบัติงานการเป็นผู้ช่วยเหลือเจ้าพนักงานตำรวจในการประสานงาน และปฏิบัติงานตามโครงการป้องกันอาชญากรรมและรักษาความสงบเรียบร้อยของชุมชน เช่น อาสาจราจร สายตรวจชุมชน อาสาสมัครแจ้งข่าวอาชญากรรม คณะกรรมการติดตามงานตำรวจระดับสถานีตำรวจ

กิจกรรมการเรียนการสอนเน้น : ขั้นตอนการเรียนรู้จากประสบการณ์และขั้นตอนการเรียนรู้แบบ
ร่วมกันโดยเสริมการสะท้อนความคิดเชิงวิพากษ์ที่สังเคราะห์ขึ้น

ผู้ดำเนินการ พ.ต.อ.คมสัน สุขมาก

กิจกรรมการเรียนรู้

ขั้นที่ 1 ทบทวนประสบการณ์เดิม ผู้สอน สร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย เป็นการจัดกิจกรรมที่เน้นให้ผู้เข้ารับการอบรมมีคลื่นสมองต่ำ จิตใจจะสงบเยือกเย็น เกิดความสมดุล อารมณ์ดี มีการผ่อนคลายสูง มีสมาธิสูง มีพลังความคิดด้านบวกสูง มีส่วนร่วมในการทำงาน และสร้างสัมพันธภาพที่ดี ได้แก่ กิจกรรมฝึกสมาธิ กิจกรรมพลังคำพูด กิจกรรมเต้นเกาซิงกิ และกิจกรรมโยคะอาสนะ จนจิตเข้าสู่สภาวะอัลฟา และนำเข้าสู่บทเรียนด้วยการพูดคุยซักถามประสบการณ์ส่วนตัวของผู้เรียนในเรื่อง การเป็นผู้ช่วยเหลือเจ้าพนักงานตำรวจในการประสานงาน และปฏิบัติตามโครงการป้องกันอาชญากรรมและรักษาความสงบเรียบร้อยของชุมชน ที่เคยประสบพบ และวิธีการปฏิบัติ โดยผู้สอนสร้างความตระหนักให้ผู้เรียนปฏิบัติงานโดยคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม โดยให้ผู้เรียนชมคลิป เทคนิคการแจ้งข่าวอาชญากรรม

ขั้นที่ 2 การสังเกตไตร่ตรอง เสริมด้วยการสะท้อนความคิดเชิงวิพากษ์ เลือกตัวแทนผู้เรียนออกมา 2 คน หน้าชั้นเรียน เพื่อเล่าประสบการณ์ การเป็นผู้ช่วยเหลือเจ้าพนักงานตำรวจในการประสานงาน และปฏิบัติตามโครงการป้องกันอาชญากรรมและรักษาความสงบเรียบร้อยของชุมชน ที่ผ่านมา พร้อมทั้งวิธีการปฏิบัติตน เมื่อประสบเหตุ โดยเรียนรู้ผ่านการฉายภาพกิจกรรม(dramatization) การให้ข่าวเกี่ยวกับการกระทำผิดของคนร้ายที่ค้ายาเสพติดอยู่ในหมู่บ้านของตนเอง และผู้ให้ข่าวถูกข่มขู่ฆ่า โดยให้ผู้เรียน เรียนรู้ โดยผ่านการสนทนากลุ่ม ถึงความรู้สึกหลังจากได้ชมคลิปว่าผู้เรียนรู้สึกอย่างไร และในประสบการณ์ที่ผ่านมาเคยทำเช่นนั้นหรือไม่ ผู้สอนมีบทบาทในการเป็นผู้เตรียมประเด็นต่างๆ จากปัญหาในการปฏิบัติงานของผู้เรียนในขั้นตอนแรกและนำเสนอแนวทางปฏิบัติที่ถูกต้อง พร้อมทั้งให้แนวทางการเรียนรู้ในการเป็นผู้ช่วยเหลือเจ้าพนักงานตำรวจในการประสานงาน และปฏิบัติตามโครงการป้องกันอาชญากรรมและรักษาความสงบเรียบร้อยของชุมชน ในรูปแบบใหม่ที่สอดคล้องกับการมีจิตสำนึกสาธารณะ

ขั้นที่ 3 การวิเคราะห์ วิพากษ์เสริมด้วย การสะท้อนความคิดเชิงวิพากษ์ ให้ผู้เรียนแบ่งกลุ่มอภิปรายกลุ่มละ 4 คน ให้สมาชิกภายในกลุ่มร่วมกันแสดงความคิดเห็นและวิเคราะห์ เกี่ยวกับการให้ข่าวเกี่ยวกับการกระทำผิดของคนร้ายที่ค้ายาเสพติดอยู่ในหมู่บ้านของตนเอง โดยไม่เกรงกลัวอันตรายจากผู้กระทำผิด ผ่านกิจกรรม การสนทนากลุ่ม เพื่อนำไปสู่การคิดใคร่ครวญ วิพากษ์วิจารณ์ปัญหาการป้องกันตนเอง อย่างลึกซึ้ง เสริมด้วยการเพิ่มความลึกและกว้าง ของความหมาย ด้วยการตั้งคำถาม ที่เกี่ยวข้องกับ ความคิดเห็นส่วนตัว หลังจากได้ชมคลิป ในการให้ข่าวเกี่ยวกับการกระทำผิดของคนร้ายที่ค้ายาเสพติดอยู่ในหมู่บ้านของตนเอง ผู้สอนมีบทบาทในการแนะนำและช่วยเหลือให้ผู้เรียน ได้แสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ วิพากษ์ ประสบการณ์ที่มีต่อการเรียนรู้ในการปฏิบัติงาน ทั้งประสบการณ์เดิม และ องค์ความรู้ใหม่ โดยผู้สอนสนับสนุนให้มีการช่วยเหลือกัน ให้กำลังใจ ให้เกียรติ รับฟัง มีความเป็นมิตร และยอมรับในความคิดเห็นซึ่งกัน

ขั้นที่ 4 การเรียนรู้จากการลงทำ

ขั้นตอนแรก ให้ผู้เรียน ท่องอุคตมคติตำรวจ 9 ข้อ เพื่อเป็นการปลูกฝังจิตสำนึกในการปฏิบัติงานเพื่อช่วยเหลือประชาชนและสังคม แบ่งกลุ่มผู้เรียนกลุ่มละ 4 คน

ขั้นตอนที่สอง กำหนดงานและประเด็นปัญหา การเป็นผู้ช่วยเหลือเจ้าพนักงานตำรวจ ในการประสานงานและปฏิบัติตามโครงการป้องกันอาชญากรรมและรักษาความสงบเรียบร้อยของชุมชน

ขั้นตอนที่สาม ให้มีการวางแผนดำเนินงาน โดยใช้ การสอนแบบ สถานการณ์จำลอง คือ ถ้าท่านพบการกระทำผิดของคนร้าย โดยทราบว่ามีอาวุธติดอยู่ในหมู่บ้านของท่านใกล้ๆ กับบ้านของท่าน ซึ่งเป็นผู้ร้ายใหญ่ ท่านจะแจ้งไปยังเจ้าหน้าที่ตำรวจหรือไม่

ขั้นตอนที่สี่ ให้แต่ละกลุ่ม ส่งตัวแทนออกมาเสนอผลงานความคิดเห็น และแนวทางการแก้ไขปัญหา โดยผ่าน การสนทนากลุ่ม โดยให้ผู้เรียนได้ร่วมกันแสดงความคิดเห็นจาก สถานการณ์จำลองที่เกิดขึ้น โดยเป็นการร่วมกันแสดงความคิดเห็นอภิปรายว่าหากสถานการณ์นี้ เกิดขึ้นว่าจะทำอย่างไร เพื่อแสดงความรู้สึกที่มีต่อสถานการณ์ ก็จะแจ้งเจ้าหน้าที่หรือไม่หรือจะ กระทำการอย่างใด โดยให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นของตนเอง ผ่านการตั้งคำถาม ผู้เรียนเห็นด้วย หรือไม่ต่อการกระทำนั้น ถ้าเห็นด้วยมีเหตุผลอย่างไรถ้าไม่เห็นด้วยมีเหตุผลอย่างไร ให้ผู้เรียน แสดงความคิดเห็น โดยการประเมินด้วยเหตุผล โดยใช้กิจกรรมพลังคำพูด ถัดจาก พุดบวก ทำบวก ยิ้ม ชม สบตา สัมผัส สวัสดิ์ เสริมในการทำกิจกรรม

ขั้นตอนที่ห้า ให้แต่ละกลุ่มการนำเสนอ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นตามสถานการณ์จำลอง

ขั้นตอนที่หก ให้มีประเมินผลชิ้นงาน โดยตนเอง และกลุ่ม

ขั้นที่ 5 การสรุป วิทยากรกล่าวสรุป ผลงานของแต่ละกลุ่ม พร้อมทั้งบรรยายเพิ่มเติม เกี่ยวกับหน้าที่ของอาสาสมัครตำรวจ ที่ถูกต้อง เพื่อให้ผู้เรียนลงความเห็นและสรุปเป็นความรู้ใหม่ และทัศนคติต่อประสบการณ์ใหม่

ขั้นที่ 6 การประยุกต์ใช้ เป็นการประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องและสร้างเป็น ประสบการณ์ใหม่สำหรับตนเอง

สื่อการสอน 1.ใบงาน

2.วิดีโอ

3. เอกสารคำแนะนำการปฏิบัติในการประสานงานและปฏิบัติตามโครงการป้องกัน อาชญากรรม

การประเมินผล สังเกตความสนใจ แสดงความรู้สึกในกลุ่มระดมสมอง ร่วมมือในกิจกรรม

ระยะเวลาเรียนรู้ 6 ชั่วโมง

(สำหรับผู้เรียน)

ใบงานที่ 8/1

ในฐานะที่ท่านเป็นอาสาสมัครตำรวจในเขตพื้นที่รับผิดชอบ ในอำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี ถ้าท่านเพิ่งทราบข้อมูลจากเจ้าหน้าที่ปราบปรามยาเสพติด ว่าเพื่อนบ้านคนสนิทของท่าน ซึ่งรู้จักกันมานานกว่า 10 ปี เป็นผู้มึ่พหุติการณั่เกี่ยวข้องกับการค้ายาเสพติด โดยเป็นผู้ค้าและจำหน่ายยาเสพติดรายใหญ่ อีกทั้งยังเป็นเอเยนต์ส่งยาเสพติดไปจำหน่ายในหลายพื้นที่ ซึ่งเพื่อนบ้านของท่านรายนี้อาศัยอยู่ในหมู่บ้านเดียวกันกับท่าน โดยที่บ้านของเพื่อนบ้านตั้งอยู่ถัดจากบ้านของท่านไปประมาณสองหลังเท่านั้น นอกจากนี้ลูกชายของท่านและลูกชายของเพื่อนบ้านรายดังกล่าวที่มีอายุประมาณ 10 ปี ก็ยังมีความสนิทสนมและเป็นเพื่อนสนิทกันด้วย ในสถานการณ์เช่นนี้ท่านจะอย่างไร

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

(สำหรับผู้เรียน)

ใบงานที่ 8/2

แผนการสอน ความรู้เกี่ยวกับการเป็นผู้ช่วยเหลือเจ้าพนักงานตำรวจในการประสานงานและปฏิบัติ
ตามโครงการป้องกันอาชญากรรมและรักษาความสงบเรียบร้อยของชุมชน

คำแนะนำ ให้ผู้เรียนทุกคนศึกษาเอกสารคำแนะนำการปฏิบัติในการเป็นผู้ช่วยเหลือเจ้าพนักงาน

ให้ผู้เรียนจับคู่ในกลุ่ม ร่วมกันแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เพื่อได้ข้อสรุปตามประเด็น
ที่วิทยากรมอบหมาย (ใช้เวลา 15 นาที)

ให้ผู้เรียนทุกคนร่วมกันเสนอ ความคิดเห็น (ใช้เวลา 20 นาที) ตามข้อคำถาม

คำถาม

1. ท่านรู้สึกอย่างไรกับการให้ข่าวเกี่ยวกับการกระทำผิดของคนร้ายที่ค้ายาเสพติด
อยู่ในหมู่บ้านของตนเอง และผู้ให้ข่าวถูกข่มขู่มา ให้แต่ละกลุ่มอภิปรายผลการการ
กระทำที่เกิดขึ้น

.....
.....
.....

2. จากการปฏิบัติงานที่ผ่านมาในการเป็นผู้ช่วยเหลือเจ้าพนักงานตำรวจในการ
ประสานงานและปฏิบัติ ตามโครงการป้องกันอาชญากรรมและรักษาความสงบ
เรียบร้อยของชุมชนท่านปฏิบัติอย่างไร

.....
.....
.....

3. ถ้าท่านพบการกระทำผิดของคนร้ายโดยทราบว่ามีการค้ายาเสพติดอยู่ในหมู่บ้าน
ของท่านใกล้ๆกับบ้านของท่าน ซึ่งเป็นผู้ค้ารายใหญ่ ท่านจะแจ้งไปยังเจ้าหน้าที่
ตำรวจหรือไม่ ให้แต่ละกลุ่มอภิปรายแนวทางการปฏิบัติงานและสรุปผล

.....
.....
.....

แผนการสอน หน่วยที่ 9 การเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจในการแบ่งปันช่วยเหลือผู้อื่นในสังคม เช่น การพัฒนาคุณภาพชีวิตชุมชน และการดูแลสาธารณสมบัติ (ชั่วโมงที่ 50-73)

สาระการเรียนรู้

การสร้างความตระหนักในคุณค่าของการช่วยเหลือสังคมให้กับอาสาสมัครตำรวจ ให้มุ่งมั่นการทำประโยชน์ต่อสังคม บำเพ็ญสาธารณะประโยชน์และสร้างความสามัคคี เอื้ออาทร ช่วยเหลือกันในทุกหมู่คณะ สร้างความตระหนักในภารกิจอาสาสมัครตำรวจ ในการปฏิบัติการแก้ไขปัญหามองเห็นในสังคมชุมชน โดยรูปแบบของการเรียนรู้ เป็นกระบวนการที่ออกมาในรูปแบบของการรวมตัวของกลุ่มกิจกรรมทางสังคม ในรูปแบบการทำกิจกรรมเพื่อสังคม หรือการสร้างสรรค์ประโยชน์แก่ส่วนรวม โดยการสร้างกิจกรรมทางสังคม กิจกรรมจะเป็นแรงดึงดูดให้ปัจเจกบุคคลได้มารวมตัวกัน มีส่วนร่วมในกิจกรรมด้วยกัน สร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันสำหรับกิจกรรมเพื่อช่วยเหลือสังคม เพื่อเป็นการเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะ โดยมีการดำเนินกิจกรรมรวมระยะเวลาทั้งสิ้น 24 ชั่วโมงดังนี้

1. กิจกรรมเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะ เช่น กิจกรรมฝึกสมาธิ โดยผ่านกิจกรรมจูงใจเข้าสู่สภาวะอัลฟา กิจกรรมเดินเกาซิงกิ และกิจกรรมโยคะอาสนะและการสนทนา (Dialogue), กิจกรรมทำความเข้าใจค่าอันมี (Value clarification), การศึกษาชีวประวัติบุคคลสำคัญที่ทำประโยชน์เพื่อสังคม (Biographical reading), กิจกรรมการเรียนรู้ผ่านละคร (dramatization) จำนวน 3 ชั่วโมง

2. ศึกษาฐานกิจการของคณะกรรมการชุมชน และมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของ โดยการเข้าร่วมกิจกรรมช่วยเหลือสังคม ตัวอย่างเช่น การช่วยเหลือ คนพิการ เด็กเร่ร่อน คนชราและการเก็บขยะริมชายหาด เป็นต้น จำนวน 16 ชั่วโมง

3. รายงานสรุปผลการฝึกอาสาสมัครตำรวจรับใช้ประชาชนในชุมชนโดยจัดให้อาสาสมัครตำรวจนำเสนอในงานในรูปแบบการสัมมนา จำนวน 5 ชั่วโมง

วัตถุประสงค์การเรียนรู้

1. เพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ
2. เพื่อปลูกฝังให้อาสาสมัครตำรวจ เกิดจิตสำนึกในการแบ่งปันช่วยเหลือสังคม
3. เพื่อเสริมสร้างให้อาสาสมัครตำรวจมีความคำนึงถึงผลประโยชน์ของส่วนรวมและมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านและชุมชนของอาสาสมัครตำรวจเอง

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

ผู้เรียนตระหนักในคุณค่าของการช่วยเหลือสังคม มุ่งมั่นการทำประโยชน์ต่อสังคมและบำเพ็ญสาธารณะประโยชน์

กิจกรรมการเรียนการสอนเน้น : ขั้นตอนการเรียนรู้จากประสบการณ์และขั้นตอนการเรียนรู้แบบ
ร่วมกันโดยเสริมการสะท้อนความคิดเชิงวิพากษ์ที่สังเคราะห์ขึ้น

ผู้ดำเนินการ พ.ต.อ.คมสัน สุขมาก

ศูนย์วิทยพัทยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กิจกรรมการเรียนรู้

ขั้นที่ 1 ทบทวนประสบการณ์เดิม ผู้สอน สร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย เป็นการจัดกิจกรรมที่เน้นให้ผู้เข้ารับการอบรมมีคลื่นสมองต่ำ จิตใจจะสงบเยือกเย็น เกิดความสมดุล อารมณ์ดี มีการผ่อนคลายสูง มีสมาธิสูง มีพลังความคิดด้านบวกสูง มีส่วนร่วมในการทำงาน และสร้างสัมพันธภาพที่ดี ได้แก่ กิจกรรมฝึกสมาธิ กิจกรรมพลังคำพูด กิจกรรมเดินเกาซิงกิ และกิจกรรมโยคะอาสนะ จนจิตเข้าสู่สภาวะอัลฟา และนำเข้าสู่บทเรียนด้วยการพูดคุยซักถามประสบการณ์ส่วนตัวของผู้เรียนในเรื่อง การแบ่งปันช่วยเหลือสังคม ที่เคยประสบพบ และวิธีการปฏิบัติ โดยผู้สอนสร้างความตระหนักให้ผู้เรียนปฏิบัติงานโดยคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม โดยให้ผู้เรียนชมคลิป ผู้อดอยากยากไร้ และผู้เจ็บป่วยในประเทศโลกที่สาม

ขั้นที่ 2 การสังเกตไตร่ตรอง เสริมด้วยการสะท้อนความคิดเชิงวิพากษ์ เลือกตัวแทนผู้เรียนออกมา 2 คน หน้าชั้นเรียน เพื่อเล่าประสบการณ์ การแบ่งปันช่วยเหลือสังคม ในรูปแบบต่างๆ ผู้สอนมีบทบาทในการเป็นผู้เตรียมประเด็นต่าง ๆ จากปัญหาในการการแบ่งปันช่วยเหลือสังคม ในขั้นตอนแรกและนำเสนอแนวทางปฏิบัติที่ถูกต้อง พร้อมทั้งให้แนวทางการเรียนรู้ในการการแบ่งปันช่วยเหลือสังคม ที่สอดคล้องกับการมีจิตสำนึกสาธารณะ โดยเรียนรู้ผ่านการฉายภาพกิจกรรม(dramatization) เกี่ยวกับปัญหาของชุมชนเขตเมืองพัทยา ในเรื่องเด็กเร่ร่อน คนพิการ คนชรา และขยะที่มีจำนวนมากตามชายหาด โดยให้ผู้เรียน ทำความเข้าใจในรายละเอียดของการสังเกต และให้ความหมายกับสิ่งที่ได้สังเกต โดยการสนทนากลุ่ม ถึงความรู้สึกหลังจากได้ชมคลิปว่าผู้เรียนรู้สึกอย่างไร และในประสบการณ์ที่ผ่านมาเคยทำเช่นนั้นหรือไม่

ขั้นที่ 3 การวิเคราะห์ วิพากษ์เสริมด้วยการสะท้อนความคิดเชิงวิพากษ์ ให้ผู้เรียนแบ่งกลุ่มอภิปราย กลุ่มละ 4 คน ให้สมาชิกภายในกลุ่มร่วมกันแสดงความคิดเห็นและวิเคราะห์เกี่ยวกับปัญหาของชุมชนเขตเมืองพัทยา ในเรื่องเด็กเร่ร่อน คนพิการ คนชรา การให้บริการกับนักท่องเที่ยวและขยะที่มีจำนวนมากตามชายหาด โดยผ่านกิจกรรม การสนทนากลุ่ม เพื่อนำไปสู่การคิดใคร่ครวญ วิพากษ์วิจารณ์ปัญหาการป้องกันตนเอง อย่างลึกซึ้ง เสริมด้วยการเพิ่มความลึกและกว้างของความหมาย ด้วยการตั้งคำถาม ที่เกี่ยวข้องกับ ความคิดเห็นส่วนตนหลังจากได้ชมคลิป ปัญหาของชุมชนเขตเมืองพัทยา ในเรื่องเด็กเร่ร่อน ผู้ด้อยโอกาสในสังคม และขยะที่มีจำนวนมากตามชายหาด โดยผู้สอนมีบทบาทในการแนะนำและช่วยเหลือให้ผู้เรียน ได้แสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ วิพากษ์ ประสบการณ์ที่มีต่อการเรียนรู้ในการปฏิบัติงาน ทั้งประสบการณ์เดิม และ องค์ความรู้ใหม่ โดยผู้สอนสนับสนุนให้มีการช่วยเหลือกันให้กำลังใจ ให้เกียรติ รับฟัง มีความเป็นมิตร และยอมรับในความคิดซึ่งกันและกันของสมาชิกกลุ่ม

ขั้นที่ 4 การเรียนรู้จากการลงทำ

ขั้นตอนแรก ให้ผู้เรียน ท่องอุคตมคติตำรวจ 9 ข้อ เพื่อเป็นการปลูกฝังจิตสำนึกในการปฏิบัติงานเพื่อช่วยเหลือประชาชนและสังคม (Value clarification) แบ่งกลุ่มผู้เรียนกลุ่มละ 4 คน

ขั้นตอนที่สอง กำหนดงานและประเด็นปัญหา การแบ่งปันช่วยเหลือสังคมในรูปแบบต่างๆ

ขั้นตอนที่สาม ให้มีการวางแผนดำเนินงานโดยใช้ การสอนแบบ ลงมือปฏิบัติคือ เช่น การช่วยเหลือ คนพิการ เด็กเร่ร่อน คนชราและการเก็บขยะริมชายหาด โดยผ่าน การลงมือปฏิบัติจริง

ขั้นตอนที่สี่ ให้ผู้เรียนได้ร่วมกันแสดงความคิดเห็นจากสถานการณ์ที่ประสบการณ์จริง โดยเป็นการร่วมกันแสดงความคิดเห็นอภิปรายว่าจะแก้ไขสถานการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างไร เพื่อแสดงความรู้สึที่มีต่อสถานการณ์ โดยให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นของตนเอง ผ่านการตั้งคำถาม ผู้เรียนเห็นด้วยหรือไม่ต่อการแก้ปัญหาที่เห็น ถ้าเห็นด้วยมีเหตุผลอย่างไร ถ้าไม่เห็นด้วยมีเหตุผลอย่างไร ให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นโดยการประเมินด้วยเหตุผล โดยใช้กิจกรรมพลังคำพูด คิดบวก พูดบวก ทำบวก ยิ้ม ชม สบตา สัมผัส สวัสดี เสริมในการทำกิจกรรม

ขั้นตอนที่ห้า ให้แต่ละกลุ่มการนำเสนอ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ขั้นตอนที่หก ให้มีประเมินผลชิ้นงาน โดยตนเอง และกลุ่ม

ขั้นที่ 5 การสรุป วิทยากรกล่าวสรุป ผลงานของแต่ละกลุ่ม พร้อมทั้งบรรยายเพิ่มเติมเกี่ยวกับการแบ่งปันช่วยเหลือสังคม เพื่อให้ผู้เรียนลงความเห็นและสรุปเป็นความรู้ใหม่ และทัศนคติต่อประสบการณ์ใหม่

ขั้นที่ 6 การประยุกต์ใช้ เป็นการประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องและสร้างเป็นประสบการณ์ใหม่สำหรับตนเอง

สื่อการสอน 1.ใบงาน

2.วิดีโอ

3. เอกสารคำแนะนำการแบ่งปันช่วยเหลือสังคม

การประเมินผล สังเกตความสนใจ แสดงความรู้สึในกลุ่มระดมสมอง ร่วมมือในกิจกรรม

ระยะเวลาเรียนรู้ 12 ชั่วโมง

(สำหรับผู้เรียน)

ใบงาน 9/1

ในปัจจุบันเมืองพัทยา จังหวัดชลบุรีกำลังประสบปัญหาด้านมาตรฐานการท่องเที่ยว ทั้งปัญหาสิ่งแวดล้อม สาธารณูปโภคไม่เพียงพอ แหล่งท่องเที่ยวเสื่อมโทรม ปัญหาอาชญากรรมความเปลี่ยนแปลงหลายสิ่งหลายอย่างกำลังเกิดขึ้นกับ เมืองพัทยา โฉมหน้าเดิมของเมืองที่เต็มไปด้วยความวุ่นวาย ซาฮาดสกปรกที่ผ่านมามีนักท่องเที่ยวจำนวนมากหลังไหลมาจังหวัดชลบุรีไม่ต่ำกว่าปีละ 5 ล้านคน โดยแบ่งเป็นคนไทย 30% และต่างชาติ 70% รวมถึงคนไทยต่างถิ่นที่มีมาทำมาหากินที่นี่ เป็นธรรมดาที่คนจำนวนมากมากระจุกตัวกัน ส่งผลกระทบต่อปัญหาสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะปัญหาขยะที่มีให้จัดเก็บถึงวันละ 350 ตัน ใช้งบฝังกลบถึงปีละ 10 ล้านบาท

เนื่องจากเมืองพัทยา เป็นเมืองของทุกคน จึงต้องอาศัยประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน เอกกลุ่มที่เป็นประชากรแฝง อาทิ วินมอเตอร์ไซด์ พ่อค้าหาบเร่ ฯลฯ ที่หลายคนอาจมองว่าเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาเมืองให้เป็นระเบียบเรียบร้อย เอาพวกเขามาเป็นคนของเมือง ตั้งหน่วยเฉพาะกิจ “อาสาสมัครตำรวจเมืองพัทยา” ขึ้นมา จัดหาวิทยุสื่อสาร หารถสายตรวจ ซุ่มสายตรวจประจำจุดต่างๆ ให้เขาช่วยเป็นหูเป็นตาช่วยเจ้าหน้าที่ตำรวจ และยังมีอาสาสมัคร Expat ทั้งอังกฤษ เยอรมัน รัสเซีย และชาวไทย มาเป็นอาสาตำรวจท่องเที่ยวด้วย ให้เขา来帮助ในเรื่องภาษา ในการบริการให้ความสะดวกและคอยช่วยเหลือนักท่องเที่ยวเวลาประสบเหตุ เมืองต้องพยายามดูแลในเรื่องของสิ่งแวดล้อม ด้วยการปลูกจิตสำนึกให้กับประชาชน และพยายามทำให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วม ด้วยกิจกรรมณรงค์อย่างต่อเนื่อง จัดระเบียบการทิ้งขยะ โดยการณรงค์ และกระตุ้นเตือนให้ทุกคนหันมามีจิตสำนึกในการช่วยกันอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การให้บริการช่วยเหลือนักท่องเที่ยวในรูปแบบของอาสาสมัคร การดูแลสงเคราะห์ผู้ด้อยโอกาสและคนเจ็บป่วยในพื้นที่เมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี ซึ่งเป็นเมืองท่องเที่ยวสำคัญแห่งหนึ่งของเมืองไทย และให้เป็นเมืองท่องเที่ยวที่น่าอยู่ของคนไทยและชาวต่างชาติตลอด

(สำหรับผู้เรียน)

ใบงาน 9/2

แผนการสอน ความรู้เกี่ยวกับการรับอาสาช่วยเหลือสังคม

- คำแนะนำ** ให้ผู้เรียนทุกคนศึกษาเอกสารคำแนะนำการแบ่งปันช่วยเหลือผู้อื่นในสังคม
- ให้ผู้เรียนจับคู่ในกลุ่ม ร่วมกันแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เพื่อ ได้ข้อสรุปตามประเด็น
ที่วิทยากรมอบหมาย(ใช้เวลา 15 นาที)
- ให้ผู้เรียนทุกคนร่วมกันเสนอ ความคิดเห็น (ใช้เวลาคนละ 10 นาที)ตามข้อคำถาม
- คำถาม**
- 1.ท่านรู้สึกอย่างไรกับการแบ่งปันช่วยเหลือผู้อื่นในสังคมให้แต่ละกลุ่มอภิปรายผล
การกระทำที่เกิดขึ้น
.....
.....
.....
 - 2.จากการปฏิบัติที่ผ่านมาในการแบ่งปันช่วยเหลือผู้อื่นในสังคมท่านปฏิบัติอย่างไร
.....
.....
.....
 - 3.ท่านจะทำอย่างไรเพื่อหาแนวทางในการแบ่งปันช่วยเหลือผู้อื่นในสังคมให้แต่ละ
กลุ่มอภิปรายแนวทางการปฏิบัติงานและสรุปผลการปฏิบัติ
.....
.....
.....

ภาคผนวก จ

เอกสารประกอบการฝึกอบรม

1. หนังสือขออนุมัติโครงการฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ ประจำปี 2553
2. หนังสืออนุมัติงบประมาณ โครงการฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจประจำปี 2553
3. ภาพประกอบการฝึกอบรมตามโครงการฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจประจำปี 2553

ศูนย์วิทยพัทยาการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพประกอบการฝึกอบรม
การชี้แจงผู้เข้าร่วม โครงการก่อนฝึกอบรม

โครงการฝึกอบรมการปฏิบัติงานของอาสาสมัครตำรวจ ประจำปี 2553

ฝึกอบรม ณ โรงแรมซีชาร์พาลेช พัทยา

โครงการฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ
ฝึกสมาธิ ชมละคร

สนทนากลุ่ม

ช่วยเหลือคนพิการบ้านการุณยเวช

สรุปกิจกรรมประจำวัน

กิจกรรม โยคะ

กิจกรรม ยืม ชม สัมผัส สวัสดิ์

ฟัง บรรยายและอภิปราย

ป้อนข้าวเด็กพิการ

พาน้องเก็บขยะริมหาด

กิจกรรม ณ บ้านพักคนชราบางละมุง

สรุปประเมินผล

โครงการอบรมอาสาสมัครตำรวจประจำปี

โครงการเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะ

ประเมินผลโครงการ

พิธีปิดการฝึกอบรม

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

พันตำรวจเอก คมสัน สุขมาก สำเร็จการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาจากโรงเรียนเซนต์คาเบรียล สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตสาขารัฐประศาสนศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และปริญญาบัณฑิตสาขานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม ต่อมา สำเร็จการศึกษาระดับมหาบัณฑิต สาขาการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และ มหาบัณฑิต สาขากฎหมายอาญา คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และเข้าศึกษาต่อใน หลักสูตรครุศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน ภาควิชานโยบาย การจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปีการศึกษา 2550 ปัจจุบันรับราชการในตำแหน่ง ผู้กำกับการกองวิจัย สำนักงานยุทธศาสตร์ตำรวจ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ และเป็นอาจารย์พิเศษสอน วิชา สืบสวนสอบสวนคดีอาญา ของ มหาวิทยาลัยบูรพา

ศูนย์วิทยพัชการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย